

STATISTISK TIDSKRIFT

UTGIFVEN AF

KONGL. STATISTISKA CENTRAL-BYRÅN.

ANDRA BANDET.

Häft. 8—14.

STOCKHOLM, 1865.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,
Kongl. Boktryckare.

INLEDNING

TILL

Statistisk tidskrift / utgiven av Kungl. Statistiska centralbyrån.
– Stockholm : Norstedt, 1860-1919.

H. 165, utg. 1919 utgör register till 1860-1913. – I Statistisk tidskrift årgångarna 1871-1913 publicerades *Sveriges officiella statistik i sammandrag* som första nummer.

Efter ett uppehåll 1914-1951 uppstod Statistiska tidskrift igen åren 1952-1984.

Efterföljare:

Journal of official statistics : JOS : an international quarterly / published by SCB, Statistics Sweden. – Stockholm : Statistics Sweden [Statistiska centralbyrån], 1985- .

Tidskriften finns från 1985 fritt tillgänglig i fulltext på internet.

Anmärkning: Vid digitalisering av Statistisk tidskrift, 1860-1913, har häften med *Sveriges officiella statistik i sammandrag* och tre bilagor brutits ut ur sin årgång och behandlats som separata häften.

Statistisk tidskrift. Andra bandet: häft. 8-14.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån 2010.

urn:nbn:se:scb-st-1863_bd2

STATISTISK TIDSKRIFT

UTGIFVEN AF

KONGL. STATISTISKA CENTRAL-BYRÅN.

ANDRA BANDET.

Häft. 8—14.

STOCKHOLM, 1865.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,
Kongl. Boktryckare.

INNEHÅLL AF BANDEN 1 OCH 2.

		Band.	
		1.	2.
Förord om tidskriftens plan.....	sid.	III.	—
Till Statistiska embetsverkets historia och organisation..	sid. 1, 57,	153.	113.
Om de internationela utbytena af officiela statistiska redogörelser och embetsverkets bibliotek.....	sid.	15.	—
General-Sammandrag öfver vigde, födde och dödesamtfolkmängden			
år 1856	»	21.	—
» 1857	»	119.	—
» 1858	»	176.	—
» 1859	»	248.	—
» 1860	»	400.	—
General-Sammandrag öfver folkmängden			
år 1861	»	—	72.
» 1862 och 1863	»	—	251.
Areal och disposition af Städernas jordområde	»	34.	—
i Upsala län.....	»	36.	—
» Jönköpings d:o.....	»	37.	—
» Kronobergs d:o.....	»	38.	—
» Gotlands d:o.....	»	39.	—
» Blekinge d:o.....	»	129.	—
» Christianstads d:o.....	»	130.	—
» Malmöhus d:o.....	»	131.	—
» Stockholms d:o.....	»	257.	—
» Södermanlands d:o.....	»	260.	—
» Hallands d:o.....	»	311.	—
» Göteborgs och Bohus d:o.....	»	313.	—
» Elfsborgs d:o.....	»	315.	—
» Norrbottens d:o.....	»	—	58.
» Westerbottens d:o.....	»	—	59.
» Jemtlands d:o.....	»	—	60.
» Wester-Norrlands d:o.....	»	—	61.
» Skaraborgs d:o.....	»	—	235.
» Örebro d:o.....	»	—	238.
» Westmanlands d:o.....	»	—	240.
» Kopparbergs d:o.....	»	—	242.
Folkmängd, vigde, födde, döde m. m. i hvarje län och dess städer sedan Svenska tabellverkets början år 1749	»	40.	—
i Stockholms stad.....	»	43.	—
» Stockholms län.....	»	134.	—
» Upsala d:o.....	»	280.	—
» Södermanlands d:o.....	»	317.	—
» Göteborgs och Bohus d:o.....	»	388.	—
» Norrbottens d:o.....	»	—	44.
» Westerbottens d:o.....	»	—	50.
» Östergötlands d:o.....	»	—	164.
» Jönköpings d:o.....	»	—	266.
» Kronobergs d:o.....	»	—	274.
Anmärkingar om Svenska Statsverket i äldre och nyare tider...	»	233.	—

	Band.	
	1.	2.
De internationela statistiska kongresserna och Sveriges Statistik (Statistikens organisation, det officiela statistiska trycket, international statistik, oregelbundenheter i administrativa indelningen, kartografi, ekonomiska karteverket, jordstyckning, jordens onera m. m., befolkningsstatistik).....	sid. 289, 345.	1.
Öfversigt af uppgifter samlade inom vissa grenar af Rikets officiela statistik.....	sid. 48.	—
Bevillingen efter 1:sta artikeln eller s. k. personliga skyddsafgiften	» 51.	—
Allmänna Bevillingen 1813—1861.....	» —	16.
Utdrag ur H. Exc. Justitie-Statsministerns underd. brottmålsberättelse för åren 1857 och 1858....	» 141.	—
Tulluppbörden i Riket under åren 1825—1860	» 300.	—
Ångfartygens antal och tillväxt.....	» 339.	—
Sammandrag af Läns-Styrelsernes årsberättelser om fälld rofdjur m. m. 1827—1860	» 371.	—
Fabriker, handtverkerier och handel.....	» —	110.
Om folkräkningen i Stockholm vid utgången af året 1860, sid. 187, 265, 325.		84.
Om understöd af allmänna medel till utflyttningar i följd af verkställda ägoskiften.....	sid. —	62.
Om begreppet medellifslängd.....	» —	145.
Den 5:te internationela statistiska kongressens beslut fattade i Berlin d. 6:te—12:te Sept. 1863	» —	172.
Underd. förslag rörande folkräkningen vid 1865 års utgång....	» —	(1)193.
Kongl. Maj:ts Nåd. beslut rör. folkräkningen vid 1865 års utgång	» —	370.
Om särskilda statistiska undersökningar och folkräkningar i stora städer	» —	211.
Om förhållandet mellan de olika månaderna i fråga om befolkningens årliga förändringar.....	» —	223.
Om allmänna arbeten i Spanien.....	» —	244.
Statistiska upplysningar rörande Svenska kolonien St Barthelemy	» —	256.
Folkmängden i Stockholms särskilda församlingar vid slutet af år 1864	» —	282.
Sparbankerna i Sverige.....	» —	283.
Hvarjehanda. Om Spaniens officiela statistik.....	sid. 54,	151. 106.
Central-arkiv för lagstiftning, förvaltning och statistik	sid. 342.	—
Senaste folkräkningarne i några länder	» 408.	92.
Sparbanksinrättningar å Postkontoren i England	» 418.	—

Bilagor tillhörande båda banden:

Förslag till förändradt formulär för Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser.

Förhandlingar och förslag rörande tillvägäbringandet af en statistik öfver Sveriges jordbruk, jemte Kongl. Maj:ts Nåd. Cirkulär med anledning deraf.

Exposé de l'état de la Statistique officielle en Suède. Rapport à la 5:ième session du Congrès international de statistique à Berlin du délégué officiel de la Suède.

Vid inbindning iakttages den felaktiga arksiffran och pagineringen af första arket i 11:te och 12:te häftet, medelst rättelse af arksiffran till 13 och pagineringen till 193—208.

1.

De internationela Statistiska Kongresserna och Sveriges officiela statistik.

(Forts. fr. 1:sta Bandet, 7:de häft., sid. 371.)

En ändamålsenligt genomförd och upprätthållen kadaster erbjuder det vidsträcktaste fält för statistiska redogörelser af så stor vikt, att många bland statsekonomiens förnämsta frågor endast på denna väg tillfredsställande kunna lösas. Hit hör t. ex. jordstyckningens ståndpunkt och inflytelse i talrika rigtningar, tillvägabringandet af grundskatternas rättvisa fördelning, frågor om jordegendomens onera och skuldsättning m. m., och åstadkommandet af jordbruksstatistik sammanhänger på det aldranärmaste med kadastern.

Jordstyck-
ning, jord-
egendo-
mens onera
m. m.

Då vid tredje kongressen i Wien dessa frågor bragtes å bane, förbisågs ingalunda, att ännu endast i få länder förefinnas de nödiga villkoren för en upplysande statistik öfver hithörande ämnen. Dessa villkor måste dock förr eller senare fyllas, och månget hinder kan undanrödjäs, månget misstag förebyggas, derigenom att allmänna uppmärksamhet i god tid fästats på ämnet. I sådant syfte ansåg sig kongressen åtminstone böra hänvisa på det stora behovet, att en lämplig plan utkastades, efter hvilken statistiken kunde i mån af tillgång göra sig till godo de resultater, som komma att erbjudas af kadasterarbetet och registrationen af den fasta egendomen med dess onera och in-teckningar o. s. v. (jorde- och hypothecksböcker m. m.). Man antog alltså, att i hvarje land borde samlas hvad derifrån kunde lemnas till ämnets belysning vid blifvande kongressförhandlingar. Såsom föremål för en dylik förberedelse antyddes bland annat:

uppgifter rörande antalet jordegendomar och parceller eller brukningsdelar, hvarvid borde åtskiljas bebyggda och obebyggda; arealen af odlad och icke odlad jord, äfven med hänsigt till de särskilda odlingsföremålen;

grundskatternes belopp och förhållande till jordarealen, värdet och afkastningen (i Frankrike med centimes additionels uppgående till $\frac{1}{10}$ af denna), vexling i ägarnes antal, skuldbelastningens belopp o. s. v.

Det var allt för tidigt, att motse dessa förberedelser afslutade till den 4:de kongressen i London. Dock förekom ämnet jemväl der och omfattades med så mycket lifligare intresse af flera bland Englands utmärktaste statsmän och administratörer, som man just önskade begagna tillfället att skarpt framhålla egna brister. Sålunda ådagalades, huru den stora osäkerheten i afseende på ägande och förvärfvande af jordegendom och de dermed förknippade orimliga kostnaderne i England voro oundgängliga följder deraf, att man öfver en stor del af landet saknade kadasterkartor, jordeböcker (general-land-registers) hypotheks- och inteckningslängder m. m. (registration of burthens and transfers), samt officiela längder öfver alla på jorden hvilande onera äfvensom öfver den fasta egendomens öfvergång från en ägare till en annan. Ehuru frågan i sjelfva verket genom öfverläggningarne återfördes till hvad redan vid första kongressen i Brüssel, på sätt i det föregående omförmäles, hade blifvit erkänt och antaget, vann den dock i det hela ökadt understöd genom den i London uttalade opinionen och de följder denna redan haft på Englands kadaster.

På sätt redan under öfverläggningarne vid kongressen i London upplystes, har Sverige visserligen fördelen af sådana anordningar, som betrygga förvärf och besittning af fast egendom, men materialier för statistiska redogörelser öfver större delen af de ifrågasatta ämnena saknas dock. Såsom i det föregående utförligt blifvit ådagalagdt, äga vi blott en alltför inskränkt och otillförlitlig kunskap om *arealen af den odlade och odlingsbara jorden* och om det kvantitativa förhållandet i afseende på jordens användande till olika odlingsföremål. Ekonomiska karteverkets uppgift, att fylla denna väsentliga lucka i kunskapen om vårt land, kan visserligen i flera landsorter underlättas genom tillgång till de geometriska kartor, genom hvilka den enskilda äganderätten är tryggad, men för den största delen af landet torde dock fordras nya uppmätningar. Utan särdeles rikliga och kraftiga understöd åt detta karteverk kunna alltså frukter deraf blott småningom motses. Dessa kunna dock onekligen blifva af desto större värde, ju mer arbetet främst egnas åt de trakter af landet, från hvilkas produktionsöfverskott behofven å andra orter företrädesvis fyllas.

Ju större areal odlingsbar jord, som förefinnes i ett land, och ju mera uppmärksamheten är egnad åt tillgodogörandet af denna, desto mera måste kadasterkartan löpa fara att hastigt föråldras. Mången gång har den t. o. m. upphört att vara en

sanning redan vid sitt första framträdande. Då man nu i andra länder, der jordstyckningen redan allmänt nått en stor höjd, och der af den odlingsbara jorden blott en relativt ringa del återstår obegagnad, dock såsom ett grundvillkor för gagnet af en kadaster stadgat dess fortgående *renovation*, eller en ofalltlig inregistrering af förändringarne, så synes behofvet af en sådan åtgärd vara än mer trängande i Sverige. Det enda rätta förfarandet, hvarigenom med minsta kostnad här må kunna dragas verklig nytta af det ekonomiska karteverket, synes alltså vara det, som redan åtskilliga gånger framhållits, att den hufvudsakliga vigten lägges på mätningarnes utförande och på utgifvandet af ett slags *jordematriklar*, hvilka specifikt upptaga mättingsresultatet m. m. som kan vara af vikt. För relativt ringa kostnad kunna dylika matriklar i tabellform tryckas och spridas samt tjena till nödig ledning bland annat för jordbruksstatistiken. De kunna ock lätt så anordnas, att förändringarne i dem kunna antecknas för nya upplagors utgifvande tidtals o. s. v. *Kartans* omarbetning efter timade förändringar fordrar deremot ojemförligt större kostnader, och dessutom kan en karta i blott 1:100000 skala aldrig undvara en upplysande sifvertabell, emedan å en karta i denna skala noggranna mätningar ej kunna göras. Då jemväl i andra länder det gäller som regel, att man på kadasterkartors prydlighet nedlägger minsta möjliga arbete, tyckes hos oss företrädesvis detta kartarbetes frukter alltså bero deraf, att beskrifningen, eller de genom mätningar vunna numeriska resultaterna, uppfattas och behandlas såsom hufvudsak och kartornes utgifvande från tryck i den reducerade ofvan nämnda skalan såsom af underordnad värde.

Tills vidare har ej funnits annan utväg, för att om den odlade jordens areal vinna någon kunskap, än anlitande af de upplysningar, som Hushållnings-Sällskaperna kunnat lemna, och dessa hafva samlats uti Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser för åren 1856—1860, af hvilka ett Sammandrag offentliggjorts af Statistiska Central-Byrån. Så länge denna källa blifver den enda tillgängliga, torde man åtminstone kunna hoppas, att den med hvarje femårsperiod bör kunna växa i tillförlitlighet, då otvifvelaktigt de fel i den första redogörelsen, hvilka tydligt falla i ögonen, skola framkalla rättelser i de följande, så vidt sådane låtit sig verkställa.

Beträffande arealen af landets *skogar*, förberedes kunskapen derom genom afvittringarne och den särskilda Öfver-Styrelse, som för denna förvaltningsgren nyligen bildats och afgifvit

underdånig årsberättelse. Undertiden och till en del i nyss anförda syfte är äfven detta ämne tills vidare gjort till föremål för Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser, hvadan alltså i det af Statistiska Central-Byrån utgifna Sammandraget af dessa berättelser för 1856—1860 jemväl finnes en öfversigt af hvad härom intill sistnämnde år var känt.

För besvarande af frågan om *antalet jordägare* och den dermed sammanhängande om *jordstyckningen*, synas väl våra jordeböcker, mantals- och taxeringslängder böra innehålla en tillförlitlig källa, så framt antagas kan, att staten icke underlåter någon kontroll för utkräfvande af sina rättigheter. Emellertid lära dock nämnde längder ej alltid gifva det rätta svaret på frågan, och bristen just kännbarast röjas i den del, der upplysningen är önskvärdast, eller rörande antalet ägare af de minsta jordlotterna. Sålunda har jag mig bekant af uppgifter från Kopparbergs län, att Håradsskrifvarne ofta ej kunna få reda på hvarken brukningsdelar eller ägare till jordar, som skiftats mellan arfvingar i flera generationer och för hvilka skatten fördelas så godt sig göra låter af någon hufvudman, som *ensam* blir synlig i längderna. Ett dylikt förhållande torde ej heller vara främmande för andra landsorter. Den af s. k. Finans-Komitén till socknarna framställda frågan: huru många själfständiga hemmansbruk finnas? lärer ock från flera håll hafva besvarats så, att bristen på tillförlitliga källor för upplysning härom tydligen ådagalagts.

Endast genom särskilda undersökningar, hvilka ingalunda höra till de lättast utförda, kan alltså utrönas, till hvad grad man aflägsnas från rätta förhållandet, om man begagnar ofvannämnde längder för att finna den divisor — antalet jordägare —, hvarmed hemmantalet skall delas, för att i qvoten få det *hemmantal*, som i medeltal faller på hvarje jordägare.

I reglen har dock bordt förutsättas, att då jordeböckerna upptaga all i mantal satt jord, och mantalslängderna för hvarje jordebokens hemman och hemmansnummer utföra »brukningsdelarne», dessas antal i allmänhet bör vara det bästa uttryck, som vi ännu äga för det antal lotter, i hvilka jorden är delad. En fortgående uppgift härom i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser är alltså föreskrifven, och i Sammandraget af dessa berättelser för 1856—1860 finnes jemväl öfversigt öfver brukningsdelarnes antal för hela riket. Derest den föreslagna planen för en jordbruksstatistik, som bland annat förutsätter socknevis uppgift å största och minsta hemmantalet eller

brukningsdelen, vinner bifall, så skall en fortgående kontroll jemväl ernås. Med faktorerna hemmantal, antal brukningsdelar, samt största och minsta brukningsdelen — vare sig socknevis eller blott länsvis — kan emellertid upplysning vinnas blott om styckningen af *hemmantalet*, *mantalet*, eller den kamerala enheten, hvars *areal*, jordbeskaffenhet, värde, beskattning o. s. v. t. o. m. inom samma landsort företer de största olikheter. Efter jordeböckerna kunna vi ock uppgöra mer eller mindre fullständiga fördelningar af vår jord efter *hemmansnaturer* och vissa skattetitlar m. m., men så länge arealen och jordbeskaffenheten äro okände, är det icke möjligt att genom dessa fördelningar gifva något klart begrepp hvarken om jordstyckningen eller om jordens rätta värde, produktionsförmåga, beskattningsanomalier m. m. I oftanämnde Sammandrag af Läns-Styrelsernes femårsberättelser för 1856—1860 hafva emellertid tillgängliga materialier begagnats för att häröfver i vissa delar bereda öfversigt.

Uti Hans Excellens Justitie-Stats-Ministerns underdåniga berättelser äga vi en lång årsföljd af statistiska redogörelser för så väl beviljade nya som förnyade och dödade *inteckningar* i fast egendom, och tillförlitligare källa för sådana redogörelser, än Domstolsförhandlingarne, kan svårigen finnas. Samma berättelser gifva ock upplysning om särskilda *klasser af ägare*, som låtit inteckna sin jord. Men hvarken dessa redogörelser eller samtliga deras källor kunna besvara den viktiga frågan, till hvad belopp samtliga inteckningar vid en viss tidpunkt uppgå. Först på senaste åren förekommer nemligen skilnad mellan förnyade och nya inteckningar. Dessutom kunna inteckningar tagas utan att belånas, likasom de ofta inlösas utan att legaliter dödas. Emellertid har ett stort ljus blifvit genom Finans-Komitén spridt öfver Svenska jordens hypotheksskuld och genom den nya allmänna Hypotheksbanken kan numera vinnas en fullständig öfversigt öfver en del af denna skuld.

Öfver *lagfarne egendomsköp* äga vi ock uti Hans Excellens Justitie-Stats-Ministerns underdåniga berättelser en fortgående redogörelse, likaledes utsträckt till egendomens öfvergång från den ena till den andra af ståndsklasserne. Men beloppet af de egendomsköp, som icke lagfaras, är utan tvifvel ganska stort, om ock de jordlotter, som för sådant köp äro föremål, i allmänhet äro små.

Det anförda torde vara tillräckligt att ej blott upplysa, hvad bidrag Sverige f. n. kan lemna till en blifvande internationel öfversigt i hithörande frågor, utan ock antyda hvad som

brister och i hvad rigtning omtanken bör gå för att fylla dessa brister, efter en så omfattande plan, att våra begränsade medel och arbetskrafter ej bortslösas, och att det användbara material, som vi redan äga, tillgodogöres och harmoniskt utbildas.

Vi hafva i det föregående utförligt behandlat åtskilliga frågor rörande landets administrativa indelning, kartografi, jordegendoms fördelning m. m., som visserligen till större delen icke ligga inom den egentliga statistikens område, men hvilkas ändamålsenliga lösning utgör villkoret för tillvägabringandet af upplysande statistiska redogörelser i de flesta grenar, och alltså nödiga förberedelser för sådane. Deras stora vikt i sådant hänseende är ock tillräckligen ådagalagd genom den omsorgsfulla granskning, som åt dem egnats af de Statistiska Kongresserna.

Befolkningsstatistik.

Vi vilja nu öfvergå till den gren af den egentliga statistiken, som i alla tider har blifvit och skall blifva ställd i främsta rummet, nemligen *befolkningsstatistiken*. I befolkningens antal, vexlingar, omsättning och verksamhet ligger statens lif, och den lagbundenhet, som här genomgår lifvets frihet, ställer befolkningsstatistiken till stor del inom naturforskningens vetenskapliga område både med hänsigt till den method, som påkallas för bearbetningen, och de stora resultater, som af en sådan method otvifvelaktigt skola vinnas. Benämningarne *Physique de l'homme*, enligt *Quetelet*, *Démographie*, enligt *Guillard*, äfvensom den Engelska *Vital Statistics* och den Tyska *Bevölkerungs-Wissenschaft* gifva tydliga vinkar, att denna gren af statistiken ligger lika mycket inom vetenskapens som inom statsförvaltningens område. Det lifliga intresse, som de Statistiska Kongresserne hittills egnat och alltid skola ega åt detta ämne, är sålunda lätt förklarligt. Befolkningsstatistiken kan nemligen ej uppfylla sin vetenskapliga bestämmelse och i följd deraf ej heller bereda något samhälle fullt gagn, förr än den blifvit internationel, d. v. s. behandlad efter samma fulländade method i alla länder, för att kunna erbjuda öfver allt jemförliga resultater. Att ett sådant syftemål ej utan stora svårigheter skall kunna uppnås, bör dock vara lätt att inse. Härtill fordras nemligen ordnandet och upprätthållandet af en oafbrutet fortgående serie af iakttagelser af tillförlitlig beskaffenhet. Möjligheten af en sådan hvilat åter dels på politiskt lugn, dels på en lämplig organisation af hela förvaltningsmekanismen, dels på en tillräckligt spridd allmän upplysning och beredvillighet för de uppoffringar, som materialets insamlande och bearbetning kräfva. Förtjensten att hafva lyckligt löst dessa svårigheter skall der-

före alltid blifva ett vittnesbörd om framskriden civilisation, ty endast under och genom en sådan blir en värdefull befolkningsstatistik möjlig.

Belgien hade, icke långt innan den första Statistiska Kongressen kallades att der sammanträda, utfört en census, på det frikostigaste understödd af Statsmakterna, samt ledd och öfvervakad af samtidens störste Statistici med begagnande af all den erfarenhet, som andra länder erbjudit. Då denna method för kongressen framlades, kunde knappast fråga uppstå, att den ej skulle vinna dess fulla bifall. Sålunda beslöts vid 1853 års kongress bland mycket annat: att *folkräkningarna* borde vara *nominativa*, omfatta den *faktiska* befolkningen, och efter omständigheterna jemväl utsträckas till den *rättsliga*, att de borde företagas å *samma dag* och åtminstone hvar 10:de år, räknadt från den 31 December 1860, att de äskade uppgifterna borde omfatta: *namn, ålder, födelseort, språk, religion, civilstånd, yrke, tidslängd för vistandet* (stadigt eller tillfälligt) *inom kommunen*, *åtnjuten undervisning* och *fattigvård*, vissa i ögonen fallande *lyten, boningsrum* och *trädgård* vid huset.

Resultaterna af hvarje census borde offentliggöras i tabellariska öfversigter så *likformiga* för alla länder, att intet hinder mötte jemförelser.

Vidare antogs som oeftergiftigt, att i hvarje kommun uppläggdes en *folkmängdslängd*, eller förteckning å dess samtliga innevånare, hvilken förteckning genom oafbruten af- och påförning alltid underhålles au courant med verkligheten.

Verkställandet af en nominativ folkräkning kan aldrig undgå att blifva kostsamt. Men för andra till befolkningsstatistiken hörande uppgifter kan lättare beredas källa uti civilståndsregistrationen, som för andra ändamål måste finnas. Under förutsättning att intet civiliseradt land kan underlåta att genom lagliga föreskrifter åt denna gifva nödig fullständighet och tillförlitlighet, antogs den kunna årligen lemna alla behöfliga uppgifter rörande *vigde, födde och döde*, såsom antal, kön, civilstånd, ålder, årtid o. s. v., så att äfven för en mängd ytterligare hithörande detaljer man blott behöfde anlita denna källa.

För att jemväl bereda tillgång till en tillförlitlig redogörelse öfver *dödsorsakerna*, ansågs i främsta rummet behöfligt att träffa öfverenskommelse om en *likformig nomenklatur*, så att benämningarna i olika länder ej måtte på olika sätt uppfattas. Detta svåra ämne utgjorde föremål för vidlyftiga öfverläggningar vid den 2:dra Kongressen i Paris, utan att dock läkarnes olika

åsigter der kunde tillfullo förenas. Vid denna kongress bestämdes jemväl formerna för några statistiska undersökningar, som nära beröra befolkningsförhållandena, nemligen rörande *farsoter, dödsfall och skador af olyckshändelser*, å kommunikationsvägar och inom industriela anläggningar, samt *sinnessjukdomarne*.

Tredje Kongressen i Wien fortsatte och afslöt t. v. förhandlingarne rörande statistiken öfver dödsorsakerna, samt omfattade tillika formen för en fullständig statistik öfver *helsö och sjukvården* med dess resultater.

Då den 4:de Kongressen i London just sammanträffade med parlamentsförhandlingarne om och förberedelserna till 1861 års folkräkning i England var lätt förklarligt, att ämnet åter skulle blifva föremål för öfverläggningar, och såsom ledning för dessa i visst hänseende hade genom Cirkulärbref till samtliga Statistiska embetsverk inforrats uppgifter rörande de åtgärder, som vidtagits för att i verket sätta de förutgångna kongressernes beslut, i afseende på befolkningsstatistiken (English program, sid. 117 o. f.).

De vid förra kongresserne beslutade uppgifter, delades vid denna i 2 klasser: oeftergifliga och önskvärda eller allestädes ej behöfliga, till hvilka senare hänfördes frågorna om språk, religionsbekännelse, stadig eller tillfällig bostad å orten, och till en del äfven de som röra undervisning och sinnessjuka. Vidare fästades uppmärksamhet på behofvet att bestämma begreppen »hushåll» och »hus», som borde medräknas, äfvensom benämningen stad (till 2000 innevånare), och särdeles utförlighet egnades åt yrkesredogörelsen, för att genom denna gifva all önskvärd upplysning. I afseende på bearbetningen af folkräknings-resultatene, framställdes ock förslag, så väl till tabeller med kombinationer af de absoluta talen, såsom t. ex. af yrkes- och civilstånds-fördelningarne med åldersklasserne o. s. v., som ock till de relativa tal, hvilka borde äfven i de officiela redogörelserne upptagas, för att öka dessas brukbarhet.

I fråga om »vital statistics» var helt naturligt, att Englands erfarenhet under Krimfälttåget icke skulle blifva utan sin inflytelse på kongressförhandlingarne. Flera bland landets utmärktaste män, i förening med Miss Nightingale, voro just vid denna tid upptagne af planer för en reorganisation af arméen, med hänsigt att för framtiden betrygga densamma mot nyss genomgångna lidanden. Resultaterna af statistiska undersökningar hade utgjort hufvudsakliga medlet hvarigenom anslag erhållits, sådana endast England kan bevilja. Statistiken borde äfven

rättfärdiga och leda dessas användande. Förslag förelades alltså till en särskild *militär-statistik*, med hufvudsaklig hänsyn till hälso- och sjukvården i dess vidsträcktaste omfång.

Sveriges befolknings-statistik, grundlagd genom samverkan af flera bland frihetstidens utmärktaste vetenskapsidkare och statsmän, samt från början bearbetad af Wargentín, tilldrog sig redan tidigt under senare hälften af förra århundradet Europeisk ryktbarhet. I detta lyckliga förhållande ligger måhända en af de hufvudsakligaste anledningarne dertill, att den sedermera oafbrutet kunnat fortgå i följd deraf att män ej saknats, som skattat sig lycklige att äfven på denna väg bidra till upprätthållande af fosterlandets anseende, om än med föga lönad uppoffring af tid och möda. Oaktadt allt värde af de sålunda hos oss troget och träget fortsatta samlingarne, som uppnått den vördnadsbjudande åldern af mer än hundra år, hade dock under tiden jemväl i många andra länder organiserats en officiel befolkningsstatistik. Ju mer denna haft att glädja sig åt rikligt understöd af den upplysta allmänna opinionen, af statsanslag och en förenklad kraftig förvaltningsorganisation af det hela, desto mer hade den ock kunnat utbilda sin mekanism till vinnande af allt större tillförlitlighet, omfattning och skyndsamtet. Sålunda mottog världen med förvåning tid efter annan i digra folianter resultaten af dessa folkräkningar, med flera millioners kostnad och med hela arméer af räknare, utförda på en enda dag till och med från stater med många tusende kvadratkilometers ytvidd. Ju mer politiska rättigheter voro beroende af folkräknings-resultaterna, desto mer delade äfven den stora massan af folket med vetenskapsmannen intresset för dessa operationer, och häruti låg möjligheten af deras fortgående fulländning. Ju mer resultaterna af folkräkningar spriddes på de 2 språk, Franska och Engelska, hvilka den bildade världen allmännast läser, desto mer underhölls ock en internationel täflan om en sådan fulländning, och framgången deraf blef ett slags mätare af civilisationens ståndpunkt, ej blott med hänsigt till den skicklighet, hvarmed man lyckats besegra svårigheterna för folkräknings-operationens genomförande, utan i vida högre grad genom de sociala förhållanden, som genom dess detaljer blifvit ådagalagda. På denna ståndpunkt var det lika mycket statsmannens som vetenskapsmannens pligt att söka göra befolkningsstatistiken verkligt praktiskt internationel, genom tillvägabringandet af en sådan likformighet i förfarandet inom alla länder, att resultaterna må kunna blifva med hvarandra jämförliga,

äfvensom af internationela utbyten af dessa resultater i sådan form, att språkens olikhet m. m. ej må utgöra något hinder för deras begagnande inom hela den bildade världen. De internationela Statistiska Kongresserna hafva, som redan är antydt, med stor framgång verkat för detta ändamål, och knappast torde numera finnas någon enda Engelsk koloni i den aflägsnaste del af världen, der man ej sätter sin ära uti att kunna framlägga en census, utförd efter moderlandets mönster.

Under all denna verksamhet i hela den bildade världen, qvarstod Sveriges befolkningsstatistik i afseende på methoden för uppgifternas insamlande och bearbetning hufvudsakligen på förra århundradets ståndpunkt, oaktadt man redan vid dess slut hade insett behovet af väsentliga förändringar, men ej vågat påyrka eller försöka sådane för bristande tillgångar till bestridande af de ökade kostnaderne. Utlandets första bekantskap med resultaterna af vårt tabellverk förmedlades hufvudsakligen genom Wargentins vidsträckta utländska brevexling, och de skulle hafva blifvit obekanta äfven för den Svenska allmänheten, derest ej utdrag tidtals meddelats i Kongl. Vetenskaps-Akademins handlingar.

Först år 1818 trycktes på Statens bekostnad ett kort sammandrag för åren 1811—1815. Sedermera har sådan tryckning af de flesta dels års- dels femårsberättelser visserligen ägt rum, men stundom afbruten af bristande medel, och den typografiska anordningen har varit högst ogynnsam för begagnandet. Af den sålunda redan i och för sig ofullständiga samlingen synes blott då och då en och annan del hafva banat sig väg till utlandet. Man bevarade alltså der bland männen af facket en tacksam hägkomst af hvad Wargentin hade meddelat, men visste i allmänhet föga om hvad som skett sedan hans tid.

Då jag hedrats med förtroendet att representera Sverige på den internationela Statistiska Kongressen i Paris, den första i hvilken vårt land genom ombud deltog, gick jag blott flera aktade deltagares önskningsar till mötes, när jag der lemnade en utförlig redogörelse öfver Sveriges officiela Statistik, (*Compte rendu etc.*, Paris 1856, sid. 203 o. f.), och alldenstund denna hufvudsakligt kunde åberopa vår befolkningsstatistikens högaktade anor från det förra århundradet, så beredde den ock genast åt Sverige ett hedrande rum i öfverläggningarne. Men ett sådant rum innebär ock den moraliska förpligtelsen att icke stanna efter andra nationers bemödanden att göra framsteg.

Den Komité, som den 18 Juni 1856 afgaf underdånigt betänkande och förslag till inrättande af ett Statistiskt embetsverk, gjorde ock en sådan förpligtelse till embetsverkets hufvudföremål och häntydde särskildt på behovet att i sådant hänseende dels infordra flera nya primäruppgifter, dels egna uppmärksamhet åt en ändamålsenlig anordning af de hufvudsakliga källorna för befolkningsstatistiken, eller kyrkoböckerna, dels tillvägabringa nödig kontroll öfver folkmängdsberäkningens tillförlitlighet m. m. Med anledning af dessa komiténs åsichter, anbefalldes genom Nådigt Bref af den 2 Oktober 1856 d. v. Kommissionen öfver tabellverket att skyndsamt utarbета förslag till nya formulär för så väl kyrkoböckerne, som de statistiska redogörelser, hvilka ur dessa skulle hemtas, äfvensom till allmänna folkräkningar. Sedan på Kommissionens inbjudning Preste-Ståndet utsett 8 af sina ledamöter och Borgare-Ståndet 3 Magistratspersoner att i öfverläggningarne härom deltaga, afgaf Kommissionen den 2 April 1857 »Plan för insamlande af uppgifterna till Sveriges befolkningsstatistik», med alla dertill hörande formulär.

Genom Kyrkolagen af år 1686 föreskrefs bland annat, att i kyrkoböckerne skulle antecknas: »ort och dag då barn födes och döpes» jemte föräldrars och dopvittnens namn, »de aflidnes namn, som i kyrkan eller på kyrkogården äro begrafne», med under rättelse om deras stånd, villkor, lefverne och ålder, »alla brudfolk med deras och föräldrarnes namn», samt »deras namn, som tid efter annan flytta in uti eller utur församlingen», äfvensom att presterna skola hålla »vissa längder på alla sina åhörare hus från hus, gård från gård». Efter denna tid har vår lagstiftning ej fått några nya eller bestämdare föreskrifter rörande den s. k. civilstånds-registrationen, och kyrkoböckerna, för hvilka intet formulär för hela riket funnits fastställt, hafva, med stöd endast af anförde föreskrifter, utgjort vår enda källa för verifikation af civila rättigheter. Först år 1841 beslöt Preste-Ståndet att duppletter af deras innehåll i vissa delar borde tillvägabringas, men för sättet att säkert förvara dessa duppletter är ingen föreskrift meddelad.

Emellertid hade uti det år 1826 afgifna förslag till Civil-lag uti Giftermålsbalken, kap. 4, intagits föreskriften, att Kyrkoherden i kyrkans bok skulle anteckna vigseln, så ock namnen ä minst 2 vittnen, att, om annan prest viger, underrättade han Kyrkoherden derom, så att vigseln i kyrkans bok må tecknad vara, äfvensom att, då vigsel lagligen skett utom riket, den

efter makarnes hemkomst skall tecknas i kyrkans bok i den församling der makarne först hemvist taga. Till Arfda-balken är lagdt ett särskildt kapitel, 19, »Om anteckning af födelser och dödsfall» i kyrkans bok med utsättande af år och dag, då de timat, födde barns föräldrar och deras hemvist, samt föreskrift att, då födelse eller dödsfall timat utom församlingen, underrättelse derom skulle meddelas Kyrkoherden i den församling, der personen haft sitt hemvist. Tillika ålades Kyrkoherden att, inom 2 månader efter årets slut, låta till förvar vid ortens domstol inlemna ett fullständigt och med hans underskrift besannadt exemplar af kyrkoboken. Uti motiverne till dessa stadganden förekommer bland annat: »Inrättningen af en sådan kyrkobok är väl redan uti ecklesiastika författningar påbuden; men då ifrån giftermålsförbindelser, födelser och dödsfall de viktigaste civila rättigheter härledas, är det också ett angeläget föremål för allmänna lagen, att förordna om de åtgärder, genom hvilka dessa rättigheter betryggas. Voro här, såsom i en del andra länder, särskilde tjenstemän tillsatte, att de ofvannämnda anteckningar verkställa, så inskränkte sig Kyrkoherdarnes befattning med dessa ämnen till det rent ecklesiastika; men när nu slike tjenstemän här i landet hvarken finnas eller lämpligen kunna tillförordnas, måste den dubbla egenskapen af ecklesiastik och civil embetsman tillkomma Kyrkoherden uti de ifrågavarande, så väl som i flera andra delar.»

»Den anteckningsbok öfver giftermål, födelser och dödsfall, som vid kyrkan förvaras, må tillhöra den ecklesiastika embetsförvaltningen; men med den civila bör för Kyrkoherden det åliggande vara förenadt, att årligen ingifva ett lika lydande exemplar af boken till Domstolen i orten, såsom allmänna förvaringsstället för handlingar, ur hvilka bevis för civila rättigheter i en framtid skola hemtas. Äfven för vådliga händelser är det af stor vikt, att sådane anteckningar på mera, än ett ställe, finnas att tillgå.»

»Genom hvad Komitén i detta afseende föreslagit, komma väl Kyrkoherdarnes göromål att i någon mån ökas; men om kyrkoboken, uti sina särskilda afdelningar för giftermål, födelser och dödsfall, efter enkelt formulär inrättas, och om hvarje anteckning på en och samma gång i båda exemplaren göres, kan föreskriften med måttlig möda och utan skadligt hinder för andra sysslor uppfyllas.»

Uti sedermera afgifne förslag till Kyrkolag och Kyrkostadgar hafva föreskrifter i samma syftning intagits, än mer

utförliga och bestämda rörande presterskapets åligganden i afseende på civilregistrationen och åtföljde af formulär för kyrkoböckerne.

Under ovissheten, om och när dessa lagförslag kunde blifva gällande, syntes det så mycket angelägnare, att, i sammanhang med frågan om en ny plan för befolkningsstatistiken, hvilken nödvändigt måste till största delen hvila på en väl ordnad civilstånds-registration, jemväl egna behörig uppmärksamhet åt denna. Ofvannämnde plan innehåller alltså förslag till formulär för Lysnings- och Vigselbok, Födelse- och Döpbok, Död- och Begravningsbok, In- och Utflyttnings- samt Husförhörlängder, eller fortlöpande förteckningar öfver folkmängden, afsedde att genom Kongl. Maj:ts stadfästelse blifva ovillkorligt gällande för hela riket såsom dess lagliga civilstånds-register. Då tryggheten för civila rättigheter väsentligt beror deraf, att duppletter af kyrkoböckernas hithörande anteckningar finnas tillgängliga i säkert förvar, och då det erkänt bästa förfarandet för vinnande af tillförlitlighet och fullständighet i den officiella statistiken är dess bearbetning omedelbart från nominativa uppgifter, så förenar den nya planen båda dessa ändamål genom förslaget, att vidimerade afskrifter af kyrkoböckernes innehåll i alla de delar, som äro af vikt för civila rättigheter och statistiska upplysningar, från hvarje församling i riket insändas till Statistiska embetsverket. Förslag till sådana afskrifter eller utdrag, som på allt sätt söka bereda lättnad och säkerhet, äro ock bifogade.

Fullt erkännande värdet af folkräkningar, utförda på sätt i de flesta andra länder nu tillgår, har dock den nya planen med hänsigt till de ofantliga kostnader, som skulle påkallas, och de snart sagdt oöfvervinneliga svårigheter, som skulle möta här i Sverige, ej kunnat tillstyrka dem annorlunda än såsom undantagsfall för de större städer, der antagligen hvarken husförhörs- eller mantalslängder skulle lemna tillförlitlig ledning. Dessa förstnämnda längder hafva deremot antagits i regeln böra blifva, såsom de hittills varit, källan för vår folkmängdsberäkning, hvilken sålunda skulle fortfara att utvisa, icke den faktiska utan den rättsliga folkmängden. Men för att åt denna källa bereda största möjliga tillförlitlighet, innehåller planen åtskilliga tillstyrkanden i afseende på den ömsesidiga kontroll, som husförhörs- och mantals-längderne böra å hvarandra utöfva.

I sammanhang härmed och för att emellan tidpunkterne för hvarje allmän folkräkning, hvart 5:te eller hvart 10:de år, be-

reda *årlig* upplysning om folkmängdsbeloppet, föreslås jemväl, såsom den enda *numeriska* uppgiften från Presterskapet, insändandet af en årlig *summerisk* folkmängdsredogörelse för församlingen enligt formulär.

I sammanhang med den nya planen för befolkningsstatistiken, hade Kongl. Sundhets-Kollegium jemväl uti underdånigt utlåtande och förslag af den 25 September 1856 och den 26 Maj 1859 yttrat sig, rörande tillvägabringandet af en statistisk redogörelse öfver dödsorsakerne.

I afseende på möjligheten att genomföra denna nya plan, för hvilken Presterskapets benägna medverkan visserligen skulle tagas i fortfarande anspråk, men ej numera för de statistiska tabellernes utarbetande, utan hufvudsakligen blott för afskrifter ur kyrkoböckerne, är den förutsättning gjord, att derest ett nytt Statistiskt embetsverk komme att inrättas, arbetspersonalen derstädes skulle lämpas efter behofvet, för att ersätta det biträde åt Statistiken, som hittills lemnats af omkring 1,300 prester, hvilka förr utarbetat de tabellariska sammandragen för de särskilda församlingarne.

Sedan Preste-Ståndet vid riksdagen 1856—1858 hufvudsakligen gillat den nya planen, och öfver densamma jemväl blifvit hörde så väl Domkapitlen och stiftens Presterskap, som Läns-Styrelserne, Magistrater och Landsstatstjenstemännen, samt den under tiden inrättade Statistiska Central-Byrån erhållit uppdrag att slutligt underdånigt yttrande afgifva, blef densamma till sina grunder af Kongl. Maj:t genom nådig Kungörelse af den 4 November 1859 gillad och till efterrättelse fastställd från och med början af året 1860.

Frågan om formulär för kyrkoböckerne, sedan den ytterligare utgjort föremål för pröfning af Preste-Ståndets Delegerade, blef jemväl i hufvudsaklig öfverensstämmelse med planen af Kongl. Maj:t afgjord den 27 April 1860.

Efter verkställd utdelning af nödiga formulärblanketter inom hela riket, fick Statistiska Central-Byrån alltså från och med 1861 års början mottaga uppgifterna för nästföregångna året efter den nya planen *).

På sätt de Statistiska Kongresserne önskat och i likhet med de inrättningar, som vidtagits inom Europas mest civili-

*) Uppgående: de *årtigen* inkommande utdragen till omkring 17 Ris och de s. k. *summeriska* redogörelserna till omkring 3 Ris, samt utdragen ur husförhörlängderne eller folkräkningen i öfriga riket till öfver 52 Ris, och folkräkningen i Stockholm till öfver 30 Ris.

serade stater, äger alltså Sverige nu ett Centralarkiv för duppletter af civilståndsregistren och inom det Statistiska embetsverket tillgång till nominativa uppgifter öfver vigde, födde och döde, hvilka innehålla alla de af kongresserne ifrågasatta upplysningar. Skilnaden består deruti, att, då i alla andra länder — äfven när, såsom i England ensamt är fallet, dupplettakterne ingå till och förvaras i det Statistiska embetsverket — lokalmyndigheterna eller särskildt anställda lokala tjänstemän hafva sig ålagdt att utarbета och till de Centrala statistiska embetsverken insända sammandrag för särskilda administrativa områden, Statistiska Central-Byrån härstädes ej har lättningen af några sådana sammandrag, utan måste bearbeta de nominativa primäruppgifterna från hvarje församling.

Såsom redan är antydt, skiljer sig vår folkräkning deruti, att den omfattar ej den faktiska utan den rättsliga folkmängden, såsom en nödvändig följd deraf att dess källa utgöres af husförhörlängderne. Upprättandet af sådane längder — régistres de population — har emellertid utgjort ett af de viktigare önskningsmålen vid kongresserne, just med hänsigt till vigten att genom dem kunna, om ej helt och hållet undgå behovet af de dyra folkräkningarna, åtminstone kontrollera dessa och vinna tillförlitligare upplysning i vissa delar, såsom t. ex. om åldern. Det Svenska förfarandet har alltså ett obestriddigt värde, så länge det kan upprätthållas.

Äfven i afseende på folkräkning gäller för Statistiska Central-Byrån nödvändigheten att omedelbart bearbeta primäruppgifterna från hvarje församling, utan lättning af några sammandrag utarbetade af lokalmyndigheterna.

Ett element, som ingår i flertalet folkräkningar utomlands, men ännu hos oss saknas, är bostadens beskaffenhet. De här om ifrågasatta upplysningarna kunna ej vinnas genom folkräkning ur längder, och möjligheten af deras tillvägabringande beror således helt och hållet på ett kostsammare förfarande, som tillåter en lokal inspektion. Några hithörande, ehuru på långt när ej tillfredsställande, data skulle dock för städerna möjligen kunna hemtas ur mantalslängder och andra handlingar medelst särskilda forskningar.

Då kostnaderna för insamlande af uppgifterna till vår befolkningsstatistik, i jämförelse med andra länders, inskränka sig till det obetydliga beloppet för formulärblankettens tillhandahållande, så påkallas deremot ett relativt större arbetsbiträde inom Statistiska Central-Byrån för bearbetningen, i följd af

ofvan anförde förhållanden. Men vinsten af den kontroll och konsekvens i bearbetningen, som derigenom kunna vinnas, är deremot påtaglig. (Forts.)

Berg.

2.

Öfversigt öfver uppgifter, som blifvit samlade inom vissa grenar af Rikets officiella Statistik.

Allmänna Bevillningen åren 1813—1861.

I en föregående afhandling (Del. I, sid. 300) har framställning lemnats rörande vårt lands viktigaste statsinkomst, nemligen tulluppbörden och dess olika belopp under de sista 36 åren (1825—1860). Äfven öfver en del af s. k. allmänna bevillningen, nemligen i fråga om 1:sta artikeln af densamma, hafva upplysningar i denna tidskrift (Del. I, sid. 51) meddelats, med uppgift såväl å antalet personer, som under åren 1813—1858 erlagt ifrågavarande afgift, som ock den efter 1:sta artikeln debiterade bevillningens belopp för samma tid. Såsom en fortsättning af sistberörde redogörelse och ett ytterligare bidrag till kännedom om beskaffenheten och beloppet af en del af våra statsinkomster, torde följande framställning af de särskilda titlarnes af den allmänna bevillningen olika belopp sedan 1813 m. m. icke sakna allt intresse. Den är hemtad hufvudsakligen ur de af Riksgäldskontoret upprättade Generalsammandrag öfver hvarje års bevillning samt ur de tabeller, som åtföljde Komiténs för upprättande af förslag till ny författning angående utgörande af allmänna bevillningen afgifna underdåniga Betänkande.

Ett särskildt skäl för en sammanställning just nu af de förändringar, som ifrån 1813 till och med 1861 inom denna gren af vårt finansväsende ägt rum, förefinnes i den omständigheten, att med år 1862 ett nytt tidskifte i berörde hänseende inträdt, enär, genom Rikets Ständers hufvudsakliga godkännande af de utaf nyssberörde komité framställde grundsatser, från och med sistberörde år den allmänna bevillningen, enligt hvad känt är, utgår efter förenklade och mera bestämda taxeringsgrunder mot de föregående årens. Den ifrågavarande perioden (1813—1861) är, jemte det den i fråga om bevillningens grunder och bevillningsförordningarnes lika

uppställning utgör ett utvecklingsstadium för sig samt dessutom omfattar just den tiderymd, för hvilken upprättade General-Sammandrag finnas tryckta, äfven i det hänseendet synnerligen lämplig för en öfversigt i ekonomiskt och finansiellt hänseende, att den, börjande kort efter vårt nya statsskicks ordnande och de stormar, som samtidigt dermed ägde rum, med undantag blott af de allraförsta åren hugnats af en stadigvarande fred, långvarigare än Sveriges häfder förut veta omtala. Att denna fredens välsignelse haft sin icke ringa andel i det lyckliga slutresultat, som vid jemförelsen mellan periodens början och dess slut visar sig, lär ej kunna jäfvas; flera torde dock de bidragande faktorerna härutinnan vara. Att söka uppsåra hvilka de äro, torde ej här vara rätta stället, men glädjande måste det för hvarje fosterländskt sinne vara att se, huru, under det flitens och industriens alster i så många afseenden mångfaldigats samt folkmängden stigit (i runda tal) från 2,400,000 till 3,900,000, summan af bevillningen minskats med nära 50 procent (från 4,770,781 R:dr till 2,594,253 R:dr), hvilken procent i verkligheten är än större, om man betänker, huru mycket penningevärdet sedan 1813 sjunkit.

Särskilda gärder eller s. k. Riksdags-bevillningar omtalas redan från äldre tider tillbaka och afsågo företrädesvis tillgång till bestridande af vissa utomordentliga statsutgifter. En del af dessa har sedermera, under tidernas lopp, kommit att fortfara samt omsider förenats med och ingått i de ordinarie utskylderna. Tidtals (t. ex. vid riksdagarne 1693 och 1697) behöfde emellertid inga särskilda bevillningar Ständerna affordras; hvaremot vid svårare kriser, under krig o. s. v., gärderne voro särdeles tryckande. Så utgick, enligt påbudet af den 3 Januari 1710, en kontribution af hvar femte penning för alla löner, pensioner, gratialer m. m. samt (i vissa fall) för enskild betjenings och tjenstefolks löner, äfvensom hälften af all behållen hushyra m. m. Att bevillningen dessutom på intet sätt var lämpad efter hvars och ens förmåga, synes bäst genom Konung Carl XII:s från Bender utgifna förordning af den 4 Juni 1712, hvaruti stadgades, att, då de vid framfarne riksdagar åtagne bevillningar utginge mycket ojemnt, hvarigenom landets fattigdom tilltog och det som till statens behof skulle utgå förminskades, samt på det den förmögne icke måtte komma att till statsutgifterna bidra med mindre eller den oförmögne med mer, än dess

villkor medgäfv, skattebidragen skulle utgöras efter en skäligen jemlikhet af egendomen eller med en efter behovet lämpad procent af hvars och ens i sådant afseende till visst kapital i penningar uppskattade egendom. — Principen om s. k. progressiv beskattning för de förmögnare har i sjelfva verket allt framgent till en väsentlig del varit i Bevillningsförordningarne gällande. Någon tid efter Carl XII:s förödande krig nedsattes väl åter den svåra skattebördan, så att t. ex. 1727 den förut med 10 procent utgående bevillningen af alla löntagare nedsattes till 5 procent af alla kontanta löner, men vid inträffande krig eller eljest förekommande brist i statsverket höjdes bevillningen ånyo; så 1747 för lönerna till 6 och 9 procent. Under särskilda artiklar finner man bevillningsavgifterna ej upptagna förr, än i den Bevillningsförordning, som vid slutet af 1752 års riksdag utfärdades; 1:sta artikeln handlade der om den personela bevillningsavgiften samt bränvinsavgifterna (hvilka sistnämnde — såsom bekant — sedermera skiljdes från s. k. allmänna bevillningen), — 2:dra artikeln stadgade om avgifter för egendom, inkomst, rörelse m. m., 3:dje artikeln om konsumtions- och öfverflödsavgifter, 4:de artikeln om taxering och uppbörd. Denna indelning har, enligt hvad känt är, länge bibehållit sig. Att under Frihetstidens senare period (omkring 1745—65) välmågan alltmera ökat sig samt statens behof af utomordentliga gårdar minskats, visar sig icke otydligt af bevillningsförordningarne från denna tid. Så t. ex. nedsattes bevillningen för alla slags löner, så att den bestämdes år 1756 till $1\frac{1}{2}$ procent af kontanta, $2\frac{1}{2}$ procent af indelta löner, åren 1765—66 till 1 procent af de kontanta och (i vissa fall) 2 procent af de indelta, samt ytterligare år 1770 till $\frac{1}{2}$ procent af de förra samt 1 procent af de senare, hvarjemte ingen bevillning föreskrefs för s. k. sportler. Denna låga bevillning höjdes dock snart ånyo. Enligt 1789 års Bevillningsförordning, som derjemte föreskref en mängd konsumtions- och öfverflödsavgifter samt särskild avgift för hvarje fönsterluft m. m., bestämdes bevillningen för kontanta löner till 7 procent och för indelta löner till 9 procent. Den graderade skalan för bevillning å löner tillkom först vid 1800 års riksdag, hvarvid procenten jemväl nedsattes (till högst 4 och 5), samt löner af 200 R:dr B:ko eller derunder undantogos från bevillning *).

*) Utom den vid hvarje riksdag bestämda ordinarie »Bevillning», hade vid flere tillfällen extra gårdar blifvit utskrifue. Sådana voro, bland andra, 1720 års s. k. fredshjelp (i hvars ställe sedermera stadgades lön- och betalningsavgiften), 1727 års landshjelp, den vid riksdagen 1726—1727 beslutade

Riksdagen 1809 förordade ovillkorligen ett nytt bevillningssystem, hvarigenom de fattigare kunde vinna lindring och försköning, men den förmögnare lemna åt staten ett desto verksammare och kraftigare biträde. Efter försök i ny riktning härutinnan, utfärdades den 18 Augusti 1812 en Bevillningsförordning på hufvudsakligen samma grunder, som allt framgent till och med 1861 blifvit följde, och genom hvilkas fastställande Rikets Ständer hoppades »en rättvis fördelning af skattebördorna, i förening med både kronans och undersåtarnes bästa», komma att, »utan någonderas förfång, vårdas och befrämjas».

Då vår jämförelse sträcker sig från den tid, då sistberörde Bevillningsförordnings grundsatser gjorde sig gällande, vilja vi nu yttra några ord särskildt om hvar och en af de olika grupper af afgifter, som under ifrågavarande tiderymd utgjort hvad man förstår med den »Allmänna bevillningen». Dessa grupper eller afdelningar äro: 1) personela afgifter, 2) äganderättsavgifter, 3) afgifter för frihet från vissa allmänna besvär äfvensom för åtskilliga andra förmåner (enligt särskilda längder och förteckningar), 4) afgifter af inkomst utaf embete och tjänst, 5) afgifter af rörelse och särskilda yrken, 6) konsumtions- och öfverflödsavgifter, 7) s. k. progressiv bevillning och fyllnadsavgift, samt 8) afgift för karaktर्सfullmagter.

a) *Personela skyddsavgiften*. Rörande denna afdelning, innefattande »1:sta artikeln» afgift enligt de under ifrågavarande period gällande Bevillningsförordningar, hänvisa vi i öfrigt till denna tidskrifts Del. I, sidd. 51—53, och anföra här blott, att hela den debiterade bevillningssumman efter 1:sta artikeln utgjorde (jfr. Tab. Litt. K och Litt. L)

år 1813	1,498,953	R:dr	R:mt *)
» 1823	1,497,210	»	»
» 1833	1,422,732	»	»
» 1843	852,360	»	»
» 1853	482,298	»	» och
» 1861	558,006	»	».

slottshjelpen, 1752 års begravnings- och kröningshjelp, 1766 och 1797 års bröllopgärd samt 1800 års realisations- eller förmögenhetsavgift. De 1808 och 1809 påbudna krigsgårderna voro äfven dylika utomordentliga bevillningar; den senare af dem kom dock ej att utgå.

*) Skillnaden mellan denna uppgift och den i Del. I, sid. 51, meddelade, enligt hvilken summa bevillning efter 1:sta artikeln 1813 skulle utgjort 1,532,454 R:dr 25 öre, härrör från de minskningar, som enligt 6 art. 3 § 9 och 10 mom. 1812 års Bevillningsförordning finnas medgifne för Stora Kopparbergs, Jemtlands och Westerbottens län.

Orsakerna till den, oaktadt folkmängdens tillväxt, fortgående minskningen i den personliga skyddsavgiftens belopp finnas antydda i Del. I, sid. 52—53. Den betydligaste nedsättningen i afgiften ägde rum 1841, då den från 1 R:dr 37½ öre för man och 69 öre för qvinna nedsattes till 75 öre för man och 37½ öre för qvinna, samt 1845, då den ytterligare minskades till hälften, hvaremot andra hälften anslogs till folkundervisningens befrämjande.

b) *Äganderätts-avgifter*. Hithörande bevillning finnes, nedannämnde år, hafva utgjort (i R:dr R:mt):

Tab. Litt. A. *Äganderätts-avgifter af fast egendom.*

	1816 *).		1823.		1833.		1843.		1853.		1861.		Tillökning eller minskning i procent.
	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	
Af hus, tomter och stadsjord	142,509		155,228		187,605		230,539		306,427		258,847		+ 81.6
» hemman	745,650		800,129		750,481		775,902		787,193		412,538		— 44.7
» lägenheter	22,913		25,055		26,971		27,181		30,949		19,149		— 16.4
» frälseräntor	11,739		7,415		7,262		8,172		8,093		4,585		— 60.9
» bruk och bergverk	45,791		65,297		72,381		86,979		85,554		57,288		+ 25.1
» fabriker o. manufaktur-inrättningar	20,987		22,765		22,226		27,510		37,482		38,681		+ 84.3
» mjöl- o. sågvarnar	20,598		24,026		26,023		28,823		34,549		27,501		+ 33.5
Summa	1,010,187		1,099,915		1,092,949		1,185,106		1,290,247		818,589		— 19.0

*) Det första året, då i General-sammandragen öfver Bevillningen Äganderätts-avgiften finnes specificerad.

Ett förhållande, som vid en blick på ofvanstående tabell, genast faller i ögonen, är, att, under det afgifterna för så väl bergverk, qvarnar och i synnerhet fabriks- och manufaktur-inrättningar (de senare med öfver 84 procent), som ock hus och tomter m. m. i städerna (med öfver 81 procent) stigit sedan periodens början (här 1816), den för enskildes hemman samt lägenheter och frälseräntor — således i allmänhet för äganderätt till *jord* — utgående bevillning icke obetydligt minskats (t. ex. för hemman med öfver 44 procent). Någon orsak till denna anmärkningsvärda skiljaktighet förefinnes ej i förändrade bestämmelser rörande bevillningsprocenten, ty förhållandet mellan all fast egendom visar sig i detta hänseende hafva varit alldeles enahanda.

Enligt 1812 års förordning skulle för fastighet i stad samt stadsjord samma bevillningsafgift erläggas, som för hemman och lägenheter samt annan fast egendom på landet, nemligen 2½ per mille af den fasta egendomens värde, och skulle bevillningen af bruk och andra bergverk samt qvarnar jemte fabriksinrättningar äfven utgöras efter samma grund, som för annan fast egendom. Vid följande riksdag, 1815, nedsattes bevillningen för *all* fast egendom från 2½ till 2 per mille af det uppskattade värdet, och fortfor denna bevillning sedan ända till riksdagen 1853—1854, då en ytterligare nedsättning till 1 per mille stadgades för fastigheter m. m. *så i städerna som å landet*. Under den period, vår redogörelse omfattar, har således bevillningen för stadsegendom och jord å landet varit densamma; det är först genom nu gällande Bevillningsförordning (af den 17 Maj 1861), som en olikhet i detta hänseende blifvit stadgad.

Än märkligare framstår ofvanberörde förhållande, om man med hvarandra jemför de *taxeringsvärden*, som under nu ifrågasvarande tiderymd varit de olika slagen af fastigheter åsatte, och på grund hvaraf bevillningen debiterats. Vi hänvisa i detta hänseende till följande tabell (Litt. B), der — för fullständighetens skull — hemmansvärdet blifvit utsatt icke blott för enskildes, utan ock för kronans innehafvande jord.

Tab. Litt. B. Värdet å fasta egendomen i Riket.

År	1813.	1823.	1833.	1843.	1853.	1861.	Tillökning eller minskning i procent.
	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	
Hus, tomter och stads- jord	67,143,002	77,612,256	93,797,670	115,326,413	153,194,328	258,844,466	+ 285·5
Hemman (kronans och enskildes m. fl.) ...	480,327,000	434,424,000	407,574,000	418,729,500	424,876,500	444,194,000	— 7·5
Lägenheter	15,684,000	14,604,000	15,786,000	15,585,000	17,508,000	21,094,000	+ 34·5
Frälseräntor	3,583,500	3,783,000	3,814,500	4,084,500	4,130,860	4,677,000	+ 30·5
Bruk och bergverk ...	12,126,000	32,662,500	36,219,000	43,539,000	42,777,000	57,287,000	+ 372·4
Fabriker och manufak- tur-inrättningar ...	7,383,000	11,383,500	11,116,500	13,768,500	18,743,250	38,100,000	+ 416·1
Mjöl- och sågqvarnar	12,361,500	12,516,000	13,470,000	14,812,500	17,641,500	27,768,000	+ 124·6
Summa	598,608,002	586,965,256	581,777,670	625,945,413	678,871,438	851,964,466	+ 42·3

Det visar sig af denna tabell, hurusom uppskattningsvärdet af fabriksegendomar stigit med 416 procent, af bruksegen-

domar med 372 procent och af stadsegendomar i allmänhet med 285½ procent. Största tillökningen har visat sig under de sista 8 åren (1853—1861), då värdet af hus och tomter m. m. ökats från 153 millioner till nära 259 millioner o. s. v. Under detta betydliga framåtskridande, som ock — ehuru i relativt mindre mån — kommit qvarnar samt lägenheter och frälseräntor till godo, har det egentliga hemmansvärdet sjunkit (från 1813—1861) med öfver 36 millioner, d. v. s. 7½ procent. Att svenska jordens *verkliga* värde fallit under berörde tid — då penningens pris i förhållande till jordens alster alltmer minskats samt försäljningspriset å jordegendom i så betydlig grad stigit, — torde emellertid af enhvar anses såsom en paradox, och ingen tvekan lärer kunna uppstå derom, att orsaken till det anmärkta missförhållandet ligger i *taxeringen*. Visserligen medgafs i 1823 års Bevillningsförordning en allmän nedsättning af 10 procent i hemmansvärdet, hvarmed afsågs, att jemka värdet å de hemman, som funnits vara för högt värderade, och att sålunda erhålla ett efter rätta förhållandet lämpadt lika värde hemmanen emellan, men det är nogsamnt bekant, huruledes företrädesvis på landet uppskattningen ingalunda stått i ett proportionerligt förhållande till verkligheten, hvadan ock snart sagdt vid hvarje riksdag nya förslag framställts rörande förändradt sätt för taxering och debitering i denna del. Frågåendet af hittills följda grunder härutinnan är också ett af de företräden, som utmärka senaste Bevillningsförordning, och som bidrager att i detta hänseende anse ett nytt tidskifte med år 1862 hafva i Sverige inträdt*).

Såsom upplysande i fråga om det olika *taxeringsvärdet* inom de särskilda *Länen* samt den ojemnhet, som härutinnan länge varit erkänd, åberopas hosföljande tabb. Litt. C och D.

*) Enligt de nyss inkomna Sammandragen rörande 1862 års bevillning, har — efter det med detta år förändrade taxeringssättet — fastighetsvärdet stigit till 2,247,047,059 R.dr, hvaraf komma på jordbruksfastighet 1,827,213,885 och på annan fastighet 419,833,174 R.dr R.mt.

Tab. Litt. C. Taxeringsvärde å hus, tomter och stadsjord länsvis.

Län.	År	1813.	1823.	1833.	1843.	1853.	1861.	Procentisk tillväxt sedan 1813.
		R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	
Stockholms stad		26,597,392	33,909,927	43,967,641	53,925,891	64,437,558	107,301,498	+ 303'4
Stockholms Län		685,242	691,737	778,359	973,274	1,208,129	1,849,312	+ 169'9
Upsala »		1,377,138	2,149,002	2,152,730	2,796,000	4,010,686	6,170,553	+ 348'1
Södermanlands »		1,236,450	1,174,050	1,419,000	1,833,750	2,414,550	4,373,000	+ 253'7
Östergötlands »		3,244,950	3,325,050	4,766,802	6,360,705	8,631,039	14,376,618	+ 343'0
Jönköpings »		879,760	1,108,967	1,201,233	1,682,567	2,429,887	4,776,650	+ 442'9
Kronobergs »		302,788	495,891	551,205	779,475	1,171,945	1,557,578	+ 414'4
Calmar »		879,948	1,083,786	1,650,223	2,344,647	2,865,040	4,817,890	+ 447'5
Gotlands »		36,279	544,500	706,350	850,587	1,050,679	1,907,160	+ 5,156'9
Blekinge »		2,954,743	3,225,826	2,993,742	3,547,177	4,279,136	5,443,235	+ 84'2
Christianstads »		158,838	1,099,548	1,565,440	2,304,314	3,253,278	4,620,777	+ 2,809'1
Malmöhus »		5,004,545	6,335,508	7,032,733	8,476,412	12,625,635	21,679,808	+ 333'2
Hallands »		945,959	1,187,072	1,386,911	1,836,640	2,722,221	4,310,183	+ 355'6
Göteborgs o. Bohus »		11,820,328	8,505,435	8,318,958	9,601,681	17,349,429	34,312,811	+ 190'3
Elfsborgs »		1,408,795	1,300,200	1,386,900	1,471,483	3,568,214	5,226,543	+ 271'0
Skaraborgs »		1,203,123	1,319,375	1,614,035	2,011,493	3,007,506	5,120,406	+ 325'6
Wermlands »		1,186,088	1,555,444	1,823,274	2,105,433	2,483,567	3,656,000	+ 208'3
Örebro »		1,071,153	1,269,704	1,767,865	2,308,851	3,007,593	6,821,537	+ 536'8
Westmanlands »		2,377,688	2,630,093	2,919,003	3,507,795	4,066,416	5,615,388	+ 136'2
Stora Kopparbergs »		1,069,179	963,024	1,340,184	1,414,140	1,395,875	1,875,203	+ 75'4
Gefleborgs »		1,816,626	2,463,450	2,909,131	3,456,852	4,556,676	7,213,309	+ 297'1
Wester-Norrlands »		604,889	723,396	827,626	936,093	1,394,742	2,873,737	+ 375'1
Jemtlands »		26,698	39,487	40,725	42,030	227,227	679,880	+ 2,446'6
Westerbottens »		31,895	199,400	327,060	318,850	407,387	978,690	+ 2,968'5
Norrbottens »		222,558	312,384	350,540	440,273	629,913	1,286,700	+ 478'1
Summa		67,143,002	77,612,256	93,797,670	115,326,413	153,194,328	258,844,466	+ 285'5

Tab. Litt. D. **Taxeringsvärde å Hemman (enskildes).**

År Län.	1813.	1823.	1833.	1843.	1853.	1861.	Procentisk tillväxt eller minskning sedan 1813.
	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	
Stockholms	30,874,500	29,305,500	27,096,000	28,677,000	26,995,500	29,724,000	— 3·7
Upsala	21,858,000	19,123,500	18,262,500	19,618,500	19,650,000	19,765,000	— 9·6
Södermanlands ...	22,482,000	19,120,500	17,833,500	17,823,000	17,980,500	18,008,000	— 19·9
Östergötlands	45,078,000	35,226,000	31,855,500	32,515,500	32,599,500	32,782,000	— 27·3
Jönköpings	16,491,000	16,665,000	14,766,000	14,730,000	14,818,500	14,957,000	— 9·3
Kronobergs	15,426,000	13,171,500	11,970,000	11,785,500	11,851,500	11,895,000	— 22·9
Calmar	27,378,000	23,313,000	21,141,000	21,322,500	21,384,000	21,458,000	— 21·6
Gotlands	4,737,000	5,029,500	5,097,000	5,107,500	5,184,000	5,611,000	+ 18·5
Blekinge	13,797,000	13,308,000	13,269,000	13,255,500	13,216,500	13,271,000	— 3·8
Christianstads	20,832,000	19,800,000	19,299,000	19,639,500	20,001,000	20,049,000	— 3·8
Malmöhus	36,102,000	32,628,000	31,131,000	36,262,500	39,795,000	43,582,000	+ 20·7
Hallands	13,204,500	11,344,500	10,794,000	11,464,500	12,307,500	13,994,000	+ 6·0
Göteborgs o. Bohus	16,402,500	15,586,500	16,159,500	17,203,500	17,799,000	18,357,000	+ 11·9
Elfsborgs	23,722,500	22,195,500	22,216,500	22,620,000	22,527,000	23,101,000	— 2·6
Skaraborgs	36,982,500	31,365,000	27,979,500	27,865,500	27,945,000	27,961,000	— 24·4
Wernmlands	25,027,500	24,754,500	22,921,500	22,693,500	22,909,500	23,121,000	— 7·6
Örebro	16,584,000	14,701,500	12,841,500	13,654,500	13,773,000	13,825,000	— 16·6
Westmanlands	21,075,000	17,119,500	15,570,000	16,156,500	16,200,000	16,776,000	— 20·4
Stora Kopparbergs	11,625,000	12,060,000	12,475,500	12,817,500	12,595,500	12,744,000	+ 9·6
Gefleborgs	7,692,000	8,398,500	8,448,000	8,568,000	8,649,000	9,174,000	+ 19·3
Wester-Norrlands	10,803,000	11,017,500	9,553,500	9,513,000	9,142,500	9,547,000	— 11·6
Jemtlands	2,322,000	2,461,500	2,323,500	2,352,000	2,838,000	3,284,000	+ 41·4
Westerbottens	1,986,000	2,983,500	3,282,000	3,343,500	3,900,000	6,911,000	+ 248·0
Norrbottens	2,325,000	2,784,000	2,668,500	2,653,500	2,775,000	5,761,000	+ 147·8
Summa	444,807,000	403,462,500	378,954,000	391,642,500	396,637,000	415,658,000	— 6·6

Beträffande hus- och tomtvärdet, visar sig häraf, att, under det hela tillökningsprocenten utgör 285½, tillökningen för de olika länen betydligt varierar. Med undantag för Gotlands och Christianstads län, der husvärdena under decenniet 1813—23 stigit från resp. 36,279 och 158,838 R:dr till 544,500 och 1,099,548, hvilken förhöjning, beroende af åtskilliga för dessa orter särskilda förhållanden vid 1813 års uppskattning, på tillökningen under hela tiderymden 1813—61 utöfvat ett mäktigt inflytande, så att hela tillökningsprocenten blifver för Gotlands län 5,156·9 och för Christianstads län 2,809·1, är det *de nordligaste länen*, som den största förhöjningen tillfallit. Så har taxeringsvärdet å hus m. m. i Jemtlands län *) stigit med 2,446·6 procent, i Westerbottens med 2,968·5 och i Norrbottens med 478·1 procent. Jemte dessa befinnes husvärdet i Örebro län hafva ökats med 536·8 procent, alltså t. o. m. mer än i Norrbottens län. Öfver 400 procent har tillökningen varit i Calmar, Jönköpings och Kronobergs län. Stockholms stad har i detta hänseende stigit med 303·4; städerna i Göteborgs och Bohus län endast med 190·3 procent. Lägst på skalan står Stora Kopparbergs län med 75·4 samt Blekinge län med 84·2 procents tillökning. Jemför man de särskilda decennierna under perioden, kommer största tillökningen på de sista tidskiiftena. Årtiondet 1813—23 var den absoluta förhöjningen 10,469,254 R:dr, hvaraf kommo omkring 7,300,000 på Stockholm; följande årtionde 1823—33 var tillökningen 16,185,414, deraf öfver 10,000,000 på Stockholm; årtiondet 1833—43 tillökningen 21,528,743, deraf ej fullt 10,000,000 på Stockholm; årtiondet 1843—53 tillökningen 37,867,915, deraf 10½ millioner på Stockholm; de sista 8 åren 1853—61 var slutligen tillökningen 105,650,138 R:dr, deraf nära 43 millioner på Stockholm.

Då vid taxeringen af hus, åbyggnader m. m. i städerna så väl köpeskillingen som brandförsäkringsvärdet har tjänat taxeringsmännen till ledning och jmförelse, kunna de ofvanstående talen väl i de flesta fall anses temligen tillförlitliga, och lemna sålunda en icke ringa ledning vid bedömandet af olika stads-kommuners olika förkofran. Att åter ett lika värde ej kan tillskrifvas de uppgifter, som i fråga om landsbygden meddelas i ofvanstående tab. Litt. D är väl intet tvifvel underkastadt; dock

*) Detta förhållande, som rör Östersunds stad, är i själfva verket helt naturligt, om man ihågkommer, att bemålde stad anlades blott ett par årtionden tillbaka (1786) samt kort före periodens början blifvit residensstad i det (1810) nybildade Jemtlands län.

torde — enär taxeringsvärdena i såväl ena som andra länet kunna anses mycket för låga — en framställning af de särskilda länens procentiska tillväxt i sjelfva verket uttrycka ett i verkligheten befinthligt relativt förhållande. Af sistnämnde tabell visar sig då, att — under det, såsom ofvan omtalades, *hela* hemmansvärdet fallit med omkring $6\frac{1}{2}$ procent, — i några län ett motsatt förhållande ägt rum. Så främst i de båda nordligaste länen, der tillökningsprocenten varit för Norrbottens län 147·8 och för Westerbottens (der den betydliga tillökningen dock i icke ringa mån förklaras genom den under krigsåren medgifna lindring i bevillningen) 248; jemte, ehuru betydligt underlägsna dessa, framstå Jemtlands län med 41·4, Malmöhus med 20·7, Gefleborgs med 19·3, Gotlands med 18·5, Göteborgs och Bohus med 11·9, Stora Kopparbergs med 9·6 och Hallands med 6 procents tillökning. I alla de öfriga länen har hemmansvärdet fallit, särdeles i Westmanlands (med 20·4), Calmar (med 21·6), Kronobergs (med 22·9), Skaraborgs (med 24·4) och Östergötlands län (med ända till 27·3 procent).

Det saknar ej intresse att med ofvananförda uppgifter jemföra dem, som i s. k. Bevillnings-Komiténs Betänkande (sid. 75—77) förekomma beträffande dels de från Hofrätterna inkomna upplysningar i fråga om köpeskillingen å sålda och till lagfart uppbudna egendomar, dels de från Hypoteksföreningarnes direktioner afgifne uppgifter å de värden, hvartill hos bemälda föreningar belånade egendomar vid de i sådant afseende anställda värderingar blifvit uppskattade, men då bristande tid och utrymme förbjuda oss att i detta hänseende här ingå på en närmare granskning, inskränka vi oss till att angifva några få data.

Det visar sig då, att (år 1857) försäljningsvärdena förhållit sig till taxeringsvärdena i medeltal för hela riket såsom 2·85 till 1. Största skilnaden förefinnes i Christianstads län, der förhållandet är såsom 5 till 1, samt Skaraborgs, Jönköpings och Calmar län, der det är såsom 4 till 1, minsta skilnaden deremot i Norrbottens län, der förhållandet är såsom $1\frac{1}{2}$ till 1. — Vid jemförelse åter mellan s. k. hypoteksvärdet och taxeringsvärdet, är medelförhållandet för de 18 län, rörande hvilka uppgifter i detta hänseende finnas tillgängliga, såsom 3·86 till 1, hvarvid Örebro län (med 7 till 1) och Wester-Norrlands län (med $6\frac{1}{2}$ till 1) visa största skilnaden, men Stockholms län (med $2\frac{1}{2}$ till 1) den minsta. Man torde, med stöd af ofvan angifne siffror, kunna antaga, att, i allmänhet, taxeringsvärdet å

samtliga hemman för hela riket skulle kunna med fog multipliceras med 3, då man för år 1861 erhåller summan 1,332,492,000 R:dr såsom närmare uttryckande förhållandet i verkligheten *).

c) *Afgifter för frihet från vissa allmänna besvär, äfvensom för åtskilliga andra förmåner.*

Till denna afdelning räkna vi:

- 1) grundskattsafgift för frälse-egendomar;
- 2) den numera upphörda rotefrihetsafgiften;
- 3) afgift för de post- och lotshemman, hvilka äro frikallade från rotering och kronoskjuts;
- 4) afgift för kolningsfriheten på härads- eller sockneallmänningar m. m.;
- 5) afgift för krut- och svafvelbruk;
- 6) afgift af patroni ecclesiarum i Skåne, Halland och Bohus län, som njuta krono- eller kyrko-tiondespanmål, samt af de kyrkorne i dessa orter äfvensom domkyrkorne anslagne tionde och hemmansränder;

7) afgift af fiskerier, som utgöra särskilda lägenheter, utan att vara i hemmanens skattläggning inbegripne, m. m.; samt

8) afgift af sterbhus äfvensom för testamenten, gåfvor och fideikommissor.

Då ingen af ifrågavarande afgifter utgått till något betydligare belopp, hänvisa vi i fråga om de särskilda titlarne under tiderymden 1813—1861 till sluttabeln Litt. K och anføra här blott:

att den förnämsta af berörde bevillningstitlar, grundskattsafgift af frälse, utgått vid periodens början (1813) med 69,660 R:dr och vid dess slut (1861) med 72,930 R:dr;

att alla de öfriga afgifterna tillsammans endast utgjort 1813 32,677 R:dr och 1861 21,326 R:dr;

att såväl beloppet af som debiteringsgrunden för grundskattsafgift af frälse under hela perioden varit temligen enahanda (31 à 30 öre för hvarje rusttjenstmark o. s. v.);

att rotefrihetsafgiften upphörde genom beslut vid riksdagen 1834—35;

att beloppet af afgiften för post- och lotshemman på senaste tiden minskats, hvilket väl, åtminstone till en del, bör tillskrifvas den genom 1851 års Bevillningsförordning posthemman medgifna lindring i bevillningen;

att afgiftsbeloppet för krut- och svafvelbruk på senare årtionden icke obetydligt vuxit;

*) Jfr noten å sidan 22.

att afgiften af patroni ecclesiarum, domkyrkor m. fl. för tionde varit i ett jemnt stigande, tills densamma 1858 nedsattes från 5 till $2\frac{1}{2}$ procent af tiondespanmålens värde;

samt att afgifterne för fiskerier äfvensom för gåfvor och testamenten m. m. visat sig ytterst variabla.

Med afseende å sterbhus- och testaments-bevillningen får dock anmärkas, att Riksgälds-Kontorets General-Sammandrag (och på grund deraf äfven de här gjorda beräkningar) endast afse en mindre del af den arfs- och testaments-bevillning, som verkligen utgjorts. *Hela* den ifrågavarande (arfs- och testaments-) bevillningen utgjorde:

år 1813	29,307 R:dr,
» 1823	61,174 »
» 1833	59,036 »
» 1843	52,923 »
» 1853	37,342 »
» 1861	80,487 ».

Endast ett år har beloppet gått upp till 100,000 R:dr, nemligen år 1849, då det utgjorde 154,270 R:dr; följande år (1850) sjönk det hastigt till 38,556 R:dr.

d) *Afgifter för inkomst af embete och tjenst.* Om antalet af till bevillning i detta hänseende taxerade embets- och tjenstemän, totalbeloppet af dessas löner och öfrige inkomster i och för tjensten, äfvensom den för dessa löner och inkomster erlagde bevillning, upplyses i nedanstående tab. Litt. E.

Tab. Litt. E. Antal till bevillning taxerade embets- och tjenstemän jemte uppgift å deras inkomst af lön m. m. samt afgift därför.

År.	Antal tjenstemän.	Inkomst af embete och tjenst.	Medeltal- inkomst på hvar person.	Afgifter därför.	Afgift i medeltal för hvar person.
		R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.
1813	19,433	9,744,160	501	328,916	17
1823	8,136	7,979,531	981	162,936	20
1833	9,149	9,801,179	1,071	211,067	23
1843	10,636	12,690,825	1,193	286,048	27
1853	11,272	15,055,297	1,336	342,482	30
1861	16,251	24,495,206	1,507	198,846	12
Tillökning eller minskning i procent, sedan 1813	16·4	+ 151·4	+ 200·8	— 39·5	

Beträffande *antalet* till bevillning taxerade tjänstemän, synes detta från 1813 till periodens slut hafva undergått en minskning af 16 procent (eller från 19,433 till 16,251), men då i betraktande tages, att enligt 1812 års Bevillningsförordning intet undantag ägde rum för de lägst aflönade tjänstemännen, hvaremot 1816—1818 alla löner under 450 R:dr R:mt och 1819—1861 alla löner under 300 R:dr varit från bevillning frie, så visar det sig, att den för år 1813 uppgifna siffran i sjelfva verket ej är fullt jemförlig med de för de följande åren anförde talen. Redan i General-Sammandraget för 1816 finnes antalet till bevillning taxerade tjänstemän hafva nedgått till 5,784 och 1823 (då de befriades antal var färre) utgjorde det 8,136. Sedan dess har antalet fördubblats, hvarvid största tillväxten (på grund bland annat af de vid 1856—58 årens riksdag ökade lönebeloppen) kommer på de senaste 8 åren af perioden. Då enligt hvad Komiterade för afgifvande af förslag angående förändrad organisation af Rikets styrelse- och förvaltningsverk i sitt underdåniga Betänkande (sid. 34—36) ådaga-lagt, antalet embeten och tjänster vid Statsdepartementens kanslier och de centrala förvaltningsverken under tiden från 1823 till 1858 nedgått från 762 till 499, lärar tillökningen egentligen drabba de nya tjänstemannakorporer, som på senare tiden med afseende å samfundslifvets utveckling i en mängd nya riktningar upprättats; vi vilja i detta hänseende endast nämna Telegrafstaten, tjänstemännen vid Jernvägarne, förökad Jägeri- och Skogsstat m. fl. samt den betydliga mängd af nya läroverk och ökad lärarepersonal, som det sista årtiondet tillkommit.

I fråga om *totalbeloppet* af tjänstemännens löner och öfrige inkomster i och för tjänsten, har detta varit i ett ständigt stigande. Perioden 1813—23 synes utgöra ett undantag, men är det icke, då man betänker, att från och med 1816 en mängd tjänstemannalöner från bevillning befriades. I en särskild kolumn af ofvanstående tabell har *inkomsten i medeltal* för hvarje till bevillning taxerad tjänsteman särskildt uppgifvits; man finner deraf, att under det 1813 medelinkomsten var föga öfver 500 R:dr, den vid periodens slut (1861) utgjorde öfver 1,500 R:dr. Detta för tjänstemannen — såsom det synes — synnerligen gynnsamma förhållande motväges naturligtvis å andra sidan i icke ringa mån af ökade lefnadskostnader och ökade anspråk på hans tid och krafter.

Beloppet af den för inkomst af embete och tjänst stadgade *bevillnings-afgift* utgjorde 1813 en summa af 328,916 R:dr R:mt;

1823 hade detta belopp sjunkit till 162,936 R:dr, hvarefter det gradvis stigit ända tills under sista tidskiftet (1853—61), då det nedgått från 342,482 till 198,846 R:dr. Jemte tjenstemännens olika antal, är det naturligen sjelfva bevilningsprocenten, hvarpå detta förhållande grundar sig. Denne utgjorde 1813 4 procent för alla löner öfver 900 R:dr, 3 procent för de öfver 450 till 900 R:dr och 2 procent för alla öfriga; vid 1815 års riksdag befriades, såsom nämndt, alla löner under 450 R:dr, löner mellan 450—900 R:dr ålades en bevilning af 1 procent, de mellan 900—1,800 R:dr 2 procent, och löner derutöfver 3 procent. Med undantag deraf, att 1818 lönerna af 300—450 R:dr underkastades en bevilning af 1 procent, samt att 1830 en skala i flere grader fastställdes för lönerna mellan 900 och 1,800 R:dr, följdes hufvudsakligen enahanda grunder, ända till riksdagen 1853—1854, då bevilningen för alla embets- och tjenstemän nedsattes till $\frac{1}{2}$ af det förra beloppet. De nu nämnde förändringarne i bevilningens grunder förklara olikheterna i de i Tab. Litt. E beträffande afgifterne anförda summor. En särskild kolumn, angifvande medelafgiften för hvarje tjensteman, meddelas äfven i tabellen; den utvisar samma förmånliga resultat, som med afseende å tjenstemannens villkor följer af tabellen i dess helhet, och som blir ännu mer i ögonen fallande, då man jemför nyare tiders förhållanden härutinnan med förångna århundradens.

Då antalet tjenstemän i flere af de särskilda länen är ganska ringa och det hufvudsakligen är i några få — jemte Stockholms stad —, der de till någon större mängd förekomma, har det ej ansetts nödigt att upprätta någon särskild tabell öfver förhållandet i denna del länsvis. Såsom i någon mån upplysande i detta hänseende, anse vi oss dock böra nämna, att af de för år 1861 influtne afgifter för inkomst af embeten och tjenster, tillsammans 198,846 R:dr R:mt, komma på

Stockholms stad nära 29 procent,

Malmöhus län något öfver 8 procent,

Göteborgs och Bohus län något öfver 7 procent,

Östergötlands och Blekinge län hvartdera mellan 4 och 5 procent,

Uppsala, Elfsborgs och Skaraborgs län hvartdera mellan 3 och 4 procent,

Stockholms, Södermanlands, Jönköpings, Calmar, Christianstads, Hallands, Wernmlands, Örebro, Westmanlands, Stora Kopparbergs och Gefleborgs län hvartdera mellan 2 och 3 procent,

Kronobergs, Gotlands, Wester-Norrlands, Westerbottens och Norrbottens län hvarterda mellan 1 och 2 procent, samt Jemtlands län mindre än 1 procent.

e) *Afgifter af rörelse och särskilda yrken.* Rörande bevilningsbeloppet för handel, fabriker och annan rörelse, gästgifverier, vårdshus och krogar, theater-representationer och biljarder, äfvensom af diverse ståndspersoner, advokater, artister, medici m. fl. samt arbets- och tjensteklassen, meddelas upplysning i hosföljande Tab. Litt. F.

Tab. Litt. F. *Afgifter af rörelse och särskilda yrken.*

År	1813.	1823.	1833.	1843.	1853.	1861.	Tillökning eller minskning i procent.
	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	
Af arbetsklassen.....	34,158	20,680	23,213	12,854	—	—	— 100'0
» fabriksidkare	36,900	33,129	43,746	39,768	51,564	77,234	+ 109'3
» handlande och handtverkare m. fl.	593,212	393,552	442,866	399,622	517,434	514,940	— 13'2
» handels-, handtverks-, bruks- o. fabriksbetjening, mjölnare m. fl.	97,019	98,185	115,664	111,693	127,603	104,107	+ 7'3
» ståndspersoner med betjening, advokater, artister, medici m. fl.	118,634	45,231	49,820	87,766	148,962	195,877	+ 65'1
» krogar, vårdshus och gästgifverier	36,837	25,082	31,700	35,967	36,367	23,400	— 36'5
» biljarder	525	2,775	2,288	2,875	7,350	5,021	+ 856'4
» theater-representationer o. konserter	1,380	522	984	3,438	285	289	— 79'1
<i>Summa</i>	<i>918,665</i>	<i>619,156</i>	<i>710,281</i>	<i>693,983</i>	<i>889,566</i>	<i>920,868</i>	<i>+ 0'2</i>

Beträffande de i denna tabell förekommande rubriker torde böra anmärkas, att i fabriksidkares afgifter inbegripas såväl den för »fabriksinrättningar, taxerade efter utsatta klasser», influtne bevilning, som den »ägare af skeppsvarf och fabriker» ålagda afgift; att under rubriken »handlande och handtverkare m. fl.» inrymmas jemväl »skepps- och ångfartygsägare», »borgare i allmänhet» samt »gårdfarihandlande, handtverkare m. fl., som äro sina egne»; och att under »handels-, handtverks- m. m. betjening» m. fl. inbegripas de i General-Sammandragen öfver Bevilningen förekommande rubrikerna: »handlandes betjening i och för rörelsen», »handtverks- och fabriksbetjening», »gårds-,

bruks- och fabriksbetjening samt mjölnare och sågare», äfvensom »bruks- och fabriksarbetare med gårdshandverkare».

Bevillningsavgiften af »arbetsklassen» har, enligt hvad af tabellen synes, i senare tider alldeles upphört; redan förut var den i aftagande. I sjelfva verket nedsattes vid flere riksdagar (1840—41 och 1844—45) denna afgift, som 1813 utgick med högst 1 R:dr 75 öre och lägst 50 öre, tills den, på grund af 1851 års Bevillningsförordning, helt och hållet upphörde. — Afgiften af fabriksidkare har icke varit någon skiljaktighet underkastad, förr än de senaste tidskiftena, då den icke obetydligt stigit (från 39,768 år 1843 till 77,234 år 1861). Då debiteringsgrunden hufvudsakligen varit enahanda ända till 1853—1854 årens riksdag, nemligen beräknad efter 5 procent af förra årets inkomst samt efter särskilda klasser med olika afgiftsbelopp inom vissa maxima och minima för hvarje klass, men vid berörde riksdag nedsattes till hälften, så väl beträffande procenten ($2\frac{1}{2}$ i stället för 5) som i fråga om afgiftsbeloppens föreskrifna minima, hvilka sistnämnda vid påföljande riksdag (1856—58) dock ånyo höjdes, är det intet tvifvel underkastadt, att bevillningssummans tillväxt på senare tiden i främsta rummet härör af fabriksindustriens förkofran och dess idkares stigande välmåga. Enligt tabellen (Litt. F) har hela tillökningsprocenten af den fabriksidkare påförda bevillning utgjort 109.3, men då i sjelfva verket, jemte denna afgift, äfven äganderättsavgift utgår af vissa fabriks- och manufakturänläggningar, vilja vi, för att åskådliggöra *hela* den af fabriksidkare erlagda bevillning, i följande tab. Litt. G sammanföra alla de bevillningsavgifter, som ifrågakommande klass af näringsidkare i och för rörelsen voro underkastade.

Tab. Litt. G. Afgifter af fabriksidkare.

	År 1816 *)	1823.	1833.	1843.	1853.	1861.	Tillökning i procent.
	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	
Fastighetsavgifter	20,987	22,765	22,226	27,510	37,482	38,681	
För fabriksinrättningar, taxerade efter särskilda klasser	1,711	1,230	1,952	4,064	14,263	18,920	
Avgift af fabriksrörelse (jemte skeppsvarf)	28,262	31,899	41,794	35,704	37,301	58,314	
Summa	50,960	55,894	65,972	67,278	89,046	115,915	+ 127.5

*) Första året fastighet finnes i General-Sammandraget specificerad.

Man ser af denna tabell, huru det egentligen är afgiften »för fabriksintättningar, taxerade efter särskilda klasser», som sedan 1843 betydligt tillväxt, samt att hela tillökningsprocenten af bevillningen för fabriksrörelse utgör 127½.

Då afgiften för fabriker sålunda ökats, måste det förefalla anmärkningsvärdt, att den för *handel och handtverkerier* m. m. influtne bevilling, som i allmänhet utgått efter samma grunder som för fabriksrörelse, sedan 1813 *minskats* (med 13 procent).

Det vore härvid ganska upplysande att i en *särskild* rubrik upptaga afgifterna för handel, i en *annan* åter för handtverkerier, men då Riksgäldskontorets General-Sammandrag i en kolumn sammanföra »gårdfarihandlande» samt »handtverkare m. fl., som äro sine egne», har ett sådant särskiljande ej kunnat åvägbringas. Af hvad bemälde General-Sammandrag i öfrigt för de särskilda åren innehålla, framgår emellertid, att afgiften för så väl »handlande» som »handtverkare och borgare i allmänhet» minskats — icke minst i hufvudstaden — under det bevillningen för »handtverkare, som äro sine egne» (jemte gårdfarihandlande), varit i tillväxt. Såsom till en del förklarande detta förhållande — under handels och industriens fortgående utveckling och stigande västånd —, hänvisa vi till ofvanstående uppgift rörande bevillningsprocentens nedsättande vid 1853—1854 årens riksdag till hälften af dess förra belopp. Också ägde, enligt hvad tab. Litt. F utvisar, en tillväxt i berörde näringsklassers bevillningssumma af omkring 118,000 R:dr R:mt rum under årtiondet 1843—1853, hvaremot under de påföljande 8 åren en minskning af omkring 2,500 R:dr inträffade i detta hänseende.

I fråga om afgifterne för *handels-, handtverks-, bruks- och fabriksbetjening* m. fl., synes ingen anmärkningsvärd förändring hafva inträffat; beträffande åter bevillningssumman för s. k. *ståndspersoner med deras betjening, advokater, artister, medici*, m. fl., har den — oaktadt den minskade afgiftsprocenten — ökats sedan 1813 med 65½ procent och sedan 1823 med ända till 333 procent *).

*) Ut i ifrågavarande rubrik inbegripes äfven den särskilda bevillningen af Enskilda banker, hvilken — enligt 1858 års Bevillningsförordning — utgjordes med 3 procent af den årliga behållningen, då denna icke öfversteg 6 för hundra af den kontant inbetalda teckningssumman, och med 9 procent af behållningens derutöfver stigande belopp.

Såsom upplysande i fråga om *antalet* af alla dem, hvilka för »*stadsmannanöringar i allmänhet*» erlagt bevillning efter 2:a artikeln, har följande tabell (Litt. H) blifvit upprättad.

Tab. Litt. H. Antal personer i städerna, som erlagt bevillning för rörelse, yrke o. s. v. efter 2:a artikeln.

År	1813.	1823.	1833.	1843.	1853.	1861.	Tillökning eller minskning (i absoluta tal).
Stockholms stad.....	17,912	17,755	20,869	18,756	16,560	20,242	+ 2,330
Städerna i Stockholms Län	1,406	884	1,028	981	815	940	— 466
d:o Upsala »	1,416	1,228	1,291	1,107	1,053	1,338	— 78
d:o Södermanlands »	2,017	2,002	2,283	2,389	2,243	1,829	— 188
d:o Östergötlands »	4,006	3,694	4,614	4,351	3,947	4,924	+ 918
d:o Jönköpings »	1,193	1,091	1,010	1,019	974	1,365	+ 172
d:o Kronobergs »	382	366	490	350	281	425	+ 43
d:o Calmar »	1,218	1,944	1,910	1,933	1,790	2,390	+ 1,172
d:o Gotlands »	1,296	755	1,166	1,049	1,034	1,091	— 205
d:o Blekinge »	3,759	2,968	2,854	2,305	2,369	2,746	— 1,013
d:o Christianstads »	919	941	1,291	1,268	1,189	1,307	+ 388
d:o Malmöhus »	4,584	4,486	4,217	4,460	5,730	6,924	+ 2,340
d:o Hallands »	1,427	1,363	1,190	1,459	941	1,601	+ 174
d:o Göteborgs o. Bohus »	5,025	4,534	4,852	3,859	3,918	4,909	— 116
d:o Elfsborgs »	2,014	1,700	1,757	1,728	1,502	1,674	— 340
d:o Skaraborgs »	501	1,029	1,014	912	858	1,112	+ 611
d:o Wermlands »	991	1,056	1,212	1,081	1,186	1,368	+ 377
d:o Örebro »	1,118	1,022	1,194	979	1,098	1,498	+ 380
d:o Westmanlands »	2,162	1,915	2,258	2,026	1,741	2,133	— 29
d:o Stora Kopparbergs »	1,749	2,671	1,372	1,103	1,212	1,414	— 335
d:o Gefleborgs »	3,552	3,105	3,142	2,739	2,468	3,938	+ 386
d:o Wester-Norrlands »	991	939	956	822	1,023	1,218	+ 227
d:o Jemtlands »	90	89	114	122	152	260	+ 170
d:o Westerbottens »	245	216	183	193	179	258	+ 13
d:o Norrbottens »	588	508	475	503	464	454	— 134
Summa	60,561	53,261	62,742	57,494	54,727	67,358	+9,701 —2,904
							+ 6,797

Då, oaktadt ökad folkmängd, tillökningen i antalet bevillningsskyldige enligt 2:a artikeln endast uppgår till 6,797 personer, häntyder detta naturligen på det förhållande, att vid pe-

riodens slut många klasser voro från bevillning befriade, hvilka år 1813 bland skattskyldige i detta afseende medräknats. Tillökningen kommer i främsta rummet städerna i Malmöhus län samt hufvudstaden till godo, dernäst Calmar, Östergötlands och Skaraborgs läns städer. Anmärkningsvärdt synes vara, att antalet af beskattade för rörelse och yrke m. m. i Göteborgs och Bohus läns städer (med 116) och i Upsala läns (med 78) aftagit; beträffande Göteborgs stad torde dock detta förhållande till en del förklaras deraf, att innevånarne i den nuvarande Carl Johans församling, som vid periodens början räknats såsom tillhörande denna stad, sedermera skiljts derifrån och förlagts till landsbygden. Den största minskningen i antalet visar sig emellertid i Blekinge läns städer (med 1,013), dernäst i Stockholms, Elfsborgs och Stora Kopparbergs läns.

Beloppet af den för *gästgifverier, vårdshus och krogar* erlagde bevillning, som under tiden 1813—1853 hållit sig på något så när samma ståndpunkt, har sedan dess mera bestämdt aftagit. Förhållandet med antalet af dylika inrättningar står dermed i öfverensstämmelse. Samtliga till bevillning taxerade gästgifverier, vårdshus och krogar utgjorde nemligen

år 1813	2,581,	år 1843	2,424,
» 1823	2,761,	» 1853	2,636,
» 1833	2,533,	» 1861	2,072.

Enligt Länsstyrelsernas femårsberättelser uppgifvas samtliga gästgifveriernas antal i Sverige vid slutet af år 1860 till 1,492, men af dessa har en betydlig del sannolikt icke påförts ifrågavarande bevillning, hvilken deremot ovilkorligen måst utgöras af alla vårdshus och krogar.

Beträffande den *biljardägare* ålagde särskilda bevillning, torde den förökning i afgiftssumman, som af tab. Litt. F visar sig, äga sin förklaring i den vid flere riksmöten vidtagna skärpning i beskattningen, som dock slutligen undergick en icke obetydlig minskning. Enligt 1858 års Bevillningsförordning utgick denna afgift ännu i Stockholm och Göteborg med ända till 112 R:dr 50 öre; minimum i dessa städer var 50 R:dr. — Den för *theater-representationer* och *konserter* stadgade afgift har varit mycken växling underkastad (se tab. Litt. F), men i allmänhet uppgått till endast ringa belopp.

Till denna klass af afgifter — för rörelse, yrke m. m. — torde äfven böra räknas den förra afgiften af *arrendatorer* och *brukare*. Denna bevillningsavgift, som enligt 1812 års Bevillningsförordning borde utgå med 5 procent af skilnaden mellan

arrendesumman och den efter 5 procent beräknade räntan å den arrenderade egendomens uppskattade värde, men ej fick understiga $\frac{1}{2}$ af äganderättsavgiften, nedsattes sedan till 5 procent af inkomsten, med afdrag af arrendeavgiften, eller till minst $\frac{1}{2}$ af fastighetsbevillningen, och blef genom Bevillningsförordningen af den 8 Juni 1841 helt och hållet borttagen. Beloppet af den härför influtna bevillning hade ständigt nedgått; den utgjorde 1813: 118,064, 1823: 54,507; 1833: 44,514 R:dr R:mt.

f) *Konsumtions- och öfverflödsavgifter.* Utom den egentliga bevillningen utskrefvos fordom extra gärdar af mångahanda beskaffenhet, i ändamål att för Statsverkets behof på ett sätt eller annat anskaffa nödige tillgångar. Så tillkommo äfven åtskilliga s. k. konsumtionsavgifter. Man besinnade den tiden ej, att »konsumtionen» beskattar sig sjelf, att den som köper inländska eller utländska industrialster i sjelfva verket äfven betalar den varan åliggande beskattningen (vare sig tull, bevillning för rörelse o. s. v.). Å en annan sida ville man genom särskild beskattning å vissa öfverflödsvaror motverka den öfverhandtagande lyxen, hvilken man trodde sig dels med stränga förbud, dels genom varornas fördyrande kunna stäffa. Tiden, då man på sådant sätt ville kringskära äganderätten och hämma industriens fria utveckling, är väl längesedan förbi; då emellertid åsigten om dylika avgifters rättmätighet och lämplighet tidtals spelat i vår beskattningshistoria en icke ringa roll, och ännu i perioden för vårt sammandrag (1813—61) flere avgifter af dylik art förekommit, torde det ej anses opåkalladt att här i korthet vidröra hvad lagstiftningen i denna del vid olika tidskriften föreskrifvit *).

Kongl. Rådets påbud af den 23 Januari 1711 förordnade, jemte en allmän skatt för hvarje eldstad, att för bemälda år af adelsmän, tjenstemän, prester och borgare skulle erläggas för peruk 2, för fontange 2 och för vagn 4 daler, samt af tjenstefolk för peruk 1 och för fontange 1 karolin. — Genom Kongl. Förordningen den 10 November 1716 föreskrefs en särskild personlig afgift för varor, som vore mindre »nödiga till outhägnligt bruk». Högsta avgiften (200 dr: smt årligen) gällde begagnande af gyllen- och silfverduk samt blommerade eller randiga sidentyger eller utrikes tillverkad sammet. Bland öfriga artiklar, för hvilka afgift borde erläggas, märkas kläder af satin,

*) Såsom källa för följande historiska data återopa vi Bevillnings-komiténs Betänkande, sid. 6—57.

siden, kamelott, atlas, vidare fransar, kläder fodrade med dyrbarare skinn, kostsammare hattar, spetsar, the, kaffe, chokolad, konfekturner, tobak, vagnar m. m. — Uti Kongl. Förordningen den 17 Februari 1730 meddelades det första stadgandet om den intill närvarande tid fortfarande särskilda *kortstämpelavgiften*, hvarmed åsyftades »dels att, utan undersåtarnes besvär, bereda kronan en inkomst, dels att såsom ett skadligt tidsfördrif hämma kortspelandet». För utländska kort erlades 4 à 6 öre samt leken, för inrikes tillverkade endast $\frac{1}{2}$ öre. — 1731 föreskrefs en särskild afgift för täckta vagnar, hvilken afgift (från 6 till 50 daler) skulle — på sätt äfven eljest i fråga om öfverflödsavgifter plägade tillämpas — utgå med lägsta beloppet för högre rangklasser och ökas i samma mån rangen minskades samt drabba dem tyngst, som icke voro i Rang-ordningen uppförde. — Följande året (1732), förklarades, att hvarje fruntimmer, som ville bereda sig rättighet att bära styfkjortlar, skulle erlägga en årlig afgift af 1 daler; dock var dylika kjortlars begagnande af allmogens och gemenskapens af arméen hustrur samt af tjenstefolk helt och hållet förbjudet. — För att ytterligare understödja statsverket, beslöto Rikets Ständer vid 1738 — 1739 årens riksdag, att »vissa mindre nödiga varor skulle med en billig konsumtionsaccis beläggas». — Då efter det derpå följande kriget statens finanser märkbart försämrats, påbjöds genom 1743 års Bevillningsförordning — jemte bevillningsavgifternas betydliga stegring i flere afseenden samt en särskild afgift för hvarje fönsterluft — att för peruk skulle erläggas 2 daler, af tjenstefolk dock endast 20 öre, men för fruntimmersperuk 5 daler, för styfkjortlar 1 à 2 daler, för täckta vagnar 4 daler och för chäser m. fl. 2 daler. — Äfven vid 1751—52 årens riksdag påbjödos en mängd konsumtionsskatter, hvilka sammanfattades i en särskild artikel af Bevillningsförordningen och till en del fortforo ända till 1820-talet med några få års afbrott. Enligt den 1752 utfärdade Bevillningsförordningen skulle ej mindre alla hushåll, än hvar och en, som vore sin egen, taxeras efter förmögenhet till 1 à 6 daler för friheten att nyttja the, kaffe och chokolad; för tobaks nyttjande skulle hvarje mansperson af de förmögnare klasserna erlägga en daler, borgare i mindre städer 24 öre, drängar m. fl. 8 öre samt allmogen och arbetsfolk å landet 2 $\frac{1}{2}$ öre; för puders brukande skulle hvar och en (utom brudfolk) betala 8 öre; för vagnar af olika slag erlades 1—6 daler. — 1756 upphörde emellertid den särskilda fönster-avgiften äfvensom avgiften för tobaks brukande, men för

öfrigt bibehöllos i denna del 1751 års bestämmelser. — Då de vid föregående riksdagar stadgade afgifterna för nyttjandet af vissa öfverflödsvaror »sällan utgjort hälften af det belopp, Rikets Ständer haft skäligen anledning påräkna», hvilket tillskrefs oundvikliga underslef, beslöto Rikets Ständer 1762, att för bruket och nyttjandet af vin, kaffe, the, chokolad, tobak, snus, puder, socker samt vagnar »med flera dylika öfverflödsvaror», i ett för allt skulle utgöras vissa afgifter, »lämpade i det närmaste efter de grader Stånden emellan, som med billigheten möjligast kunde utfinnas», och bestämdes till högst 20 daler (för »rikets högsta embets- och tromän») samt lägst 2 öre (för allmogen samt arbetsfolk på landet, som endast nyttjade tobak). — Enligt 1766 års Bevillningsförordning skulle för öfverflödig betjening eller kammartjenare och lakejer erläggas 12 daler (= 2 R:dr Specie). — En särskild afgift (af 20 till 200 daler) föreskrefs 1770 för kaffehus. — Vid 1789 års riksdag återupplifvades stadgandet om afgift för hvarje fönsterluft i boningsrum eller boställshus; högsta beloppet var 8 skilling. De för bruket af vin, kaffe, the m. m. förut bestämda afgifter undergingo nu åtskilliga förändringar, hvarjemte stadgades, att för hvarje husprest skulle betalas 12 och för hvarje kock 10 R:dr, för hvarje tillverkad kortlek (utom hallstämpelafgiften) 4 skilling, för hvarje biljard 33½ R:dr, för spelet »la belle» 600 R:dr, för hvarje rum med sidentygstapeter äfvensom för äkta förgyllning på diverse möbler 1 R:dr, för rättigheten att bära sidentyg ½—½ R:dr och för dito silfver- och guldur 2—4 skilling. — Vid 1800 års riksdag ökades i några hänseenden afgiften för dem, som rökte och tuggade tobak eller begagnade snus, hvarjemte stadgades en särskild bevillning af 1—2 R:dr för hvarje hund. — Genom Bevillningsförordningen af 1812 undergick beskattningen äfven i denna del betydliga förändringar. I 4:e artikeln af bemälda förordning stadgades särskilda bevillningsavgifter för öfverflödig betjening och för vissa öfverflödsartiklar, nemligen för husprest 25 R:dr, för mer än 2 betjenter o. s. v. 2—10 R:dr, för nyttjande af tobak eller snus 6—12 skilling, för rum med sidentapeter 10 R:dr och med sidentygmöbler 3 R:dr samt med äkta förgyllning 2 R:dr, för bruket af sidentyg i öfrigt 4—24 skilling, för fickur 6—12 skilling, för hvarje tillverkad kortlek 2 skilling, för hvarje knähund 1 R:dr och för annan hund 8 skilling. — Nya stadganden i samma riktning förekomma i 1818 års Bevillningsförordning, sedan likväl under den tid 1815 års Bevillningsförordning varit gällande någon afgift för de till öfverflöds-

varor hänfödda artiklar icke behöft utgöras. I 3:e artikeln af 1818 års Bevillningsförordning föreskrifves, att för vin eller andra tillåtna utländska drycker borde af hvarje mansperson öfver 15 år erläggas 24 skilling, för kaffe och the af hvarje mantals-skrifven person 12 skilling, för hvarje rum med sidentapeter 6 R:dr, med siden- eller förgyllda möbler 3 R:dr samt med möbler af mahogny eller annat utländskt träslag likaledes 3 R:dr, för klädningar eller öfverplagg af siden 16 skilling (samt för mindre klädespersedlar 3 skilling) af hvarje fruntimmer öfver 15 år, för tobak och snus 4 à 8 skilling; hvarje mansperson, som spelade kort, skulle betala 4 skilling.

Som emellertid, samtidigt med näringarnes stigande förkofran och den finansiella ställningens förbättrande, sundare statsekonomiska principer började vinna insteg, blefvo vid Riksdagen 1823 alla ofvannämnde konsumtions- och öfverflödsafgifter (med undantag allenast af afgiften för husprester och öfverflödig betjening) helt och hållet afskaffade. De hafva sedermera icke återupplifvats, så att, då kortstämpelafgiften redan långt förut öfverflyttats från Allmänna Bevillningen, samt den vid senaste riksdag beslutade hundskatt icke är en »bevillning» utan en »kommunalafgift», såsom afgift af denna beskaffenhet efter 1823 endast kan anses afgiften för husprester och öfverflödig betjening, som dock i Bevillningsförordningarne icke utgjort en *särskild* artikel, utan upptagits bland öfrige afgifter å 2:a artikeln. Den är för öfrigt äfven afskaffad i nu gällande Bevillningsförordning.

Beloppet af nu omförmälda öfverflödsafgifter redovisas i nedanstående tab. Litt. I.

Tab. Litt. I. **Öfverflöds-afgifter.**

År	1813.	1814.	1815.	1819.	1820.	1821.	1822.	1823.	1833.	1843.	1853.	1861.
	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.
För husprester o. öfverflödig betjening ...	3,123	655	537	1,207	1,123	1,270	1,119	1,010	1,764	1,479	804	395
» utländska dryckersamt kaffe och the	—	—	—	62,138	56,787	51,752	49,806	49,443	—	—	—	—
» siden o. förgyllda möbler *).....	156,509	253,953	254,805	94,815	90,915	88,622	87,567	86,782	—	—	—	—
» kortspel	—			16,167	14,340	13,399	12,949	12,762	—	—	—	—
» tobak	96,118			62,253	65,520	65,331	65,802	66,609	—	—	—	—
Summa	255,750	254,608	255,342	236,580	228,685	220,374	217,243	216,606	1,764	1,479	804	395

*) Åren 1813—1815 inbegripas härunder äfven afgifterna för fickur och hundar.

g) *s. k. Progressiv Bevillningsavgift samt Fyllnadsavgift.* Sedan gammalt hafva de personliga bevillningsavgifterna utgjort föremål för Bevillningsförordningarnes 1:a artikel, och derföre äfven helt enkelt benämnts »1:a artikeln Bevillning» eller »Bevillning efter 1:a artikeln». Såsom »Bevillning efter 2:a artikeln» hafva alla öfriga hittills genomgångna bevillningsavgifter, med undantag af Öfverflödsavgifterna, räknats. Sistnämnda avgifter innefattades i 4:e artikeln af 1812, men i 3:e artikeln af 1818 års Bevillningsstadga. I 3:e artikeln af 1812 års stadgades deremot, att en »*progressiv bevillning*» skulle utgöras, i förhållande till hvars och ens synbara förmögenhet samt inkomst af tjänst, handel eller annan rörelse och näring, vid de fall då skattskyldigs efter 2:a artikeln utgående bevillning utgjorde eller öfversteg 50 R:dr; dock behöfde denna bevillning ej utgå för rusttjenstmarker, post- och lotshemman, rotefrihet, krut- och svafvelbruk, utdelningar å aktier, arf och testamenten m. m. För 50 R:dr efter 2:a artikeln utgjorde progressiva afgiften 1½ procent, för 100 R:dr 3½, för 300 R:dr 14½, för 500 R:dr 29, för 700 R:dr 37, för 1000 R:dr 48 procent o. s. v. ända till 73½ procent (som var högsta afgiften) för 5000 R:dr och derutöfver. — Hela denna progressiva bevillning upphörde emellertid redan vid påföljande riksdag (1815), hvaremot i 3:e artikeln af den då utfärdade Bevillningsförordningen (äfvensom i 4:e artikeln af 1818 års förordning) en särskild *fyllnadsavgift* påbjöds, utgörande 4 skilling af hvarje R:dr bevillning efter 2:a artikeln. Denna afgift utgick till och med år 1823, då vid samma riksdag, som icke obetydligt minskade personliga skyddsavgiften samt för alltid borttog bevillningsartikeln om konsumtions- och öfverflödsavgifter, äfven denna afgift helt och hållet eftergafs. Ifrågavarande »Progressiva» och »Fyllnads»-avgift utgjorde, 1813: 178,084 och 1823: 163,494 R:dr.

h) *Avgift för karaktersfullmagter.* Denna afgift, som från och med 1835 utgjort föremål för en särskild artikel (den 3:e) i Bevillningsförordningarne, skulle enligt 1835 års förordning utgå med 6 procent af det belopp, stämplade pappersavgiften utgjorde för derefter erhållna fullmagter, öppna bref och resolutioner på karakter eller namn, heder och värdighet af tjänst m. m., med hvars innehafvande lön eller bestämd tjänstgörings-skyldighet icke vore förenad. — Vid påföljande riksdag (1840–41) höjdes afgiften till 10 proc. af stämplade pappersavgiften, och utgår denna afgift fortfarande efter samma debiteringsgrund. Beloppet af denna bevillning utgjorde, 1843: 2,608, 1853: 3,024, 1861: 3,293 R:r.

För att åskådliggöra så väl hela Bevillningen, som de särskilda bevillningsavgifternas belopp under den tiderymd, vi här företagit oss att behandla, äro hosföljande tabb. Litt. K och L upprättade, utvisande den förra *beloppet af alla slags bevillningsavgifter* åren 1813, 1823, 1833, 1843, 1853 och 1861, samt den senare de särskilda *bevillningsartiklarnes belopp länsvis* åren 1813 och 1861, jemte den procentiska tillökningen eller minskningen i totalbeloppet, äfvensom det procentiska förhållandet mellan länen vid periodens början och dess slut.

Af kol. 10 i sista tabellen synes, att sedan 1813 — med undantag för Westerbottens län — bevillningssumman minskats för så väl Stockholms stad som samtliga länen, i 10 län med mer än 50 procent. Obetydligast är minskningen i Norrbottens län, Stockholms stad, Göteborgs och Bohus samt Wester-Norrlands län; störst åter i Stockholms, Södermanlands, Skaraborgs och Upsala län. För riket i dess helhet utgör minskningen 45·6 procent.

Beträffande den procent af hela rikets bevillning, som tillkommer hvarje af Rikets höfdingedömen, synes (af tab. Litt. L kol. 11—12), att Stockholms stad, som 1813 erlade 11, 1861 erlade öfver 15 procent af hela bevillningssumman för riket. Bland länen hafva följande — relativt till de öfrige — erlagt en större procent af det hela vid periodens slut än vid dess början, nemligen

Göteborgs och Bohus län, från 8·6 till 10·8 procent af hela Riket, de fem Norrländska länen,

(tillsammans).....	»	7·1	»	9·1	»	»	»
Malmöhus län	»	7·1	»	8·5	»	»	»
Stora Kopparbergs d:o	»	2·5	»	2·8	»	»	»
Wermlands d:o	»	4·4	»	4·5	»	»	»
samt Gotlands d:o	»	1·1	»	1·2	»	»	»

Alla de öfriga länen hafva, i förhållande till de förra, undergått en minskning i berörde hänseende; i synnerhet är detta förhållandet med Mälareprovinserna, Skaraborgs, Calmar och Blekinge län.

Tab. Litt. K. Bevilling af alla slag 1813—1861.

År	1813.	1823.	1833.	1843.	1853.	1861.
	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.
Personlig skyddsavgift	1,498,953	1,497,210	1,422,732	852,360	482,298	558,006
Äganderättsavgift	1,324,455	1,099,915	1,097,004	1,185,106	1,290,247	818,589
Grundskattsavgift af frälse	69,660	71,249	71,427	73,002	74,027	72,930
Rotefrihetsavgift	7,738	26,845	26,337	—	—	—
Afgift för post- och lotshemman	1,210	1,369	1,098	1,125	963	885
» » kolningsfriheter	10,010	13,957	12,902	9,441	7,199	7,006
» » krut- och svafvelbruk	755	758	884	779	1,903	2,112
» » kronotonde	1,754	2,059	7,214	7,489	8,404	5,374
» » fisken	476	2,684	291	431	5,952	1,559
» » sterbhus och testamen- ten	10,734	24,522	9,761	2,051	2,904	4,390
» » inkomst af embete och tjänst	328,916	162,936	211,067	286,048	342,482	198,846
» af arrendatorer o. brukare	118,064	54,507	44,514	—	—	—
» » arbetsklassen	34,158	20,680	23,213	12,854	—	—
» » fabriksidkare	36,900	33,129	43,746	39,768	51,564	77,234
» » handlande, handtver- kare m. fl.	593,212	393,552	442,866	399,622	517,434	514,940
» » handels- o. handtverks- betjening, mjölnare m. fl.	97,019	98,185	115,664	111,693	127,603	104,107
» » ståndspersoner och de- ras betjening	91,493	27,665	30,115	51,155	90,089	123,867
» » advokater, artister, me- dici, m. fl.	27,141	17,566	19,705	36,611	58,873	72,010
» » krogar, värdshus och gästgifverier	36,837	25,082	31,700	35,967	36,367	23,400
» » billjarder	525	2,775	2,288	2,875	7,350	5,021
» för theater-representatio- ner och konserter	1,380	522	984	3,438	285	289
» » husprester och öfver- flödlig betjening	3,123	1,010	1,764	1,479	804	395
» » utländska drycker samt kaffe och the	—	49,443	—	—	—	—
» » siden, förgyllda möb- ler m. m.	156,509	86,782	—	—	—	—
» » kortspel	—	12,762	—	—	—	—
» » tobak	96,118	66,609	—	—	—	—
Progressiv eller fyllnadsavgift	178,084	163,494	—	—	—	—
Afgift för karaktersfullmakt	—	—	—	2,608	3,024	3,293
Summa	4,725,224	3,957,267	3,617,276	3,115,902	3,109,772	2,594,253

Anmärkningar:

- 1) 1813 är totalsumman enligt Riksgälds-kontorets General-sammandrag 4,770,781 R:dr, men detta öfverensstämmer ej med specialsummorna.
- 2) Orsaken till att den för år 1833 här ofvan uppgifne äganderättsavgifts belopp (1,097,004) icke öfverensstämmer med samma belopp å tab. Litt. A är den, att i sistnämnde tabell icke upptagits äganderättsavgiften för de till Akademier disponerade hemman och lägenheter, hvilka i vederbörande General-sammandrag ej finnas särskildt specificerade.

Tab. Litt. L. Bevilling efter särskilda artiklar länsvis, 1813 och 1861.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	1a Artikeln. (Personliga skydds- afgiften)		2a Artikeln. (Bevilling af egen- dom, rörelse, in- komst m. m.)		3a Artikeln. (s. k. Pro- gressiv be- villing)	4a Artikeln. (Ofverflöds- afgift)	5a Artikeln. (För karak- tersfull- magter)	S u m m a:		Tillök- ning eller minsk- ning	Procentiska förhållandet mellan länen	
	1813.	1861.	1813.	1861.	1813.	1813 *).	1861.	1813.	1861.	1813-61 i procent.	1813.	1861.
	Rödr Rmt.	Rödr Rmt.	Rödr Rmt.	Rödr Rmt.	Rödr Rmt.	Rödr Rmt.	Rödr Rmt.	Rödr Rmt.	Rödr Rmt.			
Stockholms stad	51,956	20,291	412,426	371,739	34,027	25,075	397	523,453	392,428	— 25'0	11'0	15'1
Stockholms län	66,777	19,304	151,665	66,905	13,308	13,073	118	244,823	86,327	— 64'7	5'1	3'3
Uppsala	53,327	14,274	121,730	61,212	6,725	9,899	229	191,681	75,714	— 60'5	4'0	2'9
Södermanlands	63,409	18,838	114,016	55,643	18,935	11,544	107	207,905	74,587	— 64'1	4'4	2'9
Östergötlands	103,616	35,992	210,607	145,628	8,824	17,376	270	340,423	181,890	— 46'6	7'1	7'0
Jönköpings	71,829	24,565	75,227	50,358	1,154	10,645	182	158,855	75,105	— 52'7	3'3	2'9
Kronobergs	51,477	19,090	50,965	27,666	1,117	7,560	129	111,118	46,885	— 57'8	2'3	1'8
Calmar	84,469	30,029	107,332	60,103	2,618	10,812	173	205,230	90,305	— 56'0	4'3	3'5
Gotlands	20,604	7,572	26,863	22,455	153	3,771	50	51,392	30,077	— 41'5	1'1	1'2
Blekinge	44,461	16,345	104,441	54,841	3,949	8,603	67	161,453	71,253	— 55'9	3'4	2'7
Christianstads	76,843	31,054	100,121	61,775	7,364	12,047	77	196,276	92,005	— 52'7	4'1	3'6
Malmöhus	97,861	41,781	204,740	178,205	19,964	15,825	322	338,393	220,308	— 34'9	7'1	8'5
Hallands	49,138	18,319	70,675	46,664	632	7,242	74	127,687	65,017	— 49'1	2'7	2'5
Göteborgs och Bohus	77,480	31,645	287,187	247,592	32,413	15,074	97	412,154	279,334	— 32'2	8'6	10'8
Elfsborgs	94,734	40,728	118,215	79,127	2,534	11,240	95	226,723	119,950	— 47'1	4'8	4'6
Skaraborgs	88,355	33,408	148,431	64,151	3,822	14,320	127	254,925	97,685	— 61'7	5'4	3'8
Wernlands	88,981	36,422	104,414	79,305	4,518	13,048	82	210,960	115,810	— 45'1	4'4	4'5
Örebro	61,243	22,071	92,436	65,734	5,959	8,964	250	168,603	89,055	— 47'8	3'5	3'4
Westmanlands	54,609	15,879	112,248	64,510	4,525	9,404	174	180,786	80,563	— 55'4	3'8	3'1
Stora Kopparbergs	53,126	18,633	56,342	52,784	1,806	7,606	49	118,879	71,466	— 39'9	2'5	2'8
Gästeborgs	56,203	20,296	84,468	71,106	3,323	9,723	44	153,717	91,445	— 40'5	3'2	3'5
Wester-Norrlands	40,378	17,448	47,037	45,582	270	5,936	41	93,622	63,072	— 32'6	2'0	2'4
Jemtlands	20,110	8,425	12,139	12,597	1	2,811	6	36,062	21,025	— 40'0	0'7	0'8
Westerbottens	10,103	8,676	7,159	24,896	25	2,099	101	19,386	33,673	+ 73'7	0'4	1'3
Norrbottnens	17,864	6,931	16,586	22,379	218	2,575	30	37,242	29,339	— 21'2	0'8	1'1
Summa	1,498,953	558,006	2,837,470	2,032,953	178,064	256,275	3,293	4,770,781	2,594,253	— 45'6	100	100

*) Inberäknade biljarder.

Anm. Alla örestalen äro uteslutne, hvilket vållat några obetydliga skiljaktigheter mellan totalsummorna och de sammanlagda specialsummornas belopp.

3.

Folkmängd, vigde, födde, döde m. m. i hvarje län
och dess städer sedan Svenska tabellverkets
början år 1749. (Forts. från föregående band).

Norrbottens Län.

	Folkmängd.			Deraf äkt. par.	Hushåll.
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
År 1805.....	17,318	18,260	35,578	6,549	5,641
deraf å landet	16,451	17,281	33,732	6,216	5,261
» i städerna	867	979	1,846	333	380
» 1810	16,267	17,863	34,130	5,795	5,957
deraf å landet	15,593	17,030	32,623	5,519	5,628
» i städerna	674	833	1,507	276	329
» 1815	17,160	18,759	35,919	6,113	5,990
deraf å landet	16,529	17,846	34,375	5,808	5,683
» i städerna	631	913	1,544	305	307
» 1820	18,834	20,213	39,047	6,625	6,692
deraf å landet	17,973	19,079	37,052	6,245	6,295
» i städerna	861	1,134	1,995	380	397
» 1825	20,633	22,060	42,693	7,233	7,219
deraf å landet	19,609	20,973	40,582	6,839	6,776
» i städerna	1,024	1,087	2,111	394	443
» 1830	22,354	23,747	46,101	7,871	7,946
deraf å landet	21,268	22,553	43,821	7,494	7,369
» i städerna	1,086	1,194	2,280	377	577
» 1835	22,858	24,901	47,759	7,972	8,346
deraf å landet	21,820	23,650	45,470	7,618	7,865
» i städerna	1,038	1,251	2,289	354	481
» 1840	23,584	25,744	49,328	7,891	8,522
deraf å landet	22,533	24,484	47,017	7,553	8,065
» i städerna	1,051	1,260	2,311	338	457
» 1845	25,676	27,753	53,429	8,453	8,787
deraf å landet	24,541	26,427	50,968	8,106	8,311
» i städerna	1,135	1,326	2,461	347	476
» 1850	28,554	30,281	58,835	9,363	9,742
deraf å landet	27,065	28,554	55,619	8,912	9,128
» i städerna	1,489	1,727	3,216	451	614
» 1855	30,999	32,650	63,649	10,272	10,842
deraf å landet	29,432	30,756	60,188	9,800	10,202
» i städerna	1,567	1,894	3,461	472	640
» 1860	33,743	35,482	69,225	11,111	
deraf å landet	32,020	33,398	65,418	10,581	
» i städerna	1,723	2,084	3,807	530	

Anmärkningar.

Då nuvarande Norrbottens län intill år 1762 utgjorde en del af det gamla vidsträckt Wester-Norrlands län och intill 1810 ingick i det nya Wester-Norrlands län, så kunna särskilda upplysningar derom icke ur tabellverket vinnas längre tillbaka, än till och med de här först upptagna årtalen. — Till följd af obestämdhet och förändringar af gränserna äro till och med dessa uppgifter ej fullt noggranna för de första åren, då intill och med 1809 ofullständighet förekommer för Piteå landsförsamling och Elfsby och för året 1808 dessutom saknas uppgifter för Juckasjervi och Enontekis socknar.

Arjeplogs och Arvidsjaurs socknar äro här räknade till Norrbottens län, ehuru de i juridiskt hänseende tillhöra en domsaga inom Westerbottens län.

Norrbottens Län.

	Växte par.	Lefvande födde.			Deraf oktra.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S:a.			Tv.	Tr.	F:r.	m.	q.	S:a.	Drunk- nade. Stöf- mördare.	Drunk- nade. Stöf- mördare.
År 1802	264	766	676	1,442	59	55	20	—	—	397	359	756	—	17
deraf å landet...	252	738	643	1,381	59	52	19	—	—	380	325	705	—	16
» i städerna	12	28	33	61	—	3	1	—	—	17	34	51	—	1
År 1803	268	724	668	1,392	74	50	24	—	—	499	412	911	1	13
deraf å landet...	247	685	640	1,325	70	50	23	—	—	475	398	873	1	12
» i städerna	21	39	28	67	4	—	1	—	—	24	14	38	—	1
År 1804	282	745	741	1,486	68	48	18	2	—	406	415	821	—	14
deraf å landet...	270	717	711	1,428	62	45	18	2	—	386	389	775	—	13
» i städerna	12	28	30	58	6	3	—	—	—	20	26	46	—	1
År 1805	302	748	731	1,479	75	43	21	—	—	401	402	803	—	15
deraf å landet...	288	712	707	1,419	72	39	20	—	—	385	385	770	—	15
» i städerna	14	36	24	60	3	4	1	—	—	16	17	33	—	—
År 1806	266	754	721	1,475	99	44	15	1	—	448	415	863	—	15
deraf å landet...	248	721	684	1,405	94	44	15	1	—	424	389	813	—	12
» i städerna	18	33	37	70	5	—	—	—	—	24	26	50	—	3
År 1807	256	755	721	1,476	89	38	16	—	—	456	438	894	—	21
deraf å landet...	237	728	696	1,424	86	36	16	—	—	421	419	840	—	17
» i städerna	19	27	25	52	3	2	—	—	—	35	19	51	—	4
År 1808	180	500	460	960	49	18	15	—	—	412	353	765	1	16
deraf å landet...	161	463	428	891	41	18	14	—	—	380	314	694	1	16
» i städerna	19	37	32	69	8	—	1	—	—	32	39	71	—	—
År 1809	203	432	420	852	59	23	9	—	—	1,190	1,134	2,324	—	19
deraf å landet...	191	411	396	807	53	23	9	—	—	1,128	1,061	2,189	—	16
» i städerna	12	21	24	45	6	—	—	—	—	62	73	135	—	3
År 1810	451	632	654	1,346	78	33	10	—	—	449	420	869	—	13
deraf å landet...	431	673	626	1,299	70	31	10	—	—	419	396	815	—	12
» i städerna	20	19	28	47	8	2	—	—	—	30	24	54	—	1
År 1811	304	648	638	1,286	73	38	21	—	—	394	373	767	—	10
deraf å landet...	289	618	617	1,235	69	36	20	—	—	386	355	741	—	10
» i städerna	15	30	21	51	4	2	1	—	—	8	18	26	—	—
År 1812	308	726	658	1,384	86	41	14	—	—	441	434	875	1	18
deraf å landet...	290	693	635	1,328	81	40	14	—	—	429	407	836	1	16
» i städerna	18	33	23	56	5	1	—	—	—	12	27	39	—	2
År 1813	180	625	564	1,189	56	32	18	—	—	473	416	889	1	18
deraf å landet...	170	597	535	1,132	51	30	17	—	—	454	398	852	1	16
» i städerna	10	28	29	57	5	2	1	—	—	19	18	37	—	2

	Värd par.	Lefvande födde.			Deraf öfka.	Dödade.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S.a.			Tv.	Tr.	Fr.	m.	q.	S.a.	Stelf. mödrare.	Drunknade.
År 1814	203	605	570	1,175	58	32	17	—	—	414	393	807	—	18
deraf å landet...	192	583	541	1,124	53	30	16	—	—	402	376	778	—	18
» i städerne	11	22	29	51	5	2	1	—	—	12	17	29	—	—
År 1815	262	624	633	1,257	65	35	7	—	—	370	315	685	1	13
deraf å landet...	252	602	607	1,209	62	33	7	—	—	352	299	651	1	11
» i städerne	10	22	26	48	3	2	—	—	—	18	16	34	—	2
År 1816	297	698	657	1,355	79	26	20	—	—	380	396	776	—	16
deraf å landet...	279	661	630	1,291	68	23	18	—	—	354	374	728	—	16
» i städerne	18	37	27	64	11	3	2	—	—	26	22	48	—	—
År 1817	290	664	672	1,336	79	28	21	—	—	449	435	884	—	27
deraf å landet...	272	632	633	1,265	75	26	20	—	—	437	412	849	—	27
» i städerne	18	32	39	71	4	2	1	—	—	12	23	35	—	—
År 1818	306	810	700	1,510	84	37	22	—	—	410	389	799	—	41
deraf å landet...	292	771	665	1,436	79	36	22	—	—	399	370	769	—	41
» i städerne	14	39	35	74	5	1	—	—	—	11	19	30	—	—
År 1819	315	740	658	1,398	92	32	15	—	—	397	394	791	—	22
deraf å landet...	300	706	628	1,334	85	27	14	—	—	384	376	760	—	22
» i städerne	15	34	30	64	7	5	1	—	—	13	18	31	—	—
År 1820	296	737	710	1,447	80	39	20	—	—	467	457	924	—	20
deraf å landet...	279	716	685	1,401	77	36	20	—	—	449	435	884	—	17
» i städerne	17	21	25	46	3	3	—	—	—	18	22	40	—	3
År 1821	345	781	753	1,534	98	28	15	1	—	408	362	770	2	7
deraf å landet...	330	749	718	1,467	90	28	14	1	—	387	342	729	2	4
» i städerne	15	32	35	67	8	—	1	—	—	21	20	41	—	3
År 1822	271	788	714	1,502	93	36	16	—	—	428	361	789	2	26
deraf å landet...	259	750	683	1,433	87	35	15	—	—	403	342	745	2	24
» i städerne	12	38	31	69	6	1	1	—	—	25	19	44	—	2
År 1823	342	859	792	1,651	98	36	32	—	—	421	395	816	—	27
deraf å landet...	326	817	764	1,581	94	36	32	—	—	387	384	771	—	24
» i städerne	16	42	28	70	4	—	—	—	—	34	11	45	—	3
År 1824	334	764	743	1,507	95	36	18	1	—	418	413	831	1	21
deraf å landet...	316	731	708	1,439	92	34	15	1	—	392	389	781	1	20
» i städerne	18	33	35	68	3	2	3	—	—	26	24	50	—	1
År 1825	316	804	782	1,586	91	30	13	—	—	431	395	826	—	18
deraf å landet...	301	766	748	1,514	88	30	12	—	—	412	369	781	—	17
» i städerne	15	38	34	72	3	—	1	—	—	19	26	45	—	1
År 1826	349	903	798	1,701	86	42	15	—	—	458	429	887	1	25

	Välgd par.	Lefvande födde.			Deraf öfka.	Döfödda.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S:a.			Tv.	Tr.	F:r.	m.	q.	S:a.	Drunk- nade. Sjof- mördare.	
deraf å landet...	337	869	761	1,630	78	42	14	—	—	436	399	835	—	21
» i städerna	12	34	37	71	8	—	1	—	—	22	30	52	1	4
År 1827	356	867	839	1,706	74	38	25	—	—	509	449	958	1	21
deraf å landet...	341	836	803	1,639	70	36	22	—	—	484	435	919	1	20
» i städerna	15	31	36	67	4	2	3	—	—	25	14	39	—	1
År 1828	366	896	857	1,753	92	30	22	—	—	576	601	1,177	1	15
deraf å landet...	344	860	816	1,676	84	28	19	—	—	553	562	1,115	1	14
» i städerna	22	36	41	77	8	2	3	—	—	23	39	62	—	1
År 1829	374	910	868	1,778	82	32	28	—	—	522	496	1,018	3	21
deraf å landet...	353	874	834	1,708	77	28	27	—	—	491	467	958	3	20
» i städerna	21	36	34	70	5	4	1	—	—	31	29	60	—	1
År 1830	345	905	921	1,826	101	39	27	—	—	543	480	1,023	1	16
deraf å landet...	325	874	890	1,764	99	38	25	—	—	505	458	963	1	12
» i städerna	20	31	31	62	2	1	2	—	—	38	22	60	—	4
År 1831	324	849	782	1,631	76	35	19	1	—	516	459	975	1	22
deraf å landet...	313	811	747	1,558	72	35	15	1	—	482	432	914	1	20
» i städerna	11	38	35	73	4	—	4	—	—	34	27	61	—	2
År 1832	288	823	843	1,666	82	41	21	1	—	500	468	968	—	20
deraf å landet...	280	788	811	1,599	77	40	20	1	—	480	453	933	—	20
» i städerna	8	35	32	67	5	1	1	—	—	20	15	35	—	—
År 1833	303	801	760	1,561	81	39	10	1	—	631	589	1,220	2	22
deraf å landet...	290	761	731	1,492	78	39	10	1	—	602	576	1,178	1	21
» i städerna	13	40	29	69	3	—	—	—	—	29	13	42	1	1
År 1834	271	828	769	1,597	62	46	20	—	—	502	509	1,011	2	39
deraf å landet...	264	801	735	1,536	59	46	20	—	—	483	489	972	2	36
» i städerna	7	27	34	61	3	—	—	—	—	19	20	39	—	3
År 1835	342	941	846	1,787	93	64	19	—	—	477	439	916	—	11
deraf å landet...	332	905	817	1,722	88	60	19	—	—	459	418	877	—	11
» i städerna	10	36	29	65	5	4	—	—	—	18	21	39	—	—
År 1836	310	875	817	1,692	80	23	15	—	—	462	493	955	3	26
deraf å landet...	302	844	787	1,631	77	23	14	—	—	439	479	918	3	24
» i städerna	8	31	30	61	3	—	1	—	—	23	14	37	—	2
År 1837	277	774	761	1,535	81	32	20	—	—	608	588	1,196	1	25
deraf å landet...	265	746	728	1,474	76	31	19	—	—	583	555	1,138	1	22
» i städerna	12	28	33	61	5	1	1	—	—	25	33	58	—	3
År 1838	282	865	796	1,661	77	45	21	—	—	548	597	1,145	—	12
deraf å landet...	265	833	774	1,607	72	45	19	—	—	512	568	1,080	—	12

	Vägte par.	Lefvande födde.			Deraf oäkta.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf		
		m.	q.	S:a.			Tv.	Tr.	Fr.	m.	q.	S:a.	Skillemärdade.	Drunknade.	Drunknade.
deraf i städerne	17	32	22	51	5	—	2	—	—	36	29	65	—	—	—
År 1839	322	776	755	1,531	81	36	24	—	—	709	673	1,382	2	33	—
deraf å landet...	305	745	723	1,468	78	36	22	—	—	671	636	1,307	2	32	—
» i städerne	17	31	32	63	3	—	2	—	—	38	37	75	—	1	—
År 1840	303	810	731	1,541	97	61	28	—	—	589	590	1,179	2	18	—
deraf å landet...	289	777	709	1,486	94	61	28	—	—	563	566	1,129	1	18	—
» i städerne	14	33	22	55	3	—	—	—	—	26	24	50	1	—	—
År 1841	371	828	840	1,668	89	35	21	—	—	545	465	1,010	—	24	—
deraf å landet...	352	797	807	1,604	86	33	21	—	—	510	438	948	—	24	—
» i städerne	19	31	33	64	3	2	—	—	—	35	27	62	—	—	—
År 1842	361	887	901	1,788	115	37	26	1	—	425	440	865	3	30	—
deraf å landet...	345	853	877	1,730	110	37	26	1	—	398	420	818	3	26	—
» i städerne	16	34	24	58	5	—	—	—	—	27	20	47	—	4	—
År 1843	394	891	883	1,774	145	48	17	—	—	548	510	1,058	—	28	—
deraf å landet...	372	866	857	1,723	140	46	15	—	—	530	487	1,017	—	24	—
» i städerne	22	25	26	51	5	2	2	—	—	18	23	41	—	4	—
År 1844	399	992	952	1,944	121	49	25	—	—	490	457	947	2	35	—
deraf å landet...	384	951	913	1,864	117	46	24	—	—	460	440	900	1	32	—
» i städerne	15	41	39	80	4	3	1	—	—	30	17	47	1	3	—
År 1845	412	1,011	953	1,964	150	62	20	—	—	574	598	1,172	2	17	—
deraf å landet...	401	981	926	1,907	146	62	20	—	—	547	580	1,127	2	17	—
» i städerne	11	30	27	57	4	—	—	—	—	27	18	45	—	—	—
År 1846	423	1,082	955	2,037	154	44	26	—	—	429	491	920	1	23	—
deraf å landet...	403	1,045	922	1,967	149	43	26	—	—	407	470	877	1	19	—
» i städerne	20	37	33	70	5	1	—	—	—	22	21	43	—	4	—
År 1847	416	1,030	909	1,939	116	46	22	—	—	525	476	1,001	—	32	—
deraf å landet...	398	998	878	1,876	110	43	21	—	—	499	460	959	—	31	—
» i städerne	18	32	31	63	6	3	1	—	—	26	16	42	—	1	—
År 1848	426	1,022	973	1,995	138	51	32	—	—	555	544	1,099	—	15	—
deraf å landet...	405	984	935	1,919	132	51	31	—	—	521	520	1,041	—	15	—
» i städerne	21	38	38	76	6	—	1	—	—	34	24	58	—	—	—
År 1849	399	1,045	951	1,996	117	51	30	1	—	539	492	1,031	—	27	—
deraf å landet...	379	1,002	908	1,910	109	50	28	—	—	517	471	988	—	25	—
» i städerne	20	43	43	86	8	1	2	1	—	22	21	43	—	2	—
År 1850	456	1,064	974	2,038	123	57	27	—	—	481	500	981	—	26	—
deraf å landet...	442	1,016	934	1,950	117	57	25	—	—	456	473	929	—	24	—
» i städerne	14	48	40	88	6	—	2	—	—	25	27	52	—	2	—

	Välgde par.	Lefvande födde.			Deraf öfver- levande.	Dödfödde.			Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf		
		m.	q.	S.a.		Tv.	Tr.	F.r.				m.	q.	S.a.	Sjelf- morder.	Drunk- nade.	Drunk- nade.
År 1851	418	1,070	1,015	2,085	130	39	24	—	—	—	—	664	630	1,294	2	33	
deraf å landet...	391	1,017	974	1,991	126	36	21	—	—	—	—	637	596	1,233	2	31	
» i städerna	27	53	41	94	4	3	3	—	—	—	—	27	31	61	—	2	
År 1852	415	968	1,003	1,971	113	42	22	4	—	—	—	644	679	1,323	—	30	
deraf å landet...	396	923	956	1,879	108	42	22	4	—	—	—	605	643	1,248	—	30	
» i städerna	19	45	47	92	5	—	—	—	—	—	—	39	36	75	—	—	
År 1853	413	1,108	1,035	2,143	124	55	25	—	—	—	—	753	751	1,504	1	24	
deraf å landet...	390	1,067	972	2,039	117	54	24	—	—	—	—	708	707	1,415	—	23	
» i städerna	23	41	63	104	7	1	1	—	—	—	—	45	44	89	1	1	
År 1854	528	1,174	1,148	2,322	132	60	30	—	—	—	—	524	523	1,047	1	18	
deraf å landet...	507	1,121	1,103	2,224	125	60	28	—	—	—	—	490	496	986	—	16	
» i städerna	21	53	45	98	7	—	2	—	—	—	—	34	27	61	1	2	
År 1855	556	1,209	1,263	2,472	135	44	23	—	—	—	—	574	587	1,161	2	18	
deraf å landet...	526	1,155	1,208	2,363	126	43	21	—	—	—	—	534	563	1,097	2	17	
» i städerna	30	54	55	109	9	1	2	—	—	—	—	40	24	64	—	1	
År 1856	510	1,261	1,228	2,489	140	55	34	—	—	—	—	708	769	1,477	2	21	
deraf å landet...	482	1,199	1,167	2,366	132	52	31	—	—	—	—	668	721	1,389	1	18	
» i städerna	28	62	61	123	8	3	3	—	—	—	—	40	48	88	1	3	
År 1857	409	1,162	1,189	2,351	114	54	42	—	—	—	—	740	744	1,484	4	12	
deraf å landet...	382	1,112	1,133	2,245	106	54	39	—	—	—	—	703	698	1,401	3	12	
» i städerna	27	50	56	106	8	—	3	—	—	—	—	37	46	83	1	—	
År 1858	515	1,343	1,369	2,712	123	64	42	—	—	—	—	662	752	1,414	1	23	
deraf å landet...	480	1,266	1,310	2,576	114	62	39	—	—	—	—	615	708	1,323	—	21	
» i städerna	35	77	59	136	9	2	3	—	—	—	—	47	44	91	1	2	
År 1859	458	1,258	1,249	2,507	129	73	24	3	—	—	—	597	611	1,208	—	29	
deraf å landet...	433	1,202	1,199	2,401	120	70	21	3	—	—	—	569	588	1,157	—	29	
» i städerna	25	56	50	106	9	3	3	—	—	—	—	28	23	51	—	—	
År 1860	439	1,271	1,237	2,508	136	67	38	—	—	—	—	552	543	1,095	2	22	
deraf å landet...	405	1,210	1,188	2,398	132	65	37	—	—	—	—	523	511	1,034	2	20	
» i städerna	34	61	49	110	4	2	1	—	—	—	—	29	32	61	—	2	

Westerbottens Län.

	Folkmängd.			Deraf äkta par.	Hushåll.
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
År 1805.....	15,588	16,723	32,311	5,579	5,739
deraf å landet.....	15,112	16,189	31,301	5,433	5,578
» i städerna.....	476	534	1,010	146	161
» 1810.....	15,443	16,562	32,005	5,342	5,382
deraf å landet.....	14,929	16,037	30,966	5,219	5,198
» i städerna.....	514	525	1,039	123	184
» 1815.....	15,157	16,543	31,700	5,216	5,249
deraf å landet.....	14,673	15,947	30,620	5,075	5,060
» i städerna.....	484	596	1,080	141	199
» 1820.....	18,654	19,805	38,459	6,310	6,343
deraf å landet.....	18,098	19,166	37,264	6,154	6,127
» i städerna.....	556	639	1,195	156	216
» 1825.....	20,824	22,018	42,842	7,171	6,453
deraf å landet.....	20,266	21,336	41,602	7,006	6,219
» i städerna.....	558	682	1,240	165	234
» 1830.....	23,343	24,437	47,780	7,928	7,599
deraf å landet.....	22,743	23,759	46,502	7,756	7,376
» i städerna.....	600	678	1,278	172	223
» 1835.....	24,679	26,062	50,741	8,261	8,540
deraf å landet.....	24,134	25,386	49,520	8,113	8,325
» i städerna.....	545	676	1,221	148	215
» 1840.....	26,589	28,014	54,603	8,399	9,669
deraf å landet.....	26,028	27,306	53,334	8,252	9,418
» i städerna.....	561	708	1,269	147	251
» 1845.....	29,590	31,225	60,815	9,464	10,252
deraf å landet.....	28,982	30,469	59,451	9,309	10,032
» i städerna.....	608	756	1,364	155	220
» 1850.....	32,982	34,692	67,674	10,568	10,962
deraf å landet.....	32,289	33,880	66,169	10,384	10,686
» i städerna.....	693	812	1,505	184	276
» 1855.....	37,237	38,737	75,974	11,915	12,525
deraf å landet.....	36,321	37,734	74,055	11,717	12,233
» i städerna.....	916	1,003	1,919	198	292
» 1860.....	40,111	41,367	81,478	13,073	
deraf å landet.....	39,067	40,209	79,276	12,807	
» i städerna.....	1,044	1,158	2,202	266	

Anmärkningar.

Då nuvarande Westerbottens län intill år 1762 utgjorde en del af det gamla vidsträckt Wester-Norrlands län och intill 1810 ingick i det nya Wester-Norrlands län, så kunna särskilda upplysningar derom icke ur tabellverket vinnas längre tillbaka än till och med de här först upptagna årtalen. — Äfven vid dem bör anmärkas, att Nordmalings och Bjurholms socknar ända intill och med 1819 ej kunnat afskiljas från Wester-Norrlands län, likasom för åren 1802—1809 Piteå landsförsamling och Elfsby ej kunnat afskiljas från Norrbottens län.

1855 års summa folkmängd innefattar äfven Skellefteå stad —, då deremot summorna af Äkta par, Hushåll, Vigde, Födde och Döde m. m. endast utgöras af Umeå stad, emedan Skellefteå vid 1855 års slut uti dessa förhållanden ej kunnat skiljas från landsbygden.

Westerbottens Län.

	Vigda par.	Lefvande födde.			Deraf öftra.	Döfödda.	Qvinner nedkomne med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S:a.			Tv.	Tr.	Fr.	m.	q.	S:a.	Druck- nade.	Stelf- mördare.
År 1802	259	700	701	1,401	34	40	19	—	—	333	308	641	—	21
deraf å landet...	252	681	676	1,357	33	36	19	—	—	314	296	610	—	19
» i städerne	7	19	25	44	1	4	—	—	—	19	12	31	—	2
År 1803	235	687	659	1,346	42	29	18	—	—	482	433	915	2	10
deraf å landet...	224	672	645	1,317	40	29	18	—	—	470	414	884	2	10
» i städerne	11	15	14	29	2	—	—	—	—	12	19	31	—	—
År 1804	299	690	714	1,404	50	48	18	3	—	420	394	814	—	17
deraf å landet...	292	675	692	1,367	46	47	18	3	—	402	379	781	—	17
» i städerne	7	15	22	37	4	1	—	—	—	18	15	33	—	—
År 1805	298	756	724	1,480	60	30	23	—	—	350	337	687	1	16
deraf å landet...	286	734	709	1,443	57	28	22	—	—	340	318	658	1	15
» i städerne	12	22	15	37	3	2	1	—	—	10	19	29	—	1
År 1806	270	660	717	1,377	55	29	11	1	—	355	357	712	—	21
deraf å landet...	262	649	698	1,347	49	25	11	1	—	343	344	687	—	21
» i städerne	8	11	19	30	6	4	—	—	—	12	13	25	—	—
År 1807	273	793	717	1,510	61	36	17	—	—	409	413	822	—	23
deraf å landet...	267	775	701	1,476	54	33	17	—	—	399	398	797	—	23
» i städerne	6	18	16	34	7	3	—	—	—	10	15	25	—	—
År 1808	283	745	651	1,396	57	31	17	—	—	687	687	1,374	1	7
deraf å landet...	274	725	633	1,358	51	29	17	—	—	645	638	1,283	—	6
» i städerne	9	20	18	39	6	2	—	—	—	42	49	91	1	1
År 1809	236	533	538	1,071	47	30	20	—	—	1,776	1,707	3,483	—	15
deraf å landet...	230	517	516	1,033	36	29	19	—	—	1,691	1,629	3,320	—	15
» i städerne	6	16	22	38	11	1	1	—	—	85	78	163	—	—
År 1810	433	687	579	1,266	70	25	10	—	—	431	395	826	1	22
deraf å landet...	415	661	555	1,216	58	21	10	—	—	416	377	793	1	21
» i städerne	18	26	24	50	12	4	—	—	—	15	18	33	—	1
År 1811	356	654	651	1,305	52	41	14	—	—	446	439	885	2	14
deraf å landet...	339	638	631	1,269	45	38	14	—	—	420	411	831	1	14
» i städerne	17	16	20	36	7	3	—	—	—	26	28	54	1	—
År 1812	263	769	768	1,537	69	32	16	1	—	355	382	737	1	22
deraf å landet...	253	744	748	1,492	60	30	14	1	—	342	366	708	1	21
» i städerne	10	25	20	45	9	2	2	—	—	13	16	29	—	1
År 1813	191	566	504	1,070	31	38	13	—	—	423	352	775	1	17
deraf å landet...	181	545	486	1,031	28	38	13	—	—	398	336	734	—	16
» i städerne	10	21	18	39	3	—	—	—	—	25	16	41	1	1

	Vigde par.	Lefvande födde.			Deraf öfka.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S:a.			Tv.	T:r.	Fr.	m.	q.	S:a.	Stöf-märkare.	Drunk-nade.
År 1814	226	597	588	1,185	63	29	20	—	—	256	303	559	—	23
deraf å landet...	221	586	564	1,150	53	28	19	—	—	249	296	545	—	22
» i städerna	5	11	24	35	10	1	1	—	—	7	7	14	—	1
År 1815	232	653	624	1,277	63	26	17	—	—	345	298	643	1	8
deraf å landet...	227	636	610	1,246	58	23	17	—	—	328	280	608	—	8
» i städerna	5	17	14	31	5	3	—	—	—	17	18	35	1	—
År 1816	261	658	643	1,301	59	24	17	—	—	347	356	703	2	17
deraf å landet...	252	629	625	1,254	55	21	17	—	—	331	342	673	2	17
» i städerna	9	29	18	47	4	3	—	—	—	16	14	30	—	—
År 1817	265	663	614	1,277	46	35	26	—	—	347	333	680	2	12
deraf å landet...	258	648	599	1,247	45	34	26	—	—	336	327	663	2	12
» i städerna	7	15	15	30	1	1	—	—	—	11	6	17	—	—
År 1818	255	736	650	1,386	62	26	22	—	—	437	357	794	1	13
deraf å landet...	245	719	631	1,350	56	24	22	—	—	425	343	768	1	13
» i städerna	10	17	19	36	6	2	—	—	—	12	14	26	—	—
År 1819	261	707	659	1,366	60	40	20	—	—	399	377	776	1	15
deraf å landet...	254	689	640	1,329	57	38	20	—	—	391	370	761	1	15
» i städerna	7	18	19	37	3	2	—	—	—	8	7	15	—	—
År 1820	311	786	745	1,531	78	44	21	1	—	401	339	740	—	20
deraf å landet...	301	766	722	1,488	71	39	20	1	—	390	338	718	—	19
» i städerna	10	20	23	43	7	5	1	—	—	11	11	22	—	1
År 1821	337	855	861	1,716	66	38	23	—	—	370	376	746	3	17
deraf å landet...	326	828	848	1,676	59	38	22	—	—	355	365	720	3	17
» i städerna	11	27	13	40	7	—	1	—	—	15	11	26	—	—
År 1822	325	808	757	1,565	71	40	18	—	—	426	412	838	—	27
deraf å landet...	316	791	742	1,533	68	40	18	—	—	407	396	803	—	25
» i städerna	9	17	15	32	3	—	—	—	—	19	16	35	—	2
År 1823	363	920	910	1,830	75	41	24	—	—	383	344	727	1	25
deraf å landet...	350	902	887	1,789	74	39	24	—	—	373	333	706	1	25
» i städerna	13	18	23	41	1	2	—	—	—	10	11	21	—	—
År 1824	355	842	866	1,708	87	25	19	—	—	450	401	851	2	26
deraf å landet...	339	827	847	1,674	86	24	19	—	—	435	388	823	2	26
» i städerna	16	15	19	34	1	1	—	—	—	15	13	28	—	—
År 1825	396	947	884	1,831	85	16	12	—	—	462	437	899	—	20
deraf å landet...	384	919	869	1,788	83	15	11	—	—	439	428	867	—	18
» i städerna	12	28	15	43	2	1	1	—	—	23	9	32	—	2
År 1826	383	965	952	1,917	91	42	26	—	—	467	459	926	2	33

	Vägte par.	Lefvande födde.			Deraf öftra.	Döftrände.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S:a.			Tv.	T.r.	F.r.	m.	q.	S:a.	Släkt- männor.	Drunk- nade.
deraf å landet...	370	939	932	1,871	88	41	25	—	—	450	454	904	2	32
» i städerne	13	26	26	46	3	1	1	—	—	17	5	22	—	1
År 1827	401	955	937	1,892	60	38	26	—	—	438	413	851	—	26
deraf å landet...	391	935	916	1,851	58	37	25	—	—	428	392	820	—	26
» i städerne	10	20	21	41	2	1	1	—	—	10	21	31	—	—
År 1828	385	1,038	958	1,996	74	56	24	—	—	407	382	789	4	42
deraf å landet...	377	1,008	938	1,946	70	54	23	—	—	390	370	760	3	41
» i städerne	8	30	20	50	4	2	1	—	—	17	12	29	1	1
År 1829	345	1,016	941	1,957	87	42	31	—	—	461	395	856	1	23
deraf å landet...	336	990	926	1,916	82	42	30	—	—	449	386	835	1	23
» i städerne	9	26	15	41	5	—	1	—	—	12	9	21	—	—
År 1830	311	982	900	1,882	62	28	31	1	—	511	430	941	5	19
deraf å landet...	304	968	879	1,847	60	27	31	1	—	497	416	913	3	18
» i städerne	7	14	21	35	2	1	—	—	—	14	14	28	2	1
År 1831	318	936	873	1,809	63	28	30	—	—	495	452	947	1	24
deraf å landet...	311	912	850	1,762	57	27	30	—	—	478	427	905	1	24
» i städerne	7	24	23	47	6	1	—	—	—	17	25	42	—	—
År 1832	261	833	808	1,641	55	40	24	—	—	511	505	1,016	1	15
deraf å landet...	255	818	795	1,613	53	40	24	—	—	484	489	973	1	15
» i städerne	6	15	13	28	2	—	—	—	—	27	16	43	—	—
År 1833	323	925	882	1,807	62	31	23	—	—	486	490	976	2	21
deraf å landet...	317	901	864	1,765	58	31	23	—	—	470	476	946	1	19
» i städerne	6	24	18	42	4	—	—	—	—	16	14	30	1	2
År 1834	297	894	869	1,763	55	37	18	1	—	546	487	1,033	—	11
deraf å landet...	293	881	852	1,733	53	33	18	1	—	524	474	998	—	10
» i städerne	4	13	17	30	2	4	—	—	—	22	13	35	—	1
År 1835	382	1,040	1,008	2,048	63	45	29	—	—	399	429	828	1	6
deraf å landet...	374	1,024	990	2,014	56	45	29	—	—	393	417	810	1	6
» i städerne	8	16	18	34	7	—	—	—	—	6	12	18	—	—
År 1836	339	979	947	1,926	66	50	30	1	—	403	376	779	2	14
deraf å landet...	338	958	924	1,882	63	50	29	1	—	391	359	750	2	13
» i städerne	1	21	23	44	3	—	1	—	—	12	17	29	—	1
År 1837	347	940	923	1,863	65	45	24	—	—	546	471	1,017	1	27
deraf å landet...	336	927	903	1,830	62	44	24	—	—	528	446	974	1	22
» i städerne	11	13	20	33	3	1	—	—	—	18	25	43	—	5
År 1838	323	957	917	1,874	78	28	21	—	—	578	540	1,118	—	20
deraf å landet...	313	938	902	1,840	78	28	20	—	—	568	527	1,095	—	20

	Vägte par.	Lefvande födde.			Deraf öftra.	Döddade.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S:a.			Tv.	Tr.	Fr.	m.	q.	S:a.	Stefe- mördare	Druk- nade.
<i>deraf i städerna</i>	10	19	15	31	—	—	1	—	—	10	13	23	—	—
År 1839	318	850	870	1,720	77	35	20	—	—	580	531	1,111	—	30
deraf å landet...	309	832	854	1,686	76	33	20	—	—	560	516	1,076	—	29
» i städerna	9	18	16	31	1	2	—	—	—	20	15	35	—	1
År 1840	331	872	808	1,680	69	41	15	1	—	464	493	957	—	11
deraf å landet...	322	854	791	1,645	66	41	14	1	—	453	484	937	—	11
» i städerna	9	18	17	35	3	—	1	—	—	11	9	20	—	—
År 1841	454	962	962	1,924	88	49	26	—	—	424	374	798	1	25
deraf å landet...	448	947	946	1,893	87	46	26	—	—	413	364	777	1	24
» i städerna	6	15	16	31	1	3	—	—	—	11	10	21	—	1
År 1842	442	1,069	1,004	2,073	106	55	24	1	—	430	409	839	2	14
deraf å landet...	433	1,050	987	2,037	100	53	24	1	—	418	398	816	1	14
» i städerna	9	19	17	36	6	2	—	—	—	12	11	23	1	—
År 1843	414	1,078	1,085	2,163	126	67	18	—	—	497	438	935	2	39
deraf å landet...	407	1,055	1,066	2,121	118	66	18	—	—	487	425	912	1	39
» i städerna	7	23	19	42	8	1	—	—	—	10	13	23	1	—
År 1844	446	1,088	1,072	2,160	102	51	32	—	—	502	480	982	2	38
deraf å landet...	433	1,068	1,065	2,133	100	51	32	—	—	486	458	944	2	38
» i städerna	13	20	7	27	2	—	—	—	—	16	22	38	—	—
År 1845	429	1,092	1,097	2,189	101	54	25	—	—	484	426	910	3	31
deraf å landet...	413	1,069	1,075	2,144	95	53	25	—	—	475	419	894	3	29
» i städerna	16	23	22	45	6	1	—	—	—	9	7	16	—	2
År 1846	446	1,073	1,089	2,162	105	59	27	—	—	498	407	905	1	39
deraf å landet...	434	1,057	1,071	2,128	101	59	27	—	—	489	396	885	1	39
» i städerna	12	16	18	34	4	—	—	—	—	9	11	20	—	—
År 1847	488	1,170	1,116	2,286	121	47	27	—	—	556	496	1,052	—	22
deraf å landet...	481	1,148	1,090	2,238	117	44	26	—	—	540	483	1,023	—	19
» i städerna	7	22	26	48	4	3	1	—	—	16	13	29	—	3
År 1848	450	1,162	1,142	2,304	124	55	23	1	—	462	416	878	3	35
deraf å landet...	442	1,131	1,118	2,249	119	53	21	1	—	453	400	853	3	34
» i städerna	8	31	24	55	5	2	2	—	—	9	16	25	—	1
År 1849	492	1,215	1,140	2,355	118	57	33	1	—	477	398	875	2	29
deraf å landet...	481	1,185	1,118	2,303	114	57	31	1	—	463	386	849	2	28
» i städerna	11	30	22	52	4	—	2	—	—	14	12	26	—	1
År 1850	486	1,170	1,101	2,271	105	50	23	—	—	519	413	932	—	23
deraf å landet...	466	1,155	1,073	2,228	102	49	22	—	—	506	401	907	—	23
» i städerna	20	15	28	43	3	1	1	—	—	13	12	25	—	—

	Värdt par.	Lefvande fødde.			Deraf okta.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S:a.			Tr.	Tr.	F:r.	m.	q.	S:a.	Sjelf-mördade.	Druk-mäde.
År 1851	521	1,335	1,258	2,593	146	58	30	—	—	576	473	1,049	3	20
deraf å landet...	512	1,302	1,240	2,542	143	57	28	—	—	555	460	1,015	3	20
» i städerna	9	33	18	51	3	1	2	—	—	21	13	34	—	—
År 1852	483	1,273	1,173	2,446	114	59	25	—	—	652	618	1,270	5	50
deraf å landet...	470	1,241	1,156	2,397	113	54	24	—	—	633	603	1,236	4	48
» i städerna	13	32	17	49	1	5	1	—	—	19	15	34	1	2
År 1853	581	1,382	1,331	2,713	128	70	34	1	—	684	693	1,377	3	27
deraf å landet...	571	1,351	1,305	2,656	119	67	33	1	—	660	680	1,340	3	26
» i städerna	10	31	26	57	9	3	1	—	—	24	13	37	—	1
År 1854	685	1,475	1,382	2,857	137	77	22	—	—	627	595	1,222	4	29
deraf å landet...	662	1,450	1,358	2,808	133	76	20	—	—	612	571	1,183	4	26
» i städerna	23	25	24	49	4	1	2	—	—	15	24	39	—	3
År 1855	597	1,448	1,337	2,785	131	88	43	—	—	604	646	1,250	—	18
deraf å landet...	580	1,424	1,308	2,732	127	87	43	—	—	593	627	1,220	—	18
» i städerna	17	24	29	53	4	1	—	—	—	11	19	30	—	—
År 1856	557	1,453	1,335	2,788	141	83	34	—	—	889	832	1,721	1	26
deraf å landet...	542	1,422	1,292	2,714	132	81	32	—	—	864	806	1,670	1	23
» i städerna	15	31	43	74	9	2	2	—	—	25	26	51	—	3
År 1857	526	1,359	1,249	2,608	123	60	32	—	—	1,005	884	1,889	2	27
deraf å landet...	500	1,312	1,216	2,528	112	59	29	—	—	973	862	1,835	2	25
» i städerna	26	47	33	80	11	1	3	—	—	32	22	54	—	2
År 1858	564	1,545	1,490	3,035	124	84	48	—	—	623	619	1,242	1	24
deraf å landet...	552	1,508	1,455	2,963	117	81	47	—	—	606	601	1,207	—	22
» i städerna	12	37	35	72	7	3	1	—	—	17	18	35	1	2
År 1859	541	1,401	1,414	2,815	133	79	38	—	—	578	519	1,097	—	21
deraf å landet...	528	1,372	1,374	2,746	124	78	36	—	—	561	501	1,062	—	20
» i städerna	13	29	40	69	9	1	2	—	—	17	18	35	—	1
År 1860	591	1,490	1,417	2,907	121	78	30	1	—	589	560	1,149	1	30
deraf å landet...	576	1,445	1,391	2,836	113	72	25	1	—	571	540	1,111	1	28
» i städerna	15	45	26	71	8	6	5	—	—	18	28	38	—	2

**Wester- och Norrbottens Län gemensamt för åren
1749—1801.**

	Folkmängd.			Deraf ähta par.	Hushåll.
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
År 1751.....	17,069	19,800	36,869	6,347	4,686
» 1754	17,588	20,463	38,051	6,550	
» 1757	19,045	21,955	41,000	7,091	
» 1760	19,235	22,222	41,457	7,224	5,808
» 1763	20,409	23,263	43,672	7,719	5,457
» 1766	20,324	22,813	43,137	7,668	5,144
» 1769	21,229	23,161	44,390	7,718	5,269
» 1772	21,062	23,123	44,185	7,722	5,437
» 1795	31,672	33,893	65,565	11,676	8,381
» 1800	33,182	35,716	68,898	11,997	9,334

A n m ä r k n i n g.

Dels enligt ännu befintlige tabeller, dels enligt särskilda anteckningar i manuskript af Wargentin.

Wester- och Norrbottens Län.

	Vigde par.	Lefvande födde.			Deraf öfka.	Döfödde.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf		
		m.	q.	Sia.			Tv.	Tr.	F.r.	m.	q.	Sia.	Drunknade.	Sjelf-nade.	Drunknade.
År 1749.....	262	701	724	1,425						348	414	762			
» 1750.....	303	684	696	1,380						630	665	1,295			
» 1751.....	340	788	773	1,561	20	24	1	—		412	474	886	—	7	
» 1752.....	317	659	676	1,335	20	44	16	—	—	400	440	840	—	21	
» 1753.....	315	757	685	1,442	26	50	17	—	—	377	439	816	2	22	
» 1754.....	408	800	758	1,558	26	53	15	—	—	398	429	827	—	17	
» 1755.....	311	838	762	1,600	21	50	22	1	—	471	545	1,016	—	24	
» 1756.....	323	757	728	1,485	15	39	12	—	—	534	524	1,058	—	22	
» 1757.....	315	827	774	1,601	15	49	26	—	—	663	684	1,347	—	11	
» 1758.....	318	872	846	1,718	25	26	22	—	—	525	558	1,083	1	11	
» 1759.....	372	807	806	1,613	17	51	18	—	—	470	461	931	—	19	
» 1760.....	407	800	803	1,603	28	53	29	—	—	499	561	1,060	1	20	
» 1761.....	371	917	845	1,762	23	33	25	—	—	687	678	1,365	—	20	
» 1762.....	360	873	901	1,774	23	46	20	—	—	521	546	1,067	—	13	
» 1763.....	389	1,035	1,002	2,037	25	55	28	—	—	752	711	1,463	1	18	
» 1764.....	367	1,036	899	1,935	23	73	34	—	—	644	651	1,295	1	16	
» 1765.....	235	937	886	1,823	25	58	25	—	—	681	640	1,321	—	29	
» 1766.....	297	937	878	1,815	15	26	25	—	—	565	547	1,112	1	19	
» 1767.....	296	971	848	1,819	16	30	17	—	—	516	535	1,051	—	11	
» 1768.....	309	913	906	1,819	40	59	26	—	—	458	525	983	—	12	
» 1769.....	323	868	875	1,743	26	73	23	—	—	529	619	1,148	1	12	
» 1770.....	343	814	781	1,595	18	60	29	—	—	993	1,040	2,033	—	20	
» 1771.....	329	876	867	1,743	21	51	18	1	—	580	575	1,155	—	13	
» 1772.....	269	809	731	1,510	39	63	18	—	—	575	570	1,145	—	24	
» 1773.....	319	713	686	1,399	18	32	20	—	—	482	520	1,002	—	18	
» 1795.....	506	1,406	1,256	2,662	104	71	30	—	—	747	742	1,489	2	23	
» 1796.....	442	1,394	1,276	2,670	81	88	49	—	—	790	714	1,504	1	26	
» 1797.....	445	1,410	1,277	2,687	77	64	37	—	—	871	763	1,634	1	31	
» 1798.....	478	1,343	1,256	2,599	104	93	29	1	—	1,060	974	2,034	1	23	
» 1799.....	495	1,427	1,303	2,730	104	71	45	—	—	879	798	1,677	—	24	
» 1800.....	500	1,387	1,319	2,706	106	80	46	1	—	1,081	1,087	2,168	1	28	
» 1801.....	530	1,412	1,292	2,704	111	70	33	1	—	801	770	1,571	2	26	

Mlr.

4.

Areal och disposition af Städernas jordområde. (Forts.)

Areal och disposition af städernas jordområde i Norrbottens län.

Den egentliga staden.	Luleå år 1857.		Piteå år 1857.		Haparanda år 1857.	
	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.
Tomter, tillhörande Borgare och inneväpnare i allmänhet.....	51	21'9	34	2'4	33	23'5
» » Kronomagasinet och Tull- huset	—	3'9	—	—	—	—
» » Kasernbyggnaden och Tull- huset	—	—	—	—	1	28'9
» » Kyrkan och Kyrkogården..	1	—	—	18'0	—	—
» » Elementar- o. Folkskolorna	—	—	—	10'4	—	—
» » Trivial- och Folkskolorna..	—	16'1	—	—	—	25'8
» » Rådhuset	—	1'9	—	—	—	12'9
» » Rådhuset, Packhuset och Spruthuset.....	—	—	—	3'8	—	—
» » Lasarettet.....	—	—	—	7'6	—	—
» » Fattighuset	—	6'2	—	—	—	—
» » Kommunietersgården	—	10'0	—	10'6	—	—
» » Färjekarlsstugan	—	—	—	—	—	12'9
Summa areal af tomter	53	28'0	35	20'8	37	8'0
Torg, gator, gränder, öppna platser m. m.	24	20'0	12	16'0	28	16'0
Stadsplanens hela areal	78	16'0	48	4'8	65	24'0
Till staden lydande jordar och lägenheter.						
Sjelfegande jord, som besittes med full eganderätt	1,235	20'6	970	0'2	—	—
Kongl. Majt och Kronans (Lendshöfdinge-residen- set, Landskansliet, Landtmäterikontoret m. m.)	12	21'2	—	—	—	—
Mot särskilda vilkor upplätne till enskilde per- soner, för uppodling	14	18'0	—	—	—	—
Anslagne till: Skjutsentreprenaden	—	—	2	—	—	—
» » Gästgifveriet och Skjutsbestyret	34	16'8	—	—	—	—
Löningsjord » Ecklesiastik- och Skolstaterna...	—	—	2	14'8	—	—
» » Landtkomministern	1	27'0	—	—	—	—
» » Andre Skolläraren	4	8'0	—	—	—	—
» » Borgmästaren	4	14'0	10	19'0	—	—
Uttarrenderade för stadskassans räkning	156	2'6	2	27'0	196	7'6
Annonlunda disponerade, nemligen till gemen- samt bete och skog 1)	4,239	21'4	6,961	9'0	3,278	14'1
Summa areal af jordar	5,703	21'6	7,919	6'0	3,474	21'7
Deraf åker, äng och tomter	1,394	27'6	—	—	147	8'9
» åker, äng, tomter och trädgårdar	—	—	978	25'0	—	—
» skog och betesmark	4,308	26'0	6,970	13'0	3,327	12'8
	5,703	21'6	7,949	6'0	3,474	21'7
Impedimenter.....	279	21'3	30	2'1	328	4'1
Summa areal af städerna och deras jordar 2)	6,061	26'9	8,027	12'9	3,868	17'8

Anm. 1) I den för staden Luleå här uppgifne areal ingår det s. k. Notvikshemmanet med 406 tunnland 16 kappland, hvilket är beläget utom stadens jurisdiktion.

2) Staden Piteå eger dessutom Fällforsens laxfiske, hvilket dock ej åtföljes af någon jord.

Areal och disposition af städernas jordområde i Westerbottens län.

	Umeå år 1857.		Skellefteå år 1857.	
	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.
Den egentliga staden.				
Tomter, tillhörande: Borgare och innevånare i allmänhet.....	34	5'5	14	28'5
» » Landshöfdinge-residenset.....	7	—	—	—
» » Kyrkan (kyrkoplanen).....	—	8'0	—	—
» » Elementarskolan	—	18'7	—	—
» » Folkskolan	—	18'9	—	—
» » Fattigvården.....	—	16'1	—	—
» » Rådhuset och Telegrafbyggnaden.....	—	10'2	—	—
» disponerade för publika byggnader.....	—	—	—	29'2
Komministersgården	—	5'8	—	—
Stadens behållne tomter (nemligen de ännu ej försålde).....	—	—	18	20'3
Summa areal af tomter	43	19'2	34	14'0
Torg, gator, gränder, promenader och öppna platser	13	15'8	—	—
» » » öppna platser, kanalen m. m.....	—	—	18	12'0
Stadsplanens hela areal	57	3'0	52	26'0
Till staden lydande jordar och lägenheter.				
Sjelfegande jordar, som besittas med full eganderätt.....	903	19'6	—	—
Tillhörande Kongl. Maj:t och Kronan (Landshöfdingens "Herr- gårde")	13	1'2	—	—
» Länslasarettet	1	20'0	—	—
För stadens framtida utvidgande inlagde till byggnadstomter 1)				
Löningsjordar till Stadskommministern.....	1	9'4	—	—
» » Borgmästaren.....	58	15'3	—	—
Utarrenderade för stadskassans räkning.....	185	25'1	313	28'8
Annorlunda disponerade, nemligen till begravningsplats, ge- mensamt bete och skog, grus- och sandtäkt.....	734	23'4	—	—
Summa areal af jordar	1,898	18'0	313	28'8
Deraf åker, äng, tomter och trädgårdar	932	17'8	—	—
» åker, äng och tomter.....	—	—	33	1'4
» skog och betesmark.....	966	0'2	280	27'4
	1,898	18'0	313	28'8
Impedimenter	29	3'0	8	3'1
Summa areal af städerna och deras jordar	1,984	24'0	374	25'9

Anm. 1) Den för staden Umeås framtida utvidgande till byggnadstomter inlagda jord, innehållande 2 tunnland 29 kappland, är här ofvan inräknad i arealen för "den egentliga staden".

Areal och disposition af stadsjordsområdet i Jemtlands län.

		Östersund år 1857.	
		Tunnland.	Kapp- land.
Den egentliga staden.			
Tomter, tillhörande: Borgare och innevånare i allmänhet		61	17·5
» » Landshöfdinge-residenset		1	7·0
» » Kyrkan och Kyrkogården		—	24·6
» » Elementar- och Folkskolorna		1	9·2
» » Fattighuset (tomten är obebyggd)		—	19·2
» » Komministers-bostället		—	10·9
» staden behållne (för marknadsstånden)		—	8·2
Summa areal af tomter		66	0·6
Torg, gator, öppna platser m. m.		24	3·4
Stadsplanens hela areal		90	4·0
Till staden lydande jordar och lägenheter.			
Indelade på stadens hus och tomter: tillhörande Borgare och innevånare i allmänhet		422	6·4
» » » Kongl. Maj:t och Kronans, Landshöf- dingeresidenset tillhörande, lotter..		4	16·0
» » » hörande till Folkskolan		2	—
» » » » Fattighustomten		3	1·0
» » » Stadspredikantens, Rektorns och Klockarens lotter		24	26·9
» » » Magistratens, Ordningssmannens och Stadsvaktmästarens lotter		29	2·5
Annorlunda disponerade, nemligen till gemensamt bete och skog, begraf- ningsplats m. m.		441	6·7
Summa areal af jordar		926	27·5
Deraf åker, äng, tomter och trädgårdar		324	20·5
» skog och betesmark		602	7·0
		926	27·5
Impedimenter af vägar, sjöstranden m. m.		27	16·5
Summa areal af staden och dess jordområde		1,044	16·0

Areal och disposition af städernas jordområde i Wester-Norrlands län.

	Hernösand år 1857.		Sundsvall år 1857.	
	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.
Den egentliga staden.				
Tomter, tillhörande: Borgare och innevånare i allmänhet.....	31	29'0	59	22'1
» » Landshöfdinge-residenset.....	—	6'9	—	—
» » Kyrkan och Kyrkogården.....	—	—	1	8'0
» » Lärdomsskolan och Gymnastikhuset.....	—	29'6	—	—
» » Elementarskolan och Folkskolan.....	—	—	—	17'1
» » Folkskolan och Navigationsskolan.....	—	6'1	—	—
» » Lasarettet.....	—	15'2	—	27'2
» » Stadens Arbets- och Fattighus.....	—	12'5	—	—
» » Fattighuset.....	—	—	—	6'8
» » Rådhuset, Tullhuset, Häktet, Materialbo- den m. m. samt Brunnshuset.....	—	9'7	—	—
» » Rådhuset, Jernvägen, Packhuset, Telegraf- huset, samt Hållstugan 1).....	—	—	—	22'3
» » Biskopsgården.....	—	6'2	—	—
» » Kyrkoherdegården.....	—	9'8	—	—
» » Pastor, Komminister och Rektor.....	—	—	—	23'8
Summa areal af tomter.....	34	29'0	63	31'3
Torg, gator, gränder, öppna platser och promenader m. m....	18	26'0	44	10'7
Stadsplanens hela areal.....	53	23'0	108	10'0
Till staden lydande jordar och lägenheter.				
Sjelfegande jordar, som besittas med full eganderätt.....	536	4'7	2,188	11'3
Tillhörande Kongl. Majt och Kronan.....	3	—	—	—
» Fattighuset.....	—	—	6	16'6
För stadens framtida utvidgande afsedde kålgårdar.....	11	5'0	—	—
Upplåtna till stadens Borgerskap 2).....	—	—	226	5'6
Auslagne till Gästgifveriet.....	—	—	1	8'9
Löningsjordar till Ecklesiastik- och Skolstaterna.....	—	—	7	31'2
» » Kyrkoherden.....	38	24'8	—	—
» » Komministern.....	1	2'0	—	—
» » Organisten.....	1	9'0	—	—
» » Rector Scholæ.....	—	16'0	—	—
» » Magistraten.....	19	2'0	—	—
» » Magistraten och Stadens betjente.....	—	—	56	5'3
Uttarrenderade för stadskassans rakning.....	1,054	28'0	10	—
Annorlunda disponerade, nemligen till gemensamt bete, skog, begravningsplats m. m.....	3	5'5	—	—
» » nemligen till gemensamt bete och skog.....	—	—	1,589	5'3
Summa areal af jordar 3).....	1,669	1'0	4,055	20'2
Deraf åker, äng, tomter och trädgårdar.....	643	15'0	1,042	—
» skog och betesmark.....	1,025	18'0	3,043	20'2
Impedimenter.....	1,669	1'0	4,085	20'2
Summa areal af städerna och deras jordar.....	1,737	10'5	4,370	2'2

Anm. 1) Hållstugutomten eges af staden.

2) Dessa tomter äro inköpte af Borgerskapet samt delade i lotter, hvilka efter tur bland detsamma utdelas.

3) Till staden Sundsvall hör dessutom fiskerättigheten omkring stränderna af öarne Brämön, Lörudden och Krankebo samt grunden deromkring; men någon jord åtföljer ej dessa fiskelägen, endast rättighet till vedbrand från allmänningarne.

K. Seth.

5.

Om understöd af allmänna medel till utflyttningar
i följd af verkställda ägoskiften.

Uti 73 § af Kongl. Förordningen om Landtmäteriet i riket af den 12 Augusti 1783 var visserligen stadgad, att den delägare i by, som vid verkställighet af *storskifte* fordrade, att få alla sina ägor sammandragna i *ett enda skifte*, skulle dertill vara berättigad; men detta deltagande var ingalunda ovilkorligt, och tillämpningen deraf mötte stora svårigheter samt gaf anledning till flera kostsamma rättegångar.

Med afseende härå fann Kongl. Maj:t nödigt, »ej allenast att genom ett tydligare stadgande undanröjda de hinder, som mött förberörda nyttiga delningsätt, utan ock att, till dess ännu säkrare befordran, utaf Kongl. Maj:ts och Kronans medel understöjda de utflyttande», hvilket förut icke skett, och i sådan afsigt utfärdades till en början den 31 Mars 1803 Kongl. »Förordningen angående ägors fördelande i *enskiften* och utflyttningar ifrån större byalag i hertigdömet *Skåne*.»

I denna förordning gafs icke allenast ett *ovilkorligt* vitsord åt »den granne i byalag, som begärde att få sina ägor i *enskifte* utbrutne och i ett sammanhang lagde», utan deruti stadgades följande:

»§ 11. För att så mycket kraftigare befordra *enskiften* och utflyttningar, såsom ovedersägligen bidragande till landets bättre uppodling och åkerbrukets upphjelpande, och att äfven lemna Våra trogna undersåter vedermälen af Vår landsfaderliga ömhet och omtanka för deras bästa, vele Wi af Statsmedlen i nåder anslå en summa af *tiotusen riksdaler årligen*, att dermed understöjda de utflyttande, särdeles till *husbyggnader på deras nya tomtställen*. — Detta understöd kommer att sträckas till *alla utflyttande hemmansägare*, utan afseende på hemmanens natur och egenskap, och hvad bestämmandet deraf beträffar, så, emedan det mycket beror af de mer eller mindre svårigheter, den utflyttande på hvarje ställe kan möta, såsom beskaffenheten af de hus han lemnar, om de tilläfventyrs äro så bristfälliga, att de tarfvat ombyggnad, och denna kostnad honom ändå förestått, eller så goda och af den belägenhet, att hans qvarblifvande grannar kunna sig deraf begagna och dem till mer eller mindre del vilja inlösa, eller om de kunna flyttas och till den nya byggnaden användas, eller om någon hemmansägare har

tillgång på egna byggnadsämnen och andra arbetsbiträden, så att byggnaden i anseende dertill kan af honom med mindre kostnad och mera lätthet verkställas, än af en annan utflyttande granne, som sådant saknar, äfvensom ett billigt afseende bör fästas på de allmänna skyldigheter och utgifter den ena och andra hemmansägaren kan åligga, med mera, som härvid förekommer; så finne Wi, att understödets belopp bör pröfvas och utsättas efter hvad af dessa omständigheter på hvarje ställe kan inträffa. — Wi vele derföre härigenom endast stadga de gränser, hvarinom det bör stanna, och således i nåder hafva förordnat, att *understödet skall rättas efter vidden af hemmanets åkerjord och öfriga dugliga mark, som till åker eller så kalladt cirkulationsbruk odlas och nyttjas kan och uti ett sammanhang blifvit lagd, samt bestämmas ifrån sexton skillingar till och med en riksdaler tunnlandet*, hvarvid iakttages, att detta understöd endast sträcker sig till de grannar, som *flytta ur byn, men icke till dem, som kvar blifva, änskönt de ock skulle låta sina ägor i enskifte fördelas*. — Skulle till något byalag sådan skogs- eller utmark höra, som alldeles icke kan till inägor uppodlas eller i enskiftes-utbrytningen intagas, så må väl af sådan mark, äfvensom af tillydande torfmosse, hemmanet sina särskilda lotter tilldelas; men, enär det alla sina inägor i ett sammanhang erhåller, icke desto mindre för enskiftadt anses och af de i nåder förundte förmåner blifva delaktigt. — Gode män och Landtmätaren böra till Wår Befallningshafvande ingifva sina yttranden öfver det understöd, som de anse hvar och en hemmansägare, så i anseende till dess jordrymd, som ofvanberörda, i mer eller mindre mån inträffande omständigheter, böra tilläggas, i anledning hvaraf, så väl som uppå de upplysningar, Wår Befallningshafvande vidare kan inhemta, han har att bestämma understödet och om betalning förordna. — § 12. Skulle så många enskiften på ett år sökas och verkställas, att de anslagne medlen ej förslå; så skola penningarne i den ordning utbetalas, som förrättningarne blifvit afslutade, och de öfrige hemmansägarne af det nästkommande årets medel i samma ordning förnöjas.»

Genom dessa föreskrifter lades grunden till utflyttande skiftestagares understödjande med allmänna medel och det på ett frikostigt sätt; ty statens tillgångar voro år 1803 ganska små, i jemförelse med hvad de nu äro, men penningarne i högt värde (kursen på Hamburg varierade åren 1800—1805 emellan 49 och 52 skillingar), hvadan 10,000 R:dr, i den tidens mynt och för allenast ett landskap, väl må anses såsom en stor summa.

Den nya författningen hade knappt ett år varit tillämpad, då Kongl. Maj:t den 25 Juli 1804 utfärdade en »förordning angående enskiften i Skaraborgs län», i hvars ingress säges, att »Kongl. Maj:t med synnerlig nådig tillfredsställelse inhemtat, med hvad fägnad förstberörda författning af landets välsinnade och upplyste inbyggare blifvit emottagen; att ganska mycket *) på den förflutna korta tiden blifvit uträttadt; att nyttan och framgången vore otvifvelaktig;» att »Kongl. Maj:t deraf blifvit uppmuntrad att sträcka sin landsfaderliga omsorg äfven till andra provinser i riket, der utrymme och omständigheter med Skåne närmast inträffade,» samt att »Kongl. Maj:t för det närvarande ansett Skaraborgs län mest förtjena Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet.» Fördenskull utfärdades nyssnämnda förordning, i hvilken föreskrifterne om skiftesvitsord och utflyttningsunderstöd af allmänna medel gjordes hufvudsakligen lika med enahanda föreskrifter i 1803 års förordning och årsanslaget för länet bestämdes till *sextusen riksdaler specie*.

Den 2 Februari 1807 utfärdades en *allmän* »förordning om enskiften» att gälla i *alla andra län än de Skånska och Skaraborgs*; men ehuru uti ingressen till denna förordning säges, att »Kongl. Maj:ts landsfaderliga ömhet är *lika* öppen och omfattande för jordägare i alla landsorter af riket», och fastän skiftesvitsordet blef lika långt utsträckt i de öfriga länen, som det redan var i Skaraborgs län och Skåne, samt utflyttningar borde äga rum, så anslog Kongl. Maj:t dock *inga* statsmedel till understöd härvid, utan alla kostnader skulle af jordägarne sjelfve bestridas. Detta faktum är ganska betecknande för Statsverkets ställning den tiden.

Den 24 Juli 1812 utfärdades Kongl. Maj:ts »förnyade nådiga förordning, angående *enskiftes*-delningar i *Skåne och Skaraborgs län*», och anslogs då »till lättnad och understöd uti de kostnader, utflyttande åboer måste vidkännas med husbyggnader på deras utbrutne enskifts-lotter», af allmänna medel för Skåne 10,000 och för Skaraborgs län 6,000 R:dr Banko årligen, hvarjemte grunderna för understödets fördelning i så måtto ändrades,

*) Enligt den utredning af förhållandet med i länen utbetaladt utflyttningsunderstöd af allmänna medel, som för några år sedan gjordes i Kongl. Kammar-Rätten och hvarom handlingarne förvaras i Kongl. General-Landtmäteri-kontoret, utbetaltes år 1803 af sådant understöd i Malmöhus län 597 R:dr 16 sk. och i Christianstads län 19 R:dr 35 sk. 4 rst., samt år 1804 i Malmöhus län 6,711 R:dr 16 sk. och i Christianstads län 19 R:dr 16 sk., allt Banko.

som det fick »beräknas från 16 skilling till och med 1 R:dr B:ko tunnlandet af den *odlade mark*, som blifvit urskiljd och i enskifte utbruten, samt ifrån 32 skilling till och med 2 R:dr B:ko tunnlandet af den del i enskiftet, som bestod af *ouppodlad, men odlingsbar och emot inägor beräknad mark*.»

Härvid förblef det till den 17 Maj 1814, då Kongl. Maj:t stadgade, att förenämnda förnyade förordning skulle gälla äfven för *Öland*, och Statskontoret fick befallning, »att af den summa, som för enskiftets befordran i Skaraborgs län blifvit anslagen, och af hvilken, såsom till obetydlig del ännu disponerad *), full tillgång funnes, anordna 2000 R:dr årligen i tre års tid till utflyttningars och enskiftens verkställande på *Öland*», hvilken befallning sedermera, tid efter annan, förnyades.

Sedan härefter, med ändring af förenämnde förordningar af åren 1807 och 1812, genom Kongl. kungörelsen den 20 Februari 1821 medgifvits, att inom samfälligheter, hvilkas ägor voro så beskaffade, att de ej kunde *enskiftas*, ägorna finge läggas i *högst tre skiften* till hvarje hemmansdel under eget bruk, och en sådan delning ändock i allt anses såsom *enskifte*, så utfärdades den 4 Maj 1827 »Kongl. Maj:ts nådiga Stadga om skiftesverket i Riket», hvarigenom alla rörande ägoskiften dittills gällande författningar upphäfdes, med undantag endast för dem, som angingo afvittrings- och storskiftesverken i de 6 nordligaste länen. Enligt denna stadga kunde hvarje delägare, under benämning af *laga skifte*, utan underställning till Ägodelnings-rätt, erhålla i nyssberörda län *högst 4*, och i de öfriga länen *högst 3* ägototter. I 13 kap. 3 § gafs föreskrifter om jordägares skyldighet att bekosta utflyttningars verkställande, och der sades dessutom, att »hvad rörande ersättning af allmänna medel för husflyttning efter verkställda skiften särskildt var eller kunde blifva förordnad, skulle i öfrigt gälla till efterrättelse.»

Den 4 Maj 1827 utfärdades äfven ett Kongl. Bref »angående understöd för utflyttningar vid laga skiften i *Skåne och Skaraborgs län samt på Öland*», genom hvilket bref de förut af allmänna medel beviljade anslagen till detta ändamål bibehöllas, och de redan gällande föreskrifterna förnyades, dock med tillägg, att Ägodelningsrätt skulle utlåta sig rörande det af Landtmätare och Gode män föreslagna utflyttnings-understöds-belopp

*) Den var, enligt nyssnämnda af Kammar-Rätten gjorda utredning, alldeles icke disponerad. Först år 1817 skedde utbetalning af ifrågavarande slags medel i Skaraborgs län, och då till ett belopp af 3,950 R:dr 29 sk. 11 rst., allt Banko.

pet, innan detta af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande fastställdes, samt i öfrigt gafs den nya föreskriften, att om den utflyttande ville uppföra sina hus af brändt eller obrändt tegel, eller af sten, understödets belopp kunde, efter omständigheterna, ökas till hälften eller högst dubbelt emot hvad honom eljest skulle tillkomma.

Detta Kongl. Bref hade icke hunnit offentliggöras, innan detsamma i väsentlig mån ändrades, i fråga om *Skaraborgs län*, hvars Landshöfding den 27 Februari 1827 anmält, att jordbruket å länets vidsträckta slättbygd befanns i ett bedröfligt skick och till afhjelpande af »de menliga och för framtiden till befarande ännu olyckligare följderna» häraf, i förening med Hushållnings-Sällskapet, föreslagit åtskilliga åtgärder. Dessa blefvo hufvudsakligen godkände af Kongl. Maj:t, som den 16 Maj nämnde år utfärdade ett nytt bref, hvarigenom dels medgafs, att på de orter i länet och för de skifteslag, der jordbruket befanns i det af Landshöfdingen uppgifna, ofördelaktiga tillstånd, det för utflyttande hemmansåboer bestådda understöd finge, efter de för sjelfva beloppet stadgade grunder *fördubblas*, och dels anslaget till dylikt understöd inom länet ökades med 3000 R:dr B:ko, från årets början räknadt, samt förhoppning gafs om än högre anslag år 1828.

Efter ingången af sistnämnda år gällde Skiftesstadgan i hela Riket, men något understöd af allmänna medel till utflyttningar bestods likväl icke jordägare i andra orter än Skåne, Skaraborgs län och Öland, förr än år 1830, sedan Rikets Ständer å Riks-Staten uppfört dertill nödiga medel, beräknade till 25,000 R:dr B:ko årligen, och Kongl. Maj:t den 25 Juni samma år utfärdat en »Kungörelse angående understöd af allmänna medel till utflyttningar i följd af verkställda laga skiften,» hvilken skulle gälla för alla andra orter i riket, än ofvannämnde län och landskap samt de delar af Stora Kopparbergs län, der storskiften på kronans bekostnad verkställdes. Vid dessa skiften skulle utflyttnings-understöd af allmänna medel icke utbetalas. I fråga om Skåne, Skaraborgs län och Öland åter skulle gälla hvad år 1827 blifvit stadgad. Första § i nämnde kungörelse innehåller: »För hvarje *särskildt bebyggt* hemman eller hemmansdel, hvars innehafvare, i *följd af förrättadt och fastställt laga skifte*, kommer att flytta *hela sin* åbyggnad ur by och *särskildt* bebygger den erhållna ägolotten, samt *icke undfått sina ägor i större antal skiften, än, efter Skiftesstadgan, utan underställning till Ägodelningsrätt tillåtes*, skall understöd till ut-

flyttningen af ofvannämnda medel såsom gåfva erhållas, hvilket understöd, utan afseende å hemmanets eller hemmansdelens natur, kommer att tills vidare sålunda beräknas och utgå:

för en hemmansdel, efter förmedling räknadt,					
under samt till och med $\frac{1}{16}$ mantal från	33 R:dr	16 sk.	till och med	66 R:dr	32 sk.
deröfver " " " $\frac{1}{8}$ " " "	50	" — " "	" "	100	" — "
" " " $\frac{1}{4}$ " " "	66	" 32 " "	" "	133	" 16 "
" " " $\frac{1}{2}$ " " "	83	" 16 " "	" "	166	" 32 "
öfver	$\frac{1}{2}$	" " 100	" — " "	" "	200 " — "

öfver hvilket sistnämnda belopp understödet icke i något fall beviljas må, äfvensom detsamma icke heller får öfverstiga den summa, hvartill utflyttningen blifvit uppskattad, äfven om densamma icke skulle uppgå till det i hvarje fall för understödet utsatta lägsta belopp; börande vid understödets bestämmande afseende fästas å det uti särskilda trakter af hvarje län å byggnadsmaterialier och dagsverken gängse olika pris; husens större eller mindre beskaffenhet, i jemförelse mot hemmantalet; om de äro nedrötte och i allt fall fordrat ombyggnad, samt andra förekommande omständigheter, hvilka till större eller mindre kostnad vid utflyttningen kunna föranleda».

För öfrigt föreskrefs i den nya författningen, att af det understöd, som komme att efter förenämnda grunder bestås, skulle den utflyttande få »en fjerdedel, såsom särskild vedergällning för den med utflyttningen i allmänhet förenade särskilda tunga, besvär och omsorg,» men de öfrige tre fjerdedelarne tillgodokomma alla i utflyttningskostnaden deltagande delägare i skifteslaget;» — att om den utflyttande åtog sig att uppföra sina hus af brändt eller obrändt tegel, ler eller sten, så skulle han för verkställigheten deraf få en särskild gåfva, utgörande tredjedelen så mycket, som nyssnämnde tre fjerdedelar; — att Landtmätare, som laga skifte förrättat, skulle till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ingifva afskrifter af en mängd handlingar, och Kongl. Maj:ts Befallningshafvande derefter vid hvarje års slut upprätta förslag till understöd för utflyttande skifteslagare för hela länet samt insända detta förslag till Öfver-Direktören vid Landtmäteriet, som åter skulle upprätta ett generalförslag för hela Riket och underställa detta Kongl. Maj:ts nådiga pröfning; — samt att, sedan denna ägt rum och Öfver-Direktören derom fått underrättelse, så skulle han delgifva Kongl. Maj:ts beslut åt Dess Befallningshafvande, och desse till vederbörande jordägare utbetala de af Kongl. Maj:t bestämda understöden antingen förskottsvis, emot borgen eller inteckning i hemmanen, eller oåterkalleligt emot bevis om verkställd utflyttning.

Vid denna författning gjordes först genom Kongl. Maj:ts kungörelse af den 25 Januari 1833 det tillägg, att äfven för »särskildt skattlagd och bebyggd utjord» skulle fås utflyttningsunderstöd af allmänna medel, då utjorden motsvarade $\frac{1}{16}$ -dels mantal, och sedan blef den föremål för tillägg och förklaringar i en stor mängd Kongl. Bref till Öfver-Direktören vid Landtmäteriet m. fl.

Den 23 December 1840 ökade Rikets Ständer anslaget till understöd åt utflyttande å andra ställen, än i Skåne, Skaraborgs län och på Öland, till 28,000 R:dr B:ko, och den 30 Januari 1845 uppförde de å Riks-Statens sjetta Hufvudtitel, bland anslag till Jordbruket, Handeln och Näringarne, under titeln »Utflyttningshjälp efter Laga Skiften, *Förslags-anslag*», 46,000 R:dr B:ko för hela Riket, eller dels nyssberörde 28,000 R:dr och dels 18,000 R:dr, som dittills varit anvisade till understöd åt utflyttande skiftestagare i förenämnda län och landskap. Utöfver detta belopp har anslaget sedermera icke blifvit ökad, och det utgör således för det närvarande 69,000 R:dr Riksmünt, hvilken summa redan i flera år varit och länge kommer att blifva otillräcklig.

Den 8 December 1848 utfärdade Kongl. Maj:t utförliga föreskrifter till vinnande af säker kontroll derå, att af Kongl. Maj:t bestämda utflyttningsunderstöd komme rätta vederbörande tillhanda och derefter blefvo ordentligt redovisade, hvilka föreskrifter åter framkallade andra af Kongl. Stats-Kontoret och Öfver-Direktören vid Landtmäteriet.

Den 15 Mars 1853 pröfvade Kongl. Maj:t skäligt, att, med upphäfvande af ofvan anförda Kongl. Bref den 4 Maj 1827, förklara, att förenämnda Kongl. kungörelser af den 25 Juni 1830 och den 25 Januari 1833 borde tillämpas äfven i Skåne, Skaraborgs län och på Öland och följaktligen blifva för hela Riket gällande, utom hvad angick de orter i Stora Kopparbergs län, der storskiften på statens bekostnad verkställas, hvilkas innevånare ej blefvo försäkrade om utflyttningsunderstöd af allmänna medel förr än genom Kongl. kungörelsen den 18 Februari 1859 »om förändrade föreskrifter i afseende å besutenhets- och skiftesväsendet i samma län». Kort härefter, eller uti Kongl. kungörelsen den 15 Juli nämnda år, »angående laga skiftens verkställande på Gotland», förklarade Kongl. Maj:t »Sig vilja i särskildt förekommande fall, der utflyttningar i följd af laga skiften på Gotland kunna, i ansende till ortens förhållanden, visa sig medföra mer än vanlig kostnad, uppå under-

dålig hemställan, taga under nådigt öfvervägande, huruvida någon förhöjning af det för sådant ändamål i allmänhet bestämda understöd af statsmedel må beviljas de i utflyttningskostnaden deltagande och särskildt den delägare, hvars ägolott förut blifvit genom skiftesåtgärd utbruten».

Tillämpningen af alla dessa föreskrifter, — af hvilka flera voro opraktiska, andra obehöfliga, — var i högsta grad besvärande för vederbörande myndigheter; och som samma föreskrifter jemväl tillskyndade utflyttande skiftestagare många känbara olägenheter, så gjorde Rikets senast församlade Ständer framställning hos Kongl. Maj:t om utfärdande af en förordning, inbefattande, enligt vissa af dem angifna grunder, förenklade föreskrifter rörande villkoren och sättet för erhållande af understöd af allmänna medel till utflyttningar i följd af laga skiften. Denna framställning bifölls, och den 27 September 1861 utfärdades »Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse angående understöd af allmänna medel till utflyttningar i följd af laga skiften samt inom Stora Kopparbergs län verkställda storskiftes-förrättningar».

Genom denna förordning blef, med upphäfvande af ofvannämnda Kongl. kungörelse den 25 Juni 1830, äfvensom af hvad i öfriga, uti ämnet utfärdade författningar eller Kongl. bref kunde vara stridande emot föreskrifterna i den nya förordningen, föreskrifvet, att, för hvarje särskildt bebyggdt hemman eller hemmansdel, samt för särskildt skattlagd eller bebyggd utjord, hvars innehafvare vid laga skifte, eller ock vid sådant skifte inom Stora Kopparbergs län, som med bidrag af allmänna medel verkställas, blifvit ålagdt att utflytta alla sina åbyggnader, skall, när skiftet blifvit fastställt, samt derest hemmanet, hemmansdelen eller utjorden ej förut undergått enskifte eller laga skifte, eller ock storskifte jemlikt tredje punkten i Kongl. kungörelsen den 1 Februari 1859, om förändrade föreskrifter i afseende på besutenhets- och skiftesväsendet i Stora Kopparbergs län, understöd till utflyttningen erhållas af allmänna medel, såsom gifva, nemligen:

för hemman eller hemmansdel, innehållande, efter förmedling räknadt, under samt till och med $\frac{1}{16}$ mantal R:dr R:mt	75'00,
deröfver till och med $\frac{1}{8}$ mantal	» » 112'50,
d:o » $\frac{1}{4}$ d:o	» » 150'00,
d:o » $\frac{1}{2}$ d:o	» » 187'50,
öfver $\frac{1}{2}$ mantal	» » 225'00,
för utjord	» » 75'00;

— att inom sådant skifteslag i Stora Kopparbergs län, der mantalsindelning icke äger rum, skall understödet, ehvad hemmanet eller hemmansdelen är med flere eller färre hus försedd, beräknas till hälften af hela den uppskattade utflyttningskostnaden, dock ej i något fall öfver 225 R:dr; — att hvad genom Kongl. kungörelsen den 15 Juni 1859, om laga skiftens verkställande på Gotland, blifvit särskildt förklaradt, angående tillfällig förhöjning, vid utflyttningar i följd af laga skiften derstädes, uti det i sådant afseende i allmänhet bestämda understöd af statsmedel, skall forfarande vara gällande; — att Landtmätare, som förrättat skifte, skall inom en månad efter det han återfått karta och handlingar, med bevis å den förra om fastställelse, till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande insända bestyrkt afskrift af samma bevis och uppgift å de utflyttningar, som vid skiftet blifvit beslutade, innehållande underrättelser om utflyttande delägars namn, om deras hemmans förmedlade mantal samt huruvida alla eller blott vissa åbyggnader skola utflyttas; — att när utflyttande delägare vill lyfta utflyttningsunderstöd af allmänna medel, så skall han derom göra ansöknings hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och bifoga bevis af Häradsskrifvaren i orten, att han innehar det hemman eller den utjord, hvars åbyggnader, enligt Landtmätarens nyssnämnda uppgift, skola utflyttas, äfvensom huru stort hemmanets förmedlade mantal är eller, derest om utjord är fråga, om denna är för sig särskildt skattlagd, hvarefter Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skall bestämma understödets belopp och detsamma anordna samt låta, mot behörigt qvitto, i Landt-Ränteriet, utan någon kostnad för hemmansinnehafvaren, utbetala till den som till utflyttning blifvit förbunden; — samt att denne äger åtnjuta en fjerdedel af understödet, såsom särskild vedergällning för den tunga, det besvär och de omsorger, hvilka med utflyttningen äro förenade, hvaremot de öfriga tre fjerdedelarne tillgodokomma alla i utflyttningskostnaden deltagande delägare i skifteslaget på det sätt, att afräkning därför sker å hela den flyttningskostnad, som för den utflyttande, enligt 13 kap. 3 § Skiftesstadgan, blifvit bestämd, hvadan endast återstoden utgöres af delägarne.

Efter att sålunda hafva redogjort för de hufvudsakligaste föreskrifter, som varit och hädanefter blifva gällande i fråga om utflyttningsunderstöd af allmänna medel, får jag nu meddela, att af sådana understöd, som blifvit beviljade till och med 1861 års slut, voro:

Uti	Under åren	Österkalleligt utbetalte.	Utbetalte, men åter- levererade, enodan utflyttning ej inom be- stämd tid m. m. blifvit verkställd.		Afskrifne jemlikt Kgl. Brefvet den 6 Mars 1852.		Vid 1861 års slut outtagne.		Vid 1861 års slut mot säkerhet utestående.	
			R:dr.	ö.	R:dr.	ö.	R:dr.	ö.	R:dr.	ö.
Upsala län	1831—1861	64,886 14	2,171	24	1,181	89	13,750	97	21,598	84
Stockholms »	1831—1861	56,294 8	1,417	25	1,636	26	5,618	31	4,948	27
Skaraborgs »	1817—1861	571,075 71	1,515	53	—	4	14,071	19	7,948	61
Kronobergs »	1830—1861	134,613 93	646	22	2,133	72	727	35	4,319	1
Jönköpings »	1830—1861	183,649 23	1,679	75	682	10	3,160	99	6,510	22
Westmanlands »	1830—1861	59,814 55	1,317	46	5,402	10	6,097	38	16,926	26
Östergötlands »	1830—1861	189,705 38	5,099	30	3,628	31	17,931	32	17,678	51
Södermanlands »	1831—1861	31,656 46	474	28	6,187	94	11,774	31	4,392	97
Elfsborgs »	1830—1861	247,540 71	1,020	21	6,459	85	2,754	66	2,633	64
Kalmar län, Öland....	1814—1860	48,170 64	551	56	—	—	—	—	—	—
D:o d:o, fasta landet	1831—1861	120,380 28	2,101	35	4,818	36	3,398	46	9,831	51
Stora Kopparbergs län	1832—1861	7,977 60	98	62	175	—	2,554	51	339	75
Örebro »	1831—1861	176,744 37	4,172	96	1,317	35	9,575	26	17,006	82
Wernlands »	1831—1861	112,903 41	—	—	2,539	28	1,841	74	300	—
Gefleborgs »	1831—1861	35,513 35	—	—	179	87	2,350	89	432	13
Wester-Norrlands »	1830—1861	96,591 72	100	—	693	46	6,219	97	414	51
Westerbottens »	1833—1861	10,666 55	23	75	—	—	8	75	2,330	64
Gotlands »	1832—1861	6,559 19	418	—	1,145	40	356	88	400	—
Malmöhus »	1804—1861	413,013 54	—	—	—	—	200	—	—	—
Christianstads »	1804—1861	343,056 42	—	—	—	—	2,299	40	1,781	31
Blekinge »	1830—1861	45,540 41	220	—	1,056	25	400	—	175	—
Hallands »	1830—1861	214,907 43	2,007	98	7,782	33	1,196	62	9,017	35
Göteborgs o. Bohus »	1830—1861	172,037 26	877	46	7,019	69	1,889	—	1,286	25
Jemtlands »	1830—1861	30,329 91	—	—	489	92	1,210	91	1,839	91
Norrbottens »	1832—1861	11,605 74	—	—	347	62	1,931	55	1,724	49
Summa	—	3,385,234	1	25,912,92	54,876,74	111,320,42	133,636	—	—	—

Tillsammans 3,711,180 R:dr 9 öre, allt Riksmünt, eller det belopp, som under ofvan nämnda år blifvit beviljad åt jordägare i hela Riket, såsom understöd vid utflyttningar, i följd af fastställda laga skiften, af deras åbyggnader från gamla till nya tomtplatser.

Stockholm i Kongl. General-Landtmäteri-Kontoret den 19 Mars 1863.

Ludvig B. Falkman.

6.

General-Sammandrag öfver folkmängden i Sverige den 31 December 1861.

Såsom redan blifvit antydt uti 1:sta bandet, sid. 400, af denna tidskrift vid meddelandet af General-Sammandraget öfver folkmängden i riket den 31 December 1860 är afsedt att genom de s. k. Summariska redogörelser öfver folkmängden, hvilka från hvarje församling skola årligen till Statistiska Central-Byrån insändas, framdeles bereda ett skyndsamt meddelande af summariska folkmängdsbeloppet vid nästföregångna årets slut. Möjligheten att ernå sådan skyndsamhet är dock beroende dels deraf, att dessa summariska redogörelser allmänt inkommit, åtminstone ej allt för långt efter den fastställda tiden, dels ock deraf att de ej vid granskningen föranleda en alltför tidsödande skriftvexling. Att dessa villkor ej kunnat tillfredsställande fyllas redan under första åren, är ett förhållande, som ingalunda bordt vara oväntadt. Då man tager i öfvervägande de svåra kommunikationerna från många församlingar, t. ex. i Lappmarkerna, och då dröjsmålet med en enda sådan redogörelse bland det antal af 2,614, till hvilket de tillsammans uppgå, är tillräckligt att hindra afslutningen för länet och Riket, så inses lätt behovet att anspråken på skyndsamhet förestafvas af billighet.

Det fastställda formuläret för de s. k. Summariska folkmängdsredogörelserna upptager såsom ingående balans folkmängdsbeloppet vid nästlidna årets utgång, dess ökning genom födde och inflyttade samt minskning genom döde och utflyttade intill mantalsskrifningen, beloppet af den till mantalsskrifning ur husförhörslängden uppgifna personalen, ökning och minskning af denna personal intill och med årets slut, samt folkmängden vid årets slut enligt husförhörslängden.

Detta innehåll af formuläret antyder ock hvad som kan och bör blifva föremål för *årligt* General-Sammandrag i Statistiska Central-Byrån. Så vidt det kan låta sig göra, böra naturligtvis dessa årliga General-Sammandrag öfverensstämma till beloppet med de utförliga underdåniga berättelser, som upprättas på grund af de *nominativa* utdrag ur Ministerial-böckerna, hvilka jemväl dels årligen, dels hvar femte år till Statistiska Byrån skola ingå. Den granskning, som dessa sistnämnda utdrag måste genomgå för att uppfylla sitt ändamål, fordrar dock en längre

tid och har ofta, efter föregången skriftvexling med Pastors-embetena, till följd sådane ändringar, hvarigenom öfverensstämmelsen med den Summariska redogörelsens belopp rubbas, om än blott med några få personer mer eller mindre för församlingen. Sålunda förekomma årligen en mängd dödsfall af personer, om hvilka Pastorsembetet i kyrkoskrifningsorten antingen icke eller först långt inpå följande året erhåller kunskap (deribland vanligast personer aflidne på offentliga sjukinrättningar, i fängelser, utomlands o. s. v.). Likaså födas en mängd barn å andra ställen än mödrarnes kyrkoskrifningsorter, med samma verkan i afseende på inskrifningen i Ministerial-böckerna. De af- och påförningar, hvilka församlingarne emellan blifva en följd af den granskning och jemförelse af de nominativa Ministerialboks-utdragen i ett sammanhang för hela Riket, hvilka inom Statistiska Central-Byrån genomföras, måste sålunda ofta återverka till ändring af det summariska belopp, som *först* uppgifvits från församlingen. Innan erfarenheten gifvit nog ledning, innan tillbörlig ordning hunnit stadga sig i afseende på skyndsamt och fullständig anmälan af födde och döde till införande i rätta kyrkoskrifningsortens Ministerialböcker, innan de förändrade föreskrifter rörande rätt mantalsskrifningsort, hvilka blifvit meddelade uti senaste mantalsskrifnings-förordning af den 20 Juli 1861 hunnit i verket sättas, och innan Nådigt beslut fattats uti åtskilliga dermed nära sammanhängande frågor, rörande hvilka underdånig framställning blifvit gjord från Statistiska Central-Byrån, har alltså ej synts lämpligt eller ens varit möjligt att åt General-Sammandragen gifva den omfattning, hvartill det fastställda formuläret kan bereda material. Det här följande General-Sammandrag för 1861 omfattar alltså blott folkmängdsbeloppet i länen och städerna, men med tillägg jemväl af folkmängden i tingslag (härader) och domsagor, med hänsigt till den utredning, som i detta hänseende påkallats för tillämpningen af de nya kommunalförfattningarne.

Härvid torde följande upplysning ej böra förbigås. Enligt den redogörelse för Rikets administrativa indelning, som är lemnad uti Statistiska Central-Byråns underdåniga berättelse för 1851—1855, 2:dra afdelningen, kan antagas:

att af 225 härader (inberäknade bergs- och skeppslager) inom 18 af Rikets län endast 70 sammanfalla med odelade kyrkosocknegränser, och alltså 155 inom sig upptaga större eller mindre antal delar af styckade kyrkosocknar,

att af Rikets samtliga tingslag endast 135 fullständigt sammanfalla med kyrkosocknegränssorna, hvaremot alla de öfriga upp- taga större eller mindre antal delar af styckade kyrkosocknar, och

att af Rikets samtliga domsagor endast 15 sammanfalla med kyrkosocknegränserna, hvaremot i alla de öfriga ingå delar af styckade kyrkosocknar.

För att, på grund af uppgifven folkmängd för hvarje hel kyrkosocken enligt husförhörslängdernas innehåll, kunna beräkna folkmängdsbeloppet inom hvarje härad, tingslag och domsaga, måste alltså från hvarje delad kyrkosocken vara tillgänglig uppgift på folkmängdsbeloppet inom hvar och en af kyrkosocknens särskilda delar. För sådant ändamål är ock föreskrifvet, att i de nominativa utdrag ur husförhörslängderna, hvilka såsom allmän folkräkning hvart *femte* år skola från hvarje församling till Statistiska Central-Byrån insändas, den ordning bör iakttagas, att den del eller de delar af kyrkosocknens folkmängd, som tillhör annat län eller tingslag än pluraliteten, alltid uppföres sist i utdraget, med utsättande tillika i sådant fall af namnet å det härad eller tingslag, hvilket de tillhöra.

På detta sätt är möjlighet beredd att hvart *femte* år kunna tillförlitligt beräkna folkmängden inom härader, tingslag och domsagor. Att i de summariska redogörelserna för *hvarje* år erhålla de härtill nödiga specifikationerna från hvarje delad kyrkosocken ökar ej obetydligt Presterskapets besvär, och ehuru sådane uppgifter framställts såsom önskvärda, har jag dock ej hittills ansett dem böra ovilkorligt begäras. Då folkmängden efter härader, tingslag och domsagor alltså för folkräkningsåret 1860 på grund af tillgängliga uppgifter kunnat specificeras, har den deremot för året 1861 kunnat fullständigt utföras blott för hela domsagor.

Berg.

1. Folkmängden länsvis den 31 December 1861.

	Folk­mängden den 31 Dec. 1860 enligt allmänna folkräkningen.			Folk­mängden den 31 Dec. 1861 enligt summariska uppgifter.			Tillvärt af båda könen samman- räknade.
	mankön.	qvinkön.	Summa.	mankön.	qvinkön.	Summa.	
I hela Riket	1,874,399	1,985,329	3,859,728	1,903,853	2,013,486	3,917,339	+ 57,611
deraf å landsbygden ..	1,673,469	1,751,740	3,425,209	1,695,583	1,772,365	3,467,948	+ 42,739
" i städerna	200,930	233,589	434,519	208,270	241,121	449,391	+ 14,872
Länsvis :							
Stockholms stad	51,446	60,945	112,391	53,366	63,130	116,496	+ 4,105
Stockholms Län	59,179	62,558	121,737	59,721	62,910	122,631	+ 894
Upsala "	43,840	48,696	92,536	44,287	49,259	93,546	+ 1,010
Södermanlands "	61,658	65,047	126,705	62,414	65,495	127,909	+ 1,204
Östergötlands "	116,270	124,647	240,917	117,730	126,433	244,163	+ 3,246
Jönköpings "	82,183	88,838	171,011	83,578	90,187	173,765	+ 2,754
Kronobergs "	73,632	78,593	152,225	74,890	79,795	154,685	+ 2,460
Calmar "	108,277	112,752	221,029	110,152	114,463	224,615	+ 3,586
Gotlands "	24,228	25,909	50,137	24,644	26,280	50,924	+ 787
Blekinge "	57,501	60,374	117,875	58,384	61,116	119,500	+ 1,625
Christianstads "	103,020	106,561	209,581	105,058	108,248	213,306	+ 3,725
Malmöhus "	140,965	143,465	284,430	143,624	146,196	289,820	+ 5,390
Hallands "	58,445	61,133	119,578	59,036	61,700	120,736	+ 1,158
Göteborgs o. Bohus "	104,370	109,972	214,342	106,607	111,196	216,803	+ 2,461
Elfsborgs "	130,636	138,686	269,322	131,892	139,808	271,700	+ 2,378
Skaraborgs "	108,703	113,537	222,240	110,334	115,283	225,617	+ 3,377
Wermlands "	120,864	126,307	247,171	122,146	127,719	249,865	+ 2,694
Örebro "	73,785	77,866	151,651	75,059	78,967	154,026	+ 2,375
Westmanlands "	49,154	54,146	103,300	49,911	54,769	104,680	+ 1,380
Kopparbergs "	79,839	87,060	166,899	80,991	88,113	169,104	+ 2,205
Gefleborgs "	65,567	70,494	136,061	66,377	71,311	137,688	+ 1,627
Wester-Norrlands "	56,516	60,153	116,669	57,862	61,279	119,141	+ 2,472
Jemtlands "	30,467	30,751	61,218	31,144	31,381	62,525	+ 1,307
Westerbottens "	40,111	41,367	81,478	41,023	42,307	83,330	+ 1,852
Norrbottens "	33,743	35,482	69,225	34,623	36,141	70,764	+ 1,539

2. Folkmängden i städerna den 31 December 1861.

	Folk- mängd den 31 Dec. 1860.	Folk- mängd den 31 Dec. 1861.	Tillväxt eller minskning.		Folk- mängd den 31 Dec. 1860.	Folk- mängd den 31 Dec. 1861.	Tillväxt eller minskning.
Stockholm	112,391	116,496	+ 4,105	Södertelge	1,719	1,829	+ 110
Göteborg	37,043	38,504	+ 1,461	Wimmerby	1,766	1,796	+ 30
Norrköping	19,956	20,828	+ 872	Köping	1,763	1,747	- 16
Malmö	18,919	20,149	+ 1,230	Strömstad	1,700	1,746	+ 46
Carlskrona	15,300	15,523	+ 223	Åmål	1,629	1,717	+ 88
Gefle	10,975	11,219	+ 244	Engelholm	1,656	1,647	- 9
Upsala	8,459	8,795	+ 336	Alingsås	1,616	1,646	+ 30
Lund	8,412	8,680	+ 268	Enköping	1,553	1,626	+ 73
Calmar	8,061	8,317	+ 256	Sölvesborg	1,603	1,602	- 1
Örebro	7,377	7,742	+ 365	Piteå	1,554	1,587	+ 33
Jönköping	7,444	7,729	+ 285	Luleå	1,516	1,581	+ 65
Linköping	6,138	6,306	+ 168	Söderköping	1,549	1,579	+ 30
Landskrona	5,703	6,092	+ 389	Strengnäs	1,583	1,576	- 7
Christianstad	5,733	5,905	+ 172	Östersund	1,496	1,571	+ 75
Helsingborg	5,333	5,763	+ 430	Skenninge	1,511	1,532	+ 21
Wisby	5,443	5,732	+ 289	Sköfde	1,423	1,471	+ 48
Carlshamn	5,633	5,731	+ 98	Cimbriehamn	1,415	1,446	+ 31
Ystad	5,324	5,422	+ 98	Ulricehamn	1,424	1,429	+ 5
Westervik	5,257	5,330	+ 73	Falköping	1,191	1,288	+ 97
Falun	4,970	5,126	+ 156	Laholm	1,251	1,261	+ 10
Nyköping	4,794	4,825	+ 31	Askersund	1,217	1,256	+ 39
Uddevalla	4,629	4,807	+ 178	Grenna	1,174	1,242	+ 68
Carlstad	4,514	4,728	+ 214	Falkenberg	1,131	1,198	+ 67
Sundsvall	4,432	4,702	+ 270	Norrtelge	1,199	1,194	- 5
Eskilstuna	4,628	4,661	+ 33	Hjo	1,164	1,183	+ 19
Westerås	4,541	4,661	+ 120	Hedemora	1,137	1,157	+ 20
Halmstad	3,945	4,071	+ 126	Nora	1,100	1,133	+ 33
Wenersborg	4,076	4,068	- 8	Marstrand	1,078	1,121	+ 43
Sala	3,381	3,467	+ 86	Lindesberg	1,091	1,101	+ 10
Lidköping	3,304	3,384	+ 80	Waxholm	1,048	1,035	- 13
Wexjö	3,229	3,232	+ 3	Kongelf	947	951	+ 4
Hernösand	3,239	3,228	- 11	Thorshälla	820	829	+ 9
Borås	2,988	3,097	+ 109	Skanör	824	824	+ 0
Arboga	2,882	3,022	+ 140	Häparanda	737	786	+ 49
Söderhamn	2,786	2,955	+ 169	Öregrund	679	684	+ 5
Hudiksvall	2,656	2,743	+ 87	Borgholm	658	683	+ 25
Christinehamn	2,636	2,733	+ 97	Mariefred	663	661	- 2
Warberg	2,503	2,534	+ 31	Östhammar	569	580	+ 11
Wadstena	2,411	2,490	+ 79	Kongsbacka	539	535	- 4
Mariestad	2,277	2,337	+ 60	Säter	505	507	+ 2
Oscarshamn	2,237	2,325	+ 88	Sigtuna	460	459	- 1
Skara	2,246	2,309	+ 63	Trosa	445	420	- 25
Umeå	1,855	1,950	+ 95	Skellefteå	347	360	+ 13
Ekesjö	1,912	1,941	+ 29	Falsterbo	313	312	- 1
Filipstad	1,784	1,844	+ 60				

3. Folkmängden efter tingslag (häradar) och domsagor den 31 December åren 1860 och 1861.

	Folk- mängd d. 31/12 1860.	Folk- mängd d. 31/12 1861.	Till- värt el. minsk- ning.		Folk- mängd d. 31/12 1860.	Folk- mängd d. 31/12 1861.	Till- värt el. minsk- ning.
Stockholms Län.				Trögd's härad	8,293		
Frösåkers härad	12,706			Åsunda d:o	5,347		
Waddö o. Häfverö skeppslag	5,746			Håbo d:o	4,342		
Bro och Wätö d:o	3,575			Bro d:o	2,521		
S:a: Frösåkers m. fl. Domsaga	22,027	22,390	+ 363	S:a: Trögd's m. fl. Domsaga	20,503	20,699	+ 196
Sjühundra härad	4,053			Ulleråkers härad	3,617		
Lyhunda d:o	4,810			Magunda d:o	5,108		
Frötuna o. Länne skeppslag	5,946			Waksala d:o	3,029		
Närdinghundra härad	7,333			Bälinge d:o	3,608		
S:a: Sjühundra m. fl. Domsaga	22,142	22,097	— 45	Rasbo d:o	3,988		
Färentuna härad	5,372			Lagunda d:o	4,771		
Sollentuna d:o	4,194			S:a: Ulleråkers m. fl. Domsaga	24,121	24,813	+ 692
Danderyds skeppslag	5,253			Södermanlands Län.			
Åkers d:o	4,049			Jönåkers härad	14,871		
Wermdö d:o	7,061			Oppunda d:o	29,579		
S:a: Färentuna m. fl. Domsaga	25,929	26,107	+ 178	Willättinge d:o	10,272		
Erlinghundra härad	5,599			Rönö d:o	11,692		
Seminghundra d:o	4,251			Hölebo d:o	5,800		
Långhunda d:o	6,109			S:a: Kungadömet's Domsaga	72,214	72,829	+ 615
Wallentuna d:o	3,077			Wester-Rekarne härad	8,327		
S:a: Erlinghundra m. fl. Domsaga	19,036	18,902	— 134	Öster-Rekarne d:o	12,340		
Sotholms härad	11,728			Daga d:o d:o	6,336		
Öknebo d:o	5,941			Åkers d:o d:o	6,634		
Svarlösa d:o	9,260			Selebo d:o d:o	7,921		
S:a: Södertörns Domsaga	26,929	27,354	+ 425	S:a: Lifgedingets Domsaga	41,558	42,108	+ 550
Upsala Län.				Östergötlands Län.			
Norunda härad	4,965			Kinda härad	19,563		
Wendels tingslag	2,624			Ydre d:o	9,806		
Tierps d:o	6,266			S:a: Kinda o. Ydre Domsaga	29,369	29,567	+ 198
Wesslands o. Elfkarleby d:o	5,901			Björkekinds d:o	5,306		
Olands d:o	7,407			Östkind's d:o	6,751		
Löfsta d:o	6,189			Lösings d:o	5,244		
Films o. Dannemora d:o	4,548			Bråbo d:o	5,391		
S:a: Norunda m. fl. Domsaga	37,900	37,613	— 287	Memmings d:o	3,034		
				S:a: Björkekinds m. fl. Domsaga	25,726	25,798	+ 72

	Folk- mängd d. 31/12 1860.	Folk- mängd d. 31/12 1861.	Till- växt el minsk- ning.		Folk- mängd d. 31/12 1860.	Folk- mängd d. 31/12 1861.	Till- växt el minsk- ning.
Östergötlands Län. (Forts.)				Östra härad	22,405		
Lysings härad	12,017			S:a Östra härads Domsaga...	22,405	22,713	+ 308
Göstrings d:o	12,844			Östbo tingslag	19,917		
S:a: Lysings och Göstrings Domsaga	24,861	25,159	+ 298	Westbo d:o	25,079		
Åkerbo härad	4,620			S:a Östbo o. Westbo Domsaga	44,996	45,537	+ 541
Bankekinds d:o	13,737			Kronobergs Län.			
Hanekinds d:o	8,570			Uppvidinge härad	22,843		
S:a: Åkerbo m. fl. Domsaga	26,927	27,284	+ 357	Konga d:o	31,412		
Gullbergs härad	7,579			S:a Uppvidinge och Konga Domsaga	54,255	54,929	+ 674
Wifolka d:o	9,993			Norrvidinge härad	8,678		
Walkebo d:o	8,010			Kinnevalds d:o	19,338		
S:a: Gullbergs m. fl. Domsaga	25,582	25,990	+ 408	Allbo d:o	27,105		
Risinge tingslag	12,822			S:a Norrvidinge m. fl. Doms.	55,121	56,281	+ 1,160
Hellestads o. Tjellmo d:o	11,261			Sunnerbo härad	39,620		
S:a: Risinge m. fl. Domsaga	24,083	24,429	+ 346	S:a Sunnerbo Domsaga	39,620	40,243	+ 623
Aska härad	16,626			Calmar Län.			
Dals d:o	4,390			Norra o. Södra Tjüsts härad	40,968		
Bobergs d:o	8,321			S:a Tjüsts Domsaga	40,968	41,456	+ 488
S:a: Aska, Dals o. Bobergs Domsaga *)	29,484	29,902	+ 418	Aspelands härad	14,801		
Hammarkinds härad	14,454			Handbörds d:o	16,917		
Skärkinds d:o	5,438			S:a Aspelands m. fl. Domsaga	31,718	32,187	+ 469
Stegborgs skärgårds tingslag	3,428			Sevedes härad	14,700		
S:a: Hammarkinds m. fl. Doms.	23,320	23,299	- 21	Tunaläns d:o	12,495		
Jönköpings Län.				S:a Sevedes m. fl. Domsaga	27,195	27,618	+ 423
Norra Wedbo härad	17,051			Stranda härad	13,034		
Södra Wedbo d:o	15,090			Norra Möre d:o	14,581		
S:a: Wedbo Domsaga	32,141	32,586	+ 445	S:a: Stranda m. fl. Domsaga	27,615	28,266	+ 651
Tveta härad	16,049			Södra Möre härad	40,436		
Wista d:o	8,148			S:a: Södra Möre Domsaga...	40,436	41,093	+ 657
Mo tingslag	7,875			Ölands Norra mot	18,126		
S:a: Tveta m. fl. Domsaga...	32,072	32,620	+ 548	Ölands Södra mot	16,992		
Westra härad	28,867			S:a: Ölands Domsaga	35,118	35,544	+ 426
S:a: Westra härads Domsaga	28,867	29,397	+ 530				

*) Inberäknadt Disciplinkompaniet å Borghamn.

	Folk- mängd d. $\frac{31}{12}$ 1860.	Folk- mängd d. $\frac{31}{12}$ 1861.	Till- växt el. minsk- ning.		Folk- mängd d. $\frac{31}{12}$ 1860.	Folk- mängd d. $\frac{31}{12}$ 1861.	Till- växt el. minsk- ning.
Gotlands län.							
Gotlands Södra härad o. Doms.	22,971	23,281	+ 310	Wemmenhög's härad	26,866		
D:o Norra d:o d:o	21,723	21,911	+ 188	Skytts d:o	16,488		
				Oxie d:o	14,758		
Blekinge Län.				S:a: Wemmenhög's m. fl. Doms.	58,112	58,736	+ 624
Listers härad o. Domsaga	23,518	23,850	+ 332	Rönnebergs härad	11,628		
Bräkne d:o d:o	19,626	19,763	+ 137	Onsjö d:o	16,782		
Östra d:o d:o	22,200	22,660	+ 460	Harjagers d:o	12,963		
Medelstads d:o d:o	29,995	30,371	+ 376	S:a: Rönnebergs m. fl. Domsaga	41,373	42,036	+ 663
Christianstads Län.				Luggude härad	37,384		
Ingelstads härad	22,825			S:a: Luggude Domsaga ..	37,394	37,586	+ 202
Jerrestads d:o	10,161			Ljunits härad	7,725		
S:a: Ingelstads m. fl. Domsaga	32,986	33,817	+ 831	Herrestads d:o	7,996		
Allbo härad	11,241			S:a: Ljunits och Herrestads Domsaga	15,721	16,037	+ 316
Gärds d:o	22,871			Hallands Län.			
S:a: Allbo o. Gärds Domsaga	34,112	34,534	+ 422	Halmstads härad	11,942		
Willands härad *)	23,773			Höks d:o	17,537		
Östra Göinge d:o	25,882			Tönnersjö d:o	10,364		
S:a: Willands m. fl. Domsaga	49,655	50,562	+ 907	S:a: Halmstads m. fl. Domsaga	39,843	40,351	+ 508
Vestra Göinge härad	31,259			Årstads härad	10,843		
S:a: Vestra Göinge Domsaga	31,259	31,912	+ 653	Faurås d:o	14,515		
Norra Åsbo härad	23,761			Himle d:o	14,012		
Södra Åsbo d:o	13,456			S:a: Årstads m. fl. Domsaga	39,370	39,656	+ 286
Bjäre d:o	15,548			Fjäre härad	23,214		
S:a: Åsbo och Bjäre Domsaga	52,765	53,483	+ 718	Wiske d:o	7,782		
Malmöhus Län.				S:a: Fjäre o. Wiske Domsaga	30,996	31,130	+ 134
Färs härad	23,060			Göteborgs och Bohus Län.			
Frosta d:o	25,238			Vestra o. Östra Hisings härad	9,824		
S:a: Färs o. Frosta Domsaga	48,298	49,113	+ 815	Askims d:o	10,109		
Bara härad	15,574			S:a: Hisings o. Askims Domsaga	19,933	20,181	+ 248
Torna d:o	23,140			Inlands Torpe härad	5,799		
S:a: Bara och Torna Domsaga	38,714	39,070	+ 356	D:o Södra d:o	10,226		
*) Inberäknade innevånarna i Nosaby och Näsby byar samt Åhus, hvilka egentligen tillhöra Christianstads stad i judicielt hänseende.				D:o Nordre d:o	11,899		
				D:o Fräkne d:o	6,200		
				S:a: Inlands Domsaga	34,124	34,130	+ 6

	Folk- mängd d. 31/12 1860.	Folk- mängd d. 31/12 1861.	Till- växt el. minsk- ning.		Folk- mängd d. 31/12 1860.	Folk- mängd d. 31/12 1861.	Till- växt el. minsk- ning.
Göteborgs o. Bohus Län. (Forts).							
Orousts östra härad.....	8,476			Kinds härad.....	30,958		
D:o vestra d:o.....	11,009			Redvägs d:o.....	12,192		
Tjörns d:o.....	8,520			S:a: Kinds o. Redvägs Domsaga	43,150	43,507	+ 357
S:a: Orousts o. Tjörns Domsaga	28,005	27,902	— 103	Marks härad.....	34,792		
Qville härad.....	8,346			Wedens d:o.....	7,437		
Tanums d:o.....	9,048			Bollebygd's d:o.....	5,932		
Bullarens d:o.....	5,113			S:a: Marks m. fl. Domsaga	48,161	48,687	+ 526
Wette d:o.....	9,662			Tössbo härad.....	11,576		
S:a: Qville m. fl. Domsaga	32,169	32,321	+ 152	Wedbo d:o.....	26,709		
Lane härad.....	11,703			S:a: Tössbo o. Wedbo Domsaga	38,285	38,348	+ 63
Tunge d:o.....	7,858			Skaraborgs Län.			
Stångenas d:o.....	7,433			Wilske härad.....	6,084		
Sörbygdens d:o.....	6,093			Gudhems d:o.....	10,669		
Sotenäs d:o.....	6,494			Walle d:o.....	6,092		
S:a: Lane m. fl. Domsaga	39,581	39,522	— 59	Kåkind's d:o.....	17,651		
Säfvedals härad.....	15,133			S:a: Wilske m. fl. Domsaga	40,496	40,941	+ 445
S:a: Säfvedals Domsaga.....	15,133	15,618	+ 485	Åse härad.....	6,854		
Elfsborgs Län.				Wiste d:o.....	8,491		
Nordals härad.....	10,147			Källands d:o.....	14,448		
Sundals d:o.....	18,295			Barne d:o.....	10,868		
Walbo d:o.....	13,419			S:a: Åse m. fl. Domsaga.....	40,661	41,209	+ 548
S:a: Nordals m. fl. Domsaga	41,861	42,252	+ 391	Wadsbo { Hofva tingslag .. 13,233			
Flundre härad.....	5,354			Wadsbo { Walla d:o..... 19,317			
Wåne d:o.....	13,693			Wadsbo { Binnebergs d:o..... 10,938			
Bjerke d:o.....	5,259			Wadsbo { Hasslerörs d:o .. 13,483			
S:a: Flundre m. fl. Domsaga	24,306	24,546	+ 240	S:a: Wadsbo Domsaga.....	56,971	57,855	+ 884
Kullings härad.....	17,554			Frökinds härad.....	3,436		
Ale d:o.....	12,055			War- { Ollebergs tingslag .. 2,896			
Wettle d:o.....	7,828			tofta { Slättängs d:o..... 12,780			
S:a: Kullings m. fl. Domsaga	37,437	37,596	+ 159	härad { Dimbo d:o..... 13,009			
Ås härad.....	12,903			S:a: Frökinds och Wartofta Domsaga	32,121	32,594	+ 473
Gäseneds d:o.....	11,486			Kinne härad.....	10,638		
S:a: Ås o. Gäseneds Domsaga	24,389	24,807	+ 418	Kinneferdings d:o.....	7,489		
				Skånings d:o.....	16,150		
				Laske d:o.....	6,109		
				S:a: Kinne m. fl. Domsaga..	40,386	41,043	+ 657

	Folk- mängd d. 31/ ₁₂ 1860.	Folk- mängd d. 31/ ₁₂ 1861.	Till- värt el. minsk- ning.		Folk- mängd d. 31/ ₁₂ 1860.	Folk- mängd d. 31/ ₁₂ 1861.	Till- värt el. minsk- ning.
Wermlands Län.				Örebro Län. (Forts.)			
Wäse härad	8,889			Nya Kopparbergs bergslag	7,312		
Fernebo d:o	18,365			Ramsbergs och Lindes d:o	12,112		
Wisnums d:o	9,805			Fellingsbro härad	8,489		
Nyeds d:o	6,353			S:a: Lindes Domsaga	27,913	28,123	+ 210
Ölme	6,668			Grythytte o. Hellefors bergsl.	7,614		
S:a: Öster-Sysslets Domsaga	50,080	50,514	+ 434	Nora och Hjulsjö d:o	12,114		
Fryksdals härads öfre tingslag	15,727			Carlskoga d:o	10,763		
D:o d:o nedre d:o	25,322			S:a: Nora Domsaga	30,491	31,056	+ 565
S:a: Fryksdals Domsaga	41,049	41,613	+ 564	Westmanlands Län.			
Elfðals härads öfre tingslag	9,756			Tuhundra härad	3,767		
D:o d:o nedre d:o	15,283			Siende d:o	4,556		
S:a: Elfðals Domsaga	25,039	25,431	+ 392	Snefringe d:o	12,082		
Carlstads härad	6,453			S:a: Tuhundra m. fl. Domsaga	20,405	20,653	+ 248
Kils d:o	16,175			Åkerbo härad	15,591		
Grums d:o	9,763			Skinkattebergs bergslag ..	6,393		
S:a: Mellan-Sysslets Domsaga	32,391	32,596	+ 207	S:a: Åkerbo m. fl. Domsaga	21,984	22,184	+ 200
Jösse härad	32,869			Norrbo härad	6,779		
S:a: Jösse Domsaga	32,869	33,130	+ 261	Wagnsbro d:o	3,859		
Gillbergs härad	18,360			Gamla Norbergs bergslag ..	8,067		
Näs' d:o	14,814			S:a: Norrbo m. fl. Domsaga	18,705	18,983	+ 278
Nordmarks d:o	23,635			Thorstuna härad	6,010		
S:a: Söder-Sysslets Domsaga	56,809	57,274	+ 465	Simtuna d:o	7,888		
Örebro Län.				Öfver-Tjurbo d:o	5,922		
Sundbo härad	9,419			Wåla d:o	6,952		
Lekebergs bergslag	6,397			Ytter-Tjurbo d:o	2,867		
Kumla härad	10,873			S:a: Thorstuna m. fl. Domsaga	29,639	29,963	+ 324
Hardemo d:o	2,710			Kopparbergs Län.			
Edsbergs d:o	8,579			Gagnefs tingslag	6,989		
Grimstens d:o	5,296			Leksands m. fl. d:o	17,620		
S:a: Wester-Nerikes Domsaga	43,274	43,996	+ 724	Mora o. Wenjans m. fl. d:o	12,825		
Glanshammars härad	7,218			Rättviks och Ore d:o	12,240		
Örebro d:o	11,768			Orsa d:o	5,114		
Åskers d:o	9,778			Elfðals d:o	4,047		
Sköllerstads d:o	10,424			Särna och Idre d:o	1,162		
S:a: Öster-Nerikes Domsaga	39,188	39,617	+ 429	S:a: Öster-Dalarnes Domsaga	59,997	60,690	+ 693

	Folk- mängd d. 31/12 1860.	Folk- mängd d. 31/12 1861.	Till- växt el. minsk- ning.		Folk- mängd d. 31/12 1860.	Folk- mängd d. 31/12 1861.	Till- växt el. minsk- ning.
Kopparbergs Län. (Forts.)							
Stora Tuna o. Gustafs tingslag	12,742			Alfta tingslag	8,840		
Thorsånga d:o	1,044			Bollnäs d:o	6,932		
Wika m. fl. d:o	2,008			Hanebo d:o	6,630		
Kopparbergs o. Aspeboda d:o	2,998			Norråla d:o	9,732		
Svärdsjö d:o	6,930			S:a: Södra Helsinglands Doms.	32,134	32,554	+ 420
Sundborns d:o	1,724			Wester-Norrlands Län.			
S:a: Faluns Domsaga	27,446	27,979	+ 533	Ramsle tingslag	6,897		
Hedemora och Garpenbergs tingslag	8,354			Sollefteå d:o	9,936		
Folkare härad.	9,358			Boteå d:o	7,125		
Husby tingslag	5,428			Gudmundrå d:o	3,991		
Stora Schedvi d:o	3,677			Säbrå d:o	6,853		
Säters d:o	1,835			Nora d:o	4,727		
S:a: Hedemora Domsaga	28,652	28,879	+ 227	S:a: Södra Ångermanlands Domsaga	39,529	40,374	+ 845
Malungs m. fl. tingslag	11,449			Nätra tingslag	10,393		
Nås m. fl. d:o	11,435			Själervads d:o	6,915		
Graugärdes d:o	9,400			Arnäs d:o	9,246		
Norrbärkes d:o	7,003			Nordingrå d:o	6,604		
Söderbärkes bergslag	4,905			S:a: Norra Ångermanlands Domsaga	33,158	33,816	+ 658
S:a: Wester-Dalarnes Domsaga	41,192	44,766	+ 574	Torps tingslag	8,767		
Gefleborgs Län.				Tuna d:o	6,996		
Hille och Walbo tingslag	7,843			Selångers d:o	3,251		
Hedesunda o. Fernebo d:o	7,111			Sköns d:o	3,985		
Ofvansjö m. fl. d:o	14,447			Ljustorps d:o	5,408		
Ockelbo och Hamrånge d:o	8,715			Indals d:o	4,854		
S:a: Gestriklands Domsaga	38,116	38,375	+ 259	Njurunda d:o	3,050		
Enångers tingslag	4,090			S:a: Medelpads Domsaga	36,311	37,021	+ 710
Bergsjö d:o	10,208			Jemtlands Län.			
Delsbo d:o	8,633			Offerdals tingslag	5,202		
Forsa d:o	7,461			Rödöns d:o	3,407		
S:a: Norra Helsinglands Doms.	30,392	30,523	+ 131	Hammerdals d:o	6,815		
Ljusdals tingslag	9,836			Refsunds d:o	3,708		
Arbrå d:o	3,863			Liths d:o	6,118		
Jerfsjö d:o	5,303			Ragunda d:o	6,387		
S:a: Westra Helsinglands Domsaga	19,002	19,319	+ 317	Brunflo d:o	4,226		
				S:a: Norra Jemtlands Domsaga	35,863	36,515	+ 652

	Folk- mängd d. 31/12 1860.	Folk- mängd d. 31/12 1861.	Till- växt el. minsk- ning.		Folk- mängd d. 31/12 1860.	Folk- mängd d. 31/12 1861.	Till- växt el. minsk- ning.
Jemtlands Län. (Forts.)							
Svegs tingslag	3,909			Skellefteå tingslag	19,519		
Hede d:o	3,256			Arvidsjaurs Lappmarks d:o *)	2,726		
Bergs d:o	3,873			Arjeplogs d:o d:o *)	1,227		
Ovikens d:o	3,585			S:a: Westerbottens Norra Domsaga	23,472	24,106	+ 634
Hallens d:o	1,908			Norrbottnens Län.			
Undersåkers d:o	5,115			Öfver-Luleå tingslag	5,809		
Sunne d:o	2,213			Neder-Luleå d:o	8,283		
S:a: Södra Jemtlands Domsaga	23,559	24,439	+ 550	Piteå d:o	12,253		
Westerbottens Län.				Råneå d:o	5,487		
Nordmalings o. Bjurholms tingslag	7,231			Jockmocks Lappmarks d:o	1,905		
Umeå d:o	15,886			Gellivare d:o d:o	2,443		
Degerfors' d:o	3,426			S:a: Norrbottens Södra Doms.	36,180	37,036	+ 856
Lycksele Lappmarks d:o...	7,702			Öfver-Kalix tingslag	3,213		
Åsele d:o d:o	8,294			Neder-Kalix d:o	6,969		
S:a: Westerbottens Södra Domsaga	42,539	43,515	+ 976	Pajala d:o	3,115		
Bygdeå tingslag	4,681			Juckasjerfvi Lappmarks d:o	1,750		
Nysätra d:o	3,058			Enontekis d:o d:o	1,239		
Löfångers d:o	3,713			Öfver-Torneå d:o	4,719		
Burträsk d:o	5,766			Neder-Torneå och Carl Gu- stafs tingslag	4,280		
S:a: Westerbottens mellersta Domsaga	17,218	17,444	+ 226	S:a: Norrbottens Norra Doms.	25,285	25,729	+ 444
				*) Tillhöra Norrbottens Län.			

E. Fähræus och C. Mörner.

7.

Om folkräkningen i Stockholm vid utgången af året 1860.

(Forts. från 1:sta bandet, sid. 339.)

II) Stockholms rättsliga folkmängd efter ålder och kön.

I häftena 1—7 af denna tidskrift hafva efterhand resultaten af folkräkningen i Stockholm den 31 December 1860 meddelats, och redogörelse sålunda lemnats för den faktiska folkmängden inom territorial-församlingar och kvarter m. m., och dess fördelning efter kyrkoskrifningsort och hushåll, för den rättsliga folkmängden efter kyrkoskrifningsort och territorial-församlingar, efter födelseort och till en del efter yrken. Här följer nu såsom fortsättning redogörelse för den rättsliga folkmängdens fördelning efter *ålder* och *kön* inom territoriella församlingsområden.

Då man, vid anställandet af en allmän folkräkning medelst utdelning af hushållslistor att ifyllas af ortens innevånare sjelfve, vädjat till dessas rättskänsla och nit för upplysning, har man i senare tider allt mer och mer funnit sig tillfredsställd med utgången. I afseende på åldersuppgifternas tillförlitlighet hafva dock inom vissa länder mött några svårigheter till en del grundade på verklig okunnighet eller slarf, till en större del på uppsätlig underlåtenhet att meddela sanningen, en förebråelse som t. ex. i England mest träffat qvinnor omkring 30-talet. En sådan erfarenhet från andra länder föranlåter mig att här i minnet återkalla, huruledes vid folkräkningen i Stockholm det öfvervägande flertalet af dem, som anlitade de i stadens särskilda delar öppnade 10 särskilda byråerne för kostnadsfritt biträde till listornas utskrifvande, vid tillfället medförde prest-bevis till styrkande af uppgifterna.

I större städer och måhända företrädesvis hufvudstäder, stå åldersklasserna inom befolkningen till hvarandra i ett förhållande, som mer eller mindre afviker från det, som gäller landets befolkning i sin helhet. Det mest utmärkande draget härvid plägar vara, att, då inom *landets hela befolkning* åldersklassen 0—10 år vanligen är talrikast, och antalet sedermera regelbundet aftager för hvarje högre 10-årig klass, så äro deremot åldersklasserna 21—30 och 31—40 år inom de *stora städernas* befolkningar oproportionerligt höga, såsom en följd af inflyttningar af en mängd personer inom dessa åldersår. Genom en större dödlighet minskas deremot de högre åldersklasserna hastigare än i landets hela befolkning, oakadt detta stundom kan inom dessa städer motvägas af storartade försörjningsanstalter för ålderstigna personer.

En närmare jämförelse mellan åldersklasserna i Stockholm och öfriga Rikets befolkning kan ej ifrågakomma förr än i sammanhang med en blifvande redogörelse för denna senare uti dertill bestämd afdelning af Statistiska Central-Byråns underdåniga berättelse för åren 1856-1860. Efterföljande tabell utvisar emellertid för Stockholms hela rättsliga befolkning den 10-åriga åldersklassen 21—30 år vara den starkaste, uppgående till 26,276 personer, och närmast efter denna kommer åldersklassen 31—40 år med ett antal af 22,810, så att åldersklassen 0—10 år, som vanligen är talrikast, här intager 3:dje rummet i ordningen, hvarefter 4:de rummet intages af åldersklassen 11—20 med 15,548 personer. Från åldersklassen 41—50 år, som ännu uppgår till 14,612, fortgår ett raskt fallande, till respektive 8,050 och 4,559 för åldersklasserna 51—60 och 61—70 år, dock märkvärdigt nog med en återstod från och med 71:sta lefnadsåret af icke mindre än 2,101 personer och bland dem 13 öfver fyllda 90 år, alla dessa sistnämnda qvinnor.

Förhållandet mellan ofvannämnde åldersklasser af hvardera könet är följande, nemligen

0—10 år af mankön	9,055,	af qvinkön	9,232,
11—20 » » »	7,775 »	»	7,773,
21—30 » » »	13,743 »	»	12,533,
31—40 » » »	10,902 »	»	11,908,
41—50 » » »	5,868 »	»	8,744,
51—60 » » »	2,590 »	»	5,460,
61—70 » » »	1,042 »	»	3,517,
71 80 » » »	346 »	»	1,427,
öfver 80 » » »	48 »	»	280.

Häraf synes alltså, att könen, som i åldern 11—20 år äro liktaliga, i öfriga åldersklasser skilja sig till antal, så att mankønet är talrikare än qvinkønet ensamt i åldersklassen 21—30, men deremot fåtaligare i alla öfriga åldersklasser, och denna mankønets större fåtalighet framträder särdeles anmärkningsvärd efter 40:de lefnadsåret.

Exempelvis äro härvalda 10-åriga åldersklasser, men då tabellen upptager personalen i hvarje lefnadsår, så tillåter den hvilken gruppering af de särskilda åren, som för särskilda ändamål kan påkallas.

Då det skulle blifva för vidlyftigt, att här ingå i jämförelser mellan de särskilda församlingarna, tillåter jag mig blott tillägga, att förklaringen af många skiljaktigheter, som dervid framträda, finnes uti de inom församlingarne belägne barnhus, kaserner, försörjnings- och arbetshus, fängelser och andra allmänna inrättningar m. fl., som företrädesvis inrymma personal af vissa åldersklasser.

H) Stockholms rättsliga folkmängd

Lefnadsåret.	Boende inom nedanstående försam-									
	Nikolai.		Clara.		Jakobs.		Johannis.		Maria Magdalena.	
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
1:sta.....	122	133	189	189	87	135	84	71	266	229
2:dra.....	112	108	162	134	80	78	59	46	174	185
3:dje.....	88	112	135	137	78	80	51	50	168	180
4:de.....	79	93	107	122	73	63	38	47	147	126
5:te.....	67	82	86	103	60	63	37	39	125	144
6:te.....	59	84	97	111	66	73	37	41	130	120
7:de.....	75	79	90	96	63	66	29	34	126	122
8:de.....	71	76	103	101	65	43	35	35	126	119
9:de.....	85	73	109	86	64	61	31	36	103	126
10:de.....	68	85	116	100	59	63	31	34	118	134
11:te.....	83	76	96	96	62	58	37	40	130	131
12:te.....	78	82	127	96	65	61	33	35	91	129
13:de.....	80	76	96	104	42	60	26	32	92	121
14:de.....	81	87	96	87	64	61	25	35	86	110
15:de.....	96	63	100	105	70	65	19	25	91	107
16:de.....	104	92	111	115	72	79	24	25	100	121
17:de.....	130	121	160	125	97	90	30	22	108	114
18:de.....	127	95	172	150	100	107	32	22	116	115
19:de.....	119	107	159	170	119	95	31	29	135	135
20:de.....	130	136	149	164	112	120	26	32	157	123
21:sta.....	156	176	185	211	115	132	39	33	152	139
22:dra.....	149	176	200	192	113	144	41	27	145	129
23:dje.....	146	175	196	202	116	131	43	33	172	126
24:de.....	149	166	167	234	130	124	46	32	170	143
25:te.....	145	195	222	253	122	155	51	49	238	158
26:te.....	145	196	190	234	119	186	45	39	203	153
27:de.....	144	190	197	262	129	167	43	52	220	154
28:de.....	158	192	206	260	140	155	43	57	230	197
29:de.....	149	168	177	231	94	145	46	36	174	179
30:de.....	150	152	146	215	81	120	46	40	184	153
31:sta.....	122	159	152	223	102	159	51	43	198	145
32:dra.....	116	148	154	228	111	132	51	33	195	164
33:dje.....	130	144	143	197	70	157	37	39	185	178
34:de.....	106	128	133	185	74	124	31	38	148	139

fördelad efter ålder och kön.

lingsterritorier den 31 December 1860.										S u m m a.		I o f n a d a r.
Catharina.		Ulrika Eleonora.		Hedvig Eleonora.		Adolf Fredriks.		Skeppsholms.				
m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
258	262	76	94	252	243	232	215	8	5	1574	1576	1
237	222	54	58	200	192	109	113	6	5	1.193	1.141	2
188	209	60	46	154	159	92	98	8	8	1.022	1.079	3
157	150	40	35	135	118	88	90	4	3	868	847	4
153	138	46	38	113	97	69	67	7	3	763	774	5
146	183	33	40	101	108	82	75	2	4	753	839	6
116	130	27	42	119	119	73	71	2	5	720	764	7
147	151	28	23	102	84	57	77	1	2	735	711	8
134	140	28	34	102	115	61	56	2	6	719	733	9
116	128	22	29	115	110	60	83	3	2	708	765	10
131	129	24	32	100	109	66	56	12	3	741	730	11
167	126	18	36	110	106	52	55	2	4	743	730	12
127	129	34	38	95	116	57	56	1	2	650	731	13
108	140	14	27	86	103	62	60	5	—	627	710	14
108	111	26	29	84	86	53	45	5	1	652	637	15
108	111	33	23	100	85	52	60	3	4	707	715	16
97	131	38	26	97	105	60	80	5	3	822	817	17
111	131	31	36	117	92	81	63	10	5	897	816	18
124	143	37	32	126	131	68	72	21	4	939	918	19
135	135	40	44	149	128	75	76	24	8	997	966	20
169	147	56	60	196	136	92	97	27	7	1.157	1.138	21
142	165	49	46	240	124	93	100	26	6	1.193	1.109	22
149	150	67	44	269	140	89	121	28	4	1.275	1.126	23
177	151	77	52	312	175	108	86	23	2	1.359	1.165	24
192	186	80	63	349	162	132	110	25	4	1.556	1.335	25
194	187	94	57	382	169	118	114	14	8	1.504	1.343	26
228	199	75	63	353	153	114	128	11	5	1.514	1.373	27
214	221	68	75	403	180	96	127	7	4	1.565	1.468	28
191	198	61	61	339	140	95	118	3	5	1.329	1.281	29
182	198	77	54	292	153	97	106	1	4	1.256	1.195	30
190	194	83	63	292	156	92	122	5	5	1.287	1.269	31
167	169	63	60	265	171	122	118	5	2	1.249	1.225	32
191	169	48	53	236	169	85	122	4	3	1.129	1.231	33
196	167	62	55	199	147	76	103	4	4	1.029	1.090	34

Lefnadsåret.	Boende inom nedanstående försam-									
	Nikolai.		Clara.		Jakobs.		Johannis.		Maria Magdalena.	
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
35:te	122	146	139	215	80	148	41	33	157	192
36:te	120	149	132	178	95	140	44	51	170	154
37:de	86	157	119	170	84	142	36	30	177	168
38:de	98	153	123	180	86	117	36	53	170	150
39:de	103	152	131	200	62	107	50	47	159	164
40:de	85	135	99	158	49	114	34	39	135	152
41:sta	76	117	87	156	66	98	23	32	125	114
42:dra	89	142	87	156	64	85	26	44	127	132
43:dje	93	123	89	161	60	98	35	36	96	133
44:de	85	103	82	143	63	81	26	45	107	92
45:te	84	122	97	144	48	108	28	45	100	115
46:te	68	96	88	144	51	96	26	27	79	110
47:de	71	94	70	117	44	101	35	25	79	112
48:de	39	95	53	106	40	75	29	21	63	89
49:de	52	85	64	128	43	62	18	42	70	119
50:de	40	82	59	112	26	63	22	38	61	99
51:sta	39	89	52	119	39	72	17	34	52	100
52:dra	42	69	39	86	27	56	8	20	52	68
53:dje	30	68	45	82	22	63	20	28	41	72
54:de	36	69	34	78	27	60	11	25	51	76
55:te	35	51	30	79	27	46	10	24	43	97
56:te	26	71	29	86	17	52	18	29	34	78
57:de	31	62	33	75	22	68	9	25	28	79
58:de	18	59	32	87	20	60	6	17	35	71
59:de	25	67	42	79	22	39	9	28	34	76
60:de	24	39	24	56	16	50	8	17	23	70
61:sta	28	23	17	63	16	45	7	25	18	64
62:dra	19	43	19	68	13	45	5	16	19	48
63:dje	15	43	15	59	18	46	10	20	22	49
64:de	22	41	16	56	13	43	4	19	16	55
65:te	16	32	19	54	8	52	2	24	15	55
66:te	9	34	17	46	7	34	2	21	16	57
67:de	15	33	14	48	11	40	2	16	15	38
68:de	10	38	12	35	8	33	3	21	9	44
69:de	9	25	16	46	8	44	5	31	15	31
70:de	7	19	9	34	7	19	3	15	9	26

lingsterritorier den 31 December 1860.

lingsterritorier den 31 December 1860.										Summa.		Tællingskr.
Catharina.		Ulrika Eleonora.		Hedvig Eleonora.		Adolf Fredriks.		Skeppsholms.				
m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
202	188	55	72	228	157	91	129	8	4	1,123	1,284	35
212	169	55	61	226	143	90	105	5	5	1,149	1,155	36
213	207	64	54	228	175	94	109	3	3	1,104	1,215	37
178	178	55	57	196	154	82	102	4	5	1,028	1,149	38
186	205	44	54	160	174	68	119	4	3	967	1,225	39
167	178	53	40	133	144	77	101	5	4	837	1,065	40
125	144	38	43	123	134	60	88	2	2	725	928	41
137	165	24	43	90	127	44	94	1	4	689	992	42
142	162	28	40	106	122	59	87	5	7	713	969	43
112	133	23	45	102	138	55	65	1	6	656	851	44
139	177	36	39	84	163	60	91	4	—	680	1,004	45
110	159	25	33	57	137	39	76	2	6	515	884	46
91	160	22	45	87	130	39	76	2	5	540	865	47
85	110	19	31	69	98	29	69	3	8	429	702	48
103	125	28	36	49	125	35	60	7	2	469	784	49
96	153	25	33	55	117	36	65	2	3	422	765	50
66	114	24	29	68	102	27	51	5	—	389	710	51
49	82	14	23	31	59	22	41	3	2	287	506	52
52	100	17	26	35	85	28	37	—	5	290	566	53
57	102	14	30	43	101	25	40	1	1	299	582	54
50	77	12	21	25	70	17	44	2	2	251	511	55
54	95	12	25	27	83	12	49	3	—	232	568	56
48	94	15	20	30	69	14	59	1	—	231	551	57
42	77	11	23	26	62	18	46	4	6	212	508	58
41	99	12	23	29	79	18	39	2	1	234	530	59
36	81	3	26	18	63	13	26	—	—	165	423	60
24	76	11	16	17	57	13	44	—	1	151	414	61
29	84	5	24	12	69	10	35	1	—	132	442	62
20	70	10	11	23	56	7	35	1	2	141	391	63
18	77	3	27	16	60	4	29	—	—	112	407	64
15	60	5	29	17	51	9	53	—	1	106	411	65
14	60	4	12	12	40	8	34	—	1	89	339	66
20	60	6	9	9	35	6	20	—	1	98	300	67
15	43	2	17	7	36	4	29	1	—	71	296	68
17	57	2	7	10	36	4	27	—	1	86	305	69
7	44	2	7	6	25	6	22	—	1	56	212	70

Lefnadsåret.	Boende inom nedanstående försam-									
	Nikolai.		Clara.		Jakobs.		Johannis.		Maria Magdalena	
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
71:sta	2	29	8	32	6	16	3	21	17	19
72:dra	6	24	12	28	4	22	—	27	3	21
73:dje	6	22	10	34	6	20	2	17	10	19
74:de	5	15	7	16	5	26	—	18	8	20
75:te	3	16	3	21	4	17	2	19	9	20
76:te	3	12	8	20	5	18	—	12	7	17
77:de	1	9	3	16	7	18	1	11	4	8
78:de	1	8	2	16	3	9	2	10	2	10
79:de	3	7	5	15	2	10	1	14	3	7
80:de	1	6	3	9	2	7	1	11	6	6
81:sta	1	4	1	6	3	10	—	6	4	10
82:dra	2	6	4	8	1	3	—	11	—	4
83:dje	2	1	1	6	2	7	—	7	2	10
84:de	—	3	—	3	2	3	—	5	—	—
85:te	1	1	—	—	—	3	—	4	1	3
86:te	—	—	—	5	1	2	—	5	1	2
87:de	2	2	—	2	—	—	1	2	—	2
88:de	—	—	—	3	—	1	—	—	—	1
89:de	2	1	1	2	—	1	—	1	—	—
90:de	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
91:sta	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
92:dra	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
93:dje	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
94:de	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
95:te	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
96:te	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Ouppgifven ålder...	—	2	11	11	16	8	6	3	14	12
Summa	5,627	7,319	7,040	9,582	4,392	6,366	2,015	2,550	7,716	8,389

lingsterritorier den 31 December 1860.

lingsterritorier den 31 December 1860.										Summa.		I efndet år.
Catharina.		Ulrika Eleonora.		Hedvig Eleonora.		Adolf Fredriks.		Skeppsholms.		m.	q.	
m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.			
10	32	3	9	6	23	6	27	1	2	62	210	71
1	31	2	6	4	16	6	16	2	1	40	192	72
11	42	2	7	2	22	4	22	—	—	53	205	73
8	23	3	4	5	17	3	22	—	—	44	161	74
5	15	1	5	4	17	4	15	—	—	35	145	75
6	23	1	3	—	11	3	19	—	—	33	135	76
3	25	1	3	3	10	1	8	—	—	24	108	77
2	19	2	3	1	9	1	10	—	—	16	94	78
2	11	—	3	1	12	2	8	—	—	19	87	79
4	16	—	2	2	18	1	15	—	—	20	90	80
2	10	—	—	1	3	—	4	—	—	12	53	81
1	11	1	2	1	8	1	5	—	—	11	58	82
—	7	2	—	—	7	—	3	—	—	9	48	83
—	9	—	—	1	6	—	5	—	—	3	34	84
—	5	—	1	—	4	—	4	—	—	2	25	85
1	2	—	1	—	1	—	1	—	—	3	19	86
—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	3	10	87
—	2	—	1	1	2	—	—	—	—	1	10	88
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	6	89
—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	4	90
—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	5	91
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	92
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	93
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	94
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	95
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	96
13	16	—	1	12	11	5	7	—	—	77	71	
8,491	9,968	2,465	2,751	9,083	8,256	4,218	5,529	399	235	51,446	60,945	

M-l-r.

Hvarjehanda.

Senaste folkräkningarne i några länder.

I föregående bandet, sid. 408 o. f., har redogörelse lemnats för hufvudresultaten af några länders senaste folkräkningar. Sedan detta band offentliggjordes, har Statistiska Central-Byrån i detta hänseende bekommit uppgifter från de flesta öfriga länder, inom hvilka allmänna folkräkningar blifvit utförda ungefär vid samma tid eller under loppet af närmast föregående eller efterföljande år, som senaste Svenska. En kort öfersigt af dessa folkräkningar följer härnedan, hvarvid den större eller mindre utförligheten, derest ej särskilda skäl därför omnämnts, varit betingad af det tillgängliga materialets beskaffenhet.

Folkräkningen i *Schweiziska Edsförbundet* den 10 December 1860 förtjenar så till vida en närmare uppmärksamhet, som den är den första allmänna Schweiziska, hvilken blifvit strängt methodiskt auordnad och derefter konsekvent genomförd, samt ock till följd deraf lemnat verkligt tillförlitliga resultat, hvarförutom den äfven är den första, som blifvit eller kommer att blifva till alla sina detaljer bearbetad och offentliggjord. Innan vi skrida till sjelfva redogörelsen för denna folkräkning, torde det derföre både vara på sin plats och icke sakna intresse att förutskicka några korta historiska upplysningar öfver föregående folkräkningar i Schweiz.

"Hvad Schweiz beträffar" — yttrar detta lands Förbunds-Råd i ett till de båda Lagstiftande Församlingarne ställt Budskap, angående ofvannämnde folkräkning — "insåg och erkände först den Helvetiska Regeringen den stora betydelse och vikt, som en noggrann kännedom om ett lands folkmängd äger för statsförvaltningen i dess vidsträcktaste mening. I sitt sträfvanande att omgestalta Schweiz' sociala förhållanden på ett mera tidsenligt sätt såg sig denna regering i saknad af den första, nödvändiga grundvalen för hvarje positiv och praktisk reform, så länge endast resultaten af några enstaka kantonala folkräkningar funnos att tillgå. Den af Ministern Rengger år 1799 anordnade folkräkningen, den första öfver hela Edsförbundet utförda, af hvilken dock, ty värr! endast fragmenter återstå, hade derföre, såsom det i Renggers förordningar i ämnet flerstädes uttalas, icke blott en enda bestämd uppgift, såsom t. ex. fördelning af militärutskrifningar, af skattebidrag o. s. v., utan

föranleddes af en riktig uppskattning af en allmän folkräkning mångsidiga vigt och värde. Visserligen voro anordningarna i och för denna folkräkning temligen ofullkomliga, hvarförutom den genom de politiska tilldragelserna ogynnsamma tidpunkten gjorde det omöjligt att ordentligt fullborda företaget, men det berömmet tillkommer emellertid för all tid den Helvetiska Regeringen, att hon först från en högre synpunkt uppfattade betydelsen af en till Edsförbundets alla delar utsträckt folkräkning och derjemte för första gången företog en sådan". Den i viss mån vetenskapliga karakter, som förefanns hos 1799 års folkräkning, saknades deremot helt och hållet hos den år 1836 af Lagstiftande Församlingen beslutade, hvilken var betingad af det enda praktiska behovet att revidera den skala, efter hvilken de särskilda kantonerna lemnade manskap och penningebidrag till Edsförbundet. "De i följd af detta beslut i samtliga kantoner utförda folkräkningarna tillfredsställa också i intet hänseende de anspråk, som vetenskapen är berättigad att ställa på ett sådant företag. Dessa räkningar utfördes inom de särskilda kantonerna på så olika tider, att 2 år förflöto mellan den första och sista; föreskrifter för ett allestädes likformigt tillvägagående vid uppgifternas insamlande felades; inga försigtighetsmått voro vidtagna till förekommande af personers dubbelskrifning eller utelemnande; de uppgifter, hvilka äskades, inskränkte sig till det allra nödortfogaste; den kontroll, som af Edsförbundets regering utöfvades, bestod endast i ett hastigt genomseende af de från kantonerna insända sammandragen, hvilkas arithmetiska riktighet utan vidare pröfning förutsattes". — De efter antagandet af 1848 års författning nyorganiserade Förbundsmyndigheterna upptogo ånyo de grundsatser, med afseende på en folkräkningens ändamål och betydelse, hvilka ledt den Helvetiska Regeringen. Dessa grundsatser tillämpades vid genomförandet af 1850 års folkräkning. För första gången utfördes då en allmän Schweizisk folkräkning efter samma formulär, samma grunder och inom en och samma vecka (18—23 Mars 1850). De till densamma äskade uppgifterna afsågo: kön, civilstånd, religionsbekännelse, ålder, samt yrke och näring, och skulle alla dessa uppgifter lemnas för så väl Schweizare som vid folkräkningstillfället å Schweiziskt område befintlige utländningar, hvarjemte för hvar och en af de förre begärdes uppgift derå, huruvida han ägde medborgarrätt samt ständigt eller blott tillfälligt vistades i den kanton, i hvars folkmängd han inräknats. "Emellertid var det, ty värr! icke möjligt," läses i ofvan omnämnde

Budskap af Förbunds-Rådet," att med de Förbunds-Regeringen till buds stående inskränkta medlen fullfölja bearbetningen af det genom folkräkningen insamlade materialet i så vidsträckt mån, som den utmärkte upphofsmanen (Inrikesministern Franscini) hade önskat, och en hel mängd af de uppgifter, som 1850 års folkräkning erbjödo, hufvudsakligen de öfver ålder och yrken, hafva derföre antingen alls icke eller blott i ringa mån kommit till någon allmännare nytta".

Så väl för att för framtiden förebygga denna senare olägenhet, eller att det insamlade statistiska materialet blef liggande obearbetadt i Förbunds-Arkivet utan att kunna till flera af sina viktigaste detaljer tillgodogöras, som ock för att i allmänhet gifva större vetenskaplighet och enhet åt den Schweiziska officiella statistiken, beslöts genom en förbundslag af den 21 Januari 1860, att en Statistisk Central-Byrå skulle inrättas inom Inrikes Departementet *). Straxt derefter, den 3 derpå följande Februari, beslöt Förbunds-församlingen följande lag:

Artikel 1. Innevarande år och allt framgent hvart 10:de år skall en allmän Schweizisk folkräkning äga rum.

Art. 2. Densamma skall utföras i December månad. Förbunds-Rådet bestämmer närmare tiden derför.

Art. 3. Förbunds-Rådet fastställer för hvarje gång det formulär, efter hvilket folkräkningen skall verkställas.

Art. 4. För de allmänna anordningarne betalas kostnaderna af Edsförbundet, för uppgifternas insamlande o. d. deremot af kantonerna.

Art. 5. Förbunds-Rådet äger att bringa denna förordning till verkställighet under kantonernas medverkan.

Genom en den 31 Oktober 1860 utfärdad "Förordning angående Folkräkningen inom Edsförbundet" bestämde Förbunds-Rådet folkräkningsdagen till den 10 December 1860. Öfriga bestämmelser i och för utförandet öfverensstämman i hufvudsak med hvad förut i denna tidskrift blifvit meddeladt, beträffande senaste folkräkningarne i Stockholm och Stor-Britannien. Så mycket som möjligt borde naturligtvis, i och för möjligheten af jämförelse, 1860 års folkräkning ansluta sig till 1850 års. Det

*) Denna Byrå, hvilken, i likhet med den Svenska, har till sitt första och förnämsta åliggande att bearbeta befolkningsstatistiken, trädde i verksamhet den 1 Juni 1860. — I öfrigt finnas Statistiska Kantonal-Byråer i Bern och Lausanne, hvarförutom inom flera andra kantoner statistiska arbeten utföras, ja hittills till och med särskilda kantonal-folkräkningar, t. ex. senast i Januari 1860 i St Gallen och Luzern.

för den förra bestämda formuläret skiljer sig ock derföre från det till folkräkningen 1850 antagna mindre i materielt än i formelt och methodiskt hänseende. De år 1860 begärda uppgifterna afse alltså i hufvudsak samma förhållanden, öfver hvilka man 1850 åskade upplysning; — dock begärdes det förstnämnda året äfven uppgift å födelseort, språkförhållanden, antal bebodda hus och rum, samt, med anledning af Krigs-Departementets särskilda anhållan, antal gevär af vissa slag, hvilka funnos hos hvarje familj. — De i methodiskt hänseende viktigaste nyheterna vid utförandet af folkräkningen den 10 December 1860 voro: räkningens företagande å en enda och öfver hela landet samma dag *) samt uppgifternas införande i de s. k. hushållslistorna af hvarje hushållsföreståndare (familjefader) eller ensamt för sig boende person, och borde tillika listans emottagare med sin namnunderskrift bekräfta uppgifternas riktighet **).

Nyssnämnde Förordning af den 31 Oktober 1860 stadgade med afseende på folkräkningsmaterialets kontrollering, bland annat, att hvarje Räknare skulle, efter det alla hushållslistorna för hans distrikt blifvit insamlade, underkasta hvar och en af dessa en noggrann pröfning, hvilken borde sträcka sig icke allenast till att efterse, huruvida alla listans rubriker vore ifyllda, utan äfven till de inskrifna uppgifternas riktighet, och vidare å dertill särskildt afsedda formulärblanketter (Formular der Zählungsbeamten) afskrifva hushållslistornas alla uppgifter samt summera hvarje slag af dessa ***), hvarefter han senast den

*) Hushållslistorna blefvo senast den 5 December tillställda vederbörande hushåll eller personer. Alla uppgifter skulle afse förhållandet å morgonen den 10 December. Klockan 8 på morgonen denna senare dag börjades listornas insamlande, och klockan 10 på aftonen samma dag var detta arbete öfverallt slutadt.

**) År 1850 hade sjelfva räkningen utförts på det sätt, att för tillfället särskildt antagne personer, s. k. Räknare (Zählungsbeamten), gingo frågande från hus till hus, från familj till familj, och inskrefvo de erhållna svaren i formulärblanketterna. Vid den senaste folkräkningen inskränkte sig Räknarnes, göromål på folkräkningsdagen till blotta insamlandet af de genom dem förut utdelade hushållslistorna. Endast i det fall, att den person, som borde ifylla listan, icke kunde skrifva (ett i Schweiz, med dess högt utbildade folkundervisning, i allmänhet sällsynt förhållande), gjorde Räknaren anteckningarne å hushållslistan.

***) Man ser här af, att Räknarens åligganden voro af en ganska mångfaldig och grannliga beskaffenhet. Kommunalmyndigheterna utsågo dessa Räknare, och hade med afseende derå fått i uppdrag att välja endast sådane personer, hvilka genom sin lefnadsställning och bildningsgrad kunde vara der till särskildt lämplige. Oaktadt ett stort antal Räknare erfordrades, synes

15 December skulle till vederbörande Kommunalstyrelse insända så väl de särskilda hushållslistorna som den af honom för hans räknedistrikt upprättade afskriften; att Kommunalstyrelserna borde, efter det Räknares afskrifter blifvit sorgfälligt pröfvade, låta ombesörja ett sammandrag af dessa för hela kommunen (Gemeindezusammenzug), hvilket sammandrag senast den 23 December borde tillställas vederbörande Distrikts-Styrelse (Bezirks-Behörde), som å sin sida skulle författa ett Distrikts-sammandrag (Bezirkszusammenzug), efter hvars inhändigande Kantonal-Regeringen borde låta upprätta ett sammandrag för hela kantonen och senast den 6 Januari 1861 insända detsamma till Edsförbundets Statistiska Byrå.

Detta kantonssammandrag skulle åtföljas så väl af de af Räknares för hvarje räknedistrikt upprättade afskrifter och sammandrag af hushållslistorna som ock af 1 exemplar af kommuns- och distrikts-sammandragen. Sjelfva hushållslistorna deremot skulle stanna i Kantonal-arkivet och förblifva kantonens egendom; dock skulle Edsförbundets Statistiska Byrå vara berättigad att när som helst i och för dess arbeten fordra insändandet af desamma.

På den korta tiden af 4 veckor efter folkräkningsdagen hade sålunda i regeln hela det stora materialet, vederbörligen kontrolleradt och sammandraget efter kommuner, distrikter och kantoner, kommit Edsförbundets Statistiska Byrå tillhanda, för att derstädes vidare kontrolleras och bearbetas. Möjligheten af en sådan skyndsambet betingas hufvudsakligen, dels af de redan förut antydda förhållandena — ett tillräckligt stort antal Räknares, hög folkbildning och utbildadt intresse för allmänna angelägenheter —, dels af ett jemförelsevis ringa folktal, fördeladt på en mindre yta (740 geografiska kvadratmil, eller endast ungefär Smålands och Östergötlands areal), i allmänhet korta afstånd orterna emellan samt öfver största delen af landet täta, lätta och snabba kommunikationer *). Härigenom blef det ock möj-

dock svårighet icke hafva mött att allestädes erhålla dertill fullt duglige personer. Så väl detta förhållande, som det, att Kommunalmyndigheterna, utan penningersättning, på mångfaldigt sätt togos i anspråk för folkräkningen, likasom ock i allmänhet hela befolkningens beredvillighet att lemna de åskade uppgifterna, utvisa nogsam, hvilken hög ståndpunkt folkbildningen och kommunallifvet i Schweiz i allmänhet intaga.

*) I Sverige deremot, der helt andra förhållanden råda: befolkningen fördelad öfver en ofantligt stor yta (11 å 12 gånger större än Schweiz), stora afstånd boningsorterna emellan, mera spridda kommunikationsleder, å hvilka en stor del af året en snabb befordran f. n. hör till det omöjliga, en ofta

ligt för Statistiska Byrån att redan i medlet af året 1862 hafva bearbetningen af flera af de genom folkräkningen vunna resultaten afslutad, och i Juli månad samma år gaf Förbunds-församlingen genom särskildt beslut laglig giltighet åt den af Eds-förbundets Statistiska Byrå, efter folkräkningen den 10 December 1860, för hvarje kanton redovisade folkmängden, d. v. s. densamma kommer att intill nästa folkräkning utgöra den skala, efter hvilken valen till Nationalrådet *) skola verkställas, efter hvilken kantonernas militärkontingenter skola utgå o. s. v. Äfven kommer säkerligen denna folkmängd att i de flesta fall ligga till grund för valen till de särskilda Kantonal-Representationerna, de s. k. Stora Råden (Grosse Rathe). Det nu under titel: *Schweizerische Statistik. Bevölkerung. Eidgenössische Volkszählung vom 10 December 1860. 1. Lieferung. Herausgegeben vom Statistischen Bureau des Eidg. Departements des Innern*, offentliggjorda bandet innehåller särskildt för hvarje kommun redogörelse för: antal bebodda byggnader och rum, folkmängden fördelad efter kön, civilstånd, medborgarförhållanden (*Heimathsverhältnisse*; — medborgare: i kommunen, i en annan kommun inom samma kanton, eller i en annan kanton; utländningar samt slutligen s. k. *Heimathslose*, motsvarande Norges Fanter), födelseort och religionsbekännelse m. m., samt antal hushåll fördelade efter det inom hvar och ett hvardagligen talade språk. Sålunda återstår till vidare bearbetning hufvudsakligen endast befolkningens fördelning efter ålders- och yrkes-kategorier, en bearbetning, om hvilken dock Förbunds-Rådet anmärker, "att den kommer att taga fullt ut lika mycken tid i anspråk, som alla de redan utförda arbetena tillsammans" **).

nog lägre och mindre allmän folkbildning samt mindre utveckladt samsfundsintresse än i Schweiz, måste det Centrala Statistiska Embetsverket vid kontrolleringen, revideringen och bearbetningen af inkommet material i det närmaste i allt lita endast på egna krafter.

- *) Såsom bekant är, består Förbunds-församlingen af 2 kamrar, Nationalrådet och Ständerrådet, af hvilka det förra utgöres af för 3 år valda ledamöter, 1 på 20,000 innevånare.
- **) Arbetet med befolkningens fördelning i dessa båda hänseenden hör till det mest tidsödande för hvarje statistisk byrå. För fördelningen af Sveriges befolkning endast efter åldrar t. ex. skulle, derest *en enda* person förrättade hela arbetet, åtgå omkring 10,000 flitigt begagnade arbetstimmar, eller, med t. ex. 9 sådana arbetstimmar för hvarje söcknedag, öfver 3 år; för fördelningen efter yrken torde kanske erfordras lika många eller ända flera arbetstimmar.

Följande sammanställning lemnar i korthet en öfversigt af de förnämsta resultaten af den Schweiziska folkräkningen den 10 December 1860:

Antal bebodda byggnader	346,327,
Dito bebodda rum	2,016,150.
Folkmängd *)	2,510,494.
Mankön **)	1,236,363,
Qvinkön **)	1,274,131,
Gifta, som lefva tillsammans	738,467,
Dito, som icke lefva tillsammans, samt fränskiljda	41,274,
Enklingar och Enkor	155,353,
Ogifta	1,575,400,
Födde i den kommun, de bebo	1,602,238,
Dito i en annan kommun inom samma kanton ...	616,993,
Dito i en annan kanton	182,722,
Dito i utlandet	108,541,
Katholiker	1,023,430,
Protestanter	1,476,982,
Andra christna trosförvandter	5,866,
Icke christna d:o	4,216.
Antal hushåll	528,105,
Tyska talande	367,065,
Fransyska d:o	123,438,
Italienska d:o	28,697,
Romanska d:o	8,905.

Utländningar funnos i Schweiz å folkräkningsdagen: 2,378. — I 20 kantoner hade folkmängden sedan 1850 tillvuxit (i Basel-Stadt med 38 procent, Genève med 30, Neuchâtel med 24), men aftagit i 5. För hela landet utgjorde folkmängdstillväxten under denna tid 120,378 personer, d. v. s. 5⁰⁴ procent eller för år endast 0⁵⁰ procent. — De folkrikaste kantonshufvudstäderna voro Genève med 41,415, Basel med 37,918, Bern med 29,016 och Lausanne med 20,515 innevånare.

*) För en Svensk läsare torde den uppgiften icke sakna intresse, att den lilla Ober-Hasle-dalen, som enligt traditionen delvis ursprungligen befolkats af Svenskar, beboddes år 1860 af 7,220 personer, af hvilka icke mindre än 6,185, eller 86 procent, voro födda inom dalen.

**) Kantonen Waadtland förete det egna förhållandet, att derstädes finnas icke obetydligt flera män än qvinnor; 1860 kommo på 100 män 95 qvinnor, 1850 hade förhållandet varit 100 på 97.

Danmarks senaste folkräkning utfördes den 1 Februari 1860. Enligt den i *Meddelelser fra det Statistiske Bureau offentliggjorda* summariska redogörelsen derfor funnos nämnde dag:

	Antal familjer.	Folkmängd, deraf: Mankön.		Qvinkön.
i Konungariket Danmark	330,438.	1,600,551.	793,188.	807,363.
i Hertigdömet Slesvig.....	84,072.	409,907.	204,323.	205,584.
i " Holstein.....	110,163.	544,419.	273,989.	270,430.
i " Lauenburg.....	9,894.	50,147.	25,329.	24,818.
Summa	534,567.	2,605,024.	1,296,829.	1,308,195.
hvaraf i köpstäderna	113,546.	553,484.	271,672.	281,812.
" i landtdistrikterna...	421,021.	2,051,540.	1,025,157.	1,026,383.

Sedan folkräkningen den 1 Februari 1855, som utvisade en folkmängd i Monarkiens hufvudländer af 2,468,713 personer, hade sålunda befolkningen i samma länder tillvuxit med 136,311 individer, eller 5'52 procent, hvilket gör för år 1'10 procent. Denna tillväxt utfaller dock särdeles olika på de olika landsdelarne och till förmån för de rent Danska. I sjelfva Konungariket uppgick nemligen denna till 100,701 personer, eller 6'71 procent; i Slesvig till 14,047, eller 3'55 procent, i Holstein till 20,891, eller 3'99 procent, samt i Lauenburg till icke mera än 672 personer, eller 1'36 procent. — Köpenhamns folkmängd, som 1855 räknades till 143,591 personer, belöpte sig år 1860 till 155,143 (74,247 mankön och 80,896 qvinkön), och hade således under denna tid tillvuxit med 8'05 procent.

I *Hannover* ägde senaste folkräkning rum den 3 December 1861. *Uebersicht der Einwohner und Wohngebäude im Königreich Hannover am 3 December 1861* angifver antalet boningshus till 275,362, och hushåll till 395,851. Folkmängden var 943,581 mankön och 944,489 qvinkön, eller tillsammans 1,888,070 personer, hvilket sedan den 3 December 1858 utvisar en folkmängdsförökning af 44,094 personer, eller 2'39 procent för alla åren tillsammans och 0'80 procent för år. Efter civilstånd fördelade sig befolkningen i gifta: 631,108, enklingar och enkor: 116,113, samt ogifta: 940,846, efter åldern i till och med fyllda 14 år: 596,347 och öfver 14 år gamla: 1,291,723, och efter religionsbekännelse i Lutheraner: 1,555,448, Reformerta: 97,018, Katholiker: 221,576, andra christna trosförvander: 1,943 samt Israelliter: 12,085. — Hufvudstaden (förstäderna inbegripna) ägde den 3 December 1861: 36,300 mankön och 34,870 qvinkön, tillsammans 71,170 innevånare, fördelade på 5,189 boningshus och 16,170 hushåll.

I *Sachsen* verkställdes likaledes senaste folkräkning den 3 December 1861 (hvert tredje år den 3 December utföras nemligen folkräkningar inom alla de till Tyska Tullföreningen hörande staterna). Enligt *Zeitschrift des Statistischen Bureaus des Königl. Sächsischen Ministeriums des Innern* hade Sachsen nämnde dag: bebodda byggnader 236,416, hushåll 470,199, folkmängd 2,225,240, hvaraf voro mankon 1,088,933, qvinkön 1,136,307, ogifta 1,326,940, gifta 776,148, enklingar och enkör 116,993, fränskilda makar 5,159; Lutheraner 2,175,392, Reformerta 4,515, Katholiker 41,363, andra christna trosförvandter 2,415, Israeliter 1,555; till och med fyllda 14 år 721,607, öfver 14 år 1,503,633. Folkmängdens tillväxt sedan den 3 December 1858 var 102,338, eller 4.82 procent, d. v. s. för år 1.61 procent. — Dresden ägde 1861: mankon 60,870 och qvinkön 67,282, eller tillsammans 128,152 innevånare, som bebodde 4,424 hus och bildade 28,899 hushåll.

Den 3 December 1861 ägde *Baden*, enligt *Beiträge zur Statistik der inneren Verwaltung des Grossherzogthums Baden*, 1,369,291 innevånare, 668,901 mankon och 700,390 qvinkön, fördelade på 273,880 familjer (hushåll). I åldern till och med 14 år funnos 410,906, och öfver 14 år 958,385 personer. Protestanter voro 445,539, Katholiker 896,683, tillhörande andra christna religionsbekännelser 2,970 samt Israeliter 24,099 personer. Folkmängdstillväxten sedan den 3 December 1858 var 33,339 personer, utgörande i allt 2.50 procent eller för år 0.83 procent. — Carlsruhes folkmängd utgjorde 27,103, 15,243 mankon och 12,860 qvinkön, bildande 4,531 familjer (hushåll).

Storhertigdömet Hessen. — Sedan på den 15:de Landtdagen, efter hemställan af flera medlemmar tillhörande Andra Kammaren, båda Kamrarne beslutit att ingå till Storhertigligen Regeringen med en underdänig anhållan om aflåtande till näst sammanträdande Landtdag af nådig proposition om inrättande af ett Statistiskt embetsverk för Storhertigdömet, afgaf Regeringen år 1859 en dylik proposition, hvilken gillades af Kamrarne. Den 28 December 1860 inrättades *Die Hessische Centralstelle für die Landesstatistik*. Detta embetsverk har nyligen utgifvit ett större häfte: *Beiträge zur Statistik des Grossherzogthums Hessen*, hufvudsakligen egnadt åt en framställning af landets särskilda administrativa indelningar på olika tider, arealen af åker,

äng o. s. v. för hvarje kommun, m. m. d. — De definitiva resultaten af de till folkräkningen den 3 December 1861 lemnade uppgifterna äro väl ännu icke offentliggjorda, men nämnde embetsverk har uti en, i förening med Geografiska och Geologiska Sällskapen i Darmstadt utgifven, mindre tidskrift bland annat meddelat följande summariska sammanställningar. Folkmängden belöpte sig till 424,254 mankön och 432,554 qvinkön, tillsammans 856,808 personer, af hvilka 260,686 voro 14 år och derunder, 596,122 öfver 14 år gamla. Hushållens antal var 178,110. Sedan senaste folkräkningen, 1858, hade tillväxten utgjort 11,237 personer, eller 1·32 procent för hela perioden och 0·44 procent för år. — Darmstadts folkmängd uppgick 1861 till 28,378 personer, hvaraf 14,316 voro mankön och 14,062 qvinkön; 6,503 voro 14 år eller derunder, 21,875 öfver 14 år; antalet hushåll var 6,042.

Bayern ägde den 3 December 1861: 4,689,837 innevånare, eller 74,089 mera än 1858. Folkmängdstillväxten utgjorde sålunda under hela denna tid 1·61, eller för år 0·54 procent *).

I *Württemberg* var folkmängden den 31 December 1861 (*Württembergische Jahrbücher für vaterländische Geschichte, Geographie, Statistik und Topographie. Jahrg. 1861.*) 1,720,708, hvaraf 830,192 mankön och 890,516 qvinkön. Efter åldern fördelade sig befolkningen i 495,890 under och 1,224,818 öfver 14 år, efter religionsbekännelse i Protestanter 1,179,814, Katholiker 527,057, andra christna trosförvandter 2,499 och Israeliter 11,338, samt efter civilstånd i 533,976 gifta och 1,186,732 ogifta. Antalet familjer eller hushåll var 375,438. Folkmängdstillväxten sedan den 3 December 1858 var 29,810 personer, sålunda för hela perioden 1·76 procent och för år 0·59 procent. — *Stuttgart* (endast sjelfva staden) ägde den 3 December 1861: 56,103 innevånare; tillväxten sedan förra räkningen utgjorde 4,464 personer, eller 7·94 procent i det hela och 2·65 för år. — De här ofvan öfver *Württemberg* meddelade uppgifterna afse den *faktiska* folkmängden den 3 December 1861. Konungarikets *rättsliga* folkmängd deremot å samma dag uppgick till

*) Uppgiften om *Bayern* är hemtad från *Notizblatt des Vereins für Erdkunde und verwandte Wissenschaften zu Darmstadt, nebst Mittheilungen aus der Grossh. Hessischen Centralstelle für die Landesstatistik* (Bayerns Statistiska Byrå utgifver ingen tidskrift, och dess publikationer, ehuru förträffliga, utkomma mera sällan).

1,822,926 personer, 891,158 manliga och 931,768 qvinliga. Den faktiska folkmängdssumman har erhållits efter den inom samtliga Tyska Tullföreningsländer antagna methoden af direkt räkning medelst utdelande af hushållslistor, den rättsliga folkmängden redovisas åter efter kyrkoböcker eller s. k. *Familien-Register* samt med beräkning af födde och döde samt in- och utflyttade. Den icke obetydligt högre rättsliga folkmängdssumman tyckes utvisa, att ett betydligt antal Würtembergiska medborgare å folkräkningsdagen vistades utom landet. — Öfver in- och utflyttade föras i Würtemberg noggranna register. Efter hvarje års slut insända Provinsialstyrelserna (*Oberämter*) till Inrikes-Ministeriet berättelse öfver in- och utvandringens resultat under det föregående året. De på grund af dessa berättelser i Statistiska Byrån utarbetade öfversigter äro af stort intresse, särdeles då utvandringarne från Würtemberg på senare åren antagit en i förhållande till landets folkmängd rätt betydlig utsträckning. — Det inskränkta utrymmet tillåter oss endast att anföra några få hithörande uppgifter för år 1861. Under detta år utvandrade 3,334 personer, hvaraf 1,602 mankon och 1,732 qvinkön. De flesta, eller 2,171 personer, begåfvo sig till Norra Amerika, och 843 till Tyska stater. Det penningekapital, som dessa utvandrare fört med sig ur landet, belöpte sig till 1,557,972 Floriner eller 2,336,958 R:dr R:mt. Å andra sidan invandrade under samma år väl endast 1,039 personer, hvaraf 434 mankon och 659 qvinkön, de flesta, 898, från Tyska stater, men de anses hafva fört in i landet 1,422,420 Floriner, 2,133,630 R:dr R:mt, eller i det närmaste samma summa, som landet på utvandringen förlorat.

Bremen. — Ända tills helt nyligen hade den officiella statistiken i Bremen i hufvudsak inskränkt sig till insamlande och framställning af data beträffande den fria Riksstadens handelsrörelse. Emellertid hade under loppet af år 1861 Senaten och Borgerskapet tillsatt en särskild Komité för utredande af frågan, på hvad sätt en allmän officiel statistik för Bremen kunde lämpligast åstadkommas. Resultatet häraf blef en provisorisk utvidgning, beräknad för 5 år, af den förut bestående Handelsstatistiska Byrån, och skulle efter under tiden vunnen erfarenhet definitiv organisation af den officiella statistiken följa. Äfven beslöts, att en fullständig folkräkning skulle äga rum den 16 Februari 1862. Resultaten af denna folkräkning föreligga redan offentliggjorda i ett arbete, benämndt: *Zur Statistik des Bremi-*

schen Staats herausgegeben von dem Provisorischen Bureau für die Staats-Statistik. — Enligt denna redogörelse utgjordes det Bremiska statsområdets befolkning å nyssnämnde dag af 98,467 personer, 48,579 mankön och 49,888 qvinkön, hvilka bebodde 13,831 byggnader. Ogifta voro 64,488, gifta 28,103, enklingar och enkör 5,684, fränskiljda 192. Af den redovisade folkmängden voro 19,720 främlingar (32 Svenska och Norska undersåter). I öfrigt lemnas en noggrann och detaljerad redogörelse för befolkningens fördelning efter yrken och näringsfång.

För de *Neapolitanska Provinserna* (utom Sicilien) gaf folkräkningen den 31 December 1859, enligt *Specchio Statistico de Comuni delle Provincie Meridionali d'Italia*, till resultat 7,146,864 innevånare, hvaraf 513,532 tillhörde hufvudstaden.

Toscanas folkmängd utgjorde år 1861*): 1,826,830 personer, hvaraf mankön 927,238 och qvinkön 899,592. Presterskapet och de Religiösa Ordnarne bestodo af 17,150 personer (män och kvinnor). Florens ägde 111,039 innevånare. — Folkräkningsresultaten, så till vida som de ännu blifvit utarbetade och offentliggjorda, återfinnas i *Statistica della Popolazione delle Provincie Toscane dell' anno 1861*. — De i det öfriga Italien senast utförda folkräkningarne, öfver hvilka uppgifter kommit Statistiska Central-Byrån tillhanda, datera sig från 1857 och 1858, hvadan deras resultat icke lämpligen här finna sin plats. Det torde dock få anföras, att uti det storartade arbetet: *Statistica del Regno d'Italia. Popolazione. Censimento degli antichi Stati Sardi (1:o Gennaio 1858) e Censimento di Lombardia, di Parma e di Modena (1857—1858)*, nuvarande Italienska Monarkiens hela folkmängd för 1857—1858 beräknas till 21,822,315 personer. Detta arbetes 1:sta del är af det största historiskt-statistiska intresse, enär man deri finner befolkningsöfversigter för Italienska halföns alla särskilda politiska delar under en lång följd af år. För Rom t. ex. har man en sådan öfversigt ända från dess grundläggningsår intill år 1860.

Greklands folkmängd belöpte sig år 1861, då senaste folkräkning derstädes utfördes, enligt en officiel berättelse, hvars förnämsta resultat finnas intagne i *Journal de la Société de Statistique de Paris*, till 1,096,810 innevånare. År 1856 hade folk-

*) Sjelfva folkräkningsdagen omnämnes ej i den officiela berättelsen, men sannolikt inföll den i början af året.

mängden utgjort 1,062,627. Tillväxten var sålunda 34,183, d. v. s. 3·32 procent för hela perioden och 0·64 procent för år.

I *Nordamerikas Förenta Stater*, hvarest folkräkningar utföras hvar 10:de år den 30 Juni *), uppgick, enligt *Preliminary Report on the Eighth Census*, folkmängden år 1860 till 31,445,080 och 1850 till 23,191,876, hvadan tillväxten under dessa 10 år hade utgjort 35·59 procent, eller 3·55 för år, en från Europeisk synpunkt oerhörd folkmängdstillväxt. År 1790 hade de För-entade Staterna blott 3,929,827 innevånare, d. v. s. ungefär samma folkmängd som Sverige år 1861, men 1860 ungefär 2 mil-lioner mera än det gamla moderlandet, Stor-Britannien, hade år 1861; på 70 år hade folkmängden i det närmaste 8-dubblats. År 1860 funnos 27,491,320 fria och 3,953,760 slafvar, år 1850: 19,987,563 af det förra och 3,204,313 af det senare slaget.

Vi afsluta denna hastiga öfversigt af åtskilliga staters se-naste folkräkningar med en blick på befolkningsförhållandena i ett par kolonialländer, det ena koloniseradt genom romanska, det andra genom germaniska (engelska) folkracen. — *Fransyska Cana-da* ägde 1861, enligt *Journal de la Société de Statistique de Paris*, 2,506,755 innebyggare, hvaraf 1,279,261 mankön och 1,227,494 qvinkön. Icke mindre än 558,978 personer voro födda utom kolonien. Med hänseende till religionsbekännelse voro 1,200,865 Katholiker, 1,303,365 tillhörde en mängd olika Protestantiska kyrkor och sekter, 1,284 voro Judar och 1,241 Mormoner. —

*) I utet land i verlden använder på utförandet af sina folkräkningar så stora summor som Nord-Amerikas Förenta Stater. Folkräkningen år 1850 ko-stade 1,318,027 Dollars, eller 4,942,591 R:dr R:mt (1 Dollars = 3·75 R:mt), utom tryckningskostnaderna, som beräknas hafva uppgått till omkring 200,000 Dollars, eller 750,000 R:dr. Enligt *Report of the Secretary of the Interior*, daterad den 29 November 1862, hade i och för folkräkningen 1860 blifvit intill den 30 September 1862 utbetalade 1,487,366 Dollars, d. v. s. 4,577,622 R:dr R:mt, men ännu återstodo åtskilliga arbeten att utföra, och 223,980 Dollars, eller 839,925 R:dr, hvilka rätteligen hade bordt tillkomma en del räknare och assistenter använda vid sjelfva census, voro ännu oguldna, enär dessa personer tillhörde de sedermera ur Unio-nen utträdde staterna (*insurrectionary States*). I *Census Office* sysselsattes i slutet af sistlidne år 110 personer. Stats-Sekreteraren Smith afslutar sin berättelse öfver folkräkningen med uttalandet af den åsigten, att erfarenheten för hvarje år bekräftar lämpligheten af att inrätta en statistisk central-byrå i förening med *Census Office*.

För jemförelses skull torde det icke sakna intresse att se, i hvilken grad ifrågavarande Fransyska kolonis folkmängd sedan äldre tider tillvuxit. År 1663 var innevånarnes antal 2,500; 1720: 24,434; 1760: 70,000; 1825: 581,657; 1827: 640,886 och 1851: 1,842,265. Tillväxten från 1851 till 1861 utgjorde sålunda 664,490 personer, 39 procent för hela perioden eller 3·9 för år. — *Södra Australien*. Detta det yngsta af de engelska kolonialländerna på Australiens fastland började att koloniseras först år 1836. De Australiska koloniernas på de senare åren utomordentligt hastiga uppblomstring är nog samt känd. Icke allenast deras guldgrufvor hafva dertill bidragit, utan ännu mera deras i bördighet öfverträffliga, för så väl åkerbruk som boskapsskötsel lämpliga jordmån. Hvad särskildt Södra Australien beträffar, ägde detsamma, enligt *Journal of the Statistical Society of London*, år 1839 endast omkring 12,000 innevånare; 1844: 17,366; 1846: 22,390; 1851: 63,700; 1855: 85,187 och 1861: 126,830. Den absoluta tillväxten under de 6 åren 1855—1861 utgjorde sålunda 41,641 personer, den relativa 48·88 procent, eller 8·15 procent för år, sålunda en ännu betydligare relativ folkökning än i Nord-Amerikas Förenta Stater eller i Canada. Af denna tillväxt utgjorde den s. k. naturliga tillväxten, eller det genom ett i förhållande till dödsfallen större antal födelsefall uppkomna tillskott i folkmängden, omkring hälften. Under antagande, att samma förhållanden fortföre, skulle Södra Australiens folkmängd, utan tillhjälp af invandringar, fördubblas på 20 år, men med invandringar (eller rättare sagdt öfverskott af invandringar öfver utvandringar) i samma skala som under åren 1855—1861 på 11 år. Södra Australien lider minst af alla Australiska provinser af det i nybildade och hastigt tillväxande kolonier vanliga och för sedligheten förderliga missförhållandet mellan antalet män och kvinnor — det förra uppgick nemligen år 1861 till 65,048 och det senare till 61,782, sålunda 2·58 procent flera mankön än qvinkön. Omkring 85 procent af hela befolkningen bo på landet. — För att gifva en antydan om de gynnsamma materiella förhållanden, under hvilka Södra Australiens 126,830 innebyggare lefva, må det anföras, att sammanlagda värdet af koloniens in- och utförsel utgjorde år 1860 3,423,307 Pund St., eller, evalveradt i svenskt mynt à 17·54 R:dr R:mt på Pund St., 60,044,805 R:dr R:mt.

Såsom fullständigande af de å sidd. 413—414 i första bandet lemnade uppgifterna för *Preussen* må, enligt Statistiska Central-Byrån senare tillhandakomna meddelanden, anföras: att landets *civila* befolkning uppgick till 18,222,848, hvaraf 8,977,409 man och 9,245,439 kvinnor, 6,095,197 gifta, 864,034 enklingar och enkor, 11,113,596 Protestanter, 6,824,719 Katholiker, 31,076 andra christna trosförvandter och 253,457 Israeliter. Antalet familjer var 3,811,383. Tyska språket talades af 15,718,637 personer och Polska språket med dithörande munnarter af 2,214,903.

C. R. Mörner.

Om Spaniens officiella Statistik.

(Jfr. Stat. Tidskrift 1:sta Bandet, sidd. 54 och 151.)

Ej sällan händer, att ett eller annat land i allmänna föreställningssättet misskännes i sina bemödanden att tillägna sig den moderna civilisationens framsteg. Många bevis skulle kunna anföras, att Sverige på sådant sätt falskt bedömes af utlandet, och när numera genom internationela utbyten af officiella statistiska redogörelser, så väl som på andra vägar, upplysning om rätta förhållandet sprides, finner man ofta, huru denna mottages med en förvåning, som tydligt ådagalägger, att man förut haft en helt annan föreställning.

Ett dylikt intryck gjorde den storartade plan, enligt hvilken Spanien sedan år 1856 organiserat och upprätthåller sin officiella statistik och dermed förenade topografi. I ändamål att bibringa den Svenska allmänheten en kort öfversigt öfver grunddragen af denna plan och de frukter den redan burit, intogs alltså i denna tidskrift, 1:sta bandet, sidd. 54 och 151, några upplysningar om Spaniens officiella statistik, hemtade dels ur de officiella redogörelser, som dittills från nämnde land blifvit härvarande Statistiska Byrå meddelade, dels från en uti *Journal of the Statistical Society of London* år 1860 förekommande utförlig afhandling om Spaniens statistik af Frederick Hendricks.

Ett särdeles öfverraskande bevis på nutidens framsteg uti de internationela förbindelserna framstår deruti, att denna i vår Statistiska Tidskrift meddelade uppsats finnes återgifven i trogen öfversättning på Spanska uti Augusti-häftet 1862 af den högst intressanta *Journal*, som under benämningen *Revista General de Estadística* i Mars månad samma år börjat utgifvas i

Madrid af Don José Díez med biträde af en mängd inom statsvetenskaperna och förvaltningen utmärkta män.

Den hedrande uppmärksamhet, som sålunda visats mot Sveriges statistiska embetsverk, har fått ett högre värde, dels derigenom, att den Spanska öfversättningen är beledsagad af flera upplysande anmärkningar och tillägg, föranledda deraf att åtskilliga viktiga åtgärder vidtagits, om hvilka vi ännu ej ägde någon kunskap, då uppsatsen nedskrefs, dels ock derigenom att det ömsesidiga behovet af utbyten de båda länderna emellan blifvit allt lifligare erkänt och bättre tillfredsställdt, i den mån språket ej synes lägga något hinder för begagnandet af de utgifna redogörelserna.

Då nu här tilläggas några ytterligare upplysningar om Spaniens officiella statistik, hemtade dels från nyssnämnda Spanska tidskrift dels från senast ingångna officiella redogörelser, uppfylles derigenom blott en kär pligt mot ett land, hvars officiella statistik numera företer en verklig mönster-organisation, och der denna nya organisation synes omhulad i hela landet med en värma, som lofvar den bästa framtid.

En detaljerad redogörelse för hela denna organisation, sådan som den sistlidne år i Madrid af Junta General de Estadística utgifna *Collección legislativa de Estadística* — en volum i stor oktav af 506 sidor, — är den enda i sitt slag, som vi ännu äga.

Enligt Kongl. Dekret af den 21 April 1861 är den numera s. k. Junta General de Estadística under Konselj-Präsidenten såsom Ordförande sammansatt af en Vice Ordförande (förra Ministern för Marin och Handel, Senatorn Don Alejandro Olivan) och 16 af Regeringen utnämnda ledamöter. Juntan arbetar på 2 sektioner, en *geografisk* och en *statistisk*, den geografiska åter på 3 afdelningar: en geodetisk, en topografiskt-kadastral och en geo- och hydrologisk, omfattande jemväl skogar och allmänna vägar, den statistiska på 2 afdelningar, en för befolkningsstatistiken och civilregistrationen och en för kansli-göromålen och statistiska öfversigter öfver samlade iakttagelser i ånren, som ligga utom befolkningsstatistikens område. För hvarje af dessa afdelningar är en ledamot af Juntan Chef eller Director. Kansliafdelningens Chef benämnes General-Sekreterare. Dessutom finnes under särskild Kontorschef en afdelning för penninge-redogörelsen. Vice Präsidenten och de särskilda Afdelnings-Cheferna äro aflönade, de öfriga Juntans ledamöter deremot icke. De särskilda administrativa central-myndigheterna skola hvar för sig utarbета och offentliggöra sina statistiska

redogörelser enligt en af Juntan granskad och respektive Ministrar godkänd plan. Utom ofvannämnde afdelningar kan Juntan för särskilda ändamål nedsätta särskilda kommissioner.

Enligt första organisationen skulle de statistiska primäruppgifterna m. m. anskaffas, granskas och sammanföras genom Statistiska kommissioner ej blott i hufvudstäderna för hvarje provins, utan ock i hufvudorterna inom hvarje judicielt distrikt i provinserna. Provinsial-Kommissionen skulle utgöras af Guvernören såsom Ordförande, af en Vice Ordförande och minst en ledamot, utnämnd af Regeringen, af Provinsens Finansförvaltare, Civilguvernörens Sekreterare, en af Provinsens Deputerade, ett Råd (Concejal), en Ingeniör för kommunikationsväsendet, 2 dito för grufvor och bergverk, en Prest, en Jurist, en Professor i Medicin, en ledamot af Handelstribunalet, en dito af Sällskapet Amigos del pais (Patriotiska Sällskapet?) en dito af Landthushållnings-sällskapet, en lärare vid Universitet eller högre elementarläroverk, Inspektorn öfver folkundervisningen, samt af 2 bland de högst beskattade fastighetsägarna och 2 suppleanter. Distrikts-Kommissionen skulle åter bestå af Domaren såsom President, samt en Vice President, minst en af Regeringen utnämnd ledamot, en Kyrkoherde, ett Råd, Finansförvaltaren, en Jurist, en Medicus, en Sekreterare samt af 3 bland de högst beskattade fastighetsägare och en suppleant. Dessa Kommissioner skulle erhålla lokal uti de offentliga byggnader, som för dem kunde upplåtas.

Erfarenheten ådagalade dock inom kort, att dessa sistnämnda kommissioner, som uppgingo till ett antal af 470, ej gjort den nytta, som påräknats, och ehuru ledamotskapet synes till en början hafva afsetts som en hedersplats stego kostnaderna till ett högst betydligt belopp. På förslag af Central-Kommissionen blefvo alltså genom Kongl. Dekret af den 21 Oktober 1858 dessa kommissioner indragna, och i stället utnämndes 3 General-Inspektörer för Rikets statistik, hvilka skulle inom provinserna öfvervaka arbetets gång enligt fastställd ordning, och när de af Juntan kallades att lemna upplysningar m. m. ägde att i densamma intaga säte. Derjemte bildades inom Guvernörskansliet i hvar och en af de 49 provinserna en afdelning för Statistik under en särskild tjänsteman, aflönad med 12,000 realer, och biträdd af 1 eller 2 Assistenten, aflönade med 5,000 realer *), hvarförutom bland de af Regeringen utnämnda ledamöterna af de förra lokal-kommissionerna 150 Provinsial-Inspektörer t. v. tillsattes. Dessa

*) 1 R.dr R:mt = 5,7 Realer.

Inspektörer skola tillika vara ledamöter af Provinsial-kommissionerna och biträde af Assistenterna i den statistiska afdelningen inom Guvernörskansliet personligen leda och kontrollera de statistiska undersökningarna inom provinserna öfverallt der så erfordras o. s. v.

Intill Augusti månad 1862 voro dels af den Statistiska Centralkommissionen dels i samråd med denna af andra Centralmyndigheter utgifne, utom den i förra uppsatsen omnämnda Census och en s. k. Nomenclator, jemväl fortsättning af *Annuario estadistico*, samt statistiska redogörelser öfver postväsendet, allmänna arbeten, brottmålen, fängelserna, kustfarten, utrikes handeln m. fl. ämnen.

Den nämnda *Annuairen* innehåller en ganska rikhaltig samling af upplysningar öfver de flesta grenar af administrationen, i följd af den från Regeringen till samtliga Ministerier och flera andra myndigheter utgångna befallningen, att för intagande i denna *Annuaire* meddela Juntan alla dertill egnade öfversigter.

I vår lilla notis om Spaniens officiella Statistik hade som en brist anmärkts, att redogörelse öfver befolkningens årliga förändringar genom vigda, födda, döda, in- och utflyttade saknades. Med anledning häraf är öfversättningen uti *Revista general de Estadística* beledsagad af följande upplysning: »Inom kort skall Herr Berg se sina önskningar uppfyllda. Enligt hvad vi hafva oss bekant, skall vår *Annuario estadistico* ofödröjligen meddela en kort öfversigt af befolkningens årliga förändringar för åren 1858—1861, hvarjemte vi äfven hoppas få se en detaljerad redogörelse med de absoluta och relativa talen. Ministerkonseljen har ock tillstyrkt det lagförslag, som nu är under pröfning af Cortes, enligt hvilket municipaliteterna på egen bekostnad skulle inrätta och uppehålla civilregistrationen, för att tillgodonjuta alla de viktiga fördelarna deraf. Uti Ekonomiska Sällskapet i Madrid har jemväl af flera bland dess inflytelserikaste medlemmar framlagts ett förslag till grunder för en ändamålsenlig civilregistrations upprättande, och denna viktiga angelägenhet utgör nu föremål för öfverläggning inom Juntan, som utom Statistici räknar bland sig representanter både af Presterskapet och Statsförvaltningen, Lagkloke och Läkare. När en allmännyttig fråga sålunda blifvit väckt och agiteras på samma gång både inom Parlamentet och Sällskap, som hafva allmänt bästa till verksamhetsföremål, och då den jemväl är af egenskap att i andra länder utgöra föremål för allmänna uppmärksamheten, så skall utan tvifvel vetenskapsens kraf äfven göra sig gällande inom lagstiftningen, då alltid förnuftet slutligen skall segra öfver fördomarne och den offentliga diskussionen ådagalägga villfarelserna eller biasigterna hos motståndarne». Den hitkomna *Annuairen* för 1859 och 1860 innehåller ock uppgifter om vigde par, »döpte» och »begrafne» under åren 1858 och 1859, hvilka otvifvelaktigt äro hemtade ur Presterskapets anteckningar. (Forts.)

Berg.

Öfversigt öfver åtskilliga uppgifter om Sveriges fabriker, handverk och handel.

1) Fabriker och Handtverkerier.

	1830.		1840.		1850.		1860.		1861.	
	Antal.	Tillverk- ningsvärde. R:dr R:mt.	Antal.	Tillverk- ningsvärde. R:dr R:mt.	Antal.	Tillverk- ningsvärde. R:dr R:mt.	Antal.	Tillverk- ningsvärde. R:dr R:mt.	Antal.	Tillverk- ningsvärde. R:dr R:mt.
Summa fabriker och manufakturier	1,857	13,174,705	2,176	21,199,576	2,513	37,091,523	2,509	69,109,220	2,604	74,606,85
deraf:										
Klädesfabriker.....	99	3,771,308	116	5,986,572	160	10,376,786	99	9,190,932	105	10,173,29
Hel- och Halfyll- väfnads do.....	38	370,740	43	676,257	29	896,553	6	1,501,175	8	1,902,82
Bomulls-o.Linne- väfnads do.....	—	—	—	—	—	—	27	4,560,845	25	5,525,84
Mekaniska Bom- ullsspinnerier....	—	—	8	1,494,941	12	4,799,850	20	12,181,947	20	13,345,14
Sidenfabriker.....	21	637,108	15	854,027	18	1,452,155	5	930,248	5	936,24
Färgerier.....	260	637,344	321	606,654	426	986,178	464	1,587,171	479	1,629,48
Sockerraffinerings- verk.....	24	2,503,818	24	4,005,003	19	6,936,901	12	11,924,681	11	12,576,78
Tobaks- och Snus- fabriker.....	77	1,248,422	84	1,589,551	86	2,130,480	103	4,570,143	101	5,023,85
Läderfabriker.....	176	719,850	274	840,193	548	1,604,552	598	4,244,785	626	4,110,08
Glasbruk.....	13	457,452	14	555,830	16	1,012,438	21	1,515,016	22	1,554,38
Pappersbruk.....	91	772,903	89	1,185,995	92	1,145,799	87	3,066,145	87	3,081,81
Oljeslagerier.....	37	160,707	48	210,449	60	760,248	43	1,076,009	45	1,280,41
Mekaniska verk- städer.....	—	—	19	602,772	22	1,341,747	72	4,701,555	75	4,950,58
Fabriksarbetare *)	11,887	—	15,410	—	23,427	—	30,757	—	32,371	—
I Städerna:										
Handtverkare.....	5,884	—	5,854	—	7,371	—	7,339	—	7,409	—
Gesäller.....	4,850	—	5,334	—	6,777	—	7,214	—	7,406	—
Lärlingar.....	6,514	—	7,446	—	8,588	—	8,130	—	8,025	—
Andre handtverks- arbetare.....	397	—	674	—	1,675	—	2,784	—	3,037	—
Idkare af näringar som ej kunna till handel eller handt- verk hänföras.....	3,752	—	4,115	—	—	—	—	—	—	—
Deras betjening m. fl.	2,823	—	3,791	—	—	—	—	—	—	—
I köpingar och på landet:										
Handtverkare och Gerningsmän.....	8,554	—	10,127	—	12,178	—	17,584	—	18,574	—
Deras arbetsbiträden	6,921	—	8,083	—	7,220	—	7,074	—	7,561	—
Uppgifne idkare af handtverk såsom försörjningsmedel med egna händer enligt 12 och 26 §§ af Fabr. o. Handtv.- Ordningen.....	—	—	—	—	—	—	6,765	—	7,410	—

*) Utom arbetare vid Motala mekaniska verkstad.

2) Handel.

År.	Värde af hela		Deraf värde af guld och silver (i mynt och plantsar)		Beloppet af in- och utförsels-tullen.					I städerna.				I köpingar och å landet.			
	införseln till Sverige.	utförseln fr. Sverige.	införseln.	utförseln.	Summa.	D e r a f f r å n				Handlande.		Handlan- des betjening.		Hand- lande.		Hand- landes betje- ning.	
						Stock- holm.	Göteborg.	Malmö.	Norrkö- ping.								
						R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr	R:mt.	m.	q.	m.
1842...	29,268,000	35,060,000	7,500	7,857,000	5,910,852	2,351,715	1,913,571	210,774	303,984	3,372		3,303		—		—	
1843...	25,887,000	29,175,000	3,000	3,796,500	5,262,019	2,031,275	1,634,160	170,193	347,647	3,468		3,375		—		—	
1844...	27,720,000	32,520,000	1,489,500	150,000	4,991,250	1,983,723	1,580,149	181,981	342,962	3,498		3,388		—		—	
1845...	31,875,000	36,600,000	5,521,500	30,000	5,512,620	2,043,679	1,947,069	182,104	329,662	3,625 **)		3,484 **)		—		—	
1846...	30,900,000	37,320,000	2,794,500	13,500	6,265,588	2,381,587	2,095,508	256,066	409,822	3,651 **)		3,564 **)		—		—	
1847...	42,060,000	46,380,000	11,409,000	498,000	6,405,759	2,307,500	2,360,126	218,432	382,096	3,696	1,102	3,980	73	1,101	52	352	28
1848...	34,800,000	39,600,000	21,000	7,249,500	7,114,154	2,554,658	2,571,924	295,151	509,453	3,766	1,265	3,963	154	1,274	65	421	41
1849...	38,281,000	39,519,000	4,500	3,129,000	7,460,157	2,682,177	2,706,621	276,577	544,731	3,739	1,311	3,885	75	1,376	52	424	63
1850...	35,980,000	36,757,000	4,500	688,500	7,063,483	2,579,050	2,515,908	268,086	515,790	3,718	1,417	3,733	93	1,470	72	453	43
1851...	42,072,000	40,437,000	822,000	246,000	7,982,829	3,032,146	2,888,523	314,500	470,136	3,785	1,504	3,633	95	1,533	62	471	36
1852...	43,573,000	41,487,000	1,500	252,000	7,942,635	2,848,342	2,816,143	326,917	404,161	3,865	1,625	3,730	120	1,632	77	496	38
1853...	51,580,000	51,705,000	7,960,500	2,598,000	7,727,199	2,764,647	2,847,381	285,577	376,227	3,984	1,571	3,560	120	1,675	81	486	54
1854...	78,655,000	79,215,000	18,525,000	3,115,500	9,497,569	3,177,406	3,516,699	366,433	449,658	4,018	1,587	3,694	126	1,877	71	570	37
1855...	84,841,000	95,847,000	7,054,500	37,500	11,457,105	3,791,592	4,348,021	503,653	575,475	4,031	1,694	3,806	129	1,934	154	602	37
1856...	105,844,000	92,433,000	396,000	12,093,000	13,334,556	4,574,418	4,798,282	612,646	612,322	4,255	1,789	4,106	152	2,045	87	633	45
1857...	85,290,000	78,434,000	120,000	11,709,000	10,787,209	3,575,013	3,700,548	506,046	535,020	4,493	1,903	4,277	162	2,213	107	683	49
1858...	56,920,000	58,884,000	2,064,000	910,000	9,746,024	3,690,866	3,153,975	500,790	539,905	4,601	2,283	4,391	178	2,124	91	669	54
1859...	74,241,000	78,667,000	294,000	4,177,000	12,595,802	4,803,427	4,178,192	605,097	636,841	4,830	2,445	4,264	181	2,171	111	634	52
1860...	82,469,000	86,496,000	3,030,000	42,000	13,421,981	5,169,737	4,056,452	761,108	658,765	4,891	2,658	4,299	189	2,252	103	677	51
1861...	106,570,000	81,084,000	323	926,952	14,857,508 *)	5,770,766	4,581,540	817,589	620,202	4,963	2,773	4,735	245	2,359	102	728	47

*) För följande, med hänseende till tullinkomsterna viktigaste, införselsartiklar kunna de år 1861 infutna tullbeloppen beräknas hafva utgjort: för Socker, 3,553,000 R:dr, Väfnader 2,596,000, Tobak 2,096,000, Kaffe 1,585,000, Brännvin och Sprit 1,227,000, Vin 551,000, Fisk 211,000, Hudar och Skinn 205,000, Koksalt 189,000, Oljor 182,000 och Hvitt bomullsgarn 105,000 R:dr R:mt.

**) Häruti inbegripas köpingar och (liksom föregående) de städer, som lyda under landsrätt.

3) Handel.

Värdet (i R:dr R:mt) af Varor.

	Införde från					Utförde till				
	1830.	1840.	1850.	1860.	1861.	1830.	1840.	1850.	1860.	1861.
Norge	2,841,000	4,176,000	3,475,000	5,554,000	5,641,000	851,000	1,449,000	1,167,000	4,485,000	3,097,000
Finland	1,726,000	1,571,000	633,000	1,846,000	3,652,000	1,649,000	949,000	961,000	1,312,000	2,666,000
Ryssland	1,477,000	2,193,000	2,547,000	2,921,000	7,669,000	346,000	338,000	408,000	441,000	201,000
Danmark	2,160,000	1,964,000	2,599,000	5,872,000	7,221,000	2,554,000	4,109,000	5,510,000	7,067,000	6,628,000
Preussen	120,000	149,000	677,000	963,000	3,097,000	874,000	1,996,000	2,061,000	1,758,000	1,530,000
Mecklenburg, Hansestäderna, Han-										
nover och Oldenburg	4,526,000	7,221,000	7,538,000	25,974,000	27,154,000	2,075,000	2,982,000	3,227,000	5,934,000	5,055,000
Nederländerna	317,000	342,000	841,000	3,286,000	4,714,000	756,000	681,000	702,000	2,753,000	2,049,000
Belgien	16,000	126,000	111,000	581,000	943,000	291,000	302,000	399,000	2,124,000	2,627,000
Stor-Britannien och Irland	2,646,000	2,777,000	4,998,000	16,549,000	23,362,000	5,947,000	7,273,000	11,612,000	41,710,000	35,612,000
Frankrike	440,000	430,000	719,000	1,792,000	1,503,000	2,976,000	2,111,000	3,111,000	7,705,000	10,429,000
Portugal	387,000	324,000	229,000	516,000	504,000	624,000	1,226,000	1,259,000	1,397,000	2,024,000
Spanien	185,000	270,000	367,000	677,000	551,000	165,000	438,000	-513,000	2,835,000	3,875,000
Gibraltar och Malta	—	—	—	—	1,000	36,000	32,000	78,000	263,000	204,000
Italien	157,000	168,000	228,000	578,000	647,000	297,000	355,000	372,000	986,000	608,000
Österrike	—	—	—	249,000	81,000	28,000	61,000	123,000	25,000	—
Turkiet	—	49,000	—	—	—	—	3,500	—	61,000	27,000
Egypten	—	—	—	—	—	—	1,500	16,000	—	27,000
Algier	—	—	—	—	—	125,000	—	—	—	—
Öfriga kusten af Norra Afrika ...	—	—	—	—	—	—	440,000	454,000	892,000	373,000
Förenta Staterna i Norra Amerika	1,219,000	1,688,000	2,459,000	6,482,000	6,425,000	3,689,000	3,862,000	3,777,000	156,000	130,000
Canada	—	—	—	—	—	—	—	—	2,660,000	841,000
Westindien	366,000	77,000	241,000	2,209,000	4,419,000	1,000	44,000	—	25,000	—
Brasilien	2,857,000	3,108,000	6,495,000	4,429,000	6,762,000	521,000	578,000	449,000	653,000	835,000
Plata-staterna och öfriga länder i										
Södra Amerika	—	—	—	—	—	—	121,000	40,000	47,000	—
Goda Hopps-udden	—	—	—	—	—	—	—	196,000	625,000	1,345,000
Ostindien, öfriga Asiatiska länder										
samt Australien	350,000	829,000	1,823,000	1,991,000	2,224,000	18,000	1,304,000	316,000	582,000	901,000
Summa	21,790,000	27,462,000	35,980,000	82,469,000	106,570,000	23,823,000	30,656,000	36,757,000	86,496,000	81,084,000

F. Fährhus.

1.

Till Statistiska embetsverkets historia och organisation.

(Forts. fr. 1:sta Bandet, sid. 175.)

Den stat för embetsverket, som genom Rikets Ständers beslut af den 24 Oktober 1860 fastställdes för statsregleringsperioden 1861—1863, upptager:

	R:dr	R-mt.	
till Chefen.....	lön	4,500.	
» 1 Sekreterare.....	»	4,000.	
» 1 Arkivarie och Registrator.....	»	2,500.	
» 1 Revisor.....	»	2,500.	
» en tjänsteman vid f. d. Tabell-Kommissionen.....	arfvode	750.	
» Vaktbetjeningen.....	»	700.	
» Bibliotekets underhållande och litterärt utbyte.....		1,000.	att utgå såsom reservationsanslag.
» betäckande af en del af kostnaderna för en Statistisk tidskrift.....		1,000.	
» arfvoden åt tillfälliga biträden.....		4,250.	
» det officiella Statistiska trycket.....		5,000.	

tillsammans 26,200,

hvarförutom förr beviljade anslaget af 1,000 R:dr »till ved, ljus, skrifmaterialier m. m.» från staten för Statistiska Tabell-kommissionen öfverflyttades till 6:te hufvudtitelns allmänna förslagsanslag »till skrifmaterialier och expenser, ved m. m.»

Uppå ansökningar utnämndes och förordnades af Kongl. Maj:t d. 19 April 1861 till *Sekreterare* i Statistiska Central-Byrån t. f. Arkivarien och Registratören derstädes Fil. Dokt. Edvard Fredrik Fähræus, och den 21 Juni s. å., med förändring af de i staten upptagne tjänstebenämningarne, till *Aktuariers Amanuenserne* derstädes Fil. Dokt. Grefve Carl Robert Stellan Mörner och Fil. Dokt. Ludvig Alexander Rosencrantz Balchen.

Hvad erfarenheten sedermera gifvit vid handen i afseende på embetsverkets verksamhetsföremål och villkoren för dessas utvidgande torde till stor del kunna inhemtas af nedanstående Embets-memorial af den 15 Aug. 1862 till Herr Stats-Rådet och Chefen för K. Civil-Departementet, uti hvilket behofven för statsregleringsperioden 1864—1866 framställdes till Kongl. Maj:ts Nåd. pröfning.

T. f. Chens
embetskrif-
velse af d.
15 Aug.
1862.

»Derest Rikets officiela Statistik skall fortgå och så väl till innehåll som omfång utbildas enligt de grunder, hvilka dels blifvit utvecklade i det underdåniga komité-betänkandet af den 18 Juni 1856, dels i öfrigt gjort och göra sig alltmer gällande inom alla andra civiliserade länder och hvilka följaktligen bordt tjena till ledning för embetsverksamheten inom Statistiska Tabell-kommissionen, så behöfves härtill onekligen ej ringa allmänt understöd.

Men ett sådant understöd kan och bör vara af flerahanda slag, och det ena slaget deraf kan åtminstone till någon del ersätta det andra. Under förutsättning att intet missförstånd äger rum i afseende på den officiela statistikens närmaste ändamål: att, så vidt omständigheterna det medgifva, insamla, granska, ordna och tillhandahålla sådana data inom samhällslifvets område, öfver hvilka en fortlöpande tillförlitlig öfversigt är behöflig så väl för statsförvaltningen, som för de sociala kunskapsgrenarnes utbildning, torde det nemligen vara lätt insedt,

att en väsendtlig skilnad förefinnes mellan primäruppgifternas *insamlande omedelbart* genom och till det Statistiska embetsverket, eller blott *medelbart* genom ett större eller mindre antal andra embetsmyndigheter, som hvar för sitt område eller verksamhetsföremål upprätta sammandrag;

att primäruppgifternas *granskning* förutsätter väsendtligt olika vilkor, om denna skall *i sin helhet* utföras i det centrala Statistiska embetsverket, eller om detta är berättigadt att vänta en *fullständigt genomförd* granskning af alla de primäruppgifter, för hvilkas insamlande annan myndighet anlitas;

att insamlande och granskning af Statistiska primäruppgifter, som måste hemtas från *frivilligt* meddelande, såsom t. ex. de viktigaste delarne af hela produktions- och näringsstatistiken äro väsendtligt beroende af det sätt, hvarpå kommunen och den enskilde uppfattat Statistikens vikt och på hvilket de kunna eller vilja till dess syftemål bidraga; samt

att i alla händelser befolkningens större eller mindre täthet, lättare eller svårare kommunikationsmedel jemte kommunal- och stats-förvaltningens hela organisation m. m. utöfva den väsendtligaste inflytelse på den officiela Statistikens bearbetning.

När intresset för de statistiska uppgifterna är allmänare spridt, när det enskilda och kommunala nitet, der detta behöft anlitas, villigt och skyndsamt understödjer de lokala embetsmyndigheterna, när dessa myndigheters biträde kan tagas i

fullt anspråk ej blott till de statistiska uppgifternas insamlande, utan ock till deras granskning och sammanförande för större territoriela områden m. m., så att det mödosammaste och mest tidspillande förarbetet åtminstone till en stor del blifvit undan-
gjordt, innan det Statistiska embetsverkets åtgärd vidtager för upprättandet af riks-sammandrag och dessas offentliggörande, så kan det ock blifva relativt lätt att både till innehåll och omfång utsträcka de statistiska undersökningarne och göra deras resultat tidigare tillgängligt för allmänheten.

T. f. Che-
fens em-
betsskrif-
velse af d.
15 Aug.
1862.

När åter förhållandena icke medgifva, att de lokala och andra förvaltande myndigheter tagas i så vidsträckt anspråk för den officiella statistikens behof, blir den oundgängliga följden deraf, att det omfång, till hvilket dennas bearbetning kan utsträckas, kommer att så mycket mer bero af de arbetskrafter, hvilka blifvit ställde till det Statistiska embetsverkets bestämda förfogande.

Dessa m. fl. förhållanden, som på det närmaste sammanhånga med organisationen och verksamheten af en Statistisk Central-Byrå, togos redan i noggrannt öfvervägande vid utarbetandet af det underdåniga förslaget af den 18 Juni 1856 rörande inrättandet af ett Statistiskt embetsverk. Erfarenheten har sedermera allt bestämdare bekräftat deras vikt och inflytelse.

Nämnde betänkande, som (sid. 193) förutsätter fortfarande åliggande för de centrala förvaltande myndigheterna att insamla och bearbeta de statistiska uppgifter, som ligga inom hvarderas verkningskrets, antyder (sid. 205) såsom föremål för Statistiska Central-Byrån utom hela befolknings-statistiken jemväl de statistiska redogörelser, som kunna tillvägabringas öfver areal- och jordegendomsfördelning, landthushållningen med dess binäringar, allmänna undervisningen, kommunikations-anstalterna, finanserna, fattigvården och kommunalväsendet m. m. Rikets Ständer beslöto dock vid riksdagen 1856—58 inrättandet af en särskild embetsbefattning inom Ecklesiastik-Departementet, hvars föremål bland annat skulle utgöras af Undervisnings-statistiken.

Vid organisationen af Rikets officiella Statistik med ledning af oftanämude betänkande borde nu otvifvelaktigt följas den ordning, som föreskrifves ej blott af den större eller mindre oumbärlighet, som tillerkännes det ena ämnet, den ena grenen, framför den andra, äfvensom det inbördes samband, i följd hvaraf tillvägabringandet af statistik öfver ett ämne förutsätter tillvaron af en sådan öfver ett annat, utan ock möjligheten att rörande hvarje särskildt ämne kunna erhålla primäruppgifter

T. f. Che-
fens em-
betskrif-
velse af d.
15. Aug.
1862.

af sådant värde, att dessa förtjente bearbetas. Det fick ej heller förbises, att det ingalunda skulle för vår Statistik blifva gagneligt, om man lät förleda sig att hupa en mångfald af primäruppgifter, hvilka, sedan deras insamlande vållat mer eller mindre vidsträckt besvär, för bristande arbetskrafter inom det Centrala embetsverket finge ligga ogranskade och obearbetade.

Då nu *folk* och *land* äro grundvilkoren för ett samhälles tillvaro, måste de äfven blifva främsta föremålen för dess officiella Statistik.

Vår *befolkningsstatistik*s höga ålder och af gammalt erkända värde måste redan, oafsedt det förhållande att denna gren af Statistiken obestriddligen är den viktigaste, göra det till en oeftergifflig pligt för mig att här söka införa den method, som numera ensamt kan vinna erkännande, nemligen *nominativ* census eller folkräkning och *nominativa* uppgifter öfver vigde, födde, döde m. m. d. Denna genomgripande förändring, som efter vidtomfattande förberedelser anbefalldes genom Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse af den 4 November 1859, m. fl. deraf framkallade special-föreskrifter och som efter Englands förödöme tillika afser att fylla behofven för en fullständig civilståndsregistration medelst utdelning af formulärblanketter till alla uppgifter och dessas insändande till samt förvarande i ett Central-Arkiv för hela Riket, tager emellertid i anspråk Byråns arbetskrafter i ojemförligt vidsträcktare mån, än hvad i förslaget af den 18 Juni 1856 var afsedt.

Vid jemförelse med de anslag och de arbetskrafter, som i andra länder för befolkningsstatistikens bearbetning efter denna method blifvit ställda till de Statistiska embetsverkens förfogande, och vid öfvervägande af det ofantliga arbete, som kräves för att granska och i en mångfald af detaljer sammanräkna flera millioner uppgifter, lärer väl icke heller skäligen kunna ifrågasättas, att det årsanslag af 4,250 R:dr R:mt till extraordinarier, hvilket nu är ställdt till mitt förfogande, skulle kunna möjliggöra det rika materialets bearbetning på det sätt, som önskvärdt vore. Exempelvis torde blott få anföras, att en enda detalj af vår census, befolkningens grupperande i de särskilda åldersklasserna, en klassifikation, som åtminstone i andra länder betraktas som en af de viktigaste, ensamt för sig kräfer, å 400 inprickningar i timmen, icke mindre än 1,600 arbetsdagar å 6 timmar om dagen.

För att åtminstone i vissa delar kunna afsluta Stockholms stads folkräkning, innan materialet från Riket i öfrigt allt för

mycket hopades, nödgades jag under första hälften af året 1860 öka extraordinariernes antal till 16 à 20, hvaraf naturligtvis följde, att de tillgängliga medlen af både besparing från förra året och årsanslaget så mycket förr uttömdes, hvarföre ock Kongl. Maj:t täcktes mot samma års slut bevilja ett tillskott af 2,000 R:dr R:mt, om hvars förnyande under loppet af detta år jag, oaktadt det stora behovet, dock tvekat att göra underdånig anhållan. Med det otillräckliga antalet biträden har arbetet alltså icke kunnat drifvas med det resultat af skyndsamhet, som jag önskat, och som vore behöfligt, dels för afslutning innan uppgifterna för följande år hopas, dels för andra ämnens bearbetning.

T. f. Che-
fens em-
betsakrif-
velse af d.
15 Aug.
1862.

Hvad beträffar vårt *land*, så erbjuder detsamma med hänsigt till den administrativa indelningens oregelbundenheter och den stora bristen i vår kunskap om arealen och dennas fördelning i flera hänseenden ett särdeles rikt fält äfven för Statistiska Central-Byråns omedelbara eller medelbara verksamhet, och har denna jemväl redan härför tagits i ej ringa anspråk, hvilket kommer att betydligt stegras i den mån frågan om jordmatriklars utgifvande i sammanhang med ekonomiska karteverkets fortgång närmas sin lösning.

Ehuru *jordbruksstatistikens* möjlighet beror af en tillförlitlig kunskap om den odlade jordens areal, hvilken kunskap ännu hos oss alltför kännbart saknas, har dock frågan om tillvägbringandet af en sådan statistik redan blifvit genom det Statistiska embetsverket väckt och af Kongl. Maj:t gjord till föremål för pröfning af samtliga Dess Befallningshafvande och Länens Hushållnings-sällskap. Afsigten härmed har ej varit eller ens kunnat vara att nu genast och allmänt vinna verkställighet, utan hufvudsakligen att påkalla samtliga vederbörandes uppmärksamhet på de oundgängliga villkoren för att komma det önskade målet närmare. Ännu innan allas yttrande ens inkommit, kan ej beräknas hvad härtill är erforderligt, men säkert synes dock vara, att framgången åtminstone tills vidare nära sammanhänger med den arbetskraft, som åt detta ämne fortfarande kan egnas i Statistiska Central-Byrån, och i följd deraf med de medel, som till dennas disposition blifvit ställdes.

I afseende på statistiska uppgifter rörande *kommunikationsanstalter, finanser, fattigvård, kommunalväsende* m. fl. ämnen, som antingen ej eller blott delvis utgöra föremål för någon viss Centralmyndighets nuvarande underdåniga berättelser och redogörelser, skulle visserligen kunnat ifrågasättas primäruppgifters

T. f. Che-
fens em-
betskrif-
velse af d.
15 Aug.
1862.

omedelbara insändande till och granskning i Statistiska Central-Byrån. Vid öfvervägande af de nödiga villkoren för att på denna väg för närvarande kunna vinna ändamålet, blef dock klart, att man åtminstone till en början skulle komma detta närmare på en annan väg, eller genom inrymmande uti *Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser* af hithörande ämnen, genom hvilket förfarande den stora fördelen af en kontroll öfver uppgifterna genom nämnde myndigheter och dem underordnad personal kunde beredas. Enligt denna plan har Statistiska Central-Byrån alltså fått att ombesörja utarbetande af förändradt formulär till ifrågavarande femårsberättelser, fördelning af nödige formulärblanketter, granskning och tryckning af de inkomna berättelserne, samt dessas utdelning, jemte författandet af ett rikssammandrag öfver det hufvudsakliga innehållet, ett arbete, som under loppet af detta år upptagit och än framgent kommer att upptaga ej ringa arbetstid, då omfånget af dessa berättelser synes uppgå till vida mer än 100 tryckta ark. Frukten af det häråt egnade arbetet skall dock otvifvelaktigt blifva desto större, ju mer stundande landsting i många hänseenden kunna begagna dessa berättelser till utgångspunkter, och bereda material för ytterligare upplysning.

Under den ringa tid, som de mera tvingande göromålen lemnat öfrigt, har af *Statistisk Tidskrift* utgifvits ett band, bestående af 7 häften, hvarjemte bland annat förändringar i metoden för bearbetning af flera Centralmyndigheters underdåniga berättelser utgjort föremål för talrika öfverläggningar.

Det har varit min pligt att, så vidt jag kunnat, främja det stora internationela syftsmål, som i hvarje Statistisk Byrå vill äga en *medelpunkt för skyndsamma regelbundna utbyten* af officiella statistiska publikationer och formulär, samt ömsesidiga upplysningars meddelande, men den smickrande begärlighet, hvarmed från många länder förbindelser med Byrån härstädes blifvit sökta, och den mångfald af upplysningar, hvilka i sammanhang härmed från densamma äskats och meddelats, hafva ofta på ett ganska kännbart sätt inkräktat på området för de öfriga embetsgöromålen.

För så vidt om dessa göromål i ett Statistiskt embetsverk kan bildas något omdöme af antalet *inkomne* och registrerade *utgångne* skrivelser, torde jag få äran upplysa, att år 1859 de förre utgjort 577, de senare 356, år 1860 de förre 539, de senare 502, år 1861 de förre 1,107, de senare 1,024 samt intill och med den 15 Augusti 1862 de förre 934, de senare 853.

Under förhållanden sådane som dem, hvilka jag här blott i korthet kunnat antyda, skulle jag svika min pligt, derest jag tvekade att uttala min erfarenhet och öfvertygelse, rörande embetsverkets stora behof af ökade arbetskrafter för den mängd göromål, som kräfver särdeles stor tid, såsom primäruppgifternas granskning och sammanräkning, renskrifning, expedierande af formulärblanketter och annat tryck m. m. d. — ett behof, hvars fyllande på det närmaste sammanhänger med möjligheten att på önskvärdt sätt fullgöra embetsverkets åligganden.

T. f. Chefens embetskrivelse af d. 15 Aug. 1862.

I afseende på embetsverkets *ordinarie tjänstemän* samt dessas verkningsskrets och aflöning har jag vid flera tillfällen och bland annat i ett vördsamt memorial af den 23 Augusti 1859 uttalat mina åsigter, och sedan Kongl. Maj:t med bifall till Rikets Ständers beslut afgjort denna fråga har jag nu intet att dervid för min del vidare yttra.

Beträffande åter det arbetsbiträde, som kan erhållas af *extraordinarier* eller arbetare mot ersättning för timma eller per styck, så har ökad erfarenhet ytterligare stadgat min öfvertygelse, att dessas begagnande erbjuder ganska stora fördelar, när tillräckliga medel förefinnas till uppmuntran åt de skickliga och till antalets förstärkning vid behof.

Af sådan anledning är det som jag i den officiella statistikens intresse nödgas vördsamt anhålla:

att Kongl. Maj:t tacktes i Nådigt öfvervägande taga och till Rikets Ständers pröfning öfverlemna frågan om ökning af anslaget till arfvoden åt tillfälliga biträden i Statistiska Central-Byrån åtminstone till 8,000 R:dr årligen, i sammanhang hvarmed jag torde få vördsamt fästa Herr Stats-Rådets och Departements-Chefens uppmärksamhet på det i min tanka oegentliga förhållandet, att Statistiska Tabell-Kommissionens stat skall belastas med ett arvode af 750 R:dr årligen till en f. d. tjänsteman i den numera upplösta Tabell-Kommissionen, hvilken tjänsteman af sin innehafvande Kamererarebefattning i Kongl. Kommerse-Kollegium är förhindrad att göra någon tjänst i Statistiska Central-Byrån.»

»I öfrigt har jag för min del ingen förändring att föreslå i Statistiska Tabell-Kommissionens stat för nästinstundande statsregleringsperiod.»

Berg.

Sedan Stats-Rådet i underdånighet tillstyrkt, dels att Kongl. Maj:t måtte till Rikets Ständer förnya sin vid nästföregående två riksdagar gjorda framställning, att Chefens för Statistiska

Kgl. Mits Nåd. proposition 1862.

Kgl. Mts
Nåd. pro-
position
1862.

Central-Byrån aflöning må, till närmare likhet med lönerna för andra i vikt jemförliga befattningar, bestämmas till 5,000 Riksdaler, och således nuvarande beloppet 4,500 Riksdaler ökas med 500 Riksdaler, dels ock att Kongl. Maj:t täcktes i så måtto bifalla t. f. Chefens underdåniga framställning, att till Rikets Ständer måtte föreslås, att, för mera omfattande bearbetning af de till Statistiska Central-Byrån ingående statistiska uppgifter, nuvarande reservations-anslaget till »arfvoden åt tillfälliga biträden», 4,250 Riksdaler, ökades med 3,000 Riksdaler», täcktes Kongl. Maj:t förklara sig föranlåten att förnya Sin vid nästföregående 2 riksdagar hos Rikets Ständer gjorda framställning, att Chefens för Statistiska Central-Byrån aflöning må till närmare likhet med lönerna för andra i vikt jemförliga befattningar bestämmas till 5,000 R:dr, och således nuvarande beloppet 4,500 R:dr ökas med 500 R:dr; hvarjemte Kongl. Maj:t ville i Näder föreslå, att, för mera omfattande bearbetning af de till Statistiska Central-Byrån ingående statistiska uppgifter, nuvarande reservationsanslaget »till arfvoden åt tillfälliga biträden»: 4,250 R:dr må ökas med 3,000 R:dr.

Stats-Ut-
skottets
utlåtande.

Rikets Ständers Stats-Utskott, som, med hänseende till de med ifrågavarande Chefsbefattning förenade trägna göromål och vid jemförelse af de för likartade tjänster inom andra embetsverk uppförda aflöningsbelopp, ansett den begärda förhöjningen vara med billighet öfverensstämmande, tillstyrkte, att den begärda lönetillökningen, 500 R:dr, måtte af Rikets Ständer beviljas, äfvensom ock att, med afseende å anförda skäl, nuvarande reservationsanslaget, 4,250 R:dr, »till arfvoden åt tillfälliga biträden vid Statistiska Central-Byrån» måtte ökas med 3,000 R:dr och utgå med 7,250 R:dr om året.

Reserva-
tioner.

Mot detta tillstyrkande, i hvad det rör den sistnämnda tillökningen, anfördes reservation af Herr A. W. Björck och v. Talmannen Anders Eriksson, »hvilka såsom sin reservation upptagit Utgifts-afdelningens förslag till utlåtande, som hade följande lydelse: »Ehuruval t. f. Chefen för Statistiska Central-Byrån uti nyssberörda memorial såsom föremål för Byråns verksamhet uppgifvit, utom befolknings-statistiken, jemväl de statistiska redogörelser, som kunde tillvägabringas öfver areal- och jord-egendoms-fördelning, landthushållningen med dess binärningar, allmänna undervisningen, kommunikations-anstalterna, finanserna, fattigvården och kommunalväsendet m. m., har dock, så vidt Utskottet varit i tillfälle inhemta, nämnde byrå hittills under dess mer än fyraåriga tillvaro nästan uteslutande sysselsatt sig

med befolknings-statistiken. Den af t. f. Chefen antydda plan för bearbetande af denna del af statistiken synes ock vara så omfattande, att för dess tillämpning Byråns alla arbetskrafter, äfven om den begärda förhöjningen blefve af Rikets Ständer beviljad, säkerligen skulle fortfarande tagas i anspråk, så att andra icke mindre viktiga grenar af Statistiken jemväl framgent komme att lemnas å sido. Utskottet vill ingalunda bestrida värdet af en befolknings-statistik af den omfattning t. f. Chefen därför funnit nödig, men fördelarne deraf hafva synts Utskottet icke motsvara det arbete och den kostnad, som derpå måste nedläggas, och har Utskottet af dessa skäl ansett, att för behandlingen af befolknings-statistiken en mera inskränkt plan bör följas, hvarigenom tid och medel besparas för bearbetning af Statistikens öfriga grenar. Efter en sådan förändring i Byråns verksamhet torde det nuvarande anslaget för extra biträden finnas tillräckligt; och Utskottet tillstyrker således,

att den af Kongl. Maj:t begärda förhöjning i nuvarande reservationsanslaget »till arfvoden åt tillfälliga biträden» icke må af Rikets Ständer beviljas.»

Mot Stats-utskottets tillstyrkande så i ena som andra punkten anfördes af Riksdagsfullmäktigen C. J. Svenssen från Calmar län följande reservation: »Enär vid sistlidne riksdag, såväl Stats-Utskottet som Rikets Ständer afslogo den af Regeringen äfven då begärda löneförhöjning för Statistiska Byråns t. f. Föreståndare, måste jag reservera mig emot det af Utskottet nu i detta afseende fattade motsatta beslut. Det motiv Utskottet då anförde, att tillökning i de vid 1856—58 årens riksdag bestämda aflöningsbelopp icke borde medgifvas, då ej *särdeles viktiga* skäl dertill förekomme, borde jemväl nu bibehållit sin giltighet, helst icke något skäl, än mindre något af vikt, förefinnes för beviljandet af ifrågavarande förhöjning.

Rikets Ständers afsigt har desto mindre varit, att förenämnda befattning skulle hafva ett chefsembetes karakter och anspråk, som de särskildt, i ändamål att föreståndaren skulle betrakta sig mera såsom en arbetande embetsman, än som chef, vid 1856—58 årens riksdag borttogo chefs titeln. Det skulle sålunda vara alldeles följdvidrigt, äfvensom det komme att leda till förnyade anspråk på Statens kassa för lönevilkorens försäntande i full likhet med andra chefsplatser, om Rikets Ständer nu, med frångående af sina förut uttalade åsigt och fattade beslut, bevilja den begärda tillökningen. Af Byråns verksamhet

vill det synas, som att ändamålet dermed förfelats, hvadan anledning till uppmuntran, från den sidan sedt, icke förefinnes.

Utskottets tillstyrkande af ett nära dubbelt högre anslag till biträden åt Statistiska Byrån, än det hittills varande, har jag ej heller kunnat biträda. Ämnadt att vara ett centralt verk för bearbetning af statistikens *alla* grenar, hvilka icke genom annat embetsverk bearbetades, har ifrågavarande byrå likväl, oaktadt *fem* år snart sedan dess första inrättning förflutit, knappast sysselsatt sig med något annat, än det ämne, som utgjorde föremål för f. d. Tabell-kommissionens verksamhet; och då anslaget dertill redan är *fem* gånger högre än det till nyssnämnda Kommission, samt dess personal, jemförd med den andra länders Statistiska Byråer äga, synes, om den erhöile behörig ledning och icke egnade sig åt andra värf, fullt tillräcklig för en mera omfattande verksamhet, skulle det, efter min tanke, vara hvarken nödigt eller nyttigt att nu gifva samma anslag en så betydlig förhöjning.

Erfarenheten har stundom visat, att med dylika tillägg annat ändamål icke vinnes, än att *det* arbete, som skulle af de ordinarie tjenstemännen besörjas, öfverlemnas åt den genom tillökningen vunna extraordinarie personalen; och arbetets resultat beror ofta mindre af arbetarnes antal, än af det sätt, på hvilket arbetet varit ordnad. — Under närvarande förhållanden anser jag ifrågavarande förhöjning i Statistiska Byråns anslag vara obehöflig och ändamålslös.

Statistiska Central-Byrån befinner sig i samma ställning som vid sista riksdagen, och jag återopar alltså för öfrigt den af mig då biträdda reservationen, hvilken finnes intagen på sidan 60 af Stats-Utskottets Utlåtande den 27 April 1860, *Nº* 93. Förutsägelsen deri, att »de framtida anspråken snart skulle visa, att den gjorda anordningen af embetsverket komme att medföra en vida betydligare kostnad, än om Rikets Ständers beslut blifvit satt i verket», har allt för snart gått i fullbordan.»

Häri instämde Riksdagsfullmäktigen G. Bjerkander från Skaraborgs län.

Stats-Utskottets ofvananförda tillstyrkande bifölls sedermera af hvart ett af Riksstånden; hos Ridderskapet och Adeln samt Presteståndet utan diskussion, hos Bondeståndet efter diskussion, men utan votering, hos Borgareståndet efter diskussion och votering, hvars utslag blef bifall till Stats-Utskottets tillstyrkan med 34 ja mot 14 nej.

De åsigt, som folkombuden uttala, hafva en desto större betydelse för den officiella Statistiken, ju mera denna för sin utbildning, sitt gagn är beroende af det allmänna omdömet. För ett Statistiskt embetsverk skulle det ock i många hänseenden medföra stora fördelar, om plan och vilkor för omfattande statistiska undersökningar af Representationen pröfvades i sammanhang med medlens beviljande. Oberäknad den lättnad, som härigenom ej sällan kunde vinnas, för erhållandet af de fastställda uppgifterna, vore under sådant förhållande både för Representationen lättare att bedöma, i hvad mån dess väntan af det Statistiska embetsverket blifvit uppfylld, och för detta angenämare att ej hafva nedlagt möda på arbete, som sedan komme att anses mindre nödigt eller gagneligt. När åter så ej är fallet, måste embetsverkets bemödanden så mycket hellre blifva blottställda för olika omdömen och till och med klander, som bland den mängd af samhällsföreteelser, öfver hvilka statistiska redogörelser kunna ifrågakomma, företräde inrymmas än åt den ena än åt den andra gruppen, alltefter den dömande olika uppfattning, samhällsställning o. s. v. Mer eller mindre ofullständig insigt i detaljarbetet för omfattande statistiska undersökningar och dessas bearbetning till offentliggörande kan ock allt för lätt missleda till öfverdrifna fordringar. Äfven sådana kunna dock någon gång hafva sin nytta med sig, när de uttalas af ett varmt nit. I alla händelser synes det för framtiden gagneligt, att i de här lemnade bidragen till Statistiska embetsverkets historia ej må saknas de diskussioner, som, enligt hvad ofvan är antydt, i Borgare- och Bondestånden föreföllo vid behandlingen af Stats-Utskottets ofvan anförda tillstyrkande.

Diskussionen d. 3 Juni 1863 öppnades af Herr Björck^{*)}: Emot Utskottets förevarande hemställan har jag reserverat mig och i sådant hänseende såsom mitt yttrande upptagit utgiftsafdelningens förslag till utlåtande. Jag ber att få uppläsa denna reservation, hvilken innehåller blott några få rader. Den lyder sålunda: »Ehuru väl tillförordnade Chefen för Statistiska Central-Byrån uti nyssberörda memorial såsom föremål för Byråns verksamhet uppgifvit, utom befolkningsstatistiken, jemväl de statistiska redogörelser, som kunde tillvägabringas öfver areal- och jordegendomsfördelning, landthushållningen med dess binnärningar, allmänna undervisningen, kommunikationsanstalterna, finanserna, fattigvården och kommunalväsendet m. m., har dock, såvidt Utskottet varit i tillfälle inhemta, nämnde Byrå hittills under dess mer än fyraåriga tillvaro nästan ute-

Diskussionen i Vällof, Borgareståndet.

^{*)} Herrar Wallenbergs och Bruns under diskussionens fortgång afgifna yttranden hafva vid tryckningen af protokollet för dagen ej meddelats och kunna alltså här ej upptagas.

slutande sysselsatt sig med befolkningsstatistiken. Den af tillförordnade Chefen antydda plan för bearbetande af denna del af statistiken synes ock vara så omfattande, att för dess tillämpning Byråns alla arbetskrafter, äfven om den begärda förhöjningen blefve af Rikets Ständer beviljad, säkerligen skulle fortfarande tagas i anspråk, så att andra icke mindre viktiga grenar af statistiken jemväl framgent komme att lemnas å sido. Utskottet vill ingalunda bestrida värdet af en befolkningsstatistik af den omfattning, tillförordnade Chefen derför funnit nödig, men fördelarne deraf hafva synts Utskottet icke motsvara det arbete och den kostnad, som derpå måste nedläggas; och har Utskottet af dessa skäl ansett, att för behandlingen af befolkningsstatistiken en mera inskränkt plan bör följas, hvarigenom tid och medel besparas för bearbetning af statistikens öfriga grenar. Efter en sådan förändring af Byråns verksamhet torde det nuvarande anslaget för extra biträden finnas tillräckligt; och Utskottet tillstyrker således, att den af Kongl. Maj:t begärda förhöjning i nuvarande reservationsanslaget till arvoden åt tillfälliga biträden icke må af Rikets Ständer beviljas.»

Det tillhör visserligen Regeringen att bestämma omfånget af de särskilda administrativa myndigheternas verksamhet. I första rummet beror det på myndigheterna sjelfva eller vederbörande Chefer att uppgöra och framlägga förslag och planer till arbetsordningen och sedermera tillkommer det Regeringen att pröfva dessa planer och fastställa arbetena i öfverensstämmelse dermed.

Deremot är det ovillkorligen Rikets Ständers rättighet att, sedan arbetsplanerna sålunda blifvit till efterlefnad fastställda, tillse och undersöka, huruvida och i hvad mån den verksamhet, som härigenom tilldelas de skildja myndigheterna, är eller icke är af beskaffenhet att vara för ändamålet fullt lämplig med hänsyn till våra förhållanden; och i så fall torde någon afvikelse derifrån böra medgifvas.

Statistiska Central-Byrån har nu i afseende å befolknings-statistikens bearbetning använt sin tid och sin möda nära nog uteslutande på fullföljandet af en fastställd plan, som syftar derhän, att i Byrån anteckningar skola föras öfver folkmängden i riket i så detaljerad form, att hvarje person finnes upptagen till namn och till ålder. Ändamålsenligheten af en dylik anordning torde emellertid vara skäligen tveifvelaktig. Det må vara godt och väl, att för vissa enskilda tillfällen så beskaffade upplysningar kunna erhållas, som dessa, om en persons förhållanden; men sällsynta torde dock dessa tillfällen vara, der icke med mera fördel de nödiga underrättelserna inhämtas der personen finnes antecknad, och detta så mycket hellre, som längderna blott hvar 5:te år kompletteras och detta i öfverensstämmelse med sednaste mantalsförteckningar. Det är mig derföre ock svårt att inse nödvändigheten och lämpligheten af ett sådant register. Man skulle dock kunna låta systemet gå derhän och anse utförandet, såsom ett kuriosum, vara ett värderikt arbete, derest icke dermed vore förenade andra olägenheter. Dit hörer i främsta rummet kostnaden. För arbetet fordras ett stort antal biträden, som måste särskildt aflönas; och äfven om man förbiser denna omständighet, är vidare förhållandet, att detta arbete till följd af sin art kräver sådana upplysningar och uppgifter från allmänhetens sida, att det endast af detta skäl icke bör af Ständerna uppmuntras till behandling af Statistiska Byrån. Då denna Byrå inrättades i stället för den gamla Tabell-Kommissionen, skedde detta icke hufvudsakligen för att åt befolkningsstatistiken bereda en mera omfattande behandling, utan det var just med afseende särdeles å Borgarståndets önskan, på det att äfven öfriga grenar af

statistiken omsider måtte odlas och bearbetas, som Ständerna gingo derhän i frikostighet, att för statistiska ändamål utgifva 8 gånger mera än tillföre; men den tid, som sedan dess förflutit, har emellertid till fullo gifvit vid handen, att dessa öfriga grenar af statistiken ändock fått stå tillbaka. Det må väl vara sannt, att denna pligtförsummelse icke uteslutande kan läggas Statistiska Byrån till last, emedan den af Ständerna samtidigt inrättade Statistiska Beredningen måste anses hafva sin del deri. Denna Beredning består af flera af Kongl. Maj:t utnämnda ledamöter, dels från de förvaltande verken och dels från departementen. Desse sammanträda och besluta, hvad som skall göras; men hitintills har, mig veterligen, från dem intet beslut emanerat, som haft till påföljd en mindre ensidig riktning af sjelfva Byråns verksamhet. Huru härmed i det ena eller andra fallet än må vara, är likväl följden klar, att, med undantag af befolkningsstatistiken, öfriga grenars bearbetande, som dock var hufvudsakliga anledningen till Tabell-Kommissionens reorganisation, blifvit alldeles satt å sido. En statistisk tidskrift skulle ock efter Rikets Ständers beslut af Byrån utgifvas, och då efter långt dröjsmål den äntligen skred derhän, syselsatte den sig nära nog ensamt med en polemik emot Ständerna, derför att Ständerna ej ville medgifva, att den plan för Byråns verksamhet, som, efter hvad jag nyss antydde, utgjorde ett vilkor för Byråns existens, finge rifvas sönder, utan att de drefvo igenom sin mening.

Det är dock blott i formelt hänseende, som Ständernas förnyade beslut tillämpats. Den ursprungliga och af Ständerna fasthållna planen bestämde, att Byrån skulle utgöras af en Chef och en Sekreterare jemte 2ne ordinarie biträden. Den tillförordnade Chefen bemödade sig att undanröjda denna organisation, som han icke ville vidkännas, minst under det den först tillförordnade Sekreteraren innehade embetet. Ständerna stodo dock fast vid sitt beslut, och en särskild Sekreterare har ock numera blifvit vederbörligen tillsatt; men då det gällde arbetets fördelning, ställde den nuvarande innehafvaren af Chefsplassen *alla* de tre tjenstemännen i samma förhållande till Chefen, och Sekreteraren blef blott *hans* Sekreterare, hans biträde likasom de andre. Således hafva Rikets Ständers afsigter ändock icke blifvit förverkligade; och om det derjemte ej kan förnekas, att det i Central-Byrån bedrifna registerförande, huru intressant och huru makalöst och gediget det än må kallas, dock hemtar sitt största intresse från begäret att skryta med fullständiga tabeller, torde än mera fog förefinnas för den mening, som icke vill medgifva, att ökade kostnader af det nya embetsverket nedläggas på detta specialarbete, medan öfriga grenar af statistiken lemnas å sido. Och då det synes vara mera än klart, att, om befolkningsstatistiken hädanefter bearbetas efter en mindre omfattande plan, det kan blifva en möjlighet för Central-Byrån att vidtaga de förbättringar i den gamla Tabellkommissionens arbete, som må anses nödiga, med ett inskränktere antal extra arbetsbiträden, än som för närvarande står till Byråns förfogande, och det nuvarande anslaget följaktligen kan lemnas tillgångar till afönande af biträden för bearbetandet af statistikens öfriga grenar, synes mig all anledning vara för handen att afslå ifrågakvarande ytterligare bidrag af statsmedel, helst genom ett sådant beslut derjemte afses att uttala ett omdöme om den syftning, i hvilken Statistiska Central-Byråns verksamhet hädanefter bör fullföljas. Jag anhåller följaktligen om proposition å min nu angifna särskilda mening.

Herr *Bovin*: Jag kan icke dela den föregående talarrens åsigter. Befolkningsstatistiken är onekligen af stor betydighet för ett land. Den har dock hitintills blifvit hos oss ringa bearbetad och med allt fog torde man äfven

kunna påstå, att de medel, som för detta viktiga ändamål blifvit anvisade, äro ganska obetydliga i jemförelse med de anslagsbelopp, som i andra länder der- till disponeras.

I öfrigt åberopar jag de skäl, som Utskottet anfört för bifall till den af Kongl. Maj:t äskade förhöjningen i det ifrågavarande reservationsanslaget; och då emot betänkan- det i denna del reserverat sig endast 2:ne Utskottsledamöter, med hvilka 2:ne andra sig förenat, synes deraf uppenbart, att inom Utskottet åsigt-erna varit i det närmaste öfverensstämmande deruti, att den i afseende å befolknings-statistiken hittills följda arbetsplan än ytterligare bör fortsättas.

Statistiska Beredningen har blifvit lagd till last, att den uteslutande egnat sin omsorg och Byråns verksamhet åt nämnda gren af statistiken. Jag vill ej förneka, att så hitintills må hafva varit förhållandet, men jag undrar dock, huru-vida det icke är bättre och rättare att med allvar och kraft företaga sig och genomföra en sak i sender, än att genom sysselsättning samtidigt med många olika ämnen i intet kunna åstadkomma något rätt grundligt, helgjutet och tillfredsställande arbete.

Det är dessutom icke riktigt att säga, att Statistiska Beredningen endast och allenast vid befolknings-statistiken fäst sin uppmärksamhet. Statistiska Byråns förslag har legat till grund för föreskrifterna om Rikets ekonomiska karteverk. Statistiska Byrån har ock uppgjort ett nytt förslag till formulär för Landsböfdingarnes s. k. femårsberättelser samt äfven af de sednat afgifna särskildt utarbetat ett med mycken omsorg och nit uppställt, väl behöfigt sammandrag. År 1861 aflemnades från Byrån förslag, rörande en tillräcklig och omfattande statistik för jordbruket, hvarjemte Byrån lemnat upplysningar om de i riket bildade så kallade aktiebolag; och då Byrån äfven i mycket annat öfvat en gagnande verksamhet, synes man icke med skäl kunna förebrå den- samma att uteslutande hafva egnat sig åt bearbetning af befolknings-statistiken.

Med erfarenheten af dessa förhållanden för ögonen torde man således kunna taga för gifvet eller åtminstone icke böra betvifla, att Statistiska Byråns verksamhet äfven för framtiden skall komma att riktas åt alla delar af statistikens vidsträckta område; men då det är en orimlighet att fordra, att Byrån skall i den skala, som ämnet kräver, kunna fortsätta bearbetandet af de statistiska uppgifterna med den arbetspersonal, som för närvarande är densamma möjligt att använda, synes giltig anledning vara för hande, att hvad här blifvit begär- dt beviljas; och jag tillåter mig härvid ännu en gång erinra derom, att äfven det sålunda tillökade arbetsanslaget utgör ett ringa belopp, emot hvad ämnet är värdt. Jag anhåller om proposition å bifall.

Herr *Alander*: Det synes väl, som om åtskilliga anmärkningar skulle kunna göras emot Hr Björcks yttrande i fråga om befolknings-statistiken, helst denna, rätt utförd, också kan inbegripa de öfriga statistikens delar, som äro föremål för Byråns verksamhet. Jag vill dock icke upptaga tiden med att be- svara detsamma, så mycket mer, som jag instämmer med Hr Björck i sjelfva hufvudsaken, att nemligen Statistiska Byråns verksamhet i afseende på befolknings-statistiken borde inskränkas inom de gränser, som för Tabell-Kommissionen voro uppställda. På denna grund skulle jag äfven vara benägen att lika med Hr Björck tillstyrka afslag å hvad Utskottet i förevarande punkt föreslagit. Likväl tager jag mig friheten hemställa, att någon del af det äskade anslaget må ställas till Kongl. Maj:ts disposition, att efter befogenhet tillhandahållas vederbörande. Vinner emellertid denna min hemställan icke Ståndets bifall, yrkar jag afslag å den nu föredragna punkten.

Herr *Henschen*: Jag har icke observerat, om Borgareståndet afgjort den 4:de punkten. Gälla Hr Björcks anmärkningar denna punkt, medgifver jag, att de kunna vara rätt placerade; angå de åter den 5:te punkten, måste jag opponera mig emot desamma, emedan Hr Björck uttalat sig i en tendens, oförenlig med mina åsikter. Hr Björck har talat om det allmänna civilstånds-registratur, hvarpå Statistiska Central-Byråns arbete med befolknings-statistiken går ut. Att hafva ett sådant registratur är i sanning af ganska stor vikt för privaträttsliga förhållanden, och jag tror, att allmänheten skulle finna sig särskild belåten, om man kunde komma derhän, att ens familj- och arfsrättigheter icke behöfva vara beroende på de af kyrkoherdarne hittills förda böcker, utan att anteckningar, som af dem göras, blifva samlade på ett säkert ställe, der man lätt kan leda sig från det ena till det andra. Jag tror ock derföre, att man icke bör lägga den Statistiska Central-Byrån till last, att den så mycket sysselsatt sig med befolknings-statistiken, utan snarare erkänna detta såsom en berömlig åtgärd. Dessutom är det icke ensamt i Sverige, som man lagt så synnerlig vikt på befolknings-statistiken. I England och troligen äfven i flera andra länder har åt denna del af statistiken egnats mycken flit. Hr Björck har själf medgifvit, att arbetet är förenadt med mycket besvär, och Hr Björck åtminstone torde derföre icke böra klandra, att detsamma icke fortskridit längre; likasom man icke heller har något skäl att påstå, att tjänstemännen i Statistiska Byrån icke inlägga nog flit i sina arbeten. Såsom ledamot i författnings-kommissionen har jag ofta varit sysselsatt i Statistiska Byrån, och jag är derföre i tillfälle att till en del vitsorda tjänstemännans arbetsamhet. Att, såsom med detta anslag afses, antaga tillfälliga biträden i Statistiska Byrån har ganska stora skäl för sig. Derigenom att de extra biträdena erhålla betaldt för hvad de göra, arbeta de vida flitigare än tjänstemännen på ordinarie stat, hvilka kanske ganska ofta tillbringa tiden på embetsrummen med att läsa tidningar. Äfven för arbetets kvalitet är antagandet af biträden endast för tillfället en säkrare borgen, ty dessa biträden äro underkastade risken att afskedas, när helst Chefen finner deras arbeten icke motsvara, hvad man väntat. Jag kan här icke underlåta att åberopa en sakkunnig persons, nemligen Professoren Bergfalks vitsord till försvar för Statistiska Byrån. Professor Bergfalk har nemligen förklarat sin stora belåtenhet i afseende å den fullständighet, Statistiska Byrån ådagalagt i sina arbeten rörande befolknings-statistiken; och en hvar, som vill taga kännedom om de årliga berättelser med dithörande många tabeller, som Byrån redan utgifvit, skall själf finna riktigheten af detta omdöme. Har man förhoppning, att ett arbete skall blifva väl utfördt, kan man icke rättvisligen klandra, om någon längre tid dertill åtgår. Nog hafva vi tillräckligt med arbeten, som på hafs och utan all grundlighet blifvit verkställda. Här är förhållandet alldeles motsatt, och i stället för klander hade Statistiska Byrån förtjent beröm. Det vetenskapliga värdet af dessa arbeten har icke heller af någon blifvit bestridt. Jag vet väl, att, då Byrån inrättades, dermed afsågs en mångsidigare verksamhet, men jag och kanske flertalet med mig kände ej då så noga, att befolknings-statistiken behöfde på mångfaldigt sätt behandlas, eller att densammans upprättande skulle vara förenadt med så stor kostnad, och jag vill icke klaga öfver kostnaden, då arbetet blifvit grundligt. Hr Wallenberg har redan ganska riktigt påpekat, att ingen nekat, det de redan anvisade medlen åtgått till arbetet, samt att det är inkonsequent att nu icke bevilja anslag för arbetets fortsättande och fullbordande. Jag instämmer fullkomligt deruti och yrkar, på grund af hvad jag nu anfört, fullständigt bifall till Utskottets

Diskussionen i Borgareståndet.

förslag. Med den af Hr Alander föreslagna jemkning deri torde ingenting vara att erinra.

Herr Carlén: Jag instämmer med Hr Björck och vill blott, i anledning af den tillvitelse, Hr Wallenberg rigtat emot Hr Björck och dem, som dela hans åsigt, att de skulle handla inkonsequent, då de yrka afslag å Utskottets ifrågavarande hemställan, tillägga ett par ord. Den Statistiska Central-Byrån har redan alltför mycket sysselsatt sig med ett enda ämne och, för att få det så vidlyftigt som möjligt, lemnat åsido alla andra grenar af statistiken. Redan denna omständighet utgör ett fel uti Statistiska Byråns verksamhet, och sjelfva planen, som Byrån vid sina arbeten följt, är omöjlig att verkställa. Af dem, som ogilla denna plan, kan man väl icke rimligen begära, att de skola bifalla anslag till arbetets fortsättande på enahanda sätt, och aldra minst bör man skylla dem för inkonsequens, då de söka motarbeta sådant. Att det för civila rättsförhållanden kan vara af gagn att få de till befolknings-statistiken hörande uppgifter samlade på ett ställe, kan visserligen vara sannt, men jag tror, att ingen på allvar föreställer sig, att man på uppgifter derifrån kan bygga domslut. Jag yrkar afslag å Utskottets utlåtande i denna punkt.

Herr Ljungberg: Jag har icke velat yttra mig öfver första punkten af Utskottets utlåtande om anslagen till den Statistiska Tabellkommissionen, emedan jag ansåg denna fråga i viss mån vara af *personlig* karakter, samt emedan jag föreställer mig, att om de, som vid föregående riksdagar motsatt sig den begärda löneförhöjningen för den Statistiska Byråns föreståndare, kunde gå in derpå, sedan han nu för andra gången eluderat statsmagternas beslut och under en ny statsregleringsperiod åsidosatt det med embetsverket afsedda ändamål, kunde jag, som *icke* deltagit i dessa beslut, med långt större skäl iakttaga passivitet.

Den fråga, som nu blifvit föredragen, är åter af annan natur. Denna afser nemligen ett intresse af stor allmän vikt, nemligen frågan om det sätt, på hvilket ett nytt af staten inrättadt embetsverk fyller sin uppgift, samt huruvida det må vara nödigt och klokt att förhöja anslagen för samma verk; och i detta ämne anser jag mig desto mindre böra undandraga mig att afgifva mitt yttrande, som jag är i tillfälle att beriktiga åtskilliga dels i Byråchefens framställning och dels i den nu pågående diskussionen förekomma misstag och oriktiga uppgifter.

Så läser man uti det af Hr Berg till Chefen för Civildepartementet afgifna memorial, hvars uppgifter Utskottet haft den obetänksamheten att lägga till grund för sin hemställan: »att vid jemförelse af de anslag och de arbetskrafter, som i andra länder blifvit för befolknings-statistikens bearbetning efter denna method ställda till de statistiska embetsverkens förfogande, och vid öfvervägande af det högst betydliga arbete, som kräfdes för att granska och i en mångfald detaljer sammanräkna flera millioner uppgifter, det skäligen icke kunde ifrågasättas, att det anslagna beloppet af 4,250 rdr till arfvode åt tillfälliga biträden skulle kunna möjliggöra det rika materialets bearbetning på det sätt, som önskvärdt vore.» Hvad nu först beträffar den plan för befolknings-statistiken, som Hr Berg vid alla tillfällen omordar och hvilken han vill hafva tillagd en så utomordentlig vikt, så kan denna från England lånade plan i vissa hänseenden erbjuda åtskilliga fördelar och derföre vara rätt god för de länder, som för ernående af en minutös utförlighet kunna åsidosätta allt afseende på kostnaderna, och hvilka derjemte ega ett statistiskt embetsverk med den ledning och organisation, att ett resultat, motsvarande uppoffringarne, kan uppnås. Men då båda

dessas villkor saknas i vårt land, torde äfven med skäl kunna ifrågasättas, om denna plan bort, på det sätt nu skett, här införas. Hr Bergs påstående, att anslagen för befolknings-statistikens bearbetande »efter denna method» äro i *andra länder* betydligt högre än i Sverige, är icke blott oriktigt i så måtto, som denna method endast i ett annat land, nemligen det rika England, blifvit i sin helhet tillämpad, utan äfven missledande deruti, att mången, som icke närmare känner förhållandena, och då orden »efter denna method» lätt förbises, måste af ordställningen sluta, att Svenska Byrån åtnjuter för befolknings-statistikens mindre anslag än andra dylika embetsverk. Men detta är alldeles falskt; tvärtom äro flera utländska byråer, som utveckla en långt större och mera omfattande verksamhet än vår så kallade Central-Byrå, i åtnjutande af mindre anslag än denna. Det är icke heller med verkliga förhållandet öfverensstämmande, att endast 4,250 rdr äro anslagna åt extra biträden. Detta anslag uppgår nemligen i verkligheten till 5,000 rdr, hvaraf 750 rdr utgå till en f. d. revisor, hvars göromål bestridas af extra ordinarier.

En talare har med mycken pathos yttrat sig om den grundlighet, som skulle genomgå den Statistiska Byråns arbeten, samt förmenat, att, då en sådan grundlighet nu skulle ha vunnits, någon anmärkning emot arbetsplanen icke skäligen kunde framställas. Jag torde under diskussionens fortgång blifva i tillfalle att visa, med hvilken grundlighet den Statistiska Byråns arbeten äro affattade, och vill nu i afseende på den sednare anmärkningen endast till den värde talaren hemställa, huruvida han icke kan tänka sig grundligheten parat med ett praktiskt arbetssätt. Jag är fullt öfvertygad, att huru frikostigt stämd för hithörande anslag han nu blifvit, han likväl skulle draga riktigheten af sitt nu afgifna votum i tvifvelsmål, om Hr Berg en vacker dag hunne från befolknings-statistiken öfvergå till andra grenar, och alla dessa skulle bearbetas efter en lika omständlig och kostsam arbetsplan, hvilket ju, efter talarens förmenande, vore nödvändigt, om »grundlighet» skall ernås!

Men jag återgår till Byrå-Chefens memorial.

»Hvad statistiken om vårt land beträffar», säger Hr Berg, »så erbjuder detsamma med hänsigt till den administrativa indelningens oregelbundenheter och den stora bristen i kännedom om arealen och dennas fördelning, i flera hänseenden ett särdeles rikt fält äfven för Statistiska Central-Byråns omedelbara eller medelbara verksamhet, hvilken redan härför tagits i icke ringa anspråk och kommer att betydligt stegras, i den mån frågan om jordmatriklars utgifvande i sammanhang med ekonomiska karteverkets fortgång bringas närmare sin lösning.» Detta låter något, men förhållandet är icke sådant, som Hr Berg uppgifvit, hvarken i afseende på Byråns hittillsvarande eller dess blifvande verksamhet.

För kännedomen af landets areal och dennas fördelning har Byrån gjort intet, om man ej dertill vill räkna, att hon afgifvit ett par underdåniga *ullåtanden*, hvilka dock endast skulle kunna föras till den *medelbara* kategori, Hr Berg omtalar.

Hvad angår jordmatriklarne, för hvilkas utgifvande Byråns verksamhet skulle så »betydligt stegras», så är det nu åter upprepade talet derom egentligen blott en reminiscens från den Statistiska komiténs tid, då bland andra åtgärder för erhållandet af en jordbruks-statistik äfven påtänktes upprättandet af sådana matriklar; men numera utarbetas ett s. k. ekonomiskt karteverk, till hvilket uppgifter af ungefärligen enahanda och i vissa delar mera fullständigt innehåll, än dessa jordmatriklar skulle hafva, biläggas; och arbetet för dessa sednare, om de icke genom vissa anordningar i afseende på berörda uppgifter

Diskus-
sionen i
Borgare-
ståndet.

skulle kunna helt och hållet umbäras, kan därför blifva särdeles enkelt. Hr Berg har äfven underlåtit nämna, att jordmatriklarne icke kunna utgifvas annorlunda än länsvis, efterhand som ekonomiska karteverket fortskrider, hvarföre och då hvarje länskarta erfordrar *flera* år, den tillhörande matrikelns utgifvande i sanning icke lärer medföra någon för Byrån ansträngande verksamhet.

Vidare förekommer i samma märkliga memorial följande yttrande: »att ehuru jordbruks-statistikens möjlighet berodde af en tillförlitlig kunskap om den odlade jordens areal, hvilken kunskap ännu här i landet saknades, hade dock frågan om tillvägabringandet af en sådan statistik redan blifvit genom det Statistiska embetsverket väckt och af Kongl. Maj:t gjord till föremål för pröfning af samtliga dess Befallningshafvande och Länens Hushållningssällskap.» Detta är icke exakt. Frågan om en jordbruks-statistik väcktes för mer än 20 år sedan och upptogs ånyo med stegradt intresse i Landtbruks-Akademien år 1854, då en ledamot af denna Akademis statistiska afdelning ingaf ett förslag till åstadkommande af en sådan statistik. Detta förslag vann understöd och bifall af den statistiska afdelningen; men vid dess föredragning inom Akademien beslöts, i följd af en tillfällig dissensus om det sätt, hvarpå denna angelägenhet blifvit af Länsstyrelserna behandlad, och i anseende till de förväntningar, man då gjorde sig af den tillämnade Statistiska Central-Byrån, att saken skulle hvila, till dess man finge se, om och hvad denna Byrå komme att dervid åtgöra. När sedan nämnda embetsverk blifvit inrättadt, blef vid denna, såsom vid de flesta andra grenar af Statistiken, intet åtgjordt, ehuru mångfaldiga påminnelser derom gjordes till Byrå-Chefen, hvilken afböjde desamma med det svar, att någon landtbruks-statistik icke kunde företagas, förr än landets areal vore uppmätt och kartlagd. Det var först då ny plan för Landshöfdingarnes embetsberättelser skulle upprättas, som, när Statistiska Beredningen hunnit till den del af dessa, som angår jordbruket, Hr Berg fann denna fråga icke längre kunna åsidosättas; men i stället för att sjelf utarbета ett förslag till jordbruks-statistikens tillvägabringande, öfverlemnade han detta besvär till Landtbruks-Akademien. Af den förfrågan hos Akademien, som genom en af Beredningens ledamöter framställdes, nemligen: »hvilka delar af jordbruks-statistiken böra ingå i Landshöfdingarnes berättelser, och hvilka lämpligare kunna genom Hushållnings-sällskapen meddelas», framstod icke ens klart, att embetsverket ville något annat än hafva råd i afseende på uppställningen af nämnda berättelser. Landtbruks-Akademien ville dock icke låta detta tillfälle gå sig ur händerna att komma det stora målet närmare, och dess Statistiska afdelning, jemte Landtbruks-afdelningen, uppgjorde efter träget arbete under vintermånaderna 1861 ett förslag till åstadkommande af en landtbruks-statistik, hvilket af Akademien godkändes. Först sedan detta förslag kommit Hr Berg tillhanda, företog han denna sak och afgaf till Beredningen ett annat, på det förstnämnda väsendtliga stödt projekt.

Denna redogörelse för verkliga förhållandet med denna sak har jag ansett mig nödsakad lemna, då Byrå-Chefen nu inför Kongl. Maj:t, likasom förut inför Rikets Ständers revisorer, sökt tillägna sig förtjensten af åtgärder, hvilka han, så länge möjligt var, undandragit sig och hvaraf han, när slutligen något *måste* göras, öfverlät tungan å andra.

Hvad nu beträffar påståendet, att »framgången nära sammanhänger med den arbetskraft, som åt detta ämne fortfarande (!) kan egnas i Statistiska Byrån»; så eger detta desto mindre grund, som ännu är osafgjordt, om de uppgifter, som komma att för landtbruks-statistiken infordras, skola insändas till

Landtbruks-Akademien eller någon annan myndighet, och det knappast är troligt, att de komma att lemnas till Statistiska Byrån. Det sannolika är, att, då Hushållnings-sällskapens jemte en myckenhet enskilda jordbrukares nit och välvilja måste tagas i anspråk, Regeringen skall inse nödvändigheten att centralisera ledningen af denna angelägenhet hos en myndighet, till hvilken dessa sällskap och enskilda kunna hysa förtroende. De besynnerliga föreskrifter och det oanvändbara formulär, hvarmed Hr Berg i denna sak debuterat, torde ingifva åtskilliga tvifvelsmål om lämpligheten af att lemna denna ledning i Byråns händer. Om emellertid Ståndet skulle anse de nu begärda medlen böra anvisas med afseende på *jordbruks-statistikens behof*, så är äfven nödvändigt, att detta ändamål uti beslutet bestämdt uttalas.

Att, såsom Hr Berg vidare säger, »*bearbetningen af de statistiska uppgifterna rörande kommunikationsanstalter, finanser, fattigvård, kommunalväsende m. fl. ämnen, som antingen icke eller blott delvis utgöra föremål för någon viss centralmyndighets nuvarande underdåniga berättelser och redogörelser, kommer att upptaga icke ringa arbetstid*», är visserligen ganska sannt, i fall en sådan bearbetning någonsin kommer att ske. Men detta har nu icke ens blifvit uttryckligen utlofvadt; och särdeles bestämda försäkringar vore väl erforderliga i detta fall, då gifna magtpåliggande *föreskrifter* icke under de fem år, Byrån nu i det närmaste genomlevat, tillvunnit sig det ringaste afseende. Man har således ingen säkerhet, äfven om ifrågavarande anslag beviljas, att dessa delar af statistiken framdeles mera än hittills blifva uppmärksammade. Dessutom borde ökad anslag för nämnda ändamål desto mindre nu begäras, som Hr Berg uti det memorial af den 23 Aug. 1859, som af Regeringen lades till grund för dess då aflåtna nådiga proposition, sjelf medgaf, att hela det till extra biträden anvisade anslag icke behöft användas, utan att besparingar derå funnes, beroende dels af Byråns *inskränkta verksamhet* i början af dess tillvaro (en verksamhet, hvilken ännu i dag är lika inskränkt), och dels af skyldigheten att spara medel för *nya statistiska undersökningar*!

Slutligen säger Hr Berg: »*att i betraktande af dessa anförda förhållanden, t. f. Chefen ansåge embetsverket vara i stort behof af ökade arbetskrafter för den mängd göromål, som kräfde särdeles stor tid, såsom primäruppgifternas granskning och sammanräkning, renskrifning, expedierande af formulärblanketter och annat tryck m. m.*» För hvar och en, som har någon kännedom om de arbeten, som tillhöra en Statistisk Byrå, torde det emellertid vara väl bekant, att renskrifningen och expeditionsgöromålen derstädes äro af ringa betydighet; och om man derjemte vet, att den nu varande Byrå-Chefen plägar sysselsätta de ordinarie tjänstemännen med dessa bestyr, torde ännu mindre skäl förefinnas att af sådan orsak öka anslaget till extra biträden. För primäruppgifternas granskning och sammanräkning, hvilket arbete egentligen åligger en af Byråns ordinarie tjänstemän, revisorn, bör det ingalunda obetydliga anslag, som redan förefinnes, vara fullt tillräckligt.

Sjelfva grunden för Byrå-Chefens begäran, eller det till extra biträden utgående anslaget ringa belopp, är icke heller rätt angifven; ty det utgör, såsom redan blifvit anmärkt, egentligen 5,000 rdr. Så utgör äfven kostnaden för embetsverket i sin helhet icke 26,200, utan egentligen 27,200 rdr, ehuru Hr Berg vid senaste Riksdag lyckades få anslaget 1,000 rdr till ved, ljus och skrifmaterialier från staten för Statistiska Byrån öfverflyttadt till 6:te hufvudtitelns allmänna förslagsanslag till »*skrifmaterialier och expenser*».

Af hvad jag här haft äran anföra, torde vara uppenbart, att intet af de skäl, Hr Berg anfört till stöd för sin framställning, håller stånd; och det är äfven tydligt, att han sjelf icke tillägger desamma någon vikt och förtroende, ty då han förklarar, att det icke ens kan »ifrågasättas», att de nu anslagna 4,250 rdr skola möjliggöra befolknings-statistikens bearbetning på det sätt, han finner »önskvärdt», så har han ju dermed äfven otvetydigt låtit förstå, att en betydlig del af, om ej hela den begärda tillökningen (3,000 rdr) erfordras för samma statistik, och då är det ju snart sagdt ett gyckel att tala om alla de storverk med landbruks-statistik, jordmatriklar, kommunikations-anstalter, finanser, fattigvård m. m., som med detta nya anslag skulle uträttas. Om han dermed hade något allvar, borde han, efter samma måttstock och på det sätt Byråns arbeten nu ledas, begärt en förhöjning af minst 10,000 rdr.

Det har blifvit sagdt, att Byråns arbeten ådagalägga stor grundlighet och att Byrån derföre har förtjent de anslag, som begäras. Denna åsigt hvilat på en förväxling af begrepp. Man kan vara *vidlyftig*, utan att vara grundlig, och tvärtom. Det finnes intet fack eller vetenskapligt arbete, i hvilket framgången är så väsentligt beroende af det sätt, på hvilket arbetet ledes, som det statistiska; ty fältet är så stort och hvarje del deraf innehåller så många och djupa schakter, att den, som icke har den rätta slagrutan eller förmår beherrska sitt material, kan utan att komma till målet förlösa penningar och arbetskrafter utan tal. Om andra Statistiska embetsverk, som handlägga icke *en enda* utan *många* grenar af statistiken, icke skulle annorlunda förstå sin sak, borde de behöfva mångdubbelt den personal, vår s. k. Central-Byrå disponerar; men detta är ingalunda fallet. Danmarks Byrå t. ex. sysselsätter blott 11 personer, och dess arbeten utmärka sig för större vetenskaplighet samt för, om icke *större*, åtminstone *icke mindre* noggrannhet än den härvarande Byråns, som i båda dessa fall lemnar mycket öfrigt att önska.

Det ligger stor vikt derpå, att arbetet i ett embetsverk af detta slag ledes med urskiljning, emedan den stora tidsuppföring, en föreståndares oförmåga i detta hänseende kan medföra, ej blott föranleder för staten betungande kostnader, utan äfven, såsom händelsen nu varit hos oss, verkar, att blott en obetydlighet af hvad som borde göras medhinnas. Sålunda har nu, derigenom att Hr Berg fördjupat sig i ändlösa detaljer af en enda gren af statistiken, *icke någon enda annan gren* under alla dessa år blifvit bearbetad. Den *tidskrift*, hvilken det älliger Byrån att redigera och hvilken Byrå-Chefen först genom de inom representationen framställda anmärkningar kunde förmås att utgifva, synes redan vara på väg att dö ut, ty under loppet af ett år har något häfte deraf icke utkommit; de »*förtgående öfversigter af hvarje särskild gren af statistiken*», som »enligt bestämd plan» skulle offentliggöras, publiceras hvarken fullständigt eller regelbundet, och de »*fullständiga topografiska statistiska öfversigter af hela rikets tillstånd*», som det blifvit embetsverket ålagdt att utgifva, afhöras lika litet, som den bearbetning af det från komiteén för undersökning af stadernas beskattning efterlemnade rika material, hvilken bearbetning för flera år sedan blef Byrån af Kongl. Maj:t anbefalld.

Till och med i *befolknings-statistiken* ser man i vissa delar mindre resultat af den Statistiska Byråns än af den fornda Tabell-Kommissionens verksamhet. Denna sednare utgaf *årliga berättelser om födda, vigda och döda m. m.*, ända till dess Hr Berg blifvit förordnad att bestrida Sekreterare-tjensten, då han förskaffade sig tillstånd att inskränka desamma till ett kort referat i Posttidningen, hvarefter, sedan Byrån tillkommit, äfven detta referat blifvit indraget. Den

långsamhet, hvarmed f. d. Tabell-Kommissionens berättelser utgåfvos, var förklarlig i följd af den ringa personal, denna kommission disponerade; men sedan Statistiska Byrån, med en mångdubbelt större personal, tillkommit, går det snarare *mer* än *mindre* trögt med utgifningen. Sålunda hafva nu snart 8 år förflutit sedan det år, för hvilket den sednaste fullständigare redogörelse för befolkningsförhållandena utkom; och då 1:sta afdelningen af femårsberättelsen för 1851—55 utkom vid pass 1½ år efter femårsperiodens slut, har nu mer än 2½ år sedan den påföljande qvinqvenniiperiodens utgång förflutit, utan att ännu någon berättelse afhörts.

En särskild orsak till denna långsamhet och till det behof af extra biträden, som åberopas, ligger deruti, att Byråns ordinarie tjenstemän egna sin tid jemväl åt tjenstgöring på annat håll, ja till och med för längre tid resa bort, utan att vikarier i deras ställe förordnas. Af Byråns tre tjenstemän bestrider den ene, emot den af Statsmagterna vid Byråns inrättande gifna föreskrift, annan befattning jemte Sekreteraretjensten; en annan har under Riksdagen, såsom ledamot af Ridderskapet och Adeln, flitigt bevästat Ekonomi-Utskottets förhandlingar, och alla resa de tidtals bort, Chefen till och med till utrikes orter på 3—4 månader, utan att någon förordnas att bestrida deras tjänster.

Det är gifvet, att under sådana förhållanden föga skall uträttas, samt att ökad antal extra biträden äro af behofvet påkallade; men det är icke lika gifvet, att, om icke tjensterna i hela månader lades nere och om arbetet leddes med urskiljning, detta behof skulle förefinnas. Tvärtom är det för hvarje sakkunnig väl känt, att den nuvarande personalen vore, rätt använd, mer än tillräcklig för utförande af Byråns åligganden i den inskränkta omfattning, som föreståndaren påtagligen vill gifva dem, och jag befarar, att ett bifall till den sökta anslagstillökningen skall endast uppmuntra samme man att fullfölja det system, hvarigenom Statistiska Byrån, i stället för att blifva ett *centralt* embetsverk för vår officiella statistik, endast blifvit en ny, mångdubbelt mera kostsam, men knappt i någon mån förbättrad upplaga af den gamla *Tabell-Kommissionen*.

Hr *Lemchen*: Lika med Hrr Bovin, Wallenberg och Henschen förordar jag bifall till Kongl. Maj:ts af Utskottet understödda proposition i ämnet. Man har anmärkt, att Statistiska Central-Byrån hittills behandlat blott en branche af statistiken, nemligen befolknings-statistiken. Detta påstående är icke öfverensstämmande med verkliga förhållandet, ty Statistiska Central-Byrån har äfven behandlat andra delar af statistiken, ehuru icke så fullständigt, som befolknings-statistiken, hvilken sednare också onekligen är den viktigaste och derföre äfven med rätta i främsta rummet utgjort föremål för Byråns verksamhet.

I motsats mot Hr Carlén vågar jag påstå, att man i privaträttsliga förhållanden kan och kommer att grunda domslut på officiella uppgifter ifrån Statistiska Central-Byrån. Byrån har genom sitt arbete på befolknings-statistiken inlagt en stor förtjenst, jemväl derigenom, att den ordnat och väl formulerat våra statistiska urkunder i landsorten, d. v. s. kyrkoböckerna. Det synes mig vara oriktigt att, då de hittills anvisade medlen för upprättande af en befolknings-statistik varit otillräckliga, vägra det ringa anslag, som för arbetets fortsättande nu åskas, och de skäl för anslagets beviljande, Chefen för Statistiska Central-Byrån anför och hvilka Utskottet citerat, äro enligt mitt förmenande tillräckligt öfvertygande och hafva icke, så vidt jag kan bedöma förhållandena, blifvit vederlagda genom Hr Ljungbergs kritik.

Hr *Trägårdh, R.* Jag har icke varit i tillfälle att åhöra diskussionen ifrån början och jag kan därför icke yttra mig fullständigt i anledning af hvad under diskussionen förefallit, men anhåller deremot att angående de två reservationer, hvilka blifvit afgifna mot Utskottets utlåtande i denna punkt, få yttra några ord. Reserverna klaga öfver den method, som blifvit följd vid befolknings-statistikens bearbetande, på samma gång de påyrka, att Statistiska Byrån skall mera egna sig åt öfriga grenar af statistiken. Hvad methoden angår, deri reserverna föreslå inskränkning, så är det till att märka, att densamma redan vunnit erkännande och blifvit af Kongl. Maj:t genom kungörelse den 4:de November 1859 anbefalld. Denna samma method vilja reserverna nu icke godkänna. För min del anser jag mig dock böra fästa afseende å Chefens för Statistiska Central-Byrån omdöme och Kongl. Maj:ts proposition, som ytterligare godkänner de åsikter, som i Kongl. Maj:ts nyssnämnda kungörelse blifvit uttalade.

Hvad särskildt angår reserverna klagan deröfver, att andra grenar af statistiken icke blifvit nog behandlade, så är det just för att sätta Statistiska Byrån i tillfälle att bearbeta dessa grenar af statistiken, som ifrågavarande anslag blifvit begärddt, och oaktadt genom bifall till Utskottets förslag de öfverklagade olägenheterna skulle kunna afhjelpas, yrka dock reserverna afslag derå. Också hafva reserverna icke vunnit mycket understöd i Utskottet.

För min del anhåller jag, att hvad Utskottet hemställt måtte vinna Ståndets godkännande.

Hr *Eckholm*: Jag har icke antecknat mig såsom reservant emot betänkandet i dess nu föredragna del; men jag är verkligen tveksam, huruvida en förhöjning i det ifrågavarande reservationsanslaget må vara ändamålsenlig. Att den icke är tillräcklig, derest Central-Byråns verksamhet framgent skall fortsättas i samma riktning, som hitintills, är vid öfvervägande af förhållandena, dock lätt att inse, och näppeligen skulle i min tanke ett belopp af 3,000 rdr till om året i sådant fall mäktat fylla behovet. Det är visserligen godt och väl, att befolknings-statistiken blir grundligt bearbetad och behandlad; men skall arbetet fortfarande sträckas så långt i detalj, såsom Hr Henschen önskar, att man i Statistiska Byrån skall kunna få reda på hvarje persons i landet genealogi och hvart han flyttat, fruktar jag, att man går vida öfver behöflighetens och den praktiska nyttans gränser, att man eftersträfvat och afser ett mål, som aldrig fullt kan hinnas. Något skäl för den minutiösa planens fullföljande kunde dock sägas vara för handen, om det åsyftade civilståndsregistret i verkligheten medförde det af Hr Henschen supponerade gagn, så att t. ex. man i detsamma erhöle full reda på bortflyttade personer för att af dem uttaga oguldne kronutskylder eller böter, hvartill de blifvit fällda, på rymmare etc.; men vid en sådan efterforskning i Statistiska Byrån torde man vända derifrån lika slug, som man var förut.

Det är för öfrigt icke för att hindra Central-Byrån att egna sig åt den verksamhet, som Rikets Ständer vid Byråns inrättande och äfven sedermera antydt vara den lämpliga, som man vill knappa in på det af Utskottet här förordade höjda reservationsanslaget, utan tvärtom för att, sedan Ständernas bestämdt uttalade önskingar i detta fall icke visat sig åstadkomma någon verkan, *vinga* Central-Byrån att för framtiden fortsätta denna sin verksamhet på ett sätt, som öfverensstämmer med den mening, Ständerna uttryckligen gifvit tillkänna och hvilken äfven Hr Henschen förklarade sig hylla, då han vid en föregående Riksdag i ämnet afgaf särskild motion. Och är det deremot Central-

Byråns mening att äfven *efter* anslagsförhöjningen i afseende å befolkningsstatistiken fullfölja arbetet i samma skala, som början angifver, torde, såsom jag nyss nämnde, i allt fall nära nog *inga* anslag befinnas tillräckliga och följaktligen den här tillstyrkta anslagsförhöjningen mera än otillräcklig. Mig synes således, att man tills vidare skulle kunna låta bero vid det anslag, som Rikets Ständer vid sistlidne Riksdag anvisade till tillfälliga biträdens afönning.

Här har slutligen blifvit förmenadt, att den gamla Tabell-Kommissionen under sin tillvaro icke utträtt något, som vore värdt att tala om, men jag ber om ursäkt, att jag förklarar detta påstående vara fullkomligt sanningslöst. Sverige var ett ibland de första länder, som beträdde befolkningsstatistikens bana, och den fordna Tabell-Kommissionen utvecklade på densamma en verksamhet, som vitsordades äfven i utlandet. Det är för öfrigt äfven andra föremål, som af den tillförordnade Chefen uppgifvas skola vinnas genom den begärda anslagsförhöjningen. Bland mycket annat skulle derigenom en större uppmärksamhet kunna af Byrån egnas åt statistiken om vårt land, med särskild hänsigt till den »administrativa indelningens oregelbundenheter» och möjligheten af deras förminskande. I detta hänseende vill jag dock fästa uppmärksamheten uppå, att långt före detta ett förslag till landets fördelning i administrativt hänseende blifvit uppgjort och på ett sätt derjemte, som erkänts vara högst förtjenstfullt; men så stora olägenheter visade sig skola föranledas genom en annan länsfördelning, att man afskräcktes från försöket, och jag vågar betvifla, att genom det förevarande embetsverkets åtgöranden man skall komma ett steg närmare detta mål. Nära nog enahanda torde förhållandet jemväl vara med de flesta öfriga af Chefen här uppgifna föremål för Byråns blifvande verksamhet.

På grund af hvad jag sålunda anförde och då jag, lika med Hr Ljungberg, anser, att det mål, som med en befolknings-statistik afses, kan vinnas utan fördjupande i en mängd minutösa detaljer, yrkar jag fördenskuil, att Ståndet vid det redan utgående reservationsanslaget låter bero, på det att Statistiska Central-Byrån derigenom må kunna förmås att i nämnda hänseende beträda en annan bana.

Hr vice Talmannen *Murén*: Jag har egentligen endast velat förklara, att jag kommer att rösta för bifall till Stat-Utskottets betänkande i denna punkt. Deremot har under diskussionen visserligen blifvit anfördt åtskilligt, som dock icke förmått rubba min öfvertygelse. Sålunda har bland annat yttrats, att Central-Byråns arbete kommer att väsentligen underlättas, då det ekonomiska karteverket blir fardigt. Men då dermed antagligen torde dröja omkring 44 år, lärer det skälet icke kunna utöfva någon inverkan på den nu begärda anslagsförhöjningen. Hvad åter beträffar den af samme talare uppdagna mällning af försumligheten hos Byråns tjenstemän, att de resa bort utan permission m. m., lärer väl detta missförhållande, om det äger rum, böra och kunna afhjelpas på annan väg; men icke afhjelpes det derigenom, att man försätter Byrån i brist på medel.

Anspråket är i allt fall ytterst modest. Det är blott 3,000 rdr, frågan gäller, och då Regeringen, som naturligtvis måste hafva bättre reda på förhållandena, än Borgareståndet, ansett denna lilla förhöjning i reservationsanslaget icke böra vägras, samt de emot lämpligheten af en sådan åtgärd nu anförda skäl icke synts mig vara tillräckligt bevisande för att grundlägga ett afslag, anhåller jag, i enlighet med hvad jag redan antydt, om proposition å bifall till Utskottets nu föredragna hemställning.

Hr *Alander*: På samma gång jag, med anledning af den mellan Hr *Henschen* och Hr *Eckholm* yppade dissensus, velat intyga, hvad jag af erfarenheten vet vara förhållandet, åtminstone inom Skara stift, att insändandet från landsorten af uppgifter rörande befolkningsväsendet icke tager i anspråk så stort besvär, som några antaga, men deremot onekligen medför mycken nytta, tillåter jag mig, som ingalunda vill bestrida den flit och det arbetsnit, Statistiska Central-Byrån nedlagt på denna del af statistiken, hemställa, huruvida icke åsigtarna skulle kunna förenas om att bevilja för Byråns räkning här äskade medel, derest vid beslutet särskildt uttrycktes Ståndets önskan, att den sålunda medgifna anslagsförhöjningen företrädesvis måtte användas till bearbetning af statistikens öfriga grenar.

Hr *Björck*: Då jag hade ordet förra gången, sökte jag, som jag trodde, fullständigt redogöra för min uppfattning rörande detta ämne; och jag var åtminstone särdeles angelägen derom, att på förhand upptaga de skäl, som jag väntade mig från motsatta sidan. Jag vill emellertid icke ånyo upprepa de särskilda punkterna på mitt anförande, äfven om en eller annan visat sig icke hafva rätt uppfattat dem till deras innehåll och syftning. Jag tillåter mig dock uttala den mening, att, om skäl här finge göra sig gällande, de afgörande icke komma att ligga på den andra sidan. Jag börjar med att fästa uppmärksamheten på den omständigheten, att, då Rikets Ständer anvisade medel till organisation af ett nytt embetsverk samt åt Regeringen öfverlemnade befogenheten att om verkställigheten gå i författning, så är det ock icke blott en rättighet, utan en pligt för Rikets Ständer, att, sedan arbetsmetoden blifvit bestämd och den nya institutionen i öfverensstämmelse dermed trädt i verksamhet, tillse, om densamma motsvarar den sökta praktiska nyttan och om den i allmänhet öfverensstämmer med den mening, som Rikets Ständer med anslaget beviljande åsyftat. Och om i stället härför man finner, hurusom den nye Chefen uppfattat saken på ett helt annat sätt, och att Regeringen i öfverensstämmelse med hans framställningar förordnat, men man likväl inbillar sig, att icke destomindre allt blifvit ordnat på bästa möjliga vis, är detta visserligen hvars och ens rätt och således äfven Hr *Trägårdhs*. För min del tror jag dock icke detta vara rätta sättet att undersöka det verkliga förhållandet och anser mig icke berättigad att undandraga mig pligten att ingå i pröfning om anordningens öfverensstämmelse med Rikets Ständers afsigter och med den allmänna meningens kraf. Jag kan följaktligen icke uti det Regeringen i detta hänseende lemnade förtroende finna någon vederläggning af mina skäl, och jag ämnar icke heller vidare uppehålla mig vid Hr *Trägårdhs* argumenter.

Hvad jag deremot särskildt och egentligen velat påpeka, är den origtiga föreställning, som åtskillige talare, särdeles Hr *Lemchen*, visat sig hysa, att genom ifrågavarande bearbetning af befolknings-statistiken det vore möjligt att åstadkomma ett civilståndsregister, lämpligt icke blott för utredning af en del allmänna statsförhållanden, utan äfven för bevisning i privaträttsligt hänseende. Vål medgifver jag, att genom centralisation af hithörande detaljer i ett enda embetsverk man med lätthet kan finna, hvad man söker: men, mine herrar, det är icke *lättheten*, som här är att eftersträfvä, utan *säkerheten*. Exempel härupå finnas många. Jag vill icke hemta dem från andra förhållanden, men jag kan dock icke lemna åsido ett i detta hänseende synnerligt betecknande. Jag menar jordeboksväsendet, som blifvit öfverlemnadt till Kammar-Kollegii revision, och hvilket kraft så många beräkningar och så mycket bråk; och Kammar-Kollegium är dock ett embetsverk, som i sjelfva verket förtjenar ett ganska

godt vitsord. Och huru äro härutinnan rättsförhållandena bevarade? Icke bättre, än att, om man jemför primäraanteckningarne med de i jordebokskontoret upprättade förteckningar, man dem emellan finner i otaliga fall den mest skriande motsägelset; och på samma sätt och i ännu högre grad förhåller det sig med det ifrågavarande registret för civilståndet. Och om äfven bestämda formulär fastställas, efter hvilka kyrkoböckerna skola upprättas och utdrag från dessa lemnas, och låt vara äfven, att man ålägger detta presterskap, hvilket förut redan är med så många för detsamma främmande bestyr betungadt, att det Statistiska embetsverket härmed tillhandagå, hvem ansvarar väl för de fel-skrifningar, som kunna komma att inträffa och hvilka visserligen äro att beräkna, icke i hundra- och tusendetal? Man torde ock vid närmare besinnande lätt inse, att genom en centralisation man icke vinner det enda nödiga och afsevärda målet, som är *säkerheten*. Den kan icke vinnas annorlunda, än att särskilda förteckningar föras och tillhandahållas i hvarje särskild ort; och det är en verklig illusion, om man tror, att dessa uppgifters centraliserande i ett särskildt civilståndsregister är af nödvändighet, eller länder till någon särdeles nytta.

Jag beklagar för öfrigt den ringa kontroll, som i detta hänseende är att tillgå för Regering och Ständer; och jag tror verkligen, att saken förtjenar så mycket afseende, att hithörande anteckningars förande och meddelande böra skiljas från presterskapet och öfverlemnas till särskilda tjenstemän. Den samvetsgranna omvårdnaden om såväl allmän som enskild rätt synes mig verkligen fordra en sådan åtgärd.

Hvad jag nu anfört torde finnas beröra de väsendtligaste felaktigheterna uti de emot min mening gjorda framställningar, och jag anser mig derföre ock äfven härmed hafva hufvudsakligen besvarat dem.

Hr *Henschen*: Hr Björck har änyo fäst sig vid det af Statistiska Central-Byrån hittills utarbetade civilstånds-registrets beskaffenhet: det vore icke »säkert»; det vore »behäftadt med fel.» Att sådana kunna der anträffas, vill väl icke heller någon förneka; ty det finnes intet menniskoverk, som ej har sina brister, och särdeles är detta förhållandet med verk i statistiken. Men skola de derföre alldeles förkastas? Då bör man väl ock förkasta kyrkoböckerna, ty de till det nämnda registret hörande uppgifter hemtas ju ur kyrkoböckerna, och jag frågar, om icke dessa uppgifter måste anses ega enahanda vitsord, så mycket hellre, som de afgifvas på embetets vägnar. Förekommer i dem någon felaktighet, hvem bär derför ansvaret? Hvilken annan än presten, som insändt dem, och hans ansvar är i detta fall fullkomligt detsamma som det, hvilket drabbar honom för hans öfriga embetsåtgärder. Detta hvad beträffar registrets tillförlitlighet. I fråga åter om dess behöflighet påpekade jag nyss, bland annat, den egna ställning, hvori en församling eljest komme att blifva försatt, i händelse kyrkoböckerna, t. ex. genom en våld, ginge förlorade.

Frågan gäller nu blott ett belopp af 3,000 rdr. Här har hittills utan prut beviljats den ena mångdubbelt större summan efter den andra; men då man kommer till Statistiska Central-Byrån blifva invändningarne lika subtila, som mångahanda. Jag medgifver, att vid 1857 års riksdag jag, lika med Hr Björck, förordade ett annat arbetssätt för Central-Byrån än det då och ännu följda, men då Regeringen i detta fall endast begagnat sin grundlagsenliga rätt och slutligen visat sig uppmärksamma Rikets Ständers underdåniga skrifvelse i ämnet, har jag ansett ett längre framhårdande i yrkanden vara lika oriktigt som obehöfligt. Och då för öfrigt den i Byrån iakttagna methoden, efter hvad

jag redan antydt, grundar sig på en Kongl. förordning, hvarföre har icke Konstitutions-Utskottet, vid granskningen af statsråds-protokollen anmärkt och klandrat denna Styrelsens åtgärd? Då detta icke skett, bör planens beskaffenhet ej heller läggas Byrån till last, eller inverka på den förevarande frågan om ett årligt understöd af 3,000 rdr för ett embetsverk, hvars arbetsamhet ingen maktat förneka, och som för sina arbeten gjort sig väl känt både inom och utom landet.

Skulle åter Rikets Ständer anse, att embetsverket förrirrar sig allt för mycket i specialiteter, hvarföre icke söka åstadkomma ett korrektiv på annat sätt än genom ett *afslag* af Regeringens begäran om medel? Vi torde icke hafva kommit till den punkten af parlamentarisk styrelse, att det endast sålunda är oss möjligt att uttrycka vårt klander af Regeringens mått och steg. Ett dylikt förfarande öfverensstämmer ock föga med det vid Riksdagens början afgifna, ofta omordade programmet, för hvilket Hr Björck ansågs stå i spetsen.

Hr Ljungbergs citationer och uppgifter, ehuru grundliga de, med hans erfarenhet i saken, måste erkännas vara, synas likväl alla syfta derhän, att han *klandrade*, att Byrån i ett eller annat fall *möjligen gått för långt i detalj* med befolknings-statistiken, och för att hjälpa detta behöfves väl intet vidare, än att Rikets Ständer förklara, att de medel, som åt Byrån nu ytterligare anvisas, icke må användas till denna, utan till bearbetande af andra grenar af statistiken.

En värd vän har talat om att genom registret få reda på rymmare. Antagligen var det endast på skämt han ville, att Statistiska Central-Byrån skulle agera polis; men säkert är emellertid, att i privaträttsliga förhållanden Byrån mycket anlitas.

Jag anhåller fortfarande om bifall till hvad Utskottet föreslagit.

Hr Lemchen: Jag har icke funnit mig vederlagd af Hr Björck uti det af mig framställda påståendet, att, sedan befolknings-statistiken en gång blifvit ordnad, officiella uppgifter ifrån Statistiska Central-Byrån kunna tjena till grund för domslut i rättsfrågor. Visserligen är det santt, som Hr Björck uppgifvit, att ifrån Kammar-Kollegium stundom utgått jordeboks-utdrag, som icke varit öfverensstämmande med dem, som erhållits från landskontoren i orterna; men dylika undantagsfall hafva icke kunnat eller bort hindra, att Kammar-Kollegii jordeboks-utdrag, då de återopats, antagits för giltiga, när det icke blifvit ådagalagdt, att de varit oriktiga. Misstag kunna alltid äga rum, och skulle man endast på grund deraf vilja underkänna giltigheten af hvad annars såsom gällande anses, skulle snart nog intet i menliga förhållanden gälla. Utdrag af kyrkoböcker gälla ju nu, och de blifva hädanefter mera tillförlitliga, sedan de blifvit ordnade efter de ändamålsenliga formulär, Statistiska Central-Byrån uppgjort. Från Byrån meddelas äfven konsistorierna samt pastorer och församlingsföreståndare nödiga formulär till de uppgifter, som, med ledning af kyrkoböckerna, skola till Byrån insändas. Derigenom sättes Statistiska Central-Byrån i tillfälle att kontrollera, om fel förelupit, och vill man beförtra möjligheten af en granskning af dessa uppgifter och dymedelst jemväl bereda giltighet åt Statistiska Central-Byråns derpå grundade betyg, så måste man äfven bevilja nödiga anslag till aflöning åt ett tillräckligt antal biträden.

Besynnerligt förefaller det mig, att oakadt, efter hvad allmänna inländska och utländska tidningar gifvit vid handen, den method, hvilken i Statistiska Central-Byrån tillämpats, på allmänna Statistiska kongresser i utlandet vunnit erkännande af Europas störste statistici och jemväl i andra länder blifvit antagen, man likväl vill vägra anslag till Statistiska Byrån blott med anledning deraf, att samma method ej skulle vara lämplig. Man har befarat, att, om

ifrågavarande anslag beviljades, detsamma skulle komma att användas uteslutande till befolknings-statistiken; men jag delar icke denna farhåga, ty jag tror, att denna del af statistiken snart skall vara fullständigt ordnad, hvarefter, om Statistiska Central-Byrån erhåller det nu begärda anslaget, bearbetandet af de öfriga grenarne af statistiken kan gå så mycket lättare. Jag anhåller fortfarande om bifall till Utskottets förslag.

Hr *Ljungberg*: Hr Lemchen slutade med några ord, som gifva mig särskild anledning att tillstyrka afslag å Utskottets hemställan; ty om de åtgärder för befolknings-statistikens ordnande, hvilka nu, likasom vid förra Riksdagen, få bära skulden för alla Byrå-Chefens försummelser, nu omsider skulle vara avslutade, då är det ännu mindre nödigt att bevilja någon tillökning uti anslaget till arfvoden åt tillfälliga biträden. Hr Berg uttalar dock uti sin af Utskottet åberopade supplik en annan åsigt i förstnämnda afseende, än den han synes ha sökt muntligen utbreda, ty han säger ju uttryckligen, att det icke skäligen kan ifrågasättas, att »det nuvarande beloppet af 4,250 rdr till arfvoden åt tillfälliga biträden skulle kunna möjliggöra det rika materialets för befolknings-statistiken bearbetning på det sätt, som önskvärdt vore», hvarigenom han ju tydligen gifvit att förstå, att äfven det nu begärda anslaget är ämnadt att i väsentlig mån, och efter hittills vunnen erfarenhet att döma, helt och hållet användas till samma gren af statistiken.

Hr Henschen har yttrat, att här är fråga blott om 3,000 rdr och att man derföre gerna kunde bifalla hvad Utskottet tillstyrkt. Jag vill med anledning deraf endast erinra den värde talaren, att ingen af dem, som motsatt sig Utskottets förslag, fäst sig hufvudsakligen vid sjelfva summan, ehuru denna i förhållande till det förutvarande anslaget icke är ringa; utan har man å denna sida debatterat principen, om Statistiska Central-Byrån bör uppmuntras att fullfölja den hittills beträdda banan, och om förhöjdt anslag bör beviljas ett verk, hvarom nu, med den erfarenhet en ny statsregleringsperiod lemnat, måste *upprepas* hvad en framstående ledamot af förra Riksdagens Stats-Utskott då yttrade, att det förfelat sin uppgift och icke motsvarat de uppoffringar, derpå blifvit gjorda.

Vidare har Hr Henschen yttrat, att, om man har något att beklaga sig öfver i fråga om sättet för arbetets utförande, så är det, att Hr Berg gått för grundligt till väga. Äfven i detta afseende visar Hr Henschen, att han missförstått denna diskussion och icke tagit sjelfständig kännedom om hvarken en Central-Byrås uppgift eller det sätt, på hvilket den ifrågavarande fyller sitt uppdrag. Ingen har beklagat eller *kunnat* beklaga sig öfver grundligheten i Byråns arbeten. Tvärtom måste en hvar, som verkligen känner dessa arbeten och icke derom dömer allenast efter de af Byrå-Chefen sjelf *muntligen* eller i *tryck* spridda omdömen, önska, att dessa arbeten bure pregelein af någon grundlighet i statistiska insigter samt en vida större noggrannhet i materialets behandling, än nu deruti förefinnes.

Vill Hr Henschen hafva bevis på befogenheten af denna önskan, så må han kasta en blick på den planlöshet samt den brist på sann insigt af statistikens fordringar, som röja sig i så väl Byråns femårsberättelse som dess sammandrag af Landshöfdingarnes embetsberättelser; och han må vidare företaga sig det angenäma värf att bland de sinsemellan stridiga uppgifter, som alltjemt af denna Byrå meddelas, söka utleta, hvilken som är den rätta. Jag talar nu icke om de skiljaktigheter, som förekomma emellan Hr Bergs uppgifter i hans halfofficiella arbeten och dem, som han utgifvit i egenskap af Chef för Statistiska

Byrån, icke heller om stridigheterna emellan den berättelse, han utgaf såsom Tabell-sekreterare, och den af honom i förstämda egenskap utgifna, eller om de olika uppgifter, som lemnas i denna sednare berättelse och i den tidskrift, han utgivit. Jag fäster mig blott vid de stridigheter, som förekomma uti samma berättelse af Hr Berg, der man i flera viktiga fall får på ena sidan läsa en uppgift och på den andra en annan om samma sak. Bevisen härpå hafva på annat ställe blifvit framlagda och kunna när som helst kompletteras med nya. Det är i sanning icke för mycken »grundlighet» eller noggrannhet, som man har att anmärka vid Hr Bergs arbetssätt, utan det är hans ändlösa omständlighet och oförmåga att beherrska det statistiska materialet.

Det ligger en stor skilnad emellan grundlighet och omständlighet. Man kan vara det förre, utan att vara det sednare och tvärtom. Under det att Hr Berg vid vissa ämnen fördjupar sig i detaljer och procenträkningar, som kunna i månader upptaga hela Byråns tid, förbiser och åsidosätter han ofta, eller behandlar han helt flyktigt ämnen af långt större vikt. Sådant skulle kunna mindre anmärkas, om det beginges af en enskild författare, ty följderna deraf drabbade blott hans personliga anseende eller afsättningen af hans arbete; men hos Chefen för ett embetsverk medförer det, såsom nu verkligen fallet blifvit, den följd, att tjenstemannapersonalens tid förspillas utan relativt gagn, att andra viktigare delar af verkets uppdrag åsidosättas, samt att dess ändamål förfelas.

Jag har emellertid egentligen begärt ordet för att lemna några upplysningar i fråga om de kostnader, som i andra länder användas för de statistiska embetsverken. Det vill nemligen synas, som Hr Berg under sina enskilda be- medlingar sökt utbreda samma föreställning, som han icke undsett sig för att söka bibringa Kongl. Maj:t, nemligen att dessa kostnader, och specielt de för befolknings-statistiken, skulle vara vida högre än i Sverige. I detta afseende må derföre nämnas, att den Statistiska Byrån i Danmark, som, utom befolknings-statistiken, äfven bearbetar handels-statistiken med flera andra delar af denna kunskapsgren, har ett årligt anslag i Svenskt riksmünt af 24,400 rdr, då deremot Statistiska Byrån hos oss drager en underhållskostnad af 27,200 rdr. Det Statistiska embetsverket i Belgien, som, jemte befolknings-statistiken, handlägger undervisnings-, kommunal-, industri- och jordbruks-statistiken m. m., åtnjuter ett anslag i vanliga år, d. v. s. då icke deras kostsamma census inträffar, af endast 23,385 rdr rmt. Dessa uppgifter äro hemtade från den af Hr Berg sjelf år 1856 afgifna reseberättelse, och han borde således minst sjelf jäfva sanningen deraf. Nu läser väl ingen kunna påstå, att det kan vara nödvändigt och lämpligt, att vi, för bearbetande af en enda branche i statistiken, skola anslå mera, än andra länder utgifva för en vida mera omfattande eller i det närmaste fullständig statistik. Men grunden till de stora anspråk på statens kassa, som nu framställas från den Statistiska Byråns sida, ligger, utom i den planlöshet, hvarmed arbetet ledes, uti den för våra förhållanden föga lämpliga method för inhemtande af uppgifter till befolknings-statistiken, som Hr Berg med en allt för noggrann kopiering af Englands föredöme här infört. I nämnda land, England, har denna method visat sig vara förenad med dryga omkostnader, och man har der bland annat måst förskaffa sig ofantliga hvalf för att inrymma de uppgifter, som från alla delar af riket insamlats. Methoden kräver således äfven, att embetsverket har att disponera särdeles stort utrymme, och medför jemväl i sådant afseende betydliga kostnader. I flera andra länder går man vida enklare, men icke derföre med mindre säkerhet till väga. För öfrigt har jag redan så fullständigt visat, huru föga den verksamhet, Sta-

tistiska Byrån utöfvat, motsvarar äfven de måttligaste anspråk på ett sådant verk, och huru en tillökning i anslaget därför efter all anledning endast skall uppmuntra Byrå-Chefen att fortfarande på lika godtyckligt sätt behandla sina åligganden, att jag icke behöfver vidare inlåta mig i afseende på de svaga inkast, en och annan af hans vänner här framfört.

Diskussionen i Bondeståndet den 3 Juni 1863 öppnades af *Paul Fritz Mengel* från Upsala län: Jag har visserligen af en, betänkandet vidfogad, reservation funnit, att någre ledamöter af detta stånd motsatt sig den här tillstyrkta löneförhöjningen; men sådant oaktadt får jag förklara, att jag vill bifalla hvad utskottet tillstyrkt af det skäl, att den nuvarande Chefen för Statistiska Central-Byrån visat sig besitta en ovanlig arbetsförmåga, ihärdighet och intresse för sina göromål, hvilka, till största delen bestående i korrespondens med embetsverk, af hvilka han mången gång rönt klander för sina förfrågningar, och i sifferuppgifter, sannerligen icke äro af den trefliga sorten. Det skulle icke vara billigt eller rättvist, att denne nitiske och skicklige embetsman icke skulle af Rikets Ständer hugnas med lika stor aflöning, som andra chefer, hvilka ingenting utträtta.

Diskussionen i
Hederv.
Bondeståndet.

Samma åsigt delades af *Anders Wilhelm Uhr* från Nerikes, *Georg Nyqvist* från Wermlands, *Robert Fredrik Gross* och *Nils Petter Bäckström* från Calmar, *Anders Söderholtz* från Södermanlands, *Håkan Pettersson* från Blekinge, *Paul Andersson* och *Olof Larsson* från Jemtlands, *Johan Persson* från Upsala samt *Johan Bergström* från Kopparbergs län.

Carl Johan Svensén från Calmar län: Det är sannolikt, att min uti den utlåtandet bifogade reservationen uttalade åsigt icke vinner gehör inom ståndet; men som jag icke funnit några skäl att frångå densamma, måste jag vidhålla den. Då den ifrågavarande Byrån bildades, föreslogo Utskottet och Rikets Ständer, att en föreståndare för densamma skulle förordnas. Efter det Kongl. Maj:t föreslagit, att en Chef för Byrån borde tillsättas, borttogo Rikets Ständer vid 1856—58 årens riksdag Cheftiteln och visade dermed, att deras afsigt varit, att förenämnda befattning icke skulle hafva ett Chefsembetes karakter och anspråk, utan att Föreståndaren borde betrakta sig mera såsom en arbetande embetsman. Detta Ständernes beslut var och mycket lämpligt, ty om vi tillskapa nya embetsverk och Chefer, få vi nog fortsätta dermed. Det motiv, som Utskottet vid sistlidne riksdag anförde, att tillökning i de vid 1856—58 årens riksdag bestämda aflöningsbelopp icke borde medgifvas, då ej *särdeles viktiga* skäl dertill förekomme, borde jemväl nu hafva bibehållit sin giltighet, helst icke något skäl, åtminstone icke något af vikt, förefinnes för beviljandet af ifrågavarande förhöjning. Jag yrkar på sådan grund afslag å hvad Utskottet i denna punkt tillstyrkt.

Johan Olof Sundgren från Stockholms län instämde.

Carl Johan Leonard Lönnberg från Östergötlands län: Till hvad Mengel yttrat har jag föga att tillägga. Svårligen lärer väl någon kunna bestrida, att den nuvarande Chefen för Statistiska Central-Byrån uti sin embetsutöfning ådagalagt ett lefvande nit och större intresse för sin sak, än måhända någon annan Chef. Denna benämning har stött föregående talare; men mig synes, som det föga eller intet betyder hvad namn honom tillägges, ty hufvudsaken är väl, att han uppfyller sin pligt, och då mannen i fråga icke lärer kunna tillvitas någon försumlighet, anser jag den föreslagna summan alldeles icke vara för hög. Längre fram i detta utlåtande komma vi till en annan inrättning, åt hvars

Diskussionen i
Bondeståndet.

Chef Utskottet tillstyrkt en årlig lön af 6,000 rdr, ehuru denne icke har på långt när så trägen sysselsättning, som den här ifrågavarande.

Olaus Eriksson från Göteborgs, Johan Gustaf Dahlgren från Calmar samt Olof Olsson i Slängserud från Wermlands län m. fl. instämde.

Sven Heurlin från Kronobergs län: Bland alla föreslagna lönetillökningar anser jag den här ifrågavarande vara den nödvändigaste och mest behöfliga, ty den Statistiska Central-Byrån är af sådan vigt, att den icke bör stå stilla, utan gå framåt och utvidgas. Då, enligt hvad jag hört berättas, detta Embetsverk har mera göromål, än de flesta andra, vore det icke i sin ordning att afslå den löneförhöjning, som här blifvit tillstyrkt.

Carl Anders Larsson från Östergötlands län: Ehuruväl jag icke kan finna den här föreslagna lönetillökningen vara en bland de mest behöfliga, ty nog kan Chefen för Statistiska Central-Byrån berga sig med 4,500 riksdalers årlig lön, anser jag dock icke, att man bör sila mygg och svälja kameler. Då vi icke tillföre varit så nogräknade att bevilja anslag af stora summor, böra vi icke här visa oss alltför knussliga, isynnerhet som den befattning, hvarom fråga nu är, är nödig och nyttig för alla samhällsklasser. Vi böra icke bortvisa sympatierna för det Statistiska Tabellverket för dessa futtiga 500 riksdaler; och om vi skola fordra, att det ändamål, som med denna inrättning afses, skall vinnas, få vi också se till, att den person, som står i spetsen för inrättningen, åtnjuter en skäligen aflöning. Om vi icke vilja famla i mörkret, böra vi anslå de medel, som erfordras för detta verk, hos hvilket vi kunna få reda på snart sagdt allting. Inrättningen är af stor nytta för folket, och hvad Svensén yttarat, angående inrättandet af nya embetsverk, är icke heller här tillämpligt, hvarför jag önskar, att Ståndet icke måtte afslå hvad Utskottet uti denna punkt tillstyrkt.

Häruti instämde Carl Tholsson och Johannes Svensson från Skaraborgs, Josef Holm från Stockholms, Nils Svensson från Blekinge och Ola Lasson från Christianstads Län.

Svensén: Om arbetet inom Statistiska Byrån blifvit anordnad i enlighet med Rikets Ständers beslut, så skulle jag, i likhet med Carl Anders Larsson, icke dragit i betänkande att förorda det ifrågavarande anslaget, ty jag har verkligen sympatier för detta embetsverk; men då man nu icke egnat den ringaste uppmärksamhet åt de ämnen, som Rikets Ständer vid anslaget beviljande afsägo, nemligen jordbruks- och handelsstatistiken m. m., utan nästan uteslutande sysselsatt sig med befolknings-statistiken och öfverflödiga sifferuppgifter, finner jag icke något skäl att bevilja hvad Utskottet i denna punkt tillstyrkt. Ehuru jag, såsom jag förut yttrat, nog märker, att min åsigt icke vinner framgång, har jag dock velat uttala den och kan icke i oträngd mål bidra till så onödig förhöjning i anslaget, som här är i fråga.

Mengel: En statistik utan siffror har icke hittills kunnat åstadkommas och lär väl svårligen hädanefter kunna åvägbringas; och som man icke lemnat Statistiska Central-Byrån några materialier för uppgörande af jordbruks-statistiken, har någon sådan icke heller kunnat åstadkommas. Såsom bekant torde vara, har det varit ganska svårt för Finans-Komitén att samla sådana uppgifter, som äro för Byrån behöfliga, men man har för icke längesedan fått från Byrån emottaga ett sammandrag af Landshöfdinge-embetenas femårsberättelser och funnit detta arbete utgöra, att jag så må säga, ett mästerstycke. Sedan de uti dessa berättelser förekommande uppgifter blifvit samlade och ordnade, tillkommer det statsekonomen att uppgöra ett omslut; men härtill fordras icke

blott en oräknelig mängd af siffror, utan ock mycken tid, hvarföre man icke bör hafva alltför stora anspråk att få allt inom så kort tid ordnad.

Carl Anders Larsson: Med anledning af hvad Svensén yttrat, anser jag mig böra upplysa, att från Statistiska Central-Byrån redan år 1861 utgifvits ett projekt till en jordbruks-statistik, åtföljdt af en uppmaning till samtliga Hushålls-sällskapen i Riket att till Byrån insända exakta bidrag för åstadkommande af en fullständig sådan statistik. Inom Östergötland gjorde Hushålls-sällskapen sig ganska stor möda, för att samla de äskade upplysningarna, och jag påminner mig, att ett förslag uppgjordes, som gick ut derpå, att inom hvarje socken skulle finnas en liggare, uti hvilken behöfliga anteckningar skulle göras och sedermera tjena till grund för Landshöfdinge-embetenas femårs-berättelser. Att dessa anteckningar också haft ganska stor nytta med sig, har säkerligen hvar och en, som läst ofvannämnda berättelser, funnit; och då jag är öfvertygad, att Statistiska Central-Byrån gjort allt för att få jordbruks-statistiken i gång, till hvars uppgörande den hittills saknat och fortfarande saknar fullständiga materialier, yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Lönnerberg: Man har förebrätt Chefen för Statistiska Central-Byrån, att han nästan uteslutande sysselsatt sig med befolknings-statistiken; men det må man icke så mycket förundra sig öfver, ty han har velat hafva den motsvarande tidens fordringar. Att någon jordbruks-statistik icke ännu blifvit uppgjord, är ganska naturligt, då icke några materialier för uppgörandet af en sådan stått till hands, ty vi veta måhända en hvar utaf oss, huru svårt det på landet är att af allmogen få veta, huru många kor eller andra kreatur de föda, emedan de äro rädda för att få högre beskattning. Byrån har redan gått i författning om anskaffande af nödiga materialier för att få jordbruks-statistiken i gång, och då vi veta, att frågan blifvit af Hushålls-sällskapen omfattad med intresse, hoppas jag, att måhända ganska snart en sådan skall kunna uppgöras. Att någon jordbruks-statistik icke ännu kunnat åstadkommas, ligger i sakens natur och bör alldeles icke tillräknas Chefen för Statistiska Central-Byrån såsom något fel, hvarför jag fortfarande påyrkar bifall till Utskottets förslag.

Svensén: De upplysningar, som föregående talare meddelat i fråga om insamlandet af materialier för uppgörande af jordbruks-statistiken, kände jag förut och jag betvivlar ingalunda, att äfven den delen af statistiken skall i en framtid blifva ordnad efter önskan och behof; men jag har mig bekant, genom ett af den nu ifrågavarande Chefen fälldt, i statsrådsprotokollet intaget yttrande, att han har för åsigt att uppgöra befolknings-statistiken så grundlig och vidlyftig, att den skall utgöra snart sagdt en afskrift af kyrkoböckerna. Utom det att till ett sådant arbete åtgår en tid af flera år, kommer det icke att tjena till stor ledning, ty det är, i anseende till mortaliteten och nativiteten, underkastadt förändring. Jag tror således icke, att Byrån med sitt arbete slagit in på rätta vägen; men då man hyser den förhoppningen, att den skall beträda en bättre bana, vill jag icke så strängt hålla på min förut uttalade åsigt, att jag begär votering.

Carl Anders Larsson: Svenséns nu gjorda meddelande utgör, enligt min åsigt, en ytterligare förtjänst för den ifrågavarande Byrå-Chefen, ty församlingar, hvilkas kyrkoböcker upprunnit, kunna på sådant sätt vid förefallande behof få kyrkoböckerna kompletterade från Byrån. Då man vet, huru kyrkoböckerna inom åtskilliga församlingar föras, anser jag det vara af stor nytta, att man kan komma i tillfälle att i Statistiska Central-Byrån erhålla de upplysningar, som man möjligen saknar i kyrkoböckerna.

Diskus-
sionen i
Bonde-
ståndet.

Överläggningen förklarades afslutad, och ifrågavarande punkt blef, uppå derom af talmannen framställd proposition, af ståndet *bifallen*.

5:e punkten, uti hvilken Utskottet tillstyrkt, att nuvarande reservationsanslaget, 4,250 riksdaler »till arfvoden åt tillfälliga biträden vid Statistiska Central-Byrån» måtte ökas med 3,000 riksdaler och utgå med 7,250 rdr om året, *bifölls*.

Den stat för embetsverket, som, i följd af Riksståndens ofvan meddelade beslut, genom Kongl. Maj:ts Nådiga bref af den 13 Nov. 1863 tillkännagifvits gällande under statsregleringsperioden fr. o. m. början af 1864 upptager:

	R:dr	R:mt.
till Chefen	lön	5,000.
» 1 Sekreterare	»	4,000.
» 2 Aktuarier à 2,500 R:dr	»	5,000.
» en tjänsteman vid f. d. Kommissio- nen öfver Tabellverket	arfvode	750.
» Vaktbetjening	»	700.
» Bibliothekets underhåll och litterärt utbyte	1,000.	} att utgå som reservations- anslag.
» betäckande af en del af kostnaderna för utgifvande af en Statistisk tidskrift	1,000.	
» arfvoden åt tillfälliga biträden	7,250.	
» det officiella Statistiska trycket	5,000.	

Att Kongl. Maj:ts Regering haft många särskilda anledningar till uppmärksamhet på det Statistiska embetsverkets verksamhet, torde klart framgå af de bidrag till detta embetsverkets historia, hvilka här ofvan och i tidskriftens 1:sta band, sidd. 1, 57 och 153 meddelats, afvensom af den offentlighet, hvarmed frågan om Sekreterareplatsens tillsättande år 1861 behandlades. Att för Regeringen ej heller förefunnits ringaste hinder att afsläsa n. v. Chefen för Statistiska Central-Byrån, i händelse sådant pröfvats nödigt eller nyttigt, är ock lätt insedt, då honom tillåtits att, efter egen önskan, bestrida embetet endast såsom tillförordnad och med åtnjutande af tjänstledighet från annat lika afönadt, men vida lugnare, embete.

Dessa förhållanden, så väl som Rikets Ständers här ofvan meddelade beslut med bifall till hvad Kongl. Maj:t äskat, torde för den tänkande allmänheten innebära tillräcklig trygghet, att halten af de personliga beskyllningarne mot t. f. Chefen ingalunda undgått eller kunna undgå behörig pröfning.

Hvad beträffar omfattningen af Statistiska Central-Byråns verksamhet, så beror denna helt och hållet dels af möjligheten att erhålla tillförlitliga primäruppgifter, dels af sättet för dessas insamlande, granskning och sammanförande. Att i åtskilliga grenar af Statistiken förslag till upplysningars vinnande utgått från embetsverket borde ej vara okänt. Afven motviljan mot uppgifters meddelande har i anledning häraf ganska ofta offentligt uttalats. Om den massa af primäruppgifter, som en statistisk undersökning från hela Riket inbringar, skall ingå till det Centrala embetsverket, för att der granskas och sammanräknas, så bör lätt inses, att här till fordras ojemförligt större arbetskraft och tidsåtgång än om detta embetsverk finge emottaga sammandrag, som upprättats och granskats af lokalmyndigheter, t. ex. länsvis. Hvarje åtgärd af Statsmagterna att främja villigt meddelande af tillförlitliga statistiska primäruppgifter, att befordra dessas granskning och sammanräkning af lokalmyndigheter inom lämpliga distrikter, är en tjänst åt den officiella Statistiken, för hvilken både fosterlandet och embetsverket stanna i förbindelse. Anspråk utöfver möjlighetens gräns, eller förbiseende af nutidens fordringar och de nödvändiga villkoren för officiel Statistik leda deremot blott till ansvarsfrihet för embetsverket.

Berg.

2.

Om begreppet Medellifslängd.

Lika angeläget, som det för en vetenskap är, att till innehåll och omfång noga begränsas genom en fullt adæquat definition — hvilken i sådan händelse blott bör och kan vara en enda —, lika oeftergiftigt är det för en vetenskaplig benämning att användas uteslutande i sin rätta och egentliga betydelse, hvilken äfvenledes blott kan vara en enda, den nemligen, som härleder sig från sakens eget begrepp. Olägenheten af ett motsatt förhållande i hvartera af dessa hänseenden har på ett ganska kännbart sätt låtit sig förmärkas inom Statistiken. Ej nog med att de olika åsikterna beträffande Statistikens egen ställning och uppgift såsom vetenskap fortfarande äro sväfvande och sins emellan motsägande, utan enahanda oklarhet synes äfven vilja sträcka sig till åtskilliga delar af dess allmänna terminologi. Sålunda användas flere af de inom densamma ofta förekommande benämningarna, sådana som t. ex. medeltal, medelfel, sannolikt fel, sannolik lifslängd o. s. v. än i en än i en annan bemärkelse, men bland alla dessa vetenskapliga beteckningar eller s. k. termer finnes dock ingen, om hvilken så stridiga och olikartade meningar sökt göra sig gällande, som i afseende på begreppet *Medellifslängd*.

Denna omständighet har, efter hvad af det följande skall visa sig, hufvudsakligen sin grund deri, att ifrågavarande begrepp vid närmare granskning sönderfaller i åtskilliga specielare *arter*, för hvilkas särskilda betydelse man ej så noga gjort sig reda, utan vanligtvis sammanblandat den ena med den andra. Men just dessa förhållanden, utom det att de angifva orsaken till att ett och samma uttryck kunnat få sig tillagde så många och skiljaktiga betydelser, äro i hög grad egnade att framkalla en närmare behandling af i allmänhet hit hörande ämnen, hvilkas utredande blir af desto större vikt, i samma mån de statistiska undersökningarna sjelfva tilltaga i mångfald och utsträckning.

Ett försök härtill synes följaktligen ej böra sakna all nytta, såsom utgörande enda medlet att i någon mån undanröjda den förbistring i åsikter, som uti berörde hänseenden allt fortfarande förefinnes, och det är derföre ett sådant, beträffande det särskilda

begreppet *Medellifslängd*, som med närvarande uppsats blifvit afsedt.

De s. k. *Medeltalen* hafva inom observationsvetenskaperna en jemförelsevis framstående betydelse, hufvudsakligen på grund deraf, att det är genom dessa tal eller s. k. *Media*, som det *konstanta* och lagbundna d. v. s. det egentligen normala i de observerade *vexlande* företeelserna finner sitt närmast motsvariga *uttryck*. Dessa tal representera nemligen de resultater, som *skulle* uppstå under den förutsättning, att all störande inflytelse från de tillfälligt och variabelt verkande orsakernas sida vore upphäfd. Sådant är också i det närmaste förhållandet med de inom *naturen* verkande krafterna, men deremot på långt när ej med dem, som röra sig och verka inom de särskilda *samhällena* samt ligga till grund för de inom dessa, på mångfaldigt sätt uppträdande *vexlande* och *föränderliga* fenomen.

Anledningen till ofvan antydda skiljaktighet är nemligen helt enkelt den, att de förstnämnda äro *ofria* eller s. k. naturkrafter, de sednare åter medvetna eller *fria*. Den fundamentallag inom såväl de rationela som de empiriska vetenskaperna, den s. k. »Principium Caussalitatis», på grund af hvilken all verkan måste antagas hafva sin gifna motsvarande orsak, från hvilken förstnämnda man derföre kan sluta sig till den sednare och tvärtom, mötes inom området för den mensklige verksamheten af en faktor, som vid första påseende förefaller helt och hållet oförenlig med hvarje på caussalitets-förhållanden grundad kombination, nemligen människans *fria vilja* samt den derigenom henne tillagda förmågan att godtyckligt bestämma sitt görande och låtande efter hvilka grunder som helst. I följd häraf finner man sig på detta, det s. k. *praktiska* området, oförmodadt förflyttad inom en sfer, som företrädesvis har utseende af att vara godtyckets, och hvarest derföre ingenting synes *på förhand* kunna bestämmas eller beräknas. I själfva verket kommer man ej heller härvid någonsin till absolut *visshet*, utan blott till en större eller mindre grad af *sannolikhet*.

Men icke ens denna större eller mindre sannolikhetsgrad skulle vara möjlig, så framt icke samma caussalitetslag, ehuru liksom undanskymd för den mensklige forskningens blick, det oaktadt äfven här vore gällande samt på ett otvetydigt sätt gäfvé denna sin inverkan tillkänna. Detta visar sig också vara fallet, alldenstund det moraliska och sociala lifvets fenomen, så *vexlande* de än framträda, likväl, ju närmare de skärskådas, desto tydligare förete, äfven de, prägel af att vara beherrskade

och reglerade af vissa oföränderliga lagar. Skilnaden är endast den, att dessa lagar ej träda i dagen verkande så *direkt* och omedelbart, som förhållandet är inom naturen, utan låta sig spåras först, då man ser fenomenerna mera i stort, sammanställer dem i större massor och under längre perioder samt sålunda sins emellan jemför och kombinerar de särskilda slagen af observationer. Utan att ett dylikt *inre samband* mellan företeelserna vore förhanden, skulle de statistiska data sakna allt värde och betydelse, ty hvarje *objektivt* element inom Statistiken vore då försvunnet och dermed äfven möjligheten af all Statistik likasom af all sannolikhetsteori, hvilken sednare utslutande har sin grund i nu antydda förhållanden.

Ett af denna theoris viktigaste problemers måste alltså blifva att, då det icke låter sig göra att bestämma de till undersökning framställda kvantitetens *exakta* värden, åtminstone kunna så mycket som möjligt *närma sig* dessa, det vill med andra ord säga, erhålla deras *mest sannolika*, genom hvilkas antagande såsom de *rätta* man alltså begår de *minsta* möjliga felen. Sannolikhetsteorien, som solverar berörde problemers, visar, att dessa rättast möjliga värden erhållas, då man gör summan af de särskilda observationsfelens *kvadrater* till ett *minimum*, af hvilket förfaringssätt äfven sjelfva problemet fått sig tillagd benämningen: den *minsta kvadratmethodens*. De värden på dessa kvantiteter, hvilka nämnde method gifver, utgöra tillika samma kvantitetens egentligen s. k. *medel*-värden. Endast i den *speciela* händelse, att samtliga de gjorda observationerna hafva *lika* vikt, hvilket alltså först bör efterses, *sammanfalla* dessa värden med de inom Statistiken brukliga s. k. *aritmetiska* media.

De särskilda talen i en mortalitetstabell, hvilken, såsom bekant är, utgör den enklaste och lättast öfverskådliga framställningen af de inom en större eller mindre befolkning förhandenvarande dödlighetsförhållanden, böra just uttrycka dylika slags *medelvärden*, grundade på för sådant ändamål företagna observationer. Bland de vilkor, dessa observationer hafva att uppfylla, är naturligtvis det af erforderlig *noggrannhet* ett af de viktigaste, och då inom sannolikhetsteorien är bevisadt, att »observationernas noggrannhet står i ett direkt förhållande till kvadratroten ur deras antal», så inbegripes härunder alltså äfven förutsättningen, att de skola vara anställda i tillräcklig *mängd*. Då det emellertid skulle leda alltför långt från närvarande ämne att utförligare afhandla vilkoren för en allmän method

till mortalitetstabellers konstruktion, så måste här antagas, att dylika på så *tillförlitliga* och *talrika* data som möjligt grundade tabeller blifvit på förhand upprättade, med tillhjälp af hvilka, såsom det följande skall visa, den s. k. *Medellifslängden* låter sig utan svårighet framställa och beräkna.

Under benämningen *Medellifslängd* i dess *allmännaste* bemärkelse förstås den qvot, som erhålles, då summan af den tid, ett större eller mindre antal individer genomlevvat, lika fördelas på samma antal individer.

Ifrågavarande begrepp sönderfaller till en början i tvenne hufvudafdelningar, af hvilka hvar för sig är till sin karakter noga begränsad. Sålunda kan med nämnde uttryck betecknas antingen: I) *Medellifslängd* för ett antal individer af *olika* åldersklasser t. ex. en hel befolkning, eller ock: II) *Medellifslängd* för ett större eller mindre antal individer af *en och samma* åldersklass.

Den stora likhet, som mellan dessa båda särskilda hufvudmomenter af det allmänna begreppet medellifslängd förefinnes, har förorsakat, att de oftast blifvit med hvarandra förväxlade, men då de i sjelfva verket äro, såväl till betydelse som i följd deraf äfven till beräkningssätt, bestämdt åtskiljda, är det af vikt att denna skiljaktighet nogare framhållas. Under hvart och ett af dem förstås visserligen *genomlefd tid*, fördelad på antalet personer, som genomlevvat densamma, men skilnaden är dock den väsendtliga, att i *förre* fallet, hvilket till betecknande af ifrågavarande *olikhet* må i det följande utmärkas med benämningen *medelålder*, tänkes denna tid såsom utgörande den i ett visst ögonblick *förhandenvarande* summan af hela den utaf de särskilda åldersklassernas personal förbrukade tid, då deremot i det *sednare* fallet, hvilket innebär hvad man förstår under uttrycket medellifslängd i *egentlig* och inskräntare bemärkelse, berörde tidsumma tänkes *uppkommen* genom att hafva blifvit *successive genomlefd* af ett visst *ursprungligt* antal individer under en längre eller kortare tidsperiod. Ifrågavarande skilnad är således att anse såsom icke blott en skilnad till *graden*, d. v. s. den större eller mindre omfattningen af antal enskilda åldersklasser, utan såsom en verklig skilnad äfven till *arten*, alldenstund, efter hvad det följande skall ådagalägga, summan af genomlefd tid är i ena fallet en helt annan mot hvad den är i det andra.

Med uttrycket *medelålder* kan nu närmare förstås antingen
1) medelåldern för samtliga de inom en af flere eller färre ål-

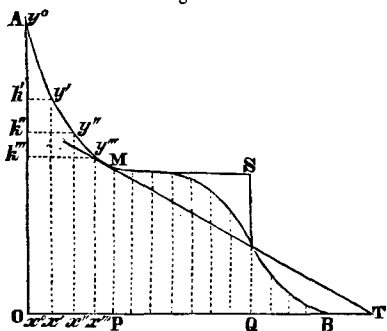
dersklasser sammansatt *folkmängd* befintliga personer, eller ock:
 2) medelåldern för de inom ett större eller mindre antal åldersklasser *aflidna* individer. Med benämningen *medellifslängd* i *egentlig* och inskränktare bemärkelse kan åter menas antingen 1) redan *aflidna* eller 2) ännu *qvarlefvande* individers medellifslängd, och denna sistnämnda kan i sin ordning vara dels a) *tilltryggalagd*, dels b) också för framtiden *återstående* att genomlefa.

Det på en gång enklaste och tydligaste sättet att ådagalägga dessa olika arters särskilda egenskaper är onekligen det af den s. k. Analytiska Geometrien vedertagna, hvilket framställnings- och beteckningssätt alltså här kommer att för sådant ändamål användas.

En s. k. mortalitetstabell kan, såsom känt är, med be- gagnande af rätvinkliga koordinater, geometriskt representeras af nedanstående figur:

Fig. 1.

De från O , som här är origo, utesfter x -axeln gående abscissorerna beteckna de särskilda, vanligen i ett-åriga intervaller afdelade ålderskategorierna och de från hvar och en af dessa abscissors ändpunkter vinkelrätt mot x -axeln dragna ordinatorna uttrycka genom sina respektiva längder antalet af de vid slutet af hvarje dylik ett-årig period inom åldersklassen qvarlefvande personer. Den antingen algebraiska eller transcendenta funktion, som för hvarje punkt af ofvanstående kurva uttrycker relationen mellan motsvarande abscissa och ordinata, utgör alltså den analytiska expressionen för den genom kurvan representerade mortalitetslag och af nämnde funktion låta sig med tillhjälp af differential- och integralräkning analytiskt deduceras alla de mångfaldiga egenskaper beträffande lifslängdsförhållandena, hvilka på ett så framstående sätt äro betecknande för hela befolkningars fysiska och moraliska ståndpunkt. Nämnde relation kan, då man ej speciellt afser att få densamma framställd genom en *transcendent* funktion, uttryckas approximationsvis medelst en *empirisk* s. k. interpolationsformel, hvars erhållande dock oftast är förenadt med icke så ringa besvär.

Tillämpas nu den ofvan angifna allmänna definitionen å medellifslängd på det först anförda af dess underordnade momenter, d. v. s. på den s. k. *medelåldern*, hvilken må betecknas med M_1 , så blir, emedan produkten xy representerar summan af åldrarna för y individer, af hvilka hvar och en är x år gammal, den sökta qvotens *analytiska* expression:

$$M_1 = \frac{x'y' + x''y'' + x'''y''' + \dots + XY.}{y' + y'' + y''' + \dots Y.} \dots\dots\dots (a)*).$$

Ofvanstående qvot är emellertid nu fullkomligt lika med det uttryck, som inom mekaniken bevisas tillhöra värdet på abscissan för *tyngdpunkten* af en plan area hvilken som helst.

Härigenom är alltså ådagalagdt, att *medelåldern för en hel befolkning geometriskt representeras af abscissan för tyngdpunkten till den area, som uttrycker summan af åldrarna för alla till nämnde befolkning hörande individer.*

På alldeles enahanda sätt bestämmes äfven *medelåldern* för de till särskilda åldersklasser hörande och under loppet af en viss tiderymd *aflidne* individer.

I afseende på den *geometriska* betydelsen af begreppet medelålder, så är klart att täljaren i bråket (a) representerar summan af samtliga de små rektanglarnas $Ox'y'k'$, $Ox''y''k''$, $Ox'''y'''k'''$ o. s. v. areor, en summa, som man finner vara helt annan och vida större än arean af hela Figuren $OBMA$. Bråkets nämnare åter betecknar tydligtvis summan af antalet till samtliga åldersklasser hörande individer, hvilken summa, då tidsintervallerna äro *lika* och *små* äfven är ett uttryck på nyssnämnde area.

Med stöd af det nu framställda kan man alltså antingen geometriskt utkonstruera eller ock, då en empirisk formel för mortaliteten förut blifvit sökt, analytiskt beräkna såväl de ofvan behandlade slagen af medelålder, som dem hvilka yttermera kunna tänkas uppstå genom ett större eller mindre sammanträngande utaf gränserna för de ålderskategorier, för hvilkas motsvarande personal det ena eller andra slaget af medelålder sökes, hvarigenom man alltså har en generel method för bestämmande af hvarje art utaf medelålder**).

*) Med X betecknas här och i det följande det högsta åldersåret i lifslängdstabellen samt med Y antalet vid nämnde högsta ålder qvarlevande.

**) Med användning af differential- och integral-räkning antager den ofvanstående qvoten (a), såsom lätt inses, då täljare och nämnare multipliceras med dx , formen:

I sammanhang härmed står äfven bestämmandet af det sätt, hvarpå en folkmängd grupperar sig inom de särskilda åldrarna. Enligt hvad nyss blifvit anfördt representeras nemligen summan af alla talen i en mortalitetstabell, från och med den lägsta åldersklassen till och med den högsta, samt under vilkor att tidsintervallerna samtliga äro lika stora, af arean $AOBM$ (Fig. 1) uttryckt i tal. En följd häraf är, att den ordinata, som delar nämnde area midt itu, tillika angifver den ålder, som hälften af befolkningen ännu icke uppnått, men den öfriga hälften deremot redan öfverskridit, och på enahanda sätt kan man, med iakttagande af behörig ändring i summationsgränserna, gå till väga med hvilken större eller mindre åldersafdelning som helst.

Beträffande *medellifslängden* för ett större eller mindre antal individer af *en viss åldersklass* ($= M_{11}$), så blir på grund

$$\dot{X} = \frac{\int_0^x xy dx}{\int_0^x y dx} = M_1$$

hvarvid med $\dot{X}$ betecknas abscissan för tyngdpunkten och med X , såsom förut, högsta åldersåret i Tabellen.

Det faller af sig sjelft, att medellådern för individerna inom en ålderskategori af hvilken utsträckning som helst äfvenledes erhålles af ofvan anförda integraluttryck, då nemligen integrationerna för hvarje gång verkställas mellan motsvarande vederbörliga gränsvärden.

Tyngdpunktens ordinata ($= \dot{Y}$) åter, hvilken, såsom känt är, uttryckes genom:

$$\dot{Y} = \frac{\int_0^x \int_0^x y^2 dz}{\int_0^x y dx}$$

representerar *antalet* af de inom befolkningen befintliga personer af ifrågasvarande medellålder.

Ordinatans MP i en kurva förhållande till subtangente PT (Fig. 1) eller m. a. o. den s. k. differentialcoefficienten $\frac{dy}{dx}$ uttrycker som bekant den starkare eller svagare tendensen hos kurvan att i hvar och en af sina punkter närma sig x -axeln. På grund häraf kan alltså anförde expression tjena såsom mått på den så att säga relativa *dödstendensen* inom en ålderskategori hvilken som helst. Det inverterade förhållandet $\frac{dx}{dy}$, hvilket åter betecknar en den förra motsatt tendens, blir derigenom ett mått på *vitaliteten* hos hvarje särskild åldersklass.

af den i det föregående (sid. 148) derå anförda definition — samt emedan, enligt Fig. 1, differenserna: $x' - x^0$, $x'' - x'$, $x''' - x''$ o. s. v. beteckna de särskilda tidsintervallerna och y' , y'' , y''' o. s. v. antalet vid slutet af enhvar utaf dem inom motsvarande åldersklass qvarlevande — dess *analytiska* uttryck af nedanstående form:

$$M_{11} = \frac{(x' - x^0)y' + (x'' - x')y'' + (x''' - x'')y''' + \dots \&c.}{y} \dots (b).$$

Den tidssumma, som i förevarande fall representeras af täljaren i ofvanstående bråk, sammanfaller, efter hvad Figuren visar, med summan af alla de små streckade rektanglarnas areor d. v. s. i det närmaste med arean af hela figuren *OBMA* och detta är desto *mer* förhållandet, ju *mindre* nämnde rektanglars baser tagas, så att likheten blefve fullkomlig, om dessa toges oändligt små.

Jemför man nu de här ofvan utvecklade expressionerna på medel-ålder (= M_1) och medel-lifslängd (= M_{11}), så visar sig, såsom förut blifvit antydt, att en verklig art- (ej blott grad-) skilnad mellan dessa begge quantiteter äger rum.

I öfverensstämmelse med hvad för det sistnämnda af dessa tvenne hufvudmomenter utaf det allmänna begreppet medellifslängd blifvit anfördt, erhållas äfven de analytiska uttrycken på detsamma specialare arter, allt efter hvars och ens, genom motsvarande definition angifna, särskilda betydelse*).

Den betecknande karakteren för hvar och en af dessa specialare arter torde emellertid tydligast framträda genom att på *geometriskt* eller s. k. *grafiskt* sätt åskådliggöras, och då bland dessa särskilda species det ojemförligt oftast förekommande utgöres af den s. k. *återstående medellifslängden* vid en viss *gifven ålder*, så skall densamma här något närmare afhandlas,

*) Differentialuttrycket å *medellifslängden* för de till en viss *åldersklass* hörande individer blir, i enlighet med det nu framställda:

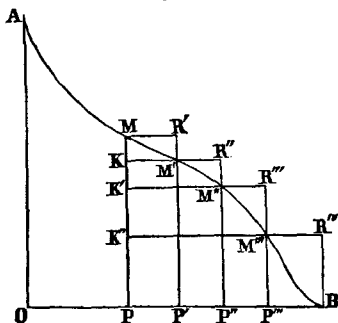
$$M_{11} = \frac{\int y dx}{y}$$

hvarvid täljarens integral naturligtvis måste tagas mellan de för hvarje särskildt fall vederbörande gränser, hvilka i sin ordning bestämmas af huruvida det är fråga om att erhålla antingen redan *tillryggalagd* eller ännu *återstående* medellifslängd för individer af en viss *åldersklass*, i öfrigt hvilken som helst. Ett speciellt fall af sistnämnde slag utaf medellifslängd är medellifslängden vid *födelsen*, hvilken af många blifvit ansedd såsom betecknande medellifslängden »par préférence.»

hvar efter i analogi dermed hvarje af de öfriga lätt låter sig bestämma.

Fig. 2.

Om man, utgående från ett A efter godtycke valdt åldersår, hvilket alltså representeras af en på x -axeln bestämd abscissa OP (Fig. 2), låter genom skärningspunkterna mellan kurvan och den mot nämnde abscissa svarande ordinata draga en rät linie, parallel med x -axeln, och vidare på samma sätt drager räta med x -axeln parallela linier genom alla följande skärningspunkter mellan kurvan och de sinsemellan på lika afstånd belägna ordinaterna, så erhållas linierna MP , KR' , $K'R''$ o. s. v.

De särskilda ordinaterna MP , $M'P'$ o. s. v. framställa, såsom förut är anfördt, genom sina längder antalet qvarlevande inom den åldersklass, som angifves af motsvarande abscissa OP , OP' o. s. v. Det antal dödsfall åter, som ägt rum under hvarje tidsintervall, lika med PP' , uttryckes alltså genom styckena MK , KK' o. s. v. af ordinatan MP , hvilken genom det vid åldern OB inträffade fränfallet af den sist qvarlevande slutligen reduceras till noll. Äro nu tidsintervallerna PP' , $P'P''$ o. s. v. ej större än att man utan särdeles fel kan antaga, det de under en hvar af dem inträffade dödsfallen ägt rum *samtidigt* och vid *slutet* af hvarje tidsintervall, så kommer alltså arean af rektangeln $KMR'M$ att representera den tid, som af antalet KM genomlevvats från och med åldern OP till och med åldern OP' , samt på enahanda sätt areorna $K'KR'M'$, $K''K'R''M''$ o. s. v. att föreställa den genomlefdna tiden af det vid åldrarna $K'M'' = PP'$, $K''M''' = PP''$ o. s. v. respektive affidna antal personer. Summan af samtliga dessa rektanglars KR' , $K'R''$ o. s. v. areor sammanfaller tydligen med ytinnehållet för hela månghörningen $PMR'R'' \dots B$, hvilket alltså representerar summan af den från och med inträdet i åldern OP till och med utesloknandet vid åldern OB af samtliga individerna PM förbrukade tid.

Den geometriska expressionen på den s. k. återstående *medellifslängden* ($= M$) för en i åldern OP inträdande person blir, enligt den i det föregående angifna allmänna definition på medellifslängd, följaktligen:

$$M' = \frac{MK \cdot PP' + KK' \cdot PP'' + K'K'' \cdot PP''' + \dots \&c.}{MK + KK' + K'K'' + \dots \&c.} = PM.$$

Men klart är att ifrågavarande månghörning skiljer sig i samma mån mindre från $PMM'M'' \dots B$, eller sjelfva kurvan, som styckena PP' , $P'P''$, $P''P'''$ o. s. v. tagas små. Tänkas nu dessa tidsintervaller oändligt små, så har man att i månghörningens ställe substituera kurvan sjelf, hvarigenom erhålles:

$$M' = \frac{PMM'M'' \dots B}{PM},$$

såsom expression på den återstående medellifslängden vid åldern OP . En följd häraf är, att om man på ordinatan PM (se Fig. 1) konstruerar en rektangel $PMSQ$ så beskaffad, att dess area blir lika stor med den krokliniga arean PMB , så representerar basen PQ den sökta återstående medellifslängden för en person af åldern OP . Man har då nemligen:

$$\text{Medellifslängden} = \frac{PMM'M'' \dots B}{PM} = \frac{PMSQ}{PM} = \frac{PM \cdot PQ}{PM} = PQ.$$

Äro åter, såsom oftast inträffar, det första åldersåret möjligen undantaget, de vid mortalitetstabeller förekommande tidsintervallerna ett-åriga och således alltför stora, för att den ofvan gjorda förutsättning af *liktidigt* fränfalle vid *slutet* af hvar och en af dem skulle få anses giltig, så erhålles emellertid ett för de flesta fall tillräckligt noggrannt resultat, genom antagandet att de under hvarje särskildt år inträffade dödsfall ägt rum vid *midten* i stället för vid slutet af hvarje år. Beräkningen af den area, som i detta fall representerar den genomlefda tiden, kan då ske på följande sätt. Den för perioden 1841—1855 och för båda könen gemensamt upprättade samt i Kongl. Statistiska Central-Byråns underdåniga Berättelse för åren 1851—1855 sid. XC meddelade dödlighets- och lifslängds-tabell för Sverige utvisar bland annat följande förhållanden:

1. Åldersår.	2. 3. Antal		4. 5. Återstående	
	Lefvande.	Affidne.	Medel- Lifslängd.	Sannolik Lifslängd.
90	44	18	2·64	1·57
91	26	7	3·12	2·33
92	19	5	3·08	2·50
93	14	3	3·00	2·50
94	11	3	2·68	2·25
95	8	2	2·50	2·00
96	6	2	2·17	2·00
97	4	1	2·00	2·00
98	3	1	1·50	1·50
99	2	1	1·00	1·00
100	1	1	0·50	0·50
101	0	—	—	—
Summa	138	44	—	—

Af de ofvanstående 44 nittioåringarna hafva under förloppet af ett år alltså affidit $44 - 26 = 18$, hvilka i händelse deras fränfalle antoges hafva ägt rum vid *midten* af året skulle hafva förbrukat en tid af approximative $[44 - 26] \frac{1}{2} = \frac{18}{2}$ år. Den utaf de under loppet af påföljande år affidna $26 - 19 = 7$ nittioett-åringarna konsumerade tid utgör på enahanda sätt $[26 - 19] \frac{3}{2} = \frac{21}{2}$ samt för hvar och ett af påföljande år till och med det sista, respective $[19 - 14] \frac{5}{2} = \frac{25}{2}$, $[14 - 11] \frac{7}{2} = \frac{21}{2}$, $[11 - 8] \frac{9}{2} = \frac{27}{2}$, $[8 - 6] \frac{11}{2} = \frac{23}{2}$, $[6 - 4] \frac{13}{2} = \frac{26}{2}$, $[4 - 3] \frac{15}{2} = \frac{15}{2}$, $[3 - 2] \frac{17}{2} = \frac{17}{2}$, $[2 - 1] \frac{19}{2} = \frac{19}{2}$, $[1 - 0] \frac{21}{2} = \frac{21}{2}$. Summan af den utaf samtliga de 44 personerna från och med inträdet i nittionde till och med utslocknandet vid hundraförsta åldersåret genomlefda tid blir alltså $= \frac{232}{2} = 116$ år, hvilka fördelade på hvar och en af dem gifver: $\frac{116}{44} = 2,64$ år, såsom ock tabellen upptager. Enahanda resultat erhålles äfven på annat sätt genom att addera tillsammans alla talen i kol. 2, med undantag af det första, hvilket gifver summan 94, samt dividera denna summa med

ifrågavarande första tal (= 44) och till qvoten lägga $\frac{1}{2}$. Man får då nemligen:

$$\frac{94}{44} + \frac{1}{2} = \frac{188 + 44}{44 \cdot 2} = \frac{232}{88} = \frac{166}{44} = 2,64 \text{ år,}$$

såsom nyss förut.

Om vidare med L^0 , L' , L'' o. s. v. betecknas det antal lefvande inom hvarje särskild åldersklass, som i en mortalitets-tabell finnes upptaget, hvarvid för korthets skull L^v må föreställa sista talet i tabellen samt M^0 medellifslängden vid den ålder, som motsvarar första talet L^0 , och slutligen M' medellifslängden för den ålder, som motsvarar L' , så är enligt hvad nyss blifvit framställt:

$$M^0 = \frac{L' + L'' + L''' + L^{IV} + L^V}{L^0} + \frac{1}{2}$$

och

$$M' = \frac{L'' + L''' + L^{IV} + L^V}{L'} + \frac{1}{2}$$

hvaraf

$$L'' + L''' + L^{IV} + L^V + L'(M' - \frac{1}{2})$$

hvilket värde, substitueradt i den första eqvationen, gifver:

$$M^0 = \frac{L' + L'(M' - \frac{1}{2})}{L^0} + \frac{1}{2}$$

d. v. s.

$$M^0 = \frac{L'}{L^0} (M' + \frac{1}{2}) + \frac{1}{2}$$

medelst hvilken sistnämnde formel man alltså, då M' är känd, lätt kan finna M^0 , hvarvid början göres med den i tabellen förekommande högsta åldersklass.

De enligt denna method, på grund af sednaste mortalitets-tabeller öfver Sverige, beräknade värden på den s. k. *återstående medellifslängden vid födelsen* ådagalägga för hvarterda könet nedanstående om gynnsamma förhållanden vittnande periodiska *tillväxt* hos ifrågavarande statistiska element*):

*) Se Kongl. Statistiska Central-Byråns underdåniga Berättelse för åren 1851—1855, Tredje Afd., Inledn., sid. 85.

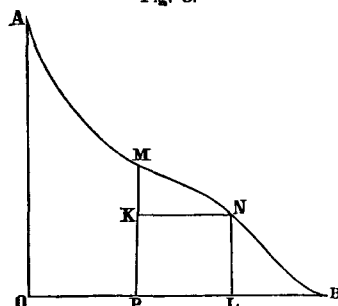
Återstående Medellifslängd. (Från födelsen räknadt.)			
Mankön.		Qvinkön.	
Period.	Medellifslängd.	Period.	Medellifslängd.
1755—1775	33·88	1755—1775	36·60
1776—1795	34·74	1776—1795	37·54
1816—1840	39·50	1816—1840	43·56
1841—1855	41·28	1841—1855	45·60

På analogt sätt med det ofvan anförda erhålles äfven den *tillryggalagda* medellifslängden för de *vid åldern OP ännu lefvande* personer. Härvid är dock att märka, det nämnaren i bråket (b), sid. 152, här utgöres af arithmetiska mediet af antalet lefvande vid *alla* föregående åldersår, emedan hela denna personal deltagit i den successiva förbrukningen af den utaf täljaren representerade genomlefdä tid, hvilken alltså bör lika fördelas på hvarje särskild åldersklass. Detta sistnämnda slag af medellifslängd kan ock, i enlighet med hvad för den s. k. *återstående* medellifslängden förut är visadt, erhållas genom att på ordinatan *MP* konstruera en rektangel med en area lika stor med arean af det krokliniga segmentet *OPMA*, hvilken rektangels bas, uppmätt efter den antagna mått-enheten, uttrycker ifrågavarande slag af medellifslängd.

Medellifslängden för de intill en viss ålder aflidna, hvilken till följd af sin egen beskaffenhet naturligtvis endast kan vara *tillryggalagd* (ej återstående), erhålles äfvenledes på analogt sätt och i närmaste öfverensstämmelse med nu angifna grunder, hvarvid gäller enahanda anmärkning, som beträffande nyssföregående art af medellifslängd blifvit gjord.

Ett af de begrepp, hvarmed det ena eller andra slaget af medellifslängd oftast blifvit förblandadt, är det, som förstås under benämningen *sannolik (återstående) lifslängd*. Med denna s. k. sannolika lifslängd menas den åldersperiod, då antalet af de till en viss åldersklass hvilken som helst hörande individer blifvit reduceradt i ett *visst givet* förhållande. Geometriskt kan densamma konstrueras på följande sätt:

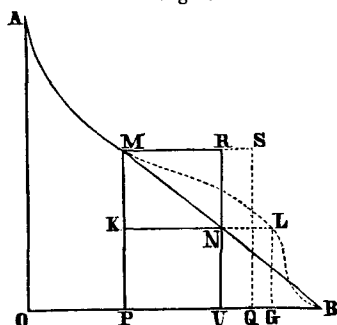
Fig. 3.

Från ändpunkten P af abscissan OP , hvilken representerar den gifna åldersperioden, drages den mot x -axeln vinkelräta ordinatan PM och på denna sednare afskäres en del PK , hvilken till sin storlek bestämmes genom ofvannämnde antagna förhållande, och som i egenskap af ordinata ($=y$) föreställer det vid den sökta åldern ($=x$) kvarlevande antal personer. Drages vidare en rät linie KN , parallel med axeln OB , så blir abscissan OL för den punkt N , hvari nämnde linie rår kurvan, det geometriska uttrycket för den sökta åldersperioden. Antages nu, såsom vanligen är händelsen, det gifna förhållandet $=\frac{1}{2}$, d. v. s. sannolikheten att uppnå den ifrågavarande åldern jemnt lika stor med sannolikheten att icke uppnå densamma, så måste man, för att erhålla den mot den sökta åldern svarande abscissan OL , taga $PK = \frac{1}{2}PM$.

Endast i den *speciela*

Fig. 4.

händelse att mortalitetslinien vore rät, hvilket med andra ord ville säga att dödligheten inom hvarje åldersklass vore lika och uniform, sammanfaller (återstående) medellifslängden med den s. k. sannolika lifslängden, emedan blott i detta fall, hvilket framställles af vidstående figur, trianglarna BVN och MRN komma att få lika stora areor, hvaraf följer att arean af rektangeln $MRVP$ blir lika med arean af triangeln PMB . Man får alltså:

$$\text{Medellifslängden} = \frac{\text{Arean } PMB}{PM} = \frac{\text{Arean } PMRV}{PM} = PV = \text{Sannolika lifslängden}.$$

Hade deremot den streckade linien MLB varit mortalitetskurva, så skulle Medellifslängden hafva representerats af stycket PQ och Sannolika lifslängden åter af stycket PG .

Det är, enligt hvad samtliga Fig. (1—4) tydligt gifva vid handen, företrädesvis vid de högsta åldersåren, som mortalitetskurvan närmar sig till likhet med rät linie, och den i det föregående meddelade tabell, på hvilken, jemte återstående medel-

lifslängden för dessa högsta åldersår, äfven finnes upptagen samma åldrars motsvarande s. k. sannolika lifslängd, bekräftar ytterligare denna inom berörde högsta ålderskategorier på ett omisskänneligt sätt framträdande tendens.

Under ifrågavarande förutsättning visar sig äfven skilnaden mellan *medelålder* och sannolik lifslängd på ett så distinkt sätt, att detsamma förtjenar i förbigående anmärkas.

Fig. 5.

På grund af en sats, för hvilken Mekaniken lemnar det närmare beviset, är abscissan för tyngdpunkten till arean OAB , (se vidstående Fig. 5) lika med en *tredjedel* af höjden OB , räknadt från punkten O , och, med stöd af hvad i det föregående blifvit framställt, representeras nu en hel befolknings *medelålder* af abscissan för nämnde tyngdpunkt, d. v. s. af räta linien $OP = \frac{1}{3}OB$. *Sannolika* lifslängden för en nyfödd inom samma befolkning utgöres deremot utaf *hälften* af samma linie OB . Man har nemligen, på grund af parallelismen mellan KN och OB , relationerna $OK:KA = BN:NA = BL:LO$; men nu är, till följd af konstruktion, $OK = KA$, hvaraf alltså äfven $BL = LO$ och följaktligen sannolika lifslängden, representerad af stycket $OL = \frac{1}{2}OB$.

Öfriga statistiska elementer, med hvilka det ena eller andra slaget af det allmänna begreppet medellifslängd blifvit förvexladt, äro företrädesvis följande:

$$\text{Mortalitetssiffran} = \frac{\text{Antalet lefvande}}{\text{Antalet døde}},$$

$$\text{Nativitetssiffran} = \frac{\text{Antalet lefvande}}{\text{Antalet födde}},$$

Arithmetiska mediet af de båda nyssnämnde =

$$= \frac{\text{Nativitetssiffran} + \text{Mortalitetssiffran}}{2}.$$

Nedanstående på Sveriges officiella befolknings-statistik grundade öfersigt angifver närmare den *numeriska* skilnaden, för perioden 1851—1855, såväl dessa qvantiteter sinsemellan som med afseende på de särskilda arterna af medellifslängd i allmänhet:

Perioden 1851—1855.

(Begge könen gemensamt.)

Medellålder för lefvande af samtliga åldersklasser.....	= 31·37.
D:o för aflidne af d:o	= 42·11.
Återstående medellifslängd för lefvande (vid t. ex. 30 års ålder).....	= 32·47.
Tillryggslagd d:o för aflidne (intill d:o).....	= 27·24.
Återstående d:o vid födelsen	= 42·56.
Sannolik (återstående) lifslängd (vid 30 års ålder).....	= 34·62.
Mortalitetssiffror.....	= 46·10.
Nativitetssiffror.....	= 30·45.
Arithm. medium af nativitets- och mortalitets-siffrorna.....	= 38·28.

I det föregående hafva vi nu så åskådligt som möjligt sökt framställa de särskilda betydelserna och beräkningsmethoderne för hvarje speciel art af medellifslängd, äfvensom, till förekommande af dessa begrepps förblandande med andra närbeslägtade, till behandling upptagit det hufvudsakligaste af dessa sednare. Det återstår vidare endast att kasta en blick på de *åsigter*, som af vissa, i öfrigt ganska framstående, statistiska författare blifvit utvecklade med afseende på nu afhandlade ämnen. En sådan översigt, utom det tillfälle den erbjuder till anställande af jemförelser mellan olika meningar och åsigter, äger en ej mindre lärorik sida deri, att den lemnar ett slående bevis på nödvändigheten att vid en vetenskaplig undersökning låta hvarje sak få gälla och betyda hvarken mer eller mindre än hvad den i och för sig är, det vill med andra ord säga, att ej söka påtvinga den bestämningar, dels oegentliga för, dels stridande mot dess eget begrepp.

Till hvilka mindre riktiga resultater man medelst ett motsatt förfaringssätt lätt kan blifva förd, skall nogsamst framgå genom några kortare utdrag ur de förnämsta i förevarande ämne till buds stående källor.

Hoffmann *) yttrar sig om bestämmandet af medellifslängden, som följer: »Die mittlere Lebensdauer von der Geburt ab in Jahren und deren Theilen ausgedrückt, wird überhaupt gefunden, indem die Anzahl der Lebenden mit der Durchschnittszahl der jährlich Sterbenden dividirt wird.» Härmed är likväl, såsom vid närmare uppmärksammande lätt visar sig, ingalunda angifvet något slag af medellifslängd, utan helt enkelt blott hvad nyss ofvan blifvit betecknad med uttrycket *mortalitetssiffror*,

*) Versuche die mittlere Dauer des menschlichen Lebens zu berechnen.

hvilken reciproka värde $\left(= \frac{\text{Antalet döde}}{\text{Antalet lefvande}} \right)$ utgör det s. k. mortalitets-förhållandet.

D'Ivernois *) åter betecknar, enligt hvad Wappæus anförer, medellifslängden såsom: »Den Quotienten einer Division der Zahl der Gestorbenen in die ganze Summe der von ihnen gemeinschaftlich durchlebten Jahre.» Man finner lätt, att detta ej är något annat än den *speciella* art af medellifslängd, som i det föregående blifvit behandlad under benämningen *medellifslängd för de vid en viss ålder aflidne*.

Enligt *Benoiston de Chateauneuf* **) skulle vidare medellifslängden (underförstådt vid en viss ålder, exempelvis 30 år) utgöras af det allmänna medeltal, man erhåller, »si l'on rapproche les unes des autres les listes de décès des différens pays et que l'on examine dans chacune le nombre des individus de trente ans qui arrivent à (un âge supérieur quelconque, par exemple à) soixante ans.» Denna definition, om den så kan kallas, är som man finner långt ifrån att uttrycka något slags medellifslängd. Snarare kunde den, om ej hänvisningen till »les listes de décès« förekomme, anses beteckna sannolikheten att vid en viss ålder hvilken som helst (t. ex. 30 år) uppnå någon gifven högre ålder (t. ex. 60 år) — en sannolikhet, som erhålles genom division af det — enligt en lifslängdstabell — bestämda antalet lefvande ($= L$) vid den lägre åldern uti antalet lefvande ($= l$) vid den ifrågavarande högre och hvars algebraiska uttryck alltså blir $\frac{l}{L}$. För Sverige och qvinqueniet 1851—1855 utgör numeriska värdet å berörde sannolikhet (att vid 30 års ålder uppnå 60 år) för mankön 0'55121 och för qvinkön 0'64487. För egenhets skull må anföras, att sannolikheten att upplefva *nästa dag* var vid samma tidsperiod och ålder för mankön 0'9999735 och för qvinkön 0'9999788. De på analogt sätt — genom division af antalet vid den gifna åldern lefvande uti summan af antalet under den ifrågavarande perioden afidna — beräknade numeriska värdena på sannolikheten att vid 30 års ålder *icke* uppnå 60 år utgjorde i Sverige under

*) Sur la Mortalité proportionnelle des peuples, considérée comme mesure de leur aisance et de leur civilisation. Genève 1833. Ifrågavarande arbete har för förf. ej funnits att tillgå.

**) Mémoire sur la durée de la vie humaine dans plusieurs des principaux Etats de l'Europe et sur le plus ou moins de longévité de leurs habitants. I Mémoires de l'Académie des Sciences morales et politiques de l'Institut de France. Del. VI. 1850.

qvinqvenniet 1851—1855 för mankön 0'44879 och för qvinkön 0'35513 äfvensom sannolikheten att vid nämnde ålder *icke* upplefva påföljande dag var för mankön 0'0000265 och för qvinkön 0'0000212. Till upplysning i afseende på den närmare betydelsen af nu anförde siffror torde böra tilläggas, att hvarje slag af *sannolikhet* uttryckes genom ett *egentligt* bråk, och således varierar i oändliga grader mellan gränsvärdena *noll* och *ett*, hvilket sistnämnda representerar *visshet*.

*Süssmilch**) framställer sin uppfattning af begreppet medellifslängd på följande sätt: »Die mittlere Dauer des Lebens nennet und findet man: Wenn man die Summe aller Jahre, die eine gewisse Zahl Personen gelebt hat, addiret und nachher durch die Zahl der Personen dividirt, so zeigt der Quotient die mittlere Zahl der Jahre, die ein jeder *gelebt hat und gelebt haben würde*, wenn ihre Lebensjahre alle gleich gewesen wären.» Detta utgör nu blott ett *annat species* af det allmänna begreppet medellifslängd, sammanfallande med hvad af oss i det föregående blifvit afhandladt under titeln: *medellifslängd för ett större eller mindre antal lefvande af en viss åldersklass*. De båda underafdelningarna (»*redan tillryggalagd*» och »*ännu återstående*»), hvari nämnde species, enligt hvad förut blifvit framställt, sönderfaller, hafva, som man ser, *föresväfvat* Süssmilch, men ej blifvit af honom vidare fasthållna.

*Dieterici***) angifver sin åsigt i förhanden varande ämne genom följande definition: »Die mittlere Lebensdauer wird gefunden, wenn man alle die Jahre, welche die *gleichzeitig* Lebenden zusammen gelebt haben, durch die Anzahl der Lebenden dividirt.» Som man finner, så sammanfalla dessa bestämningar fullkomligt med dem, som i det föregående visats tillhöra *den art* af det allmänna begreppet medellifslängd, hvilken der blifvit afhandlad under rubriken *medellålder* för en i samtliga åldersklasser grupperad lefvande befolkning.

*Wappæus****) och *Engel*†) slutligen, hvilkas afhandlingar höra till de omständligaste och derjemte i ämnet sednast utkomna, intaga i förevarande fråga nästan enahanda ståndpunkt.

*) Göttliche Ordnung. Del. II. Sid. 343, § 475.

**) Ueber den Begriff der mittleren Lebensdauer und deren Berechnung für den Preussischen Staat. Berlin, 1859.

***) Ueber den Begriff und die statistische Bedeutung der mittleren Lebensdauer. Göttingen, 1860.

†) Die Sterblichkeit und die Lebenserwartung im Preussischen Staate und besonders in Berlin. Zeitschrift des Königl. Preuss. Statistischen Bureaus. Berlin, 1861. Sid. 322.

Den förre utlåter sig, som följer: »Um die mittlere Lebensdauer einer Bevölkerung zu finden, muss man, dem Begriffe gemäss, für eine hinlängliche Zahl von Jahren die von sämtlichen Gestorbenen zusammen durchlebten Jahre summieren und diese Summe durch die Zahl der Gestorbenen dividieren.»

Den sednare yttrar: »Die wirkliche mittlere Lebensdauer ist nicht das Durchschnittsalter der in einem Jahre Gestorbenen überhaupt, sondern das *Durchschnittsalter* der Gestorbenen aus einer gleichsam auf dem Aussterbeetat gedachten Bevölkerung von homogener Beschaffenheit.»

Äfven i dessa beskrifningar är lätt att igenkänna en bland de i det föregående behandlade *arter* af medellifslängd, den nemligen som der blifvit framställd under benämningen *medelålder* för de inom ett större eller mindre antal åldersklasser *aflidna* individer.

Längre fram i sina respektive afhandlingar lemna samma författare en definition på hvad de anse böra förstås under uttrycket *Vitalitet*, men denna definition, som i öfrigt hellre än de nyss anförda skulle kunna antagas såsom allmän expression på medellifslängd, är i sjelfva verket, äfven den, fullkomligt identisk med allenast *ett* — om också det oftast förekommande — *species* af medellifslängd, det nemligen som i närvarande uppsats blifvit afhandladt under rubriken: *aterstående medellifslängd för en person vid en gifven ålder*.

Den rätta och egentliga betydelsen af Vitalitetsbegreppet har likaledes här ofvan blifvit med några ord af oss påpekad och till sitt analytiska uttryck närmare bestämd.

Man finner således, att, utaf de sju här citerade författarne, hafva *fem* förväxlat det allmänna begreppet medellifslängd med det ena eller andra af dess *särskilda species*, *en* åter med den s. k. mortalitetssiffran och *en* slutligen med sannolikheten att vid en viss gifven ålder uppnå en högre, för så vidt eljest af hans yttrande, strängt taget, skall kunna låta sig härleda någon nöjaktig mening.

Omfånget för närvarande uppsats medgifver ej att till granskning upptaga ännu flere af de många rent af irriga och vilseledande åsikter, som i förevarande hänseende blifvit uppställda. Med tillhjälp likväl af hvad rörande dessa ämnen blifvit i det föregående utveckladt, tro vi att det för den deri intresserade skall blifva ganska lätt att bestämma hvad som i dylika teorier kan vara riktigt eller icke.

A. R—z Balchen.

3.

Folkmängd, vigde, födde, döde m. m. i hvarje län
och dess städer sedan Svenska tabellverkets
början år 1749. (Forts. från föreg. häfte sid. 57.)

Östergötlands Län.

	Folkmängd.			Deraf ähta par.	Hushåll.
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
År 1750 a).....	60,210	67,519	127,729	22,441	
» 1751	60,443	68,468	128,911	23,135	17,640
» 1754	61,946	69,510	131,456	23,387	18,194
» 1757	61,567	69,298	130,865	24,185	17,697
» 1760	63,165	70,329	133,494	24,442	17,098
» 1763	64,504	71,058	135,562	25,234	19,478
» 1766	65,642	73,048	138,690	25,065	19,633
» 1769 a).....	66,255	73,753	140,008	25,360	
» 1772	66,869	74,458	141,327	25,811	18,912
» 1795 b).....	73,951	81,061	155,012	27,044	19,794
» 1800	75,394	82,663	158,057	29,095	22,125
» 1805	77,778	85,081	162,859	29,356	31,222
deraf å landet	70,989	76,370	147,359	26,973	27,935
» i städerna	6,789	8,711	15,500	2,383	3,287
» 1810	77,417	85,903	163,320	29,649	31,902
deraf å landet	70,796	77,234	148,030	27,392	28,583
» i städerna	6,621	8,669	15,290	2,257	3,319
» 1815	77,603	86,228	163,831	29,771	31,882
deraf å landet	70,931	77,447	148,378	27,181	28,567
» i städerna	6,672	8,781	15,453	2,590	3,315
» 1820	81,905	90,641	172,546	30,594	33,107
deraf å landet	74,760	81,217	155,977	28,311	29,364
» i städerna	7,145	9,424	16,569	2,283	3,743
» 1825	87,034	95,246	182,280	32,540	35,723
deraf å landet	79,336	85,820	165,156	30,236	32,229
» i städerna	7,698	9,426	17,124	2,304	3,494
» 1830	89,579	98,030	187,609	33,153	36,604
deraf å landet	81,813	88,161	169,974	30,779	33,035
» i städerna	7,766	9,869	17,635	2,374	3,569

	Folkmängd.			Deraf äkta par.	Hushåll.
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
År 1835	94,181	102,864	197,045	34,199	38,428
deraf å landet	85,167	91,632	176,799	31,340	34,502
» i städerna	9,014	11,232	20,246	2,859	3,926
» 1840	98,999	107,626	206,625	35,018	40,009
deraf å landet	89,465	95,383	184,848	31,989	35,919
» i städerna	9,534	12,243	21,777	3,029	4,090
» 1845	102,947	111,681	214,628	35,883	41,980
deraf å landet	92,460	98,390	190,850	32,603	37,283
» i städerna	10,487	13,291	23,778	3,280	4,697
» 1850	106,810	115,674	222,484	37,102	43,627
deraf å landet	94,718	100,901	195,619	33,342	38,443
» i städerna	12,092	14,773	26,865	3,760	5,184
» 1855	111,477	119,881	231,358	38,129	45,485
deraf å landet	98,559	104,172	202,731	34,438	40,083
» i städerna	12,918	15,709	28,627	3,691	5,402
» 1860	116,270	124,647	240,917	40,935	57,994
deraf å landet	102,203	107,149	209,352	36,543	49,083
» i städerna	14,067	17,498	31,565	4,392	8,911
» 1861	117,730	126,433	244,163		
deraf å landet	103,174	108,254	211,428		
» i städerna	14,556	18,179	32,735		
» 1862	119,266	127,915	247,181		
deraf å landet	104,469	109,574	214,043		
» i städerna	14,797	18,341	33,138		

Anmärkingar.

- a) Uppgiften hemtad från ett manuskript af Wargentin, hvilket ej innehåller hushållens antal. Arkivet saknar folkmängdstabeller för dessa år.
- b) Då från 1772 till 1795 folkmängdsuppgifterna meddelats blott i stiftssammandrag, kan Östergötlands Läns folkmängd under denna tid ej af tabellverket upplysas.

Östergötlands Län.

	Välg. par.	Lefvande födde.			Deraf äkta.	Döfödde.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S:a.			Tv.	Tr.	F:r.	m.	q.	S:a.	Slöf. mördare.	Druck. nado.
År 1749.....	1,094	2,104	2,032	4,136						1,615	1,732	3,347		
» 1750.....	1,146	2,226	2,226	4,452						1,451	1,604	3,055		
» 1751.....	1,256	2,456	2,449	4,905	117	103	58	2	—	1,469	1,587	3,056	5	14
» 1752.....	1,252	2,436	2,300	4,736	123	86	55	1	—	1,503	1,604	3,107	4	30
» 1753.....	1,252	2,472	2,322	4,794	142	94	60	—	—	1,468	1,528	2,996	3	27
» 1754.....	1,273	2,537	2,398	4,935	131	133	77	1	—	1,523	1,521	3,044	5	36
» 1755.....	1,200	2,618	2,460	5,078	90	106	78	2	—	1,796	1,927	3,723	3	34
» 1756.....	1,103	2,563	2,429	4,992	114	117	68	2	—	1,738	1,701	3,439	—	45
» 1757.....	1,086	1,865	1,778	3,643	86	84	59	1	—	2,718	2,865	5,583	2	17
» 1758.....	1,344	2,077	1,987	4,064	57	74	71	3	—	2,643	3,091	5,734	4	19
» 1759.....	1,557	2,389	2,186	4,575	95	80	58	2	—	1,748	1,807	3,555	1	23
» 1760.....	1,567	2,279	2,263	4,542	117	82	100	5	—	1,705	1,759	3,464	2	23
» 1761.....	1,388	2,404	2,348	4,752	116	83	90	2	—	1,617	1,759	3,376	1	40
» 1762.....	1,306	2,307	2,291	4,598	115	92	88	—	2	2,398	2,450	4,848	—	39
» 1763.....	1,277	2,574	2,482	5,056	105	92	85	1	—	1,975	2,097	4,072	3	26
» 1764.....	1,174	2,438	2,255	4,693	111	106	75	3	—	1,734	1,764	3,498	3	37
» 1765.....	1,299	2,407	2,128	4,535	110	122	84	3	—	1,899	1,938	3,837	6	27
» 1766.....	1,296	2,315	2,298	4,613	105	127	84	—	—	1,944	1,934	3,928	5	14
» 1767.....	1,383	2,567	2,384	4,951	125	111	76	3	—	1,993	1,960	3,953	1	25
» 1768.....	1,212	2,456	2,302	4,758	123	126	90	3	—	1,784	1,789	3,573	3	28
» 1769.....	1,167	2,336	2,218	4,554						1,631	1,702	3,333		
» 1770.....	1,261	2,345	2,224	4,569						1,764	1,741	3,505		
» 1771.....	1,166	2,277	2,168	4,445						1,763	1,780	3,543		
» 1772.....	1,047	1,977	1,987	3,964	98	66	51	—	—	2,058	2,020	4,078	5	33
» 1773.....	1,346	2,046	1,927	3,973						3,332	3,499	6,831	5	34
» 1795.....	1,290	2,400	2,211	4,611	171	149	86	1	—	2,429	2,442	4,871	4	28
» 1796.....	1,363	2,735	2,680	5,115	197	164	109	2	—	1,910	1,925	3,835	3	46
» 1797.....	1,481	2,930	2,679	5,609	202	145	100	1	—	2,007	2,004	4,011	7	59
» 1798.....	1,415	2,671	2,601	5,272	261	124	95	2	—	2,223	2,233	4,456	5	36
» 1799.....	1,216	2,532	2,409	4,941	226	132	71	3	—	1,931	2,029	3,960	6	43
» 1800.....	1,312	2,237	2,159	4,396	179	122	79	—	—	2,627	2,729	5,356	10	24
» 1801.....	1,277	2,550	2,367	4,917	223	115	101	—	—	2,136	2,204	4,340	5	42
» 1802.....	1,195	2,673	2,555	5,228	245	116	84	—	—	1,978	1,862	3,840	3	53
deraf å landet...	1,065	2,410	2,336	4,746	173	101	78	—	—	1,743	1,640	3,383	3	49
» i städerna	130	263	219	482	72	15	6	—	—	235	222	457	—	4

	Väde par.	Lefvande födde.			Deraf öftra.	Döfödde.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S:a.			Tv.	Tr.	Fr.	m.	q.	S:a.	Stolt- hördane.	Drunk- nade.
År 1803	1,237	2,539	2,429	4,968	256	111	90	4	—	1,946	2,002	3,948	5	21
deraf å landet...	1,096	2,279	2,176	4,455	172	91	80	4	—	1,725	1,768	3,493	5	16
» i städerna	141	260	253	513	84	20	10	—	—	221	234	455	—	5
År 1804	1,514	2,648	2,594	5,242	295	124	73	—	—	2,126	2,177	4,303	4	33
deraf å landet...	1,392	2,435	2,368	4,803	211	117	66	—	—	1,910	1,928	3,838	4	29
» i städerna	122	213	226	439	84	7	7	—	—	216	249	465	—	4
År 1805	1,450	2,791	2,574	5,365	364	121	91	1	—	1,863	1,846	3,709	4	40
deraf å landet...	1,328	2,579	2,362	4,941	267	111	84	1	—	1,668	1,634	3,302	3	35
» i städerna	122	212	212	424	97	10	7	—	—	195	212	407	1	5
År 1806	1,386	2,458	2,449	4,907	277	115	82	4	—	2,291	2,393	4,684	5	34
deraf å landet...	1,258	2,258	2,239	4,497	208	105	75	4	—	2,018	2,073	4,091	4	23
» i städerna	128	200	210	410	69	10	7	—	—	273	320	593	1	11
År 1807	1,474	2,549	2,398	4,947	290	115	94	—	—	2,154	2,243	4,397	4	36
deraf å landet...	1,349	2,344	2,214	4,558	219	97	86	—	—	1,933	1,974	3,907	4	32
» i städerna	125	205	184	389	71	18	8	—	—	221	269	490	—	4
År 1808	1,583	2,603	2,474	5,077	349	129	70	2	—	2,284	2,271	4,555	5	44
deraf å landet...	1,457	2,402	2,291	4,713	264	120	64	2	—	2,054	2,000	4,054	4	39
» i städerna	126	201	183	364	85	9	6	—	—	230	271	501	1	5
År 1809	1,453	2,340	2,219	4,559	286	129	69	—	—	2,384	2,406	4,790	4	33
deraf å landet...	1,339	2,158	2,021	4,179	210	117	63	—	—	2,008	2,070	4,078	3	22
» i städerna	114	182	198	350	76	12	6	—	—	376	336	712	1	11
År 1810	2,044	2,641	2,495	5,136	335	142	86	—	—	2,577	2,721	5,298	8	46
deraf å landet...	1,857	2,404	2,280	4,684	228	125	75	—	—	2,227	2,391	4,618	6	30
» i städerna	187	237	215	452	107	17	11	—	—	350	330	680	2	16
År 1811	1,786	3,091	3,019	6,110	369	177	108	1	1	2,363	2,327	4,690	5	40
deraf å landet...	1,620	2,799	2,762	5,561	248	161	100	1	1	2,084	1,998	4,082	5	30
» i städerna	166	292	257	549	121	16	8	—	—	279	329	608	—	10
År 1812	1,454	2,617	2,531	5,145	330	156	91	—	—	3,547	3,567	7,114	6	41
deraf å landet...	1,302	2,405	2,299	4,704	239	129	87	—	—	3,148	3,147	6,295	4	32
» i städerna	152	212	232	444	91	27	4	—	—	399	420	819	2	9
År 1813	1,370	2,381	2,346	4,727	287	143	63	—	—	2,516	2,448	4,964	15	32
deraf å landet...	1,217	2,189	2,136	4,325	206	133	59	—	—	2,206	2,123	4,329	12	29
» i städerna	153	192	210	402	81	10	4	—	—	310	325	635	3	3
År 1814	1,243	2,466	2,330	4,796	296	148	103	1	—	2,300	2,260	4,560	8	66
deraf å landet...	1,102	2,206	2,081	4,257	201	130	93	1	—	2,062	1,958	4,020	4	62
» i städerna	141	260	249	509	95	18	10	—	—	238	302	540	4	4
År 1815	1,713	2,852	2,578	5,430	348	143	116	1	—	2,005	2,041	4,046	7	55

	Vigde par.	Lefvande födde.			Deraf okta.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S:a.			Tv.	Tr.	Fr.	m.	q.	S:a.	Stofv. indr.	Drunk- nade.
deraf å landet...	1,546	2,577	2,334	4,911	243	123	101	1	—	1,784	1,786	3,570	6	41
» i städerna	167	275	244	519	105	20	15	—	—	221	255	476	1	14
År 1816	1,524	2,912	2,755	5,667	374	132	83	1	—	1,944	1,914	3,858	7	50
deraf å landet...	1,400	2,628	2,491	5,119	271	113	73	1	—	1,700	1,690	3,390	7	43
» i städerna	124	284	264	548	103	19	10	—	—	244	224	468	—	7
År 1817	1,366	2,905	2,799	5,704	453	146	86	6	—	2,147	2,164	4,311	14	56
deraf å landet...	1,245	2,624	2,557	5,181	336	128	81	6	—	1,865	1,861	3,726	9	48
» i städerna	121	281	242	523	117	18	5	—	—	282	303	585	5	8
År 1818	1,470	3,045	2,892	5,937	403	172	83	1	—	1,822	1,830	3,652	9	47
deraf å landet...	1,335	2,789	2,657	5,446	306	156	76	1	—	1,600	1,619	3,219	9	34
» i städerna	135	256	235	491	97	16	7	—	—	222	211	433	—	13
År 1819	1,511	2,861	2,719	5,580	374	177	103	1	—	2,197	2,134	4,331	14	63
deraf å landet...	1,390	2,618	2,500	5,118	283	158	95	1	—	1,919	1,814	3,733	9	55
» i städerna	121	243	219	462	91	19	8	—	—	278	320	598	5	8
År 1820	1,435	2,645	2,543	5,188	342	146	87	—	—	2,073	2,104	4,177	10	65
deraf å landet...	1,303	2,425	2,318	4,743	239	134	75	—	—	1,782	1,760	3,542	7	54
» i städerna	132	220	225	445	103	12	12	—	—	291	344	635	3	11
År 1821	1,567	3,022	2,894	5,916	390	170	89	1	—	2,570	2,672	5,242	14	67
deraf å landet...	1,418	2,771	2,664	5,435	302	161	85	1	—	2,248	2,330	4,578	12	57
» i städerna	149	251	230	481	88	9	4	—	—	322	342	664	2	10
År 1822	1,685	3,269	3,111	6,380	521	196	104	2	—	2,119	2,050	4,169	20	73
deraf å landet...	1,515	2,977	2,864	5,841	395	179	86	1	—	1,894	1,828	3,722	17	60
» i städerna	170	292	247	539	126	17	18	1	—	225	222	447	3	13
År 1823	1,709	3,252	3,161	6,413	540	182	79	2	—	1,832	1,767	3,599	16	57
deraf å landet...	1,538	2,983	2,889	5,872	422	168	73	2	—	1,597	1,529	3,126	15	44
» i städerna	171	269	272	541	118	14	6	—	—	235	238	473	1	13
År 1824	1,666	3,123	3,006	6,129	455	185	107	1	—	1,799	1,714	3,513	11	72
deraf å landet...	1,517	2,845	2,742	5,587	358	172	99	1	—	1,569	1,505	3,074	8	56
» i städerna	149	278	264	542	97	13	8	—	—	230	209	439	3	16
År 1825	1,650	3,183	3,230	6,413	486	194	88	1	—	1,771	1,702	3,473	19	60
deraf å landet...	1,486	2,893	2,932	5,825	367	172	81	1	—	1,544	1,487	3,031	15	55
» i städerna	164	290	298	588	119	22	7	—	—	227	215	442	4	5
År 1826	1,567	3,142	3,098	6,240	457	189	97	1	1	2,179	2,195	4,374	12	72
deraf å landet...	1,427	2,869	2,817	5,686	360	167	91	1	1	1,851	1,841	3,692	12	49
» i städerna	140	273	281	554	97	22	6	—	—	328	354	682	—	23
År 1827	1,498	2,767	2,707	5,474	376	166	79	2	—	2,108	2,215	4,323	10	47
deraf å landet...	1,370	2,528	2,461	4,989	282	150	74	2	—	1,786	1,873	3,659	7	40

	Värdt par.	Lefvande födde.			Deraf öfka.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf		
		m.	q.	S.a.			Tv.	Tr.	F.r.	m.	q.	S.a.	Sjelf- mördade.	Dunk- nade.	Deraf
deraf i städerna	128	239	246	485	94	16	5	—	—	322	342	664	3	7	
År 1828	1,603	3,080	3,040	6,120	385	173	90	—	—	2,835	2,744	5,579	8	71	
deraf å landet...	1,453	2,815	2,760	5,575	265	159	83	—	—	2,366	2,265	4,631	8	59	
» i städerna	150	265	280	545	120	14	7	—	—	469	479	948	—	12	
År 1829	1,590	3,250	3,091	6,341	385	235	115	4	—	3,034	3,218	6,252	11	61	
deraf å landet...	1,441	2,998	2,867	5,865	300	217	111	4	—	2,604	2,711	5,315	11	56	
» i städerna	149	252	224	476	85	18	4	—	—	430	507	937	—	5	
År 1830	1,670	3,157	2,951	6,108	381	206	113	2	—	2,496	2,237	4,733	15	51	
deraf å landet...	1,525	2,879	2,686	5,565	273	183	102	—	—	2,192	1,936	4,128	12	48	
» i städerna	145	278	265	543	108	23	11	1	—	304	301	605	3	3	
År 1831	1,446	2,936	2,836	5,772	402	207	79	4	—	2,473	2,497	4,970	9	50	
deraf å landet...	1,305	2,675	2,535	5,210	289	185	69	4	—	2,133	2,070	4,203	9	41	
» i städerna	141	261	301	562	113	22	10	—	—	340	427	767	—	9	
År 1832	1,476	2,980	2,827	5,807	368	214	112	1	—	2,312	2,333	4,645	11	80	
deraf å landet...	1,339	2,706	2,587	5,293	263	201	101	1	—	2,007	2,011	4,018	5	62	
» i städerna	137	274	240	514	105	13	11	—	—	305	322	627	6	18	
År 1833	1,622	3,312	3,196	6,508	407	237	126	—	—	1,975	2,013	3,988	17	71	
deraf å landet...	1,465	3,003	2,875	5,878	307	215	110	—	—	1,687	1,722	3,409	14	58	
» i städerna	157	309	321	630	100	22	16	—	—	288	291	579	3	13	
År 1834	1,688	3,417	3,293	6,710	436	230	121	1	—	2,311	2,364	4,675	9	76	
deraf å landet...	1,520	3,092	2,966	6,058	319	201	108	1	—	1,888	1,876	3,764	7	60	
» i städerna	168	325	327	652	117	29	13	—	—	423	488	911	2	16	
År 1835	1,493	3,097	3,024	6,121	436	216	94	—	—	1,947	1,863	3,810	12	59	
deraf å landet...	1,333	2,782	2,719	5,501	318	190	83	—	—	1,691	1,583	3,274	9	50	
» i städerna	160	315	305	620	118	26	11	—	—	256	280	536	3	9	
År 1836	1,466	3,232	2,994	6,226	386	218	86	1	—	1,837	1,737	3,574	13	67	
deraf å landet...	1,307	2,885	2,695	5,580	260	192	78	—	—	1,585	1,491	3,076	7	58	
» i städerna	159	347	299	646	126	26	8	—	—	252	246	498	6	9	
År 1837	1,502	3,166	3,015	6,181	384	221	89	1	—	2,647	2,582	5,229	18	54	
deraf å landet...	1,352	2,860	2,735	5,595	294	194	79	1	—	2,251	2,171	4,422	11	39	
» i städerna	150	306	280	556	90	27	10	—	—	396	411	807	7	15	
År 1838	1,412	3,162	3,029	6,191	402	207	95	—	—	2,282	2,191	4,473	21	57	
deraf å landet...	1,275	2,822	2,725	5,547	305	176	87	—	—	1,934	1,880	3,814	15	45	
» i städerna	137	340	304	644	97	31	8	—	—	348	311	659	6	12	
År 1839	1,494	3,193	3,021	6,214	382	207	93	1	—	2,198	2,233	4,431	14	77	
deraf å landet...	1,327	2,903	2,725	5,628	299	182	85	1	—	1,857	1,908	3,765	13	57	
» i städerna	167	290	296	586	83	25	8	—	—	341	325	666	1	20	

	Välgde par.	Lefvande födde.			Deraf okka.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	Sta.			Tv.	Tr.	Fr.	m.	q.	Sta.	Stöf. mörkare.	Drunknade.
År 1840	1,544	3,346	3,060	6,406	458	240	104	2	—	2,099	2,034	4,133	23	51
deraf å landet...	1,389	3,035	2,737	5,772	352	204	97	2	—	1,808	1,761	3,569	18	44
» i städerna	155	311	323	634	106	36	7	—	—	291	273	564	5	7
År 1841	1,467	3,014	3,000	6,014	431	223	85	—	—	2,017	2,018	4,035	17	47
deraf å landet...	1,330	2,719	2,659	5,408	307	194	80	—	—	1,759	1,698	3,457	11	38
» i städerna	137	295	311	606	124	29	5	—	—	258	320	578	6	9
År 1842	1,519	3,149	3,128	6,277	536	247	100	—	—	2,722	2,638	5,360	19	86
deraf å landet...	1,350	2,838	2,794	5,632	406	212	89	—	—	2,403	2,338	4,741	14	72
» i städerna	169	311	334	645	130	35	11	—	—	319	300	619	5	14
År 1843	1,544	3,203	3,160	6,363	526	244	87	—	—	2,388	2,451	4,839	21	99
deraf å landet...	1,381	2,851	2,816	5,667	403	215	75	—	—	2,035	2,111	4,146	19	86
» i städerna	163	352	344	696	123	29	12	—	—	353	340	693	2	13
År 1844	1,560	3,345	3,201	6,546	537	269	100	3	—	2,375	2,227	4,602	21	59
deraf å landet...	1,406	2,965	2,837	5,802	401	236	92	3	—	2,061	1,931	3,992	14	54
» i städerna	154	380	364	744	136	33	8	—	—	314	296	610	7	5
År 1845	1,572	3,314	3,074	6,388	564	226	88	2	—	2,003	1,959	3,962	25	81
deraf å landet...	1,408	2,931	2,756	5,687	437	189	77	2	—	1,710	1,668	3,378	21	66
» i städerna	164	383	318	701	127	37	11	—	—	293	291	584	4	15
År 1846	1,507	3,252	2,925	6,177	528	261	75	—	1	2,244	2,238	4,482	22	75
deraf å landet...	1,352	2,883	2,613	5,496	397	236	63	—	1	1,871	1,842	3,713	19	52
» i städerna	155	369	312	681	131	25	12	—	—	373	396	769	3	23
År 1847	1,502	3,134	3,071	6,205	530	249	94	1	—	2,417	2,451	4,868	27	57
deraf å landet...	1,323	2,791	2,743	5,534	399	226	84	1	—	2,044	2,047	4,091	18	44
» i städerna	179	343	328	671	131	23	10	—	—	373	404	777	9	13
År 1848	1,560	3,265	3,116	6,381	566	247	96	—	—	2,332	2,286	4,618	17	77
deraf å landet...	1,386	2,901	2,783	5,684	431	209	86	—	—	1,986	1,928	3,914	10	70
» i städerna	174	364	333	697	135	38	10	—	—	346	358	704	7	7
År 1849	1,784	3,447	3,453	6,900	599	240	91	4	—	2,647	2,467	5,114	17	58
deraf å landet...	1,573	3,024	3,054	6,078	445	195	71	3	—	2,225	2,087	4,312	13	51
» i städerna	211	423	399	822	154	45	20	1	—	422	380	802	4	7
År 1850	1,802	3,423	3,256	6,679	618	258	96	2	—	2,225	2,113	4,338	26	72
deraf å landet...	1,586	2,973	2,876	5,849	478	223	83	2	—	1,887	1,781	3,668	17	59
» i städerna	216	450	380	830	140	35	13	—	—	338	332	670	9	13
År 1851	1,662	3,455	3,245	6,700	599	249	90	2	—	2,310	2,229	4,539	21	76
deraf å landet...	1,473	3,039	2,855	5,894	452	215	79	2	—	1,906	1,860	3,766	20	60
» i städerna	189	416	390	806	147	34	11	—	—	404	369	773	1	16
År 1852	1,565	3,442	3,239	6,681	602	245	109	1	—	2,581	2,512	5,093	28	106

	Välgde par.	Lefvande födde.			Deraf okta.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomne med .			Döde.			Deraf		
		m.	q.	S:a.			Tv.	Tr.	Fr.	m.	q.	S:a.	mörda.	sjöf. nado.	Drunk.
deraf å landet...	1,374	3,019	2,858	5,877	445	200	96	1	—	2,167	2,121	4,288	25	91	
» i städerna	191	423	381	504	157	45	13	—	—	414	391	805	3	15	
År 1853	1,672	3,417	3,306	6,723	645	285	109	3	—	2,702	2,665	5,367	13	66	
deraf å landet...	1,495	3,040	2,895	5,935	485	256	95	2	—	1,976	1,901	3,877	12	51	
» i städerna	177	377	411	788	160	29	14	1	—	726	764	1,490	1	15	
År 1854	1,783	3,893	3,610	7,563	700	339	87	1	—	2,140	2,059	4,199	15	49	
deraf å landet...	1,561	3,495	3,205	6,700	521	293	81	1	—	1,781	1,741	3,522	13	41	
» i städerna	222	398	405	803	179	46	6	—	—	359	318	677	2	8	
År 1855	1,915	3,652	3,355	7,007	708	249	101	6	—	2,480	2,507	4,987	12	38	
deraf å landet...	1,694	3,191	2,942	6,133	506	217	89	5	—	2,076	2,017	4,093	7	26	
» i städerna	221	461	413	874	202	32	12	1	—	404	490	894	5	12	
År 1856	1,851	3,510	3,401	6,911	657	274	95	2	—	3,063	2,993	6,056	13	43	
deraf å landet...	1,599	3,089	2,972	6,061	474	226	89	1	—	2,542	2,518	5,060	11	36	
» i städerna	252	421	429	850	183	48	6	1	—	521	475	996	2	7	
År 1857	1,900	3,703	3,593	7,296	588	272	129	—	—	3,497	3,302	6,799	21	65	
deraf å landet...	1,651	3,241	3,146	6,387	421	236	103	—	—	3,042	2,852	5,894	13	50	
» i städerna	249	462	447	909	167	36	26	—	—	455	450	905	8	15	
År 1858	2,037	4,070	3,957	8,027	762	274	107	1	—	2,526	2,472	4,998	10	46	
deraf å landet...	1,769	3,543	3,441	6,954	528	228	90	1	—	2,142	2,069	4,211	7	37	
» i städerna	268	527	516	1,043	234	46	17	—	—	384	403	787	3	9	
År 1859	2,195	4,126	3,988	8,114	747	317	119	2	—	2,534	2,510	5,044	19	52	
deraf å landet...	1,906	3,614	3,485	7,099	526	280	109	2	—	2,068	2,067	4,135	14	42	
» i städerna	289	512	503	1,015	221	37	10	—	—	466	443	909	5	10	
År 1860	2,002	4,292	4,053	8,345	723	309	112	1	—	2,027	2,060	4,087	14	51	
deraf å landet...	1,722	3,720	3,503	7,223	497	251	101	1	—	1,704	1,735	3,439	11	46	
» i städerna	280	572	550	1,122	226	58	11	—	—	323	325	648	3	5	

Anmärkning.

De tomma kolumnerna häntyda på bristande uppgifter i tabellarkivet. Från och med 1774 t. o. m. 1794 funnos endast stiftssammandrag tillgängliga, hvadan länsredogörelse ej kan lemnas.

L—g, M—l—r.

4.

Den 5:te internationela Statistiska Kongressens beslut.

(Fattade i Berlin d. 6—12 Sept. 1863.)

Sedan den vid 4:de Kongressen i London år 1860 uttalade önskan, att nästa sammanträde måtte äga rum i Berlin, vunnit Kongl. Preussiska Regeringens bifall, men i afseende på tidpunkten för sammanträdet af åtskilliga anledningar påkallats ett uppskof till året 1863, beledsagades inbjudningen till sammanträdet af ett program, utarbetadt af en särskildt nedsatt Kommission, bland hvars talrika medlemmar vetenskap, embetsmannaerfarenhet, insigt i förvaltningsbestyr och statistikens mekanism, samt nit för dess ändamål på det värdigaste sätt representerats. De i detta program föreslagna beslut borde alltså kunna motse Kongressens bifall, och vunno det äfven i alla de delar, i hvilka den korta tiden jemte andra förhållanden ej lade hinder för en motiverad diskussion.

Då ännu flera månader torde förflyta innan den fullständiga redogörelsen för Kongressens förhandlingar och beslut blifver tillgänglig, har Chefen för Statistiska Byrån i Berlin, Geheimerådet D:r Engel, som tillika fungerade såsom Kongressens ordinarie President, meddelat de fattade besluten uti Zeitschrift des Kön. Preuss. Statistischen Bureau 1864, N:is 1 och 2. Omfånget af detta meddelande är dock så betydligt, i följd af detaljernas mångfald och bifogade formulärer m. m., att i vår tidskrift blott ett utdrag af hufvudsakliga innehållet kan ifrågakomma*).

*) Inträdeskort till Kongressen voro uttagne af 477 personer, deraf från Preussen 356, Österrike 12, andra Tyska Stater 43, England 13, Ryssland 13, Frankrike 7, Norge 7, Schweiz 5, Italien 4, Belgien 3, Nederländerna 3, Spanien 3, Portugal 2, Servien och Donaufurstendömena 2, Nord-Amerika 2 och Sverige 2.

Inrikes-Ministern Grefve von Eulenburg var Heders-President. Sammankomsterna höllos i det s. k. Herrenhaus, hvars lokal med en skön park, helt och hållet till begagnande upplätne, erbjöd all önskelig komfort, hvilken ytterligare ökades genom D:r Engels försorg med inrättande af post- och telegrafbyrå, restauration m. m. inom lokalen, samt musik och eklärering om aftnarne i parken o. s. v.

H. Mit Konungen af Preussen täcktes åt Kongressens ledamöter gifva särskild audiens och inbjuda dem så väl till en festlig opera, som till

Under titeln: *Kongressens organisation* intogs främsta rummet i programmet af den viktiga frågan att bereda ett organiskt samband, en oafbruten kontinuitet, mellan de särskilda sammanträdena och länderna genom en permanent Deputation, regelbundet utgivande af en Bulletin du Congrès, upprättande af ett internationelt statistiskt centralarkiv och bibliotek, samt ordnandet af de internationela utbytena från den ort, der den permanenta Deputationen skulle hafva sitt säte, hvartill Brüssel ansetts lämpligast. Det detaljerade och särdeles väl motiverade förslaget, som först framlades till granskning i särskilda sammankomster mellan de officiela delegerade under 2 dagar närmast före Kongressens öppnande, möttes dock af betänkligheter, förnämligast från Frankrikes och Englands Representanter, och Kongressen beslöt:

att till ett kommande sammanträde uppskjuta hithörande frågers vidare behandling;

att utse en internationel Komité, för att till nästa sammanträde i ämnet afgifva betänkande; och invaldes i denna komité Hrr Engel från Berlin, Farr från London, Ficker från Wien, Legoyt från Paris, Schubert från Königsberg, Ssemenow från Petersburg, Visschers från Brüssel och undertecknad, Berg, delegerad från Sverige, hvarjemte Komitén berättigades att genom kooptation komplettera och förstärka sig med ytterligare 3 medlemmar.

Beträffande *internationela utbyten* af officiela statistiska redogörelser uttalade Kongressen önskan:

att åt *bibliotekerna* vid samtliga *universiteter* och större lärda inrättningar i Europa, äfvensom 6 hufvudstäder i Förenta Staterna, måtte afses exemplar, och uppdrog åt de officiela delegerade att hos respektive Regeringar söka utverka bifall härtill, äfvensom åt Statistiska Byrån i Berlin att insamla och meddela underrättelserna om denna frågas utgång.

beseende af slott och parker vid Potsdam, der H. K. H. Kronprinsen och H. K. H. Kronprinsessan jemväl gäfvö företräde och en gouter. För dem, som deltagit i London-kongressen under den oförgätlige Prins Alberts auspicier, återkallades af det Furstliga paret många dyrbara minnen. Preussens Utrikes- och Inrikes-Ministrar hedrade jemväl de officiela delegerade med inbjudningar, och jemte flera andra festligheter utmärkte sig företrädesvis en, som gafs af medlemmar i Berlins Kommunalstyrelse och Magistrat.

Enligt yttrad önskan att till tidsbesparing de officiela delegerade ville meddela sina respektive berättelser tryckta, i stället för muntligen i Kongressens plenum, öfverlemnades från Sverige den Exposé de l'état de la statistique officielle, hvilken som bilaga åtföljer detta tidskriftshäfte.

I sammanhang härmed anmodades jemväl de officiella delegerade:

att hos respektive Regeringar söka utverka *portofrihet* för de Statistiska Byråernes ofvannämnde remisser*).

I afseende på programmets andra organisationsfråga, eller *Statistiska Centralkommissioners* inrättande, biträdde Kongressen de härom vid sammanträdena i Brüssel och Paris fattade beslut med tillägg af den åsigt:

att nyttan af dylika kommissioner af erfarenheten ådagalagts och att de företrädesvis voro behöfliga i länder, der genom en skarp söndring af förvaltningen statistiken lätt kunde blifva ensidigt behandlad, och

att dessa kommissioner borde utgöra icke blott en konsultativ utan ock inom sin verkningskrets beslutande (men ej verkställande) myndighet, hvars beslutande-rätt borde utsträckas till alla Statsmyndigheters allmänna statistiska undersökningar, så att ingen dylik borde kunna företagas, med mindre Centralkommissionen gillat dess innehåll, form och method.

Med hänsigt till programmets 3:dje organisationsfråga, nemligen utförandet af *allmänna folkräkningar* och dessas utsträckning till en verklig *folkbeskrifning*, hade särskild uppmärksamhet fästats, dels på det mångenstädes snart sagdt omöjliga att ifrågasätta de ofantliga utgifter, som vållades af särskilda räknares aflöning, dels på nödvändigheten att tillvägabringa ett sådant förhållande emellan befolkningen och räknarne, vare sig aflönade eller frivillige, att man ej blott godvilligt erhöile tillförlitliga uppgifter, utan jemväl genom sjelfva befolkningens deltagande och intresse för ändamålet kunde vidga undersökningskretsen till ett slags folkbeskrifning. Resultaterna af den nyligen i Berlin genom Kommunalstyrelsen med obetydlig kostnad af frivillig personal utförda folkräkningen kunde härvid såsom ett erfarenhetsrön framhållas.

Kongressen ansåg önskvärdt:

att befolkningens egen medverkan ej inskränktes till blotta utfyllandet af de utdelade hushållslistorna, utan ock, å de orter der folkets bildningsgrad sådant tilläte, toges i anspråk för listornas insamlande och pröfning äfvensom för sammandragens utarbetande. I sammanhang härmed uttalade Kongressen jemväl sin önskan, att vid nästa sammanträde få sig förelagdt ett

*) Kongl. Italienska Regeringen har redan tillkännagifvit, att portofrihet för alla officiella statistiska publikationer beviljats.

programm till en folkbeskrifning i de delar, som ej utgjort föremål för de allmänna folkräkningarna, och sin öfvertygelse,

att folkräkningarna, för att motsvara alla förvaltningens behof, oundgängligen måste gifva upplysning ej blott om den *faktiska*, utan ock om den *rättsliga* befolkningen inom hvarje kommun och provins, och att i följd häraf för kommande sammanträden vore nödigt att öfverenskomma om ett förfarande vid folkräkningarna, genom hvilket man kunde vinna ett sådant ändamål.

Programmet framlade såsom föremål för en särskild Sektion af Kongressen — den andra — plan till en *Statistik öfver fast egendom*, så väl i jord som i byggnader, från en mångfald af olika synpunkter, som till största delen kunna hänföras under följande hufvudgrupper nemligen: omfång och beskaffenhet, fördelning efter storlek mellan ägare (brukningsdelar, possessioner), fördelning i politiskt och socialt hänseende, hypoteksförfattning och äganderätts trygghet, servituter, grundskatter och onera, skiftesverk (separation, commassation o. s. v.), byggnader, ägarevexel, kapitalvärde, skuldsättning o. s. v.

Öfverläggningarna i ämnet ådagalade tillvaron af en sådan mångfald af olika förhållanden i olika länder, att en närmare detaljerad kännedom om dessa framstod såsom ett oundgängligt behof, och Kongressen ansåg derför nödigt, att hos respektive Regeringar måtte framställas anhållan om upplysning i följande frågor:

i hvad tillstånd befinner sig rågångsutstakningen och landtmäteriet? beror ägoviddsbestämmelsen — helt och hållet eller delvis — på fullständig uppmätning? för hvad ändamål och vid hvilken tid har uppmätningen försiggått? och hur länge har den pågått? i hvad ytmått är mätningen och arealberäkningen utförd? och hur förhåller sig detta till metriska systemet? hafva trigonometriska mätningar föregått? en eller flera baslinier? förfaringssättet vid dessas uppmätning? hur många triangel-punkter af 1:sta, 2:dra, 3:dje, 4:de ordningen på kvadratmilén? med hvad noggrannhet hafva triangelsidornas längd kunnat bestämmas? hvilka detaljer (egendomsgränser, kulturgränser o. s. v.) hafva ingått i mätningen? huru äro eigendomsgränserna bestämda? hvilka mätningsmetoder och instrumenter? skalan för kartläggning? gränserna för fel mellan kartan och fältet? metoden för yttinnehållets beräkning och graden af dervid uppnådd noggrannhet? sättet hvarpå jordägarne kunnat göra sina anmärkningar mot mätningen? mätningsekostnaderna? organisation af den myn-

dighet, som verkställt mätningarne, och dess personal? af hvilken myndighet förvaltas det genom mätningarna vunna materialet? till hvad ändamål begagnas det? erhållas utdrag och kopior af beskrifningar och kartor, och till hvad pris? tryckas kartorna? på hvad sätt och i hvilken skala? till försäljning och till hvad pris? hafva mätningsresultaten rättsgiltighet i afseende på egendomsgränser m. m.? blifva i mån af fortgående förändringar mätningsresultaterna renoverade till öfverensstämmelse med närvarande förhållanden? huruvidt sträcker sig sådan renovation? och huru förfares dervid?

Kongressen antog med hänsigt till *jordegendomens beskaffenhet* indelningen i följande 12 hufvudgrupper af *kulturarter* vara allmänt användbar, nemligen:

åker, trädgård, äng, betesmark, skog, torfmosse, annan mark, som ger afkastning, byggnadsplatser med gårdsrum, allmänna vägar och platser, sjöar, floder och hamnar samt impedimenter.

Vidare ansågs den önskan böra till respektive Regeringar framställas:

att undersökningen öfver de särskilda kulturerna erhöles största möjliga omfattning,

att åtminstone hvar 10:de år egnades särskild uppmärksamhet åt timade förändringar i dem, i sammanhang hvarmed jemväl fanns behöfligt,

att erhålla upplysning om de länder der periodiska undersökningar i dessa hänseenden redan ägt rum, huru ofta och på hvad sätt dessa utförts, samt hvilka grupperingar och indelningar dervid ägt rum. Likaledes ansågs angeläget,

att genom respektive Regeringars benägna försorg erhålla kännedom huruvida någon allmän eller partiel undersökning företagits rörande jordens *produktionsvärde*, och i sådant fall på hvad sätt, när och med hvilka resultat sådant skett.

För härofvan föreslagna undersökningar och upplysningar antogos jemväl särskilde formulär.

I fråga om sättet att kunna tillvägabringa en allmän statistik öfver *jordegendomens fördelning* med hänsigt till de särskilda *ägotternas storlek* och öfver *förändringarna* häruti, ansåg sig Kongressen ännu ej kunna antaga de formulär, som i dessa hänseenden i programmet innehöllos, utan uppdrog åt den komité, som skall förbereda nästa kongress,

att från de särskilda ländernas Regeringar söka upplysning, huruvida statistiska undersökningar härom företagits, och i sådant fall anhålla om resultaten deraf, om uppgift å de källor,

som för en sådan undersökning funnits tillgängliga, och de gällande agrarförfattningar, som legat till grund för förfarandet vid undersökningen, samt med ledning af sålunda vunna upplysningar uppgöra nya formulär för den ifrågavarande undersökningen.

Programmet hade särdeles väl motiverat vigten af en statistisk redogörelse öfver *jordegendomens fördelning i politiskt och socialt hänseende* under vissa föreslagna kategorier, såsom Regentfamiljens, statens, kyrkans, skolans och fromma stiftelsers, Tyska s. k. Standes-Herrschaftens, stadskommuners, landtkommuners, andra politiska korporationer, juridiska personers (aktiesällskaps o. s. v.) och privatpersoners af särskilda slag, med skilnad mellan full och inskränkt äganderätt (fideikommissar m. fl.). Jemte antal och storlek af hvarje slag, skulle kulturarterna och taxeringsvärdet jemväl upptagas. Kongressen antog såsom önskvärdt, att, der sig så göra lät, med hvarje folkräkning måtte förenas upptagande af den fasta egendomens fördelning under 5 hufvudtitlar i afseende på dess politiska och sociala klassifikation, nemligen Kongl. familjens, statens, korporationers, gods med inskränkt äganderätt, och allodialegendom, med de för hvarje land nödiga underafdelningar och i öfrigt med de specifikationer, som programmet föreslagit och af särskildt formulär åskådliggöras.

Till ledning för öfverläggningarna rörande statistik öfver *hypoteksväsendet* hade programmet upptagit 28 hufvudfrågor med en mängd underafdelningar. Ämnets stora omfång i förhållande till den korta tiden tillät emellertid hvarken Sektionen eller ännu mindre Kongressens plenum att diskussionsvis uttömma det, så att något beslut hann fattas.

Frågorna om *sjelfäganderätten till jordegendom och servituters aflösning, skiftesverk* m. m., hvilka blott för vissa länder äga hufvudsakligt intresse och i följd af sin i flera hänseenden egendomliga beskaffenhet ej ens erhållit rum i det fransyska programmet, kunde alltså ej blifva föremål för något Kongressens gemensamma beslut.

I afseende på en statistik öfver den i *byggnader* bestående fasta egendomen har man flerstädes i sammanhang med folkräkningen dertill samlat materialier och af denna erfarenhet lärt, med hvilka svårigheter det är förknippadt, att erhålla tillfredsställande resultat, då man nemligen kort efter hvarandra kunnat få uppgifter, hvilka för samma ort företett afvikelser med 50 till 100 procent, och bland den mångfald af definitio-

ner, genom hvilka man sökt bestämma begreppet "hus", såsom särskildt föremål för beräkning, ännu ingen enda varit tillräckligt vägledande. Programmet underställde alltså ett motiveradt förslag att, om ock liktidigt med folkräkningarna, dock relativt af dem oberoende och mera sjelfständigt, insamla uppgifter till byggnadsstatistiken.

Med hufvudsakligt bifall till detta förslag förordade Kongressen formulär, genom hvilka tomters och byggnaders antal, ägare, läge, beskaffenhet (af väggar och tak), bestämmelse, hushålls- och innevånareantal, salupris, hyresafkastning, brandförsäkringsbelopp, beskattning, antalet boningsrum och kubikinnehållet af hvarje lägenhet m. m. skulle kunna inhemtas. Likaledes tillstyrktes formulär för att insamla uppgifter om *tillväxt* genom tomter, ny-, på- och tillbyggnader och deraf ökad skatteinkomst, samt *afgång* genom eld, vatten, snö, is, laviner, orkaner, jordbäfningar, jordras, bristfällighet i konstruktion, krig och revolutioner, samt nedrifning med eller utan afsigt att återbygga m. m.

I fråga om statistisk redogörelse öfver *omväxlingen af fasta egendomens ägare*, dennas *kapitalvärde* och *skuldsättning*, ansåg sig Kongressen böra gifva sin röst för formulär, upptagande för hvarje slag af förutnämnde politiska eller sociala egendomsclasser upplysning om öfvergång till annan ägare genom frivillig försäljning och expropriation jemte pris m. m. enligt särskildt formulär, äfvensom huruvida styckning blifvit följd af ägareomväxlingen.

Likaledes beslöts, att genom anlitande af respektive Regeringars benägna medverkan söka erhålla uppgifter samlade öfver den fasta egendomens *skuldsättning* och *kapitalvärde*, enligt föreslaget formulär, för att, i den mån sådana uppgifter i tillräckligt antal blefve tillgängliga, tillgodogöra dem för internationela ändamål.

Såsom öfverläggningsämnen för tredje Sektionen af Kongressen upptog programmet, till en del såsom fortsättning af Londoner-kongressens förhandlingar, statistisk öfversigt, öfver *priser* och *arbetslöner*, samt statistik öfver *godstrafiken på järnbanorna*. Kongressen beslöt,

att, med hufvudsakligt afseende på prisernas närvarande förhållande och ej på deras historia, man f. n. borde inskränka sig till följande föremål, nemligen: råg, hvete, korn, hafra, mais, ris (med reduktion till hvetets näringsvärde), råg- och hvetebröd, potatis, ärter, bönor, fläsk, kött och fisk af de slag, som allmännast förbrukas, mjölk, smör, ost, ägg, dricka, vin, brännvin,

kaffe, thé, koksalt, socker, tobak, ull, bomull, lin, hampa, färskinnspelsar, hyror, ved, torf, brun- och stenkol, lampolja, skolfgifter i folkskolor, sjukvård, pensioner för ålderstigna, fast egendom, jern, stål, koppar, zink, messing, bly, penningar, kredit.

För uppgifter härom borde de bästa källor sökas, så stort antal data som möjligt, och deribland alltid de högsta och lägsta, användas till medeltalsberäkningen o. s. v.

I afseende på *arbetslöner* måste hufvudsakliga källorna sökas dels hos Regeringarne och kommunalmyndigheter, dels hos jernvägsstyrelser, aktiesällskap för industriela ändamål, handtverks- och handelsföreningar, landtbrukssällskap m. fl. dylika, så väl som hos de enskilda arbetsgifvarne, och Kongressen uttalade sin förhoppning och önskan, att intresse för frågan måtte allt mer spridas och gifva anledning till samlande och benäget meddelande af iakttagelser.

Med anledning af de viktiga upplysningar så väl i stats-ekonomiskt som handelsgeografiskt hänseende, hvilka erbjudas af årliga öfversigter af den *internationela trafikens hufvudsakliga varutransporter å jernbanorna*, beslöt Kongressen, i enlighet med programmet, uttala sin åsigt om angelägenheten att sådane förfoganden kunde träffas, att man öfver godstrafiken, om ej på alla jernbanor, åtminstone på dem, som ligga inom ett visst land, kunde erhålla en tillfredsställande öfversigt, och

att i sådant ändamål till samtliga jernbansstyrelser framställa den önskan, att tidtals och åtminstone årligen framlades öfversigter öfver befordringen af följande varor, som dels ansågos af större vikt i den internationela trafiken, dels erbjödo fördelen af gemensamhet i benämningarne, nemligen bly, bomull, byggnadsvirke, malmer, jernmanufaktur, färgträd, spanmål, garn af alla slag, hartser, hudar och skinn, kaffe, manufakturvaror af alla slag, machiner och machindelar, oljor af alla slag, tack- och gjutjern, sten, jordarter och cement, stenkol och coakes, vin, ull, tobak, zink och socker, äfvensom att i sådana öfversigter lemnades upplysning om den rigtning och utsträckning i hvilken fortskaffningen skett (nemligen till och från stationer, mellan ändpunkterna å samma bana, till och från stationer å andra banor och transito).

Såsom föremål för den 4:de Sektionen af Kongressen förelade programmet plan för en *komparativ statistik öfver helse-tillstånd och dödlighet inom civil- och militärbefolkningen*, i närmaste afsigt att genom sammanfattning och bearbetning af de förslag, som i detta ämne förevarit vid de förra kongresserna,

erhålla ett schema, som i afseende på utförbarhet lämpade sig efter förhand varande förhållanden.

Kongressen uttalade härutinnan den åsigt, att det visserligen för kännedomen om ett folks helsostillstånd och sjukdomsförhållanden vore viktigt, att kunna följa individen genom alla lifvets stadier, men att, till minskning af det öfverväldigande arbetet, man torde blifva tvungen att i dessa undersökningar inskränka sig till *årsgrupper* i stället för *enskilda år* och föreslog 7 sådana åldersklasser. Bland särskilda uppräknade anstalter, från hvilka noggranna uppgifter rörande sjuklighet och dödlighet i barnaåldern ansågos böra förväntas, omförmålas jemväl samtliga *skolor*, från hvilka, enligt Kongressens tanka, borde utgå årliga redogörelser öfver sjukdoms- och dödsfall bland barnen, samt skollokalernas antal, läge, rymlighet, ventilation, eldning och lysning, i förening med uppgift om antal lärare och lärjungar, undervisnings-, gymnastik- och hvilotimmar, ferier o. s. v.

Vidare önskades, att befintliga turn- eller *gymnastikföreningar* måtte för sina redogörelser, efter det föredöme som gifvits i Tyskland, välja en form, som jemväl kunde gagna sundhetsstatistiken,

och skulle anhållas att samtliga Regeringar täcktes anordna *besigtningarne af militärpligtige* på ett sätt, som i resultaten kunde gifva en bild af nationernas kroppsliga befinnande.

Såsom bidrag till kännedomen om den *arbetande klassens helsostillstånd* under dess verksamhetsålder borde, jemte statistiska redogörelser öfver olyckshändelser, på sätt redan vid föregående kongresser beslutits, jemväl verkas för ändamålsenliga redogörelser från de allmänna sjukhusen och de talrika föreningarna för sjukvård och understöd af alla slag; likaså ansågs viktigt, att bidrag till kännedomen om arbetsklassens *invaliditetsperiod* på ett likformigt sätt samlades inom alla de inrättningar, som afse understöd för hithörande förhållanden.

Med hänsigt till det rikt tillväxande materialet af de värdefullaste iakttagelser öfver dödsfall och dödsorsaker inom alla *Liförsäkringsanstalter*, förenade sig Kongressen i den önskan,

att dessa måtte blifva samlade och bearbetade efter en sådan gemensam plan, att derigenom möjliggöres en internationel statistik öfver "valda lif".

Slutligen uttalade kongressen den öfvertygelse,

att om än, på sätt i det föregående blifvit antydt, det skulle lyckas, att för vissa större *åldersgrupper* af befolkningen vinna tillfredsställande upplysningar i afseende på sundhetstill-

ståndet, detta dock ingalunda uteslöte nödvändigheten att genom noggranna folkräkningar och registration af dödsfall och dödsorsaker skaffa sig upplysning om antalet lefvande och aflidna *i hvarje åldersår*, emedan endast på denna väg vunnnes möjlighet att upprätta lifslängds- och dödlighetstabeller och få upplysning om den lefvande befolkningens så väl som de aflidnes medelålder vid viss tidpunkt.

Erkännande uti *rekryteringen* ett af de viktigaste tillfällen att samla vissa iakttagelser öfver kroppsbeskaffenheten hos en stor del af ett lands manliga befolkning och derutaf vinna en värdefull ledning för omdömet om befolkningens tillstånd, förordade Kongressen till respektive Regeringars benägna försorg att åt mönstringar af alla, som till inträde i krigstjänst ifrågakomma, bereda största noggrannhet och omfattning och låta regelmässigt offentliggöra de härvid samlade iakttagelserna. Såsom önskvärda föremål för dessa redogörelser antogos: hemvist, nationalitet, yrke, födelseår, kroppslängd, kroppsvikt, bröstorgans omfång (i höjd med bröstvårtorna med armarna sträckta på sidan af hufvudet och under andedrägtpaus), specifikation af orsakerna till kassation eller uppskof, äfvensom af sådana befunna fel och krämpor, som ej hindrat antagande. De 6 tabellformulär, som till resultaternas åskådliggörande förelagts, blefvo ock, likasom den föreslagna sjukdomsklassifikationen och nomenklaturen, på 4:de Sektionens tillstyrkande af Kongressen godkände att underställas vederbörande Regeringars benägna pröfning, oagtadt från den praktiska statistikerns sida grundade betänkligheter måste uppstå i afseende på möjligheten att utföra arbetet.

Öfvertygad om den utomordentliga vigten af en omfattande statistik öfver *Arméernas helsotillstånd*, likasom om möjligheten att uppnå en sådan af högt värde, i den mån respektive Regeringar af vederbörande kunna erhålla efter fastställda ändamålsenliga föreskrifter sorgfälligt utarbetade redogörelser och åt dessa gifva offentlighet, ansåg Kongressen sig böra förorda den plan för sådana redogörelser, som 4:de Sektionen tillstyrkt. I afseende på de tabellformulär, som åtföljde denna plan, och om hvilkas praktiska användbarhet tvifvel är väl grundadt, blef beslut ej fattadt.

För 5:te Sektionen upptog programmet såsom öfverläggningsämne "*Sociale Selbsthilfe*" och *Försäkringsanstalter*, under förutsättning att denna Sektion tillika skulle komma att utgöra ett nytt sammanträde af de verksammaste deltagarne uti de förut

flerestådes hållna mötena af Vålgörenhetskongressen, hvilket likväl ej blef fallet.

Med fullt erkännande af det önskvärda deruti att man skaffade sig kännedom om alla de förhållanden och inrättningar, som afse förbättring af de arbetande klassernas ställning genom deras egen verksamhet, uppdrog Kongressen åt sin byrå att genom en särskild komité utarbета förslag till en statistisk undersökning rörande hithörande föreningar i alla länder (Genossenschaften af många slag i Tyskland, Friendly and cooperative societies i England, Sociétés de secours mutuels och Associations coopératives i Frankrike och Belgien o. s. v.) Ehuru en mängd formulär för de särskilda slagen af hithörande inrättningar godkändes och åtskilliga andra dermed sammanhängande frågor afgjordes, torde likväl ofvanstående beslut rättast tydas såsom ett slags ajournering till nästa Kongress, och de vidlyftiga formulärens innehåll kunna alltså i denna sammanträngda öfversigt förbigås.

I fråga om *försäkringsväsendet* hade kongressen att glädja sig åt ett lifligt deltagande, dels genom ombud från en mängd, företrädesvis Tyska, försäkringsanstalter, dels genom ämnets behandling så väl före som under Kongressens samvaro, i åtskilliga af de tidningar, som hafva försäkringsväsendet till hufvudsakligt föremål.

Då försäkringsväsendet för sin ändamålsenliga utbildning har stort behof af statistiken och de giltigaste anspråk på densnas understöd, förklarade Kongressen,

att vid statistiska undersökningar försäkringsväsendets behof af upplysningar ej bör förloras ur sigte, och uppgifter, som för särskilda grenar deraf önskas, så vidt möjligt, anskaffas.

Då å sin sida försäkringsanstalterna företrädesvis äro i tillfälle att från sin verkningskrets meddela många statistiska data, som jemväl för vetenskapen och statsförvaltningen hafva ett högt intresse, så uttalade kongressen sin önskan, att detta material måtte göras tillgängligt åtminstone i hvad beträffar hithörande inrättningsars slag och beskaffenhet, kapitalstyrka, särskilda verksamhetsföremål, verkningskrets, rörelse och rentabilitet.

Vidare antog Kongressen behöfligt för ifrågavarande materials bearbetning, att biträde söktes såväl hos mathematici som hos män af försäkringsfacket. Derefter gillades för särskilda slag af försäkringsanstalter — lifförsäkrings-, tontin-, brand-, transport-, hagel-, boskaps-försäkringsanstalter — särskilda specifika-

tioner och formulär med hänsigt till de upplysningar, hvilka behöfde så väl gifvas åt, som meddelas ifrån dessa anstalter. Då utrymmet icke tillåter att meddela dessa fullständigt, torde blott några exempel få anföras.

Sålunda ansågs, att den officiela statistiken borde *hvert femte år* erbjuda *liförsäkringsanstalten* folkmängdsuppgifter för landets särskilda administrativa indelningar med specifikation för hvarje kön af åldersår — och intill fyllda 2 år af åldersmånader — äfvensom för *hvarje år* uppgifter öfver lefvande födde, inflyttade (med specifikation af kön och hvarje åldersår), döde med dödsorsakerna (likaledes efter kön och hvarje särskildt åldersår) och utflyttade (med samma specifikation). Såsom önskvärda framställdes ock uppgifter om räntefoten, äfvensom om civilstånd, yrke och invaliditet så väl af den lefvande befolkningen som af de aflidne. Af hithörande försäkringsanstalter borde åter redogörelser offentliggöras: *minst hvert femte år* för hvarje särskildt slag öfver antalet försäkrade personer (i kön och åldersklasser), öfver årligen tillkomna och genom död eller af annan orsak afgangna, med specifikation af kön, ålder och dödsorsaker, — vidare borde i periodiska redogörelser upplysas om räntefoten, om försäkringstagarnes civilstånd, yrken och nationalitet, om mortalitets-, morbiditets- och invaliditetsförhållandet bland personalen af icke "normala lif", på hvilka högre premier varit gällande — och slutligen *årligen* öfver *mouvementet* inom försäkringstagarne i särskilda kategorier och åldersgrupper, inkomster, utgifter, förmögenhet, vinst m. m.

I afseende på *boskapsförsäkring* ansågos anspråken på den officiela statistiken kunna sträckas till upplysningar om antalet hästar, hornboskap, svin, får och getter inom hvarje kommun, å större gods och å bondhemman, ändamålen för djurafveln, dödligheten inom densamma i allmänhet och af farsoter, och önskan t. o. m. böra framställas om djurens fördelning i vissa åldersklasser. Hithörande försäkringsanstalter ansågos åter böra lemna redogörelser för antalet försäkrade djur vid hvarje års början, tillkomst och afgang på olika sätt, äfvensom rörande försäkringsanstaltens organisation, förbindelser o. s. v.

Till föremål för 6:te Sektionen hade programmet bestämt frågan om *international enhet af mått och vikt*. Tillfället begagnades af den alltsedan år 1855 särdeles i England verk samma International Association for obtaining a uniform decimal system of measures, weights and coins att i förening med denna Sektion hålla sitt sammanträde. Då från alla länder

behovfet af likformighet i mynt, mått och vikt är erkänt, och man jemväl hoppats kunna tillfredsställa detta behof genom antagande af det metriskä systemet, torde det vara så mycket angelägnare, att ej lemna ur sigte de villkor, som den stränga vetenskapliga pröfningen påpekar såsom nödvändiga för antagandet af det metriskä systemet såsom ett gemensamt verldsmått, och af sådan anledning meddelas här ett utdrag af det yttrande af Professor Magnus, såsom Referent, hvilket programmet innehåller.

Sedan full rättvisa skänkts åt fördelarna af det metriskä systemet, yttrar Referenten:

"De invändningar, som mot metriskä systemet vanligen framställts, afse nästan uteslutande svårigheterna vid öfvergängen från de brukliga till de nya måtten — svårigheter som af somliga ansetts så stora, att de framför det *metriskä* föredraga ett system som kunde bilda en *öfvergång*, derigenom att det i afseende på de särskilda måtten och deras beteckningar slöte sig till de i landet bestämda, men dock stode i ett enkelt förhållande till metern. Härvid förbises dock, att de förändringar, som hvarje öfvergång från de i bruk varande mått och vigter medför, äro så ingripande, att den ökning eller minskning af dem, hvilken skulle uppkomma genom det metriskä eller genom blott ett öfvergångssystem, försvinner till en obetydlighet mot blotta förändringen af ett bestående. Dessutom kan vid valet af ett sådant öfvergångssystem aldrig ifrågakomma gemensamhet för alla länder, snarare skall längtan efter ett likformigt mått derigenom underhållas ända till tidpunkten för dettas införande och den dermed förenade genomgripande förändringen. De brister, om hvilka här skall blifva fråga, beröra alltså icke svårigheterna att införa en förändring utan afse sjelfva systemet."

"1. När metriskä systemet i Frankrike gjorde sig gällande, hade genom revolutionen decimalindelning allmänt föreskrifvits och jemväl för cirkeln. Quadranten skulle delas i 100 grader, graden i 100 minuter o. s. v. Man valde alltså 10,000,000 delen af jordkvadranten till enhet för längdmåttet, emedan derigenom en meridiangrad blef lika med 100,000 metres eller 100 kilometres och bågminuten lika med 1,000 metres eller 1 kilometer. Decimalindelningen af cirkeln har dock såsom bekant ej blifvit genomförd, och dermed har ock det enkla förhållandet mellan bågminuten och metern fallit. Enligt den ännu brukliga indelningen af cirkeln utgör bågminuten $\frac{1}{3400}$ af kvadranten och alltså $\frac{100000}{54}$ meter, eller $\frac{100}{54}$ kilometer, eller 1,851 $\frac{37}{54}$

meter. Detta ingalunda enkla förhållande mellan längdenheten och gradbågen utgör en olägenhet, som är ganska kännbar vid geodetiska mätningar och i synnerhet för sjöfarten. Vill man aflägsna den, så måste man förändra antingen cirkelns nuvarande indelning till decimal, hvilket knappast synes utförbart, eller meterns längd, hvilket torde vara lika svårt att genomföra. Just den fördel, som man afsåg att bereda åt metriska systemet, då man till enhet för detsamma valde 10,000,000 delen af jordkvadranten, nemligen ett enkelt förhållande mellan vägmåttet och gradbågen, är nu en olägenhet. Den kunde vinnas, om man beslöte sig att förkorta metern i förhållandet 54:50, i hvilket fall nuvarande bågminuten komme att innehålla 2 kilometer. Svårigen låter sig dock detta göra. Tvifvelaktigt är ock, huruvida det borde tillstyrkas. Det ligger nemligen ej utom möjlighetens gräns, om än det är högst osannolikt, att man en gång komme att antaga den decimala indelningen för kvadranten, och i sådant fall vore meterns nuvarande längd att föredraga framför en förkortning till $\frac{3}{4}$."

"Dessutom är det icke möjligt, att med sådan säkerhet bestämma jordkvadrantens längd, att icke ny uppmätning skulle gifva ett resultat, som vore något olika. Den en gång antagna enheten utgör alltså ingalunda den afsedda delen af jordens omkrets och ett enkelt förhållande mellan vägmåttet och gradbågen kan strängt taget aldrig ernås. Till och med approximationsvis finnes ett sådant enkelt förhållande blott i få länder. I England är väl sjömilens $\frac{1}{60}$ af graden, alltså lika med bågminuten, men af landtmilen gå 69'12 på en grad. I Preussen utgöra 14'78 mil en eqvatorsgrad och andra länders mil stå lika litet i ett enkelt förhållande till gradbågen. Man lär väl alltså få nöja sig med en metrisk mil, som ej står i enkelt förhållande till graden, huru önskvärdt det än vore, att ett sådant förhållande förefunnes."

"2. Metern är till sin längd lagligen bestämd i jmförelse med den år 1735 förfärdigade och af Condamine och Bouguer vid deras mätningar i Sydamerika begagnade toisen, som är känd under namnet *toise de Pérou*. Af denna *toise* finnes en i Paris af Herrar F. Arago och Zartmann jmförd kopia på observatoriet i Königsberg, der den af Bessel begagnats för pendelmätningar, likasom sedermera i Berlin för bestämmande af Preussiska längdmåttet. Enligt i Frankrike utfärdad lag skall metern vara lika med 443'296 linier å denna af jern förfärdigade *toise* vid en temperatur af 16'25° C. Men meterlikaren är

af platina och utgör måttenheten vid en temperatur af 0° C. (Base métrique III. 642). Ett sådant stadgande kan ingalunda betraktas som ändamålsenligt, helst när man tager i öfvervägande, att platina är en metall, som ej alltid erhålles af lika beskaffenhet, hvarföre ock vid olika tider förfärdigade platina-stänger icke kunna äga samma dilatations-koefficient. Denna metall är visserligen för sin oföränderlighet i kemiskt hänseende ganska ändamålsenlig, men då den ej är särdeles hård, så passar den för en likare blott i det fall, att måttets längd betecknas genom streck på stängen, men ingalunda när längden skall mätas genom inskrufvade spetsar, mot hvilka häfstänger stödjå sig. Detta är emellertid den method, som Bessel använt och bestämt såsom den bästa. Det är alltså tvifvel underkastadt, huruvida det vore ändamålsenligt, att vid ett framtida antagande af metriska systemet förfärdiga likare af platina, äfvensom huruvida det ej vore bättre, att i stället för en temperatur af 0° välja en sådan, vid hvilken jämförelse af normalstänger af olika material kunde utföras utan behof af korrektion till en normaltemperatur. En sådan temperatur, liggande i midten mellan dem, vid hvilka normalmåttens jämförande plågar verkställas, är ock såsom normaltemperatur föreslagen af den Commission des poids et mesures, som hade uppdraget att utarbета planen för det metriska systemet. I denna Commissions berättelse till Institut national des sciences et des arts af d. 29 Prairial år 7 finnes nemligen följande ställe (Base métrique III. 643) "Mais puisqu' aucun métal ne conserve constamment la même longueur et que différens métaux éprouvent des changemens différens par les mêmes variations de température, il conviendrait de faire ces étalonnages au dixième ou au quinzième degré du thermomètre centigrade, puisqu' alors une variation du dix degrés dans la température, variation que produit ou le froid à peu près glacial ou un assez grand degré de chaleur, ne ferait différer entre eux des mètres, faits de différens métaux, que de $\frac{1}{100}$ de millimètre, s'ils sont l'un de fer et l'autre de platine, et de $\frac{1}{500}$ de millimètre, s'ils sont de laiton et de fer".

"3. Jemte det stränga genomförandet af decimal-indelning ligger i metriska systemet en särskild fördel framför alla andra uti det enkla sammanhanget mellan längd-, rymd- och vikt-måtten. En kub, hvars sida utgör en decimeter, och som följaktligen innehåller 1000 kubikcentimeter, och benämnes liter, utgör nemligen enheten för alla kubiska eller rymdmått och

den vigt destilleradt vatten af $+4^{\circ}$ C. temperatur (högsta tätheten), som fyller denna kub, bildar vigtenheten, kilogrammen."

"Då metern är bestämd vid 0° och kubens sida följaktligen måste mätas vid denna temperatur, så har man här att lösa det egna problemet, att innehållet skall hafva en högre temperatur än kärlets väggar. Det behöfver väl knappt här nämnas, att kilogrammens vikt blifvit fastställd på det sätt, att man bestämt vigten af någon viss noga afmätt volum destilleradt vatten vid någon viss temperatur och efter erforderlig temperaturkorrektion derefter beräknat kubikdecimeterns vikt. Men förvånad frågar man, hvarföre den Commission des poids et mesures, som bestod af de utmärktaste Fysici och Mathematici då för tiden, lagt olika temperaturer till grund för de 2 enheterna och derigenom förvandlat det enkla förhållandet mellan längdmått och vikt till ett högst förveckladt. Orsaken härtill synes vara att söka uti nyheten af den upptäckt, att vattnet har sin största täthet vid en högre temperatur än 0° . I den ofvannämnda till Institut national afgifna berättelsen motiveras nemligen temperaturen för vattnets högsta täthet såsom normaltemperatur för viktbestämmelsen med följande ord: "Le citoyen Lefèvre-Ginau a encore fait sur ce sujet (vattnets täthet) des experiences qui seront publiées en détail. Elles sont infiniment précieuses pour notre objet, puisqu' elles nous prouvent, que la nature nous présente un état de l'eau non seulement constant, mais même unique celui ou elle a un maximum de densité d'ou il suit que cet état unique seul doit servir de mesure aux autres qui sont variables." Numera kan man svårligen fatta, huru man då kunde inrymma sådana grunder. Vid ett förestående införande af metrisk systemet kan man säkerligen ej åt dem gifva någon giltighet. Den omständigheten, att sedan metermåttets införande de båda olika temperaturerna i Frankrike äro lagligen bestämda, kan ingalunda vara giltig anledning att bibehålla dem och derom förnya lagliga föreskrifter. Tvärtom bör man bemöda sig att aflägsna dessa inkonsequenser och man kan utan tvekan göra detta derigenom, att man lägger samma normaltemperatur till grund för både längdmått och vikt. Skulle man härtill exempelvis välja temperaturen 0° och på grund af sådan föreskrift tillverka flera kilogrammvigter, så skulle dessa utan tvifvel mellan hvarandra förete större afvikelser, än de som uppkomme genom 4° skilnad mellan normaltemperaturerna. Här är alltså blott fråga om en förklaring, som ej skulle behöfva någon inflytelse på de i allmänna rörelsen begagnade mått och vigter,

men vid vetenskapliga jämförelser, då dessutom alltid fordras särskilda korrektioner, lätt kunde uppmärksammas."

"Möjligtvis kunde till och med Franska Regeringen biträda en sådan förklaring, för att undanrödja inkonsekvenserna i det annars så konsekvent genomförda metriska systemet och tillvägabringa en fullkomlig öfverensstämmelse med de Stater, som äro beredda att antaga det Franska systemet. En återblick på de här vidrörda brister utvisar, att om man aflägsnar den sistnämnda genom antagande af en och samma temperatur för vikt- och längdenheten blott återstår bristen på ett enkelt förhållande mellan vägmåttet och gradbågen, hvilket ej kan hjälpas. Detta kan dock ej vara ett tillräckligt skäl mot allmänna införandet af metriska systemet, hvars företräden vunnit allmänt erkännande, och som redan både af en särskild Tyska Förbundets Kommission och af Statistiska Kongressens förra möten ansetts företrädesvis lämpligt för gemensamhet."

Med hänsigt till den stora inflytelse, som Englands föredöme måste utöfva på frågan om metriska systemets antagande, torde här ock böra tilläggas några af de upplysningar, som i Kongressens 6:te Sektion derifrån meddelades af ombud för dervarande afdelning af International Association for a decimal-system of weights.

År 1862 föreslogs i Engelska Parlamentet (af M:r W. Ewart) nedsättandet af en komité: "to consider the practicability of adopting a simple and uniform system of weights and measures with a view not only to the benefit of our internal trade but to facilitate our trade and intercourse with Foreign Countries." En sådan komité beslöts den 8 April och utnämndes d. 1 Maj s. å. Denna komité hade tillfälle att inhemta upplysningar ej blott från egna landsmän med största insigt och erfarenhet i hithörande frågor, utan ock af en mängd utmärkta personer från andra länder, hvilka världsexpositionen samlat i London.

Bland 3 utvägar, nemligen antingen att bibehålla nuvarande förhållanden och söka att genom lagstiftningen förbättra dem, eller att genom tiodelning af nu brukliga mått, vichter och mynt bilda ett för England eget decimalsystem, eller att gemensamt med andra länder antaga det metriska systemet, tillstyrkte komitén det sista alternativet och föreslog,

att metriska systemet skulle legaliseras, dock utan kompulsoriska åtgärder, intill dess det vunnit tillräckligt stöd af allmänna opinionen;

att i förening med Board of Trade skulle bildas ett särskildt Department for weights and measures, och alltså på en gång underordnad under Regeringen och ansvarigt inför Parlamentet. Åt detsamma skulle anförtros bestämmandet och förvarandet af likare, allmänna inspektioner och öfrige nödiga åtgärder, deribland att tid efter annan vidtaga förfoganden att sprida kunskap om metriska systemet inom förvaltningen så väl som bland hela folket;

att Regeringen skulle fastställa metriska systemets användande liktidigt med det nu brukliga i tulluppbörden, för att sålunda sprida kännedomen derom bland handels- och fabriksklasserna, samt underlätta andra länders affärsmäns beröringar med England. Dess användande liktidigt med det nu brukliga i Regeringens kontrakter förordades ock;

att metriska systemet skulle utgöra ett bland examensföremålen vid embetsexamina;

att grammvigten skulle vid postverket användas för utländska bref och böcker;

att the Committee of Council on education skulle föreskrifva undervisning i metriska systemet i alla skolor, som åtnjuta offentligt understöd;

att, på sätt af förutgångna Statistiska Kongresser önskats, alla kvantiteter skulle i landets officiella statistiska redogörelser uttryckas efter metriska systemet i kolumner bredvid det nu brukliga;

att metriska systemet skulle i Parlamentet tillåtas i enskilda motioner;

att, intill dess metriska systemet blifvit allmänt antaget, liktidigt dermed endast skulle tillåtas det s. k. Imperial-system;

att det föreslagna nya departementet skulle till Parlamentet afgifva årlig berättelse; samt

att vissa stadganden i äldre lagar redan nu skulle upphävas.

Sedan komitéförslaget vunnit understöd i landet, introducerades en Bill, afseende beslut att såsom permissivt för tre år införa det metriska systemet och derefter antaga det som obligatoriskt, samt legalisera användandet af de gamla benämningarna för de nya kvantiteterna, genom tillägg af ordet "new".

Denna bill erhöi andra läsningen i Underhuset d. 1:sta Juli 1863 med en majoritet af 110 mot 75.

Kongressen uttalade såsom sin åsigt och önskan a) i afseende på *mått* och *rigt*;

1) att införandet af ett allmänt internationelt mått vore af största vikt, och att bland alla nuvarande måttssystemer det metriska syntes vara det lämpligaste för internationela ändamål;

2) att utarbetandet och öfvervakandet af föreskrifterna för likares tillvägabringande vid detta systems antagande borde uppdragas åt en internationel kommission, hvilken följaktligen jemväl borde verka för aflägsnande, så vidt möjligt, af systemets vetenskapliga ofullkomligheter;

3) att i hvarje land, som antager det metriska systemet, dess begagnande måtte blifva obligatoriskt inom möjligast korta tiderymd;

4) att hvarje Regering, som antager det nya systemet, till-sätter en särskild myndighet för mått och vigter eller om sådan finnes, åt densamma anbefaller att ombesörja systemets införande och öfvertaga dertill nödiga verkställighetsåtgärder; och

5) att, om en Regering beslutar sig blott för fakultativt införande af metriska systemet, detsamma dock blefve begagnadt i tullförvaltningen och såsom undervisningsämne infördt i skolorna.

b) i afseende på *mynt*:

1) att nu brukliga myntenheter måtte reduceras till ett litet antal, hvarje enhet så vidt möjligt tiodelas, alla myntsorter bestämmas efter metriska systemet och alla utmyntas af samma halt, nemligen $\frac{1}{10}$ fint och $\frac{1}{10}$ tillsats;

2) att respektive Regeringar täcktes anordna en Specialkongress af delegerade, för öfverläggningar och förslag rörande guld- och silfvermyntens förhållande till metriska vigten och de åtgärder hvarigenom de särskilda ländernas myntsystemer kunde ordnas och fastställas i den syftning, som ofvannämnde förslag antyder; och

3) då det vore af största vikt, att respektive Regeringar så snart som möjligt fattade beslut om den föreslagna Specialkongressen, ville Kongressen härom till dem göra särskilda värdsamma framställningar.

Utan föregången behandling i Sektion framställdes och antogs i afseende på frågan om likformighet i mått, vikt och mynt en önskan, att i de länder, der metriska systemet ännu ej blifvit infördt, måtte bilda sig Föreningar för dess antagande, och att så snart sådana föreningar organiserat sig, derom måtte lemnas underrättelse åt den Engelska afdelningen af den internationela föreningen för decimalsystemets införande.

På grund af en petition, som bland Kongressens ledamöter erhållit talrika underskrifter, och

under öfvervägande af Kongressens ändamål att förbättra de särskilda ländernas statistiska redogörelser och tillvägabrinda jämförlighet mellan dem;

i betraktande deraf, att i flera vetenskapliga frågor, som för Kongressen utgöra föremål, såsom t. ex. månatliga antalet födde och döde, meteorologiska observationer, utbrott och duration af farsoter, vissa andra medicinska iakttagelser o. s. v. likformighet i tidberäkningen är vigtig; och

då sådan likformighet dessutom framstår som ett behof för vanliga lefnadsförhållanden, handelsrörelsen, jämförelser mellan vissa industriella företags verksamhet, såsom jernbanorna, och för enkelhet i alla räkenskaper;

beslöt Kongressen uttala den vördsamma önskan:

att H. M:t Kejsarens af Ryssland, Alexander II:s, Regering och i allmänhet alla till Grekiska Kyrkan hörande Christna tacktes för *tideräkningen* antaga den i Europa allmänt brukliga kalendern.

I afseende på *stillet för Kongressens nästa sammanträde* voro på förslag: Petersburg, Turin och Bern, hvilka 3 orters närvarande officiella Delegerade tillkännagåfvo sig vara berättigade att meddela, det deras respektive Regeringar täckts förklara sig med nöje skola på allt sätt främja sammanträdet ändamål. Kongressen uppdrog åt sin Byrå att härutinnan, med hänsigt till de uttalade önskningarna och öfriga förhållanden, som borde ifrågakomma, fatta beslut.

Mellan de officiella Delegerade för Tyska stat erhöles jemväl ett särskildt sammanträde, vid hvilket åtskilliga beslut fattades för tillvägabrinnande af likformig bearbetning af Tysklands Statistik.

Svårligen lærer väl någon kunna vänta, att under den korta tiden af några få dagar, bland en samling af flera hundra personer från 30—40 olika länder, en diskussion, som måste föras på flera språk, med hvilka alla deltagarne ej kunna vara lika förtrogna, skall blifva nog mångsidigt och grundligt genomförd, för att kunna sammanjemka skilda meningar till ett resultat, mot hvars allmängiltighet ej skulle kunna från något land göras anmärkningar.

Ju större mångfalden är af de ämnen, som till granskning föreligga, ju mer invecklad dessas beskaffenhet, dess svårare, ja omöjligare, måste det blifva att ernå ett sådant resultat.

Härvid bör ej heller förbises, att vid kongress-sammanträdena blott en minoritet utgöres af de praktiska fackmän, som hafva den officiella statistikens bearbetning till embetspligt. Dessa embetsmän bero i hvarje

fråga om statistiska primäruppgifters insamlande ej blott af respektive lands Regering eller Representation eller af båda Statsmakterna och förvaltningens hela organisation, utan snart sagdt af hvarenda individ i landet. Snart möter alltså här det "ultra posse", som gör ett stort intrång på Kongressernas önsknings. Men derföre att dessa i flera delar och flera länder ej kunna fullgöras, förlora de ingalunda sin djupa kulturhistoriska betydelse, utan ligga såsom ett utsäde, hvilket för sin utveckling blott väntar på gynnsamma förhållanden.

Villkoret för Kongresserna är ett program. Detta program har hittills alltid framlagts från det land, der sammanträdet skall äga rum. I detta lands egna intresse har naturligtvis legat, att för programmets utarbetande vinna all möjlig samverkan af den insigt och erfarenhet, som funnits inom landet tillgängliga, i de ämnen, hvilka man velat behandla. Hvarje lands program afspeglar i följd häraf den grad af fulländning, som man der lyckats uppnå i flera eller färre grenar af den officiella statistiken, äfvensom de medel genom hvilka man lyckats komma till detta mål. Men det röjer och tydligt hvad man der ännu finner sig sakna, hvilka hinder man önskar aflägsnade, hvilka brister man företrädesvis önskar afhjelpa. Hvarje program blir visserligen på detta sätt mer eller mindre uteslutande *nationellt*, och kan väl synas derigenom föga motsvara Kongressernas *internationela* syftemål. Detta torde dock i sjelfva verket hittills hafva på denna väg bäst främjats. Lika framsteg, lika omfång och innehåll af alla slags statistiska undersökningar i alla länder äro åtminstone för en lång framtid hvarken möjliga eller ens önskvärda, emedan de skulle förutsätta upphöret af all nationel prägel. Förhållandernas olikhet måste åtminstone i många fall hafva till följd, att vissa grenar af statistiken, som företrädesvis äro nödiga i ett land, kunna vara mindre behöfliga i ett annat, äfvensom att man i ett land relativt lätt kan skaffa upplysningar i ett ämne, om hvilket man i ett annat ej kan vinna någon sådan. Om man alltså genom Kongresserna afsåge blott en öfverenskommelse om sådana statistiska undersökningar, som för alla länder redan nu vore *lika* nödiga och *lika* verkställbara efter *enahanda* method, så skulle man knappast kunna blifva ense om någon enda. När åter, såsom hittills tillgått, de länder, i hvilka den officiella statistiken lyckats vinna största framgång, vare sig uti flera eller färre grenar, framlägga sin erfarenhet och sina önsknings, och vid sidan af dessa läggas de från öfrige länder afgifna berättelserna om dessas verksamhet, så framkallas och underhålles en täflan, under hvilken man efterhand kan och skall närma sig till det erkänt bästa förfarandet och dermed äfven till den internationela likformigheten i alla de fall, der ej rent nationela förhållanden sådant förbjuda.

1.

Underdånigt förslag rörande folkräkningen vid 1865 års utgång.

Folkmängden i vårt så kallade tabellverk har allt sedan detta inrättades år 1749 beräknats efter de så kallade husförhörlängderna och alltså för hvarje församling och hela riket utgjorts af den *kyrkoskrifna* befolkningen, hvars belopp, enligt alla de jemförelser, som vid särskilda tidpunkter blifvit anställde, visat sig betydligt -- för hela Riket från 70 å 80 tusen i sednare tider, ända till mer än 400 tusen personer längre tillbaka — *högre* än den mantalsskrifna befolkningen.

Man synes i allmänhet hafva antagit, att denna skillnad just i följd deraf, att den, under ett strängare handhafvande af mantalsskrifningsförordningarna, i sednare tider så betydligt nedgått, ej innebure något väsentligt inkast mot tabellverkets tillförlitlighet. Det är ock en allmän erfarenhet, att hvarje folkräkning blir för låg, med hvilken något beskattnings- eller bevarings-ändamål är förknippadt. Dessutom är i reglen husförhörlängden källan för mantalslängdens hufvudsakliga personal-uppgifter och sålunda i sjelfva verket äfven den *enda* hos oss befintliga källa för folkmängdsberäkningen.

Men ett annat förfarande för att vinna kunskap om folkmängden m. m. har under detta årbundrade af åtskilliga anledningar vunnit allt mera insteg och betydelse inom vår verldsdel, det att på en viss dag inom hela landet, under nödiga kontroller, låta räkna den å hvarje ort befintliga befolkningen genom en dertill särskildt anställd, öfver hela landet fördelad, räknarepersonal, nog talrik att kunna utdela, insamla och granska de räknelistor, å hvilka föreskrifna anteckningar skola göras, samt vid behof biträda med dessa listors ifyllande.

Genom detta förfarande erhålles antalet af den för tillfället å stället befintliga befolkningen, utan afseende på om den der är hemmastadd eller ej, eller den så kallade *faktiska* folkmängden, i motsats mot den *rättsliga*, som lemnas af våra längder.

Äfven om husförhörslängderna äro med behörig fullständighet, noggrannhet och redighet förda, gifvas dock många anledningar till fel och misstag, när ur dem namn och andra uppgifter skola öfverföras till siffror i tabeller, på sätt som är nödigt, för att vinna statistisk upplysning om folkmängden och dess fördelning efter kön, ålder, civilstånd, yrken m. m.

Anledningarne till dylika fel ökas ock, när sådant arbete ej underlättas af vana och håg, och när detsamma, deladt mellan en mängd vidt skiljda personer, utesluter möjligheten att öfverenskomma om likformighet i förfarandet i de talrika fall, der tvekan lätt kan uppstå.

Att så vidt möjligt kunna förebygga fel i våra officiella folkmängdsuppgifter och bereda säkra kontroller, har varit föremål för ett århundrades nitiska bemödanden af den nu mera upplösta Kommissionen öfver tabellverket, och under tidernas lopp hafva i följd häraf vidtagits en mängd administrativa förfoganden, som haft stora framsteg till följd. En förändring, som nämnde embetsverk sedan omkring 50 år hade ansett såsom det förnämsta önskningsmålet, att nemligen sjelfva de af Kyrkoherdarne utarbetade församlingstabellerna, utan föregångne ytterligare sammandrag för prosterierna, skulle till detsamma från hela Riket insändas, kunde dock aldrig till verkställighet ifrågasättas, emedan embetsverket saknade nödig personal för det arbete, som af en dylik förändring skulle blifva en följd.

När den väckta frågan om inrättande af ett nytt Statistiskt embetsverk, bland annat, föranledt Eders Kongl. Maj:t att år 1856 anbefalla utarbetandet af en ny plan för insamlande af uppgifterna till Rikets befolkningsstatistik, borde utvägarne att åt densamma bereda största möjliga tillförlitlighet i främsta rummet tagas i öfvervägande. De öfverläggningar, som i detta hänseende ägde rum med utsedde Delegerade af Presteståndet, ledde bland annat till det förslag, — i underdåniga betänkan- det af den 2 April 1857, — att den befattning, som hittills ålegat församlingarnes presterskap, att efter kyrkoböckernas innehåll utarbeta tabeller, borde helt och hållet upphöra, och i stället de för statistisk kunskap om folkmängden och dess fördelning i vissa klasser behöfliga uppgifter ur husförhörslängderna för hvarje församling inhemtas genom husförhörslängdens *afskrifvande* på sätt och i de delar, som af särskildt formulär antyddes, samt genom dessa *afskrifters insändande* till det Statistiska embetsverket. Derjemte föreslogs, att, derest ett slags fullständigare folkräkning medelst sålunda insända afskrifter af

husförhörslängderna för den 31 December 1860 komme att af Eders Kongl. Maj:t varda i Nåder gillad och anbefalld, det finge bero af den *erfarenhet*, som under sådant förfarande vunnits och af de *behof*, som framtiden kunde bära i sitt sköte, huruvida en förnyad fullständig folkräkning medelst dylika afskrifternas insändande skulle ifrågakomma förr än den 31 Dec. 1870.

I det underdåniga utlåtande, som den 1 Mars 1858 på Nådigste befallning afgafs af Presteståndet öfver den föreslagna nya planen för insamlande af uppgifterna till Rikets befolkningsstatistik, förklarade Ståndet sig beredvilligt, att, mot befrielse från förra skyldigheten att hvar 5:te år utarbета så kallade folkmängdstabeller, *hvar 10:de år* i enlighet med det förelagda formuläret verkställa och insända afskrifter af husförhörslängderna, enligt dessas innehåll vid årets slut, för att tjena det Statistiska embetsverket till beräkning af folkmängden och till dennas klassifikation efter ålder, civilstånd, yrken o. s. v.

Eders Kongl. Maj:ts Nådiga beslut, meddeladt i Kungörelsen af den 4 November 1859 rörande uppgifterna till Rikets officiella statistik, bestämde emellertid, att de ifrågavarande utdragen ur husförhörslängderna skulle, räknadt från och med d. 31 December 1860, sedermera för samma dag hvar 5:te år meddelas Statistiska Central-Byrån, och torde anledning till detta anbefallda oftare förnyande, bland annat, få sökas dels uti förra bruket, att folkmängdstabeller af Presterskapet afgifvits hvar 5:te år, dels deruti, att de nya formulär till husförhörslängder, hvilka först i början af året 1860 af Eders Kongl. Maj:t fastställdes, antagligen icke skulle kunna hinna till samma års slut införas i bruk, i följd hvaraf alltså ej saknades skäl att befara, att de hittills begagnade längderna, för hvilka till stor del inga bestämda formulär legat till grund, kunde flerstädes befinna sig i ett skick, som på folkräkningen komme att utöfva störande inflytelse och alltså påkalla dess snara förnyande.

Att en blott hvar 10:de år verkställd allmän och detaljerad folkräkning ej skulle kunna fylla behovet att under melantiden erhålla kunskap om folkmängdens *summariska* belopp, var redan i ofvan åberopade underdåniga förslag af den 2 April 1857 förutsatt. Alltså hade der föreslagits, att från hvarje församling i riket skulle *årligen* till Statistiska Central-Byrån insändas en *summarisk folkmängdsredogörelse* enligt bestämdt formulär. Detta formulär bereder ej blott öfversigt öfver tillkomst genom födde och inflyttade samt afgång genom döde och

utflyttade under årets lopp, utan upptager tillika beloppet af den folkmängd, som enligt husförhörlängden till *mantalsskrifning* uppgifvits, och afser derigenom att, om ej fullkomligt aflägsna den anmärkta skiljaktigheten emellan mantals- och husförhörlängderna, dock på dess anledningar fästa en oafbruten uppmärksamhet till fördel för båda längdernas tillförlitlighet.

Sedan Presteståndet i underdånighet tillstyrkt denna åtgärd, blef den ock af Eders Kongl. Maj:t genom Nådiga Kungörelsen af den 4 November 1859 fastställd.

Då det anbefallda förfarandet att genom utdrag af husförhörlängderna beräkna Rikets folkmängd vid 1860 års utgång ej kunde blifva för Stockholms stad gällande, emedan ordentliga husförhörlängders förande der mött allt för stora svårigheter, och uppgifterna om dess folkmängd alltså hittills måst hemtas ensamt ur *mantalslängderna*, anbefalldes af Eders Kongl. Maj:t den 20 Oktober 1860, att å årets sista dag hufvudstadens folkmängd skulle utrönas genom en under ledning af Statistiska Central-Byrån verkställd *folkräkning* i enlighet med ofvan antydda i flera andra länder brukliga förfarande medelst utdelning af så kallade *egendoms-* och *hushållslistor* inom hvarje bebodt hus o. s. v. Sedan genom denna särskilda folkräkning nödiga upplysningar vunnits, täcktes Eders Kongl. Maj:t jemväl genom Nådigt bref af den 1 Nov. 1861 bland annat anbefalla Stockholms Presterskap att hädanefter för hvarje församling *årligen* afgifva en så kallad *summarisk redogörelse* öfver folkmängden vid det borgerliga årets slut.

Då nu ej blott den första allmänna folkräkningen efter det anbefallda nya förfarandet försiggått, utan ock den underdåniga redogörelsen för dess hufvudsakliga allmänna resultat blifvit afslutad och offentliggjord, har jag trott min pligt vara att, med återkallande af det ursprungliga förslagets innehåll i afseende på begagnandet af den ledning, som *erfarenheten* gifvit, underställa Eders Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning frågan, huruvida en allmän folkräkning enligt samma förfarande bör förnyas redan vid slutet af år 1865, i hvilken händelse flera åtgärder snart blefve af behovet påkallade.

Framgången af en allmän folkräkning är enligt andra länders erfarenhet i ej ringa mån beroende deraf, att befolkningen rätt uppfattar dess ändamål och dertill lemnar ett villigt bidrag. Vid det förfarande, som för hufvudstaden var föreskrivet, låg härpå en hufvudsaklig vikt, och dess befolkning gaf i detta hänseende det berömvärdaste föredöme, oaktadt en del af

tidningspressen verkade i motsatt syfte. Jag har sålunda intet skäl att betvifla tillförlitligheten af det resultat i afseende på Stockholms *faktiska* folkmängd, hvilket genom folkräkningen erhöles, och vågar hoppas, att, om samma förfarande förnyas och med samma beredvillighet af stadens innevånare omfattas, det bör utfalla lika tillfredsställande.

Fastän Presteståndet tillstyrkt de förändringar i afseende på uppgifterna till Rikets befolkningsstatistik, hvilka af Eders Kongl. Maj:t genom Nädig Kungörelse af den 4 November 1859 anbefalldes, kan dock dels af åtskilliga officiella yttranden, dels ock isynnerhet af tidningspressen med säkerhet slutas, att i landsorterna flerstädes till en början rådde ej ringa missnöje dermed, som det vill synas hufvudsakligen af farhåga att derigenom skulle vållas Presterskapet mera tidspillan än genom det äldre förfarandet. Erfarenheten tyckes emellertid hafva ådagalagt, att, sedan ministerialböcker enligt ändamålsenliga formulär blifvit i bruk allmänt införde, denna farhåga befunnits sakna grund. Afskrifvandet af husförhörlängderna utgör dock onekligen ett ganska mödosamt och tidspillande arbete, särdeles i de folkräkare församlingarne, och då, nästa gång ett sådant ifrågakommer för allmän folkräkning, särdeles vigt måste läggas derpå, att ej blott en noggrannare kollationering äger rum, utan ock att vissa kolumner nedsummeras, på det att bristande öfverensstämmelser må leda uppmärksamheten på fel och behovet af dessas rättande före afskrifternas afsändande, så ökas äfven derigenom besväret, så att det under en tid af allmän prestbrist visserligen kan blifva kännbart.

Med hänsigt till beskaffenheten af de insända utdrag, på hvilka 1860 års folkräkning för Riket utom Stockholm grundats, är det mig en kär pligt att inför Eders Kongl. Maj:t vitsorda, att de i allmänhet vittnat om ett noggrannt iakttagande af meddelade föreskrifter och berättiga till det antagande, att husförhörlängderna jemväl varit med behörig sorgfällighet förda. Vid ett arbete af så stort omfång kunde dock ej undgås, att här och der uppdaga dubbelskrifningar, bristande uppgifter och andra fel eller ofullständigheter. En del af dessa torde väl hafva kunnat förekommas vare sig genom större uppmärksamhet vid sjelfva längdernas förande, eller vid afskrifternas kollationering, men andra äro nästan oundvikliga följder af de stora svårigheter, som ofta möta vid förandet af längder öfver befolkningen och dess omflyttningar. Med undantag för några af Rikets största församlingar synes erfarenheten sålunda hafva

tillräckligt vitsordat värdet af husförhörslängderna såsom källa för vår befolkningsstatistik.

Ett förhållande, som allmännare förekommit, har bestått deruti, att den efter utdragen ur husförhörslängderna uppsummerade folkmängden visat sig mer eller mindre betydligt afvika från det folkmängdsbelopp, som bordt finnas enligt de af Presterskapet förut och intill och med 1859 afgifna *tabellariska* uppgifterna. Den skriftvexling, som häraf föranleddes, upplyste, att en bland orsakerna härtill låg deruti, att den ingående balans, som i *tabellerna* begagnats och under tidernas lopp blifvit felaktig, dock ofta fortfarande oförändrad användts. Rättelse härutinnan kunde lätt göras på grund af husförhörslängdsutdragen.

Men viktigare anledningar dels till bristande öfverensstämmelse mellan husförhørs- och mantalslängderna, dels till skiljaktigt förfarande bland Presterskapet i afseende på folkmängdsberäkningen, hafva jemväl uppdagats. Flerestädes har varit brukligt att utfärda flyttningsbevis till *obestämd* ort. Då dylika bevis under årtal ej någonstädes till inskrifning företes, vållas deraf, att deras innehafvare ej komma att i folkmängden medräknas. Äfven utflyttningsbevis till *bestämd* ort blifva ofta ej vederbörligen framlemnade, hvaraf samma följd uppstår.

Vidare har ådagalagts, att saknaden af ett för hela Riket gällande formulär för flyttningsbevis och nödiga föreskrifter för dess användande bland annat haft sådant missförstånd till följd, att blotta *arbets-* och *frejde-betyg* stundom betraktats såsom likbetydande med utflyttningsbetyg och föranledt personers dubbelskrifning eller beräkning från 2:ne församlingar; att i afseende på sjömän den felaktiga åsigt vore ganska allmän, att deras inskrifning å Sjömanshus skulle vara liktydande med flyttning från en församling till en annan, till följd hvaraf, och då folkmängdsuppgifter från Sjömaushusen ej äro föreskrifne, många sjömän ej ingå i rikets folkmängd; samt att i husförhörslängden ofta kvarstår ett större eller mindre antal personer, hvilka inom församlingen äro *obefintliga* och om hvilka kunskap saknas, huruvida de ännu i Riket vistas eller ens äro vid lif, samt att, i saknad af bestämda föreskrifter, huruvida denna personal bordt bland folkmängden inräknas eller ej, olika förfaringssätt ägt rum, så att den från vissa församlingar beräknats, från andra deremot icke, äfvensom att stundom lærer brukats, att vid omskrifning af husförhörslängderna helt och hållet utesluta

dylik personal, hvarigenom betydliga vexlingar i folkmängdsbeloppet kunnat för vissa församlingar framträda.

Behovvet att, så vidt ske kan, för framtiden vinna rättelser i dessa förhållanden, har föranlett mig, att i underdåniga memorialer af den 1 Maj 1862 till Eders Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning framlägga de förslag, som från min synpunkt uppfattats såsom bäst till ändamålet ledande.

I fråga om den inflytelse, som ofvan antyddas förhållanden utöfvat på 1860 års folkmängdsberäkning för landsbygden och det öfvervägande flertalet af dithörande församlingar, hvilkas folkmängd understiger 2,000 personer, kan densamma dock antagas ej hafva varit betydlig, och då felen gå i motsatta riktningar, så måste de äfven hafva om ej fullkomligt åtminstone till större delen utplånat hvarandra. För de största landsförsamlingarne, äfvensom för en del stadsförsamlingar, är dock möjligt, att felen varit af mera betydelse. Egentligen är det dock staden Göteborg, för hvilken tydligen ådagalagts, att tillförlitlig kunskap saknas om dess folkmängd, så väl som om denna folkmängds fördelning i afseende på vissa af de klasser, hvarom befolkningsstatistiken bör lemna upplysning.

Efter underdånig anmälan härom täcktes Eders Kongl. Maj:t den 23 Maj 1862 anbefalla mig att till Göteborg afresa, för att efter på stället inhemtade upplysningar och i samråd med vederbörande kyrkliga och civila myndigheter söka tillvägabrunga tillförlitlighet i folkmängdsberäkningen för nämnde stad.

På grund af de upplysningar, som inhemtats rörande orsakerna till de osäkra uppgifterna från Göteborg, torde få anföras: att, likasom i Stockholm, mantalsskrifningen i Göteborg försiggår utan någon jemförelse med husförhörlängderna, i följd hvaraf den ömsesidiga kontroll af dessa båda längder, hvilken i hela Riket i öfrigt kan och författningsenligt bör utöfvas, här helt och hållet uteblifver;

att stadens församlingar ej äro territoriella, i följd hvaraf Presterskapet måste möta största svårighet att hålla kontroll öfver husförhörlängderna;

att i följd af Domkyrkoförsamlingens stora folkmängd, de särdeles inom stadsförsamlingar rådande svårigheter att föra fullständiga husförhörlängder här måste stegras till sin höjd;

att, sedan genom vådeld år 1802 församlingens ministerialböcker förstördes, många uppgifter förblifvit oersatte; samt

att den alfabetiska ordning, i hvilken längderna till stor del äro förde, synes hafva öfvervägande olägenheter.

Efter att sålunda hafva i underdånighet redogjort för de hufvudsakliga upplysningar, som erfarenheten från 1860 års allmänna folkräkning lemnat, torde i afseende på frågan huruvida en dylik *allmän folkräkning* bör förnyas vid utgången af året 1865 förnämligast böra fästas afseende, dels på det *behof*, som kan förefinnas att efter fem års förlopp ånyo erhålla de *detaljerade* uppgifter rörande befolkningens ålder, civilstånd, fördelning i hushåll och yrkesklasser m. m., hvilka genom den allmänna folkräkningen sökas, dels på den *tid* och de *kostnader*, som åtgå för dessa uppgifters insamlande, bearbetning och offentliggörande. Härvid torde ej böra förbises, att det arbete, som hittills inom Statistiska Central-Byrån nedlagts på *detaljer* af befolkningsstatistiken, i afseende på sin behöflighet varit inom Riksstånden underkastadt stridiga åsigter och äfven af senast församlade Statsrevision gjorts till föremål för anmärkningar.

Efter att hafva med ej ringa uppoffringar sträfvat att kunna utbilda vår befolkningsstatistik i den rigtning, som inom andra länder erkänts behöflig, torde jag i ofvan antydda förhållanden ej sakna skäl till det antagande, att ett dylikt behof här ännu ej vunnit det erkännande, som uppmuntrar till fortsätta bemödanden i samma rigtning.

Då de underdåniga berättelser, som af Statistiska Central-Byrån afgifvits, till en betydlig del haft till föremål, att framlägga resultaterna af de från tabellverkets början samlade iakttagelserna och att på grund häraf åskådliggöra de lagar och den ordning i befolkningsförhållandena, som af dem kunna härledas, så hafva ock der gifna hänvisningar till en del sin giltighet för en kommande årsföljd och minska alltså behovet af arbetets oftare förnyande.

Inom åtskilliga länder, deribland Norge, nöjer man sig ock med allmänna folkräkningar blott hvar 10:de år, utan att der äga den tillgång till *ärliga* summariska folkmängdsuppgifter, som här är beredd.

Den minsta tidsåtgång, som för utförandet och bearbetningen af en allmän folkräkning erfordras af den personal, hvar till nuvarande anslag åt Statistiska Central-Byrån lemnar tillgång, är, enligt den erfarenhet som nu vunnits, 3 år. Om denna tid skulle blifva tillräcklig, måste ock förutsättas, dels att den ej delas åt andra arbeten, dels att, på sätt ofvan är antydt, af Presterskapet verkställas en nedsummering af vissa kolumner i husförhörlängds-utdragen innan de insändas, på

det bristande öfverensstämmelser mellan summorna må uppmärksammas i rätt tid före afsändandet, och anmärkningar vid revisionen derigenom minskas.

Odelad tid åt arbetet med folkräkningen kan emellertid ej lemnas, då embetsverket under året 1866 har att motse de från Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inkommande fem-årsberättelserna till offentliggörande jemte upprättande af sammandrag öfver dem, och då den på Eders Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning beroende frågan om jordbruksstatistik möjligen kan komma att jemväl taga Statistiska Byrån i anspråk, jemte de oafbrutet fortgående årliga redogörelserna för vigde, födde, aflidne, m. m.

I fråga om behovet af den allmänna och detaljerade folkräkningens förnyande vid utgången af året 1865 torde ock böra i öfvervägande tagas, huruvida ej genom de föreskrifna årliga summariska folkmängdsuppgifterna efterhand kan vinnas rättelse af de fel i folkmängdsberäkningen, hvilka möjligen kunnat härröra af de förhållanden, hvilka, på sätt ofvan är anfördt, blifvit till Eders Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning hänskjutne.

Sedan Eders Kongl. Maj:t under den 20 sistlidne Januari täckts i Nåder fastställa allmänt gällande formulär särskildt för flyttningsbevis och särskildt för de ålders-, frejde- och arbetsbetyg m. fl., som påkallas, bör otvifvelaktigt den anledning till felaktiga folkmängdsuppgifter, hvilka berott af det fullständiga flyttningsbetygets förvexling med andra slag af betyg, aflägsnas, och de årliga summariska folkmängdsuppgifterna derigenom vinna i tillförlitlighet.

I följd af de åtgärder, som af Eders Kongl. Maj:t genom Nådigt beslut af nyssnämnde dag blifvit anbefallde i afseende på den i husförhörslängderna kvarstående inom orten ej befintliga och till vistelseort okända personalen, har Presterskapet erhållit ett tillfälle, som icke lär lemna obegagnadt, att bringa sina längder och sina folkmängdsuppgifter i närmare öfverensstämmelse med både verkliga förhållandet och mantalslängderna.

Genom Nådiga föreskrifter dels rörande den ort, i hvars folkmängd hjonen å hospital och andra välgörenhetsinrättningar skola inberäknas, dels rörande underrättelsers meddelande till vederbörande Pastorsembeten om timade dödsfall å dylika inrättningar, hafva nu jemväl blifvit undanröjda flera anledningar till osäkerhet i folkmängdsberäkningen, och då i afseende på de ännu återstående Eders Kongl. Maj:ts Nådiga föreskrifter otvifvelaktigt komma att verka till samma ändamål, så synas

grundade anledningar förefinnas till det antagande, att en tillförlitlig kännedom om folkmängdens belopp i allmänhet kan vinnas genom de årliga summariska folkmängdsuppgifterna och att alltså en *allmän detaljerad folkräkning* i hela Riket vid 1865 års slut härom ej kan lemna säkrare besked än årets summariska redogörelser, upprättade med vederbörlig noggrannhet, böra komma att innehålla, hvadan jag af ofvan anförde förhållanden hemtar stöd för den underdåniga hemställan,

att Eders Kongl. Maj:t täcktes anbefalla, att den allmänna folkräkning medelst till Statistiska Central-Byrån insända utdrag ur husförhörlängderna, hvilken jemlikt mom. 1 a) af Eders Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse af den 4 November 1859 skolat verkställas vid utgången af året 1865, kommer att inställas.

Undantag från ofvan gjorde förutsättningar rörande möjligheten att erhålla tillfredsställande uppgift om folkmängden genom de föreskrifna årliga summariska folkmängdsredogörelserna utgöra dock städerna *Stockholm* och *Göteborg*, hvarföre jag nödgas utbedja mig Eders Kongl. Maj:ts särskilda Nådiga uppmärksamhet på folkmängdsberäkningen i dessa städer.

Såsom utgångspunkt för de summariska folkmängdsredogörelser, som enligt Eders Kongl. Maj:ts Nådiga föreskrift af den 1 November 1861 skulle afgifvas af Församlingsföreståndarne i Stockholm, meddelades Stockholms Konsistorier från Statistiska Central-Byrån uppgift å den folkmängd, som enligt 1860 års folkräkning borde tillhöra hvarje särskild församling inom hufvudstaden. Summan af de särskilda församlingarnes folkmängd — eller hufvudstadens *rättsliga* folkmängd — uppgick vid sistnämnde års slut till 112,391. Den mantalsskrifning, som närmast föregatt den särskilda folkräkningen i Stockholm, eller i November och December månader år 1860, hade åter gifvit blott 109,878 innevånare — alltså en skilnad af 2,513 personer.

Om nu Presterskapets summariska folkmängdsuppgifter för hvarterdera af de följande åren jämföras med resultatet af mantalsskrifningarna, så visar sig följande förhållande:

Stockholms stads folkmängd,

	Enligt Presterskapets årliga uppgifter:	Enligt mantals- längderna:	Skilnad:
år 1861:	116,496.	113,576.	2,920.
» 1862:	119,327.	116,066.	3,261.
» 1863:	124,691.	119,365.	5,326.

Häraf framgår tydligt, att skilnaden är i en starkt fortgående tillväxt. Den skilnad, som vid 1860 års folkräkning förefanns, såsom ofvan nämnt är uppgående till 2,513 personer, kan tillfredsställande förklaras dels af tidskilnaden mellan mantalsskrifningens början med November månad och folkräkningen å årets sista dag, dels af det kända förhållandet, att större städers rörliga befolkning hvarken saknar eller försummar tillfälle att undandraga sig mantalsskrifning. Men anledning till en sådan tillväxt i skilnaden, som här ofvan är ådaga-lagd, kan ingalunda sökas i tillväxt af den personal, som skulle lyckas undandraga sig mantalsskrifning. På goda grunder synes tvertom kunna antagas, att ett motsatt förhållande äger rum, och då återstår ingen annan förklaringsgrund än fel i Presterskapets s. k. summariska folkmängdsuppgifter. Anledning till dylika fel finnes ock uti de stora svarigheter, som inom de folkrikare församlingarne måste förete sig vid förandet af de längder, på hvilka summariska folkmängdsuppgifterna grundas. Ännu torde visserligen den ifrågavarande skilnaden ej hafva nått den grad, att man icke kan antaga den af Presterskapet uppgifna summan motsvara hufvudstadens *faktiska* folkmängd, och då det oftast är *faktisk* folkmängd, som uppgifves från andra större städer, kan den alltså tjena till jämförelser. Men en skilnad, som tillväxer i samma förhållande, som hittills ägt rum, kommer naturligtvis att inom få år upphäfva allt värde af en dylik folkmängdsuppgift för hufvudstaden och äfven förringa värdet af sammanlagda folkmängdsuppgifterna för hela Riket.

Hvad beträffar *staden Göteborg*, så skulle dess folkmängd vid 1860 års slut, enligt de inkomna utdragen ur husförhörlängderna, hafva uppgått till icke mindre än 38,668, då densamma enligt Presterskapets uppgift vid 1859 års slut skulle hafva utgjort blott 33,014. Sedan denna stora skilnad jemte de upplysningar, som vid infordrade förklaringar meddelats, föranledt den ofvan omförmälda särskilda granskning, som af Eders Kongl. Maj:t den 23 Maj 1862 anbefalldes, funnos grundade skäl att nedsätta Göteborgs stads folkmängdsbelopp vid 1860 års utgång till 37,043, deruti inberäknade Kongl. Flottans församling å Nya Varfvet med 363 och Straff-fängelset å Ny-Elfsborg med 128 personer. Enligt mantalslängderna, hänförde till samma år, skulle stadens folkmängd hafva utgjorts af blott 31,303. Om till denna summa lägges beloppet för nyssnämnde 2 församlingar, hvilka uppgifvits ej inneslutne i man-

talslängderna, höjes den till 31,794, och skilnaden från husförhörslängds-utdragen blifver 5,249, eller mer än dubbelt så stor, som den skilnad, hvilken utvisades mellan folkräkningen i Stockholms stad och mantalslängderna derstädes.

För följande år utvisas förhållandet af nedanstående öfversigt.

Göteborgs stads folkmängd,

	Enligt Presterska- pets uppgifter:	Enligt mantals- längderna:	Skilnad:
år 1861:	38,504.	32,326.	6,178.
» 1862:	39,982.	33,103.	6,879.
» 1863:	41,585.	33,187.	8,398.

Då annan anledning till en skilnad af så stort belopp och i så stark tillväxt ej lärers kunna antagas än felaktiga uppgifter, och då mig åligger att så vidt möjligt betrygga tillförlitlighet åt de officiella statistiska redogörelserna för folkmängden, hvilka äfven i vårt land redan ligga till grund för politiska rättigheter, så har jag ansett mig icke kunna undgå, att på detta förhållande fästa Eders Kongl. Maj:ts Nådiga uppmärksamhet.

När en jämförelse med de 2 städer, som i folkräkhet följa närmast efter Göteborg, lemnar en ej oviktig upplysning i frågan, så utbeder jag mig här jemväl få meddela en sådan.

Norrköpings stads folkmängd,

	Enligt Presterska- pets uppgifter:	Enligt mantals- längderna:	Skilnad:
år 1861:	20,828.	19,664.	1,164.
» 1862:	21,083.	20,873.	210.
» 1863:	21,679.	21,021.	658.

Malmö stads folkmängd,

	Enligt Presterska- pets uppgifter:	Enligt mantals- längderna:	Skilnad:
år 1861:	20,149.	19,512.	637.
» 1862:	21,094.	20,534.	560.
» 1863:	21,526.	20,978.	548.

Skilnaderna för dessa 2 städer äro lätt förklarliga följder dels af tidskilnaden mellan mantalsskrifningen och folkmängdsuppgifterna från Presterskapet, dels af det förhållande, som alltid måste äga rum, att husförhörslängderna innehålla kvarstående personer, hvilka vid mantalsskrifningen i följd af obefintlighet å orten ej komma att medräknas.

Då behovet af tillförlitligare uppgifter om folkmängden i städerna Stockholm och Göteborg af det anförda tillräckligen ådagaläggas, och då annan utväg för dessas erhållande icke torde finnas, än anställande af särskild folkräkning enligt sådant förfarande, hvarigenom största möjliga säkerhet kan vinnas, eller medelst utdelande af hus- och hushålls-listor till ifyllande af samtliga å viss tidpunkt närvarande personer, synes mig alltså af vikt, att frågan om denna utvägs anlitan så snart ske kan må komma under pröfning.

En folkräkning efter nämnde förfarande, upptagande hela den personal, som vid viss tidpunkt å orten uppehållit sig, angifver, såsom ofvan är anfördt, ortens *faktiska* befolkning. För större städer med liflig rörelse är kunskapen om den faktiska befolkningen, om konsumenternas antal, jemväl af stor vikt. Men då *rättslig* eller å orten *kyrkoskrifven* (och mantals-skrifven) befolkning ligger till grund ej blott för vårt tabellverk, utan ock för kommunala rättigheter och skyldigheter, måste folkräkningen afse att äfven om den *rättsliga* befolkningen bereda tillförlitlig kunskap. På sätt numera i flera andra länder är brukligt och i enlighet med det vid 1860 års folkräkning i Stockholm använda förfarandet kan kunskap om både *rättslig* och *faktisk* folkmängd vinnas, derest vid folkräkningen medelst hushållslistor för hvarje person äskas uppgift om *kyrkoskrifningsorten*. Emellertid måste härvid icke förbises det erfarenhetens vitsord, att gällande författningars föreskrifter rörande kyrkoskrifningsortens förändring efter flyttning ingalunda varit noggrannt iakttagne, och att i följd häraf särdeles inom de största städerna ofta förekomma personer, som antingen icke äro någorstädes kyrkoskrifne, eller kyrkoskrifne annorstädes ehuru i staden mantalsskrifne, samt att de å hushållslistorna lemnade uppgifterna om kyrkoskrifningsort ganska ofta befunnits otillförlitliga, ej sällan i följd af förväxling med födelseorten o. s. v.

För att med all möjlig tillförlitlighet bestämma Stockholms rättsliga folkmängd vid 1860 års folkräkning måste alltså de i hushållslistorna lemnade uppgifterna om kyrkoskrifningsorten undergå granskning i Statistiska Central-Byrån, hvartill de *då* tillgängliga husförhörlängdsutdragen från samtliga Rikets öfriga församlingar beredde tillfälle, så att inemot 4,000 personer befunnos uppgifne kyrkoskrifne inom andra församlingar och i deras folkmängd inberäknade, hvadan de ej kunde anses tillhöra Stockholms rättsliga folkmängd.

En dylik kontroll är ock till undvikande af dubbelräkning behöflig, derest särskild folkräkning i Stockholm och Göteborg nu skulle komma att anställas, och kan utföras utan att till Statistiska Central-Byrån jemväl ingått husförhörslängdsutdrag från Rikets öfriga församlingar, på det sätt att vid behof respektive Pastorsembeten anmodas upplysa, huruvida personerna i fråga finnas i deras husförhörslängder upptagna eller ej.

Genom sådant förfarande blir det möjligt, att, derest en folkräkning medelst hushållslistors utdelande skulle anställas endast i städerna Stockholm och Göteborg, ej blott vinna den behöfliga upplysningen om faktisk och rättslig folkmängd i dessa städer, utan ock att begagna de summor, som utvisa dessa städers rättsliga folkmängd, till sammanräknande med de summariska folkmängdsuppgifterna från Rikets öfriga församlingar till bestämmande af hela Rikets folkmängd utan fara för dubbelräkning.

Frågan om anställande af särskild folkräkning i nämnde 2:ne städer kan och bör emellertid uppfattas äfven från annan synpunkt än den att om hela folkmängdsbeloppet erhålla tillförlitlig kännedom. För förvaltningen af flera större städer har alltmör gjort sig gällande ett behof att jemte kunskap om folkmängdens belopp och öfriga förhållanden, hvarom vid allmänna folkräkningar sökes upplysning, äfven vinna sådan om befolkningens fördelning inom särskilda stadsdelar med hänsigt till dessa delars areal, läge och sanitära beskaffenhet, hufvudsakliga näringsfång m. m., om boningshusens och bostädernas rymlighet och beskaffenhet m. fl. omständigheter, som för olika städer kunna vara af olika vikt.

I följd häraf hafva Stadsmyndigheterna flerstädes anordnat och utfört särskilda folkräkningar och dermed förenade undersökningar. Bland i tryck utgifna redogörelser för sådana folkräkningar intaga de för städerna Wien, Berlin och Christiania utmärkta rum. Den sistnämnda stadens folkräkning, utförd den 31 December 1863, var framkallad af dervarande Sundhets-Kommissionens framställning om behovet att för stadens sundhetsförvaltning vinna åtskilliga upplysningar *).

För att på samma gång minska kostnaderna, ingifva befolkningen förtroende och vinna tillförlitligare upplysningar, har bland andra städer Berlin gifvit det föredöme, att dess folkräkning

*) Den gaf 55,125 inneväanare.

den 3 December 1861 utfördes helt och hållet genom frivilligt åtagande af nödigt antal kommunens egna medlemmar.

Då det nu, äfven i den händelse att Eders Kongl. Maj:t skulle pröfva det icke vara behöfligt att vid 1865 års utgång en allmän *detaljerad* folkräkning i *hela Riket* förnyas, det likväl med hänsigt till de felaktiga folkmängdsuppgifterna från Stockholm och Göteborg är nödigt för kunskapen om *hela Rikets summariska* folkmängdsbelopp att dessa fel så snart ske kan rättas,

då sådan rättelse ej torde kunna vinnas på annat sätt än genom anställande af särskild folkräkning medelst hus- och hushålls-listor uti nämnde 2 städer, och

då en dylik detaljerad folkräkning i hvardera af dessa städer ej blott åt Kommunalstyrelserne skulle kunna bereda tillfälle till inhemtande af flerfaldiga upplysningar, utan ock genom kommunalt deltagande i utförandet betydligt minska kostnaderna och betrygga framgången,

så finner jag mig häraf föranlåten att hos Eders Kongl. Maj:t underdånigst hemställa:

det Eders Kongl. Maj:t täcktes bereda Stadsfullmäktige i Stockholm och Göteborg tillfälle att sig yttra, huruvida de för sin del anse det vara af behovet påkalladt att om de respektive städernas folkmängd erhålla tillförlitligare kännedom än den som för närvarande äges,

huruvida de anse en särskild folkräknings anställande vid utgången af innevarande år kunna bereda sådan kännedom, samt

om och till hvad omfång de, med hänsigt till så väl kostnaderna, som personligt biträde, anse medverkan till dess utförande kunna af staden påräknas, samt om och hvilka särskilda upplysningar utöfver de vanliga vid allmänna folkräkningar anses i sammanhang dermed böra inhemtas.

Derest Eders Kongl. Maj:t skulle täckas bifalla denna min underdåniga hemställan, torde upplysningsvis böra tilläggas,

att för utförandet af 1860 års folkräkning i Stockholm staden enligt förslag af Poliskommissarierna indelades i 86 *räknedistrikter*, hvartdera af den storlek, som ansågs lämplig för medhinnandet af räknelistors utdelande och insamlande på en dag,

att under mantalsskrifningens fortgång och med ledning af densamma uppgörandet af distrikts- och egendomslistor ombesörjdes af Statistiska Central-Byrån, som jemväl med ledning af dessa distrikts- och egendomslistor afräknade det för hvarje egendom nödiga antalet hushållslistor (tillsammans omkring 25,600, utom 3,500 egendomslistor), hvilka dels afsändes till vederbörande myndigheter för offentliga egendomar, dels genom Polispersonalens försorg utdelades den 22 December och följande dagar och återinsamlades den 2 Januari,

att under tiden dels å hvarje af de 9 polisdistriktskontoren, dels i 10 folkskolelokaler kostnadsfritt biträde till hushållslistornas ifyllande tillhandahölls dem som det önskade,

att Polispersonalen jemväl under de närmast följande dagarne efter listornas inlemnande till Statistiska Central-Byrån lemnade biträde för upplysningars inhemtande till fyllande af de luckor och brister, som vid första granskningen uppdagades, samt

att de särskilda kostnaderna för denna folkräkning, så vidt de kunnat afskiljas, utgjort:

arfvode åt 6 personer för att under mantalsskrifningen hos Mantalskommissarierna göra utdrag ur mantalsuppgifterna till ledning vid upprättandet af distrikts- och egendomslistor R:mt 480: —

arfvode åt 28 personer för lemnadt biträde	
åt allmänheten i de 10 folkskolelokalerna, samt	
för dessa lokalers värmning och belysning m. m.	» 618: 62.
tryckningskostnad för listorna	» 692: 10.
ersättning åt Polispersonalen	» 900: —
diverse andra utgifter	» 43: 6.

För att närmare upplysa om det förfarande, som vid 1860 års folkräkning i Stockholm användes, och bereda tillfälle att inhemta Stadsfullmäktiges yttrande i afseende på de upplysningar, som i sammanhang med folkräkningen må anses böra äskas samt deraf beroende innehåll och form af hushållslistorna, hemställes underdånigst att hos följande formulärblanketter för de i Stockholm begagnade listorna jemväl torde få åtfölja.

Om för folkräkning i Stockholm Statistiska Central-Byrån bör lemna det biträde, som på densamma kan ankomma, torde äfven böra ifrågasättas, att vid folkräkning i Göteborg under en eller annan vecka lemnades biträde af någon bland Byråns tjänstemän.

I afseende på bearbetningen af de uppgifter, som skulle vinnas genom de ifrågasatta folkräkningarne, synes kunna förutsättas, att vissa resultater företrädesvis skola blifva af intresse för de respektive städerna, andra deremot för hela Rikets folkmängdsberäkning, och att öfverenskommelse rörande omfånget och sättet för bearbetningen samt materialets begagnande och förvarande m. m. ej torde böra möta svårigheter, helst numera en lätt kommunikation med Göteborg förefinnes.

Äfven om en behöflig rättelse af folkmängdsuppgifterna från städerna Stockholm och Göteborg skulle för året 1865 genom särskild folkräkning kunna vinnas, uteslutes deraf ej behövet af sådana åtgärder, genom hvilka sedermera *årligen* må kunna erhållas tillförlitliga summariska folkmängdsuppgifter i den ordning, som af Eders Kongl. Maj:t blifvit i näder anbefalld. Förnämsta villkoret härför synes utgöras af fullständiga in- och utflyttningslängder.

Uti underdånigt memorial af den 18 September 1859 har jag i detta afseende haft nåden meddela, att Öfver-Ståthållare-Embetet uti infordradt utlåtande af den 14 Juli 1859 öfver den nya plan för insamlande af uppgifterna till Rikets befolkningsstatistik, hvilken då ännu ej blifvit af Eders Kongl. Maj:t pröfvad, såsom lämpligaste sättet att tillvägabrunga behörig anteckning af de flyttande föreslagit inrättandet af en s. k. Anmälningsbyrå i förening med Poliskammaren och jemväl gjort utkast till denna byrås organisation och verksamhet, hvaribland ock förekomma månatliga uppgifter till vederbörande Pastorer rörande flyttningarne.

Med anledning af sålunda väckt förslag hemställes underdånigst:

huruvida ej skäl förefunnes att bereda så väl Öfver-Ståthållare-Embetet som stadens Konsistorier tillfälle att sig yttra rörande de åtgärder, hvarigenom fullständig kännedom om in- och utflyttningar till och från hufvudstaden må beredas.

Då beträffande Göteborgs stad ofullständig kännedom om in- och utflyttningar likaledes torde utgöra ett hufvudsakligt hinder för erhållande af tillförlitliga *årliga* summariska folkmängdsuppgifter, vågar jag jemväl underdånigst hemställa,

att åt vederbörande derstädes måtte beredas tillfälle att yttrande och förslag afgifva såväl i detta hänseende,

*) Pagineringen å föregående ark bör rättas efter ofvanstående.

som beträffande öfriga åtgärder, hvilka anses lämplige för underhållande år från år af en tillförlitlig kännedom om stadens folkmängd.

Stockholm i Statistiska Central-Byrån den 18 Febr. 1865.

Fr. Th. Berg.

2.

Om särskilda statistiska undersökningar och folkräkningar i stora städer.

Bland de frågor, som af Frankrikes Minister för åkerbruk, handel och allmänna arbeten framställdes till öfverläggning hos 2:dra internationela Statistiska Kongressens förberedande Komité i Paris, var äfven en rörande »de elementer, hvilka ansågos böra ingå i special-statistiken för de stora städerna». Vice-Presidenten i berörde Komité, Baron *Charles Dupin* (led. af Franska Institutet och f. d. Minister under Kon. Ludvig Filip), erinrade i Kongressens program derom, att ingen stor stad ännu hade fullständigt publicerat sin speciela statistik, särskildt hvad beträffade industrien, med undantag af Paris, der Handelskammaren hade för detta ändamål anslagit nära 100,000 francs och der statistiska undersökningar — visserligen ännu i flere afseenden ofullständiga — rörande de industriela förhållandena hade företagits sedan år 1847; äfven Vetenskaps-Akademien i Paris hade funnit sig böra år 1852 utsätta ett pris för statistiska arbeten i denna gren af vetenskapen, under förklarande att »det skulle vara af ett särdeles intresse, att de förnämsta hufvudstäder och ansenligaste fabriksstäder i Europa såväl som i Förenta Staterna blefve föremål för statistiska undersökningar efter samma plan som vore följd i Paris.» Bland de fem special-utskott, hvilka Kongressens förberedande Komité tillsatte, var äfven ett, bestående af Ch. Dupin, Monny de Mornay och Wolowsky för jordbruks-statistiken och de stora städernas statistik. Inom detta utskott var det Baron Ch. Dupin som utarbetade och sedermera äfven, såsom Kongressens Vice-Ordförande, för Kongressen föredrog frågan om statistiken för de stora städerna, beledsagande sitt föredrag med dessa slutord: »när det ögonblick kommer, då vi kunna uppställa ett statistiskt panorama af den civiliserade världens stora städer, skall ett sådant — jag fruktar ej att säga det — blifva den för vårt tidehvarfs bildning mest lärorika och mest ärofulla tafla.» Den framlagda planen godkändes, med obetydliga modifikationer, såväl af den särskilda sektion, som inom Kon-

gressen behandlat detta ärende, som ock af Kongressen i dess helhet. Chefen för Österrikes statistiska embetsverk, Friherre v. *Czoernig*, förklarade dervid, att denna plan skulle intaga ett af de vackraste rummen bland Kongressens arbeten, uttryckte sin önskan och förhoppning, att de förvaltande myndigheterna i Europas hufvudstäder skulle skynda sig att praktiskt utföra densamma, samt hemställde, att planen i sin helhet skulle införas i Monitören, för att dymedelst erhålla den största möjliga spridning, ett förslag, som äfven af Kongressen med acklamation antogs. Den sålunda gillade planen för en fullständig statistik öfver de stora städerna innefattade följande hufvudföremål, neml. 1) topografiskt läge, 2) areal, 3) offentliga och enskilda byggnader, 4) kommunikations-anstalter, 5) befolkning, 6) helsovård, 7) konsumtion, 8) näringar (industri och handel), 9) stadens organisation, 10) finanser, 11) allmänna nöjen, 12) allmän välgörenhet, 13) försäkrings- och besparingsanstalter m. fl. (institutions de prévoyance), 14) allmän säkerhet, 15) rättsväsende, 16) undervisning och 17) religion. Då enhvar af dessa föremål inom sig innefattar en mängd frågor, och det hela äfven för oss måste anses vara af icke ringa intresse vare sig ur vetenskaplig eller mera rent administrativ synpunkt, torde en närmare redogörelse äfven för de detaljer af planen, hvilka kunna betraktas såsom jemförelsevis af större vikt, icke anses öfverflödiga.

Under rubriken *topografiskt läge* underordnades uppgifter angående longitud, latitud, höjd öfver hafvet, s. k. geografisk belägenhet (högländ, dal, vid en flodmynning, vid träsk o. s. v.) herrskande vindar, årliga medelkvantiteten af nederbörd, medeltemperaturen för hvarje månad, andra meteorologiska företeelser, jordmån.

Frågan 2) innefattade uppgifter om *arealen* af hus, gårdar och enskilda trädgårdar, gator, torg och allmänna promenadplatser, floder, kanaler, sjöar, dammar, hamnar o. s. v.

Beträffande *byggnader* m. m. ifrågasattes uppräknande af alla offentliga byggnader med tillika angifvet ändamål, husens och våningarnes antal, husens höjd i förhållande till gatans bredd, uppgifter om stall, ladugårdar, slagtarehus, fabriks- och verkstäder, atelierer, magasin, försäljningsbodar, antal byggnader som äro brandförsäkrade, årliga antalet nybyggnader, och outhyrda lägenheter.

I fråga om *kommunikations-anstalter*, borde uppgifvas, om staden vore genomskuren af ett eller flera *vattendrag*, dettas

rigtning, medelbredd och totala längd, egenskap af segel- eller flottbart o. s. v.; vidare *broar*, med längd, bredd, antal hvalfbågar, konstruktionssätt och ämne, anläggnings- och underhållskostnad, bropenningar, daglig medel-cirkulation af personer; kajer, hamnar, dockor, fördämningar, slussar etc. (med specifika uppgifter); antal jernvägar och landsvägar, kanaler, telegraflinier m. m. som skära staden eller derifrån utgå; antal åkdon af alla slag och hästar tillhörande enskilda samt bolag (omnibusar, hyrvagnar, diligenser o. s. v.), taxa för begagnande af dylika; beloppet af beskattningen å hästar eller fordon, vare sig till förmån för staten eller för kommunen; antal bref som cirkulerat inom staden, med angifvande af förändringar i tarifen.

Befolkning: 1) dess närvarande ställning, efter kön, civilstånd, ålder, yrke, religion, födelseort (infödde i staden, i staten, utlänningar); hvilka språk talas der; huru stor del af befolkningen är bofast; 2) dess årliga förändringar under de 10 sista åren, neml. a) äktenskap efter ålder, civilstånd, månader och yrken, b) födde efter kön, civilstånd (äktade och oäktade), månader, födelseort (hemmet, barnbördshuset etc.), antal dödfödde efter kön och civilstånd, årliga medeltalet hittebarn (af olika kön), c) statistik öfver blindade, döfstumma, sinnessjuka, d) aflidne efter kön, civilstånd, ålder, yrken, dödsorsaker och månader, dödsorter (hemmet, sjukhuset, fängelser etc.), e) statistik öfver själfmorden, med antal, orsaker, kön, ålder, civilstånd, månad och specifikation af dödsättet, f) statistik öfver hospitalen och sjukhuset, antal derstädes intagne, aflidne, sjuke under hela året o. s. v.

Rörande *helso- och sjukvården* borde uppgifter förekomma om de reglementariska föreskrifterna och beskaffenheten i öfrigt af kloakväsendet och vattensköljningsanstalterna, renhållningsväsendet och dermed sammanhängande ämnen, vattentillgången och vattenledningsanstalterna, bad- och tvättanstalter m. m., antalet läkare, fältskärer, barnmorskor m. fl., organisationen af sundhetsnämnder (*conseils d'hygiène et de salubrité publique*), förhållandet med dödsattesters afgifvande, särskild statistik öfver ammor o. s. v., dessutom reglementariska föreskrifter rörande hus och byggnader ur sanitär synpunkt, rörande luftvexling i fabriker, speciella åtgärder mot farsoter, öfvervakande af lifsmedlens beskaffenhet; uppgifter rörande sättet för begrafningar och kyrkogårdarnes beskaffenhet; slutligen äfven statistiska data rörande allmänna qvinnor.

I fråga om 7) *konsumtionen*, skulle angifvas huru stor denna varit under hvarje af de 10 sista åren å säd och mjöl, kött, salt, smör, ägg, olja, mjölk, spirituösa och andra drycker, hvarjemte medelpriset för dessa födoämnen borde uppgifvas för samma tiderymd; uppgifter borde äfven lemnas rörande marknader och försäljningstorg, handelsstånd, fastställda taxor, konsumtionen af bränsle (af olika slag och för hvarje år) äfvensom af byggnadsmaterialier (till mängd och beskaffenhet) m. m.

I sammanhang med redogörelserna öfver de särskilda slagen af *industri* och *handel*, för hvilka ett speciellt statistiskt formulär af Kongressen antogs, borde uppgifter meddelas å fallissementer under hvarje af de 10 sista åren, rörande handels- och konkurslagstiftningen, handelskamrar m. m., rörande anställde och afgjorde skuldfordringsmål, börsorganisationen, vaxeltransaktioner och vaxelagenter, offentliga auktioner, mått- och vigtsystemet, patenter under de 10 sista åren, för staden särskilda kreditanstalter, monopolier, allmänna taxor o. s. v.

Afdelningen 9) om *stadens organisation* borde innefatta uppgifter om stadens styrelse, förvaltning, kommunalmyndigheter, stadens fastigheter och öfriga egendom, dess arkiv, bibliothek och museer, samt i hvad mån *staten* genom sina organer på stadens styrelse och förvaltning utöfvar inflytelse eller kontroll.

Beträffande *stadens finanser* borde redogörelse lemnas om antal och beskaffenhet af stadsutskylder, deras belopp och fördelning, äfvensom om antal och beskaffenhet af stadens utgifter under de sista 10 åren, förhållandet mellan inkomster och utgifter, stadens lånetransaktioner, statens deltagande i stadens utgifter ur synpunkt af allmän nytta samt stadens deltagande i de för hela samhället gemensamma skatter och pålagor.

Till *allmänna nöjen* skulle hänföras: antal och beskaffenhet af uppförda skådespel, folkfester, lokaler egnade åt olika slags förlustelser, reglementariska och polisföreskrifter med afseende å dylika, granskning (censur) af dramatiska arbeten, stats- eller stadsunderstöd åt ifrågavarande inrättningar, inkomsterna å hvarje theater för hvarje af de 10 sista åren, särskilda afgifter för representationer af olika slag m. m. dylikt.

I fråga om 12) *allmän välgörenhet* ansågos uppgifter böra inflyta rörande antalet barmhertighetsinrättningar — hospital och öfriga sjukhus, fattigherbergen, välgörenhetsbyråer (bureaux de charité), tillflyktsorter af hvarjehanda slag (maisons de refuge, salles d'asile), pantlåneinrättningar, fattig- och friskolor etc., —

antal — för de 10 sista åren — af personer som erhållit hjälp å berörde anstalter, med uppgifter å deras kön och vissa ålderskategorier samt yrken, rörande styrelsen och förvaltningen af de särskilda barmhertighetsanstalterna, statens, kommunens och enskildes deltagande i deras stiftande och underhåll, belopp och beskaffenhet af deras inkomster och utgifter, m. m.

Afdelningen 13) *institutions de prévoyance* borde innefatta uppgifter om sparbanker och sparkassor, pensions- och försäkringsanstalter samt s. k. sociétés de secours mutuels.

Under *allmän säkerhet* (*sécurité publique*) skulle uppgifter förekomma om lyshållningen, de finansiella grunderna samt tarifferna derför, organisationen af preventiva och detektiva polisen, antalet garnisonstrupper, nationalgarde eller stadsmilis i öfrigt och beskaffenheten af deras tjänstgöring, statistiken öfver arbetares och tjänstefolks frejd- och tjänstebetyg, passväsendet, olyckshändelser, organisationen af brandsläkningsväsendet samt försigtighetsmått i öfrigt till skydd mot faror och olyckstillfällen.

Statistiken öfver *rättsväsendet* skulle meddela uppgifter öfver upptäckta och angifna brott och förseelser af olika slag under de 10 sista åren, antal anklagade efter kön, ålder, civilstånd, födelseort och bildningsgrad, antal sakfällde och frikände, organisationen af brottmålslagstiftningen och lagskipningen samt polisdomstolarne, antal frigjorde fångar och deras vistelseort, antal (för de 10 sista åren) af rättegångar i civila mål af olika slag m. m.

I fråga om afdelningen 16) *undervisningen*, ansågos uppgifter erforderliga rörande antal och beskaffenhet af alla undervisningsanstalter — folkskolor, elementarläroverk, högre undervisningsverk, specialskolor och gymnastik-inrättningar; — vilkor för intagning i desamma såsom elev eller pensionär, antal (för de 10 sista åren) af elever i berörde läroverk, efter kön; antalet museer och vetenskapliga samlingar af alla slag, botaniska trädgårdar och offentliga bibliotek, med volumantal och andra specifikationer äfvensom vilkor för inträde i och lån ur de sistnämnda; statens, kommunens och enskildes andel i anläggningen eller underhållet af de särskilda undervisningsanstalterna samt dessas inkomster och utgifter; antal och beskaffenhet af lärda och konstnårs-sällskap, deras organisation och ändamål samt beskaffenheten af den uppmuntran de vare sig lemna åt den allmänna bildningen eller sjelfva röna af det allmänna.

Beträffande slutligen 17) *religionen*, borde uppgifter förekomma om de särskilda trosbekännelserne och antalet af de-

ras anhängare, antal och rymlighet af kyrkor och andra till andakten helgade lokaler, äfvensom statistiska data rörande religiösa samfund och sällskap.

Utom de statistiska redogörelser öfver industrien i *Paris*, som här ofvan finnas omförmälda, hafva sedan början af 1820-talet (1821, 1823, 1826, 1829, 1844 och 1860) 6 digra völker af Seine-prefekten utgifvits under titel »Recherches statistiques sur la ville de Paris et le Département de la Seine». Den sista af dessa, utgifven år 1860, innefattar icke blott detaljerade uppgifter å folkmängds-förhållandena i Paris samt befolkningens årliga förändringar, nativitet, mortalitet, farsoter, olycks-händelser, sjelfmord, yrken m. m., utan äfven en mängd statistiska data rörande dels stadens utsträckning och höjd samt meteorologiska, geologiska, mineralogiska och öfriga naturhistoriska förhållanden, dels jordbruk, sjöfart, handel och näringar, bankväsendet, fordon och andra kommunikationsmedel, marknader, auktioner, industriexpositioner o. s. v., dels politiska och kommunalval, gators omläggning, eldsvådor och nybyggnader, stadens drätsel och förvaltning, skatteväsendet, domstols- och rättegångsväsendet, fångvården, rekryteringen, tull- och accis-förhållanden, konsumtionen o. s. v., dels sinnesjuke, sanitära åtgärder, sjukhusen och hospitalen, välgörenhetsanstalter, undervisning, boktryckerialstren, theatrar m. m.

Med ledning af den vid Statistiska Kongressen i Paris utstakade plan utarbetades genom kommunalrådet och magistraten i *Wien* en särskild »Statistik der Stadt Wien», för att föreläggas vid den Statistiska Kongressens 3:e session i sistnämnda stad år 1857; den innehöll hufvudsakligen redogörelser öfver topografiska och befolkningsförhållanden, äfvensom uppgifter rörande bostäder och offentliga byggnader m. m., och har äfven sedermera blifvit fullföljd, enär endast ett häfte kunnat medhinnas vid tidpunkten för Kongressens sammanträde.

Arbeten öfver kommunalförvaltningens olika grenar hade redan tidigt blifvit utgifna i *Berlin*, bland andra år 1822, men då behöfvat af en mera omfattande och tidsenlig statistisk öfversigt öfver denna hufvudstads särskilda förhållanden allt mer blef kännbart, föranstaltades af vederbörande stadsmyndigheter en utförlig »Bericht über die Verwaltung der Stadt Berlin in den Jahren 1829—1840», hvilken utkom år 1842 och sedan efterföljts af decennala redogörelser, utgifna genom magistratens försorg. Den sista af dessa, för åren 1851—1860, utgifven år 1863, måste i sitt slag anses vara i många hänseenden ett

värderikt och upplysande statistiskt verk samt innehåller i 16 afdelningar med en mängd tabeller och bilagor uppgifter rörande 1) befolkningsförhållanden, 2) politiska och kommunala val, 3) beskattnings-väsendet och utskylderna, 4) brandförsäkrings-väsendet, 5) allmänna och enskilda byggnader, 6) kameral-väsendet, 7) servis- och inqvarterings-väsendet, 8) fattigvården, 9) undervisnings-väsendet, 10) militära angelägenheter, 11) exekutions-väsendet, 12) sparkassorna, 13) s. k. Gewerks-angelägenheterna, 14) eldsläcknings- och renhållnings-väsendet, 15) kyrkliga förhållanden samt 16) stadens drätsel- och finans-väsende.

Ett af de i senare tider mest användbara sätten för verkställande af vidt omfattande statistiska undersökningar utgöra onekligen de i många hufvudstäder periodiskt återkommande, för andra åter vid särskilda tillfällen föranstaltade *allmänna folkräkningar*. Det är genom dem man kan erhålla noggranna och fullständiga uppgifter i frågor som röra hela befolkningen, trogna bilder af ett större eller mindre samhälles, ett Rikes eller en särskild kommuns, lif och verksamhet för ett visst tidsmoment, det är ock genom dem man bör hoppas att å ena sidan kunna bibringa folket i dess helhet intresse för statistikens arbeten och för resultaten deraf samt dymedelst å den andra gifva vetenskapen en omfattning som den eljest svårigen kan ernå och förskaffa den en allmän välvilja, som tvifvelsutän måste blifva en af de mäktigaste häfstängerna för dess vidare utveckling och förkofran.

I fråga om dylika folkräkningar, är det klart att, ehuru skiftande de än i anseende till lokala och sociala olikheter måste vara i olika hufvudstäder, det dock är af icke ringa vikt, synnerligen för den komparativa statistiken, att de detaljer som ingå i den ena äfven, om möjligt, böra inrymmas i den andra stadens census. Vigten och värdet af en dylik öfverensstämmelse är ock vederbörligen framhållen af de internationella Statistiska Kongresserna. För att i någon mån bidraga till kännedomen om hvad i andra hufvudstäder i detta hänseende senast varit ifrågasatt och utfördt, torde följande korta framställning af de nyligen förrättade folkräkningarne i några af dessa städer icke sakna intresse, med särskildt afseende jemväl å den för Stockholm och Göteborg föreslagna folkräkningen vid slutet af innevarande år.

Christiania.

Sundhets-Kommissionen i Norges hufvudstad ingick den 1 December 1863 med en framställning till magistraten angående beviljande af nödiga medel till en folkräkning i Christiania. I denna framställning anfördes bland annat, att då det för Kommissionens åligganden vore nödigt att åvägabringa en, så vidt möjligt, nöjaktig sjukdoms- och mortalitets-statistik för staden och dess enskilda delar, samt för de 3 sista åren temligen fullständiga listor öfver dödsorsakerna samt de särskilda sjukdomarnes utbredning hade anskaffats, vore det synnerligen att beklaga, det noggrann kännedom om folkmängden i staden och dess särskilda delar saknades; folkräkningen 1855 hade visserligen angifvit dåvarande personalen i sjelfva Christiania, men dels vore denna stad i en stark utveckling, dels var folkmängden i de år 1859 inkorporerade förstäderna icke känd, så att folkmängdsbeloppet svårigen kunde med ledning af äldre räkningar kalkuleras. — Eter såväl Magistratens som Formandskabets tillstyrkan beviljade stadens representanter den 16 Dec. 300 speciedaler för det ifrågasatta ändamålet, och de nödiga förberedelserna vidtogos, under Polismästarens välvilliga medverkan. Förfarandet vid sjelfva folkräkningen bestod deri, att samtliga polistjenstemän, hvar och en inom sitt distrikt och hufvudsakligen med Konstaplarnes tillhjälp, den 28 Dec. i hvarje gård utlemnade erforderliga formulär-blanketter. Dessa blefvo sedan distriktsvis insamlade dels af polistjenstemännen dels af åtskilliga stadens invånare, hvilka med mycken beredvillighet hade åtagit sig att såsom rote-föreståndare insamla listorna i de dem anvista distrikt. Listorna uppräknades derefter i Poliskammaren, hvarefter de jemfördes med förteckningen öfver matrikelnumrorna samt granskades i öfrigt. De voro till största delen ifyllda af resp. husägare eller husvärdar, hvilka benäget tillmötesgått den i detta hänseende till dem ställda anmodan, och blott i enstaka fall hade listornas ifyllande måst förrättas af tjenstemännen eller de af invånarne, som biträdde vid listornas insamling. På listorna uppfördes alla de personer, främringar icke undantagne, som den 31 December 1863 vistades öfver natten i staden, jemte de i staden bosatte invånare, som för tillfället voro frånvarande. Rubrikerna innehöllo uppgifter å kön, ålder, tjenstefolk, samt särskildt upplysningar rörande antalet hästar, kor och svinkreatur.

De beviljade medlen visade sig tillräckliga att bekosta tryckningen icke blott af folkräkningslistorna, utan äfven af en del tabeller rörande mortalitets-statistiken, hvilka tabeller voro utarbetade efter mer detaljerade listor än vanligt, och hade Sundhets-Kommissionen bestyret med utgifvandet af samtliga tabellerna, hvilka utkommo i Christiania år 1864.

London.

Då redan i 1:sta bandet af denna tidskrift, sid. 408—413, en framställning blifvit lemnad rörande sättet och methoden för den hvart tionde år återkommande allmänna folkräkningen i England, samt någon särskild census för London icke har ägt rum, utan bemålde hufvudstad härutinnan, på grund af parlamentsbeslut, varit underkastad samma bestämmelser som hela landet, torde det för ändamålet vara tillräckligt att här endast i korthet nämna det hufvudsakliga innehållet af de vid de i London (och hela England) hittills förrättade folkräkningarne framställda frågor.

Vid den första af dessa operationer, den af år 1801, begärdes endast uppgifter å antal personer af hvarje kön, antal hus (bebodda och obebodda) och familjer samt personernas fördelning i yrken efter 3:ne större grupper (jordbruksidkare, andra näringsidkare och alla andra); vid 1811 års census voro frågorna desamma, utom att i stället för *personernas* fördelning efter yrkesgrupper här *familjernas* fördelning ifrågasattes, äfvensom en särskild rubrik tillades för hus under byggnad; vid 1821 års census tillfogades dessutom bestämmelser för vissa ålderskategorier (dels 5-åriga, dels 10-åriga), beträffande hvilka förhållanden svaren dock ansågos särdeles otillfredsställande; följande folkräkning — år 1831 — specificerade yrkesfördelningar i flere underafdelningar och särskildt för mankön öfver och under 20 år, hvarjemte uppgift om *arealen* tillkom, på samma gång åldersbestämmelserna (utom den ofvannämnda i sammanhang med yrkesfördelningen) ansågos böra utgå; vid påföljande folkräkning (1841) sökte man framförallt bereda en större tillförlitlighet och noggrannhet åt de uppgifter som äskades: antalet familjer uteslöts, hvaremot födelseorten äfvensom åtskilliga ålderskategorier infördes; år 1851 åtnöjde man sig icke vidare med endast uppgifterna å yrken eller sysselsättning (occupation), ålder och födelseort, utan man tillade äfven ställning i familjen, civilstånd, egenskaperna af blind, döf eller döfstum, samt upp-

lysningar rörande trosbekännelse och alla undervisningsanstalter. Med undantag för de 2:ne sista uppgifterna, hvilka i parlamentet mött motstånd, innefattade slutligen 1861 års allmänna folkräkning ungefär desamma som den näst föregående (jfr. Band 1 sid. 410 af denna tidskrift).

Berlin.

Då vid de i Konungariket Preussen hvar 3:dje år återkommande folkräkningarne de resultat, som vunnits med afseende å hufvudstaden Berlins folknumerär m. m., icke ansågos tillfyllestgörande, och man med skäl hoppades, att genom kommunens verksamma biträde ett fullkomligare och tillförlitligare räkningsresultat skulle ernås, i den mån de många och stora svårigheter, hvilka i Berlin mötte en allmän folkräkning, genom polisens och de kommunala myndigheternas samverkan skulle undanröjas, samt det i öfrigt ansågs af vikt, att, då i alla fall en mödosam och hela folket genomgående räkning skulle företagas, äfven statistiska uppgifter för kommunalförvaltningens eget behof samtidigt borde anskaffas, beslöts af vederbörande kommunal-myndighet, att för folkräkningen den 3 December 1861 särskilda åtgärder å kommunens sida skulle vidtagas. Sedan en särskild »Deputation» förberedt sakens utförande, tillsattes 3 kommunal-deputerade, för att jemte den af Polis-styrelsen (K. Polizei-Präsidium) förordnade Kommissarie bilda en *Central-Kommission* för den berörde år anbefallda folkräkning, och dels genom Cirkulär, dels genom framställningar i primär-valförsamlingarne anmodades såväl samtliga kommunal-tjenstemännen som invånarne i allmänhet att dervid benäget medverka. Framgången af denna hemställan var utomordentlig, och vida öfver behovet. Af enskilde personer erbjödo sig icke mindre än 7,438 att deltaga i arbetet. Dessutom försummade man ej att genom tidningspressen väcka den stora allmänhetens deltagande för den förestående operationen, hvars vikt för det allmänna framhölls och hvars närmare innehåll och praktiska betydelse man på allt sätt sökte tydliggöra. Särskilda »reglor för Berliner-folkräkningen» utfärdades och trycktes i mer än 100,000 exemplar, för att kunna biläggas hvarje s. k. urlista (hushållslista). Under ofvannämnde *Central-Kommission* bildades för hvarje af Berlins 40 polis-revierer en *Revier-räkningskommission*, bestående af Revierets Polis-Löjtnant och en kommunal-deputerad; med dessa Kommissioner förenades s. k. *Di-*

striks-Kommissarier (en på omkring 10 hus), och inom hvarje distrikt lemnades sjelfva utförandet af räknings-bestyret åt s. k. *Räknings-Revisorer*, hvilkas verkningsskrets ej fick sträcka sig längre än till högst 5 hus för hvardera. Distrikts-Kommissarierna valdes af Revier-Kommissionerna, och Räknings-Revisorerne af Distrikts-Kommissarierna, bland kommunal-tjenstemännen eller enligt de frivilliga listorna. Genom Polis-styrelsen erhöles dels förteckningar å samtliga bebodda egendomar, ordnade efter gator och nummer, dels en förteckning å samtliga hushållen jemte summarisk uppgift å sjelfva folkmängden, dels slutligen ett tillräckligt antal s. k. hushållslistor (Hausstands-Urlisten). Utdelandet af dessa hushållslistor till hvarje hushålls hufvud- eller målsman skedde personligen af Revisorerne, samtidigt i *alla* distrikten, hvarvid polisens s. k. hus-sedel tjenade såsom vägvisare; dessa listor återupphemrades sedan, behörigen ifyllda, af bemälda Revisorer, hvilka derjemte sjelfve ifyllde egendomslistorna enligt de uppgifter, som de muntligen kunde förskaffa sig, samt derefter öfverlemnade listorna så väl af ena som andra slaget, vederbörligen attesterade, till Kommissarierna o. s. v., så att redan få dagar derefter alltsammans kunde af Central-Kommissionen öfverlätas åt Polis-styrelsen, som ägde att af det ofantliga materialet upprätta de statistiska tabeller, hvilka borde — i likhet med de från Preussiska monarkien i öfrigt ingångne specialtabeller — ytterligare sammandragas, bearbetas och utgifvas af Statistiska Byrån i Berlin. Utom den af detta embetsverk meddelade berättelse rörande folkräkningen i det hela, utgafs emellertid särskildt af Central-Kommissionen en vidlyftig redogörelse öfver Berliner-folkräkningens såväl method som resultat, hvilken redogörelse af trycket utkom i 2:ne delar år 1863.

Då det är af särskildt intresse att känna innehållet af de formulär, som vid denna census begagnades, och hvarå mer än $\frac{1}{2}$ million menniskor fingo sina namn, yrken, ålder m. m. på en enda dag antecknade, anföra vi ur den nyssnämnde redogörelsen slutligen, att 1) *egendoms-* eller *huslistan* (Grundstücks-Controll-liste) innefattade rubriker för a) namn m. m. å hushålls hufvudperson, b) hushållets styrka eller antal personer tillhörande detsamma dels efter polisens uppgift, dels efter sjelfva folkräkningen, c) huru många af personalen tillhörde familjen eller voro tjenstefolk, hyresgäster, tillfälligt vistande, d) bostadens läge: källar-våning, jord-våning, entresol, 1—2 —3 eller flere trappor upp, e) antal rum med eldstäder, f)

lokalens användande endast till bostad eller äfven till utöfvande af något yrke, och i senare fallet hvilket yrke, samt g) huruvida bostaden vore försedd med särskildt kök; och att 2) *Hushålls-* eller s. k. *Urlistan* innehöll nummer å huset eller egendomen, samtliga invånarnes för- och tillnamn med utsättande af särskild nummer för hvarje person och utmärkande af de särskilda familjernas antal, vidare uppgift å stånd eller yrke, lefnadsår och religions-bekännelse (evangelisk, katolsk eller mosaisk), antal personer i hvarje hushåll, datum då uppgiften afgafs, samt slutligen en kolumn för anmärkningar.

Den uppnådda fullständigheten och tillförlitligheten i berörde folkräknings resultat tillskrefs i icke ringa mån den *popularitet*, som man varit nog lycklig att kunna öfver hela Berlin vinna för den viktiga frågan; den stora betydelsen häraf kan isynnerhet den fatta, som rätt vet att uppskatta de stora och mångfaldiga svårigheter, en statistisk undersökning af så ofantliga dimensioner som en allmän folkräkning i en stor stad har att bekämpa.

E. Fåhræus.

3.

Om förhållandet mellan de särskilda månaderna i fråga om befolkningens årliga förändringar.

Det är allmänt känt, huruledes äfven i statistiskt hänseende en mängd företeelser äro, när de uppfattas icke hvar för sig eller i mindre antal, utan i stort, underordnade bestämda lagar. Denna uppfattning af de statistiska data och dess betydelse såsom en grundval för den s. k. probabilitets-kalkulen uttalades klart och bestämdt i det lysande och berömda föredrag, hvarmed Prins Albert öppnade Statistiska Kongressens 4:de session i London år 1860. Han visade i detta tal, att ifrågavarande åsigt af statistikens resultater, långt ifrån att leda till *pantheism* genom att beröfva Försynen dess fria sjelfbestämning och göra världen till en blott machin, som verkade enligt en allmän på förhand utstakad plan, hvars enskilda delar kunde matematiskt beräknas och numeriskt uttryckas, eller till en *fatalism*, den der beröfvade människan hennes värde, dygd och sedlighet, då den förvandlade henne till ett mekaniskt arbetande kugghjul i det stora verldsmachineriet, — i stället medverkar till förherrligandet och uppenbarandet af Skaparens vishet, godhet och magt, genom att visa, huru Han — i öfverensstämmelse med Sin egen eviga natur — grundat den fysiska såväl som den moraliska verldsordningen på ovanskliga lagar, medan han tillåtit individen det friaste och fullaste bruk af sina förmögenheter, och huru Hans heliga lagar just derigenom bevisa sin höghet, att de kvarstå orubbade af den menskliga individens fria sjelfbestämningsrätt.

Denna allmänna lag för de statistiska företeelsernas mångfald uppenbarar sig icke minst i fråga om de till befolkningsstatistiken hörande data. Redogörelserna öfver det numeriska förhållandet mellan man- och qvinkön, mellan vige och döde i olika lefnadsåldrar och till och med lefnadsår, årliga antalet sjelfmördare o. s. v. lemna härom ojäfaktiga och i flere hänseenden särdeles märkvärdiga vittnesbörd. Förhållandet mellan årets olika tider och de särskilda månaderna i fråga om nativitet och mortalitet m. m. saknar ej heller sina egenheter och

sitt intresse för den derpå aktgifvande, och det är med anledning deraf, som förf. vågar hoppas, att följande korta framställning öfver berörda ämne icke skall sakna allt värde.

Beträffande först *ingångna äktenskap*, är det ett konstateradt faktum redan från förra århundradet, att deras talrikhet i Sverige är mycket olika i *olika månader* af året, samt att vissa månader i detta hänseende hafva en ofantlig öfvervigt öfver andra. Så synes af hosföljande Tab. N:o 1, att *lägsta* antalet äktenskap under hela tiderymden 1749—1861, således i 113 år, inträffat i Augusti månad, och att *högsta* antalet deremot ägt rum i årets 3:ne sista månader, hvilka tillsammans upptaga nära 50 procent af hela antalet. Bland dessa 3 månader visar sig Oktober hafva intill och med år 1805 stått i främsta rummet såsom den, då de flesta äktenskap ingåtts samt December intaga 2:dra och November 3:dje rummet; under åren 1806—1820 har Oktober nedgått till 2:dra rummet och under hela den efterföljande tiden till 3:dje rummet bland månaderna, medan December fortfarande under hela denna tid (1806—1861) företett största talrikheten af ingångna äktenskap, med ända till 17 à 18 procent af det hela. I öfrigt märkes, att förhållandet mellan de andra månaderna i berörda hänseende i allmänhet föga varierat, så att såväl Juni och April som Februari månader ännu, med obetydlig omkastning under ett par perioder, innehafva samma plats år 1861 som för öfver ett sekel tillbaka (d. v. s. å ena sidan 4:de och 5:te samt å den andra sidan 10:de rummet), att September sjunkit från 6:te till 8:de, hvaremot Maj, Mars och Juli höjt sig från resp. 8:de, 9:de och 11:de till 6:te, 7:de och 10:de rummen, samt att den enda betydliga förändringen visar sig med afseende å Januari månad, som 1749—1795 intog 7:de rummet med 6 $\frac{1}{2}$ procent, men så småningom nedgått till 11:te eller näst sista rummet med endast omkring 4 procent. Förhållandet är emellertid något olika för landsbygd och städer. Då i Sverige nära $\frac{1}{10}$ (88 procent) af folkmängden tillhör den förra, är det klart, att förhållandet der i det allra närmaste öfverensstämmer med hvad i fråga om hela Riket ofvan blifvit anfördt. I städerna deremot ingås de flesta äktenskapen i November, dernäst i Oktober och först i 3:dje rummet i December, under det å andra sidan Januari månad står lägst, samt dernäst i ordningen följa Fe-

bruari, Augusti, Juli och Mars. Juni, som å landsbygden under de flesta perioderna intagit 4:de rummet, visar för städerna ett resultat, som endast berättigar till det 6:te eller 7:de. Särskildt för hufvudstaden må anmärkas, att Oktober ofta gjort November 1:sta steget stridigt, samt att Mars, April och September äro rikare på ingångne äktenskap än i de öfriga städerna.

Att de orsaker, som framkallat en sådan regelbundenhet i ett förhållande, hvilket med skäl borde synas till största delen beroende af den fria viljan, icke äro att söka i naturförhållanden utan fastmer i sociala omständigheter, torde vara lätt att inse och bekräftas yttermera vid jemförelsen med förhållandena i främmande länder, enär dessa flerstädes förete ett ganska olikartadt resultat. Så visar det sig, att i *Norge* sommarmånaderna Juni och Juli förete största antalet ingångne äktenskap, att först derefter i ordningen följa November, Oktober och December, samt att minsta antalet äktenskap ingås i Februari, Augusti och Mars. *Danmark* åter visar en nästan fullkomlig öfverensstämmelse härutinnan med Sverige; det viktigaste undantaget gör September månad, som i Danmark länge intagit 11:te rummet, men i Sverige det 8:de. I *Belgien* och *Nederländerna* knytas de flesta äktenskapen i Maj och April, dernäst i November, hvaremot minsta antalet kommer på Mars och December. I *Frankrike* visar sig Februari intaga främsta rummet, samt Mars och December de sista; detta land företer alltså ett resultat, alldeles motsatt det i Sverige. Man har ansett Frankrikes stora äktenskapsfrequens i Februari månad stå i sammanhang med den då inträffande karnevalen, och som det synes på goda skäl, helst minimum af ingångne äktenskap i Mars månad på samma grund kan förklaras af fastan såväl i Frankrike som i Belgien. Att i sistnämnde land vissa religiösa högtider på tiden för äktenskapens ingående utöfva stort inflytande har länge varit erkändt. Äfven i Sverige synes julhögtiden i någon mån bidraga till December månads öfvervigt i berörde hänseende, och midsommarfesten å landet förklarar åtminstone till någon del den stora olikheten i giftermålsfrequens för Juni månad å landsbygden och i städerna. Bland mer och mindre medverkande orsaker i öfrigt till den olika talrikheten i giftermåls ingående i vårt fädernesland torde böra räknas å ena sidan landtbefolkningens brådskande bestyr med hö- och sädesskörden i Juli och Augusti

månader, hvilka förete ett ringa antal äktenskap, och å andra sidan den i lag stadgade legostämman för tjenstehjon samt laga fardag om hösten, hvilka omständigheter tvifvelsutan bidraga till det ökade antal ingångne äktenskap, som utmärker årets 3:ne sista månader. Att bland dessa December månad numera intager främsta rummet i stället för Oktober, som förr innehade detta rum, kan förklaras *) dels af legostämmans för tjenstehjon framflyttning från den 29 September till den 24 Oktober, dels af såväl skördetidens utsträckning som slagtetidens inträffande långt senare än förr. Att Stockholms maximum i fråga om äktenskaps ingående ofta på senare tider infallit i Oktober, torde vara en följd deraf, att mindre behof derstädes förefinnes för vinterförråds samlande.

Beträffande den olika fruktsamhet, som råder inom olika månader af året, kan hela antalet *födde* (såväl lefvande som dödfödde) efter månader icke redovisas före 1831. Från och med berörde år utfaller förhållandet så som synes af Tab. N:o 2. Deraf framgår, att de flesta barn aflas i December och födas i September (9,21 procent), att dernäst Februari, Januari och Mars (från 8,78—8,68 procent) äro utmärkta af ett jemförelsevis stort antal födde, aflade i vårmånaderna Maj och April samt i Juni, att deremot Juli, Juni och Augusti stå lägst såsom födelsemånader (7,57—7,75 procent), motsvarande aflelsemånaderna Oktober, September och November, samt att under hela perioden 1831—1860 månaderna bibehållit ungefär samma ställning i berörda hänseende och med högst $\frac{1}{3}$ procent (Juni och Oktober) förändrat sitt inbördes förhållande. Åren 1861 och 1862 förete i sjelfva verket alldeles samma resultat, sedan månaderna vederbörligen reducerats till lika längd.

Orsakerna till nu anmärkta förhållanden måste väl till större delen få anses ligga i sjelfva naturen och häntyda på en lag, som är gemensam för allt organiskt lif. Redan Wargentin (i K. Wetenskaps-Akademiens Handlingar år 1767) förklarade den stora afvelsamheten under April, Maj och Juni deraf, »att våren och första delen af sommaren, som upplifvar hela naturen, jemväl mer uppmuntrar menniskan till kärlek, än någon annan årstid, besynnerligen mer än hösten, då allt mot vintern mister sin lifaktighet.» Att således vårmånaderna skola, uti ifrågavarande hänseende, stå framom öfriga årets tider, och å andra sidan hösten vara den tid, då minsta antalet barn aflas, kan synas naturligt nog; ett märkvärdigt undantag

*) Jfr. Tab. Kommissionens und. Berättelse för 1851—55. Afd. 1 sid. 18.

från denna ordning utgör emellertid *December* månad, som — enligt hvad Tab. N:o 2 utvisar och i likhet med hvad jemväl flere andra länders vittnesbörd intyga — innehar till och med främsta rummet i afseende å afvelsamhet; för detta undantagsförhållande har man sökt uppgifva en mängd anledningar, och nekas kan ej, att åtskilliga bland dessa tvifvelsutän måste anses bidraga till berörde förhållande. Så har man till dessa anledningar räknat dels den större vällefnaden och de ofta vid jultiden återkommande gästabuden, dels *December* månads hvila och långa nätter, dels slutligen den ofvan anförda omständigheten, att de flesta äktenskap knyts mot årets slut, synnerligen i *December*; också visar det sig, i analogi dermed, att i Belgien högsta antalet födde kommer på Februari, motsvarande konceptions månaden Maj, då derstädes de flesta äktenskap ingås.

Förhållandet mellan landsbygd och städer varierar något äfven i detta fall. Under det landsbygden härutinnan föga afviker från hela Riket, visa städerna deremot en vida mindre öfverensstämmelse vare sig med Riket i sin helhet eller för olika femårsperioder; dock synas äfven här höstmånaderna utmärka sig för den minsta fruktsamheten.

Vi hafva i det föregående talat om *hela* antalet födde, såväl lefvande, som dödfödde, såväl äkta, som oäkta. Tager man åter förhållandet med lefvande födde och dödfödde hvardera för sig i betraktande, visar det sig, af Tab. N:o 3, att de *levvande födde*, utgörande i medeltal för de senare quinquennerna öfver 97 procent af alla födde, nästan allsintet afvika från den här ofvan för *hela* antalet födde anmärkta naturlag. Äfven här framstår *December* månad såsom den främsta; deretter följa vårmånaderna Juni, Maj och April, vidare (liksom för *alla* födde, enl. Tab. N:o 2) Januari, Mars, Juli, Februari och Augusti, slutligen höstmånaderna November, September och Oktober, alla månader räknade såsom konceptions-månader. Beträffande åter de *dödfödda*, är det klart, att i fråga om dem de yttre omständigheterna vid sjelfva *födelsen* måste utöfva ett väsentligt inflytande; det måste då förefalla rätt anmärkningsvärdt, att månadernas rangering efter antalet dödfödde helt och hållet (måhända med undantag blott för September) synes vara beroende af årstidernas blidare eller strängare skaplynne. Det framgår neml. af Tab. N:o 3, att högsta antalet dödfödde tillkommer födelsemånaden Januari (i medeltal gemenligen den kallaste af årets månader), dernäst

Februari, Mars, December, September, April, Oktober och November, medan jemförelsevis det ringare antalet dödfödde kommer på Maj, Juni, Juli och Augusti, d. v. s. den varma årstiden. I afseende å det större eller mindre antalet dödfödde torde väl alltså klimatet spela en icke oviktig roll, ehuru å andra sidan mot detta antagande strider det faktum, att Sverige, med hänsyn till de dödföddes procent af hela antalet födde, kan framvisa ett vackrare resultat, än flertalet af Europas sydligare belägna länder.

Då i Sverige antalet årligen födde *oäkta* barn uppgår till omkring 9 procent af alla födde, och således de *äkta* barnen utgöra vid pass 91 procent, är det gifvet, att hvad ofvan blifvit yttradt rörande födde barn i allmänhet, äfven gäller de *äkta* barnen särskildt, så att den uppställning af månadernas ordningsföljd, som Tab. N:o 3 företer med afseende å såväl lefvande födde, som dödfödde barn i Sverige, med obetydliga modifierationer lemnar en allmän öfversigt öfver förhållandet med de *äkta* födde barnens fördelning på de olika månaderna. För de *oäkta* barnen åter meddelas i Tab. N:o 4 en särskild öfversigt, hvaraf inhemtas, att af *levande* födde *oäkta* barn högsta antalet födes i Mars, April, Februari, Maj och Juni, hvar emot lägsta antalet kommer på månaderna Augusti, Juli, Oktober och November, att skilnaden mellan de särskilda månaderna är så stor i detta hänseende, att då under quinquenniet 1856--60 9,9 procent kommo på Mars såsom födelsemånad, Augusti endast hade 6,9 procent, samt att, i jemförelse med Juli och Augusti månaders ringa fruktsamhet på *oäkta* barn, September framstår med en betydlig höjning i detta hänseende (från 6 till 8 procent). Om dessa förhållanden hänföras till afleisetiden, befinnes det minsta antalet *oäkta* barn aflas i November och Oktober månader, hvarefter en märkbar stegring äger rum i December, sannolikt till någon del stående i sammanhang med julhögtidens ledighet och gästabud, hvarefter antalet faller i Januari, för att sedan så småningom höja sig under våren till maximum i Juni, Juli och Maj, samt sedan ånyo falla till sitt minimum frampå hösten. Om än redan samma naturförhållanden förete sig i fråga om *hela* antalet födde barn, äro de dock beträffande de *oäkta* ännu mera påtagliga, och skilnaderna mellan månaderna här vida större. Rörande *dödfödde oäkta*, visar det sig jemväl af Tab. N:o 4, att, under det dödfödde i allmänhet födas mest i Januari och Februari, samt först i 3:dje rummet i Mars, framstår här

Mars i främsta rummet, tvifvelsutän på grund af denna månads nyss anförda stora nativitet af *oäkta* barn, att vidare i ordningen följa Februari, December, April och Januari o. s. v., samt att minsta antalet dödfödde oäkta kommer på Juni, September, Juli och Augusti månader. Här, såväl som i fråga om de dödfödde i allmänhet, synes det alltså, att årstidens hårdare eller blidare egenskap väsentligen inverkar; det enda undantag derifrån, som visar sig, är April med dess jemförelsevis stora antal dödfödde, men detta är helt naturligt en följd af denna månads starka nativitetsförhållande såsom den 2:dra i ordningen i fråga om antalet lefvande födde oäkta barn.

Hvad vidare beträffar *dödligheten* efter årstider och månader, framgår af Tab. N:o 5, att för båda könen gemensamt under hela den långa perioden från 1749 dödligheten varit lägst under Juli månad, derefter småningen höjt sig månad för månad, med undantag af ett mera hastigt stigande för September, (än mera märkbart under quinquenniet 1856—60 och tvifvelsutän häntydande på de särdeles i berörde månad herrskande kolera-epidemierna), tills ett starkare tillväxande börjar med Januari och fortgår till och med April, som utvisar största dödligheten, och hvarifrån dödlighetsprocenten hastigt sänker sig till Juli (från 10,03 till 7,01). Månadernas följd i fråga om dödligheten för mankön och qvinkön särskildt förete icke synnerligen stora afvikelser från ofvanberörde ordning; då emellertid perioden här endast omfattar 15 år, har månaden Juni erhållit en helt annan plats, beroende af den betydligt minskade relativa dödligheten hos denna månad (1856—60: 7 procent) mot hvad förhållandet var mot slutet af förra seklet (1781—85: 9,02 procent). Äfven sinsemellan öfverensstämmata talen för man- och qvinkön temligen nära; dock synes som regel gälla, att dödligheten bland qvinnorna är större under den kallare, mindre under den varmare årstiden, än bland männen, och har man förklarat detta förhållande af den olika förmågan könen emellan att skydda sig för klimatets och årstidernas ohelsosamma inflytelser äfvensom af sysselsättningarnes olika art och vådor. Vid efterforskandet af orsakerna till den större och mindre dödlighet, som sålunda för en lång följd af år nästan oföränderligt visar sig för de särskilda månaderna, måste man emellertid vid sidan af de oafbrutet och med obetydliga förändringar verkande, med de klimatiska förhållandena ofta i nära sammanhang stående dödsorsakerna, äfven inrymma ett icke ringa inflytande åt sådana, hvilka äro mera öfvergå-

ende, periodiskt återkommande eller rent af tillfälliga. Svårare farsoter, krig, allmänna olyckor af flera slag äro i detta hänseende af så stor betydelse, att de på en månads dödlighetsprocent kunna för en lång tid menligt inverka. Att detta oaktadt, på det hela taget, de särskilda folkräkningsperioderna i Sverige allt ifrån tabellverkets början förete så få anomalier i fråga om månadernas större eller mindre dödlighet visar omisskänneligt de oföränderliga och konstanta dödsorsakernas öfvervägande betydelse och tillvaron af en naturlag i detta hänseende, som af herrskande epidemier endast obetydligt störes.

Att den strängare årstiden menligt inverkar på dödlighetsbeloppet visar sig äfven, om man med förhållandena i Sverige jemför främmande länders resultat i detta hänseende. Så äro i *Norge* Januari, Mars och April utmärkta för den största, Juli, Augusti och September för den minsta dödligheten; *Danmark* företer i afseende på vinter- och vårmånaderna alldeles samma förhållande som vårt land, men minsta dödligheten faller der på September, Augusti och Oktober; i *Preussen* likasom i *Sachsen* har dödligheten sitt maximum om vintern, sitt minimum om sommaren och början af hösten; samma är förhållandet äfven i *Belgien*, der likasom i Sverige, *Nederländerna* och *Frankrike* Juli är den fördelaktigaste månaden, samt i öfrigt Augusti, Oktober och November utmärka sig för relativt ringa dödlighet; i *Frankrike* tillkommer största dödligheten Mars, Februari och April, under det jemte Juli höstmånaderna visa det fördelaktigaste resultat; i *Skottland* slutligen utmärka sig Februari, Mars och April för den största, Augusti, September och Oktober för den minsta dödligheten o. s. v. Anmärkas bör dock, att för alla dessa länder serien af år är jemförelsevis temligen inskränkt, under det, såsom bekant, vårt tabellverk kan framte resultatet af mer än ett århundrades iakttagelser och erfarenheter i denna del.

Att för särskilda dödsorsakers större eller mindre frekvens angifva månadernas ordningsföljd låter sig, af helt naturliga skäl, icke verkställa. Om än af härjande epidemier rödsoten företrädesvis är rådande mot slutet af sommaren, kolera-epidemien oftast hos oss haft sitt maximum i September och höstmånaderna, samt bröstsjukdomar i synnerhet plåga kräfva sina dödsoffer på våren eller om vintern, kan dock för flertalet af sjukdomar, likaså litet som för våldsamma dödssätt i allmänhet, ännu icke någon bestämd lag i detta hänseende uppställas. Bland sistnämnde slag af dödsorsaker påkalla dock

sjelfmorden härutinnan en särskild uppmärksamhet. Hosföljande Tabell N:o 6, för hvilken K. Sundhets-Kollegii embetsberättelser ligga till grund och som omfattar en tiderymd af 25 år, visar då, att de flesta sjelfmord blifvit begångne i Maj månad (under perioden 1836—51 14,1 procent och 1851—60 11,7 procent), dernäst i Juli, Juni och April, så i Augusti och September, samt att minsta antalet sjelfmord förekommer i vintermånaderna December, Januari och Februari äfvensom i November. Om än de till Sundhets-Kollegium rörande begångne sjelfmord afgifna rapporter på långt när icke upptaga *alla* sjelfmorden, utan endast vid pass $\frac{3}{4}$ af desamma, lider det dock intet tvifvel, att detta förhållande på slutresultatet i fråga om månadernas ordningsföljd föga inverkar, och detta bestyrkes äfven af hvad de nominativa och fullständiga uppgifterna ur dödboksutdragen till Statistiska Central-Byrån för de sista åren gifva vid handen. För år 1861 utgöra nemligen sjelfmorden under de 4 månaderna November—Februari ett antal af 58 i hela Riket, medan under månaderna Maj—Augusti antalet belöper sig till mer än dubbla summan nemligen 119; år 1862 är skilnaden visserligen mindre betydlig, ty den beräknade summan af kända sjelfmord för de 4 förstnämnda månaderna utgör då 83, och för de 4 sistnämnda 105, men den i alla fall icke ringa öfvervigten för sommarmånaderna visar det konstanta i nyss anförda förhållande, äfven der en så kort tide-rymd som ett enstaka år tages i beräkning.

Det sålunda erhållna resultat, att 60 procent af sjelfmorden falla på vår- och sommarmånaderna (April—September), och endast 40 procent på hösten och vintern (Oktober—Mars), samt att Maj och följande 2:ne månader utvisa maximum, under det de kallaste månaderna förete minimum af sjelfmord, att alltså benägenheten att förkorta sitt lif ökas, när med våren naturen pånyttfödes, »hos menniskan (enligt skalden) vakna lefnadslust och mod och hopp,» samt nödens tärande bekymmer vanligen i flera hänseenden lättas, på samma gång utsigterna till arbetsförtjenst ökas, under det att å andra sidan sjelfmordens antal aftager, när dessa bekymmer ånyo påtränga samt den omgifvande naturens förfall borde fördystra sinnet och väcka tankar på död och förgängelse, — detta måste ur psykologisk synpunkt förefalla nästan oförklarligt. Andra länders exempel, deribland de med vårt fädernesland i afseende å klimat, seder och bruk samt sociala förhållanden i öfrigt närmast stående, afgifva emellertid samma vittnesbörd, och

till icke ringa del minskas det förvånande i detta resultat, om man fäster uppmärksamhet dervid, att bland uppgifne bevekelsegrunder till sjelfmord sjukdomar (fysiska eller psykiska) anses utgöra omkring 50 samt dryckenskap och deraf härflytande elände 23 procent, hvaremot nöd och ekonomiska bekymmer endast utgöra vid pass 10 procent.

Tab. N:o 1. Månadernas ordningsföljd från högsta till lägsta antalet vigde par i Sverige.

(Jfr. Tab. Kom:s Und. Berättelse för 1851—1855. Afd. 1. Sid. 16.)

	1749—1795.		1796—1805.		1806—1820.		1821—1855.		1856—1860.		1861.	
	Proc.		Proc.		Proc.		Proc.		Proc.		Proc.	
	Okt.	18,1	Okt.	17,3	Dec.	17,1	Dec.	18,2	Dec.	17,7	Dec.	17,52
	Dec.	15,4	Dec.	15,2	Okt.	14,1	Nov.	14,6	Nov.	14,4	Nov.	15,59
	Nov.	13,8	Nov.	14,4	Nov.	13,7	Okt.	12,9	Okt.	13,2	Okt.	12,58
	Juni	8,1	Juni	8,1	April	8,2	Juni	8,3	April	8,6	Juni	8,95
	April	7,0	April	7,9	Juni	7,7	April	8,2	Juni	8,5	April	8,22
	Sept.	6,9	Sept.	6,5	Mars	7,0	Mars	6,7	Maj	7,0	Maj	7,66
	Jan.	6,5	Mars	6,3	Sept.	6,4	Maj	6,5	Mars	6,6	Mars	6,42
	Maj	6,0	Jan.	6,1	Maj	6,1	Sept.	5,5	Sept.	5,6	Sept.	5,66
	Mars	5,6	Maj	5,8	Jan.	6,0	Jan.	5,3	Juli	5,5	Juli	5,05
	Febr.	5,5	Febr.	5,4	Febr.	5,8	Febr.	5,2	Febr.	4,9	Febr.	4,71
	Juli	4,2	Juli	4,1	Juli	4,7	Juli	5,0	Jan.	4,1	Jan.	3,97
	Aug.	2,9	Aug.	2,9	Aug.	3,2	Aug.	3,6	Aug.	3,9	Aug.	3,67
Högst.	92,944	100	32,209	100	54,597	100	29,690	100	26,469	100	5,037	100
Lägst.	15,107		5,363		10,128		5,798		5,821		1,054	

Ans. Procentberäkningarna äro gjorda efter månadernas reduktion! till lika längd. För perioden 1749—1795 är Finland medräknadt.

Tab. N:o 2. Månadernas ordningsföljd från högsta till lägsta antalet födde (levvande och dödfödde) barn i Sverige.

M	Aftelse- män. (reducerade till lika längd.)	Födel- se män. (reducerade till lika längd.)	Procent af hela antalet födde barn.						Medeltal. 1831—60.
			1831—35.	1836—40.	1841—45.	1846—50.	1851—55.	1856—60.	
3	April	Jan.	8,7	8,9	9,2	8,8	8,4	8,5	8,75
2	Maj	Febr.	8,6	8,8	9,2	8,6	8,8	8,7	8,78
4	Juni	Mars	8,6	8,7	8,7	8,6	8,8	8,7	8,68
7	Juli	April	8,4	8,3	8,1	8,4	8,4	8,5	8,35
9	Aug.	Maj	8,0	8,0	7,9	8,2	8,2	8,2	8,09
10	Sept.	Juni	7,6	7,6	7,5	7,9	8,0	7,9	7,75
12	Okt.	Juli	7,5	7,5	7,4	7,6	7,7	7,6	7,55
11	Nov.	Aug.	7,6	7,6	7,5	7,5	7,6	7,6	7,57
1	Dec.	Sept.	9,3	9,3	9,2	9,1	9,3	9,1	9,21
5	Jan.	Okt.	8,7	8,5	8,6	8,5	8,6	8,4	8,55
8	Febr.	Nov.	8,4	8,2	8,2	8,3	8,1	8,3	8,25
6	Mars	Dec.	8,6	8,6	8,5	8,5	8,1	8,5	8,47
			100	100	100	100	100	100	100

Tab. N:o 3. Månadernas ordningsföljd från högsta till lägsta antalet lefvande och dödfödde barn i Sverige.

M	Affelse- mån. (reducerade till lika längd.)	Födelse- mån.	Le f v a n d e f ö d d e .		D ö d f ö d d e .		Affelse- månä- der.	Födelse- månä- der.	M
			1749—1855.	1856—60.	1831—55.	1856—60.			
			Procent i medeltal.		Procent i medeltal.				
4	April	Jan.	8,8	8,5	9,1	8,9	April	Jan.	1
3	Maj	Febr.	8,8	8,7	9,1	8,8	Maj	Febr.	2
2	Juni	Mars	8,8	8,7	8,9	9,0	Juni	Mars	3
7	Juli	April	8,4	8,5	8,4	8,6	Juli	April	6
9	Aug.	Maj	7,8	8,2	8,0	8,0	Aug.	Maj	9
11	Sept.	Juni	7,4	7,9	7,7	8,0	Sept.	Juni	10
12	Okt.	Juli	7,4	7,6	7,4	7,4	Okt.	Juli	11
10	Nov.	Aug.	7,7	7,6	7,3	7,5	Nov.	Aug.	12
1	Dec.	Sept.	9,4	9,1	8,5	8,3	Dec.	Sept.	5
5	Jan.	Okt.	8,7	8,4	8,4	8,4	Jan.	Okt.	7
8	Febr.	Nov.	8,3	8,3	8,4	8,2	Febr.	Nov.	8
6	Mars	Dec.	8,5	8,5	8,8	8,9	Mars	Dec.	4
			100	100	100	100			

Tab. N:o 4. Månadernas ordningsföljd från högsta till lägsta antalet oäkta barn i Sverige.

M	Affelse- mån. (reducerade till lika längd.)	Födelse- mån.	Lefvande födde oäkta. Procent i medeltal.		Dödfödde oäkta. Procent i medeltal.		Affelse- månä- der.	Födelse- månä- der.	M
			1776—1855.	1856—60.	1831—55.	1856—60.			
6	April	Jan.	8,7	8,4	8,9	8,6	April	Jan.	5
3	Maj	Febr.	9,2	9,1	9,2	9,5	Maj	Febr.	2
1	Juni	Mars	9,6	9,9	9,2	9,6	Juni	Mars	1
2	Juli	April	9,3	9,3	8,8	9,6	Juli	April	4
4	Aug.	Maj	9,0	9,3	8,3	8,0	Aug.	Maj	6
5	Sept.	Juni	8,5	9,1	8,0	9,0	Sept.	Juni	9
11	Okt.	Juli	6,9	7,5	7,1	6,8	Okt.	Juli	11
12	Nov.	Aug.	6,3	6,0	7,0	6,6	Nov.	Aug.	12
8	Dec.	Sept.	8,3	8,0	7,8	8,1	Dec.	Sept.	10
10	Jan.	Okt.	7,9	7,4	8,3	6,8	Jan.	Okt.	8
9	Febr.	Nov.	7,9	7,7	8,3	8,2	Febr.	Nov.	7
7	Mars	Dec.	8,4	8,3	9,2	9,2	Mars	Dec.	3
			100	100	100	100			

Tab. N:o 5. Månadernas ordningsföljd från högsta till lägsta antalet döde i Sverige.

Månader, reducerade till lika längd.	M	Båda könen gemensamt, i medeltal.		M	Mankön, i medeltal.	M	Qvinkön, i medeltal.
		1749—1855.	1856—60.				
Januari	5	9,09	8,99	5	8,84	4	9,19
Februari	3	9,39	9,11	3	9,27	3	9,56
Mars	2	9,68	9,46	2	9,51	2	9,75
April	1	10,03	9,58	1	9,81	1	9,81
Maj	4	9,26	8,75	4	8,99	5	8,89
Juni	7	7,91	7,00	10	7,33	10	6,95
Juli	12	7,01	6,17	12	6,59	12	6,05
Augusti	11	7,20	6,71	11	6,84	11	6,51
September	9	7,31	9,15	8	8,18	8	8,08
Oktober	10	7,21	8,28	9	7,85	9	7,91
November	8	7,71	8,27	7	8,20	7	8,50
December	6	8,20	8,53	6	8,59	6	8,80
		100	100		100		100

Tab. N:o 6. Månadernas ordningsföljd för sjelfmorden i Sverige.

M	Månader.	1836—1850 (i medeltal.)	1851—1860 (i medeltal.)	M	Månader.
9	Januari	7,3	6,5	12	Jannari
12	Februari	6,0	6,5	11	Februari
7	Mars	7,5	6,8	10	Mars
4	April	9,1	9,8	4	April
1	Maj	14,1	11,7	1	Maj
3	Juni	9,6	10,4	3	Juni
2	Juli	9,9	10,7	2	Juli
6	Augusti	7,8	8,3	5	Augusti
5	September	8,3	8,0	6	September
8	Oktober	7,5	7,4	7	Oktober
11	November	6,5	7,0	8	November
10	December	6,5	6,9	9	December
		100	100		

E. Fähræus.

4.

Areal och disposition af Städernas jordområde. (Forts.)

Areal och disposition af städernas jordområde i Skaraborgs län.

	Mariestad år 1856.		Lidköping år 1856.		Skara år 1856.		Sköfde år 1856.		Hjo år 1856.		Falköping år 1856.	
	Tunn- land.	Kopp- land.	Tunn- land.	Kopp- land.	Tunn- land.	Kopp- land.	Tunn- land.	Kopp- land.	Tunn- land.	Kopp- land.	Tunn- land.	Kopp- land.
Den egentliga staden.												
Tomter, tillhörande:												
Borgare och innevånare i allmänhet	22	9,5	31	15,9	24	13,0	19	26,9	18	14,4	16	8,3
Domkyrkan ("Domkyrko- tomten")	—	—	—	—	—	9,5	—	—	—	—	—	—
Kyrkan och kyrkogården	1	12,0	—	—	1	5,8	1	20,0	—	29,4	1	8,5
Kyrkan och begravnings- platsen	—	—	1	19,3	—	—	—	—	—	—	—	—
Gymnasiet och Skolan ("Gymnasii och Skol- tomten")	—	—	—	—	1	2,7	—	—	—	—	—	—
Gymnasibiblioteket	—	—	—	—	—	24,9	—	—	—	—	—	—
Lärdoms- och Folksko- lorna	—	—	—	9,0	—	—	—	—	—	—	—	—
Skolan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6,7
Skolan, Rektors- och Kloc- kareboställen	—	19,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skolan och Rådhuset (på samma tomt)	—	—	—	—	—	—	9,2	—	—	—	—	—
Nya Skolhuset	—	—	—	—	—	—	—	—	3,3	—	—	—
Gamla d:o (begagnas nu till häkte)	—	—	—	—	—	—	—	—	2,2	—	—	—
Folkskolan	—	—	—	—	—	14,6	—	—	—	—	—	—
Skara Domkapitel	—	—	—	—	—	6,6	—	—	—	—	—	—
Veterinär-inrättningen	—	—	—	—	1	13,7	—	—	—	—	—	—
Lasarettet (Serafimer-Gil- lets) och Kronomaga- sinet	1	7,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rådhuset	—	—	—	2,3	—	—	—	—	—	—	—	9,2
Rådhuset, Vågboden och Spruthuset	—	7,8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rådhuset och Båtsmans- tomten, Fattiginrätt- ningen och allmänningarue (staden behållne)	—	—	—	—	1	13,2	—	—	—	—	—	—
Tullhuset	—	—	—	—	—	—	—	9,0	—	—	—	—
Fattighuset (Fattiginrätt- ningen)	—	2,7	—	6,9	—	—	—	5,8	—	—	—	—
Kyrkoherdebostället	—	13,6	—	20,6	—	—	—	—	—	—	—	—
Kyrkoherde och Klockare- bostället	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	25,8
Kommunistersbostället	—	4,2	—	2,6	—	—	—	9,2	—	10,3	—	—
Kommunisters- och Rek- torsbostället	—	—	—	—	—	5,7	—	—	—	—	—	—
Klockarebostället	—	—	—	2,6	—	4,6	—	9,2	—	—	—	—
Summa areal af tomter	26	13,0	34	15,7	31	18,3	22	25,3	19	27,6	19	26,5
Torg, gator, gränder, öppna platser m. m.	12	31,0	24	2,5	7	12,7	5	18,7	5	—	4	23,0
Hamnbassinen	12	16,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stadsplanens hela areal	51	28,0	58	18,2	38	31,0	28	12,0	24	27,6	24	17,5

	Mariestad år 1856.		Lidköping år 1856.		Skara år 1856.		Skövde år 1856.		Hjo år 1856.		Falköping år 1856.	
	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.
Till staden lydande jord- dar och lägenheter.												
Sj. lfigande jordar, som be- sittas med full eganderätt	795	15,4	866	26,9	1,070	1,1	15	10,0	1,375	30,1	1,407	4,3
Indelade på stadens hus och tomter, samt med full egande rätt.....	1,422	31,5	—	—	—	—	1,053	4,2	—	—	—	—
Dito dito, men till stör- re delen från tomterna skiljda genom försälj- ningen.....	—	—	—	—	1,617	17,4	—	—	—	—	—	—
Egendoms-eller sjelfegande jord, tillhörande säteriet Wiken.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Kongl. Maj:ts och Kronans Stadens Kyrkas (innehaf- ves af Komministern och Klockaren mot en ringa afgift).....	—	—	16	27,0	—	—	—	—	—	—	—	—
Upplåten till stadens Kyrka	—	—	—	—	—	—	22	2,0	—	—	—	—
Tillhörande Gymnasium och Skolan.....	—	—	—	—	5	3,5	—	—	—	—	—	—
» Veterinärinrätt- ningen.....	—	—	—	—	193	9,9	—	—	—	—	—	—
» Lasarettet.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	14,0
» Borgerskapet ..	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» Do och för dess räkning utarrenderade	—	—	—	—	—	—	67	—	—	—	—	—
För stadens framtida utvid- gande projekterade bygg- nadsplatser (ännu ej till tomter inlöste)	—	—	9	16,6	—	—	—	—	—	—	—	—
För stadens utvidgande ut- lagde till byggnadsplat- ser (för närvarande ut- arrenderade för stadskas- sans räkning)	—	—	—	—	—	—	—	—	9	27,0	—	—
Anslagne till skjutsbesty- rets ombesörjande	—	—	—	—	54	31,0	5	28,0	—	—	—	—
Utarrenderade för stads- kassans räkning.....	111	3,5	—	2,5	29	25,0	20	22,0	134	20,0	—	—
Löningsjord till Kyrkoher- den.....	6	—	22	12,5	—	—	215	28,7	—	—	337	11,0
» » Kommini- stern (el- ler Kapel- lanen). ..	12	1,0	—	—	5	15,6	21	1,1	—	—	—	—
» » Kommini- stern och Skollära- ren.....	—	—	—	—	—	—	—	—	22	31,5	—	—
» » Organisten	—	—	—	—	7	4,5	—	—	—	—	—	—
» » Klockaren	—	—	—	—	1	16,2	4	14,0	—	—	12	22,9
» » Lektor vid Gymnasium	—	—	—	—	14	28,0	—	—	—	—	—	—

	Mariestad år 1856.		Lidköping år 1856.		Skara år 1856.		Sköfde år 1856.		Hjo år 1856.		Falköping år 1856.	
	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.
Löningsjord till Magistraten och dess be- tjente.....	—	—	—	—	—	—	47	11,5	—	—	—	—
» » Borgmästa- ren.....	4	28,5	—	—	2	7,0	—	—	—	—	64	13,9
» » D:o och kas- sören.....	—	—	38	20,0	—	—	—	—	—	—	—	—
» » D:o d:o samt Rådmännen	—	—	—	—	—	—	—	—	49	10,9	—	—
Annorlunda disponerade, neml. till begravningsplats, logeplatser, gemensamt be- te m. m.	3	—	1,977	29,5	1 ²	31,7	5 ³	17,2	4	5,0	119	30,4
Summa areal af jordar	2,364	15,9	2,932	7,0	3,020	7,9	1,478	10,7	1,596	28,5	1,945	0,5
Deraf åker, äng, tomter och trädgårdar....	851	8,5	947	16,5	1,701	17,0	1,138	16,0	820	28,8	1,805	22,5
» skog och betesmark	1,513	7,4	1,984	22,5	1,318	22,9	339	26,7	775	31,7	—	—
» betesmark och torf- mosse.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	139	10,0
	2,364	15,9	2,932	7,0	3,020	7,9	1,478	10,7	1,596	28,5	1,945	0,5
Impedimenter.....	34	9,2	30	4,0	65	25,9	14	18,5	55 ⁴	16,0	13	23,0
	2,450	21,1	3,020	29,2	3,125	0,8	1,521	9,2	1,677	8,1	1,983	9,0

Anmärkingar.

¹⁾ Af de "på stadens hus och tomter indelade" jordar äro på Kyrkoherdetomten indelade 8 tunnland, 1,2 kappland skogsmark, samt på Kapellansgården 5 tunnland, 28,5 kappland skogsmark och 29 kappland åker, hvadan, med tillägg häraf, löningsjordarne för Kyrkoherden rätteligen utgöra 6 tunnland åker och 8 tunnland 1,2 kappland skogsmark samt för Kapellanen 5 tunnland 19 kappland åker och 13 tunnland 7,5 kappland skogsmark. Pastor i Mariestad har dessutom sig på lön anslaget hemmanet Lefverstad i Leksbergs socken.

²⁾ Endast disponerade till begravningsplats.

³⁾ Dito dito till marknadsplats och grustäkt.

⁴⁾ Häri är hamnbassinen inräknad med 9 tunnland 16 kappland.

⁵⁾ Sandstranden och Lida-ån äro ej inräknade.

⁶⁾ Dessutom eger staden afverkningsrätt på allmanningen Hökensås, gemensam för hemmanen inom Warftofta härad.

	Örebro år 1857.		Askersund år 1859.		Nora år 1857.		Linde år 1857.	
	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.
Indelade på stadens hus och tomter	—	—	—	—	—	—	31	11,4
Löningsjordar till Lands-Sekreteraren, Lands-Kamreraren och Landt-Räntmästaren.....	6	22,8	—	—	—	—	—	—
» » Ecklesiastik- och Skolstaterna....	—	—	—	—	—	—	71	31,0
» » D:o(Pastor, Komminister och Rektor).....	35	7,6	—	—	—	—	—	—
» » D:o(Kyrkoherden och Rektor)...	—	—	16	0,3	—	—	—	—
» » D:o(Komminister och Rektor)...	—	—	—	—	—	25,0	—	—
» » Borgmästaren....	—	—	—	—	8	28,0	39	28,0
» » Borgmästaren och Rådsmännen....	—	—	43	19,0	—	—	—	—
» » Borgmäst:n, Rådsmännen och Magistrats-Sekreteraren.....	39	28,0	—	—	—	—	—	—
Anslagne till skjutsbestyret.....	—	—	1	—	—	—	—	—
Indelade på stadens hus och tomter	2,220	26,0	789	23,6	—	—	—	—
Utarrenderade för stadskassans räkning och skjutsbestyret.....	84	11,8	—	—	—	—	—	—
Annorlunda disponerade.....	—	—	4	8,0	—	—	—	—
» » neml. till begravningsplatser m. m....	6	—	—	—	—	—	—	—
» » » till gemensamt bete och skog	—	—	—	—	—	—	510	30,0
» » » till gemensamt bete, skog och begravningsplats..	—	—	—	—	221	7,0	—	—
Summa areal af jordar	3,891	18,6	1,840	12,0	988	26,0	2,037	21,4
Deraf åker, äng, tomter och trädgårdar.....	2,666	22,6	672	16,0	495	20,0	817	12,4
» skog och betesmark.....	1,224	28,0	1,167	28,0	493	6,0	1,220	9,0
	3,891	18,6	1,840	12,0	988	26,0	2,037	21,4
Impedimenter.....	106	19,3	70	—	44	13,0	241	—
Summa areal af städerna och deras jordar.....	4,116	9,0	1,960	—	1,071	10,0	2,317	13,8

Areal och disposition af städernas jordområde i Westmanlands län.

	Westerås år 1854.		Sala år 1854.		Arboga år 1853.		Köping år 1854.	
	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.
Den egentliga staden.								
Tomter tillhörande: Borgare och inne- vånare i allmän- het.....	81	3,2	36	7,3	53	23,7	46	0,4
" " Kongl. Maj:t och Kronan.....	13	29,7	—	—	—	—	—	—
" " Westmanlands län och Regemente..	—	11,0	—	—	—	—	—	—
" " Stadens Kyrkor, fromma stiftel- ser m. m.....	1	12,7	—	—	2	19,2	—	—
" " Stadens Kyrka, fat- tigvård och sko- lor.....	—	—	—	—	—	—	2	9,8
" " Kyrkogården med tillökning från prostegårds-tomt	—	—	2	8,5	—	—	—	—
" " Skolhuset med tomt	—	—	—	6,2	—	—	—	—
" " Allmänna Hospita- ler och Lasaretter	—	26,5	—	—	—	—	—	—
" " Allmänna verk och inrättningar.....	2	19,3	—	—	—	—	—	—
" " Andra verk och in- rättningar.....	—	—	—	—	—	10,5	—	—
" " Rådhuset.....	—	—	—	4,9	—	—	—	—
" " Stadsträdgårdstap- pan.....	—	—	—	2,6	—	—	—	—
" " Brunsgården/Bergs- lagens gemen- samhet).....	—	—	—	14,7	—	—	—	—
" anslagne till Eklestastik- och Skolstaternas af- löning.....	4	10,5	—	—	2	27,0	2	5,1
" " " Kyrkoherdebostäl- let.....	—	—	—	3,9	—	—	—	—
" " " Kapellansgården...	—	—	—	2,4	—	—	—	—
" " " Magistratens aflö- ning.....	3	25,3	—	—	—	—	—	—
" behållne åt staden och stads- kassan.....	—	17,8	—	—	—	26,9	—	2,5
Summa areal af tomter	108	28,0	39	18,5	60	11,3	50	17,8
Torg, gator, gränder, promenader och öppna platser.....	36	28,0	12	20,0	12	14,7	13	26,2
Den del af ån, som flyter genom staden.....	—	—	—	—	8	16,0	4	8,0
Stadsplanens hela areal	145	24,0	52	6,5	81	10,0	68	20,0
Till staden lydande jordar och lägenheter.								
Sjelfegande eller egendomsjord.....	1,469	31,0	—	—	—	—	696	22,6
Dito dito, Bergsmansjord.....	—	—	10,922	0,2	—	—	—	—
Dito dito, Gruvvejord.....	—	—	2,082	4,3	—	—	—	—

	Westerås år 1854.		Sala år 1854.		Arboga år 1853.		Köping år 1854.	
	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.
Till stadens Kyrkor, fromma stiftelser eller andra dylika allmänna inrätt- ningar upplåtna.....	—	—	—	—	207	20,0	—	—
Upsala Akademis.....	4	19,8	—	—	—	—	—	—
Upsala Hospitals.....	—	6,0	—	—	—	—	—	—
Schenströmska Barnhusets.....	2	15,0	—	—	—	—	—	—
Fattigvårdens.....	—	—	—	—	—	—	211	20,1
Indelade på stadens hus och tomter	922	28,6	—	—	2,090	15,0	205	7,2
Anslagne åt stadens Borgerskap.....	—	—	—	—	433	24,1	—	—
Dito till ombesörjande af skjuts- ningsbestyret.....	10	5,0	—	—	—	—	—	—
Dito till ombesörjande af skjuts- ningsbestyrets eller andra allmänna besvär.....	—	—	—	—	92	6,8	—	—
Utarrenderade för stadskassans räk- ning.....	30	11,5	210	12,0	—	—	—	—
Landshöfdingens löningsjord.....	146	9,2	—	—	—	—	—	—
Bergshauptmannens dito.....	—	—	20	13,0	—	—	—	—
Ecklesiastik- och Skolstaternas lö- ningsjord.....	14	21,5	—	—	123	12,3	49	24,6
Stadskommisstrernas, Landskapellanens samt Rektorns löningsjord.....	—	—	27	16,3	—	—	—	—
Klockarens löningsjord.....	—	—	3	18,0	—	—	—	—
Magistratens dito.....	159	27,7	2	15,8	—	—	—	—
Stadens Embets- och Tjenstemäns samt betjentes löningsjord.....	—	—	—	—	22	3,0	—	—
Annorlunda disponerade neml. till: begravningsplats, afriktningsplats m. m.....	56	0,1	—	—	933	9,0	230	1,5
gemensamt begagnande.....	—	—	2,399	17,3	—	—	—	—
varp-, hytte-, grufveplatser m. m.	—	—	92	30,7	—	—	—	—
Summa areal af jordar	2,817	15,4	15,760	31,6	3,902	26,2	1,393	22,0
Deraf åker, äng, tomter och trädgårdar	1,424	27,9	4,497	24,8	1,440	5,2	856	0,5
» betesmark.....	—	—	—	—	2,462	21,0	—	—
» skog och betesmark.....	1,392	19,5	11,263	6,8	—	—	537	21,5
	2,817	15,4	15,760	31,6	3,902	26,2	1,393	22,0
Impedimenter.....	186	5,9	1,418	1,0	139	14,1	34	4,0
Fiskevatten och Hamnbassinen.....	1,216	10,0	—	—	—	—	—	—
	4,365	23,3	17,231	7,1	4,123	18,3	1,496	14,0

Anm. 1) 1:o. Dessutom äro inom rågången belägne:

Gäddgårdens äng, Lamakarhagen om 6 tld 24 kpl:d samt
Hemmanet Kolbäcks egor, om..... 108 " 16 "

Summa 115 tld 8 kpl:d, hvadan stadens rågång
omsluter en areal af tillsammans 4,238 tld 26,3 kpl:d.

2:o. Komitén till undersökning af grunderna för städernas beskattning under-
dåniga berättelse angående staden Arboga upptager fördelningen af stadens jord
sålunda:

Enskilde personers.....	tld kpl:d
Dito "Soopiska åkern".....	980: 24:
Borgerskapets.....	3: 8:
Stadens kyrkogård.....	491: 24:
	2: 16:

Areal och disposition af städernas jordområde i Kopparbergs län.

	Falun år 1858.		Hedemora år 1857.		Säter år 1858.	
	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.
Den egentliga staden.						
Tomter tillhörande: Borgare och innevånare i all- mänhet.....	164	29,7	34	23,1	19	8,9
» » Kyrkorna och Kyrkogårdarne.....	4	2,0	—	—	—	—
» » Kyrkan och Kyrkogården.....	—	—	2	9,5	1	—
» » Bergsskolan.....	1	14,0	—	—	—	—
» » Lärdoms- och Lankasterskolorna.....	—	27,0	—	—	—	—
» » Lärdomsskolan.....	—	—	—	4,3	—	—
» » Folkskolan.....	—	—	1	12,8	—	—
» » Landskansliet och Landtmäteri- kontoret.....	—	15,0	—	—	—	—
» » Kronomagasinet och Cellfan- gelsel.....	—	18,3	—	—	—	—
» » Länslasarettet.....	1	3,3	—	—	—	—
» » Råd- och Stadshuset.....	—	24,0	—	—	—	—
» » Rådhuset.....	—	—	—	19,1	—	7,0
» » Materialboden.....	—	—	—	0,4	—	—
» » Fattigvården och Fattighuset.....	—	20,5	—	0,4	—	—
» » Landshöfdinge-residenset.....	—	15,1	—	—	—	—
» » Ecklesiastik- och Skolstaterna samt Klockarne.....	2	25,2	—	—	—	—
» » Komministersgården.....	—	—	—	—	—	16,8
» » Klockaregården.....	—	—	—	—	—	3,0
» » Rektorsgården.....	—	—	—	—	—	7,2
» Staden behållne.....	—	—	—	—	—	10,1
Summa areal af tomter.....	178	2,1	39	5,6	21	21,0
Torg, gator, gränder, öppna platser, kolbäddar och hyttplatser inom staden.....	42	21,9	—	—	—	—
Torg, gator, gränder, öppna platser m. m.....	—	—	15	15,4	6	25,0
Stadsplanens hela areal.....	220	24,0	54	21,0	28	14,0

	tl:d kpl:d	
Landskyrkans.....	—	30:
Uppsala hospitals.....	—	29:
Nääfska pensionsfondens för afskedade Under-Officerare vid Westmanlands regemente.....	203:	7:
Fattigvårdens.....	1:	1:
Stadens tomter.....	2,111:	26:
Åkarekassans.....	91:	5:
Stadens Pastors.....	34:	23:
Stadskaplanernes.....	29:	3:
Prestebordet.....	47:	26:
Landsförsamlingens Komministersboställe.....	21:	2:
Borgmästarens.....	22:	3:
Summa.....	4,042:	3:, hvori ingå
Impedimenter.....	139:	13:

	Falun år 1858.		Hedemora år 1857.		Säter år 1858.	
	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.	Tunn- land.	Kapp- land.
Till staden lydande jordar och lägenheter.						
Sjelfegande jordar, som besittas med full egande rätt	881	28,1	1,979	17,1	—	—
” ” indelade på stadens hus och tomter	—	—	—	—	1,335	7,1
” ” som ej från tomterna å staden äro oskiljaktiga.....	—	—	—	—	44	28,0
Indelade på stadens hus och tomter.....	—	—	430	16,0	—	—
Christinæ Kyrka anslagne.....	—	13,4	—	—	—	—
Länslasarettet d:o	—	12,5	—	—	—	—
Stadens fattigvård d:o	—	7,0	—	—	—	—
Utarrenderade för stadskassans räkning	—	—	29	5,0	24	15,6
Landshöfdingens löningsjord.....	86	26,7	—	—	—	—
Ecklesiastik- och Skolstatens löningsjord.....	—	—	135	0,6	—	—
D:o d:o samt Klockarens löningsjord	347	28,7	—	—	—	—
Kyrkoherdebostället.....	—	—	—	—	163	15,5
Rektors och Komministers löningsjordar.	—	—	—	—	27	20,0
Klockarens löningsjord.....	—	—	—	—	6	15,4
Borgmästarens d:o	—	—	6	21,9	—	—
D:o och Magistratens löningsjordar.....	—	—	—	—	44	10,6
Annorlunda disponerade, neml. till gemensamt bete och skog m. m.....	923	18,8	67	16,0	274	16,5
Summa areal af jordar	2,241	7,2	2,648	12,6	1,921	0,7
Deraf åker, äng, tomter och trädgårdar.....	415	20,3	1,840	18,4	467	9,0
Dito skog och betesmark.....	1,825	18,9	807	26,2	1,453	23,7
	2,241	7,2	2,648	12,6	1,921	0,7
Impedimenter.....	184	17,0	65	19,0	15	10,0
	2,646	16,2	2,768	20,6	1,964	24,7

Karl Seth.

5.

Om allmänna arbeten i Spanien.

I det föregående af denna tidskrift (Band. 1. Sid. 54 och 151) är redogjordt för upprättandet af ett Statistiskt embetsverk i Konungariket Spanien samt för åtskilliga statistiska data rörande detta för oss i allmänhet temligen okända land. Såväl häraf, som af senare meddelanden rörande Spaniens officiella statistik, är det ögonskenligt, i hvilken stark utveckling detta af naturen så rikligen gynnade lands odling så väl i materielt som andligt hänseende befinner sig. Efter de förödande inbördes krigen och sedan den konstitutionela styrelsen fått fast fot i landet, hafva, oaktadt de ännu ständigt återkommande politiska parti-hvålfningarne, näringar, handel och arbeten af alla slag rastlöst och med jättesteg gått framåt. Icke minst bland dessa den allmänna kulturens segrar märka vi de storartade anläggningar af jernvägar och andra allmänna arbeten, som företrädesvis utmärka det sista årtiondet och som i sjelfva verket för denna tiderymd utgöra det mest karakteristiska draget. Hvad som under de sista åren blifvit uträttadt i denna gren i Spanien finnes framställt i 2:ne officiella berättelser, den ena för åren 1859—60, den andra för 1861—63, »Memoria sobre el progreso de las obras publicas en España», afgifna af General-Direktören för allmänna arbetena till Ministern för handel, allmänna arbeten och undervisningsväsendet (Ministro de Fomento), samt tryckta på Drottningens befallning.

Jemlikt K. Dekretet d. 21 December 1859 ägde en ombildning rum af sjelfva organisationen af de allmänna arbetenas bestyrelse, hvarvid permanenta inspektioner förordnades för dessa arbeten och Konungariket delades i flere ingenjörsk-distrikter. Vid slutet af år 1863 bestod hela den vid statens allmänna arbeten anställda ingenjör-korps, för hvars bildande redan 1799 en särskild civilingenjörsskola inrättades, af följande personal, nemligen;

21	General-Inspektörer,	
80	ordinarie	} Ingenjör-Chefer,
31	surnumeräre	
45	Ingenjörer af 1:a kl.,	
21	d:o	af 2:a —

= 198 personer.

Enligt K. Beslut den 25 Febr. 1859 skall dock korpsen, med aspiranter, komma att uppgå ända till 340 man. Adju-

tanterne (Biträden) utgjorde vid 1863 års slut 479, deraf 92 voro surnumeräre; Kassörer (Pagadores) voro 85.

Å *ordinarie Riksstat* utgjorde hela utgiftsumman för allmänna arbeten år 1862: 5,664,247 Rdr rmt, deraf 4,692,000 Rdr för underhåll af allmänna vägar, 269,376 Rdr till hamn- och båk-anläggningar, 151,616 Rdr till vattenbyggnader o. s. v.; *extraordinarie* utgifter för samma ändamål stego till 36,376,922 Rdr, deraf till vägarbeten m. m. 31,996,000, till hamn- och båk-anläggningar 4,318,000 samt till vattenbyggnader 62,000 Rdr.

Allmänna *landsvägarne* i Spanien indelas enl. Lagen den 22 Juli 1857 i 3:ne klasser, deraf 1:sta klassen innefattar riks- eller kungsvägarne, de s. k. »carreteras generales, reales eller nacionales», 2:dra klassen provinsvägarne (carreteras provinciales) och 3:dje klassen byvägar eller mindre landsvägar (carreteras vicinales); om mycken använd konst och skicklighet vittna i synnerhet vägarne i Navarra och de Baskiska provinserna.

I huru vidsträckt skala vägarbetena på senare årtionden bedrifvits på Pyreneiska halfön kan man lätt finna, då man vet att år 1808 — vid tidpunkten för de Napoleonska krigens början — i Spanien endast finnes 2,819 kilometer (d. v. s. nära 264 mil) fullbordade vägsträckor, men att detta tal, som ännu år 1834 (vid början af Drottning Isabellas regering) endast utgjorde 3,733 kilometer, år 1859 hade stigit till 12,317 kilometer fullbordade vägar och dessutom 1,585 kilometer under arbete. Man har beräknat, att från innevarande sekels början till och med år 1858 på allmänna vägarbeten användts 158 millioner Rdr rmt, deraf på de 20 sista åren (1839—1858) omkring 107 millioner samt endast på de 8 åren 1851—58 64 millioner samma mynt. Med än större fart har dock arbetet fortgått under de år (1861—63) senast afgifna berättelse omfattar, så att längden af Spaniens fullbordade landsvägar vid 1863 års slut utgjorde mer än 14,643 kilometer (1,368,5 mil) utom 4,276 kilometer under arbete. Af dessa vägar tillhörde 10,620 kilometer 1:sta klassen, 2,932 kilometer 2:dra klassen och 1,091 kilometer 3:dje klassen.

Till väganläggningar och vägförbättringar användes åren 1861—62:

för 1:sta klassens vägar,	30,900,000 Rdr,
» 2:dra » »	16,900,000 »
» 3:dje » »	6,250,000 »

Summa: 54,050,000 Rdr Rmt.

Längden af nyanlagda vägar utgjorde för hvarje af de 3 åren 1861—63:

	1861. kilom.	1862. kilom.	1863. kilom.	Alla 3 åren. kilom.
Vägar af 1:sta kl.	240,5	665,5	617	1,523
d:o » 2:dra »	193,5	404	784	1,381,5
d:o » 3:dje »	49	223	190	462
Summa	483	1,292,5	1,591	3,366,5

Dessutom bekostades för underhåll af förut befintliga vägar (kl. 1—3) under hvarterna af åren 1861 och 1862 omkring 4,600,000 Rdr.

Spaniorerna äro kända för sina utmärkta *brobyggnader*. I själfva verket hafva såväl för jernvägarne som landsvägarne i öfrigt en mängd vackra broar och bryggor, viadukter m. m. blifvit uppförda, och Isabella II:s regering har i detta hänseende förvärfvat sig samma förtjenst, som i förra århundradet tillkom Carl III:s tidevarf.

Väg- och bropenningar m. fl. afgifter (portazgos, pontazgos etc.) uppbäras i Spanien till ganska betydliga belopp. Hela antalet af dylika uppbördsanstalter utgjorde vid periodens slut 764, deraf tillhörande staten 307, de särskilda provinserna 116, kommunerna 113, och enskilde personer eller korporationer 228. Af statens befinnas 205 under dess omedelbara förvaltning, hvaremot 102 äro utarrenderade. Statens inkomster af dylika afgifter utgjorde 1859—60 5,400,000 Rdr samt 1861—62 6,260,000 Rdr. Utgifterna för förvaltning och materiel m. m. utgjorde 1859—60 omkring 710,000 och 1861—62 omkring 785,000 Rdr, så att nettobehållningen under den förra af dessa perioder steg till 4,690,000 och under den senare till 5,475,000 Rdr.

Kongl. Stadfästelse-resolutionen för Spaniens första *jernvägar*, banorna Barcellona-Mataro, Madrid-Cadiz samt Leon-Aviles, är utfärdad den 31 December 1844, och 4 år senare föreslog Regeringen för Cortes, att bevilja de bestående jernvägsbolagen en garanti af vissa procent å anläggningskapitalet. Jernvägen Barcellona-Mataro öppnades för trafiken den 28 Oktober 1848, och efter fullbordandet af denna första jernväg följde snart nog en mängd andra. I synnerhet från år 1857 har jernvägsarbetet utförts i stor skala; bemälde år funnos i Spanien jernvägar till en längd af 530 kilometer; 2 år senare var jernvägslängden redan 1,242 kilometer och vid slutet af år 1860 1,917 kilometer. Sedan under de 3 följande åren ytterligare

tillkommit 1861 453 kil., 1862 360 kil. och 1863 837 kil., utgjorde vid sistberörde års slut Spanska jernvägsnätet en längd af 3,569 kilometer eller omkring 333 $\frac{1}{2}$ Svenska mil.

De förnämsta af de Spanska jernbanorna äro:

Längd i kilometer.

- a) Nordbanan Madrid-Irun (Bilbao) 591.
- b) Medelhafsbanan Madrid-Alicante 454.
- c) Ostbanan Saragoza-Barcellona-Moncada . . . 366.
- d) Madrid-Saragoza-banan 334.
- e) Tudela-Bilbao-banan 249.
- f) Barcellona-Gerona-banan 174.
- g) Andalusiska banan Sevilla-Cadiz 165.
- h) Saragoza-Pamplona-banan 165.
- i) Valenciabanan (Almansa-Valencia) 136.
- k) Andalusiska banan Cordova-Sevilla 130.

O. S. V.

De Spanska jernvägarne tillhöra dels aktiebolag, dels enskilda personer, som af Regeringen och Cortes dertill erhållit bemyndigande. Ehuru inga egentliga statsbanor sålunda finnas i Spanien, har dock staten i betydlig mån medverkat till jernvägarnes byggnad och underhåll. Under åren 1846—1859 anses öfver 200,000,000 Rdr hafva nedlagts på jernvägarne; i och för dessa hafva en mängd utländska kapitaler indragits i landet. Kostnaden för alla dels färdiga, dels under anläggning befintliga jernvägar i Spanien vid 1859 års slut finnes beräknad till en betydligt högre summa, som uppgifves ända till 590 millioner Rdr. — I den officiella berättelsen förekomma emellertid icke dessa tal, der redogöres endast för statsverkets omkostnader samt för inkomsterna. Staten har till och med år 1860 användt i och för jernvägarne 65,700,000 Rdr samt under de följande 3:ne åren (1861—1863) 79,500,000, således inalles till 1863 års slut 145,200,000 Rdr.

Inkomsterna på de Spanska jernvägarne utgjorde år 1861: 32,000,000, år 1862: 37,500,000, och år 1863: 46,900,000 Rdr.

Vid jemförelse mellan de Spanska och andra utländska jernvägar för år 1861 finner man, att

de *Engelska*, utgörande en längd af 16,066 kilometer, inbragte 484 millioner Rdr eller 30,126 Rdr för hvarje kilometer;

de *Franska*, utgörande 9,608 kilometer, hade en inkomst af 322,700,000 Rdr eller 33,587 Rdr för hvarje kilometer;

de *Preussiska*, 5,827 kilometer, hade en inkomst af 114 millioner Rdr eller för hvarje kilometer 19,564 Rdr;

de *Österrikiska*, med en längd af 5,060 kilometer, inbragte 131,700,000 Rdr, d. v. s. 26,028 Rdr på kilometern;

de *Belgiska*, uppgående i längd till 1,712 kilometer, hade en inkomst af 37 millioner eller, per kilometer, 21,612 Rdr;

de *Spanska* jernvägarne, vid 1861 års slut utgörande 2,370 kilometer, hade en inkomst under året af 32 millioner Rdr eller 15,052 Rdr per trafikerad kilometer. Dervid bör dock anmärkas, att inkomsten per kilometer icke obetydligt aftog under de båda följande åren, så att den år 1862 endast utgjorde 13,622 och år 1863 13,087 Rdr; samt

de *Svenska* statsbanorna, utgörande i medellängd af trafikerad bana vid 1861 års slut 313 kilometer, hade en inkomst af 1,176,000 Rdr, eller 3,757 Rdr per kilometer.

Antalet *passagerare* å de Spanska jernvägarne utgjorde

	i 1:a kl.	i 2:dra kl.	i 3:dje kl.	Summa.
år 1861	480,226	1,395,040	5,638,449	7,513,715
» 1862	593,491	1,653,248	6,854,260	9,100,999
» 1863 (fullständiga uppgifter saknas)	10,548,277			

Största antalet passagerare förekom (år 1863) på linien Sevilla-Cadiz eller 1,361,357 personer, dernäst på Madrid-Irun-banan 1,338,297, Barcelлона-Gerona-banan 1,291,588, linien Barcellåna-Sarria 874,412, Valenciabanan 860,302, samt på Medelhafsbanan Madrid-Alicante 769,612 personer.

Beträffande *jernvägsolyckor*, upplyses i den officiella berättelsen, att år 1861 25 personer, deraf dock blott 1 passagerare, blifvit dödade, samt 81 personer (deraf 24 passagerare) mer eller mindre betydligt skadade eller lemlästade genom olyckshändelser på jernvägarne. Procenten af dylika olycksfall på hela antalet passagerare för året utgjorde 1: 300,548. De flesta olyckshändelserna hade timat å Madrid-Alicante- samt å Sevilla-Cadiz-banorna.

År 1862 utgjorde antalet dödade 53, deraf 2 voro passagerare, skadade i öfrigt voro 89 (deraf 33 passagerare). Procenten af olycksfall för passagerare utgjorde alltså berörde år 1: 228,640, och hade de flesta olyckshändelserna ägt rum å Madrid-Alicante-banan, Nordbanan samt Saragoza-Barcellåna-linien.

År 1863 var de dödades antal 75, deraf 24 passagerare, skadade i öfrigt utgjorde 117 (deraf 39 passagerare), summa 192. Procenten af olyckshändelser för passagerare utgjorde 1: 167,432 af hela antalet dylika, och hade de flesta sådana händelser timat å Nordbanan, Barcellåna-Gerona-banan (der 20

passagerare dödades och 10 skadades i öfrigt) samt Madrid-Saragoza-banan.

Inrikes sjöfarten har i Spanien i allmänhet mycket försumrats; efter skogarnes förödande har ock vattenmassan i floderna så aftagit, att skeppsfart å flera af dessa blifvit en omöjlighet. Ebro och Guadalquivir (från dess mynning till Sevilla, alltså vid pass 104 kilometer) äro de enda, som på längre sträckor äro farbara. Genom *kanaler* har man dock till icke ringa grad afhjelpat detta förhållande. Redan under Kejsar Carl V begyntes anläggandet af den s. k. Kejsarkanalen i Arragonien mellan Tudela- och Saragoza (88 kilometer lång); i 17:de seklet fullbordades 3:ne kanaler, deribland Kastilianska kanalen (med en längd af 210 kilometer) är den viktigaste. På senaste tiden hafva ofantliga summor af Cortes beviljats såsom dels lån dels anslag för anläggande och förbättrande af kanaler, hamnar, vattenregleringar o. s. v. Hela längden af segelbara kanaler och floder utgjorde år 1859 nära 700 kilometer. Kanalerna äro i allmänhet anlagda af enskilda bolag med tillhjälp eller garanti om vissa procent af staten; i ofvan nämnda officiella berättelse saknas emellertid de nödiga statistiska data rörande kanalerna, med undantag af sådana som angå statens utgifter för Isabella-kanalen, Kejsarkanalen i Arragonien, Maria-Christina- och Urgelkanalerna m. fl. samt uppgifter å de af staten under åren 1861—62 gifna bemyndiganden för bolag eller enskilde att företaga förbättringar i afseende å vattenkommunikationerna. Arbetena å Isabella-kanalen hafva inalles från 1851 till och med 1862 kostat staten en summa af 34 millioner Rdr och Maria-Christina-kanalen (i prov. Albacete) omkring 20 millioner Rdr.

För *hamnarbeten* och muddringar m. m. användes af staten år 1861 2,280,000 Rdr och år 1862 nära 3 millioner Rdr, hvaremot afgifterna för ankarplatser samt lastning och lossning utgjorde det förra året 1,900,000 och det senare 1,950,000 Rdr.

Båkar och *fyrar* funnos vid periodens slut till ett antal af 111 st. i Spanien med dess besittningar i Afrika samt Canariska öarne; dessutom 7 provisionela fyrinrättningar. Anslagssummorna för underhåll och tillökande af dessa anstalter utgjorde under de båda åren 1861—1862 tillsammans 2,493,000 Riksdaler.

Civila byggnader tillhörande Ministeriet för näringar, allmänna arbeten och undervisning (Ministerio del Fomento) uppfördes under år 1861 för 530,000 samt år 1862 för 550,000

Rdr. Särskildt omnämnes i den officiella berättelsen, att omkostnaderna för platsen *Puerta del Sol* i Madrid inalles uppgått till 11,370,000 Rdr, deraf dock staten endast bekostat en del, att för *Mythuset* till slutet af år 1863 utgifvits 4,170,000 Rdr, samt att inköpet af tomter för specialskolor medtagit 134,826 Rdr rmt.

E. Fähræus.

6.

General-Sammandrag öfver Folkmängden i Sverige den 31 December 1862 och den 31 December 1863,

*enligt de från Rikets presterskap till Statistiska Central-Byrån afgifna
summariska folkmängds-redogörelser.*

1. Folkmängden länsvis den 31 December 1862.

LÄN.	Folk­mängden d. 31 Dec. 1861 af båda könen.	Folk­mängden den 31 December 1862.			Tillväxt under år 1862.
		Mankön.	Qvinkön.	Summa.	
Stockholms stad.....	116,496	54,648	64,679	119,327	+ 2,831
Stockholms län.....	122,631	60,315	63,356	123,671	+ 1,040
Upsala ".....	93,546	44,694	49,548	94,242	+ 696
Södermanlands ".....	127,909	62,922	65,796	128,718	+ 809
Östergötlands ".....	244,163	119,266	127,915	247,181	+ 3,018
Jönköpings ".....	173,765	84,963	91,388	176,351	+ 2,586
Kronobergs ".....	154,685	75,752	80,575	156,327	+ 1,642
Calmar ".....	224,615	111,606	115,738	227,434	+ 2,819
Gotlands ".....	50,924	24,944	26,600	51,544	+ 620
Blekinge ".....	119,500	58,920	61,575	120,495	+ 995
Christianstads ".....	213,306	105,901	109,297	215,198	+ 1,892
Malmöhus ".....	289,820	145,793	148,151	293,944	+ 4,124
Hallands ".....	120,736	59,273	61,965	121,238	+ 502
Göteborgs och Bohus län	216,803	107,436	112,972	220,408	+ 3,605
Älfsborgs län.....	271,700	133,152	140,871	274,023	+ 2,323
Skaraborgs ".....	225,617	111,909	116,849	228,758	+ 3,141
Wermlands ".....	249,865	123,540	128,749	252,289	+ 2,424
Örebro ".....	154,026	76,551	80,270	156,821	+ 2,795
Westmanlands län.....	104,680	50,539	55,235	105,774	+ 1,094
Kopparbergs ".....	169,104	82,035	88,999	171,034	+ 1,930
Gefleborgs ".....	137,688	67,387	72,031	139,418	+ 1,730
Wester-Norrlands ".....	119,141	59,001	62,273	121,274	+ 2,133
Jemtlands ".....	62,525	31,833	31,967	63,800	+ 1,275
Westerbottens ".....	83,330	41,834	43,026	84,860	+ 1,530
Norrbottens ".....	70,764	35,218	36,552	71,770	+ 1,006
Summa i hela Riket	3,917,339	1,929,522	2,036,377	3,965,899	+ 48,560
Deraf:					
å landsbygden.....	3,467,948	1,716,157	1,790,156	3,506,313	+ 38,365
i städerna.....	449,391	213,365	246,221	459,586	+ 10,195

2. Folkmängden länsvis den 31 December 1863.

LÄN.	Folk­mängden d. 31 Dec. 1862 af båda könen.	Folk­mängden den 31 December 1863.			Tillväxt under år 1863.
		Mankön.	Qvinkön.	Summa.	
Stockholms stad.....	119,327	57,265	67,426	124,691	+ 5,364
Stockholms län.....	123,671	60,870	64,050	124,920	+ 1,249
Upsala ».....	94,242	45,296	49,948	95,244	+ 1,002
Södermanlands».....	128,718	63,924	66,665	130,589	+ 1,871
Östergötlands ».....	247,181	120,067	128,824	248,891	+ 1,710
Jönköpings ».....	176,351	86,663	92,942	179,605	+ 3,254
Kronobergs ».....	156,327	77,262	81,777	159,039	+ 2,712
Calmar ».....	227,434	113,112	116,829	229,941	+ 2,507
Gotlands ».....	51,544	25,286	26,894	52,180	+ 636
Blekinge ».....	120,495	59,931	62,653	122,584	+ 2,089
Christianstads ».....	215,198	107,347	110,683	218,030	+ 2,832
Malmöhus ».....	293,944	147,546	150,643	298,189	+ 4,245
Hallands ».....	121,238	60,338	63,012	123,350	+ 2,112
Göteborgs och Bohus län	220,408	109,610	114,913	224,523	+ 4,115
Elfsborgs län.....	274,023	134,221	142,205	276,426	+ 2,403
Skaraborgs ».....	228,758	113,236	118,128	231,364	+ 2,606
Värmlands ».....	252,289	125,197	130,414	255,611	+ 3,322
Örebro ».....	156,821	77,459	81,213	158,672	+ 1,851
Westmanlands län.....	105,774	51,323	55,889	107,212	+ 1,438
Kopparbergs ».....	171,034	83,064	89,928	172,992	+ 1,958
Gefleborgs ».....	139,418	68,517	72,910	141,427	+ 2,009
Wester-Norrlands».....	121,274	59,884	63,013	122,897	+ 1,623
Jemtlands ».....	63,800	32,519	32,475	64,994	+ 1,194
Westerbottens ».....	84,860	42,606	43,750	86,356	+ 1,496
Norrbottens ».....	71,770	35,771	37,066	72,837	+ 1,067
Summa i hela Riket	3,965,899	1,958,314	2,064,250	4,022,564	+ 56,665
Deraf:					
å landsbygden.....	3,506,313	1,737,852	1,810,482	3,548,334	+ 42,021
i städerna.....	459,586	220,462	253,768	474,230	+ 14,644

3. Folkmängden i städerna vid slutet af åren 1862 och 1863.

Städer.	Folk mängd d. 31 Dec. 1861.	Folk mängd d. 31 Dec. 1862.	Folk mängd d. 31 Dec. 1863.	Tillväxt under år 1862.	Tillväxt under år 1863.
Stockholm ¹⁾	116,496	119,327	124,691	+ 2,831	+ 5,364
Göteborg ¹⁾	38,504	39,982	41,585	+ 1,478	+ 1,603
Norrköping.....	20,828	21,083	21,679	+ 255	+ 596
Malmö.....	20,149	21,094	21,526	+ 945	+ 432
Carlskrona.....	15,523	15,666	15,995	+ 143	+ 329
Gefle.....	11,219	11,314	11,610	+ 95	+ 296
Upsala.....	8,795	9,036	9,252	+ 241	+ 216
Lund.....	8,680	8,986	9,323	+ 306	+ 337
Calmar.....	8,317	8,502	8,634	+ 185	+ 132
Örebro.....	7,742	8,082	8,383	+ 340	+ 301
Jönköping.....	7,729	8,133	8,659	+ 404	+ 526
Linköping.....	6,306	6,388	6,380	+ 82	— 8
Landskrona.....	6,092	6,319	6,276	+ 227	— 43
Christianstad.....	5,905	5,980	6,222	+ 75	+ 242
Helsingborg.....	5,763	5,971	6,371	+ 208	+ 400
Wisby.....	5,732	5,894	6,109	+ 162	+ 215
Carlshamn.....	5,731	5,784	5,837	+ 53	+ 53
Ystad.....	5,422	5,483	5,713	+ 61	+ 230
Westervik.....	5,330	5,336	5,333	+ 6	— 3
Falun.....	5,126	5,168	5,332	+ 42	+ 164
Nyköping.....	4,825	4,687	4,835	— 138	+ 148
Uddevalla.....	4,807	4,855	4,832	+ 48	— 23
Carlstad.....	4,728	4,822	4,828	+ 94	+ 6
Sundsvall.....	4,702	4,771	4,904	+ 69	+ 133
Eskilstuna.....	4,661	4,773	4,946	+ 112	+ 173
Westerås.....	4,661	4,736	4,829	+ 75	+ 93
Halmstad.....	4,071	4,133	4,355	+ 62	+ 222
Wenersborg.....	4,068	4,303	4,342	+ 235	+ 39
Sala.....	3,467	3,487	3,569	+ 20	+ 82
Lidköping.....	3,384	3,391	3,470	+ 7	+ 79
Wexjö.....	3,232	3,332	3,518	+ 100	+ 186
Hernösand.....	3,228	3,215	3,259	— 13	+ 44
Borås.....	3,097	3,151	3,264	+ 54	+ 113
Arboga.....	3,022	3,005	3,062	— 17	+ 57
Söderhamn.....	2,955	3,134	3,257	+ 179	+ 123
Hudiksvall.....	2,743	2,807	2,850	+ 64	+ 43
Christinehamn.....	2,733	2,827	2,944	+ 94	+ 117

Tab. N:o 3 (forts.)

Städer.	Folkmängd d. 31 Dec. 1861.	Folkmängd d. 31 Dec. 1862.	Folkmängd d. 31 Dec. 1863.	Tillväxt under år 1862.	Tillväxt under år 1863.
Warberg	2,534	2,614	2,668	+ 80	+ 54
Wadstena	2,490	2,514	2,463	+ 24	— 51
Mariestad	2,337	2,367	2,384	+ 30	+ 17
Oscarshamn	2,325	2,444	2,667	+ 119	+ 223
Skara	2,309	2,298	2,303	— 11	+ 5
Umeå	1,950	2,010	2,088	+ 60	+ 78
Eksjö	1,941	1,933	1,953	— 8	+ 20
Filipstad	1,844	1,865	1,953	+ 21	+ 88
Södertelge	1,829	1,856	1,836	+ 27	— 20
Wimmerby	1,796	1,832	1,838	+ 36	+ 6
Köping	1,747	1,730	1,809	— 17	+ 79
Strömstad	1,746	1,790	1,841	+ 44	+ 51
Åmål	1,717	1,660	1,675	— 57	+ 15
Engelholm	1,647	1,657	1,676	+ 10	+ 19
Alingsås	1,646	1,680	1,822	+ 34	+ 142
Enköping	1,626	1,627	1,635	+ 1	+ 8
Sölvesborg	1,602	1,570	1,578	— 32	+ 8
Piteå	1,587	1,588	1,641	+ 1	+ 53
Luleå	1,581	1,624	1,693	+ 43	+ 69
Söderköping	1,579	1,607	1,622	+ 28	+ 15
Strengnäs	1,576	1,593	1,571	+ 17	— 22
Östersund	1,571	1,619	1,674	+ 48	+ 55
Skeninge	1,532	1,546	1,542	+ 14	— 4
Sköfde	1,471	1,522	1,565	+ 51	+ 43
Cimbrishamn	1,446	1,469	1,507	+ 23	+ 38
Ulricehamn	1,429	1,396	1,389	— 33	— 7
Falköping	1,288	1,354	1,414	+ 66	+ 60
Laholm	1,261	1,252	1,256	— 9	+ 4
Askersund	1,256	1,310	1,360	+ 54	+ 50
Grenna	1,242	1,286	1,350	+ 44	+ 64
Falkenberg	1,198	1,212	1,208	+ 14	— 4
Norrtegel	1,194	1,211	1,287	+ 17	+ 76
Hjo	1,183	1,211	1,218	+ 28	+ 7
Hedemora	1,157	1,135	1,174	— 22	+ 39
Nora	1,133	1,209	1,254	+ 76	+ 45
Marstrand	1,121	1,198	1,238	+ 77	+ 40
Lindesberg	1,101	1,105	1,163	+ 4	+ 58

Tab. N:o 3 (forts.)

Städer.	Folkmängd d. 31 Dec. 1861.	Folkmängd d. 31 Dec. 1862.	Folkmängd d. 31 Dec. 1863.	Tillväxt under år 1862.	Tillväxt under år 1863.
Waxholm.....	1,035	1,010	991	— 25	— 19
Kongelf.....	951	952	967	+ 1	+ 15
Thorshälla.....	829	819	856	— 10	+ 37
Skanör.....	824	824	832	— 0	+ 8
Haparanda.....	786	822	877	+ 36	+ 55
Öregrund.....	684	698	723	+ 14	+ 25
Borgholm.....	683	701	748	+ 18	+ 47
Mariefred.....	661	683	684	+ 22	+ 1
Östhammar.....	580	585	608	+ 5	+ 23
Kongsbacka.....	535	522	499	— 13	— 23
Säter.....	507	518	520	+ 11	+ 2
Sigtuna.....	459	454	481	— 5	+ 27
Trosa.....	420	437	436	+ 17	— 1
Skellefteå.....	360	403	409	+ 43	+ 6
Falsterbo.....	312	307	310	— 5	+ 3

¹⁾ Då folkmängden och folktillökningen i Stockholm och Göteborg enligt Presterskapets uppgifter i så betydlig mån avvika från uppgifterna enligt mantalslängderna (jfr. här ofvan sid. 10—12), torde en öfersigt jemväl här af förhållandet enligt de sistnämnde längderna få anses opplyssande. Summariska folkmängdsbeloppet och årliga tillväxten utgjorde då enligt mantalslängderna:

	Folkm. d. 31 Dec. 1861.	Folkm. d. 31 Dec. 1862.	Folkm. d. 31 Dec 1863.	Tillväxt under år 1862.	Tillväxt under år 1863.
i Stockholm:	113,576	116,066	119,365	+ 2,490	+ 3,299
i Göteborg:	32,326	33,103	33,187	+ 777	+ 84

E. Fähræus.

7.

Statistiska upplysningar rörande Svenska kolonien S:t Barthelemy *).

a) Befolkning.

Huru hög folknummern var å S:t Barthelemy, när denna ö — tillhörande de små Antillerne i Westindien samt i längd utgörande omkring $1\frac{1}{2}$ Svensk mil men i bredd endast $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ deraf — år 1784 till följd af en traktat med Frankrike blef Sveriges besittning, låter sig svårligen, i brist af säkra uppgifter, bestämma; att densamma ännu vid början af detta sekel skulle uppgått till omkring 15,000 personer, såsom af åtskilliga författare uppgifves, är emellertid så mycket mindre troligt, som enligt den uppteckning, som skedde vid början af år 1803, hela folkmängden af både hvita, svarta och kulörta, i staden Gustavia och landet tillsammans, endast utgjorde 4,066, eller — om gående och kommande samt de som icke infunnit sig vid räkningen medtagas — i rund summa 5,000 personer, samt i den officiella uppgiften härom uttryckligen förklaras, att ehuru flere personer återflyttat från S:t Barthelemy till de kringliggande öarne med anledning af fredsslutet och bemälda ös handelsrörelse på de sista åren minskats, skilnaden mellan folkmängden år 1803 och hvad denna ansågs utgöra år 1800 var föga betydande. Enligt Guvernörens embetsrapport år 1812 utgjorde i Februari månad berörde år hela befolkningen å ön 5,482 personer, deraf 3,881 i staden och 1,601 å landsbygden. Vid derpå följande uppteckningar af folkmängden visade denna sig utgöra:

år 1821: 5,003,	år 1833: 3,720,	år 1847: 2,683,
» 1826: 4,016,	» 1835: 3,548,	» 1853: 2,684,
» 1828: 4,015,	» 1838: 2,963,	» 1854: 2,842,
» 1830: 4,394,	» 1840: 2,555,	» 1857: 2,901,
» 1831: 4,208,	» 1843: 2,509,	» 1860: 2,802,
» 1832: 4,078,	» 1846: 2,628,	» 1863: 2,834.

Det visar sig af denna summariska uppgift, att under hela perioden 1812—43, då kolonien stod under H. M. Konungens särskilda förvaltning, folkmängden — som visserligen redan förut var i fallande — ständigt sjönk (från 5,482 till 2,509 personer),

*: Följande uppgifter äro hufvudsakligen hemtade ur de i K. Finans-Depart. förvarade officiella handlingar äfvensom ur de deröfver upprättade sammandrag, som beredvilligt hållits tillhanda.

men att sedermera ön i detta hänseende småningom gått framåt, så att — med undantag för räkningen 1860 — hvarje folkräkning visat en om också obetydlig tillökning.

Förhållandet mellan antalet fria och slafvar samt mellan landt- och stadsbefolkning synes af följande sammanställning:

År.	I staden.		Å landet.		Summa.	
	Fria.	Slafvar.	Fria.	Slafvar.	Fria.	Slafvar.
1826.....	1,467	912	1,162	475	2,629	1,387
1830.....	1,786	861	1,260	487	3,046	1,348
1835.....	1,269	572	1,298	409	2,567	981
1840.....	857	244	1,098	356	1,955	600
1843.....	936	190	1,042	341	1,978	531
1846.....	943	210	1,162	313	2,105	523
1847.....	1,178	—	1,505	—	2,683	—
1853.....	1,158	—	1,526	—	2,684	—
1854.....	1,151	—	1,691	—	2,842	—
1857.....	1,137	—	1,764	—	2,901	—
1860.....	983	—	1,819	—	2,802	—
1863.....	967	—	1,867	—	2,834	—

Anm. De frigjorde (emanciperade) slafvarne utgjorde år 1857: 299, 1860: 199 och år 1863: 175.

Häraf framgår, att antalet *slafvar*, som ännu åren 1826 och 1830 utgjorde 1,387 och 1,348, starkt minskades, så att det år 1846 endast utgjorde 523; denna minskning visade sig isynnerhet i staden (från 912 till 210), medan å landsbygden slafantalet nedgick från 475 och 489 till 313. I fråga om befolkningsförhållandena mellan landsbygden och staden visar det sig i öfrigt, att stadsbefolkningen ständigt varit i sjunkande, under det landtfolket i allmänhet tillvuxit i antal. För förhållandet mellan de olika könen finnas uppgifterna särdeles ofullständiga ända till de sista folkräkningarne. År 1821 funnos i staden 1,403 personer af mankön och 2,005 af qvinkön, å landsbygden 740 af man- och 855 af qvinkön. Sedan år 1847 redovisas förhållandet, såsom synes af följande tablå, hvarvid den i staden ofta anmärkta stora öfvertaligheten för qvinkönet genast faller i ögonen och häntyder på den brist å arbetsförtjenst, som förefinnes i Gustavia.

Segelmakare	3.
Guldsmeder	3.
Grofsmed	1.
Murare, Snickare och Timmermän . . .	17.
Skräddare	6.
Skomakare	3.
Hattmakare	1.
Modekrämerska	1.
Kirurger	6.

Skolorna å ön utgjorde vid samma tid 5, under det vårdshuset och biljarder stego till 8, magasinerna till 64 och handelsbodarna till 37. Krogarnes antal var högst betydligt, och uppgifves ända till 237.

Engelska *språket* är i allmänhet gängse i staden och Franska språket på landet. Tillståndet bland landtfolket är sedan äldre tider fattigt, men behofven ej många och till följd af klimatet lätta att uppfylla. Öns förnämsta alster är bete och foder för boskap samt träd- och jordfrukter, hvadan trädgårdsodling och boskapsskötsel jemte fisket, som är ganska lönande vid öns kuster, utgöra de förnämsta näringsgrenarne.

b) Handel och sjöfart.

Beträffande *exporten* från ön under senast förflutne tid meddelas å följande sidor en öfversigt, omfattande tiden från 1856 till och med år 1862 och utvisande, att de förnämsta exportartiklarne hafva varit bomull, boskapsdjur, oxhudar, får- och getskinn, stråhattar, diverse frukter (såsom ananas och bananer), kalkoner och salt m. m. Medelvärdet af exporten utgjorde för berörde tiderymd 22,102 $\frac{1}{4}$ Spanska daler; största exporten ägde rum år 1858 samt den minsta åren 1861 och 1859.

Af en ännu befintlig förteckning öfver *inkommande och utgående fartyg* från hamnen vid Gustavia under perioden 1791—1799 finner man, att antalet af dylika, som under åren 1791 och 1792 endast utgjorde resp. 512 och 511, sedermera steg, så att år 1793 antalet fartyg belöpte sig till 977, 1794 till 1,155, 1795 till 1,568 och 1796 ytterligare höjdes till 1,739, hvarefter rörelsen aftog och ägde rum år 1797 med 1,530, år 1798 med 1,109 och år 1799 med 1,504 fartyg. Öfver sjöfartens tillstånd under sista tidskiftet meddelas nedanstående tabellariska öfversigt:

In- och utpasserade fartyg samt båtar, åren 1856—64.

Inpasserade fartyg.										Utpasserade fartyg.											
År.	Svenska.	Norska.	Danska.	Engelska.	Holländska.	Franska.	Belgiska.	f. Nya Grannada.	Summa.	Båtar.	Svenska.	Norska.	Danska.	Engelska.	Holländska.	Franska.	Belgiska.	Nord-Amert-kaniska.	f. Nya Grannada.	Summa.	Båtar.
1856	—	—	2 328	6 19	1 20	—	—	376 826	1	—	2 328	5 19	1 20	—	—	—	—	—	—	376 817	
1857	1	—	2 308	4 7	—	25	—	347 608	1	—	2 302	4 6	—	24	—	—	—	—	—	339 642	
1858	—	—	1 324	6 5	—	45	—	381 732	—	—	1 325	6 5	—	43	—	—	—	—	—	380 748	
1859	1	—	5 295	5 11	—	41	—	358 624	1	—	5 289	5 11	—	41	—	—	—	—	—	352 641	
1860	—	—	289	9 9	—	48	—	355 573	—	—	278	9 9	—	50	—	—	—	—	—	346 575	
1861	9	—	1 303	20 3	—	27	—	363 409	10	—	1 302	18 3	—	28	—	—	—	—	—	362 400	
1862	108	1	—	270 19 11	—	14	1	419 465	104	1	—	267 20 12	—	13	1	—	—	—	—	418 438	
1863	132	—	—	227 16 18	—	6	—	399 534	141	—	—	221 16 18	—	3	—	—	—	—	—	399 528	
1864	69	—	1 197	24 17	—	9	—	317 571	71	—	1 196	25 17	—	9	—	—	—	—	—	319 569	

c) Finanser.

Bland öns inkomst-titlar äro *Tull- och Hamnafgifterna* sedan gammalt de för kronan viktigaste; beloppet af denna inkomst utgjorde under nedanstående år:

År.	Spanska daler.	År.	Spanska daler.	År.	Spanska daler.
1791	825	1821	42,533	1843	5,328
92	852	22	28,215	44	5,470
93	1,874	23	12,686	45	6,217
94	2,913	24	10,722	46	6,096
95	3,515	25	7,398	47	5,997
96	6,270	26	8,978	48	5,883
97	6,805	27	24,678	49	5,152
98	8,302	28	34,954	50	4,416
99	13,006	29	29,988	51	3,550
1808	12,426	30	21,212	52	3,961
09	107,778	31	9,620	53	3,329
10	72,120	32	6,933	54	3,175
11	66,107	33	5,116	55	4,079
12	87,033	34	4,906	56	3,658
13	57,038	35	4,779	57	3,214
14	87,379	36	6,206	58	4,714
15	130,426	37	8,282	59	3,197
16	43,615	38	5,208	60	3,043
17	19,437	39	6,357	61	2,636
18	27,749	40	6,758	62	3,516
19	28,162	41	7,005	63	5,427
20	34,242	42	5,166	64	5,677

Rörande orsakerna till dessa högst betydliga vexlingar yttrar Koloniens nuvarande Guvernör i sin und. Embetsrapport den 26 Mars 1864:

«Den ofantliga skilnaden i inkomster under år 1808 (det s. k. Amerikanska embargoåret, då utförseln af lifsförnödenheter från de Förenta Staterna var hämmad och en nära nog allmän brist och hungersnöd lära hafva rådt i Westindien) och år 1809, då dessa voro 8- till 9-dubbla emot det föregående årets, till en del möjligen härflytande från marknadens öfverstockning efter utförselförbudets upphäfvande, torde väl vara ett bland de mest talande bevisen för konjunkturernas omisskänneliga inflytande uppå intraderna. Förberedelserna till fredsbrottet mellan England och Amerika, det mellan dessa magter sedermera utbrutna krig, den derefter inträdda allmänna freden och slutligen de Spanska Amerikanska Koloniernas uppresning mot moderlandet och sjelfständighetskrig förklara ock temligen nog samt fluktuationerna i tulluppbörden under de påföljde åren till och med år 1822. De derpå följande 4 dåliga åren samt derefter inträdda 4 goda kunna helt och hållet tillskrifvas, de förra Engelska kolonialhamnarnes öppnande för Amerikanska fartyg, som tillintetgjorde transitohandeln öfver denna Koloni såsom nederlagsplats, — de senare deremot bemälda hamnars tillslutande under sådana år. Handelns jemna aftagande och uppbördens graduella nedgående (ehuru med ett och annat undantag) ifrån och med år 1831 har varit en naturlig följd af ofvanberörde hamnars återöppnande med sagde års början och derefter permanenta tillgänglighet för Amerikanarne.»

Bland öns öfriga inkomster märkas: accismedel och krutpenningar, hvilka tillsammans för åren 1845—62 utgjordt 6,869 Sp. daler, men från och med 1863 icke mera förekomma i kronoräkenskaperna; karta-sigillatamedel (högst 84 daler, lägst 40 daler under perioden 1845—63); auktions och inventariiprocent, af hvilka isynnerhet den senare vissa år varit någorlunda betydlig; s. k. konseljintrader (afgifter för utfärdade sjöpass, naturalisationer m. m.); tomtören; sakören (för perioden 1845—63 tillsammans 6,507 daler) m. m. — Bland inkomsttitlarne förekommer icke någon, som afser *direkt* beskattning af öns innevånare, emedan någon dylik icke ägt rum under Sveriges herravälde annat än undantagsvis, t. ex. år 1856, då såväl kapitations- som egendomsskatt påbjöds för anskaffande af medel till en ny fängelsebyggnad.

Den betydligaste *utgiftstiteln* består af «aföningar» till Koloniens civila embets- och tjenstemän. Under år 1863 utgingo dessa med följande belopp, nemligen:

till Guvernören (tillika Justitiarie) . . .	Sp. daler	2,500.
» Guvernements-Sekreteraren	» »	200.
» Guvernements- och Garnisonsläkaren » »	» »	800.
» Räkenskapsföraren m. m.	» »	600.
» Fiskalen	» »	300.
» Domstolens ombud	» »	300.
» Ingeniören	» »	150.
» Tullförvaltaren	» »	700.
» Tullvaktmästaren	» »	300.
» Hamnmästaren	» »	200.
» Konseljens vaktdräng	» »	96.

Summa Sp. daler 6,146.

Dernäst i betydenhet komma utgifterna för Koloniens *försvarsverk*. Den sedan längre tid tillbaka bestående milisen reglerades närmare genom K. Brevet den 12 December 1828, så att den borde bestå af alla i Kolonien födda eller naturaliserade (fria) män, som aflagt trohetsed åt Konungen, fördelade i 4 kompanier, 2 å landsbygden och 2 i staden Gustavia. Kompanibefälet väljes af manskapet och bekräftas i sin värdighet af Kongl. Maj:t. Utom vid särskilda tillfällen, då en talrikare styrka finnes vara af nöden, äro vanligen af truppen till tjenstgöring å batteriet Gustaf III inkommanderade 3 korporaler och 18 man, hvaraf $\frac{1}{3}$ i tur bestrider den dagliga vakt-hållningen. Hela kostnaden för garnison och milis uppgick år 1863 till 3,553 Sp. daler.

Bland öfriga utgifter sistnämnde år märkas: anslag till möbler (d. v. s. underhåll af kronans möbler och husgeråd i s. k. Guvernementshuset) = 300 daler årligen; hushyreanslag (336 daler); uppbördsprovisioner samt andelar i konseljintrader och sakören; reparationskostnader å kronans hus i Gustavia, hvilka hus till det mesta äro af trä och år 1863 uppskattades till ett värde af 8,630 Sp. daler (deraf Guvernementshuset 4,500 daler); extra och tillfälliga utgifter m. m.

Följande summariska sammandrag utvisar i öfrigt Koloniens samtliga inkomster och utgifter samt remisser till Sverige eller tillskott derifrån, alltsedan år 1812.

År.	Inkomster. Sp. d.	Tillskott från Sverige. Sp. d.	Summa. Sp. d.	Utgifter. Sp. d.	Remisser till Sverige. Sp. d.	Summa. Sp. d.
1812.....	94,878	—	94,878	16,011	113,234	129,245
1813.....	70,877	—	70,877	20,536	11,867	32,403
1814.....	129,123	—	129,123	31,784	123,932	155,716
1815.....	139,628	—	139,628	44,151	118,395	162,546
1816.....	55,676	—	55,676	40,700	17,114	57,814
1817.....	29,628	—	29,628	26,006	1,411	27,417
1818.....	38,023	—	38,023	22,809	9,703	32,512
1819.....	48,205	—	48,205	28,906	15,585	44,491
1820.....	39,624	—	39,624	27,435	6,942	34,377
1821.....	52,189	—	52,189	27,229	32,345	59,574
1822.....	37,927	—	37,927	26,537	25,058	51,595
1823.....	22,377	—	22,377	25,414	1,255	26,669
1824.....	19,507	—	19,507	19,701	—	19,701
1825.....	11,908	—	11,908	14,361	—	14,361
1826.....	15,006	218	15,224	16,171	—	16,171
1827.....	29,675	—	29,675	17,194	6,597	23,791
1828.....	42,993	600	43,593	16,139	29,451	45,590
1829.....	39,282	1,765	41,047	17,277	20,087	37,364
1830.....	27,886	6,349	34,235	15,701	20,108	35,809
1831.....	15,069	422	15,491	17,933	—	17,933
1832.....	9,794	560	10,354	12,421	—	12,421
1833.....	7,887	9,788	17,175	16,347	—	16,347
1834.....	6,188	5,370	11,558	11,444	—	11,444
1835.....	6,404	3,057	9,461	9,444	—	9,444
1836.....	8,183	1,223	9,406	9,205	—	9,205
1837.....	9,732	—	9,732	9,452	—	9,452
1838.....	6,517	1,721	8,238	8,442	—	8,442
1839.....	8,316	3,092	11,408	11,478	—	11,478
1840.....	8,282	660	8,942	9,140	—	9,140
1841.....	8,533	581	9,114	8,885	—	8,885
1842.....	6,450	3,416	9,866	9,516	—	9,516
1843.....	6,762	1,861	8,623	9,742	—	9,742
1844.....	6,425	3,818	10,243	8,719	—	8,719
1845.....	7,573	468	8,041	9,269	—	9,269
1846.....	7,195	4,770	11,965	10,754	—	10,754
1847.....	7,933	2,967	10,900	9,913	—	9,913
1848.....	7,224	2,116	9,340	9,678	—	9,678
1849.....	6,265	4,086	10,351	10,854	—	10,854
1850.....	5,613	4,816	10,429	10,484	—	10,484
1851.....	4,669	5,284	9,953	9,676	—	9,676
1852.....	5,152	4,947	10,099	10,019	—	10,019
1853.....	4,189	5,163	9,352	9,470	—	9,470
1854.....	4,619	6,029	10,648	10,152	—	10,152
1855.....	4,885	4,643	9,528	9,760	—	9,760
1856.....	5,190	6,268	11,458	10,784	—	10,784
1857.....	3,788	6,884	10,672	10,884	—	10,884
1858.....	5,747	6,021	11,768	11,236	—	11,236
1859.....	4,067	6,741	10,808	10,887	—	10,887
1860.....	4,776	7,837	12,613	11,593	—	11,593
1861.....	3,707	10,733	14,440	16,281	—	16,281
1862.....	4,704	7,687	12,391	11,451	—	11,451
1863.....	6,053	5,842	11,895	11,748	—	11,748
Summa	1,161,803	147,803	1,309,606	811,123	553,084	1,364,207

Upp-

å ön St Barthélemys produkter, exporte-

År.	Annat.	Bananer.	Apelsiner.	Pistacier.	Pumpor.	Potatis.	Yams.	Farin Manioc.	Cocos-nötter.	Acajou-nötter.	Lemoner.	Tamarinder.	Bomulströ.	Bomull.	Grauo.	Sandsten.	Sköldpadskal.	Sköldpaddor.
	Dussin.	Klasar.	Styck.	T:r.	Duss.	T:r.	T:r.	T:r.	St.	T:r.	T:r.	T:r.	T:r.	Skålp.	T:r.	St.	Sklp.	St.
1856	53,378	3,201	—	24	16½	—	36	—	—	2½	11	—	—	2,670	—	—	—	—
1857	47,678	3,024	—	26	51	489	15	22½	—	2	6½	—	52	—	—	—	—	—
1858	95,429	3,705	—	13½	9½	102	23	—	—	—	2	—	—	3,600	—	—	—	15
1859	40,596	3,706	3,550	7	13	82	—	—	—	—	—	—	—	3,531	—	—	—	8
1860	54,370	2,116	—	1	—	—	—	—	83	—	—	—	—	1,104	25½	160	19	3
1861	36,473	886	—	22	101	119	—	—	—	—	—	—	—	1,741	—	—	73½	1
1862	41,176	1,386	—	58	26	17	65	—	400	—	3	15	—	11,535	—	—	84	2

gift

rade under loppet af nedannämnde år. (Se sid. 259).

Oxudar.	Får- och Gekikinn.	Stårhatter.	Salt.	Kalk.	Saltad Fisk.	Sug-Fisk.	Hästar.	Oxar och Kor.	Kalvar.	Får.	Gedder.	Svin.	Kalkoner.	Höns.	Ägg.	Skarpselse.	Tullvärde.	
																	Spaniska Daler.	Cent.
Sklp.	Duss.	Duss.	Tir.	Tir.	Tir.	Styck.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	Duss.	Styck.	Sklp.	Tir.	
930	155½	4,520	1,740	90	—	—	13	42	61	522	32	194	99	43½	—	340	—	22,330 66
st.68	156½	4,208	1,508	—	—	—	15	106	38	402	23	374	173	64½	9 korgar	—	—	21,738 7
st.26	137½	2,270	2,366	105	—	—	6	74	21	338	54	195	130	44	—	—	6	31,162 58
345	166	3,042	2,157	—	16	—	7	108	19	374	58	302	138	17	1,050st.	—	3	18,273 8
176½	161½	3,410	2,888	—	2	—	4	117	19	383	39	92	73	28	600st.	—	—	21,491 47
225	121	4,593	2,896	5	—	10,000	8	77	13	369	28	335	57	20	—	—	10½	17,845 44
428	333	5,954	3,477	—	—	—	9	73	12	526	54	359	118	73	4,800st.	—	—	21,875 68

E. Fähræus.

8.

Folkmängd, vigde, födde, döde m. m. i hvarje län
och dess städer sedan Svenska tabellverkets
början år 1749.

(Forts. från föreg. häfte sid. 164.)

Jönköpings Län.

	Folkmängd.			Deraf äkta par.	Hushåll.
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
År 1750	48,898	54,855	103,753	19,536	
» 1751	50,235	56,082	106,317	20,269	17,131
» 1754	51,594	56,935	108,529	20,456	17,530
» 1757	52,650	58,021	110,671	20,886	
» 1760	53,706	59,107	112,813	21,321	
» 1763	54,763	60,194	114,957	21,760	17,718
» 1766	56,092	60,246	116,338	21,625	18,082
» 1769	55,136	60,790	115,926	22,138	17,984
» 1772	54,933	60,627	115,560	21,625	19,379
» 1795	54,416	58,912	113,328	20,863	17,246
» 1800	54,899	59,581	114,480	21,338	17,120
» 1805	55,705	61,676	117,381	21,347	23,015
deraf å landet	53,695	59,130	112,825	20,682	22,571
» i städerna	2,010	2,546	4,556	665	444
» 1810	54,940	61,191	116,131	21,647	23,634
deraf å landet	52,882	58,579	111,461	20,987	22,720
» i städerna	2,058	2,612	4,670	660	914
» 1815	55,833	61,729	117,562	21,674	23,976
deraf å landet	53,530	58,978	112,508	20,984	23,439
» i städerna	2,303	2,751	5,054	690	537
» 1820	57,851	63,703	121,554	22,793	24,929
deraf å landet	55,542	60,700	116,242	21,977	23,940
» i städerna	2,309	3,003	5,312	816	989
» 1825	62,174	67,822	129,996	25,131	25,948
deraf å landet	59,619	64,433	124,052	24,227	24,793
» i städerna	2,555	3,389	5,944	904	1,155
» 1830	65,742	71,736	137,478	24,942	27,469
deraf å landet	63,053	68,133	131,186	24,050	26,327
» i städerna	2,689	3,603	6,292	892	1,142

	Folkmängd.			Deraf ähta par.	Hushåll.
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
År 1835	69,538	75,315	144,853	25,671	28,474
deraf å landet	66,776	71,595	138,371	24,824	27,284
» i städerne	2,762	3,720	6,482	847	1,190
» 1840	72,391	78,086	150,477	25,756	29,115
deraf å landet	69,354	73,946	143,300	24,883	27,776
» i städerne	3,037	4,140	7,177	873	1,339
» 1845	75,478	81,510	156,988	26,499	30,512
deraf å landet	72,261	77,234	149,495	25,550	29,121
» i städerne	3,217	4,276	7,493	949	1,391
» 1850	78,518	84,908	163,426	27,485	31,830
deraf å landet	74,690	79,960	154,650	26,305	30,052
» i städerne	3,828	4,948	8,776	1,180	1,778
» 1855	80,095	86,496	166,591	28,109	32,995
deraf å landet	75,906	80,952	156,858	27,789	30,941
» i städerne	4,189	5,544	9,733	1,320	2,054
» 1860	82,183	88,828	171,011	29,955	40,177*)
deraf å landet	77,577	82,904	160,481	28,347	37,390
» i städerne	4,606	5,924	10,530	1,608	2,787
» 1861	83,578	90,187	173,765		
deraf å landet	78,780	84,073	162,853		
» i städerne	4,798	6,114	10,912		
» 1862	84,963	91,388	176,351		
deraf å landet	79,900	85,099	164,999		
» i städerne	5,063	6,289	11,352		
» 1863	86,663	92,942	179,605		
deraf å landet	81,273	86,370	167,643		
» i städerne	5,390	6,572	11,962		
» 1864	87,751	93,933	181,684		
deraf å landet	82,054	87,076	169,130		
» i städerne	5,697	6,857	12,554		

*) Jfr Stat. Central-Byråns und. Berättelse för åren 1856—60. Afd. 2, sid xxxiii—xxxvi.

Jönköpings Län.

År	Vägar par.	Lefvande födde.			Deraf öftra.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S:a.			Tv.	Tr.	F:r.	m.	q.	S:a.	Spelt-mordare.	Drunk-nade.
År 1749.....	816	1,455	1,414	2,869						915	1,057	1,972		
» 1750.....	961	1,976	1,726	3,702						1,198	1,185	2,383		
» 1751.....	977	2,067	1,993	4,060	78	99	45	1	—	1,215	1,282	2,497	1	7
» 1752.....	823	1,629	1,596	3,225	63	58	34	—	—	1,324	1,395	2,719	3	17
» 1753.....	824	1,775	1,630	3,405	59	64	44	1	—	1,074	998	2,072	1	16
» 1754.....	1,008	1,985	1,857	3,842	65	72	30	1	—	1,256	1,302	2,558	4	27
» 1755.....	1,018	2,087	1,937	4,024	67	83	65	3	—	1,314	1,384	2,698	—	22
» 1756.....	937	2,031	1,926	3,957	67	66	55	1	—	1,253	1,267	2,520	2	21
» 1757.....	706	1,580	1,429	3,009	44	83	33	1	—	1,225	1,289	2,514	1	4
» 1758.....	839	1,858	1,786	3,644	44	71	27	—	—	1,336	1,449	2,785	2	9
» 1759.....	953	1,889	1,611	3,500	46	53	35	—	—	1,108	1,194	2,302	3	17
» 1760.....	905	1,659	1,653	3,312	47	68	41	1	—	815	959	1,774	—	9
» 1761.....	996	1,849	1,700	3,549	59	87	54	—	—	1,152	1,296	2,448	—	21
» 1762.....	897	1,948	1,847	3,795	70	82	48	—	—	1,419	1,582	3,001	1	13
» 1763.....	762	1,737	1,602	3,339	39	67	31	3	—	1,213	1,365	2,578	5	12
» 1764.....	771	1,757	1,658	3,415						1,323	1,460	2,783		
» 1765.....	780	1,777	1,714	3,491	52	77	68	1	—	1,432	1,556	2,988	6	7
» 1766.....	948	1,817	1,700	3,517	47	61	57	—	—	1,265	1,257	2,522	1	10
» 1767.....	915	2,089	1,964	4,053	64	76	60	—	—	1,315	1,286	2,601	1	9
» 1768.....	944	1,937	1,852	3,789	88	92	50	—	—	1,452	1,476	2,928	1	11
» 1769.....	897	1,765	1,732	3,497	82	86	40	—	—	1,508	1,724	3,232	1	12
» 1770.....	766	1,801	1,682	3,483	74	89	45	—	—	1,408	1,514	2,922	1	6
» 1771.....	853	1,783	1,738	3,521	61	62	46	—	—	1,380	1,393	2,773	1	11
» 1772.....	828	1,638	1,508	3,146	76	70	52	—	—	1,623	1,647	3,270	3	13
» 1773.....	711	1,108	1,131	2,239	36	39	30	1	—	2,356	2,410	4,766	1	11
» 1795.....	768	1,709	1,724	3,433	110	73	49	—	—	1,352	1,367	2,719	1	17
» 1796.....	854	1,861	1,797	3,658	98	89	53	1	—	1,259	1,380	2,639	5	18
» 1797.....	826	1,959	1,866	3,825	120	109	67	—	—	1,165	1,233	2,398	—	12
» 1798.....	902	1,903	1,720	3,623	123	105	51	1	—	1,161	1,156	2,317	—	25
» 1799.....	723	1,761	1,633	3,394	117	113	51	2	—	1,373	1,320	2,693	3	9
» 1800.....	806	1,434	1,381	2,815	87	80	48	—	—	1,750	1,812	3,562	2	10
» 1801.....	780	1,680	1,542	3,222	119	70	60	—	—	1,343	1,428	2,771	8	19
» 1802.....	870	1,738	1,684	3,422	110	76	63	—	—	1,263	1,263	2,526	5	9
deraf å landet....	846	1,670	1,629	3,299	94	73	60	—	—	1,180	1,191	2,371	5	8
» i städerna	24	68	55	123	16	3	3	—	—	83	72	155	—	1

	Välgde par.	Lefvande födde.			Deraf öfka.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S:a.			Tv.	Tr.	Fr.	m.	q.	S:a.	Stofv. mörkare.	Drunk. nade.
År 1803	913	1,708	1,591	3,299	133	116	47	—	—	1,220	1,176	2,396	3	12
deraf å landet...	882	1,664	1,528	3,192	111	112	47	—	—	1,165	1,109	2,274	3	11
» i städerne	31	44	63	107	22	4	—	—	—	55	67	122	—	1
År 1804	870	1,878	1,847	3,725	139	124	68	—	—	1,252	1,274	2,526	7	17
deraf å landet	837	1,811	1,789	3,600	119	119	67	—	—	1,188	1,220	2,408	6	16
» i städerne	33	67	58	125	20	5	1	—	—	64	54	118	1	1
År 1805	1,012	1,807	1,849	3,656	146	88	46	1	—	1,103	1,171	2,274	3	11
deraf å landet...	974	1,746	1,771	3,517	119	82	40	1	—	1,042	1,102	2,144	3	9
» i städerne	38	61	78	139	27	6	6	—	—	61	69	130	—	2
År 1806	881	1,726	1,693	3,419	163	106	54	—	—	1,455	1,549	3,004	3	19
deraf å landet...	844	1,656	1,609	3,265	131	100	51	—	—	1,383	1,471	2,854	3	16
» i städerne	37	70	84	154	32	6	3	—	—	72	78	150	—	3
År 1807	942	1,788	1,695	3,483	138	109	59	—	—	1,405	1,336	2,741	2	22
deraf å landet...	912	1,717	1,621	3,338	114	107	57	—	—	1,333	1,283	2,616	2	19
» i städerne	30	71	74	145	24	2	2	1	—	72	53	125	—	3
År 1808	908	1,813	1,649	3,462	144	81	53	—	—	2,704	2,630	5,334	3	12
deraf å landet...	868	1,743	1,580	3,323	124	77	50	—	—	2,544	2,482	5,026	3	10
» i städerne	40	70	69	139	20	4	3	—	—	160	148	308	—	2
År 1809	1,037	1,635	1,678	3,313	121	57	42	—	—	1,325	1,290	2,615	4	14
deraf å landet...	986	1,584	1,600	3,184	94	56	41	—	—	1,241	1,194	2,495	3	14
» i städerne	51	51	78	129	27	1	1	—	—	84	96	120	1	—
År 1810	1,215	2,015	1,883	3,898	145	106	61	1	—	1,561	1,616	3,177	2	10
deraf å landet .	1,165	1,942	1,811	3,753	121	103	60	1	—	1,487	1,515	3,002	1	10
» i städerne	50	73	72	145	24	3	1	—	—	74	101	175	1	—
År 1811	1,136	2,013	1,984	3,997	173	106	73	1	—	1,529	1,494	3,023	7	25
deraf å landet .	1,092	1,924	1,910	3,834	146	103	69	1	—	1,461	1,421	2,852	5	21
» i städerne	44	89	74	163	27	3	4	—	—	68	73	141	2	4
År 1812	1,054	1,952	1,873	3,825	182	88	59	1	—	1,719	1,877	3,596	4	17
deraf å landet...	1,020	1,868	1,777	3,645	140	84	59	1	—	1,600	1,750	3,350	3	16
» i städerne	34	84	96	180	42	4	—	—	—	119	127	246	1	1
År 1813	784	1,673	1,594	3,267	134	91	56	2	—	1,589	1,457	3,046	4	19
deraf å landet...	739	1,603	1,524	3,127	106	89	53	2	—	1,529	1,395	2,924	4	19
» i städerne	45	70	70	140	28	2	3	—	—	60	62	122	—	—
År 1814	698	1,695	1,674	3,369	133	95	63	—	—	1,356	1,390	2,746	5	28
deraf å landet...	663	1,616	1,588	3,204	105	91	59	—	—	1,285	1,299	2,584	5	28
» i städerne	35	79	86	165	28	4	4	—	—	71	91	162	—	—
År 1815	1,107	2,058	2,022	4,080	148	106	64	—	—	1,111	1,298	2,409	3	18

	Vägo par.	Lefvande födde.			Deraf öftra.	Döfödde.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf		
		m.	q.	S:a.			Tr.	Tr.	Fr.	m.	q.	S:a.	mördare.	Self-näde.	Drunk.
deraf å landet...	1,061	1,979	1,932	3,911	119	99	64	—	—	1,052	1,221	2,273	3	17	
» i städerna	46	79	90	169	29	7	—	—	—	59	77	136	—	1	
År 1816	1,087	2,045	2,003	4,048	187	121	76	—	—	1,150	1,167	2,317	4	19	
deraf å landet...	1,057	1,959	1,920	3,879	145	108	73	—	—	1,083	1,105	2,188	4	15	
» i städerna	30	86	83	169	42	13	3	—	—	67	62	129	—	4	
År 1817	1,004	2,035	1,881	3,916	174	111	50	1	—	1,330	1,336	2,666	3	21	
deraf å landet...	959	1,949	1,799	3,748	144	108	50	—	—	1,255	1,250	2,505	3	21	
» i städerna	45	86	82	168	30	3	—	1	—	75	86	161	—	—	
År 1818	1,040	2,139	2,021	4,160	156	86	48	—	—	1,364	1,358	2,722	1	20	
deraf å landet...	1,002	2,048	1,937	3,985	117	80	47	—	—	1,295	1,280	2,575	1	18	
» i städerna	38	91	84	175	39	6	1	—	—	69	78	147	—	2	
År 1819	1,031	2,018	1,910	3,928	149	98	64	1	—	1,828	1,910	3,738	2	24	
deraf å landet...	984	1,936	1,825	3,761	113	93	63	1	—	1,744	1,821	3,565	2	19	
» i städerna	47	82	85	167	36	5	1	—	—	84	89	173	—	5	
År 1820	1,027	1,941	1,937	3,878	163	100	62	—	—	1,386	1,375	2,761	4	15	
deraf å landet...	971	1,883	1,851	3,734	129	96	61	—	—	1,295	1,279	2,574	3	14	
» i städerna	56	58	86	144	34	4	1	—	—	91	96	187	1	1	
År 1821	1,050	2,216	2,049	4,265	147	133	66	—	—	1,285	1,383	2,668	7	29	
deraf å landet...	1,015	2,115	1,951	4,066	115	124	62	—	—	1,199	1,318	2,517	7	27	
» i städerna	35	101	98	151	32	9	4	—	—	86	65	151	—	2	
År 1822	1,110	2,267	2,096	4,363	195	106	70	—	1	1,313	1,282	2,595	7	25	
deraf å landet...	1,060	2,174	1,984	4,158	148	99	68	—	1	1,236	1,212	2,448	6	23	
» i städerna	50	93	112	205	47	7	2	—	—	77	70	147	1	2	
År 1823	1,093	2,322	2,297	4,619	220	122	70	1	—	1,149	1,155	2,304	1	13	
deraf å landet...	1,035	2,210	2,187	4,397	168	119	69	1	—	1,084	1,099	2,183	1	12	
» i städerna	58	112	110	222	52	3	1	—	—	65	56	121	—	1	
År 1824	1,070	2,199	2,097	4,296	186	109	67	—	—	1,250	1,229	2,479	4	33	
deraf å landet...	1,025	2,108	2,002	4,110	149	104	65	—	—	1,181	1,166	2,347	3	31	
» i städerna	45	91	95	186	37	5	2	—	—	69	63	132	1	2	
År 1825	1,013	2,422	2,276	4,698	145	125	76	—	—	1,136	1,123	2,259	5	29	
deraf å landet...	966	2,320	2,172	4,492	114	117	72	—	—	1,068	1,062	2,130	5	26	
» i städerna	47	102	104	206	31	8	4	—	—	68	61	129	—	3	
År 1826	1,007	2,258	2,249	4,507	181	114	77	2	—	1,338	1,250	2,588	7	28	
deraf å landet...	964	2,160	2,135	4,295	138	110	72	1	—	1,245	1,163	2,408	7	28	
» i städerna	43	98	114	212	43	4	5	1	—	93	87	180	—	—	
År 1827	906	2,069	1,978	4,047	156	109	53	1	—	1,128	1,151	2,279	5	18	
deraf å landet...	857	1,982	1,898	3,880	124	103	51	1	—	1,061	1,072	2,133	5	17	

	Välgde par.	Lefvande födde.			Deraf öfka.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S:a.			Tv.	Tr.	F:r.	m.	q.	S:a.	Sjale motväre.	Dunknade.
deraf i städerne	49	87	80	167	32	6	2	—	—	67	79	146	—	1
År 1828	1,071	2,403	2,238	4,641	134	133	60	2	—	1,354	1,290	2,644	9	32
deraf å landet...	1,011	2,294	2,150	4,444	101	130	58	2	—	1,253	1,193	2,446	8	28
» i städerne	60	109	88	197	33	3	2	—	—	101	97	198	1	4
År 1829	982	2,498	2,347	4,845	165	136	70	1	—	1,742	1,708	3,450	5	35
deraf å landet...	931	2,404	2,238	4,642	140	132	70	1	—	1,645	1,622	3,267	5	34
» i städerne	51	94	109	203	25	4	—	—	—	97	86	183	—	1
År 1830	982	2,275	2,185	4,460	157	127	52	—	—	1,404	1,373	2,777	6	28
deraf å landet...	943	2,188	2,104	4,292	123	122	52	—	—	1,342	1,292	2,634	6	25
» i städerne	39	87	81	168	24	5	—	—	—	62	81	143	—	3
År 1831	999	2,235	2,061	4,296	133	123	64	—	—	1,362	1,311	2,673	5	27
deraf å landet...	950	2,139	1,979	4,118	100	117	60	—	—	1,288	1,230	2,518	5	25
» i städerne	49	96	82	178	33	6	4	—	—	74	81	155	—	2
År 1832	1,003	2,299	2,153	4,452	141	106	61	—	—	1,262	1,317	2,579	6	25
deraf å landet...	965	2,220	2,065	4,285	116	101	59	—	—	1,182	1,244	2,426	6	23
» i städerne	38	79	88	167	25	5	2	—	—	80	73	153	—	2
År 1833	1,036	2,450	2,256	4,706	162	125	80	1	1	1,396	1,432	2,828	11	32
deraf å landet...	987	2,368	2,145	4,513	127	119	74	1	1	1,308	1,337	2,645	11	31
» i städerne	49	82	111	193	35	6	6	—	—	88	95	183	—	1
År 1834	1,061	2,439	2,281	4,720	159	139	65	3	—	1,645	1,646	3,291	8	31
deraf å landet...	1,008	2,335	2,177	4,512	118	135	62	3	—	1,303	1,236	2,539	7	27
» i städerne	53	104	104	208	41	4	3	—	—	342	410	752	1	4
År 1835	1,008	2,349	2,234	4,583	156	126	65	1	—	1,173	1,114	2,287	8	28
deraf å landet...	948	2,247	2,148	4,395	122	121	64	1	—	1,103	1,050	2,153	7	28
» i städerne	60	102	86	188	34	5	1	—	—	70	64	134	1	—
År 1836	993	2,251	2,263	4,514	158	133	64	—	—	1,276	1,304	2,580	9	44
deraf å landet...	931	2,132	2,183	4,315	121	127	61	—	—	1,183	1,227	2,410	7	44
» i städerne	62	119	80	199	37	6	3	—	—	93	77	170	2	—
År 1837	930	2,260	2,166	4,426	153	113	58	—	—	1,566	1,542	3,108	6	28
deraf å landet...	874	2,166	2,069	4,235	109	109	57	—	—	1,468	1,475	2,943	6	26
» i städerne	56	94	97	191	44	4	1	—	—	98	67	165	—	2
År 1838	822	2,178	2,070	4,248	164	97	59	1	—	1,414	1,322	2,736	9	21
deraf å landet...	780	2,082	1,970	4,052	125	93	59	1	—	1,345	1,257	2,602	6	19
» i städerne	42	96	100	196	39	4	—	—	—	69	65	134	3	2
År 1839	895	2,137	2,077	4,214	150	118	66	—	—	1,407	1,442	2,849	15	21
deraf å landet...	854	2,038	1,987	4,025	112	114	64	—	—	1,300	1,345	2,645	13	18
» i städerne	41	99	90	189	38	4	2	—	—	107	97	204	2	3

	Välgde par.	Lefvande födde.			Deraf öftra.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S:a.			Tv.	Tr.	F:r.	m.	q.	S:a.	Sjelf-mördare.	Drunk-mäde.
År 1840	957	2,533	2,291	4,824	212	124	65	1	—	1,394	1,423	2,817	11	29
deraf å landet...	920	2,424	2,189	4,613	160	122	60	1	—	1,296	1,308	2,604	10	25
» i städerna	37	109	102	211	52	2	5	—	—	98	115	213	1	4
År 1841	999	2,134	2,229	4,363	176	127	57	—	—	1,238	1,313	2,551	10	28
deraf å landet...	946	2,037	2,132	4,169	145	120	56	—	—	1,164	1,229	2,393	9	25
» i städerna	53	97	97	194	31	7	1	—	—	74	84	158	1	3
År 1842	1,013	2,263	2,278	4,541	237	116	56	1	—	1,496	1,593	3,089	6	36
deraf å landet...	961	2,168	2,183	4,351	185	110	54	1	—	1,396	1,486	2,882	4	32
» i städerna	52	95	95	190	52	6	2	—	—	100	107	207	2	4
År 1843	1,063	2,345	2,277	4,622	218	152	57	—	—	1,566	1,506	3,072	4	35
deraf å landet...	1,021	2,255	2,166	4,421	175	144	55	—	—	1,482	1,418	2,900	4	30
» i städerna	42	90	111	201	43	8	2	—	—	84	88	172	—	5
År 1844	1,014	2,414	2,294	4,708	202	133	71	1	—	1,459	1,420	2,879	2	25
deraf å landet...	966	2,297	2,203	4,500	151	129	70	1	—	1,365	1,335	2,700	1	24
» i städerna	48	117	91	208	51	4	1	—	—	94	85	179	1	1
År 1845	1,064	2,300	2,326	4,626	210	124	65	—	—	1,242	1,270	2,512	12	22
deraf å landet...	1,019	2,184	2,242	4,426	161	117	63	—	—	1,164	1,193	2,357	11	19
» i städerna	45	116	84	200	49	7	2	—	—	78	77	155	1	3
År 1846	1,005	2,410	2,216	4,626	228	145	69	—	—	1,525	1,456	2,981	4	24
deraf å landet...	955	2,304	2,112	4,416	188	134	62	—	—	1,411	1,356	2,767	2	22
» i städerna	50	106	104	210	40	11	7	—	—	114	100	214	2	2
År 1847	1,014	2,390	2,283	4,673	224	156	69	2	—	1,509	1,536	3,045	5	19
deraf å landet...	955	2,295	2,155	4,450	174	145	66	2	—	1,419	1,429	2,848	4	15
» i städerna	59	95	128	223	50	11	3	—	—	90	107	197	1	4
År 1848	1,079	2,379	2,222	4,601	222	156	72	—	—	1,330	1,345	2,675	7	42
deraf å landet...	1,023	2,276	2,108	4,384	171	147	70	—	—	1,245	1,265	2,510	7	39
» i städerna	56	103	114	217	51	9	2	—	—	85	80	165	—	3
År 1849	1,189	2,530	2,442	4,972	272	149	59	1	—	1,530	1,436	2,966	8	32
deraf å landet...	1,108	2,396	2,335	4,731	225	142	56	1	—	1,433	1,356	2,789	7	29
» i städerna	81	134	107	241	47	7	3	—	—	97	80	177	1	3
År 1850	1,145	2,491	2,353	4,844	267	152	65	1	—	1,411	1,260	2,671	9	40
deraf å landet...	1,072	2,345	2,210	4,555	204	149	63	1	—	1,303	1,183	2,486	8	34
» i städerna	73	146	143	289	63	3	2	—	—	108	77	185	1	6
År 1851	1,188	2,606	2,490	5,096	270	141	52	2	—	1,589	1,531	3,120	7	40
deraf å landet...	1,118	2,483	2,344	4,827	214	129	51	2	—	1,488	1,416	2,904	7	38
» i städerna	70	123	146	269	56	12	1	—	—	101	115	216	—	2
År 1852	1,081	2,438	2,255	4,693	271	162	56	—	—	1,662	1,588	3,250	10	39

	Vigle par.	Lefvande födde.			Deraf öfka.	Döfde.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf		Drunk- made.
		m.	q.	S:a.			Tv.	Tr.	F:r.	m.	q.	S:a.	Stof- märke.	Deraf	
deraf å landet...	1,027	2,312	2,120	4,432	216	148	54	—	—	1,542	1,466	3,008	9	37	
» i städerne	54	126	135	261	55	14	2	—	—	120	122	242	1	2	
År 1853	1,189	2,505	2,406	4,911	276	143	69	2	—	1,648	1,836	3,484	8	30	
deraf å landet...	1,122	2,378	2,270	4,618	226	137	63	2	—	1,396	1,543	2,939	7	29	
» i städerne	67	127	136	263	50	6	6	—	—	252	293	545	1	1	
År 1854	1,254	2,796	2,684	5,480	311	190	68	1	—	1,643	1,692	3,335	11	22	
deraf å landet...	1,156	2,659	2,540	5,199	254	175	62	1	—	1,537	1,538	3,075	9	21	
» i städerne	98	137	144	281	57	15	6	—	—	106	154	260	2	1	
År 1855	1,244	2,605	2,396	5,001	304	175	75	1	—	1,584	1,631	3,215	7	14	
deraf å landet...	1,156	2,452	2,234	4,686	246	166	68	1	—	1,455	1,470	2,925	7	12	
» i städerne	88	153	162	315	58	9	7	—	—	129	161	290	—	2	
År 1856	1,250	2,743	2,604	5,347	259	173	80	—	—	1,639	1,666	3,305	3	25	
deraf å landet...	1,155	2,554	2,463	5,017	205	159	76	—	—	1,515	1,531	3,046	3	23	
» i städerne	95	189	141	330	54	14	4	—	—	124	135	259	—	2	
År 1857	1,244	2,831	2,684	5,515	297	163	74	—	—	4,342	4,171	8,513	8	17	
deraf å landet...	1,165	2,629	2,517	5,146	234	146	70	—	—	4,059	3,862	7,921	6	17	
» i städerne	79	202	167	369	63	17	4	—	—	283	309	592	2	—	
År 1858	1,450	2,879	2,763	5,642	298	188	66	2	—	1,769	1,828	3,597	5	13	
deraf å landet...	1,343	2,711	2,612	5,323	242	175	60	2	—	1,636	1,681	3,317	5	18	
» i städerne	107	168	151	319	56	13	6	—	—	133	147	280	—	—	
År 1859	1,521	3,024	2,905	5,929	309	205	73	1	—	1,420	1,368	2,788	1	25	
deraf å landet...	1,423	2,829	2,712	5,541	242	183	68	1	—	1,318	1,244	2,562	1	23	
» i städerne	98	195	193	388	67	22	5	—	—	102	124	226	—	2	
År 1860	1,456	3,121	2,956	6,077	350	202	83	—	—	1,298	1,245	2,543	7	11	
deraf å landet...	1,355	2,924	2,731	5,655	274	183	76	—	—	1,211	1,146	2,357	5	10	
» i städerne	101	197	225	422	76	19	7	—	—	87	99	186	2	1	
År 1861	1,251	2,959	2,821	5,780	307	170	80	1	—	1,367	1,362	2,729	7	38	
deraf å landet...	1,157	2,763	2,617	5,380	252	159	74	1	—	1,250	1,215	2,465	6	36	
» i städerne	94	196	204	400	55	11	6	—	—	117	147	264	1	2	
År 1862	1,320	3,096	2,981	6,077	333	191	79	1	—	1,729	1,732	3,461	13	21	
deraf å landet...	1,231	2,853	2,781	5,634	276	175	71	1	—	1,570	1,541	3,111	12	17	
» i städerne	89	243	200	443	57	16	8	—	—	159	191	350	1	4	
År 1863	1,349									1,446	1,427	2,873			
deraf å landet...	1,260									1,327	1,299	2,626			
» i städerne	89									119	128	247			

Kronobergs Län.

	Folkmängd.			Deraf äkt. par.	Hushåll.
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
År 1751	32,184	35,099	67,283	13,086	10,649
» 1754	32,948	36,169	69,117	13,556	10,860
» 1757	33,576	36,474	70,050	13,830	10,739
» 1760	34,173	36,694	70,867	13,637	11,008
» 1763	34,677	37,704	72,351	13,826	9,000
» 1766	35,108	38,600	73,708	14,300	11,634
» 1769	36,748	39,187	75,935	13,941	11,834
» 1772	35,564	38,655	74,219	14,564	11,403
» 1795	41,005	44,762	85,767	16,411	13,309
» 1800	41,921	45,683	87,604	16,570	13,624
» 1805	42,636	46,995	89,631	16,640	18,058
deraf å landet	42,118	46,325	88,443	16,488	17,893
» i staden	518	670	1,188	152	165
» 1810	42,726	47,251	89,977	17,015	17,654
deraf å landet	42,199	46,550	88,749	16,850	17,485
» i staden	527	701	1,228	165	169
» 1815	43,693	48,187	91,880	17,265	18,377
deraf å landet	43,103	47,383	90,486	17,078	18,139
» i staden	590	804	1,394	187	238
» 1820	45,794	50,225	96,019	17,875	18,578
deraf å landet	45,142	49,355	94,497	17,669	18,309
» i staden	652	870	1,522	206	269
» 1825	49,204	53,505	102,709	18,949	20,320
deraf å landet	48,485	52,526	101,011	18,746	20,035
» i staden	719	979	1,698	203	285
» 1830	52,407	56,334	108,741	19,439	21,326
deraf å landet	51,512	55,157	106,669	19,187	20,982
» i staden	895	1,177	2,072	252	344
» 1835	55,197	58,959	114,156	20,026	21,807
deraf å landet	54,248	57,737	111,985	19,781	21,449
» i staden	949	1,222	2,171	245	358
» 1840	58,659	62,795	121,454	21,327	23,361
deraf å landet	57,634	61,478	119,112	21,052	22,955
» i staden	1,025	1,317	2,342	275	406

	Folkmängd.			Der af äkte par.	Hushåll.
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
År 1845	62,599	66,587	129,186	21,894	24,671
deraf å landet	61,559	65,274	126,833	21,605	24,299
» i staden	1,040	1,313	2,353	289	372
» 1850	66,128	70,495	136,623	22,902	26,500
deraf å landet	65,001	68,957	133,958	22,577	26,023
» i staden	1,127	1,538	2,665	325	477
» 1855	69,519	74,188	143,707	24,026	27,773
deraf å landet	68,286	72,461	140,747	23,664	27,347
» i staden	1,233	1,727	2,960	362	426
» 1860	73,632	78,593	152,225	25,842	35,900
deraf å landet	72,280	76,716	148,996	25,464	35,223
» i staden	1,352	1,877	3,229	378	677
» 1861	74,890	79,795	154,685		
deraf å landet	73,539	77,914	151,453		
» i staden	1,351	1,881	3,232		
» 1862	75,752	80,575	156,327		
deraf å landet	74,352	78,643	152,995		
» i staden	1,400	1,932	3,332		
» 1863	77,262	81,777	159,039		
deraf å landet	75,761	79,760	155,521		
» i staden	1,501	2,017	3,518		
» 1864	78,112	82,485	160,597		
deraf å landet	76,576	80,447	157,023		
» i staden	1,536	2,038	3,574		

¹⁾ Jfr Stat. Central-Byråns und. Berättelse för åren 1856—60. Afd. 2, sid xxxiii—xxxvi.

²⁾ I de för år 1864 å landet och hela länet uppförda tal har folkmängden i Lenhofda och Ekeberga socknar, i saknad af nödige upplysningar, måst upptagas enligt uppgifterna för år 1863.

Kronobergs Län.

	Vigde par.	Lefvande födde.			Doraf öfka.	Dödfödda.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf		
		m	q.	S.a.			Tv.	Tr.	F.r.	m.	q.	S.a.	Stelf. mödrare.	Druck. made.	
År 1749.....	593	1,171	1,160	2,331						759	863	1,622			
» 1750.....	591	1,308	1,306	2,614						750	721	1,471			
» 1751.....	550	1,336	1,267	2,603	66	87	24	1	—	800	874	1,674	2	8	
» 1752.....	592	1,285	1,202	2,487	47	53	28	—	—	799	785	1,581	—	12	
» 1753.....	534	1,238	1,173	2,411	45	40	26	2	—	810	849	1,659	1	7	
» 1754.....	615	1,306	1,293	2,599	59	72	32	1	—	1,026	1,064	2,090	1	11	
» 1755.....	662	1,396	1,396	2,792	45	78	34	—	—	1,067	1,129	2,196	4	10	
» 1756.....	629	1,393	1,295	2,688	42	71	29	—	—	806	807	1,613	1	16	
» 1757.....	531	1,171	1,172	2,343	45	61	26	1	—	733	776	1,499	—	9	
» 1758.....	458	1,218	1,210	2,428	29		29	1	—	998	1,004	2,002	2	11	
» 1759.....	600	1,148	1,089	2,237	33		33	1	—	679	754	1,433	—	8	
» 1760.....	532	1,399	1,282	2,681	58	60	35	1	—	548	620	1,168	—	5	
» 1761.....	625	1,176	1,160	2,336	34	65	35	—	—	745	826	1,571	1	17	
» 1762.....	531	1,274	1,220	2,494	59	66	34	1	—	866	1,021	1,887	1	11	
» 1763.....	608	1,266	1,270	2,536	48	47	42	1	—	1,043	1,081	2,124	—	5	
» 1764.....	596	1,434	1,324	2,758	64	57	35	—	—	908	903	1,811	1	17	
» 1765.....	527	1,188	1,103	2,291	41	49	26	1	—	993	952	1,945	—	16	
» 1766.....	577	1,304	1,303	2,607	58	—	38	—	—	955	951	1,906	1	23	
» 1767.....	619	1,323	1,335	2,658	51	85	35	—	—	913	908	1,821	1	12	
» 1768.....	651	1,357	1,226	2,583	52	69	35	—	—	822	857	1,679	—	17	
» 1769.....	586	1,190	1,198	2,388	51	69	34	—	—	1,064	1,069	2,133	—	14	
» 1770.....	582	1,266	1,172	2,438	41	60	30	1	—	969	987	1,956	—	13	
» 1771.....	489	1,255	1,176	2,431	36	42	23	—	—	869	886	1,755	1	14	
» 1772.....	517	1,127	1,077	2,204	35	27	19	2	—	1,569	1,682	3,251	—	6	
» 1773.....	600	1,070	1,033	2,103	33	26	22	2	—	1,787	1,811	3,598	1	6	
» 1795.....	544	1,372	1,280	2,652	90	68	51	—	—	1,128	1,158	2,286	—	14	
» 1796.....	674	1,481	1,382	2,863	99	69	57	—	—	950	851	1,801	3	16	
» 1797.....	654	1,566	1,488	3,054	95	108	61	—	—	1,045	1,057	2,102	3	16	
» 1798.....	670	1,607	1,477	3,084	125	90	43	1	—	900	944	1,844	—	21	
» 1799.....	532	1,375	1,277	2,652	88	74	44	—	—	1,158	1,145	2,303	—	10	
» 1800.....	677	1,345	1,207	2,552	92	58	45	1	—	1,202	1,212	2,414	—	19	
» 1801.....	604	1,374	1,424	2,798	105	90	48	—	—	983	1,003	1,986	2	12	
» 1802.....	705	1,351	1,315	2,666	100	83	32	—	—	1,078	1,083	2,161	—	13	
deraf å landet...	695	1,333	1,306	2,639	97	82	31	—	—	1,059	1,063	2,122	—	12	
» i staden...	10	18	9	27	3	1	1	—	—	19	20	39	—	1	

	Vigde par.	Lefvande födde.			Deraf okta.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf	
		m.		S:a.			Tv.	Tr.	F:r.	m.	q.	S:a.	Slöf. mörkta.	Drunk. nade.
År 1803	727	1,431	1,298	2,729	93	89	32	—	—	998	1,044	2,042	2	10
deraf å landet...	721	1,410	1,283	2,693	82	88	32	—	—	977	1,020	1,997	1	10
» i staden...	6	21	15	36	11	1	—	—	—	21	24	45	1	—
År 1804	706	1,545	1,474	3,019	118	57	38	—	—	987	1,038	2,025	1	18
deraf å landet...	692	1,533	1,458	2,991	115	57	37	—	—	971	1,020	1,991	—	—
» i staden...	14	12	16	28	3	—	1	—	—	16	18	34	—	—
År 1805	730	1,466	1,371	2,837	122	59	39	2	—	968	964	1,932	1	17
deraf å landet...	727	1,449	1,350	2,799	117	59	39	2	—	952	947	1,899	1	16
» i staden...	3	17	21	38	5	—	—	—	—	16	17	33	—	1
År 1806	671	1,546	1,508	3,054	130	69	42	—	—	1,267	1,286	2,553	—	17
deraf å landet...	666	1,528	1,499	3,027	126	68	42	—	—	1,249	1,261	2,510	—	17
» i staden...	5	18	9	27	4	1	—	—	—	18	25	43	—	—
År 1807	857	1,567	1,518	3,085	134	67	46	—	—	1,206	1,299	2,505	1	17
deraf å landet...	845	1,553	1,492	3,045	128	67	46	—	—	1,188	1,278	2,466	1	17
» i staden...	12	14	26	40	6	—	—	—	—	18	21	39	—	—
År 1808	748	1,575	1,464	3,039	130	73	36	—	—	1,503	1,441	2,944	3	15
deraf å landet...	743	1,552	1,435	2,987	122	71	35	—	—	1,480	1,408	2,888	3	14
» i staden...	5	23	29	52	8	2	1	—	—	23	33	56	—	1
År 1809	654	1,351	1,282	2,633	115	66	9	—	—	1,437	1,369	2,806	5	19
deraf å landet...	647	1,338	1,264	2,602	112	66	9	—	—	1,423	1,355	2,778	5	19
» i staden...	7	13	18	31	3	—	—	—	—	14	14	28	—	—
År 1810	955	1,771	1,648	3,419	139	75	53	—	—	1,496	1,614	3,110	—	14
deraf å landet...	934	1,741	1,626	3,367	131	75	53	—	—	1,476	1,589	3,065	—	14
» i staden...	21	30	22	52	8	—	—	—	—	20	25	45	—	—
År 1811	947	1,787	1,698	3,485	177	83	54	1	—	1,485	1,452	2,937	2	17
deraf å landet...	926	1,768	1,672	3,440	170	82	54	1	—	1,462	1,431	2,893	2	16
» i staden...	21	19	26	45	7	1	—	—	—	23	21	44	—	1
År 1812	845	1,591	1,519	3,110	147	64	43	—	—	1,372	1,443	2,815	3	17
deraf å landet...	839	1,568	1,495	3,063	140	64	43	—	—	1,341	1,423	2,764	3	16
» i staden...	16	23	24	47	7	—	—	—	—	31	20	51	—	1
År 1813	525	1,362	1,303	2,665	97	55	56	—	—	1,038	975	2,013	—	17
deraf å landet...	515	1,338	1,283	2,621	88	55	56	—	—	1,028	966	1,994	—	17
» i staden...	10	24	20	44	9	—	—	—	—	10	9	19	—	—
År 1814	540	1,423	1,324	2,747	95	61	49	1	—	1,185	1,167	2,352	1	17
deraf å landet...	528	1,408	1,301	2,709	91	60	49	1	—	1,163	1,144	2,307	1	17
» i staden...	12	15	23	38	4	1	—	—	—	22	23	45	—	—
År 1815	739	1,797	1,673	3,470	156	89	55	3	—	965	1,035	2,000	—	14

	Värdet par.	Levande födde.			Deraf öfka.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S:a.			Tv.	Tr.	Fr.	m.	q.	S:a.	Drottare.	Drunk. nade.
deraf å landet...	731	1,773	1,652	3,425	151	85	55	3	—	946	1,021	1,967	—	14
» i staden...	8	24	21	45	5	4	—	—	—	19	14	33	—	—
År 1816	838	1,625	1,654	3,279	173	88	63	2	—	1,167	1,207	2,374	2	18
deraf å landet...	826	1,602	1,627	3,229	166	86	62	2	—	1,145	1,172	2,317	2	17
» i staden...	12	23	27	50	7	2	1	—	—	22	35	57	—	1
År 1817	795	1,823	1,649	3,472	159	79	49	—	—	1,066	1,116	2,182	—	12
deraf å landet...	783	1,797	1,619	3,416	150	78	48	—	—	1,050	1,099	2,149	—	12
» i staden...	12	26	30	56	9	1	1	—	—	16	17	33	—	—
År 1818	892	1,877	1,692	3,569	174	79	62	—	—	1,172	1,202	2,374	—	14
deraf å landet...	876	1,847	1,664	3,511	164	78	61	—	—	1,144	1,180	2,324	—	13
» i staden...	16	30	28	58	10	1	1	—	—	28	22	50	—	1
År 1819	762	1,709	1,697	3,406	165	113	57	—	—	1,324	1,306	2,630	3	17
deraf å landet...	747	1,683	1,676	3,359	154	111	57	—	—	1,298	1,284	2,582	3	16
» i staden...	15	26	21	47	11	2	—	—	—	26	22	48	—	1
År 1820	728	1,732	1,680	3,412	133	85	46	—	—	973	952	1,925	3	27
deraf å landet...	721	1,713	1,654	3,367	128	85	45	—	—	943	936	1,879	3	26
» i staden...	7	19	26	45	5	—	1	—	—	30	16	46	—	1
År 1821	754	1,788	1,766	3,554	143	74	37	—	—	1,229	1,190	2,419	7	20
deraf å landet...	735	1,765	1,747	3,512	138	73	37	—	—	1,204	1,174	2,378	7	20
» i staden...	19	23	19	42	5	1	—	—	—	25	16	41	—	—
År 1822	914	1,841	1,725	3,566	158	80	52	—	—	1,143	1,155	2,298	3	38
deraf å landet...	900	1,821	1,708	3,529	155	80	52	—	—	1,130	1,139	2,269	3	37
» i staden...	14	20	17	37	3	—	—	—	—	13	16	29	—	1
År 1823	877	1,995	1,854	3,849	154	87	46	—	—	1,053	1,052	2,105	2	25
deraf å landet...	861	1,971	1,837	3,808	149	85	46	—	—	1,039	1,039	2,078	2	25
» i staden...	16	24	17	41	5	2	—	—	—	14	13	27	—	—
År 1824	877	1,990	1,798	3,788	149	99	62	—	—	1,039	1,055	2,094	3	60
deraf å landet...	858	1,962	1,773	3,735	140	96	60	—	—	1,013	1,040	2,053	3	58
» i staden...	19	28	25	53	9	3	2	—	—	26	15	41	—	2
År 1825	845	1,922	1,935	3,857	152	96	50	—	—	1,067	1,028	2,095	1	31
deraf å landet...	825	1,892	1,910	3,802	141	92	47	—	—	1,044	1,017	2,061	1	30
» i staden...	20	30	25	55	11	4	3	—	—	23	11	34	—	1
År 1826	757	1,947	1,820	3,767	142	103	61	1	—	1,227	1,314	2,541	2	27
deraf å landet...	745	1,922	1,791	3,713	133	101	61	1	—	1,202	1,292	2,494	2	26
» i staden...	12	25	29	54	9	2	—	—	—	25	22	47	—	1
År 1827	712	1,773	1,744	3,517	141	83	43	1	—	1,081	1,133	2,214	1	14
deraf å landet...	704	1,754	1,713	3,467	129	83	42	1	—	1,054	1,112	2,166	1	13

	Vägte par.	Lefvande födde.			Deraf oäkta.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S.a.			Tv.	Tr.	Fr.	m.	q.	S.a.	Stift. motvänder.	Drank. mado.
deraf i staden...	8	19	31	50	12	—	1	—	—	27	21	48	—	1
År 1828	810	1,977	1,927	3,904	104	97	56	—	—	1,199	1,155	2,354	3	35
deraf å landet...	791	1,955	1,907	3,862	101	96	54	—	—	1,173	1,135	2,308	3	34
» i staden...	19	22	20	42	3	1	2	—	—	26	20	46	—	1
År 1829	823	2,049	2,025	4,074	147	113	71	1	—	1,511	1,481	2,992	9	26
deraf å landet...	811	2,024	1,996	4,020	133	112	71	1	—	1,482	1,462	2,944	9	26
» i staden...	12	25	29	54	14	1	—	—	—	29	19	48	—	—
År 1830	777	2,059	2,021	4,080	142	105	63	—	—	1,351	1,355	2,716	5	24
deraf å landet...	757	2,035	1,996	4,031	135	103	62	—	—	1,338	1,335	2,673	5	24
» i staden...	20	24	25	49	7	2	1	—	—	23	20	43	—	—
År 1831	725	1,862	1,791	3,653	144	113	45	—	—	1,388	1,385	2,773	1	16
deraf å landet...	713	1,828	1,761	3,589	134	110	45	—	—	1,372	1,372	2,741	1	16
» i staden...	12	34	30	64	10	3	—	—	—	16	13	29	—	—
År 1832	768	1,959	1,790	3,749	140	101	53	1	—	1,270	1,344	2,614	2	28
deraf å landet...	751	1,926	1,754	3,680	133	98	53	1	—	1,242	1,308	2,550	2	28
» i staden...	17	33	36	69	7	3	—	—	—	28	36	64	—	—
År 1833	813	2,042	1,928	3,970	157	122	54	1	—	1,332	1,240	2,572	—	32
deraf å landet...	796	2,011	1,902	3,913	143	120	53	1	—	1,299	1,215	2,514	—	32
» i staden...	17	31	26	57	14	2	1	—	—	33	25	58	—	—
År 1834	847	2,157	2,012	4,169	172	98	71	—	—	1,188	1,133	2,321	2	34
deraf å landet...	837	2,126	1,980	4,106	161	96	71	—	—	1,158	1,081	2,239	2	34
» i staden...	10	31	32	63	11	2	—	—	—	30	52	82	—	—
År 1835	778	1,971	1,896	3,867	156	110	51	1	—	1,063	1,050	2,113	3	21
deraf å landet...	769	1,936	1,867	3,803	141	109	50	1	—	1,044	1,029	2,073	3	21
» i staden...	9	35	29	64	15	1	1	—	—	19	21	40	—	—
År 1836	765	1,994	1,891	3,885	161	98	44	—	—	1,130	1,095	2,225	4	28
deraf å landet...	754	1,961	1,865	3,826	149	97	44	—	—	1,107	1,082	2,189	4	28
» i staden...	11	33	26	59	12	1	—	—	—	23	13	36	—	—
År 1837	735	2,105	1,941	4,016	165	114	55	1	—	1,341	1,301	2,642	7	25
deraf å landet...	725	2,066	1,918	3,981	153	111	54	1	—	1,328	1,277	2,605	7	24
» i staden...	10	39	23	62	12	3	1	—	—	13	24	37	—	1
År 1838	689	1,870	1,807	3,677	172	132	54	—	—	1,280	1,288	2,568	1	30
deraf å landet...	682	1,818	1,780	3,623	165	128	52	—	—	1,251	1,264	2,515	1	30
» i staden...	7	22	27	49	7	4	2	—	—	29	24	53	—	—
År 1839	850	1,993	1,933	3,926	177	119	56	1	—	1,158	1,197	2,355	3	13
deraf å landet...	834	1,966	1,904	3,870	170	115	54	1	—	1,137	1,177	2,314	3	13
» i staden...	16	27	29	56	7	4	2	—	—	21	20	41	—	—

	Välgde par.	Lefvande födde.			Deraf okäta.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S:a.			Tv.	Tr.	Fr.	m.	q.	S:a.	Stof-mördare.	Drunknade.
År 1840	846	2,199	2,142	4,341	219	134	75	—	—	1,149	1,203	2,352	4	24
deraf å landet...	826	2,157	2,115	4,272	199	130	74	—	—	1,121	1,185	2,306	4	23
» i staden...	20	42	27	69	20	4	1	—	—	28	18	46	—	1
År 1841	806	2,038	1,920	3,958	188	126	60	—	—	1,217	1,229	2,446	4	19
deraf å landet...	786	2,005	1,887	3,892	174	126	60	—	—	1,194	1,203	2,397	4	18
» i staden...	20	33	33	66	14	—	—	—	—	23	26	49	—	1
År 1842	795	2,157	1,964	4,121	224	132	52	—	—	1,334	1,296	2,630	2	30
deraf å landet...	778	2,125	1,943	4,068	216	131	52	—	—	1,305	1,270	2,575	2	29
» i staden...	17	32	21	53	8	1	—	—	—	29	26	55	—	1
År 1843	831	2,133	2,042	4,175	216	102	47	—	—	1,175	1,250	2,425	3	18
deraf å landet...	822	2,092	2,008	4,100	198	101	47	—	—	1,151	1,217	2,368	3	18
» i staden...	9	41	34	75	18	1	—	—	—	24	33	57	—	—
År 1844	909	2,205	2,127	4,332	241	150	47	1	—	1,315	1,225	2,540	4	24
deraf å landet...	891	2,178	2,105	4,283	232	147	47	1	—	1,296	1,208	2,504	3	24
» i staden...	18	27	22	49	9	3	—	—	—	19	17	36	1	—
År 1845	887	2,224	2,131	4,355	285	136	66	2	—	1,230	1,167	2,397	6	17
deraf å landet...	865	2,195	2,097	4,292	277	135	64	2	—	1,206	1,152	2,358	6	17
» i staden...	22	29	34	63	8	1	2	—	—	24	15	39	—	—
År 1846	880	2,140	2,047	4,187	270	117	62	1	—	1,414	1,413	2,827	3	28
deraf å landet...	853	2,107	2,020	4,127	256	113	61	1	—	1,384	1,389	2,773	3	28
» i staden...	27	33	27	60	14	4	1	—	—	30	24	54	—	—
År 1847	782	2,057	2,038	4,095	230	117	57	2	—	1,452	1,455	2,907	11	19
deraf å landet...	771	2,028	1,998	4,026	222	116	57	2	—	1,418	1,423	2,841	11	19
» i staden...	11	29	40	69	8	1	—	—	—	34	32	66	—	—
År 1848	950	2,104	2,101	4,205	237	119	54	—	—	1,201	1,303	2,504	4	23
deraf å landet...	925	2,076	2,068	4,144	221	117	53	—	—	1,170	1,276	2,446	4	23
» i staden...	25	28	33	61	16	2	1	—	—	31	27	58	—	—
År 1849	996	2,516	2,358	4,874	322	192	63	1	—	1,155	1,148	2,303	2	34
deraf å landet...	970	2,477	2,322	4,799	310	185	62	—	—	1,135	1,134	2,269	2	33
» i staden...	26	39	36	75	12	7	1	1	—	20	14	34	—	1
År 1850	957	2,366	2,274	4,640	311	180	61	—	—	1,251	1,152	2,403	7	39
deraf å landet...	939	2,328	2,233	4,561	295	175	60	—	—	1,223	1,130	2,353	7	39
» i staden...	18	38	41	79	16	5	1	—	—	28	22	50	—	—
År 1851	973	2,353	2,246	4,599	303	155	71	1	—	1,472	1,373	2,845	6	31
deraf å landet...	956	2,300	2,209	4,509	278	149	68	1	—	1,443	1,350	2,793	6	31
» i staden...	17	53	37	90	25	6	3	—	—	29	23	52	—	—
År 1852	858	2,453	2,274	4,727	322	143	56	2	—	1,429	1,412	2,841	5	34

	Yngde par.	Lefvande födde.			Deraf okänt.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomne med			Döde.			Deraf		
		m.	q.	Ska.			Tv.	Tr.	Fr.	m.	q.	Ska.	Stef. inbörda.	Stef. nåde.	Drunk.
deraf å landet...	837	2,413	2,229	4,642	300	139	56	2	—	1,389	1,378	2,767	4	33	
» i staden...	21	40	45	85	22	4	—	—	—	40	34	74	1	1	
År 1853	922	2,279	2,301	4,580	314	145	66	1	—	1,276	1,273	2,549	7	23	
deraf å landet...	910	2,242	2,272	4,514	300	139	65	1	—	1,250	1,257	2,507	7	22	
» i staden...	12	37	29	66	14	6	1	—	—	26	16	42	—	1	
År 1854	979	2,499	2,373	4,872	332	143	63	1	—	1,113	1,115	2,228	2	21	
deraf å landet...	964	2,449	2,326	4,775	311	143	63	1	—	1,094	1,097	2,191	2	20	
» i staden...	15	50	47	97	21	—	—	—	—	19	18	37	—	1	
År 1855	943	2,427	2,314	4,741	301	126	66	2	—	1,251	1,382	2,633	7	12	
deraf å landet...	927	2,394	2,272	4,666	283	121	63	2	—	1,227	1,353	2,580	7	12	
» i staden...	16	33	42	75	18	5	3	—	—	24	29	53	—	—	
År 1856	994	2,470	2,353	4,823	308	159	49	3	—	1,361	1,442	2,803	4	14	
deraf å landet...	974	2,426	2,308	4,734	284	157	49	3	—	1,331	1,406	2,737	4	13	
» i staden...	20	44	45	89	24	2	—	—	—	30	36	66	—	1	
År 1857	982	2,528	2,401	4,929	333	145	72	—	—	1,430	1,455	2,885	4	16	
deraf å landet...	953	2,476	2,360	4,836	314	140	70	—	—	1,400	1,427	2,827	4	16	
» i staden...	29	52	41	93	19	5	2	—	—	30	28	58	—	—	
År 1858	1,049	2,625	2,442	5,067	360	135	48	1	—	1,636	1,561	3,197	7	29	
deraf å landet...	1,028	2,567	2,397	4,964	330	130	48	1	—	1,598	1,521	3,119	7	29	
» i staden...	21	58	45	103	30	5	—	—	—	38	40	78	—	—	
År 1859	1,135	2,656	2,604	5,260	370	169	55	—	—	1,453	1,433	2,886	4	33	
deraf å landet...	1,114	2,606	2,558	5,164	346	161	53	—	—	1,427	1,402	2,829	4	32	
» i staden...	21	50	46	96	24	8	2	—	—	26	31	57	—	1	
År 1860	1,137	2,736	2,705	5,441	355	171	76	1	—	1,227	1,309	2,536	6	21	
deraf å landet...	1,112	2,675	2,655	5,330	330	168	76	1	—	1,204	1,287	2,491	6	21	
» i staden...	25	61	50	111	25	3	—	—	—	23	22	45	—	—	
År 1861	1,060	2,661	2,496	5,157	328	191	61	1	—	1,242	1,255	2,497	9	34	
deraf å landet...	1,043	2,619	2,444	5,063	301	180	61	1	—	1,214	1,229	2,443	8	34	
» i staden...	17	42	52	94	27	11	—	—	—	28	26	54	1	—	
År 1862	1,044	2,675	2,530	5,205	330	164	58	—	—	1,732	1,788	3,520	7	18	
deraf å landet...	1,022	2,618	2,485	5,103	310	160	57	—	—	1,702	1,755	3,457	7	18	
» i staden...	22	57	45	102	20	4	1	—	—	30	33	63	—	—	
År 1863	1,077									1,233	1,276	2,509			
deraf å landet...	1,058									1,200	1,245	2,445			
» i staden...	19									33	31	64			

Anm. De tomma kolumnerna häntyda på bristande uppgifter i tabellverket. Från och med 1774 t. o. m. 1794 funnos endast stiftsammandrag tillgängliga, hvaran länssredogörelse för denna tid ej kan lemnas. Uppgifterna för Kronobergs län åren 1749 och 1750 äro hemtade ur Wargentins manuskript.

L—g, E. F., M—l—.

9.

Folkmängden i Stockholms särskilda församlingar vid slutet af år 1864, enligt summariska uppgifter från vederbörande Pastors-embeten.

	Den 31 December 1864.
Kongl. Hof-församlingen.....	2,133
» Svea Lifgardets församling.....	1,223
» Lifgardets till häst d:o	735
» Andra Lifgardets d:o	1,202
» Svea Artilleri-Reg. d:o	1,321
» Sappör-Korpsens d:o	210
Skeppsholms församling.....	1,173
S:t Nikolai eller Storkyrko-församlingen.....	12,859
S:t Clarse församling.....	16,452
S:t Jakobs och Johannis församling.....	15,885
S:t Mariæ Magdalensæ d:o	16,958
S:t Katharinæ d:o	19,489
Ulricæ Eleonoræ eller Kungsholms församling.....	5,619
Hedvig Eleonoræ eller Ladugårdslands d:o	16,278
Adolf Fredriks församling.....	11,563
Tyska församlingen.....	2,084
Finska d:o	1,542
Danviks d:o	304
Sabbatsbergs fattighus, Enkehuset m. fl. inrättningar.....	488
I Fängelserna, — ej annorstädes kyrkoskrifne.....	41
Främmande trosförvandter.....	1,017
Summa	128,576

E. F.

Sparbankerna i Sverige.

Bland inrättningar, som hafva till föremål att underlätta sjelfverksamheten och omtanken för framtiden medelst nyttiggörande af det öfverskott, som fliten och hushållsaktigheten kunnat bereda, intaga *Sparbankerna* ett utmärkt rum. Årsbarn med vårt århundrade, hafva de dock hufvudsakligen under dettas sistförflutna decennier utvecklat sin stora betydelse, under omisskännelig inflytelse af de genomgripande sociala förändringar, som, småningom förberedda inom det vetenskapliga och politiska lifvet, oemotståndligt genomgå alla kulturländer. Under det å ena sidan individens oberoende, hans rättighet att göra sin förmåga gällande, alltmer betryggas, och tillfälle derigenom för honom öppnas att åt sig bereda ekonomiskt välstånd, gifves dock å andra sidan knappast någon förvärfsgren, der icke antingen den fria täflan medför möjligheten att duka under för den öfverlägsna skickligheten, eller kapitaltillgången gynnar den ene till förfång för den andre, eller machinkraften kan göra handkraften obehöflig, eller förändrade konjunkturer, allmänna eller enskilda kriser o. s. v. kunna vålla arbetslöshet. Ju mer dagligt arbete är villkoret för dagligt bröd, desto hårdare drabbar ock sjukdomen, som hindrar arbetsförtjenst.

Erfarenheten af dessa och dylika förhållanden har i Sparbankerna framkallat ett botemedel mot deras vådliga följder. Detta först *) och måhända ännu mest anlitade medlet att af den goda dagens äfven ringa besparing bereda en tillgång för framtida behof är numera visserligen icke det enda, hvarigenom af arbetarens lilla sparpenning åt honom kan beredas ekonomiskt oberoende. Men det torde ej ligga något misstag uti den åsigten, att den erfarenhet, som Sparbankerna spridt bland millioner delägare derom, att de samlade besparingarna lemnat en så välkommen hjälp i behofvets stund och blifvit en så mäktig häfstång för företagsamheten, utgjort ett förberedande villkor för många af de storartade föreningar och inrättningar, hvilka numera flerstädes uppstått och ådagalagt, huru de många små

*) Slutna, till vissa korporationer, skrån o. d. begränsade, kassor, oftast med obligatorisk inbetalning, för att bereda hjälp vid sjukdom, dödsfall o. d. räknas sin tillvaro från århundraden tillbaka, men deras välgörande verksamhet är naturligtvis begränsad till ett relativt ringa antal personer, och i ganska många fall har arbetsfriheten numera upplöst dem.

bäckar, af hvilka hvar och en för sig snart skulle spårlöst för-sina, kunna ledas tillsammans, så att de bilda en drifkraft, genom hvars rätta användande de samhällsviktigaste ändamål kunna ernås. Flera af dessa inrättningar afse nemligen ej blott att åt hvarje delägare för sig och de sina bereda hjälp vid tillfälliga behof, utan ock att af besparingar bilda fonder, genom hvilka af delägarne sjelfve och för deras egen räkning kunna grundas och drifvas industriella företag, afsedda dels att hufvudsakligen fylla egna behof, dels för föryttring till allmänheten, o. s. v.

Den ståndpunkt, hvarpå sparbanksinrättningen i ett land befinner sig, är sålunda otvifvelaktigt ej blott ett slags mätare af förmögenhetstillståndet och än mer af den sparsamhet och omtanka, som åt detta kunna bereda den säkraste förkofran, utan lemnar ock en ledning för omdömet om och i hvad mån samhället kan hafva att motse de välgörande frukterna af de små kapitalernas, de små arbetsbesparingarnas, association i den ena eller andra af de former och afsigter, genom hvilka både åt den enskilde och åt samhället beredes det säkraste värn mot pauperismen. Sparbankernas talrikhet och flitiga anlitage för insättningar är otvifvelaktigt ett af de bästa bevisen, att folket är genomträngdt af den sanningen, att flit och hushållsaktighet utgöra villkoret för enskildt och allmänt västånd. De vexlande beloppen af insättningar i och uttagningar ur Sparbankerna lemna ock den bästa ledning för bedömandet af den mer eller mindre vidsträckt inflytelsen af vexlande skördar, handels- och industrikonjunkturer m. m.

En fortgående statistisk öfversigt öfver Sparbankernas verksamhet erbjuder alltså stort intresse, och källor för en sådan finnas visserligen i de räkenskaper, som inom hvarje Sparbank föras och till granskning af utsedde revisorer årligen böra föreläggas. Men något åliggande för Sparbankerna att tillhandahålla dessa räkenskaper eller att meddela upplysningar för den officiella statistikens behof förefinnes ej i Sverige. Äfven då, såsom oftast torde vara fallet, revisionsberättelser, innehållande öfversigt öfver Sparbankens ställning, befordras till trycket, sker detta dels i tidningar, dels på annat sätt, som gör dylika redogörelser svåråtkomliga, så att någon fullständig samling af dem ej torde någonstades finnas. För att emellertid förbereda en sådan och derigenom äfven en möjlighet till statistiska öfversigter utan behof att för hvarje gång särskildt besvara Sparbanks-styrelserne med meddelandet af nödige uppgifter, anhölls redan år 1859 genom Cirkulärbref till samtliga Kongl.

Maj:ts Befallningshafvande, att från alla de verk och inrättningar inom länet, hvilka från tryck utgifva särskilda berättelser och förvaltningsredogörelser, åt Statistiska Central-Byråns Bibliothek måtte förskaffas exemplar i så fullständiga serier, som kunde erhållas.

I följd häraf har visserligen inom Statistiska Central-Byrån kunnat bildas en samling af Reglementen och Revisionsberättelser för en mängd af Rikets Sparbanker, men hoppet att härpå kunna grunda statistiska öfversigter har måst öfvergifvas, emedan dylika meddelanden för en stor del Sparbanker helt och hållet uteblifvit. För att emellertid på annan väg bereda en önskvärd upplysning öfver Sparbankernas verksamhet, föreslogs år 1861 i sammanhang med frågan om förändrade föreskrifter för K. M. Befallningshafvandes femårsberättelser jemväl ett formulär för uppgifter rörande Sparbankerna, omfattande för hvar och en af dem: benämning, stiftelseår, antal delägare, dessas kapital, Sparbankens eget kapital, samt af delägarne insatte och uttagne belopp. I följd af Kongl. Maj:ts Nädiga bifall till detta förslag hafva nämnde uppgifter alltså för femårsperioden 1856—1860 blifvit tillgänglige och offentliggjorde uti Bidrag till Sveriges officiella Statistik, Litt. H., Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser, 1856—1860.

Den Komité, som af Kongl. Maj:t den 26 Okt. 1858 förordnades för att bland annat anställa undersökning af landets ekonomiska och finansiella ställning från året 1834, hade ock redan år 1858 genom infortrade specifika uppgifter från Sparbankerna beredt tillgång till den statistiska öfversigt i detta ämne, som finnes meddelad uti Komiténs den 9 Febr. 1863 afgifna underdåniga betänkande, och som till större delen omfattar tiden före nyssnämnda Länsstyrelsernes femårsberättelser.

Sedan erfarenheten ådagalagt behofvet af några förändringar i de formulärblanketter, enligt hvilka uppgifterna till Kongl. Maj:ts Bef:des femårsberättelser för 1856—60 blifvit insamlade, erhöll jemväl med vederbörligt tillstånd formuläret för framtida uppgifter från Sparbankerna en något förändrad lydelse, så att der bland annat upptogs en klassifikation af delägarne efter deras vid hvarje års slut innestående behållning.

Efter skedd utdelning af formulärblanketterna till Länsstyrelsernas blifvande femårsberättelse syntes nu erbjuda sig ett gynnsamt tillfälle att med minsta besvär för vederbörande bereda tillgång till en *årlig* statistisk öfversigt öfver Sparbankerna. I Cirkulär af den 14 Mars 1864 anhölls alltså, att

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ville hos Sparbanks-Styrelserna utverka, att, med begagnande af de utdelade formulärblanketterna, uppgifter meddelades Statistiska Central-Byrån på en gång för åren 1861—1863 och sedermera årligen, inom kortaste tid, som för bemålde Styrelser vore lämplig.

Förhoppningen att inom året 1864 kunna framlägga redogörelsen för nästföregångna 3 år blef emellertid sviken. Dels saknades nemligen ännu vid nämnde års utgång uppgifter från åtskilliga Sparbanker, dels hade, beträffande en stor mängd bland de inkomna uppgifterna, vid granskning befunnits, än att den ingående balansen, vare sig af delägare eller kapital, ej stämde med Läns-Styrelsernas sist afgifna femårsberättelser, än att åtskilliga andra summor visade sig ej sins emellan öfverensstämma. Det blef sålunda oundgängligt, att härom med Sparbanks-Styrelserne ingå i skriftvexling och underkasta sig den deraf vållade ytterligare tidsutdräkten. Denna har tyvärr blifvit ganska lång, då t. o. m. ännu i Oktober 1865 ej få önskvärda och begärda upplysningar saknas, oaktadt Statist. Central-Byrån till deras erhållande begagnat alla de utvägar, hvartill den varit berättigad. Att vid uteblifvandet af åtskilliga väntade förklaringar fästa allt för mycken vikt, skulle dock innebära ett högst orättvist misskännande af den beredvillighet, hvarmed i allmänhet uppgifterna blifvit *helt och hållet frivilligt* meddelade: Bristande öfverensstämmelse mellan vissa kolumner i de begagnade formulären, hvarvid i Statistiska Byrån måst fästas uppmärksamhet, förutsätter ej heller alltid fel i uppgifterna, ty det har i åtskilliga fall visat sig, att beträffande kol. 4—6 samt 8 och 9 orsaken legat uti särskilda anordningar inom vissa Sparbanker, såsom premier för flitiga insättare, afbetald skuld m. m.

Den här nedan följande redogörelsen har ansetts böra börjas med en öfersigt öfver de svar, som å formulärblanketterne särskildt äskats rörande Sparbankernes stiftelseår, organisation och verkningskrets m. m., hvarefter följa de från hvarje Sparbank meddelade uppgifterna öfver den årliga verksamheten under hvartdera af åren 1861—1863. Efter dessa detaljerade uppgifter, som synas bäst egnade att från hvarje Sparbank bereda rättelse, om sådan befinnes nödig, och att främja framtida regelbundet meddelande, följa de sammandrag, som för en lättare öfersigt af sparbanksverksamheten i hela Riket äro nödige.

De erhållna uppgifterna om Sparbanker, som varit i verksamhet åren 1861—1863, hafva meddelat följande upplysningar:

Tab. № 1. Öfversigt öfver uppgifterna rörande Sparb. stiftelseår, reglementen, verkningsskrets m. m.

<i>Sparbankens benämning.</i>	<i>Stiftad.</i>	<i>Öppnad.</i>	<i>Gällande Reglemente.</i>	<i>Verkningsskrets m. m.</i>
Stockholms stads		1 ⁶ / ₆ 1821	K. Maj:ts Nåd. 1 ⁵ / ₇ 1859	Stockholms stad. Från 1 ¹ / ₁₁ 1862 öppen hvarje helgfri dag kl. 9 ¹ / ₂ —12 ¹ / ₂ . Räntefot 4 ¹ / ₂ %; år 1864 höjd till 5 %.
I Stockholms län.				
Södertelge.....	2 ³ / ₄ 1836	10 ¹ / ₄ s. å.	K. Maj:ts Nåd. 20 ¹ / ₂ 1836	Staden och närmaste landsförsamlingar. Öppen Lördagar 4—6 e. m. Räntefot från 1862: 5 %.
Tumba bruks.....		1841	Banko-Fullmäktiges.	Brukspersonalen. Tillgänglig alla söcknedagar. Räntefot 6 % å behållning under 500 Rdr, 5 % å högre.
Wermdö.....		1850		Wermdö pastorat. Öppen alla söcknedagar. Räntefot 5 %.
Öster- och Westerhaninge förs:rs...	1850		Stiftarnes d. 10 ¹ / ₂ 1850	Socknarne. Öppen första helgfria måndag i Mars, Juni, Sept. och Dec.; insättning mot interimsqvitto när som helst hos vissa personer. Räntefot f. o. m. 1862: 4 ¹ / ₂ %.
Färentuna härads.....		1854	K. Bef:des d. 1 ¹ / ₃ 1853	Häradet. Öppen alla helgfria dagar. Räntefot 5 %.
Norrtelge stads, Lyhundra härads, Frötuna, Länna, Bro och Wätö Skeppslagers.....	1 ¹ / ₃ 1859	2 ¹ / ₇ 1859	K. Bef:des af 1 ¹ / ₄ 1859	Ej begränsad inom distriktet. Öppen hvarje helgfri Lördag. Räntefot 4 ¹ / ₂ %.
Stockholms läns (med sockne-komit.).....		23 ¹ / ₁₀ 1862	Kgl. Maj:ts af 27 ¹ / ₆ 1862	Förmåligast Stockholms stad och län. Öppen alla sockne-dagar 10—1 och 4—6. Räntefot 4 ¹ / ₂ %.
I Upsala län.				
Söderfors f:s (1865 fil. under Upsala).....		1824	Sockenstämmbeslut.	Församlingen. Möjlighet för insättningar "alla tider af året". Räntefot 5 %.
Upsala stads och läns (med filialkassor).....	1830		K. Bef:des d. 1 ⁵ / ₄ 1859	Staden och länet. Öppen f. o. m. 1864 Ons- och Lör-dagar kl. 5—6 e. m. Räntefot 5 %.
Enköpings.....	1835	10 ¹ / ₃ 1836	Delägarne d. 2 ¹ / ₄ 1850	Staden och omkringliggande härader. Öppen 2:dra Lördagen i hvarje månad. Räntefot 5 %.
Tierps församlings.....	1839 i Oktober		Stiftarnes.	Församlingen. Öppen hvarannan Lördag under årets sista 10 månader. Räntefot 5 %.
Lagunda och Hagunda häraders jemte Pupillkassa.....		1853	Bolagsstämmas 1 ¹ / ₇ 1853	Häraderne. Öppen 1:sta helgfria Onsdag hvarannan månad f. o. m. Januari. Räntefot 5 %.

<i>Sparbankens benämning.</i>	<i>Stiftad.</i>	<i>Öppnad.</i>	<i>Gällande Reglemente.</i>	<i>Verkningskrets m. m.</i>
I Södermanlands län.				
Eskilstuna	1827		K. Bef. des d. $\frac{23}{12}$ 1859	Obegränsad. Öppen Fredagar kl. 3—4 e. m. och Lördagar kl. 11—12. Räntefot 5 %.
Nyköpings läns och stads		$\frac{9}{10}$ 1832	K. Maj:ts Nåd. $\frac{9}{8}$ 1855	Hela länet. Öppen Lördagsaftnar. Räntefot 5 %.
Trosa	$\frac{27}{9}$ 1834	1835	K. Bef. des d. $\frac{23}{12}$ 1859	Utom staden Hölebo och Daga härader samt Sorunda och Thorö församlingar. Öppen Måndagar 5—7 e. m. Räntefot 5 %.
Vestra Wingåkers församlings		1836	K. Bef. des d. $\frac{10}{11}$ 1863	Obegränsad. Öppen hvarannan Lördag, dock med insättningstillfälle under mellantid. Räntefot 5 %.
Forssjö bruks		1839	Bruksägarens 1857	Personalen vid bruket samt Eriksbergs och Gimmersta egendomar. Öppen såväl Lördagsefterm. som des emellan. Räntefot 5 %.
Strengnäs	1841		K. Bef. des	185 Staden och kringliggande landsbygd. Öppen Lördagar kl. 5—6. Räntefot 5 %.
Oppunda härads	1850		K. Bef. des d. $\frac{9}{12}$ 1864	Häradet Öppen 1:sta Onsdagen i hvar månad utom December. Räntefot 5 %, för kapital under 500 R:dr 5½ %.
Willättinge härads	1854	$\frac{7}{4}$ 1854	K. Bef. des d. $\frac{27}{2}$ 1854	Blott undantagsvis utom häradet. Öppen 1:sta Fredag i hvar månad kl. 10—12 f. m. Räntefot 5 %.
Mariefreds	$\frac{3}{2}$ 1863	$\frac{8}{8}$ 1863	K. Bef. des d. $\frac{12}{3}$ 1863	Staden, Daga samt en del af Åkers och Selebo härader. Öppen hvarje helgfri Lördags e. m. samt tillgänglig genom ombud i 10 socknar. Räntefot 5 %.
I Östergötlands län.				
Norrköpings	$\frac{11}{1}$ 1823	1824	K. Maj:ts Nåd. $\frac{20}{2}$ 1823	Staden. Öppen Lördags e. m. kl. 4—7. Räntefot 5 %.
Linköpings läns (med filialer)	1833		K. Bef. des d. $\frac{8}{9}$ 1860	Länet. Öppen Måndagar kl. 5—7 e. m. Räntefot 5 %.
Wadstenå		$\frac{2}{2}$ 1839	K. Maj:ts Nåd. $\frac{14}{9}$ 1838	Fordna Wadstena län. Öppen Lördagar kl. 2—4 e. m. Räntefot 5 %.
Söderköpings		$\frac{8}{11}$ 1851	K. Maj:ts Nåd. $\frac{30}{9}$ 1851	Staden samt Hammarkinds, Lösings, Björkekindes och Östkindes härader. Öppen Lördags e. m. Räntefot 5 %.

<i>Sparbankens benämning.</i>	<i>Stiftad.</i>	<i>Öppnad.</i>	<i>Gällande Reglemente.</i>	<i>Verkningskrets m. m.</i>
Kimstads förs:s (filial af Linköpings)		$\frac{9}{11}$ 1851	K. Bef:des d. $\frac{8}{9}$ 1860	Församlingen. Emottager insättningar 1:sta Söndagen hvar månad. Räntefot 5 %.
Ekebyborna och Asks förs:rs (D:o)		$\frac{1}{4}$ 1852	Sockenstämmas.	Församlingarne. Öppen 1:sta Måndag hvar månad. Räntefot 5 %.
Quillinge församlings (D:o).....		1852	Sockenstämmas $\frac{17}{8}$ 1852	Quillinge och Simonstorps församlingar Emottager 1:sta Söndag hvar månad kl. 8—10 f. m. Räntefot 5 %.
Godegårds församlings		$\frac{23}{4}$ 1852	Delägarne.	Församlingen. Emottager 2:dra Söndagen hvar månad efter gudstjensten. Räntefot 5 %.
Borg och Löths f:s (filial af Linköp.)		1852	Sockenstämmas $\frac{29}{12}$ 1851	Församlingen. Öppen 1:sta Söndagen i hvar månad. Räntefot 5 %.
Klockrike och Brunneby förs:s (D:o)		1853	Sockenstämmas $\frac{8}{11}$ 1852	Församlingen. Emottager 1:sta Söndag i månaden kl. 8—10 f. m. i socknestugan. Räntefot 5 %.
Östra Eneby församlings (D:o)		1853	Sockenstämmas $\frac{20}{2}$ 1853	Församlingen. Emottager 1:sta Söndag i månaden kl. 8—10 f. m. Räntefot 5 %.
Wikingstads församlings (förenad med Walkebo härads 1864).....	1853		K. Bef:des d. $\frac{13}{8}$ 1863	Församlingen. Emottager 1:sta Söndag i månaden. Räntefot 5 %.
Dagsbergs församlings (år 1864 för- enad med Wikbolands)	1853		Sockenstämmas 1853	Församlingen. En gång i månaden. Räntefot 5 %.
Östra Husby förs:s (filial af Linköp.)		$\frac{1}{8}$ 1853	Sockenstämmas $\frac{23}{4}$ 1853	Församlingen. Emottager 1:sta Söndag i månaden kl. 8—10 f. m. Räntefot 5 %.
S:t Johannis församlings (1864 för- enad med Wikbolands)		1855		Församlingen. Öppen 1 gång i månaden. Räntefot 5 %.
Häradshammars f:s (filial af Linköp.)	1855	$\frac{1}{4}$ 1855	Sockenstämmas $\frac{22}{8}$ 1855	Församlingen. Emottager 1:sta Söndag i månaden kl. 8—10 f. m. Räntefot 5 %.
Östra Ny församlings (D:o).....		$\frac{3}{8}$ 1856	Sockenstämmas $\frac{9}{8}$ 1856	Församlingen jemte Rönö annex. Emottager sista Söndagen i månaden. Räntefot 5 %.
Herrberga och Normlösa förs:rs	1857		Församling:nes $\frac{17}{11}$ 1856	Båda församlingarne sedan 1860. Emottager 1:sta Söndags- e. m. i månaden. Räntefot 5 %.
Östra Hargs förs:s (filial af Linköp:s)	1859		Församlingens $\frac{17}{8}$ 1859	Församlingen. Emottager 1:sta Söndagen i månaden. Räntefot 5 %.

<i>Sparbankens benämning.</i>	<i>Stiftad.</i>	<i>Öppnad.</i>	<i>Gällande Reglemente.</i>	<i>Verkningskrets m. m.</i>
Åtvidabergs egendomars	$\frac{1}{3}$ 1859		Stiftarens $\frac{16}{2}$ 1862	Ägoområdet. Två gånger i månaden vid aflöningen. Räntefot 5 %.
Tjellmo församlings (äliat af Linköpings intill $\frac{1}{7}$ 1863)	$\frac{1}{6}$ 1860		Samma som för länets.	Församlingen. Emottager 1:sta Söndagen i månaden. Räntefot 5 %.
Motala köpings	$\frac{25}{8}$ 1860		K. Bef:des d. $\frac{11}{7}$ 1860	Köpingen och omgifvande församlingar. Öppen Lördagar kl. 10—12 f. m. Räntefot 5 %.
Mjölby församlings	$\frac{17}{3}$ 1861		Församlingens $\frac{24}{2}$ 1861	Mjölby och Sörby församlingar. Öppen 1:sta Söndagen i månaden före gudstjensten. Räntefot 5 %.
Ödeshögs församlings	$\frac{4}{8}$ 1862			Församlingen. Öppen Söndags- och Tisdags f. m. till kl. 10. Räntefot 5 %.
Skeninge och kringligg. socknars	$\frac{1}{3}$ 1863		K. Bef:des d. $\frac{20}{12}$ 1862	Staden och kringliggande socknar. Öppen hvarje Lördags e. m. Räntefot 5 %.
Wikbolands pupillkassas	$\frac{22}{9}$ 1863		K. Bef:des d. $\frac{24}{1}$ 1863	Wikbolandet. Öppen d. 22:dra i hvar månad eller nästa helgfria dag. Räntefot 5 %.

I Jönköpings län.

Jönköpings stads och läns	1831		K. M:ts af $\frac{2}{8}$ 1836 o. $\frac{26}{4}$ 50	O begränsad. Öppen Lördags e. m. kl. 4—6. Räntefot 5 %.
Ekejö	1835		Stiftarnes $\frac{23}{11}$ 1835.	Staden och omgifvande landsbygd. Öppen Lördagar 1 timme före och 2 timmar e. m. Räntefot 5 %.
Wernamo	1836		K. Bef:des d. $\frac{10}{1}$ 1856	Östbo härad, vissa delar af Westbo, samt Hvittaryds pastorat i Kronobergs län. Öppen hvarje Lördag. utom de tre första på året, 2 timmar. Räntefot 5 %.
Grenna	$\frac{17}{4}$ 1852		Stiftarnes d. $\frac{16}{3}$ 1852	Stads- och landsförs. med omgifning. Öppen Lördagar kl. 3—4 e. m. Räntefot 5 %.
Östra härads (Hvetlanda)	$\frac{1}{10}$ 1857		K. Bef:des d. $\frac{12}{9}$ 1857	Häradet utom Björkö socken, jemte Solberga socken och Sandsjö pastorat af Westra härad. Öppen 1:sta och 3:dje Tisdagen i månaden. Räntefot 5 %.
Westbo härads (Ölmestad)	$\frac{1}{11}$ 1860		K. Bef:des d.	Häradet. Öppen d. 1:sta i månaden eller nästa helgfria dag. Räntefot 5 %.

<i>Sparbankens benämning.</i>	<i>Stiftad.</i>	<i>Öppnad.</i>	<i>Gällande Reglemente.</i>	<i>Verkningskrets m. m.</i>
I Kronobergs län.				
Kronobergs läns		1 ¹³ / ₃ 1828	{Hushålln. Sällsk. För-} {valt n -Utsk. d. 4 ¹ / ₁₁ 1858}	Länst. Öppen helgfria Lördagar. Räntefot 5 %.
Elmhults		20 ⁷ / ₇ 1862	K. Bef:des d. 1 ¹⁸ / ₃ 1862	Södra delarne af Allbo och Sunnerbo härader. Öppen numera hvarje helgfri Onsdag. Räntefot 5 %.
Sunnerbo härads (i Ljunghy)		2 ⁷ / ₆ 1863	K. Bef:des d. 11 ¹ / ₂ 1863	Häradet. Öppen hvarje helgfri Lördag kl. 10—12 f. m. eller dagen förut, om helgedag inträffar. Räntefot 5 %.
I Calmar län.				
Calmar stads		1831	K. Bef:des d. 23 ¹ / ₁ 1861	Obegränsad inom länet. Öppen Tisdags e. m. Räntef. 5 %.
Borgholms och Ölands		1832	Stiftarnes 1832	Ön. Öppen Tisdagar kl. 2—5 e. m. Räntefot 5 %.
Westerviks		1835	K. Maj:ts Nåd. 2 ¹ / ₂ 1847	Staden jemte Tjusts härad och omgifvande landsbygd. Öppen Lördags f. och e. m. Räntefot 5 %.
Högsby och Långemåla förs:rs		1838	Stiftarnes.	I reglen socknarne. Öppen 2 gånger i månaden efter pålysning. Räntefot 5 %.
Oscarshamn		1839	K. Bef:des d. 11 ¹ / ₈ 1859	Staden och angränsande socknar. Öppen Lördagarne. Räntefot 5 %.
Wimmerby		1847	Hufvudmänn. d. 22 ¹ / ₂ 1855	Staden och dess omgifning. Öppen första och sista Lördagen i månaden. Räntefot 5 %.
Söderåkra församlings		1851	Stiftarnes 13 ¹ / ₄ 1849	Söderåkra och Thorsås församlingar. Öppen numera första helgfria dag i hvarje månad kl. 2—4 e. m. Räntefot nu 5 %.
Wissefjerda församlings		1852		Församlingen. Öppen sista helgfria dag i månaden. Räntefot 5 %.
Ålems församlings		1854	Sockenstämmas.	Församlingen. Öppen första helgfria Onsdag i månaden. Räntefot 5 %.
Mönsterås		1 ¹ / ₇ 1856		Köpingen och socknen. Öppen hvarje Lördag. Räntefot 5 %.
Calmar läns Allm. Lifränteanstalts Sparbanks-afdelning		1856	K. Maj:ts Nåd. 20 ¹ / ₄ 1855	Länst. Öppen Fredagar kl. 10—12 f. m. Räntefot 5 %.

<i>Sparbankens benämning.</i>	<i>Stiftad.</i>	<i>Öppnad.</i>	<i>Gällande Reglemente.</i>	<i>Verkningskrets m. m.</i>
Fliseryds församlings		$14\frac{1}{6}$ 1862	K. Befides d. $\frac{3}{8}$ 1862	Socknen och omgifning. Öppen den 1:sta och 15:de i hvar månad. Räntefot 5 %.
Öfverums bruks		1862	Bruksägarens.	Egendomsområdet. Öppen alla söcknedagar. Räntefot 5 %.

I Gotlands län

Sällskapet D. B. W:s		1830	K. Befides d. $\frac{31}{12}$ 1860	Hela ön. Öppen Lördagar kl. 6—7 e. m. Räntefot 5 %.
Hoburgs tings		1855	Tingets Landtmannaförenings d. $\frac{1}{7}$ 1855.	Tinget. Öppen helgfri Lördags e. m. eller nästföregående helgfria dag. Räntefot 5 %.
Klinte församlings		$\frac{1}{4}$ 1863	K. Befides d. $\frac{27}{8}$ 1862	Obegränsad. Öppen helgfri Lördags e. m. kl. 3—5 eller nästföregående helgfria dag. Räntefot $4\frac{1}{2}$ %.

I Blekinge län.

Blekinge läns (med filialer i 5 sockn.)	$\frac{1}{12}$ 1826	$14\frac{1}{7}$ 1827	Stiftarnes d. $\frac{21}{4}$ 1827	Länets. Öppen Onsdags och Lördags e. m. Räntefot 5 %.
Carlshamns	1829		Delägarne d. $\frac{19}{11}$ 1856	Staden och omgifvande socknar. Öppen Lördags e. m. Räntefot 5 %.
Sölvesborgs	1839		K. Befides d. $\frac{6}{4}$ 1858	Staden och kringliggande socknar. Öppen Lördags e. m. kl. 2—4. Räntefot 5 %.
Jemshögs och Näsums förs:rs	1839		K. Befides d. $\frac{3}{12}$ 1855	Församlingarne. Öppen Lördagar kl. 9—12 f. m. Räntefot 5 %.
Ronneby		$\frac{26}{10}$ 1839	Delägarne d. $\frac{21}{8}$ 1839	Köpingen och omgifvande församlingar. Öppen helgfria Lördagar kl. 3—5 e. m. Räntefot 5 %.

I Christianstads län.

Christianstads		$\frac{26}{9}$ 1826	K. Maj:ts Nåd. $\frac{30}{9}$ 1855	Staden och omgifning samt staden Engelholm. Öppen numera Onsdags- och Lördags e. m. Räntefot 5 %.
Westra Göinge härads		$\frac{1}{8}$ 1841	K. Maj:ts Nåd. $\frac{10}{4}$ 1845	Hufvudsakl. häradet. Öppen sista helgfria dag i månaden. Räntefot 5 %.
Strövelstorps församlings		$\frac{3}{1}$ 1853	Stiftarnes d. $\frac{1}{1}$ 1853	Obegränsad. Öppen första helgfria Måndag i hvar månad. Räntefot 5 %.

<i>Sparbankens benämning.</i>	<i>Stiftad.</i>	<i>Öppnad.</i>	<i>Gällande Reglemente.</i>	<i>Verkningskrets m. m.</i>
Cimbrishamns	22/8 1853		K. Bef. des d. 21/8 1862	Staden och omgivande härader. Öppen hvarje helgfri Onsdag. Räntefot 5 %.
Östra Göinge härads		/11 1854	K. Bef. des d. 21/8 1857	Undantagsvis utom häradet. Öppen sista helgfria dag i månaden. Räntefot 5 %.
Båstads	3/9 1859		Stiftarnes d. 6/8 1859	Båstads, Houfs, Torekow, Vestra Karups och Grefvics socknar. Öppen hvar helgfri Lördag. Räntefot 5 %.
Gärds och Allbo häraders		31/10 1860	Stiftarnes d. 14/9 1860	Häraderna. Öppen sista helgfria dag i månaden. Räntefot 5 %.
Norra och Södra Åsbo häraders	1860		Delägarne d. 18/2 1863	Häraderna. Öppen första Onsdag i månaden. Räntef. 5 %.
Gärds härads	/3 1862		Stiftarnes d. 11/2 1862	Norra delen af häradet med Efveröds, Köpinge, Wä, Åsums, Wrams, Esphults och Träne pastorater. Öppen sista Onsdagen i månaden. Räntefot 5 %.
Willands härads	/10 1862		Delägarne d. 3/10 1862	Häradet. Öppen sista söcknedag i månaden. Räntef. 5 %.
I Malmöhus län.				
Malmö	1824		K. Bef. des d. 4/7 1860	Städerna Malmö, Skanör och Falsterbo. Öppen för insättning Lördagar, för uttagning Fredagar. Räntef. 5 %.
Ystad	/3 1827		K. Maj:ts Nåd. 3/6 1853	Obegränsad. Öppen Thorisdagar 3—5 e. m. Räntef. 5 %.
Lunds (Sparbanken i Lund)	26/1 1833		K. Bef. des d. 8/4 1862	Staden och kringliggande härader. Öppen numera Onsdagar och Lördagar. Räntefot 5 %.
Landskrona	1835	3/1 1836	K. Bef. des d. 8/6 1863	Staden och kringliggande landsbygd. Öppen Lördags e. m. Räntefot 5 %.
Helsingborgs		1/12 1836	Delägarne d. 1/12 1857	Staden och kringliggande socknar. Öppen Lördags e. m. Räntefot 5 %.
Höganäs Stenkolsgrufvas	1839		{Stenkolsverkets Intres-} sinters d. 10/7 1862 }	Grufvas personal. Öppen Lördags e. m. Räntefot 5 %.
Färs härads	12/2 1839		Stiftarnes d. 12/2 1839	Ej begränsad inom häradet. Öppen sista söcknedag i månaden. Räntefot 5 %.
Oxie härads	1847	1848	Stiftarnes d. 29/9 1847	Häradet samt 3 Squadroner af Skånska Husar- och Dragon-Regementena och 2 Komper af S. Skånska Infanteriet. Öppen sista söcknedag i månaden. Räntefot 5 %.

<i>Sparbankens benämning.</i>	<i>Stiftad.</i>	<i>Öppnad.</i>	<i>Gällande Reglemente.</i>	<i>Verkningskrets m. m.</i>
Skytts härads.....	²⁴ / ₁ 1848	K. Bef:des d. ²⁶ / ₉ 1863	Häradet. Öppen sista söcknedag i månaden. Räntef. 5 %.	
Luggude härads.....	1848	Stiftarnes d. ²⁵ / ₇ 1848	Häradet. Öppen sista söcknedag i månaden. Räntefot numera 5 $\frac{1}{2}$ %.	
Frosta härads.....	¹⁵ / ₅ 1848	K. Bef:des d. ¹⁰ / ₃ 1864	Äfven utom häradet. Öppen sista Måndagen i hvar månad. Räntefot 5 $\frac{1}{2}$ %.	
Torna, Bars och Harjagers häraders	⁹ / ₁₂ 1848	Styrelsens 1848.	Äfven till Lunds stad. Öppen 2 timmar Onsdagar, Thoradagar och Lördagar. Räntefot 5 %.	
Wemmenhögs härads.....	³¹ / ₁ 1849	Stiftarnes.	Häradet. Öppen sista söcknedag i månaden. Räntefot 5 %.	
Kullens.....	³¹ / ₁ 1849	Stiftarnes d. ²⁰ / ₉ 1848	Kullatrakten. Öppen sista Lördagen i månaden kl. 12—2. Räntefot 5 %.	
Rönnebergs och Onsjö häraders (upplöst 1864).....	1860		En del af Rönnebergs härad. Öppen d. 1:sta i månaden. Räntefot 5 %.	
Onsjö härads.....	1861	K. Bef:des d. ¹⁷ / ₈ 1861	Äfven utom häradet. Öppen första Onsdag i månaden. Räntefot 5 %.	
Sparbank för Lunds stad och kringliggande land.....	² / ₁₀ 1862	K. Bef:des d. ³ / ₉ 1861	Sådan benämningen angifver. Öppen hvar helgfri dag kl. 10—12 f. m. Räntefot 5 %.	

I Hallands län.

Halmstad (f. d. Hallands läns).....	1835	Principalernes ¹⁵ / ₁₁ 1855	Numera blott staden och närmaste socknar. Öppen helgfria Lördagar. Räntefot 5 %.
Warbergs.....	¹¹ / ₂ 1836	Principalernes ¹¹ / ₂ 1836	Ej begränsad. Öppen Lördags e. m. 5—7. Räntefot 5 %.
Laholms.....	1857	Magistratens d. ¹⁷ / ₆ 1857	Höks härad. Öppen helgfria Måndagar. Räntefot 5 %.

I Göteborgs och Bohus län.

Göteborgs.....	²⁵ / ₁₀ 1820	Principalernes.	Staden och dess omgifning. Öppen numera alla söcknedagar kl. 10—1. Räntefot 5 %.
Uddevalle.....	1836	³⁰ / ₄ 1860	Obegränsad. Öppen hvarje helgfri Lördags e. m. Räntefot 5 %.

<i>Sparbankens benämning.</i>	<i>Stiftad.</i>	<i>Öppnad.</i>	<i>Gällande Reglemente.</i>	<i>Verkningskrets m. m.</i>
Marstrands	1843			Staden. Öppen Onsdags f. m. Räntefot 5 %.
Strömstads	1851		Principalernes $28/3$ 1861	Staden och omgifvande socknar. Öppen Lördags e. m. Räntefot 5 %.
Morlanda pastorats	1856			Föggeriet. Öppen hvarannan Lördag och vid behof under mellantid. Räntefot efter 1862 5 %.
Bro pastorats (och Lysekils, som afskiljdes 1864)	1857			Pastoratet och kringliggande trakt. Tillgänglig för insättare alla helgfria dagar. Räntefot 5 %.

I Elfsborgs län.

Wenersborgs (med filialer i länet) ..	1822	K. Bef. des d. $21/2$ 1863	Länet. Öppen Lördagar f. och e. m. Räntefot 5 %.
Borås	$9/11$ 1831	K. Bef. des d. $31/6$ 1865	Staden och kringliggande häradar. Öppen helgfria Måndagar. Räntefot 5 %.
Åmåls	$7/11$ 1836	K. Maj:ts Nåd. 1836	Obegränsad. Öppen Lördags e. m. Räntefot 5 %.
Alingsås	$1/3$ 1844	K. Bef. des d. $17/10$ 1864	Staden och omgifning. Öppen hvarje helgfri Lördag. Räntefot 5 %.
Ulrichehamns	$/1$ 1853	K. Maj:ts Nåd. $25/8$ 1852	Staden samt Redvägs, Kinds, Ås och Gäseneds häradar. Öppen hvarje helgfri Lördag. Räntefot 5 %.
Fuxerna församlings	$28/6$ 1854	Sockenstämmas $16/10$ 1862	Socknen. Öppen hvarannan Lördag. Räntefot 4 %.
Svenljunga församlings	$6/12$ 1862	K. Bef. des d. $30/6$ 1862	Äfven utom förs. Öppen hvarje helgfri Lördag. Räntefot 5 %.

I Skaraborgs län.

Bromö glasbruks	$1/6$ 1813		Brukets personal. Öppen vid hvarje månads slut. Räntefot 5 %.
Mariestads	$9/12$ 1821	$2/1$ 1822	Principalernes $11/4$ 1861
Lidköpings	$/6$ 1834		Öppen för hela länet helgfria Lördagar f. och e. m. Räntefot $5\frac{1}{2}$ %.
Skaraborgs läns allm. (med filialer)	$15/6$ 1847	K. Maj:ts Nåd. $25/11$ 1846	Staden och omgifning. Öppen Lördagar. Räntefot 5 %.
			Länet. Öppen alla helgfria dagar. Räntefot 5 %.

<i>Sparbankens benämning.</i>	<i>Stiftad.</i>	<i>Öppnad.</i>	<i>Gällande Reglemente.</i>	<i>Verkningskrets m. m.</i>
Carlsborgs		1847	K. Maj:ts Nåd. $\frac{28}{8}$ 1845	Församlingen. Öppen en gång i månaden. Räntefot 4 %.
Falköpings		$\frac{1}{4}$ 1860	Allmän Rådstugas.	Staden och angränsande härader. Öppen helgfria Måndags- e. m. kl. 4—6. Räntefot 5 %.
Sköfde		$\frac{9}{4}$ 1861	K. Bef:des d. $\frac{28}{2}$ 1861	Staden och närgränsande socknar. Öppen Lördags e. m. Räntefot 5 %.
Hjo		$\frac{26}{4}$ 1862	K. Bef:des d. $\frac{15}{4}$ 1862	Staden samt Kåkinds och Wartofta härader. Öppen helg- fria Lördags e. m. 2—3. Räntefot 5 %.
I Vermlands län.				
Carlstads		1822	K. Maj:ts Nåd. $\frac{5}{8}$ 1822	Staden och länet genom år 1863 inrättade sockne-komitéer. Öppen Lördags e. m. 5—7. Räntefot 5 %.
Filipstads bergslags	1825		K. Maj:ts Nåd. $\frac{8}{3}$ 1858	Staden, Fernebo härad samt Grythytte, Hellefors, Nyeda, Råda och Ekshärads m. fl. socknar. Öppen Lördagar 2—4 e. m. Räntefot 5 %.
Christinehamns	1843		K. Maj:ts Nåd. $\frac{31}{4}$ 1843	Staden och närmaste landsort. Öppen Fredagar kl. 2—4 e. m. Räntefot 5 %.
Sunne församlings.	$\frac{28}{8}$ 1855	$\frac{5}{10}$ 1856	K. Bef:des d. $\frac{20}{8}$ 1860	Sunne, Östra Emterviks, Gräsmarks, Kils, Fryksände, Gun- narskogs, Ransäters, Lekvattnets, Gillberga och Lysviks socknar. Öppen Söndagar 9—10 f. m. Räntefot 5 %.
Westra Vermlands	$\frac{1}{8}$ 1856		K. Bef:des d. $\frac{10}{4}$ 1856	Jösse, Gilbergs och Nordmarks härader. Öppen Lördagar 10—12 f. m. Räntefot 5 %.
I Örebro län.				
Örebro		$\frac{5}{8}$ 1826	Stiftarnes o. Deläg. 1863	Hela Örebro län. Öppen numera Onsdagar och Lördagar. Räntefot 5 %.
Wiby församlings	1834		Kyrkostämmas $\frac{29}{8}$ 1859	Wiby, Halsbergs, Hardemo, Snaflunda, Bodarne, Tångersåsa, Edsbergs och Hackvads socknar. Tillgänglig alla tider. Räntefot 5 %.
Nora (med filialer i Hjulsjö och Gryt- hytte socknar)		$\frac{1}{12}$ 1835	Sockenstämmas $\frac{4}{10}$ 1835	Enligt benämning. Öppen Söndagar kl. 8—10 f. m. Rän- tefot 5 %.
Askersunds		1840	Principalernes $\frac{12}{8}$ 1865	Staden och omgifningen. Öppen Måndagar. Räntefot 5 %.

<i>Sparbankens benämning.</i>	<i>Stiftad.</i>	<i>Öppnad.</i>	<i>Gällande Reglemente.</i>	<i>Verkningskrets m. m.</i>
Kumla församlings		1848	Sockenstämmas $\frac{3}{2}$ 1850	Ej begränsad inom socknen. Öppen Onsdags- och Lördags- e. m. d. 1:ste — 20:de i hvar månad. Räntefot 5 %.
Lännäs församlings		1848	Stiftarnes 1848	Församlingen. Öppen 1 gång i månaden. Räntefot 5 %.
Sköllerstads församlings		1850	Sockenstämmas $\frac{2}{12}$ 1849	Ej begränsad inom församlingen. Öppen första Lördagen i månaden. Räntefot 5 %.
Carlskoga härads		1854	K. Bef. des d. $\frac{30}{11}$ 1853	Häradet. Öppen numera Söndags f. m. kl. 8-10 samt 1:sta och 3:dje Thorsdagen i hvar månad. Räntef. 5 %.
Stora Mellösa församlings		1854	Stiftarnes d. $\frac{10}{9}$ 1854	Församlingen. Öppen 2 första Söndagarne i månaden efter gudstjenst. Räntefot 5 %.
Fellingsbro församlings		1855	Sockenstämmas $\frac{13}{11}$ 1853	Församlingen. Öppen hvarannan Söndag före och efter gudstjenst. Räntefot 5 %.
Nya Kopparbergs församlings		$\frac{18}{8}$ 1858	Kommunalstäm. d. $\frac{10}{4}$ 63	Församlingen. Öppen 2 timmar hvarannan Lördag. Rän- tefot 5 %.
Ramsbergs församlings		$\frac{23}{10}$ 1859	Sockenstämmas $\frac{19}{6}$ 1859	Församlingen. Öppen sista Söndagen i månaden kl. 9—10 f. m. Räntefot 5 %.
Lindesbergs		$\frac{1}{10}$ 1859	Sockenstämmas $\frac{23}{4}$ 1859	Staden och Lindes bergsförsamling. Öppen Lördagar kl. 11—1. Räntefot 5 %.
Kräklinge församlings	1860	1861	Delägarnes.	Jemväl grannsocknar. Öppen i början af hvar månad. Räntefot 5 %.
I Westmanlands län.				
Westerås	1826		K. Maj:ts Nåd. $\frac{22}{4}$ 1853	Staden och landsbygden omkring. Öppen numera Måndag- gar och Lördagar middagstiden. Räntefot 5 %.
Sala (filial af den förra intill 1832)		$\frac{13}{9}$ 1828	K. Maj:ts Nåd. $\frac{24}{9}$ 1831	Staden och närmaste omgifning. Öppen Lördagar 4 e. m. Räntefot numera 5 %.
Köpings och Åkerbo härads (sedan 1849)		1841	K. Maj:ts Nåd. 1849	Ej strängt begränsad. Öppen 1:sta och 3:dje Måndagen i må- naden, men mottager äfven dessemellan. Räntefot 5 %.
Heds församlings		1852	Sockenstämman $\frac{3}{10}$ 1852	Socken och vilkorligt bruksunderhåfvande i nästgränsande socknar. Öppen 1:sta helgfria Tisdag i månaden. Rän- tefot 5 %.

<i>Sparbankens benämning.</i>	<i>Stiftad.</i>	<i>Öppnad.</i>	<i>Gällande Reglemente.</i>	<i>Verkningskrets m. m.</i>
Arboga.....		1859	K. Bef:des d. $\frac{18}{10}$ 1860	Obegränsad. Öppen Lördags e. m. kl. 4—5. Räntef. 5 %.
Simtuna församlings	1860		K. Bef:des d. $\frac{11}{4}$ 1860	Socknen och de omgifvande. Öppen 2 gånger i månaden. Räntefot 5 %.

I Kopparbergs län

Faluns	1824		K. Maj:ts Nåd. $\frac{7}{10}$ 1852	Staden och Kopparbergs socken. Öppen Lördags e. m. Räntefot 5 %.
Husby församlings	1837		K. Bef:des d. $\frac{19}{12}$ 1857	Socken. Öppen 1 gång i veckan. Räntefot 5 %.
Stora Kopparbergs läns (med filialer)	1851		K. Bef:des d. $\frac{7}{3}$ 1851	Länet utom Falu stad. Verkar genom Komitéer i socknarne. Räntefot nu 5 %.
Norrbärkes församlings		$\frac{2}{11}$ 1859	K. Bef:des d. $\frac{8}{4}$ 1859	Socken. Öppen Söndagar kl. 1—2. Räntefot 5 %.
Hedemora och Garpenbergs		$\frac{18}{1}$ 1863	K. Bef:des d. $\frac{17}{9}$ 1862	Staden och de socknar, som namnet antyder. Öppen Söndagar efter gudstjenst. Räntefot 5 %.
Stora Schedvi församlings		1863		I anseende till för kort verkningstid under året ej afgifvit redogörelse.

I Gefleborgs län.

Gefle stads	$\frac{3}{4}$ 1824		Delägarnes 1864	Staden med förstad och underlydande lägenheter. Öppen Lördags e. m. Räntefot 5 %.
Fernebo församlings	1824		Sockenstämmas $\frac{27}{4}$ 1856	Socknens barn, hvilkas medel under benämningen "Kistning" eller faddergåfvor insättas af föräldrar. Räntef. 5 %.
Hudiksvalls	1848		K. Bef:des d. $\frac{8}{1}$ 1863	Staden och omgifvande socknar. Öppen hvarje helgfri Lördags e. m. Räntefot 5 %.
Söderhamns		$\frac{8}{6}$ 1854	K. Maj:ts Nåd. $\frac{2}{3}$ 1854	Staden och omgifvande socknar. Öppen hvarje helgfri Lördags e. m. Räntefot $4\frac{1}{2}$ %.
Hille församls (alltmer uppgående i den nya Länssparbanken)	1856			Socken. Tillgänglig alla söcknedagar. Räntefot 4 %.
Forsbacka bruks	1858		K. Bef:des d. $\frac{19}{4}$ 1858	Bruket. Öppen Lördagar. Räntefot 5 %.
Enångers församlings	1860	$\frac{1}{1}$ 1861	K. Bef:des d. $\frac{12}{7}$ 1860	Enångers och Njutångers socknar. Öppen Söndagar efter gudstjenst. Räntefot 5 %.

<i>Sparbankens benämning.</i>	<i>Stiftad.</i>	<i>Öppnad.</i>	<i>Gällande Reglemente.</i>	<i>Verkningskrets m. m.</i>
Ofvansjö församlings		20/1 1862	K. Bef:des d. 20/12 1861	Ofvansjö, Walbo och Thorsåkers socknar. Öppen Söndagar efter gudstjenst. Räntefot 5 %.
Thorsåkers församlings		20/7 1863	K. Bef:des d. 19/5 1863	Thorsåkers och nästgränsande socknar. Öppen Söndagar efter gudstjenst. Räntefot 5 %.
I Wester-Norrlands län.				
Hernösands (med 17 filialer).....	1827		K. Maj:ts Nåd. 15/2 1855	Utom staden — Ångermanland, der 17 filialer. Öppen hvarje helgfri Måndags e. m. Räntefot numera 5 %.
Sundsvalls		1/1 1850	K. Maj:ts Nåd. 16/1 1848	Utom staden församlingar i Medelpad. Öppen helgfria Tisdagar. Räntefot 5 %.
I Jemtlands län.				
Jemtlands läns		9/10 1847	K. Maj:ts Nåd. 20/6 1851	Länets. Öppen 2:dra och 4:de Fredagen i hvar månad. Räntefot 5 %.
I Westerbottens län.				
Skellefteå	1853			Staden samt Skellefteå, Löfångers, Burträsk, Norsjö och Arvidsjaurs socknar. Öppen 1 gång i månaden. Räntefot 5 %.
Umeå stads och landsförsamlings...		9/8 1854	K. Bef:des d. 11/8 1853	Sådan namnet antyder. Öppen hvar helgfri Lördags e. m. Räntefot 5 % för arbetsklass, 4 1/2 för andra.
I Norrbottens län.				
Norrbottens läns	1852		1852	Länets. Öppen 1:sta och 3:dje Lördagen i månaden. Räntefot 5 %.

Årliga omsättningen i hvar och en af Rikets sparbanker.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Under året					Vid årets slut			
	tillkomna nya delägare.	afgående delägare.	insatt belopp.	i rikens skapade godtgjord ranta & utgifternas kapital.	uttaget belopp.	nyinflytande delägare.	innesittande be- hållning till- hörande del- ägarna.	beholdning öfver- skott (grund- kapital och reservfonder m. m.)	Summa af ko- nummer N:rs 8 och 9.
	Antal.	Antal.	R:dr Rmt.	R:dr Rmt.	R:dr Rmt.	Antal.	R:dr Rmt.	R:dr Rmt.	R:dr Rmt.
Stockholms stads sparbank. Öppnad 1821.									
1860...			701,152		793,834	21,293	3,410,008	355,435	3,765,443
1861...	2,524	2,339	687,720	124,308	805,150	21,478	3,416,885	386,849	3,803,734
1862...	2,927	2,197	782,747	143,744	753,226	22,208	3,590,150	403,886	3,994,036
1863...	3,168	1,773	945,346	159,097	775,372	23,603	3,919,221	429,279	4,348,500
Stockholms län. 1) Södertelge. Öppnad 1836 ¹⁾.									
1860...			9,430		6,836	470	47,930	3,950	51,880
1861...	76	58	9,851	1,785	10,934	488	48,631	4,390	53,021
1862...	86	41	15,208	2,449	6,764	533	59,524	4,714	64,238
1863...	81	49	19,920	3,011	11,448	565	71,007	4,987	75,994
2) Tumba bruks. Öppnad 1841 ²⁾.									
1860...			2,470		1,263	45	9,084	461	9,545
1861...	5	—	1,626	591	429	50	10,895	500	11,395
1862...	8	1	1,843	677	1,049	57	12,377	526	12,903
1863...	9	5	1,553	754	1,385	61	13,327	586	13,913
3) Wermdö. Öppnad 1850 ³⁾.									
1860...			1,934		564	103	3,630	320	3,950
1861...	18	10	1,581	187	1,299	111	4,099	381	4,480
1862...	6	8	1,359	225	390	109	5,293	449	5,742
1863...	15	2	1,421	311	778	122	6,247	510	6,757
4) Öster- och Wester-Haninge församlingars. Öppnad 1850.									
1860...			1,275		1,658	122	7,345	641	7,986
1861...	10	17	1,674	288	1,980	115	7,328	695	8,023
1862...	19	14	2,384	361	798	120	9,274	747	10,021
1863...	21	6	1,650	430	759	135	10,595	813	11,408
5) Färentuna härads. Öppnad 1854.									
1860...			3,266		2,732	74	7,248	322	7,570
1861...	23	9	1,827	404	920	88	8,560	410	8,970
1862...	12	11	963	400	1,247	89	8,676	473	9,149
1863...	5	8	875	438	678	86	9,310	599	9,909

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Under året					Vid årets slut			
	utkomna nya delägare.	afgående delägare.	innsett belopp.	i rikens skaperna förskjott samt å delägarnas kapital.	uttaget belopp.	öfverskott af delägare.	inneskott af delägare.	beholdning af öfver- och reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af för- och återbetalningar 8 och 9.
	Antal.	Antal.	Rödr R:mt.	Rödr R:mt.	Rödr R:mt.	Antal.	Rödr R:mt.	Rödr R:mt.	Rödr R:mt.

6) Norrtelge stads och omgifnings. Öppnad 1859.

1860...			7,761		1,085	160	6,871	208	7,078
1861...	124	16	17,089	576	879	268	23,657	207	23,864
1862...	101	22	26,487	1,638	3,425	347	48,357	823	49,180
1863...	115	46	22,157	2,446	11,835	416	61,125	1,718	62,843

7) Stockholms läns. Öppnad 1862.

1862...	978	6	30,898	86	723	972	30,261	82	30,343
1863...	1,841	228	196,560	4,583	55,056	2,585	176,347	1,599	177,946

Upsala län. 1) Söderfors församlings. Öppnad 1824 *).

1860...			1,754		1,860	140	22,522	—	22,522
1861...	5	6	1,478	1,167	1,494	139	23,673	—	23,673
1862...	12	3	2,900	1,268	1,701	148	26,141	—	26,141
1863...	10	16	2,010	1,355	3,503	142	26,002	—	26,002

2) Upsala stads och läns. Öppnad 1830.

1860...			128,939		96,290	4,254	660,130	29,014	689,144
1861...	763	395	151,442	34,227	96,710	4,622	749,089	31,782	780,871
1862...	788	434	166,972	39,021	109,210	4,976	845,872	36,953	882,825
1863...	876	476	179,505	43,292	139,391	5,376	929,278	41,552	970,830

3) Enköpings stads. Öppnad 1836.

1860...			16,932		16,188	665	93,376	8,347	101,723
1861...	112	64	20,325	4,682	12,065	713	106,318	9,098	115,416
1862...	100	89	16,058	5,390	15,178	724	112,588	4,756	117,344
1863...	97	96	18,955	5,528	19,934	725	117,137	5,148	122,285

4) Tierps församlings. Öppnad 1839.

1860...			1,250		1,080	140	12,590	2,190	14,780
1861...	7	11	890	540	770	136	13,250	2,280	15,530
1862...	15	4	1,260	640	520	147	14,630	2,410	17,040
1863...	8	7	1,080	730	470	148	15,970	2,520	18,490

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Under året					Vid årets slut			
	utkomna nya delägare.	afstigning delägare.	insatt belopp.	i rikens skapande godjord samt i utlagernas kapital.	uttaget belopp.	grafsäande delägare.	hmeskående be- hållning till- hörande del- ägare.	beholdet öfver- skott (grund- och reservfond, fämederisor m. m.).	Summa af be- lupnens Nrits 8 och 9.
	Antal.	Antal.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Antal.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.
5) Lagunda och Hagunda häraders. Öppnad 1853.									
1860...						486	50,126	2,012	52,138
1861...	81	43	8,898	2,664	2,245	584	59,443	2,566	61,949
1862...	45	35	6,229	2,962	3,577	534	65,057	2,973	68,030
1863...	37	61	7,491	3,001	9,356	510	66,193	3,701	69,894
Södermanlands län. 1) Eskilstuna. Öppnad 1827.									
1860...			34,407		31,627	1,213	192,546	19,368	211,914
1861...	183	124	41,251	9,718	28,690	1,272	214,825	21,165	235,990
1862...	212	113	46,599	10,957	26,190	1,371	246,191	22,370	268,561
1863...	255	124	46,533	12,114	41,122	1,502	263,716	24,296	288,012
2) Nyköpings stads och läns. Öppnad 1832 ⁵⁾ .									
1860...			66,260		65,880	2,367	388,433	27,366	415,799
1861...	310	159	81,574	19,218	69,386	2,518	419,839	30,170	450,009
1862...	346	131	94,870	21,132	74,608	2,733	461,233	34,645	495,878
1863...	357	163	89,818	23,098	75,314	2,927	498,836	39,588	538,424
3) Trosa. Öppnad 1835.									
1860...			6,556		4,094	531	41,241	2,325	43,566
1861...	44	50	8,076	2,021	4,906	525	46,433	2,687	49,120
1862...	31	54	7,088	2,260	6,080	502	49,701	3,136	52,837
1863...	59	56	13,132	2,614	7,232	505	58,215	3,574	61,789
4) Westra Wingåkers församlings. Öppnad 1836.									
1860...			4,603		4,920	291	45,141	2,808	47,949
1861...	33	21	5,334	2,225	4,745	303	47,956	3,241	51,197
1862...	57	35	10,536	2,325	9,639	325	51,178	3,653	54,831
1863...	28	26	7,107	2,613	4,611	327	56,286	4,136	60,422
5) Forssjö bruks. Öppnad 1839.									
1860...			7,038		8,994	305	61,076	—	61,076
1861...	47	22	13,804	3,317	5,686	330	72,511	—	72,511
1862...	24	21	6,416	3,558	11,992	333	70,492	—	70,492
1863...	42	34	10,318	3,509	9,933	341	74,387	—	74,377

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Under året					Vid årets slut			
	utkomna nya delägare.	efrågade delägare.	insatt belopp.	i rikenskaperne köptford ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	överskott delägare.	inneskott delägare.	överskott och reservfond. räntefristor m. m.)	Summa af köpsumman N:o 8 och 9.
	Antal.	Antal.	Rödr Rmt.	Rödr Rmt.	Rödr Rmt.	Antal.	Rödr Rmt.	Rödr Rmt.	Rödr Rmt.
6) Strengnäs. Öppnad 1841⁶⁾.									
1860...			22,355		30,510	1,546	188,596	11,418	200,014
1861...	168	133	30,822	8,755	34,907	1,581	193,267	13,260	206,527
1862...	178	134	36,734	9,175	33,288	1,625	205,889	15,233	221,122
1863...	152	152	43,032	10,051	32,530	1,625	226,442	17,370	243,812
7) Öppunda härads. Öppnad 1850⁷⁾.									
1860...			6,427		11,570	601	64,465	3,211	67,676
1861...	82	66	11,257	3,173	11,627	617	67,268	3,430	70,698
1862...	85	59	14,202	3,485	10,377	643	74,578	3,967	78,545
1863...	88	58	13,477	3,773	11,572	673	80,256	4,198	84,454
8) Willåttinge härads. Öppnad 1854⁸⁾.									
1860...			10,789		6,906	624	44,367	1,106	45,473
1861...	193	37	15,067	2,335	6,791	690	54,977	1,140	56,117
1862...	86	60	12,606	2,787	7,267	716	63,103	1,190	64,293
1863...	125	54	12,808	3,208	5,924	787	73,195	1,321	74,516
9) Mariefreds. Öppnad 1863.									
1863...	172	—	4,203	31	—	172	4,235	119	4,354
Östergötlands län. 1) Norrköpings stads. Öppnad 1824.									
1860...			99,388		86,366	4,556	497,494	36,405	533,899
1861...	512	365	102,349	22,790	105,708	4,703	513,924	42,486	556,410
1862...	508	353	116,084	24,386	103,911	4,858	550,484	47,471	597,955
1863...	497	437	122,038	24,917	141,481	4,918	555,958	53,365	609,323
2) Linköpings läns. Öppnad 1833⁹⁾.									
1860...			73,749		60,319	4,497	499,507	55,662	555,169
1861...	1,021	439	100,643	26,913	78,065	5,079	548,997	60,534	609,531
1862...	786	525	103,427	29,810	81,871	5,310	599,363	66,205	665,568
1863...	837	507	101,543	31,912	87,495	5,670	645,524	72,746	718,070
3) Wadstena. Öppnad 1839.									
1860...			19,019		13,021	1,063	120,703	4,280	124,983
1861...	169	107	21,172	6,092	14,477	1,125	133,491	4,963	138,454
1862...	186	87	27,224	6,716	20,230	1,224	147,201	5,852	153,053
1863...	152	133	24,088	7,352	20,328	1,243	158,312	6,917	165,229

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Under året					Vid årets slut			
	tillkomna nya delägare.	afgående delägare.	Insett belopp.	i rikens skaperna förskjörd ränta & delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarestående delägare.	Innesående be- hållning till- hörande del- ägarna.	beholdligt öfver- skott (grund- och reservfond, räntovinst m. m.)	Summa af be- hållning Nittis 8 och 9.
	Antal.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.
4) Söderköpings stads och omgifnings. Öppnad 1851.									
1860...			30,111		23,666	865	154,913	5,368	160,281
1861...	109	96	28,622	8,434	27,524	878	164,444	5,541	169,985
1862...	99	92	21,429	8,658	35,336	885	159,196	6,932	166,128
1863...	109	107	25,396	8,578	31,369	887	161,800	8,477	170,277
5) Kimstads församlings. Öppnad 1851 ¹⁰⁾ .									
1860...			996			147	14,766	462	15,228
1861...	10	17	2,970	709	3,320	140	15,124	491	15,615
1862...	19	18	2,997	754	2,473	141	16,402	518	16,920
1863...	21	12	2,835	847	1,512	130	18,572	568	19,140
6) Borg och Löths församlings. Öppnad 1852.									
1860...						163	12,911	36	12,947
1861...	22	20	2,639	639	1,340	165	14,849	52	14,901
1862...	19	19	2,262	727	1,983	165	15,856	73	15,929
1863...	14	5	3,040	783	2,497	174	17,181	86	17,267
7) Egebyborna och Asks församlingars. Öppnad 1852.									
1860...						201	11,636	714	12,350
1861...	28	18	2,413	606	1,614	211	13,040	838	13,878
1862...	17	18	1,535	636	1,922	210	13,289	957	14,246
1863...	22	23	1,182	635	2,008	209	13,098	1,180	14,278
8) Quillinge församlings. Öppnad 1852 ¹¹⁾ .									
1860...			5,069		2,492	286	22,491	216	22,707
1861...	69	35	8,127	1,160	3,216	320	28,562	224	28,786
1862...	53	36	7,570	1,455	3,639	337	33,948	235	34,183
1863...	51	35	6,836	1,689	3,803	353	38,670	295	38,965
9) Godegårds församlings. Öppnad 1852.									
1860...			2,485		2,135	134	12,934	285	13,219
1861...	18	17	2,598	634	2,486	135	13,679	67	13,746
1862...	8	16	1,646	728	2,679	127	13,374	73	13,447
1863...	13	25	1,217	701	2,896	115	12,396	25	12,421

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År	Under året					Vid årets slut			
	tillkomna nya dotigare.	afgåarne del- ägare.	insatt belopp.	i afköpskaparne af förtärliga kapital.	uttaget belopp.	öfverstående del- ägare.	insesående be- hållning till- hörande del- ägare.	beholdigt öfver- skott (grund- och reservfond, färdsvästar m. m.)	Summa af ko- lunnarne N:o 8 och 9.
	Antal.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.
10) Klockrike och Brunneby församlings. Öppnad 1853.									
1860...						94	3,446	26	3,472
1861...	12	10	595	165	487	96	3,720	25	3,745
1862...	7	6	677	181	505	97	4,072	11	4,083
1863...	16	10	785	188	791	103	4,255	24	4,279
11) Östra Eneby församlings. Öppnad 1853.									
1860...	23	20	1,896	407	1,159	158	9,253	38	9,291
1861...	19	19	2,657	489	1,055	158	11,344	46	11,390
1862...	11	15	1,593	564	1,386	154	12,116	77	12,193
1863...	26	14	2,267	604	1,654	166	13,332	96	13,428
12) Östra Husby församlings. Öppnad 1853 ¹²⁾ .									
1860...						86	5,925	69	5,994
1861...	14	7	898	291	1,008	93	6,106	89	6,195
1862...	11	8	1,121	277	1,348	96	6,155	126	6,281
1863...	10	14	916	300	1,085	92	6,288	164	6,452
13) Wikingstads församlings. Öppnad 1853 ¹³⁾ .									
1860...						159	5,283	?	5,283
1861...	26	14	1,666	288	826	171	6,412	359	6,771
1862...	21	25	1,105	294	1,463	167	6,348	437	6,785
1863...	20	17	1,269	296	1,014	170	6,898	501	7,399
14) Dagsbergs församlings. Öppnad 1853. (1864 förenad med Wikbolands).									
1860...						56	2,443	6	2,449
1861...	8	6	517	129	259	58	2,830	12	2,842
1862...	8	10	335	141	192	56	3,114	17	3,131
1863...	3	13	355	149	504	46	3,114	24	3,138
15) Höradshammars församlings. Öppnad 1855.									
1860...			338		250	86	4,114	13	4,127
1861...	4	11	382	181	794	79	3,883	16	3,899
1862...	7	6	640	194	365	80	4,352	18	4,370
1863...	3	8	727	215	809	75	4,484	23	4,507

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.					
År.	Under året					Vid årets slut								
	Antal.	Antal.	R:dr	R:mt.	R:dr R:mt.	uttaget belopp.	öfverstående del- ligare.	insättande be- hörfande del- ligare.	behålligt öfver- skott (grund- och reservfond, skattevinster m. m.)	Summa af ko- mmunerna N:ras 8 och 9.				
											inlämnade nya deligare.	afskurade del- ligare.	insatt belopp.	i rikenskaperne förligordt ranta & deligarens kapital.
Antal.	Antal.	R:dr	R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.						
16) S:t Johannis församlings. Öppnad 1855.														
1860...						59	4,099	70	4,169					
1861...	7	6	1,270	210	949	60	4,630	58	4,688					
1862...	5	6	902	239	636	59	5,135	58	5,193					
1863...	5	8	688	248	1,095	56	4,976	18	4,994					
17) Östra Ny församlings. Öppnad 1856.														
1860...			486			46	2,682	20	2,702					
1861...	8	3	441	137	273	51	2,986	23	3,009					
1862...	3	3	602	154	194	51	3,548	27	3,575					
1863...	8	5	753	183	877	54	3,607	32	3,639					
18) Herrberga och Normlösa församlingars. Öppnad 1857.														
1860...			1,459		263	130	3,379	168	3,547					
1861...	30	19	1,473	178	658	141	4,372	220	4,592					
1862...	19	18	1,344	220	848	142	5,089	243	5,332					
1863...	13	25	946	259	674	130	5,620	274	5,894					
19) Östra Hargs församlings. Öppnad 1859.														
1860...						81	2,046	1	2,047					
1861...	13	2	858	119	95	92	2,928	4	2,932					
1862...	5	2	665	154	198	95	3,548	9	3,557					
1863...	3	28	400	145	1,110	70	2,983	12	2,995					
20) Åtridabergs egendomars. Öppnad 1859.														
1860...						248	18,538	17	18,555					
1861...	37	11	5,208	1,001	1,948	274	22,798	27	22,825					
1862...	47	3	5,769	1,237	1,603	318	28,200	42	28,242					
1863...	40	25	4,715	1,384	3,940	333	30,359	62	30,421					
21) Tjellmo församlings. Öppnad 1860 ¹⁴⁾ .														
1860...						67	1,186	8	1,194					
1861...	73	45	2,819	114	335	136	3,782	33	3,815					
1862...	33	17	1,655	215	960	152	4,691	88	4,779					
1863...	19	25	1,325	242	1,290	146	4,967	147	5,114					

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	
År.	Under året					Vid årets slut				
	tillkomna nya delägare.	afgående delägare.	insatt belopp.	uttagen belopp.	uttagen belopp.	överskott af delägare.	investerade be- skattning till- hörande del- ägarna.	behändligt öfver- skott (grund- och reservfond, försäkrings- m m).	Summa af ko- mmissionens 8 och 9.	
	Antal.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	
22) Motala köpings. Öppnad 1860.										
1860...						189	5,465	1,059	6,524	
1861...	94	29	10,138	425	1,451	254	14,577	1,106	15,683	
1862...	86	30	10,611	924	2,654	310	23,459	1,229	24,688	
1863...	57	37	7,979	1,230	3,574	330	29,093	1,427	30,520	
23) Mjölby församlings. Öppnad 1861.										
1861...	128	—	1,527	36	20	128	1,543	—	1,543	
1862...	35	15	1,276	94	247	148	2,666	—	2,666	
1863...	22	14	1,595	163	206	156	4,218	—	4,218	
24) Ödeskögs församlings. Öppnad 1862.										
1862...	58	1	1,628	26	195	57	1,458	10	1,468	
1863...	31	12	1,133	100	344	76	2,347	22	2,369	
25) Skeninge stads och omgifnings. Öppnad 1863.										
1863...	159	2	4,567	98	203	157	4,461	2,265	6,726	
26) Wikbolands pupill- och sparkassa. Öppnad 1863.										
1863	157	1	5,884	97	4	156	5,976	1,022	6,998	
Jönköpings län. 1) Jönköpings stads och läns. Öppnad 1831 ¹⁵⁾ .										
1860...	427		86,855		81,671	5,120	549,322	48,533	597,855	
1861...	463	295	105,915	27,132	83,265	5,288	599,104	52,949	652,053	
1862...	609	246	132,282	29,837	104,126	5,670	657,098	58,654	715,752	
1863...	437	100	126,033	32,017	132,376	6,158	682,772	64,757	747,529	
2) Eksjö stads. Öppnad 1835.										
1860...			20,149		19,186	905	93,276	10,274	103,550	
1861...	145	77	26,015	4,646	13,645	973	105,292	11,135	116,427	
1862...	212	76	37,796	5,531	24,954	1,109	123,665	9,915	133,580	
1863...	109	105	28,804	5,955	30,272	1,113	128,152	11,125	139,277	
3) Wernamo. Öppnad 1836 ¹⁵⁾ .										
1860...			13,513		11,978	1,608	110,525	12,317	122,842	
1861...	96	277	17,679	5,183	19,481	1,427	113,907	14,011	127,918	
1862...	192	85	25,310	5,563	21,113	1,534	123,672	15,735	139,407	
1863...	119	101	16,622	5,751	27,298	1,552	118,748	17,601	136,349	

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Under året					Vid årets slut			
	utkomne nya delägare.	afgående delägare.	insett belopp.	i riksskatterna godtgjord ränta & delägarernas kapital.	uttaget belopp.	qvartslande delägare.	inneslående befallning tillhörande delägarna.	afskattade inkomst (m. m.).	Summa af kommunerna Nr: 8 och 9.
	Antal.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.
4) Grenna. Öppnad 1852.									
1860...			4,337		4,519	793	26,951	842	27,793
1861...	43	28	4,127	1,249	6,823	808	25,504	913	26,417
1862...	66	19	5,548	1,309	3,515	855	28,846	1,024	29,870
1863...	43	39	4,520	1,383	5,261	859	29,488	1,142	30,630
5) Östra härads i Hvetlanda. Öppnad 1857 ¹¹⁾ .									
1860...			8,347		5,061	541	21,428	818	22,246
1861...	250	19	13,214	1,209	2,764	772	33,085	919	34,004
1862...	171	11	22,978	2,047	6,531	932	51,581	1,100	52,681
1863...	252	4	18,262	2,750	12,834	1,180	59,758	1,596	61,353
6) Westbo härads. Öppnad 1860.									
1860...						164	1,401	—	1,401
1861...	262	3	6,441	248	440	423	7,650	15	7,665
1862...	99	1	6,653	527	1,009	521	13,820	83	13,903
1863...	41	3	4,285	744	2,688	559	16,161	452	16,613
Kronobergs län. 1) Kronobergs läns. Öppnad 1828.									
1860...			72,806		94,562	6,750	567,092	38,306	605,398
1861...	542	405	94,283	27,576	92,462	6,887	596,488	40,535	637,023
1862...	755	333	139,511	30,718	83,069	7,309	683,649	41,786	724,435
1863...	507	531	87,936	32,821	129,230	7,285	675,175	42,536	717,711
2) Elmhults. Öppnad 1862.									
1862...	150	11	5,473	58	512	139	5,019	235	5,254
1863...	53	15	2,763	251	1,639	177	6,394	302	6,696
3) Sunnerbo härads. Öppnad 1863.									
1863...	272	—	11,233	50	17	272	11,266	155	11,421
Calmar län. 1) Calmar stads. Öppnad 1831 ¹⁸⁾ .									
1860...			37,234		29,722	1,602	181,723	19,574	201,297
1861...	254	125	44,690	8,787	31,978	1,731	203,223	21,623	224,846
1862...	246	333	53,863	9,989	35,960	1,644	230,363	24,756	255,119
1863...	221	147	46,316	11,190	37,110	1,718	250,759	27,535	278,294

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Under året					Vid årets slut			
	utkomne nya delägare.	afskedade delägare.	insett belopp.	i räkenskapsåren förskottade räntor & kapital.	uttaget belopp.	qvartsåriga delägare.	innesående be- hörande del- ägare.	behållet öfver- skott (grund- och reservfond, förunder m. m.)	Summa af ko- munerna Nr: 8 och 9.
	Antal.	Antal.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Antal.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.
2) Borgholms och Ölands. Öppnad 1832 ¹⁹⁾ .									
1860...						83	9,427	1,109	10,536
1861...	26	1	3,690	486	720	108	12,703	1,241	13,944
1862...	29	12	7,904	764	1,649	125	19,722	1,393	21,115
1863...	28	18	10,189	1,194	1,857	135	29,248	1,676	30,924
3) Westerviks. Öppnad 1835.									
1860...			120,460		125,540	2,762	605,152	63,050	668,202
1861...	376	266	142,576	30,063	120,881	2,872	656,910	70,840	727,750
1862...	490	374	166,542	32,085	158,984	2,988	696,553	79,283	775,836
1863...	479	370	140,494	33,185	185,145	3,097	685,087	89,043	774,130
4) Högsby och Långemåla församlingars. Öppnad 1838 ²⁰⁾ .									
1860...			90		211	70	4,723	177	4,900
1861...	13	3	338	13	215	80	4,858	262	5,120
1862...	11	1	437	20	555	87	5,450	108	5,558
1863...	11	15	270	17	250	86	5,694	180	5,874
5) Oscarshamns. Öppnad 1839 ²¹⁾ .									
1860...			20,798		13,783	440	107,585	12,017	119,602
1861...	88	48	37,860	5,596	15,035	480	136,208	13,481	149,689
1862...	94	47	39,996	6,376	31,188	527	151,392	15,267	166,659
1863...	169	66	37,330	7,390	33,090	630	163,022	17,311	180,333
6) Wimmerby. Öppnad 1847 ²²⁾ .									
1860...			6,886		5,461	344	36,900	1,882	38,782
1861...	52	25	8,660	1,908	3,808	371	43,659	2,126	45,785
1862...	87	32	10,050	2,203	6,766	426	49,147	2,074	51,221
1863...	72	32	8,282	2,435	6,086	466	53,778	2,474	56,252
7) Söderåkra församlings. Öppnad 1851.									
1860...	7	9	369	146	984	73	3,608	1,495	5,103
1861...	9	8	764	135	769	74	3,738	1,598	5,336
1862...	32	4	3,077	288	323	102	6,781	1,723	8,504
1863...	13	10	1,431	363	966	105	7,608	1,882	9,490

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Under året					Vid årets slut			
	tillkomna nya delägare.	afgående delägare.	insatt belopp.	i riksskapskapital godtgjord förtä & delägarnas kapital.	uttaget belopp.	qvastående delägare.	insesande be- hållning till- hörande del- ägare.	beaktligt öfver- skott (grund- och reservfond, företagshöjst m. m.)	Summa af ko- lunnerna Nr:is 8 och 9.
	Antal.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.
8) <i>Wissefjärda församlings. Öppnad 1852²³⁾.</i>									
1860...			68		146	105	3,163	205	3,368
1861...	24	7	650	107	146	104	2,759	273	3,032
1862...	36	5	785	116	190	109	2,904	304	3,208
1863...	15	1	541	132	186	126	3,259	348	3,607
9) <i>Alems församlings. Öppnad 1854²⁴⁾.</i>									
1860...						77	5,884	115	5,999
1861...	6	12	1,793	285	1,082	71	6,881	126	7,007
1862...	12	7	2,196	368	728	76	8,717	162	8,879
1863...	18	9	2,538	446	1,216	85	10,485	234	10,719
10) <i>Mönsterås. Öppnad 1855²⁵⁾.</i>									
1860...						67	5,150	345	5,495
1861...	7	8	4,205	452	1,299	66	8,508	400	8,908
1862...	16	20	2,253	408	2,759	62	8,410	459	8,869
1863...	26	40	1,538	435	3,987	48	6,396	500	6,896
11) <i>Calmar läns lifräntestalts sparbanksafdelning. Öppnad 1856²⁶⁾.</i>									
1860...			8,485		2,128	344	28,131	16	28,147
1861...	109	18	11,277	1,553	3,500	435	37,461	50	37,511
1862...	64	25	11,224	2,030	4,219	474	46,497	207	46,704
1863...	80	19	12,990	2,525	7,548	535	54,464	448	54,912
12) <i>Fliseryds församlings. Öppnad 1862.</i>									
1862...	117		3,587	29	21	117	3,595	841	4,436
1863...	59	1	4,685	232	1,058	175	7,453	964	8,417
13) <i>Öfverums bruks. Öppnad 1862.</i>									
1862...	4	—	108	1	—	4	109	—	109
1863...	5	3	1,500	50	199	6	1,351	—	1,351
Gotlands län. 1) <i>Sällskapet D. B. W:s. Öppnad 1830.</i>									
1860...			38,300		51,016	2,662	269,875	18,159	288,034
1861...	534	212	60,761	13,972	38,925	2,984	305,683	20,878	326,561
1862...	664	218	94,290	16,015	43,070	3,430	372,918	21,012	396,930
1863...	614	282	63,344	18,387	71,248	3,762	383,401	27,202	410,603

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Under året					Vid årets slut			
	antikvarie- nämndens del.	afgående del- tagare.	insatt belopp.	i riksbankens förlagord ränta & tilläggs- kapital.	uttaget belopp.	qvartalsvise del- tagare.	immediat be- räkning till hvarje del- tagare.	belägg af skatt, grund- och resortord, plåster (m. m.)	Summa af ko- mponenterna 8 och 9.
	Antal.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.

2) *Hoburgs tings. Öppnad 1855.*

1860...						37	336	—	336
1861...	—	9	1	13	111	28	239	—	239
1862...	—	2	—	10	9	26	240	—	240
1863...	—	6	—	9	27	20	222	—	222

3) *Klinte församlings. Öppnad 1863.*

1863...	126	8	6,775	147	1,419	118	5,503	0.5	5,504
---------	-----	---	-------	-----	-------	-----	-------	-----	-------

Blekinge län. 1) *Blekinge läns. Öppnad 1827.*

1860...			79,446		84,092	3,429	359,214	25,133	384,347
1861...	326	170	92,236	17,572	79,535	3,585	389,487	26,007	415,494
1862...	418	241	104,526	19,458	87,864	3,762	425,608	25,524	451,132
1863...	371	300	99,392	20,844	91,873	3,833	453,971	26,537	480,508

2) *Carlshamns stads. Öppnad 1829²⁷⁾.*

1860...			111,682		105,874	2,423	388,964	29,942	418,906
1861...	253	165	112,318	18,649	99,824	2,511	420,106	33,252	453,358
1862...	319	239	150,449	20,983	123,528	2,591	468,010	37,418	505,428
1863...	281	299	134,586	22,953	129,643	2,573	495,906	42,037	537,943

3) *Sölvesborgs stads. Öppnad 1839.*

1860...	203	129	85,507	13,905	101,934	1,330	304,183	34,314	338,497
1861...	213	102	131,735	15,856	98,238	1,441	353,536	38,528	392,064
1862...	162	109	96,441	17,032	92,543	1,494	374,465	43,573	418,038
1863...	176	118	78,526	17,523	107,498	1,552	363,016	45,201	408,217

4) *Jemshögs och Nåsuns församlingars. Öppnad 1839.*

1860...			74,836		66,629	822	229,197	13,735	242,932
1861...	138	85	110,981	11,448	86,984	875	264,642	17,537	282,179
1862...	122	139	80,788	11,930	95,357	838	261,997	19,851	281,848
1863...	59	120	50,845	11,138	106,034	797	217,946	18,862	236,808

5) *Ronneby. Öppnad 1839²⁸⁾.*

1860...			35,165		38,728	696	110,932	8,970	119,902
1861...			70,116	5,014	49,991	726	136,071	10,190	146,261
1862...			89,173	6,795	69,263	806	162,776	11,714	174,490
1863...	130	127	51,692	6,991	67,640	809	153,819	13,856	167,675

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	
År.	Under året					Vid årets slutt				
	tillkomne nya delägare.	afgående del- ägare.	insett belopp.	i riksskapskaperna förskjörd skatta a delägarnas kapital.	uttaget belopp.	qvartsående del- ägare.	innesående be- hållning till- hörande del- ägarna.	beholdigt öfver- skott (grund- och reservfond, förläsnings m. m.)	Summa af ko- mmunens Nkr:s 8 och 9.	
										Antal.
Christianstads län. 1) Christianstads. Öppnad 1826²⁹⁾.										
1860...			166,732		283,481	6,770	1,477,877	54,942	1,532,819	
1861...	742	862	189,862	71,119	273,610	6,650	1,465,248	63,228	1,528,476	
1862...	493	946	119,425	69,662	305,908	6,197	1,348,427	71,175	1,419,602	
1863...	495	932	106,936	60,665	334,232	5,760	1,181,796	78,621	1,260,417	
2) Westra Göinge härads. Öppnad 1841³⁰⁾.										
1860...			68,184		78,496	1,943	414,818	32,659	447,477	
1861...	243	209	70,818	21,473	50,016	1,977	457,093	38,168	495,261	
1862...	136	280	26,874	22,512	100,133	1,833	405,487	42,594	448,081	
1863...	117	236	29,300	22,787	76,996	1,714	376,851	47,720	424,571	
3) Ströfvelstorps församlings. Öppnad 1853³¹⁾.										
1860...			9,186		4,744	299	39,032	1,360	40,392	
1861...	109	25	15,636	1,363	8,170	383	47,861	1,698	49,559	
1862...	21	55	3,758	2,320	10,394	349	43,555	2,025	45,580	
1863...	30	32	3,945	2,256	5,596	347	44,160	2,622	46,782	
4) Cämbrishamns. Öppnad 1853.										
1860...			38,075		13,896	499	93,265	3,761	97,026	
1861...	111	28	38,194	4,999	14,649	582	121,809	4,780	126,589	
1862...	86	42	30,238	6,033	24,266	626	133,814	5,991	139,805	
1863...	82	55	23,347	6,456	21,918	653	141,699	7,611	149,310	
5) Östra Göinge härads. Öppnad 1854³²⁾.										
1860...			40,353		32,412	1,303	206,398	7,115	213,513	
1861...	234	129	53,299	10,783	43,242	1,408	227,238	8,889	236,127	
1862...	169	174	51,538	11,337	47,996	1,403	222,116	11,902	234,018	
1863...	99	126	16,316	10,584	34,333	1,376	214,685	14,642	229,327	
6) Båstads. Öppnad 1859³³⁾.										
1860...			9,763		1,981	169	11,508	116	11,624	
1861...	41	25	5,600	619	1,533	185	16,194	248	16,442	
1862...	55	36	3,639	812	2,989	204	17,657	457	18,114	
1863...	26	30	3,348	863	2,683	200	19,185	698	19,883	

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Under året					Vid årets slut			
	tillkomna nya delägare.	afgående delägare.	insatt belopp.	i riksskatterna godkänd ränta & lödningens kapital.	uttaget belopp.	qvartsånde delägare.	insående be- räkning till- hörande del- ägare.	behörligt öfver- skott (grund- och reservfond, rättsvinklar m. m.)	Summa af ko- lumnerne Nr: 8 och 9.
	Antal.	Antal.	R:dr Rmt.	R:dr Rmt.	R:dr Rmt.	Antal.	R:dr Rmt.	R:dr Rmt.	R:dr Rmt.
7) Norra och Södra Åsbo häraders. Öppnad 1860.									
1860...						387	47,204	428	47,632
1861...	292	8	35,807	3,310	5,001	671	81,319	1,205	82,524
1862...	75	61	13,066	3,968	14,403	685	83,890	2,014	85,904
1863...	92	65	14,880	4,176	13,245	712	89,701	2,934	92,635
8) Gärds och Ålbo häraders Öppnad 1860.									
1861...	654	9	42,556	1,322	1,904	645	41,985	5,738	47,723
1862...	157	135	22,633	2,199	19,072	667	47,745	6,924	54,669
1863...	166	80	26,883	2,834	10,492	753	66,971	7,915	74,886
9) Gärds härads. Öppnad 1862.									
1862...	300	3	19,806	539	632	297	19,712	15,654	35,366
1863...	136	12	15,658	1,254	2,868	421	33,755	16,388	50,143
10) Willands härads. Öppnad 1862.									
1863...	218	6	14,133	375	2,483	212	12,026	9,744	21,770
Malmöhus län. 1) Malmö stads. Öppnad 1824 ³⁴⁾ .									
1860...			215,111		170,819	5,148	558,855	42,589	601,444
1861...	737	286	252,944	29,237	221,694	5,599	619,342	46,970	666,312
1862...	723	354	235,362	30,377	255,747	5,968	629,334	53,494	682,828
1862...	662	379	247,459	31,618	227,462	6,251	680,951	60,153	741,104
2) Ystads. Öppnad 1827 ³⁵⁾ .									
1860...						3,846	966,021	85,097	1,051,118
1861...	767	362	282,262	52,158	168,818	4,251	1,131,623	89,546	1,221,169
1862...	426	495	169,736	55,409	199,943	4,182	1,156,825	96,379	1,253,204
1863...	501	437	166,270	56,359	208,028	4,246	1,171,632	101,785	1,273,417
3) Sparbanken i Lund. Öppnad 1833 ³⁶⁾ .									
1860...			516,582		329,139	10,379	1,496,518	112,004	1,608,522
1861...	1,090	225	577,544	79,233	395,258	11,244	1,758,037	119,004	1,877,041
1862...	717	444	384,947	78,818	679,248	11,517	1,542,553	133,032	1,675,585
1863...	727	295	391,219	71,910	521,482	11,949	1,484,200	147,255	1,631,455

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Under året					Vid årets slut			
	Hilkomne nya deligare.	afgående deligare.	insatt belopp.	i rikens skaperna förtägnis på till- & utgående kapital.	uttaget belopp.	öfverstående deligare.	innesående be- hållning till- hörande del- ägarne.	i husevinder (m. m.).	bedömt öfver- och öfverskott, husevinder (m. m.).
	Antal.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.
4) Landskrona. Öppnad 1836 ³⁷⁾ .									
1860...			112,901		106,732	2,742	433,046	21,660	454,706
1861...	251	220	113,807	21,881	107,859	2,773	460,825	29,269	490,094
1862...	447	225	108,125	22,870	108,046	2,995	483,773	32,528	516,301
1863...	211	207	75,640	21,688	132,506	2,999	448,595	35,677	484,272
5) Helsingborgs. Öppnad 1836.									
1860...			115,723		101,358	2,165	368,504	31,425	399,929
1861...	212	127	102,801	18,945	89,543	2,250	400,707	34,184	434,891
1862...	177	142	82,456	19,755	90,147	2,285	412,771	37,402	450,173
1863...	231	191	113,166	19,979	118,620	2,325	427,296	40,791	468,087
6) Höganäs stenkolswerks. Öppnad 1839 ³⁸⁾ .									
1860...			6,504		5,474	210	20,666	—	20,666
1861...	18	2	6,218	1,070	5,315	226	22,639	—	22,639
1862...	17	16	6,795	1,145	7,089	227	23,489	—	23,489
1863...	29	20	6,329	1,112	7,463	236	23,468	—	23,468
7) Färs härads. Öppnad 1839 ³⁹⁾ .									
1860...	332	256	72,944	13,599	62,778	2,078	308,778	45,831	354,609
1861...	286	225	59,911	14,581	56,872	2,139	326,398	50,040	376,438
1862...	172	221	40,220	14,922	74,645	2,090	306,895	55,616	362,511
1863...	139	241	32,491	14,027	58,034	1,988	295,379	57,968	353,347
8) Oxie härads. Öppnad 1848 ⁴⁰⁾ .									
1860...						782	102,012	3,018	105,030
1861...	248	81	53,280	6,009	14,617	949	146,685	3,920	150,605
1862...	121	101	25,363	7,152	34,381	969	144,819	4,405	149,224
1863...	117	110	19,141	6,764	40,708	976	130,016	5,327	135,343
9) Skytts härads. Öppnad 1848 ⁴¹⁾ .									
1860...			34,305		17,301	598	98,084	4,322	102,406
1861...	248	50	56,123	5,807	20,126	796	139,888	4,873	144,761
1862...	151	69	22,316	6,955	23,142	878	146,017	5,703	151,720
1863...	99	89	25,936	7,008	36,965	884	141,996	6,573	148,569

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Ar.	Under året					Vid årets slut			
	utkomne nya delägare.	afgåne delägare.	insatt belopp.	i riksbankens Riksbank för Rättas & delägarens kapital.	uttaget belopp.	öfverstående delägare.	inseslående be- skning till- hörande del- ägare.	behöfligt öfver- skott (grund- och reservfond, försäkrings- m. m.).	Summa af ko- llumerna Nr:ta 8 och 9.
	Antal.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.
10) Luggude härads. Öppnad 1848 ⁴²⁾ .									
1860...			43,619		19,910	1,245	156,707	4,995	161,702
1861...	80	136	13,414	7,071	32,058	1,189	145,271	7,545	152,816
1862...	89	132	15,586	7,250	29,030	1,146	139,077	8,005	147,082
1863...	97	101	17,367	7,331	20,910	1,142	142,865	8,661	151,526
11) Frosta härads. Öppnad 1848 ⁴³⁾ .									
1860...			56,389		28,201	1,264	227,428	10,935	238,363
1861...	177	93	46,632	11,750	27,667	1,348	258,142	13,406	271,548
1862...	149	159	30,891	13,004	47,817	1,338	254,220	15,558	269,778
1863...	149	168	33,261	11,813	58,986	1,319	240,309	17,815	258,124
12) Torna, Bara och Harjagers häraders. Öppnad 1848 ⁴⁴⁾ .									
1860...			147,711		67,421	1,621	377,783	7,746	385,529
1861...	256	90	164,530	20,776	81,951	1,787	480,789	10,223	491,012
1862...	157	134	81,470	22,572	145,614	1,810	439,217	12,125	451,342
1863...	96	111	58,879	19,190	144,326	1,795	372,961	13,157	386,118
13) Wemmenhøgs härads. Öppnad 1849.									
1860...						848	119,990	6,476	126,466
1861...	226	68	48,763	6,591	17,380	1,006	157,964	7,659	165,623
1862...	124	101	19,592	7,591	26,162	1,029	158,985	9,105	168,090
1863...	101	109	15,686	7,210	31,326	1,021	150,555	10,494	161,049
14) Kullens. Öppnad 1849.									
1860...			33,701		6,438	555	96,975	3,283	100,258
1861...	123	36	37,757	5,517	18,018	642	122,231	4,236	126,467
1862...	60	60	18,998	6,063	27,973	642	119,319	5,224	124,543
1863...	54	52	15,436	6,045	18,168	644	122,632	6,162	128,794
15) Rönnebergs och Onsjö häraders. Öppnad 1860, upplöst 1864.									
1860...						20	2,000	—	2,000
1861...	82	4	2,153	178	317	98	4,014	—	4,014
1862...	8	3	511	16	114	103	4,623	—	4,623
1863...	6	14	558	21	807	95	4,605	—	4,605

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Ar.	Under året					Vid årets slut			
	tilkomna nya delaktare.	afgående delaktare.	Insatt belopp.	i rikens skaperna följande ränta & delaktarnes kapital.	uttaget belopp.	öfverstående delaktare.	investerade i holländskt eller i andra delaktare.	behållning af öfverstående och reservfond, räntevinsten m. m.	Summa af konnumererna N:ris 8 och 9.
	Antal.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.
16) Sparbanken för Lunds stad och kringliggande. Öppnad 1862.									
1862...	607	6	187,415	5,042	78,793	601	113,640	544	114,184
1863...	228	12	111,134	6,763	81,198	817	150,278	1,853	152,131
17) Onsjö härads. Öppnad 1861 ⁴⁵⁾ .									
1863...	205	23	11,412	681	1,616	182	10,477	209	10,686
Hallands län. 1) Halmstads. Öppnad 1835.									
1860...			46,920		52,443	2,015	255,422	22,571	277,993
1861...	129	121	49,704	11,213	67,932	2,023	248,407	25,620	274,027
1862...	153	125	41,706	11,566	63,574	2,051	238,105	25,148	263,253
1863...	144	123	43,783	10,721	64,098	2,072	228,511	24,699	253,210
2) Warbergs. Öppnad 1836 ⁴⁶⁾ .									
1860...						2,426	206,439	23,799	230,238
1861...	165	78	46,355	9,612	55,453	2,142	199,035	26,116	225,151
1862...	171	93	48,606	9,451	48,889	2,234	198,149	27,692	225,841
1863...	182	85	47,286	9,641	50,569	2,221	203,737	28,726	232,463
3) Laholms. Öppnad 1857.									
1860...						227	18,930	1,593	20,523
1861...	37	17	4,091	909	3,196	247	20,734	1,736	22,470
1862...	26	30	4,593	951	4,879	243	21,400	1,913	23,313
1863...	27	25	3,616	1,062	3,273	245	22,805	2,111	24,916
Göteborgs och Bohus län. 1) Göteborgs stads. Öppnad 1820.									
1860...	1,179		552,814		578,414	9,229	1,894,899	113,090	2,007,990
1861...	1,167	780	574,042	92,655	551,149	9,616	2,010,243	121,486	2,131,729
1862...	1,308	702	595,996	97,830	582,298	10,222	2,121,568	131,366	2,255,934
1863...	1,346	801	666,747	105,745	616,224	10,767	2,277,672	144,560	2,422,232
2) Uddevalla. Öppnad 1836 ⁴⁷⁾ .									
1860...			64,892		98,072	2,199	341,138	44,272	385,400
1861...	198	83	92,169	16,628	97,342	2,314	352,583	47,345	399,928
1862...	212	196	93,439	16,101	116,005	2,330	346,118	51,499	397,617
1863...	191	123	90,874	16,416	107,257	2,398	346,151	54,993	401,144

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Under året					Vid årets slut			
	utkomna nya delagare.	afskedade delagare.	insatt belopp.	i riksskapskaperna köptford rikta a delagarnes kapital.	uttaget belopp.	öfverstående delagare.	inneskande be- hållning tillhörande delagarna.	öfver- skott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.).	Summa af ko- munerna N:o 8 och 9.
	Antal.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.
3) Marstrands stads och omgifnings. Öppnad 1843 ⁴⁸⁾ .									
1860...			10,767		11,407	350	34,980	2,989	37,969
1861...	41	27	9,789	1,608	11,918	364	35,501	2,338	37,839
1862...	63	34	12,701	1,686	14,490	393	36,890	2,663	39,553
1863...	72	31	26,742	1,990	21,990	425	43,564	2,790	46,354
4) Strömstads. Öppnad 1851 ⁴⁹⁾ .									
1860...			12,408		6,067	338	31,211	1,502	32,713
1861...	77	32	14,359	1,529	13,044	381	34,053	1,758	35,811
1862...	122	19	32,089	2,217	18,096	486	50,254	2,131	52,385
1863...	132	34	35,231	2,855	24,916	580	63,421	2,720	66,141
5) Morlanda pastorats. Öppnad 1856 ⁵⁰⁾ .									
1860...			679		2,205	108	2,105	254	2,359
1861...	7	34	228	73	665	81	1,776	276	2,052
1862...	9	15	308	74	407	75	1,750	302	2,052
1863...	3	16	190	76	445	62	1,572	321	1,893
6) Bro pastorats och Lysekils. Öppnad 1857 ⁵¹⁾ . (skild 1863).									
1860...			2,286		1,181	137	7,293	298	7,591
1861...	8	18	2,144	337	2,340	147	7,452	357	7,809
1862...	14	17	4,889	433	1,447	144	11,343	456	11,799
1863...	15	12	3,380	542	3,511	147	11,750	481	12,231
Elfsborgs län. 1) Wenersborgs. Öppnad 1822 ⁵²⁾ .									
1860...			48,964		66,305	2,126	347,234	38,185	385,419
1861...	337	122	70,955	17,756	49,947	2,341	385,997	37,158	423,155
1862...	293	151	62,560	19,050	58,929	2,483	408,678	41,787	450,465
1863...	353	145	70,548	19,977	75,451	2,691	423,752	45,873	469,625
2) Borås. Öppnad 1831.									
1860...			28,551		21,623	1,564	157,124	20,342	177,466
1861...	163	85	33,308	7,880	26,645	1,642	171,668	22,160	193,828
1862...	188	120	37,699	8,331	37,504	1,710	180,194	25,027	205,221
1863...	203	133	42,084	8,952	36,851	1,780	194,374	26,977	221,352

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Ar.	Under året					Vid årets slut			
	tilkomne nya deligare.	afgåne deligare.	insett belopp.	i rikenskaperna godtgjord ränta å deligarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående deligare.	inneskande be- hållning till- hörande del- igare.	behålligt öfver- skott (grund- och reservfond, fästevärdar m. m.).	Summa af ko- mmunens Nris 8 och 9.
	Antal.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.
3) Åmåls. Öppnad 1836⁵³.									
1860...						1,324	228,295	19,328	247,623
1861...	143	138	29,670	11,531	30,605	1,329	238,890	21,966	260,856
1862...	90	159	21,165	11,562	37,860	1,260	233,757	24,762	258,519
1863...	124	176	20,856	11,343	34,336	1,208	231,620	26,444	258,064
4) Alingsås. Öppnad 1844.									
1860...			13,019		11,766	705	71,529	6,374	77,903
1861...	118	73	19,461	3,562	14,016	750	80,536	6,757	87,293
1862...	100	62	15,509	3,995	10,814	788	89,226	7,598	96,824
1863...	114	153	17,111	4,345	18,495	749	92,187	8,787	100,974
5) Ulricehamns. Öppnad 1853⁵⁴.									
1860...						509	123,400	11,157	134,557
1861...	76	61	20,569	4,750	13,600	524	138,468	9,675	148,143
1862...	106	71	59,087	5,010	49,518	573	155,931	11,140	167,071
1863...	46	64	32,924	3,921	47,078	555	150,137	12,322	162,459
6) Fuzerna församlings. Öppnad 1854⁵⁵.									
1860...			1,386		2,500	64	4,360	517	4,877
1861...	15	11	1,358	172	920	68	4,970	589	5,559
1862...	11	6	1,163	203	758	73	5,578	716	6,294
1863...	8	19	964	217	1,353	62	5,406	793	6,199
7) Svenljunga församlings. Öppnad 1862⁵⁶.									
1863...	256	60	21,921	455	11,975	251	10,581	18,080	28,661
Skaraborgs län. 1) Bromö glasbruksarbetares. Öppnad 1813.									
1860...			1,699		1,729	72	25,711	—	25,711
1861...	1	1	1,722	1,286	2,703	72	26,016	—	26,016
1862...		2	1,614	1,300	2,840	70	26,091	—	26,091
1863...	6		1,719	1,305	4,846	76	24,268	—	24,268
2) Mariestads. Öppnad 1822.									
1860...			38,079		59,833	2,174	344,225	22,119	366,344
1861...	268	267	43,969	16,861	55,126	2,175	349,929	23,538	373,467
1862...	275	240	43,085	16,839	55,447	2,210	354,406	24,886	379,292
1863...	249	253	45,139	18,093	54,879	2,206	362,760	26,116	388,876

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgående delägare.	insett belopp.	i riksskattkapornes godtgjord finna & delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvastående delägare.	innesående belopp tillhörande delägare.	böfnligt öfver-skot (grund- och reservfond, räntehvister m. m.)	Summa af ko-lumnerne Nr:ta 8 och 9.
	Antal.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.
3) Lidköpings. Öppnad 1834 ⁵⁷⁾ .									
1860...			12,342		18,140	558	67,205	7,717	74,922
1861...	128	117	14,151	3,188	12,223	569	72,321	8,547	80,868
1862...	128	114	12,079	3,285	11,524	583	76,229	9,787	86,016
1863...	135	122	14,217	3,417	14,771	596	79,657	10,788	90,445
4) Skaraborgs läns allmänna. Öppnad 1847 ⁵⁸⁾ .									
1860...			42,934		59,544	6,213	319,091	10,297	329,389
1861...	218	200	62,917	16,296	42,920	6,231	355,385	12,301	367,686
1862...	80	339	61,269	18,982	57,349	5,972	376,694	12,841	389,535
1863...	211	841	44,140	19,789	58,398	5,342	381,155	15,273	396,428
5) Carlsborgs. Öppnad 1847 ⁵⁹⁾ .									
1860...			12,566		12,486	13	18,271	670	18,941
1861...	3	1	3,018	624	5,783	15	16,239	798	17,037
1862...	2	3	3,850	632	2,362	14	18,464	888	19,352
1863...	2	—	2,306	665	4,056	16	17,565	891	18,456
6) Falköpings. Öppnad 1860 ⁶⁰⁾ .									
1860...	100	—	3,073	35	—	100	3,108	7	3,115
1861...	57	14	7,284	165	737	143	9,978	40	10,018
1862...	46	16	5,840	129	2,149	174	14,449	66	14,515
1863...	66	16	5,612	148	5,453	223	15,347	96	15,443
7) Sköfde. Öppnad 1861.									
1861...	169	—	9,401	93	—	169	9,494	370	9,864
1862...	228	3	20,253	1,005	509	394	30,243	546	30,789
1863...	82	46	9,095	1,628	6,098	430	34,868	841	35,709
8) Hjo. Öppnad 1862.									
1862...	137	2	4,836	49	33	135	4,852	243	5,095
1863...	124	10	6,130	394	476	249	10,900	139	11,039
Wermlands län. 1) Carlstads. Öppnad 1822.									
1860...			106,284		119,394	4,305	820,145	78,346	898,491
1861...	435	515	109,444	40,698	114,841	4,225	855,445	82,096	937,541
1862...	464	616	109,844	42,379	124,694	4,073	882,974	80,360	963,334
1863...	390	382	103,964	43,313	133,220	4,081	897,031	81,881	978,912

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Under året					Vid årets slut			
	utlöpande utskott	afskjutne delkare.	insatt belopp.	afskjutne delkare.	utlöpande utskott.	öfverskott af delkare.	insatt belopp.	afskjutne delkare.	Summa af ko- mune- och 8 och 9.
	Antal.	Antal.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Antal.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.
2) Filipstads bergslags. Öppnad 1825 ⁶¹⁾ .									
1860...			51,659		47,840	1,350	284,767	11,495	296,262
1861...	382	152	38,375	14,048	46,496	1,580	290,694	13,924	304,618
1862...	121	228	38,726	14,262	50,102	1,473	293,580	15,329	308,909
1863...	129	260	31,868	14,549	40,866	1,342	299,131	16,574	315,705
3) Christinehamns. Öppnad 1843 ⁶²⁾ .									
1860...						1,503	303,223	13,327	316,550
1861...	185	125	45,497	14,555	44,824	1,563	321,451	15,170	336,621
1862...	180	202	43,743	14,421	62,819	1,541	313,796	17,961	331,757
1863...	139	139	38,691	14,601	46,498	1,541	321,477	20,604	342,081
4) Westra Wermlands. Öppnad 1856.									
1860...			11,689		7,342	335	30,369	3,017	33,386
1861...	29	47	7,049	1,485	7,142	317	31,761	1,744	33,505
1862...	65	13	10,227	1,565	7,252	369	36,302	1,798	38,100
1863...	54	32	13,582	1,964	8,194	391	43,654	2,082	45,736
5) Sunne församlings. Öppnad 1856.									
1860...			4,245		2,514	141	20,927	314	21,241
1861...	20	29	3,041	1,002	4,029	132	20,941	326	21,267
1862...	31	26	5,511	1,073	4,439	137	23,086	489	23,575
1863...	42	16	5,348	1,165	3,056	163	26,543	607	27,150
Örebro län. 1) Örebro. Öppnad 1826 ⁶³⁾ .									
1860...			120,363		149,958	3,593	683,001	66,080	749,081
1861...	417	265	127,649	33,055	145,499	3,750	698,267	71,092	769,359
1862...	381	331	120,404	34,331	129,772	3,800	723,230	78,580	801,810
1863...	427	283	108,950	35,998	149,987	3,944	718,187	84,131	802,318
2) Wiby församlings. Öppnad 1834.									
1860...			3,983		1,703	230	16,307	339	16,646
1861...	72	18	7,570	1,022	1,111	284	23,788	348	24,136
1862...	68	21	10,156	1,488	2,544	331	32,889	366	33,255
1863...	36	35	5,790	1,723	5,061	332	35,342	350	35,692

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	
År.	Under året					Vid årets slut				
	tillkomna nya delägare.	afgående delägare.	insatt belopp.	i rikesskapsen godtgjord förtä & delägarnas kapital.	uttaget belopp.	qvartande delägare.	investerade belåning tillhörande delägare.	befintligt öfverskott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.)	Summa af kö-lummenes Afrits 8 och 9.	
Antal.	Antal.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	Antal.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.
3) Nora. Öppnad 1835.										
1860...			41,984		28,642	1,233	236,664	13,339	250,003	
1861...	138	120	35,054	11,766	36,843	1,251	246,641	15,369	262,010	
1862...	190	133	38,521	12,272	40,950	1,308	256,483	16,523	273,006	
1863...	157	163	36,211	12,589	54,405	1,302	250,877	18,731	269,608	
4) Askersunds. Öppnad 1840.										
1860...			15,219		9,614	749	79,757	5,757	85,514	
1861...	171	166	20,846	3,775	13,756	754	90,622	6,500	97,122	
1862...	153	88	17,554	4,142	14,974	819	97,344	7,403	104,747	
1863...	113	95	15,768	4,460	15,517	837	102,055	8,618	110,673	
5) Kumla. Öppnad 1848 ⁶⁴⁾ .										
1860...			1,852		2,497	263	13,671	285	13,956	
1861...	27	24	2,767	677	2,697	266	14,514	303	14,817	
1862...	50	23	5,115	579	2,387	293	17,867	321	18,188	
1863...	20	37	3,689	857	5,269	276	17,273	340	17,613	
6) Länns församlings. Öppnad 1848 ⁶⁵⁾ .										
1860...			629		1,324	110	7,902	624	8,526	
1861...	17	13	1,114	348	1,758	114	7,606	731	8,337	
1862...	7	11	1,196	355	1,379	110	7,779	847	8,626	
1863...	11	15	601	362	975	106	7,766	972	8,738	
7) Sköllerstads församlings. Öppnad 1850 ⁶⁶⁾ .										
1860...						71	3,011	83	3,594	
1861...	7	8	824	176	222	70	3,789	95	3,884	
1862...	7	5	511	199	246	72	4,253	104	4,357	
1863...	3	11	325	204	658	64	4,123	114	4,237	
8) Carlskoga härads. Öppnad 1854.										
1860...	23	59	4,073	1,065	4,526	319	24,019	964	24,983	
1861...	29	46	3,669	1,067	5,229	302	23,525	1,024	24,549	
1862...	39	26	3,152	1,154	2,904	315	24,928	1,177	26,105	
1863...	33	22	2,756	1,152	3,540	326	25,296	1,406	26,701	

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Ar.	Under året					Vid årets slut			
	Antal.	Antal.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr
	inlömnade nya delägare.	afgående delägare.	insatt belopp.	afskottad ranta & delägarne kapital.	utlåget belopp.	qvarstående delägare.	insesjande be- hållning till- hörande del- ägare.	inbetaligt öfver- skott (grund- och reservfond, rättsvinsten m. m.)	Summa af ko- stnaderna Årens 8 och 9.
	Antal.	Antal.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr

9) *Stora Mellösa församlings. Öppnad 1854⁶⁷⁾.*

1860...			1,857		611	168	7,783	310	8,093
1861...	26	17	1,370	376	1,280	177	8,249	376	8,625
1862...	19	14	1,694	402	930	182	9,415	465	9,880
1863...	12	24	694	440	1,552	170	8,997	520	9,517

10) *Fellingsbro församlings. Öppnad 1855.*

1860...			6,513		4,202	322	33,979	3,508	37,487
1861...	47	20	7,576	1,751	2,564	349	40,743	3,901	44,644
1862...	47	32	6,534	2,056	4,381	364	44,952	4,330	49,282
1863...	47	21	5,845	2,274	3,415	390	49,657	4,873	54,530

11) *Nya Kopparbergs församlings. Öppnad 1858.*

1860...			10,636		918	236	20,363	2,162	22,525
1861...	57	24	8,915	1,174	2,380	266	28,072	2,433	30,505
1862...	53	17	8,050	1,479	2,170	302	35,431	2,801	38,232
1863...	49	42	7,057	1,695	6,492	309	37,690	3,227	40,917

12) *Lindesbergs. Öppnad 1859.*

1860...			8,327		1,362	199	10,107	385	10,492
1861...	81	11	8,442	711	3,460	269	15,800	523	16,323
1862...	45	22	4,631	904	3,176	292	18,159	690	18,849
1863...	40	17	5,360	972	4,315	315	21,176	823	20,999

13) *Ramsbergs församlings. Öppnad 1859.*

1860...			2,879			108	2,974	723	3,697
1861...	25	21	2,617	206	644	112	5,152	763	5,915
1862...	24	5	2,098	283	424	131	7,109	827	7,936
1863...	14	17	1,481	362	930	128	8,022	916	8,938

14) *Kräklinge församlings. Öppnad 1861.*

1861...	26	2	538	15	81	24	472	4	476
1862...	15	1	1,001	42	4	38	1,512	17	1,539
1863...	4	4	373	79	124	38	1,841	36	1,877

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Ar.	Under året					Vid årets slut			
	Antal. tillkomne nya delägare.	Antal. afgående del- ägare.	Rödr Rmt. insatt belopp.	Rödr Rmt. uttaget belopp. i vårenskaperna förklarad förtä a utgåendes kapital.	Rödr Rmt. uttaget belopp.	Antal. i vårenskaperna förklarad förtä a utgåendes kapital.	Rödr Rmt. insatt belopp. i vårenskaperna förklarad förtä a utgåendes kapital.	Rödr Rmt. uttaget belopp. i vårenskaperna förklarad förtä a utgåendes kapital.	Summa af ko- lunnerna Nr: 8 och 9.
Antal. Antal. Rödr Rmt. Rödr Rmt. Rödr Rmt. Antal. Rödr Rmt. Rödr Rmt. Rödr Rmt.									
Westmanlands län. 1) Westerås. Öppnad 1826⁶⁸.									
1860...			59,259		41,881	1,532	218,351	13,417	231,768
1861...	253	125	62,507	11,715	28,317	1,660	264,257	14,498	278,755
1862...	309	212	67,565	13,937	32,494	1,757	313,014	16,029	329,043
1863...	318	172	71,690	15,806	58,473	1,903	342,124	17,971	360,095
2) Sala. Öppnad 1828⁶⁹.									
1860...			11,744		12,219	579	58,896	5,780	64,676
1861...	96	53	15,316	3,189	8,175	622	69,227	3,576	72,803
1862...	86	59	13,811	3,554	12,846	649	73,746	3,717	77,463
1863...	88	48	15,525	3,922	8,149	689	85,044	3,838	88,882
3) Köpings och Åkerbo härads. Öppnad 1841.									
1860...						482	65,346	3,699	69,045
1861...	60	55	13,409	3,274	12,983	487	69,046	3,943	72,989
1862...	89	58	13,639	3,435	12,723	518	73,397	4,368	77,765
1863...	62	47	14,001	3,717	12,087	533	79,027	4,900	83,927
4) Heds församlings. Öppnad 1852.									
1860...						30	1,499	454	1,953
1861...	—	—	72	74	60	30	1,585	469	2,054
1862...	6	3	294	58	108	33	1,828	477	2,305
1863...	—	3	52	85	171	30	1,794	489	2,283
5) Arboga. Öppnad 1859⁷⁰.									
1860...			8,428		1,417	224	13,778	557	14,335
1861...	57	27	8,190	837	2,817	254	19,988	513	20,501
1862...	82	37	10,935	1,197	3,875	299	28,245	568	28,813
1863...	56	30	9,372	1,552	3,057	325	36,113	793	36,906
6) Simtuna församlings. Öppnad 1860.									
1860...						58	5,444	332	5,776
1861...	47	11	15,083	570	1,994	94	19,103	389	19,492
1862...	39	7	5,120	1,023	2,079	126	23,167	488	23,655
1863...	17	9	3,848	1,162	5,436	134	22,741	627	23,368

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Under året					Vid årets slut			
	tilkomne nya delägare.	afgående delägare.	insatt belopp.	i rikenskaperna guldgruva ranta a delägarnas kapital.	uttaget belopp.	öfverskottande delägare.	investeringar i byggnad till beboende delägare.	investeringar i m. m.)	beaktat öfver- och underford. ränteskrifver.
	Antal.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.
Kopparbergs län. 1) Falu stads. Öppnad 1824.									
1860...			43,185		44,953	1,764	308,044	40,327	348,371
1861...	161	96	43,332	15,057	54,913	1,829	311,520	44,504	356,024
1862...	144	106	41,071	15,300	54,357	1,867	313,533	48,658	362,191
1863...	164	270	40,542	15,347	48,832	1,761	320,590	52,699	373,289
2) Husby församlings. Öppnad 1837.									
1860...			9,343		3,776	543	52,797	4,250	57,047
1861...	68	38	9,195	2,809	5,481	573	59,319	4,780	64,099
1862...	53	19	9,523	3,079	5,975	607	65,947	5,433	71,380
1863...	73	36	11,945	3,570	6,379	644	75,083	6,046	81,129
3) Kopparbergs läns. Öppnad 1851.									
1860...			10,863		10,322	1,155	72,797	2,443	75,240
1861...	287	49	20,218	4,015	5,154	1,393	91,876	2,587	94,463
1862...	306	95	27,846	5,028	10,039	1,604	114,710	2,939	117,649
1863...	272	168	29,398	6,099	15,585	1,708	134,622	3,446	138,068
4) Norrbärke församlings. Öppnad 1859.									
1860...	104	2	5,950	271	11,721	156	8,678	47	8,726
1861...	62	25	6,196	541	1,640	193	13,775	122	13,897
1862...	70	15	7,229	794	1,318	248	20,480	183	20,663
1863...	178	14	10,989	1,233	1,761	412	30,942	300	31,242
5) Hedemora och Garpenbergs. Öppnad 1863.									
1863...	248	5	9,179	235	617	243	8,798	227	9,025
Gefleborgs län. 1) Gefle stads. Öppnad 1824.									
1860...			84,532		56,124	1,461	322,987	40,982	363,969
1861...	400	192	98,850	16,499	63,284	1,669	375,052	45,123	420,175
1862...	300	264	118,594	19,079	76,889	1,705	435,837	50,169	486,006
1863...	348	212	146,035	22,476	92,692	1,841	511,656	55,640	567,296
2) Fernebo församlings. Öppnad 1824.									
1860...	13	6	283		55	244	4,538	—	4,538
1861...	5	9	93	203	93	240	4,741	—	4,741
1862...	4	7	315	237	167	237	5,126	—	5,126
1863...	8	11	162	256	593	234	4,951	—	4,951

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya deltagare.	afgående deltagare.	insatt belopp.	afskriftekaperna i deltagares kapital.	uttaget belopp.	qvarstående deltagare.	investerade behållning tillhörande deltagarna.	behålligt överskott framt- och reservfond, rättshänsätt m. m.)	Summa af kommunerna N:o 8 och 9.
3) Hudiksvalls. Öppnad 1848.									
1860...			6,009		4,157	430	39,120	3,196	42,316
1861...	78	47	9,218	1,770	6,198	461	43,911	3,551	47,462
1862...	78	32	10,581	2,186	4,271	507	52,410	3,897	56,307
1863...	101	36	11,590	2,656	5,502	572	61,153	3,745	64,898
4) Söderhamns. Öppnad 1854.									
1860...						237	24,119	2,328	26,447
1861...	55	13	7,587	1,170	1,784	279	31,092	2,147	33,239
1862...	47	23	8,912	1,431	4,888	304	36,547	2,647	39,194
1863...	47	27	9,174	1,616	7,081	324	40,256	3,471	43,727
5) Hille församlings. Öppnad 1856.									
1860...						15	59	181	240
1861...	—	—	22	3	—	15	84	190	274
1862...	—	1	25	4	4	14	109	194	303
1863...	2	1	246	11	2	15	363	213	576
6) Forsbacka bruks. Öppnad 1858 ⁷¹⁾ .									
1863...	20	—	310	5	—	20	315	89	404
7) Enångers församlings. Öppnad 1861.									
1861...	88	2	3,659	92	149	86	3,602	296	3,898
1862...	36	—	3,189	262	501	122	6,552	349	6,901
1863...	43	3	5,152	404	1,352	162	10,756	412	11,168
8) Ojvansjö församlings. Öppnad 1862.									
1862...	159	1	6,183	101	101	158	6,184	310	6,494
1863...	115	21	11,220	530	3,202	252	14,732	365	15,097
9) Thorsåkers församlings. Öppnad 1863.									
1863...	96	—	4,280	57	—	96	4,337	744	5,081
Wester-Norrlands län. 1) Hernösands. Öppnad 1827 ⁷²⁾ .									
1860...			28,945		61,302	1,195	136,460	10,576	147,036
1861...	129	116	21,441	5,874	26,154	1,208	137,576	12,012	149,588
1862...	116	129	19,768	5,908	29,528	1,195	133,775	13,609	147,384
1863...	118	158	26,108	6,059	30,831	1,155	135,066	15,137	150,203

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgåfne delägare.	insatt belopp.	i räkenskaperne för jord, ränta & delägarnas kapital.	uttaget belopp.	qvastående delägare.	insesående be- hållning till- hörande del- ägare.	besittning öfver- skott (grund- och reservfond, färdkostar m. m.)	Summa af ko- lumnerne Nr:is 8 och 9.
	Antal.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.

2) Sundsvalls. Öppnad 1850.

1860...			20,240		7,214	460	92,789	7,184	99,973
1861...	113	39	27,657	4,878	12,923	534	112,401	8,933	121,334
1862...	81	33	24,122	5,830	13,828	582	128,525	9,067	137,592
1863...	84	49	28,143	6,332	20,851	617	142,148	9,632	151,780

Jemtlands län. 1) Jemtlands läns. Öppnad 1847.

1860...			51,897		40,138	1,429	234,914	12,372	247,286
1861...	235	79	66,003	12,468	31,078	1,585	282,307	14,934	297,241
1862...	213	82	66,311	14,960	30,997	1,716	332,581	18,508	351,190
1863...	152	100	63,521	16,789	55,923	1,768	356,967	22,621	379,588

Westerbottens län. 1) Skellefteå. Öppnad 1853.

1860...			8,995		4,232	189	30,026	614	30,640
1861...	52	15	12,004	1,611	5,375	226	38,184	853	39,037
1862...	65	13	19,388	2,382	3,184	278	56,770	1,202	57,972
1863...	33	22	10,947	2,961	5,849	289	64,829	1,733	66,562

2) Umeå stads- och landsförsamlingars. Öppnad 1854⁷³⁾.

1860...			1,516		202	166	12,559	117	12,676
1861...	11	3	1,431	605	332	174	14,263	136	14,399
1862...	10	17	1,740	648	2,966	167	13,685	113	13,798
1863...	18	22	990	618	2,442	163	12,851	142	12,993

Norrbottens län. 1) Norrbottens läns. Öppnad 1852.

1860...			8,278		6,006	716	68,257	2,550	70,807
1861...	95	45	18,068	3,677	5,377	766	84,625	2,958	87,583
1862...	84	66	24,765	4,502	14,774	784	99,118	3,620	102,738
1863...	97	58	21,660	5,117	12,612	823	113,283	4,199	117,482

Anmärkningar.

- ¹⁾ 1860 kol. 7 rättad från 488, som uppgifvits till Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ²⁾ 1860 kol. 7 rättad från 39, som uppgifvits till Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse. Bristande öfverensstämmelse mellan kol. 4, 5 och 8 har uppgifvits bero af bokföringssättet m. m. utan närmare skriftlig upplysning med anledning af dervid gjord anmärkning.
- ³⁾ 1860 kol. 7 rättad från 108 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ⁴⁾ 1860 kol. 7 rättad från 138 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse. År 1864 såsom filial förenad med Upsala stads och läns sparbank.
- ⁵⁾ 1860 kol. 7 rättad från 2,867 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ⁶⁾ 1860 kol. 7 rättad från 1,617 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ⁷⁾ 1860 kol. 7 rättad från 684 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ⁸⁾ 1860 kol. 7 rättad från 634 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ⁹⁾ 1860 kol. 7 rättad från 10,046 (Sparbanksböckernes löpande N:o?) i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ¹⁰⁾ 1860 kol. 7 rättad från 128 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ¹¹⁾ 1860 kol. 7 rättad från 254 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvande femårsberättelse.
- ¹²⁾ 1860 kol. 7 rättad från 98 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ¹³⁾ 1864 förenad med Walkebo härads sparbank.
- ¹⁴⁾ Uppgifterna om delägarne antal synas ej fullt säkra.
- ¹⁵⁾ Uppgiften i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse 1856—1860 om 9,335 delägare vid 1860 års slut synes felaktig vid jemförelse med den från Sparbanken nu meddelade uppgiften, som börjar med året 1861 på sätt tab. här ofvan innehåller. Förhållandet för 1860 härefter beräknadt skulle blifva sådant samma tabell angifver. Sparbanksuppgiften innehåller tillkomne nya delägare 1862: 609 och 1863: 437, hvilka summor icke öfverensstämma med dem i kol. 3 och 7. Då den förstnämnda summan äfven förekommer uti en i Statistiska Central-Byrån tillgänglig revisionsberättelse har någon ändring så mycket mindre bordt göras.
- ¹⁶⁾ 1860 kol. 7 rättad från 1,612 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ¹⁷⁾ 1860 kol. 7 rättad från 817 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ¹⁸⁾ Sparbanksuppgifterna i kol. 4—6 och 8 för 1862 stämma ej med hvarandra.
- ¹⁹⁾ 1860 kol. 7 rättad från 99 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ²⁰⁾ Genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvande infordrad förklaring öfver bristande öfverensstämmelse i de här ofvan meddelade uppgifterna har besvarats med följande skrifvelse: "Rörande Högsby och Långemåla socknars sparbank får jag förklara, att jag i dag blifvit affordrad ytterligare upplysningar, men hvilka jag dock icke är i tillfälle att rätta; beträffande felen för 1861—1864, anser jag nog vara uppkomna, men skulle medföra för mig ett otacksamt nöje att rätta. Deremot den sista uppgiften för 1864 finner jag ingen ändring eller kan annorlunda uppföra än som skett".
Hammarby d. 20 Maj 1865. L. G. TIBERG".
- ²¹⁾ Sparbanksuppgifterna i kol. 4—6 för 1861 stämma ej med uppgiften i kol. 8.
- ²²⁾ 1860 kol. 7 rättad från 379 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ²³⁾ De uppenbart felaktiga uppgifterna hafva här ofvan måst meddelas sådana de erhållits, och Sparbanks-Direktionen har, enär banken ej står under någon offentlig myndighet, önskat befrias från uppgifters meddelande.

- ²⁴⁾ 1860 kol. 7 rättad från 71 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ²⁵⁾ d:o d:o d:o 93 d:o d:o d:o
- ²⁶⁾ d:o d:o d:o 569 d:o d:o d:o
- ²⁷⁾ d:o d:o d:o 2,394 d:o d:o d:o
- ²⁸⁾ De bristande uppgifterna i kol. 2 och 3 torde hafva sin grund uti den köpingen öfvergångna våldet.
- ²⁹⁾ 1860 kol. 7 rättad från 7,258 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ³⁰⁾ d:o d:o d:o 1,947 d:o d:o d:o Åskad upplysning öfver bristande öfverensstämmelse mellan flera summor har ej lett till rättelse.
- ³¹⁾ 1860 kol. 7 rättad från 421 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse. I öfrigt gäller samma anmärkning som för nästföregående sparbank.
- ³²⁾ 1860 kol. 7 rättad från 1,403 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ³³⁾ d:o d:o d:o 180 d:o d:o d:o
- ³⁴⁾ d:o d:o d:o 5,454 d:o d:o d:o
- ³⁵⁾ För 1860 äro kolumnerna 8—10 beräknade, emedan till dem ej lemnats någon uppgift. I öfrigt förefinnes för 1863 en skiljaktighet mellan kol. 4—6 och 8.
- ³⁶⁾ Benäget meddelad förklaring har upplyst, att orsaken till bristande öfverensstämmelse mellan kol. 4—6 och 8 ligger uti tillägg eller afdrag på grund af revisionsanmärkningar, ett förhållande, som jemväl torde gälla såsom anledning dertill att i flera andra sparbanksuppgifter summeringen af respektive kolumner i formulären, hvilka ej kunnat afse dylika förhållanden, icke visar öfverensstämmelse. Kol. 9 för 1860 är beräknad med ledning af uppgiften i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ³⁷⁾ Sparbanken har upplysts hafva en amorteringsfond för innehafvare af intercknade lån, för hvilken i revisionsberättelser lemnas redogörelse gemensamt med öfriga behållningen. Kol. 4—6 och 8 här ofvan upptaga ensamt redogörelsen för frivilliga insättare, men uti kol. 9 och 10 ingår jemväl amorteringsfonden. För året 1860 äro dessa kolumner i saknad af uppgift utfylle genom en beräkning, som måhända ej gifver rätta förhållandet.
- ³⁸⁾ Kol. 7 för 1860 rättad från 288 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse
- ³⁹⁾ d:o d:o d:o 2,164 d:o d:o d:o
- ⁴⁰⁾ d:o d:o d:o 827 d:o d:o d:o
- ⁴¹⁾ d:o d:o d:o 680 d:o d:o d:o
- ⁴²⁾ Bristande öfverensstämmelse mellan resp. kolumner har förklarats beroende dels deraf att delägare, som efter 10 års försummade insättningar förverkat sin rätt, fått densamma sig återställd, dels deraf att i kol. 6 ej lära upptagits uttagne räntebelopp.
- ⁴³⁾ Kol. 7 för 1860 rättad från 1,332 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ⁴⁴⁾ d:o d:o d:o 2,014 d:o d:o d:o
Bristande öfverensstämmelse mellan vissa kolumner af samma anledningar, som ofvan blifvit anförde.
- ⁴⁵⁾ Ehuru Sparbanken öppnades i slutet af 1861, har dock första bokslutet upprättats för den 31 December 1863.
- ⁴⁶⁾ Öfver orsakerna till bristande öfverensstämmelse emellan de särskilda kolumnerna har Direktionen den 23 Juni 1865 tillkännagifvit sig ännu icke vara i tillfälle att meddela närmare upplysning, i anseende till erforderlig vidlyftigare granskning.
- ⁴⁷⁾ Kol. 7 för 1860 rättad från 2,190 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ⁴⁸⁾ d:o d:o d:o 352 d:o d:o d:o
De särskilda kolumnernas summor öfverensstämma ej sinsemellan.
- ⁴⁹⁾ Kol. 7 för 1860 rättad från 332 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse. Små skiljaktigheter förefinnas mellan de särskilda kolumnernas summor jemförda med hvarandra.
- ⁵⁰⁾ Kol. 7 för 1860 rättad från 81 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse. Små skiljaktigheter mellan kolumnerna 4—6 och 8.

- ⁵¹⁾ Kol. 7 för 1860 rättad från 152 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse. Smärre skiljaktigheter mellan kol. 4—6 och 8.
- ⁵²⁾ Liten skiljaktighet mellan kol. 4—6 och 8 för 1860.
- ⁵³⁾ Ofvanstående är upprättadt med ledning af tryckt sammandrag öfver sparbankens förvaltning och kol. 3 beräknad efter öfriga uppgifter.
- ⁵⁴⁾ Förfrågan rörande bristande öfverensstämmelse mellan de särskilda kolumnerne i de från Sparbanken meddelade uppgifter har besvarats med insändande af summariska räkningar öfver förvaltningen under åren 1860—1864, af hvilka kunnat inhemtas hvad här ofvan i kol. 7—10 är upptaget, men hvilket ej öfverensstämmer med de från sparbanken förut erhållne i kol. 2—6 meddelade uppgifterne, och, till följd deraf att dessa summariska räkningar ej afse formulärets rubriker, måhända blifvit missförstådt.
- ⁵⁵⁾ Jemte svar å anmärkningsmemorial har Direktionen för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anmält: "att n. v. Kassaförvaltaren, som icke allenast förer räkenskaperna utan äfven lemnar rum, ved och ljus åt Direktionen vid deras sammanträden, samt vid insättningar, för det obetydliga arfvodet af 75 R:dr, icke vidare vill kvarstå som Kassa-förvaltare, då hans sparbanksgöromål skola ökas med de af Statistiska Byrån fordrade årliga uppgifterna", hvadan Direktionen äskar, att "den myndighet, som äger grundad rätt att infordra uppgifter öfver sparbankens verksamhet, bereder medel till ökad kassaförvaltarearfvode".
- ⁵⁶⁾ De särskilda kolumn. i uppgiften stämma ej och uppgiften i kol. 9 synes särdeles hög.
- ⁵⁷⁾ Kol. 7 för 1860 beräknad till 558 i st. för 686 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse. Uppgifterna i kol. 4 6 och 8 stämma ej öfverens.
- ⁵⁸⁾ Enligt benäget meddelad upplysning erhålles öfverensstämmelse mellan kol. 4—6 och 8 för året 1862, om till kol. 6 läggas 1,593 R:dr "ränta å uttagne medel å 5 % beräknad från uttagningsdagen till årets slut", och för året 1863 om på samma sätt tillägg göres.
- ⁵⁹⁾ Bristande öfverensstämmelse mellan kol. 4—6 och 8 har förklarats genom bokförings-sättet af förvaltningskostnader m. m. för 1861 utgörande 108,75, för 1862: 104,27 och för 1863: 186,70. Kol. 7 för 1860 rättad från 327 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse. Särskilda besparingskassor här räknade som enheter.
- ⁶⁰⁾ Då infordrad förklaring lemnat ofvanstående, är antagligt, att skillnaden mellan de särskilda kolumnerne beror af något bokförings-sätt, hvarom närmare upplysning ej meddelats.
- ⁶¹⁾ Kol. 7 för 1860 rättad från 1,317 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ⁶²⁾ Bristande öfverensstämmelse mellan kol. 4—6 och 8 har af begärd förklaring lemnats outredd.
- ⁶³⁾ Kol. 7 för 1860 rättad från 3,592 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse. Ut i kol. 5 äro tillagda premier för insättare af arbetsklassen år 1861: 265 Rdr, 1862: 306 R:dr och 1863: 221 R:dr.
- ⁶⁴⁾ Rörande orsaken till bristande öfverensstämmelse mellan kol. 4 6 och 8 har upplysts, att densamma torde härröra deraf, att försummad insättning under året medför förlust af fördelen af räntans tilläggande till kapitalet, hvilken fördel dock genom senare insättning kan återvinnas.
- ⁶⁵⁾ Kol. 7 för 1860 rättad från 124 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ⁶⁶⁾ d:o d:o d:o 135 d:o d:o d:o.
Bristande öfverensstämmelse mellan kol. 8—10 för 1860.
- ⁶⁷⁾ Kol. 7 för 1860 rättad från 278 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ⁶⁸⁾ Bristande öfverensstämmelse mellan några summor för åren 1862 och 1863 torde möjligen bero af redovisningssättet för utdelade premier.
- ⁶⁹⁾ Kol. 7 för 1860 rättad från 897 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ⁷⁰⁾ d:o d:o d:o 249 d:o d:o d:o.
- ⁷¹⁾ Uppgiften innehåller för åren 1860—62, att alla delägarne afgått.
- ⁷²⁾ Kol. 7 för 1860 rättad från 1,133 i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse.
- ⁷³⁾ d:o d:o d:o 182 d:o d:o d:o.

Läns- och Rikssammandrag öfver omsättningen i sparbankerna.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	
År.	Under året					Vid årets slut				
	tillkomne nya delägare.	afgående delägare.	insatt belopp.	i riksskapskaperna godkändt Ranta & delägares kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	innesittande beaktande tillförande delägare.	bestämdt öfver- och reservfond, Rikssparbanker m. m.).	Summa af kolumnerna N:o 8 och 9.	
	Antal.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	

Stockholms stads sparbank.

1860...						21,293	3,410,008	355,435	3,765,443	
1861...	2,524	2,339	687,720	124,308	805,150	21,478	3,416,885	386,849	3,803,734	
1862...	2,927	2,197	782,747	143,744	753,226	22,208	3,590,150	403,886	3,994,036	
1863...	3,168	1,773	945,346	159,097	775,372	23,603	3,919,221	429,279	4,348,500	

Stockholms läns sparbanker, 1860 och 1861 sex, 1862 sju ¹⁾.

1860...						974	82,108	5,902	88,010	
1861...	256	110	33,648	3,831	16,441	1,120	103,170	6,583	109,753	
1862...	1,210	103	79,142	5,836	14,396	2,227	173,762	7,814	181,576	
1863...	2,087	344	244,136	11,973	81,939	3,970	347,958	10,812	358,770	

Uppsala läns sparbanker, till antalet 5.

1860...						5,685	838,744	41,563	880,307	
1861...	968	519	183,033	43,280	113,284	6,134	951,773	45,666	997,439	
1862...	960	565	193,419	49,281	130,186	6,529	1,064,288	47,092	1,111,380	
1863...	1,028	656	209,041	53,906	172,654	6,901	1,154,580	52,921	1,207,501	

Södermanlands läns sparbanker, till antalet 8 t. o. m. 1862, 9 år 1863.

1860...						7,478	1,025,865	67,602	1,093,467	
1861...	970	612	207,185	50,762	166,738	7,836	1,117,076	75,093	1,192,169	
1862...	1,019	607	229,051	55,679	179,441	8,248	1,222,365	84,194	1,306,559	
1863...	1,278	667	240,428	61,011	188,238	8,859	1,335,568	94,602	1,430,170	

Östergötlands läns sparbanker, 22 år 1860, 23 fr. o. m. 1861, 24 fr. o. m. 1862, 26 fr. o. m. 1863.

1860...						13,371	1,415,214	104,923	1,520,137	
1861...	2,431	1,255	301,982	71,740	250,908	14,547	1,538,021	117,214	1,655,235	
1862...	2,051	1,329	314,097	78,784	267,838	15,269	1,663,064	130,708	1,793,772	
1863...	2,308	1,542	324,479	83,315	312,563	16,035	1,758,289	149,772	1,908,061	

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.		
År.	Under året					Vid årets slut					
	Antal.	Antal.	Rödr	Ränt.	Rödr	Ränt.	Antal.	Rödr	Ränt.	Rödr	Ränt.
tillkomna nya deligare.	afskäpnas deligare.	insatt belopp.		uttaget belopp.		qvastående deligare.	insättande belåning, tillförande deligare.	beholdigt öfver- skott (grund- och reservfond, räntefruster m. m.).	Summa a kolonnerna N:is 8 och 9.		

Jönköpings läns sparbanker, 6 till antalet 2).

1860...							9,131	802,908	72,784	875,687	
1861...	1,259	699	173,391	39,667	131,418	9,691	884,542	79,942	964,484		
1862...	1,349	438	230,567	44,819	161,248	10,621	998,682	86,511	1,085,193		
1863...	1,001	352	198,526	48,600	210,729	11,421	1,035,079	96,673	1,131,752		

Kronobergs läns sparbanker, 1 intill 1862, 2 fr. o. m. detta år, 3 fr. o. m. 1863.

1860...							6,750	567,092	38,306	605,398	
1861...	542	405	94,283	27,576	92,462	6,887	596,488	40,535	637,023		
1862...	905	344	144,984	30,776	83,581	7,448	688,668	42,021	730,689		
1863...	832	546	101,932	33,122	130,886	7,734	692,835	42,993	735,828		

Calmar läns sparbanker, 11 t. o. m. 1861, 13 fr. o. m. 1862 3).

1860...							5,967	991,446	99,985	1,091,431	
1861...	964	521	256,503	49,385	179,433	6,392	1,116,908	112,020	1,228,928		
1862...	1,238	860	302,022	54,677	243,342	6,741	1,229,640	126,577	1,356,217		
1863...	1,196	731	268,104	59,594	278,698	7,212	1,278,604	142,595	1,421,199		

Gotlands läns sparbanker, 2 t. o. m. 1862, 3 år 1863.

1860...							2,699	270,211	18,159	288,370	
1861...	534	221	60,762	13,985	39,036	3,012	305,922	20,878	326,800		
1862...	664	220	94,290	16,025	43,079	3,456	373,158	24,012	397,170		
1863...	740	296	70,119	18,543	72,694	3,900	389,126	27,203	416,329		

Blekinge läns sparbanker, 5 till antalet 4).

1860...							8,700	1,392,490	112,094	1,504,584	
1861...	930	522	517,386	68,539	414,572	9,138	1,563,842	125,514	1,689,356		
1862...	1,021	728	521,372	76,198	468,555	9,511	1,692,856	138,080	1,830,936		
1863...	1,017	964	415,041	79,449	502,688	9,564	1,684,658	146,493	1,831,151		

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	
År.	Under året					Vid årets slut				
	tillkomna nya delägare.	afgående delägare.	insatt belopp.	i rikens skaperna köpfjord ränta & delägares kapital.	utlåget belopp.	qvarstående delägare.	innesittande bebyggelse, tillhörande delägare.	behållit öfver- skott (grund- och reservfond, räntevinst m. m.).	Nis 8 och 9.	Summa af kolumnerna
	Antal.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.
Christianstads läns sparbanker, 8 år 1860, 10 fr. o. m. 1862 ⁵).										
1860...						11,370	2,290,102	100,381	2,390,483	
1861...	2,426	1,295	451,772	114,988	398,125	12,501	2,458,747	123,954	2,582,701	
1862...	1,492	1,732	270,917	119,382	525,793	12,261	2,322,404	158,736	2,481,140	
1863...	1,461	1,574	254,746	112,250	504,846	12,148	2,180,831	188,895	2,369,726	
Malmöhus läns sparbanker, 15 år 1860, 16 fr. o. m. 1861, 17 fr. o. m. 1862 ⁵).										
1860...						33,501	5,333,367	379,381	5,712,748	
1861...	4,801	2,005	1,818,139	280,754	1,257,493	36,297	6,174,555	420,875	6,595,430	
1862...	4,145	2,662	1,429,783	298,941	1,827,891	37,780	6,075,537	469,120	6,544,677	
1863...	3,652	2,559	1,341,384	289,519	1,708,605	38,869	5,998,215	513,880	6,512,095	
Hallands läns sparbanker, 3 till antalet ⁶).										
1860...						4,668	480,791	47,963	528,754	
1861...	331	216	100,150	21,734	126,581	4,412	468,176	53,472	521,648	
1862...	350	248	94,905	21,968	117,342	4,528	457,654	54,753	512,407	
1863...	353	233	94,685	21,424	117,940	4,538	455,053	55,536	510,589	
Göteborgs och Bohus läns sparbanker, 6 till antalet ⁷).										
1860...						12,361	2,311,616	162,406	2,474,022	
1861...	1,498	974	692,731	112,830	676,458	12,903	2,441,608	173,560	2,615,168	
1862...	1,728	983	739,422	118,341	732,743	13,650	2,567,923	191,417	2,759,340	
1863...	1,759	1,017	823,164	127,624	774,343	14,379	2,744,130	205,865	2,949,995	
Elfsborgs läns sparbanker, 6 före, 7 fr. o. m. år 1862 ⁷).										
1860...						6,292	931,942	95,903	1,027,845	
1861...	852	490	175,321	45,651	135,733	6,654	1,020,529	98,305	1,118,834	
1862...	788	569	197,183	48,151	195,383	6,887	1,073,364	111,030	1,184,394	
1863...	1,104	750	206,408	49,210	225,539	7,296	1,108,057	139,276	1,247,333	

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Under året					Vid årets slut			
	tilkomna nya delägare.	afgående delägare.	insatt belopp.	i räknestaperna godkändt ränta & delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvastående delägare.	investerade delägare.	skott (grund och reservfond, färdkost m. m.).	befintligt öfver- skott (grund och reservfond, färdkost m. m.).
	Antal.	Antal.	Rödr Rmt.	Rödr Rmt.	Rödr Rmt.	Antal.	Rödr Rmt.	Rödr Rmt.	Rödr Rmt.

Skaraborgs läns sparbanker, 6 t. o. m. 1860, 7 fr. o. m. 1861, 8 fr. o. m. 1862 ⁷⁾.

1860...						9,130	777,611	40,810	818,421
1861...	844	600	142,462	38,513	119,492	9,374	839,362	45,594	884,956
1862...	896	719	152,826	42,221	132,213	9,552	901,428	49,257	950,685
1863...	875	1,288	128,358	45,439	148,977	9,138	926,520	54,144	980,664

Wernmlands läns sparbanker, 5 till antalet ⁷⁾.

1860...						7,634	1,459,431	106,499	1,565,930
1861...	1,051	868	203,406	71,788	217,332	7,817	1,520,292	113,260	1,633,552
1862...	861	1,085	208,051	73,700	249,306	7,593	1,549,738	115,937	1,665,675
1863...	754	829	193,453	75,592	231,834	7,518	1,587,836	121,748	1,709,584

Örebro läns sparbanker, 13 t. o. m. 1860, 14 fr. o. m. 1861 ⁷⁾.

1860...						7,606	1,139,538	94,559	1,234,597
1861...	1,140	755	228,951	56,119	217,524	7,988	1,207,240	103,462	1,310,702
1862...	1,098	729	220,617	59,686	206,241	8,357	1,281,351	114,451	1,395,802
1863...	966	786	194,900	63,162	252,240	8,537	1,287,302	125,056	1,412,358

Westmanlands läns sparbanker, 6 till antalet ⁷⁾.

1860...						2,905	363,314	24,239	387,553
1861...	513	271	114,577	19,659	54,346	3,147	443,206	23,388	466,594
1862...	611	376	111,364	23,204	64,125	3,382	513,397	25,647	539,044
1863...	541	309	114,488	26,244	87,373	3,614	566,843	28,618	595,461

Kopparbergs läns sparbanker, 4 t. o. m. 1862, 6 fr. o. m. 1863.

1860...						3,618	442,316	47,067	489,383
1861...	578	208	78,941	22,422	67,188	3,988	476,490	51,993	528,483
1862...	573	235	85,669	24,201	71,689	4,326	514,670	57,213	571,883
1863...	935	493	102,053	26,484	73,174	4,768	570,035	62,718	632,753

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgående delägare.	insatt belopp.	i rikens sparbanker förbehållna & delägarnas kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	inrestående behållning tillkommande delägare.	behållning öfver skott (grund- och reservfond, räntevinst m. m.).	Summa af komne N:o 8 och 9.
	Antal.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.

**Gefleborgs läns sparbanker, 6 t. o. m. 1860, 7 fr. o. m. 1861,
8 fr. o. m. 1862, 9 fr. o. m. 1863.**

1860...						2,387	390,823	46,687	437,510
1861...	626	263	119,429	19,737	71,508	2,750	458,482	51,307	509,789
1862...	624	328	147,802	23,300	86,821	3,047	542,765	57,566	600,331
1863...	780	311	188,169	28,011	110,424	3,516	648,519	64,679	713,198

Wester-Norrlands läns sparbanker, 2 till antalet 7).

1860...						1,655	229,249	17,760	247,009
1861...	242	155	49,098	10,752	39,077	1,742	249,977	20,945	270,922
1862...	197	162	43,890	11,738	43,356	1,777	262,300	22,676	284,976
1863...	202	207	54,251	12,391	51,682	1,772	277,214	24,769	301,983

Jemtlands läns sparbank.

1860...						1,429	234,914	12,372	247,286
1861...	235	79	66,003	12,468	31,078	1,585	282,307	14,934	297,241
1862...	213	82	66,311	14,960	30,997	1,716	332,581	18,608	351,190
1863...	152	100	63,521	16,789	55,923	1,768	356,967	22,621	379,588

Westerbottens läns sparbanker, 2 till antalet.

1860...						355	42,585	731	43,316
1861...	63	18	13,435	2,216	5,707	400	52,447	989	53,436
1862...	75	30	21,128	3,030	6,150	445	70,455	1,315	71,770
1863...	51	44	11,937	3,579	8,291	452	77,680	1,875	79,555

Norrbottens läns sparbank.

1860...						716	68,257	2,550	70,707
1861...	95	45	18,068	3,677	5,377	766	84,625	2,958	87,583
1862...	84	66	24,765	4,502	14,774	784	99,118	3,620	102,738
1863...	97	58	21,660	5,117	12,612	823	113,283	4,199	117,482

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Under året					Vid årets slut			
	tilkomne nya delägare.	afgående delägare.	insatt belopp.	i riksbankens godgjord ränta & delägarnes kapital.	uttaget belopp.	öfverskottande delägare.	inneskottande betalning, tillhörande delägare.	beräknat öfver- och reserfund, räntefuster (m. m.).	Summa af kolumnerna N:as 8 och 9.
	Antal.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.

Summa i Rikets samtliga sparbanker, 151 i verksamhet år 1860, 156 år 1861, 167 år 1862 och 175 år 1863 (af hvilka redogörelse saknas för en).

1860...						187,675	27,291,937	2,096,061	29,388,398
1861..	26,673	15,445	6,788,376	1,326,381	5,632,461	198,559	29,772,670	2,309,290	32,081,960
1862..	27,079	17,397	6,706,324	1,443,144	6,649,716	208,343	31,261,338	2,542,241	33,803,580
1863..	28,337	18,429	6,810,329	1,511,445	7,090,264	218,335	32,494,403	2,807,222	35,301,625

Anmärkingar till länssammandraget.

- 1) Kol. 8 borde enligt innehållet i kol. 4—6 hafva för året 1861 uppgått till blott 103,146, för året 1862 till 173,752 och för året 1863 till 347,932. Skillnaden beror af bristande öfverensstämmelse mellan motsvarande kolumner i några af de särskilda sparbanksuppgifterna. Här, likasom i följande länssammandrag, der öfverensstämmelse mellan respektive kolumner saknas, kunna smärre skillnader jemväl hafva sin anledning deruti, att för samtliga sparbanker belopp uppgående till $\frac{1}{2}$ R:dr blifvit såsom hel beräknade, belopp understigande $\frac{1}{2}$ R:dr deremot ej beräknade.
- 2) Bristande öfverensstämmelse mellan kol. 2, 3 och 7 beror af de stridiga uppgifter, som från Jönköpings sparbank erhållits och i det föregående blifvit anmärkte.
- 3) Till följd af bristande öfverensstämmelse mellan åtskilliga kolumner i några af de särskilda sparbankernes uppgifter, saknas sådan jemväl i länssammandraget.
- 4) Bristande öfverensstämmelse mellan kol. 2, 3 och 7 beror af saknade uppgifter i ämnet från Ronneby sparbank.
- 5) I följd af bristande öfverensstämmelse mellan kol. 4—6 och 8 i några sparbanksuppgifter, saknas sådan jemväl i länssammandraget.
- 6) Jfr det för Warbergs stads sparbank anmärkta förhållande, som vållar en betydlig skillaktighet mellan de särskilde kolumnerna.
- 7) Bristande öfverensstämmelse mellan några kolumner i de särskilda sparbanksuppgifterna verkar sådan äfven i länssammandraget.

I följd af den i det föregående anmärkta bristen på öfverensstämmelse mellan de särskilda kolumnerna i många sparbankers uppgifter och deraf vållad sådan äfven i länssammandraget, måste en dylik jemväl blifva märkbar i sammandraget för hela Riket, ehuru den här till ej ringa del utjemnats, emedan felen inom de särskilda länen gått i motsatta riktningar.

Om man sålunda till det vid 1860 års utgång i kol. 7 uppgifna antalet qvarstående delägare lägger antalet under år 1861, enligt kol. 2, tillkomna nya och afdrager de under samma år, enligt kol. 3, afgångna, så erhålles en summa, som med 344 *öfverstiger* det antal vid 1861 års slut uppgifna qvarstående delägare, hvilket af kol. 7 utvisas. Samma kontroll upplyser i afseende på qvarstående delägare vid 1862 års slut, att detta skulle vara 102 för *högt* och vid 1863 års slut likaledes 84 för *högt*.

Om man, utgående från sparbanksdelägarnes vid 1860 års slut i kol. 8 uppgifna innestående behållning, medelst tillägg af insatser, enligt kol. 4, och insättarne tillgodoräknade räntor, enligt kol. 5, samt afdrag af uttaget belopp, enligt kol. 6, beräknar deras behållning vid utgången af hvardera af åren 1861, 1862 och 1863, så skulle den i kol. 8 uppgifna summan för det förstnämnda året vara 1,563 R:dr för *låg*, för det andra 11,084 R:dr för *låg* och för det tredje 1,555 R:dr för *hög*.

Det är att hoppas, att en fortgående årlig redogörelse öfver Rikets sparbanker bör kunna aflägsna dylika skiljaktigheter, i den mån missförstånd om formulärens innehåll alltmer torde kunna undanrödjas. För upplysnings vinnande hafva ock uppgifterna för året 1863 jemförts med dem för 1864, så vidt sådant kunnat ske, då dessa senare ännu, när detta lägges under pressen, ej inkommit för halfva antalet sparbanker.

De anmärkta skiljaktigheterna äro dock i förhållande till de stora summor, vid hvilka företrädesvis uppmärksamheten fästas, så små, att de på omdömet om dessa ej kunna utöfva någon egentligt störande inflytelse.

Af mera betydelse är det förhållande, att *räkenskapsåret* i en mängd sparbanker *ej motsvarar det borgerliga året*, och att i dessa fall räkenskapsafslutningen hänför sig till än den ena än den andra månaden. Det i formulären afsedda ändamålet, att erhålla uppgifter, hvilka för hela Riket gällde samma dag, kan under sådana förhållanden ej ernås, i följd hvaraf det vunna resultatet af de infordrade uppgifterna ej heller kan blifva annat än approximativt. När i det följande alla resultater refe-

reras till det borgerliga årets slut, bör alltså ofvan anmärkta förhållande ej förloras ur sigte.

Då vi, för kunskap om sparbankernas ställning vid 1860 års slut, redan äga tillgång till 2 källor, nemligen Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser för 1856—1860 och det af den s. k. Finans-Komitén afgifna betänkandet af den 9 Februari 1863, så synes en jemförelse med dessa båda källor här påkallad, för att upplysa anledningarne till en skiljaktighet, som skulle tyckas ej hafva bordt framträda, när sparbankernas egna uppgifter otvifvelaktigt ligga till grund för de 2 föregående redogörelserna likasom för denna.

Hvad först beträffar *antalet* sparbanker i Riket vid 1860 års utgång, så är detta i Sammandraget af Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser för åren 1856—1860 uppgifvet till 145, men i Finans-Komiténs betänkande till 146. Orsaken till denna skilnad låg deruti, att Hille församlings sparbank i Gefleborgs län, rätt beräknad i den sistnämnda summan, ej fanns uppgifven i den underd. femårsberättelsen för länet.

Enligt de nu inkomna uppgifterna utgjorde antalet sparbanker i Riket vid 1860 års utgång: 151. Orsaken till skiljaktigheten från de förra uppgifterna är den, att i dem saknas inom Östergötlands län: Wikingstads och Atvidabergs, inom Gotlands län: Hoburgs tings, inom Skaraborgs län: Falköpings och inom Gefleborgs län: Söderhamns sparbank, eller tillsammans 5 sparbanker, utom förutnämnda Hille församlings, som blott af Finans-Komitén medräknats.

Anledningen till dylika skiljaktigheter i uppgifna antalet sparbanker kunna vara flera, såsom t. ex. att i ett fall stiftelse-året, i ett annat först det år, då verksamheten börjat, ansetts böra föranleda till uppgifters meddelande, att en eller annan mindre sparbanks verksamhet kunnat för ett eller annat år hafva fullkomligt eller till största delen afstannat, att filialafdelnings verksamhet kunnat ingå i hufvudbankens redogörelse, att räkenskaperna och deras granskning omfattat längre tid än ett år o. s. v., hvarförutom väl ännu kan vara möjligt, att en eller annan sparbank uppfattat sin verksamhet såsom af den enskilda art, att man ej behöfde lyssna till uppmaningen att derom meddela någon underrättelse.

Summan 151 sparbanker i verksamhet vid 1860 års slut kan alltså med säkerhet gälla blott såsom ett minimum. Af dessa 151 sparbanker hafva dock 2 ej lemnat redogörelse för året 1860 utan först för följande år, i följd hvaraf de för till-

ståndet vid 1860 års slut inkomna redogörelserna utgöra blott 149.

Beträffande det i kol. 7 af tab. N:o 4 nu senast uppgifna antalet *qvarstående delägare* vid 1860 års slut: 187,675, så skiljer sig detta ej obetydligt från det i Sammandraget af Läns-Styrelsernas senaste femårsberättelser och i enlighet dermed i Finans-Komiténs betänkande uppgifna: 200,932. En dylik skilnad uppgående till 13,257 måste förefalla så mycket anmärkningsvärdare, som den lägre uppgiften omfattar 4 sparbanker mer än den högre. Vid den granskande jämförelse, som de nu senast meddelade uppgifterna undergått, har såsom orsak till skilnaden anmärkts, dels att de till femårsberättelserna aflemnade sparbanksuppgifterna stundom innehållit delägare-antalet vid 1861 års slut i stället för det afsedda vid 1860 års utgång, dels att en och annan gång ett större missförstånd ägt rum derigenom, att i stället för antalet vid 1860 års slut *qvarstående delägare*, uppgifvits *hela antalet från Sparbankens stiftelse utlemnade motböcker*, i följd hvaraf för en enda sparbank t. ex. antalet *qvarstående delägare* nu reducerats till 5,120 från 9,335.

Det formulär, enligt hvilket sparbanksuppgifterna till Läns-Styrelsernas senaste afgifna femårsberättelser infordrades, och som bland annat i en kolumn begärde uppgift å »hela kapitaltillgången», och i en följande å »öfverskott eller besparing öfver delägarnes andel» saknade härutinnan den tydlighet, som var erforderlig, för att vinna upplysning om delägarnes tillhörighet af gjorda insatser och derå i räkenskaperna godtgjord ränta. Detta har ock genom de nu brukade formulärens bestämdare lydelse ådagalagts hafva ledt till fel i de förr meddelade uppgifterna deruti, att ganska ofta i kolumnen för »hela kapitaltillgången» jemväl inberäknats »öfverskott eller besparing utöfver delägarnes andel», fastän detta särskildt uppgifvits i sin kolumn, hvaremot i flera andra fall ett sådant till dubbelräkning föranledande förfarande ej ägt rum.

Den behållning af delägarnes insatser och derå i räkenskaperna godtgjord ränta vid 1860 års slut, för hvilken kol. 8 här ofvan redovisar med tillsammans i alla Rikets sparbanker: 27,291,937 R:dr R:mt, utfaller i följd häraf betydligt lägre än det belopp, som under benämningen »hela kapitaltillgången» förekommer i Sammandraget af Läns-Styrelsernas femårsberättelser och efter dem upptagits i Finans-Komiténs betänkande, uppgående till 29,093,260 R:dr.

Det nu uppgifna beloppet af »befintligt öfverskott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.)», utgörande enligt kol. 9 vid 1860 års slut för hela Rikets sparbanker 2,096,061, öfverstiger deremot något det i Sammandraget af femårsberättelserna förekommande: 2,092,562 R:dr.

Efter dessa upplysningar rörande de nu ingångna uppgifternas förhållande till de förut meddelade, torde uppmärksamheten först böra egnas åt *antalet sparbanker* och deras progressiva *tillväxt*. I den förut meddelade tab. N:o 1 hafva intagits de upplysningar, som erhållits rörande det år, då hvarje sparbank stiftats eller öppnats för verksamhet. Dessa uppgifter kronologiskt ordnade för hela Riket gifva det resultat, som utvisas af följande öfversigt.

Tab. № 4.

Öfversigt öfver de år 1863 i verksamhet varande Sparbanker efter år, då de stiftats eller öppnats.

1813	Bronö glasbruksarbetares (Skarabors län). I Länsstyrelsens senaste femårsberättelse uppgifna stiftelseåret 1805 ändradt af nu meddelade uppgifter.....	1	
1820	Göteborgs	1	
1821	Stockholms stads	1	
1822	Wenersborgs, Mariestads, Carlstads	3	
1824	Söderfors församling (1865 filial under Upsala), Norrköpings, Malmö, Fallu, Gefle, Fernebo församling	6	
1825	Filipstads bergslägers	1	
1826	Christianstads, Örebro, Westerås	3	
1827	Eskilstuna, Blekinge läns, Ystads, Hernösands	4	
1828	Kronobergs läns, Sala	2	
1829	Carlshamns	1	
1830	Upsala stads och läns, Sällskapet D. B. W.	2	25
1831	Jönköpings stads och läns, Calmar, Borås	3	
1832	Nyköpings läns och stads, Borgholms och Ölands	2	
1833	Linköpings läns, Sparbanken i Lund	2	
1834	Lidköpings, Wiby församling	2	
1835	Trosa, Eksjö, Westerviks, Halmstads, Nora	5	
1836	Södertelge, Enköpings, Westra Wingåkers församling, Wernamo, Landskrona, Helsingborgs, Warbergs, Uddevalla, Åmås	9	
1837	Husby församling (Kopparbergs län)	1	

1838	Högsby och Långemåla församlingars (Calmar län)	1
1839	Tierps församling, Forssjö bruks, Wadstena, Osearshamn, Sölvesborgs, Jemshögs och Näsuns församlingars, Ronneby, Höganäs stenkolsverks, Färs härads	9
1840	Askersunds	<u>1</u> 60
1841	Tumba bruks, Strengnäs, Westra Göinge härads, Köpings	4
1843	Marstrands, Christinehamns	2
1844	Alingsås	1
1847	Wimmerby, Carlsborgs församling, Skaraborgs läns Allmänna, Jemtlands läns	4
1848	Oxie härads, Skytts härads, Luggude härads, Frosta härads, Torna, Bara och Harjagers häraders, Kumla församling, Lännäs församling, Ha- diksvalls	8
1849	Wemmenhög's härads, Kullens	2
1850	Wermdö, Öster- och Westerhaninge församlingars, Oppunda härads, Sköl- lerstads församling, Sundsvalls	<u>5</u> 86
1851	Söderköpings, Kimstads församling, Söderåkra församling, Strömstads, Kopparbergs läns	5
1852	Borg och Löths församling, Ekebyborna och Asks församlingars, Quil- linge församling, Godegårds församling, Grenna, Wissefferda försam- ling, Heds församling, Norrbottens läns	8
1853	Lagunda och Hagunda häraders, Klockrike och Brunneby församling, Östra Eneby församling, Östra Husby församling, Wikingstads försam- ling (1864 förenad med Walkebo), Dagsbergs församling (1864 förenad med Wikbolands), Strövelstorps församling, Cimbrishamn, Ulricehamn, Skellefteå församling	10
1854	Färentuna härads, Willättinge härads, Ålens församling, Östra Göinge hä- rade, Fuxerna församling, Carlskoga härads, Stora Mellösa församling. Söderhamn, Umeå	9
1855	Häradshammars församling, S:t Johannis församling (1864 förenad med Wikbolands), Hoburgs tings, Fellingsbro församling	4
1856	Östra Ny församling, Mönsterås, Calmar läns Lifränteanstalts, Morlanda pastorats, Sunne församling, Westra Wernlands, Hille församling	7
1857	Herrberga och (från 1860) Normlösa församlingars, Östra härads, Laholms, Bro pastorats och Lysekils (denna senare afskild 1863)	4
1858	Nya Kopparbergs församling, Forsbacka bruks	2
1859	Norrtelge, Östra Hargs församling, Åtvidabergs ägoområdes, Båstads, Lin- desbergs, Ramsbergs församling, Arboga, Norrbärke församling	8
1860	Tjellmo församling, Motala köpings, Westbo härads, Gärds och Allbo hära- ders, Norra och Södra Åsbo häraders, Rönnebergs och Onsjö häraders (upplöst 1864), Falköpings, Simtuna församling	<u>8</u> 151

1861	Mjölby församlings, Onsjö härads, Sköfde, Kräcklinge församlings, Enångers församlings.....	5
1862	Stockholms läns, Ödeshögs församlings, Elmhults, Fliseryds, Öfverums bruks, Gårds härads, Willands härads, Lunds stads och kringliggande lands, Svenljunga församlings, Hjo, Ofvansjö församlings.....	11
1863	Mariefreds, Skeninge, Wikbolands, Sunnerbo härads, Klinte församlings, Hedemora och Garpenbergs, Stora Schedvi församlings (medräkuad, ehuru dess verksamhet ännu ej omfattat fullt kalenderår, i följd hvaraf uppgift derifrån ej ingått), Thorsåkers församlings.....	8 175

Konungsunds församlings och Första Lif-Grenadier-Regementets Sparkassor äro inberäkuade i uppgifterna från Linköpings läns sparbank, hvadan särskild upplysning om dem ej ingått.

Om man antager, hvad man väl i det hela är berättigad till, att nemligen endast undantagsvis någon sparbank upphört att verka utan att af annan ersättas, och att i följd häraf man från antalet nu efter tidsföljd uppgifna verksamma sparbanker kan bedöma deras tillväxt, så finner man, att intill och med år 1830 i hela Riket funnos endast 25 sparbanker, att de under nästföljande decenniet till och med 1840 ökats med 35 till 60 vid sistnämnde års slut, under decenniet 1841—1850 med 26 till 86, och under decenniet 1851—1860 med 65 till 151 vid sistnämnde års slut *), samt under åren 1861—1863 med 24 till 175.

De vid ofvannämnde tidpunkter befintliga sparbankernas fördelning mellan de särskilda *länen, städerna och landsbygden*, samt deras förhållande till *folkmängd* och *areal* upplyses af följande tabell.

*) Af förut anförda skäl afvika dessa uppgifter något från Finans-Komiténs, som upptaga antalet 53 vid 1840 års slut, 82 vid 1850 års slut och 146 vid 1860 års slut.

Tab. № 5. Sparbankernas antal och förhållande till folkmängd och areal, länsvis.

Län.	1830.		1840.		1850.		1860.		1861.		1862.		1863.		Länarens fastland i kvadrantm.	Utgörande år 1863 en sparbank på kvadrantm.
	Antal.	En på ne- darslände innevare- ant.	Antal.	En på ne- darslände innevare- ant.	Antal.	En på ne- darslände innevare- ant.	Antal.	En på ne- darslände innevare- ant.	Antal.	En på ne- darslände innevare- ant.	Antal.	En på ne- darslände innevare- ant.	Antal.	En på ne- darslände innevare- ant.		
Stockholms stad	1	80,621	1	84,161	1	93,070	1	112,391	1	116,496	1	119,327	1	124,691	0'140	} omkr. 77 qv.mil.
Stockholms län	—	—	1	110,379	4	28,661	6	20,289	6	20,439	7	17,667	7	17,846	61'468	
Upsala d:o	2	40,871	4	21,323	4	22,331	5	18,507	5	18,709	5	18,848	5	19,019	41'236	" 8'2 "
Södermanlands d:o	1	108,327	5	22,984	7	17,159	8	15,838	8	15,989	8	16,090	9	14,510	50'896	" 5'7 "
Östergötlands d:o	1	187,609	3	68,875	3	74,161	22	10,951	23	10,616	24	10,747	26	9,573	85'052	" 3'3 "
Jönköpings d:o	—	—	3	50,159	3	54,475	6	28,502	6	28,961	6	29,392	6	29,934	88'277	" 14'7 "
Kronobergs d:o	1	108,741	1	121,454	1	136,623	1	152,225	1	154,685	2	78,164	3	53,013	73'555	" 24'5 "
Calmar d:o	—	—	5	36,911	6	33,696	11	20,094	11	20,120	13	17,495	13	17,688	94'232	" 7'2 "
Gotlands d:o	1	38,954	1	41,575	1	44,572	2	25,068	2	25,462	2	25,772	3	17,393	25'059	" 8'4 "
Blekinge d:o	2	42,867	5	19,161	5	21,565	5	23,575	5	23,900	5	24,099	5	24,517	24'979	" 5'0 "
Christianstads d:o	1	150,372	1	165,880	2	94,813	8	26,198	8	26,663	10	21,520	10	21,803	54'108	" 5'4 "
Malmöhus d:o	2	100,051	7	31,667	14	18,077	15	18,962	16	18,114	17	17,291	17	17,541	39'497	" 2'3 "
Hallands d:o	—	—	2	47,467	2	52,863	3	39,859	3	40,245	3	40,413	3	41,117	41'568	" 13'9 "
Göteborgs och Bohus d:o	1	154,054	2	82,487	3	62,528	6	35,724	6	36,134	6	36,735	6	37,420	42'362	" 7'1 "
Elfsborgs d:o	1	197,697	3	72,873	4	61,534	6	44,887	6	45,283	7	39,146	7	39,489	103'012	" 14'7 "
Skaraborgs d:o	2	83,692	3	60,349	5	39,979	6	37,040	7	32,231	8	28,595	8	28,920	71'152	" 8'9 "
Vernlands d:o	2	86,429	2	97,773	3	73,962	5	49,434	5	49,973	5	50,458	5	51,122	133'412	" 26'7 "
Örebro d:o	1	116,255	4	31,265	7	19,666	13	11,665	14	11,002	14	11,302	14	11,334	70'397	" 5'0 "
Westmanlands d:o	2	44,631	2	46,247	3	32,230	6	17,217	6	17,447	6	17,629	6	17,869	54'121	" 9'0 "
Kopparbergs d:o	1	134,820	2	69,070	2	75,748	4	41,725	4	42,276	4	42,759	6	28,832	257'315	" 42'9 "
Gästrikhs d:o	2	51,368	2	54,898	3	40,053	6	22,677	7	19,669	8	17,427	9	15,714	157'017	" 17'4 "
Wester-Norrlands d:o	1	78,421	1	85,875	2	49,779	2	58,334	2	59,571	2	60,637	2	61,448	191'604	" 95'8 "
Jemtlands d:o	—	—	—	—	1	52,271	1	61,218	1	62,525	1	63,800	1	64,994	400'937	" 400'9 "
Westerbottens d:o	—	—	—	—	—	—	2	40,739	2	46,665	2	42,430	2	43,178	477'070	" 238'5 "
Norrbottnens d:o	—	—	—	—	—	—	1	69,225	1	70,764	1	71,770	1	72,837	853'973	" 854'0 "
I hela Riket	25	115,523	60	52,315	86	40,495	151	25,561	156	25,111	167	23,748	175	22,986	3,492'439	19'96 qv.mil.
Deraf belägne i städer	22	—	46	—	56	—	71	—	72	—	75	—	78	—	—	—
» » & landet	3	—	14	—	30	—	80	—	84	—	92	—	97	—	—	—

Hvad först beträffar *hela riket*, så visar denna tabell huruledes sparbankerna under de 33 åren 1830—1863 i antal vuxit från 25 — eller *en* sparbank på 115,523 innevånare — till 175 — eller *en* sparbank på 22,986 innevånare — och alltså ökats i vida starkare progression än folkmängden.

Då år 1830 blott 3 sparbanker funnos å *landsbygden* mot 22 belägna uti och förnämligast, om ej uteslutande, verkande för stadsinnevånare, räknades år 1863 ej mindre än 97 sparbanker verkande hufvudsakligen för landsbygden mot 78 afsedde förnämligast för *stadsbefolkning*. Denna fördelning kan dock blott närmevis uttrycka förhållandet mellan landsbygd och städer, då många sparbanker äro gemensamma för båda, och då åtskilliga hufvudkontor för sparbanker, som enligt benämningen afse landsbygden, äro belägna i städer o. s. v. I ett och annat fall saknas ock uppgift om stället der Sparbanks-Styrelsen har sitt säte.

Om man ej medräknar Engelholm, som har gemensamhet med Christianstads sparbank, samt Skanör och Falsterbo, hvilka hafva sadan med Malmö sparbank, synes af uppgifterne kunna antagas, att städerna Piteå, Falkenberg, Waxholm, Kongelf, Haparanda, Thorshälla, Öregrund, Östhammar, Säter, Kongsbacka och Sigtuna vid 1863 års utgång saknade sparbanker.

Några af dessa mindre städer torde dock kunna draga fördel af andra städers närbelägna sparbanker, andra hafva tillgång till befintliga länssparbanker.

Åtskilliga städer äro säten för flera sparbanks-hufvudkontor såsom t. ex. Lund för 3, Stockholm för 2.

Sparbanker saknades helt och hållet år 1830 i 7 *län*, år 1840 i 3 och år 1850 i 2 *län*, men redan före 1860 års utgång funnos i samtliga *län* sparbanker, ehuru en blick på dessas antal år 1863, jemfördt med folkmängden och länsarealen, tydligt utvisar det stora behof, som i detta hänseende ännu återstår att fylla.

Redan medeltalet för hela Riket, eller *en* sparbank på nära 20 kvadratmils areal, ådagalägger svårigheten för att ej säga omöjligheten af ett så flitigt och vidsträckt anlitande, som önskvärdt vore, och i de *län*, der hvarje sparbank skulle insamla från ytor af 200—800 kvadratmils vidd, måste dess inflytelse på de periferiska delarne blifva så godt som ingen, derest ej talrika filialer kunna sättas i verksamhet. Deremot förete andra *län* och deribland främst Malmöhus med *en* sparbank på 2½ kvadratmils yta ett förhållande som är gynnsammare än i många

af de stater, som anses hafva gjort de största framstegen i sparbanksväsendet. Närmast Malmöhus län komma i detta hänseende Östergötlands, Blekinge, Örebro, Christianstads och Södermanlands län med en areal i medeltal för hvar sparbank mellan 3—6 kvadratmil.

Till inflytelsen af medelarealen för hvarje sparbanks verkningsskrets kommer naturligtvis ock den af kontorets mer eller mindre centrala läge inom denna krets.

En lofvärd egendomlighet för Sverige är emellertid dess relativt stora antal sparbanker å landsbygden, hvilket utan tvifvel står i direkt förhållande till antalet der bosatte Ståndspersoner med varmt nit för allmänt väl. På dessas åtgöranden måste ock i än högre grad för framtiden räknas, om de återstående stora behofven skola blifva afhjelpna. Åtskilliga sparbanksinrättningar synas ock redan grundade och ombesörjda af allmogen sjelf, som sålunda äfven i detta hänseende visat sig tillgänglig för goda föredömen af de mera bildade.

För denna redogörelse, hvars föremål är den enkla statistiska öfversigten öfver erhållne uppgifter, vore det dock främmande, att ingå i förslag till sparbanksbehofvets afhjelpande, hvartill otvifvelaktigt fordras åtgärder, som äro lämpade ej blott efter absoluta folkmängden och dennas fördelning öfver länsarealen, utan ock efter kommunikationsledningens antal och riktning, penningrörelsens beskaffenhet, folklynnnet, tillgången inom hvarje ort på personer med nödigt förtroende, nit och tillfälle att i denna fråga utöfva inflytelse och gifva föredömen o. s. v.

Som tab. N:o 5 utvisar kommo i medeltal på hvarje sparbank inom Östergötlands län år 1863 blott 9,573 innevånare, då deremot Stockholms stad företer den motsatta ytterligheten af *en* sparbank på 124,691. En sådan jemförelse är dock olämplig, dels derföre att stadens sammanträngda befolkning naturligtvis lättare betjenas af *en* sparbank, än ett helt läns spridda innevånare af flera, dels ock emedan stadens innevånare nu jemväl draga fördel af länsbankens kontor i Stockholm. Fäster man sig ej vid de 4 nordligaste länen med deras ringare folkmängd och vidsträckta obygder, så är det egentligen Kronobergs län, som bildar motsatsen till Östergötlands, då det räknar icke mindre än 53,013 innevånare på hvar sparbank.

Den förnämsta måttstocken, hvarefter sparbankernas gagnande verksamhet kan bedömas, är *antalet delägare*. Tillväxten af detta antal bestämmes otvifvelaktigt i främsta rummet

af en allt mer och mer spridd riktig uppfattning af ändamålet med och fördelarne af sparbanksinrättningar i allmänhet. Men en väsentlig inflytelse i detta hänseende utöfvas säkerligen derigenom, att insättarens väg till sparbanken så vidt möjligt förkortas, att tillfällen till insättningar och uttagningar så vidt ske kan lämpas efter den stora allmänhetens bekvämlighet, att man med ett ord på alla sätt går sparpenningen till mötes i förväg, innan han hinner förirra sig på villospår.

För att gifva en åtminstone närmevis riktig öfversigt öfver *tillväxten af sparbanksdelägare*, så väl absolut, som i förhållande till folkmängden, har jag trott mig böra med de nu senast insamlade uppgifterna länsvis sammanställa några af dem, som Finans-Komitén måst taga till godo för tiden före 1860. Följande tabell N:o 6 (sidd. 346 och 347) innehåller resultatet för der uppgifne år i så väl absoluta som relativa tal.

Enligt de uppgifter, som Finans-Komitén erhållit, och som, i följd af brister från ett och annat län i afseende på delägar-nes antal, alla t. o. m. 1855 äro för låga, skulle dessa delägar-es antal för hela Riket hafva uppgått år 1834 till 22,964, år 1840 till 48,445, år 1845 till 64,170, år 1850 till 100,194, år 1855 till 154,229 och år 1859 till 180,252. Enligt efter-följande tabell N:o 6 uppgick deras antal år 1860 till 187,675 år 1861 till 198,559, år 1862 till 208,343 och år 1863 till 218,335. En årlig absolut tillväxt af omkring 10,000 delägare, på sätt dessa senare tal utvisa, är otvifvelaktigt uppmuntrande för de bemödanden att främja sparbanksinrättningar, som under tiden i flera län ägt rum.

Jemför man förhållandet *länsvis* vid utgången af året 1863, så finnas Malmöhus läns sparbanker omfatta högsta absoluta antalet sparbanksdelägare eller 38,869, hvarefter i ordningen följa Stockholms stads sparbank med 23,603, Östergötlands läns med 16,035 o. s. v. ned till Westerbottens läns med lägsta antalet eller blott 452. Högsta relativa antalet faller deremot på Stockholms stads sparbank med *en* delägare på hvar 5:te stadens innevånare, hvarefter följa Malmöhus läns sparbanker med *en* på hvar 8:de af länsinnevånarne, Gotlands och Blekinge län med *en* på hvar 13:de, Upsala län med *en* på hvar 14:de, Södermanlands med *en* på hvar 15:de, Östergötlands, Jönköpings samt Göteborgs och Bohus län med *en* på hvar 16:de innevånare o. s. v. ända ned till Westerbottens län med *en* på 191 innevånare.

Tab. № 6. Antal sparbanker och kvarstående delägare i dessa jemte del-

Län.	År 1834.			År 1840.			År 1850.		
	Antal sparbanker.	Antal delägare i dem.	En delägare på nedanstående innevä-nareantal.	Antal sparbanker.	Antal delägare i dem.	En delägare på nedanstående innevä-nareantal.	Antal sparbanker.	Antal delägare i dem.	En delägare på nedanstående innevä-nareantal.
Enligt Finans-Komiténs betänkande.									
Stockholms stad	1	6,927	omkr. 12	1	9,187	omkr. 9	1	16,212	omkr. 6
Stockholms län	—	—	—	1	?	?	4	?	?
Upsala	—	—	—	3	1,030	83	3	2,188	41
Södermanlands	1	65	1,712	3	295	390	7	2,109	57
Östergötlands	3	1,864	104	4	3,074	67	6	7,892	28
Jönköpings	1	1,008	143	3	3,148	48	3	6,131	27
Kronobergs	1	?	?	1	1,897	64	1	5,028	27
Calmar	2	237	727	3	1,778	104	4	3,151	64
Gotlands	1	?	?	1	?	?	1	1,416	31
Blekinge	2	1,275	70	5	3,085	31	5	5,141	21
Christianstads	1	1,655	94	1	4,063	41	2	7,169	26
Malmöhus	3	3,021	68	7	8,247	27	14	18,861	13
Hallands	—	—	—	1	?	?	1	?	?
Göteborgs o. Bohus	1	4,271	36	2	6,096	27	3	6,847	27
Elfsborgs	3	640	323	4	1,386	158	4	2,857	86
Skaraborgs	2	80	2,173	2	120	1,509	4	2,485	80
Wernlands	2	1,146	160	2	2,174	90	3	4,157	53
Örebro	1	218	552	3	962	130	6	3,637	38
Westmanlands	2	423	216	2	831	111	3	2,019	48
Kopparbergs	1	?	?	2	921	150	2	1,888	80
Gefleborgs	2	?	?	1	?	?	2	111	1,083
Wester-Norrlands	1	139	590	1	151	569	2	378	263
Jemtlands	—	—	—	—	—	—	1	517	101
Westerbottens	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Norrbottens	—	—	—	—	—	—	—	—	—
I hela Riket	31	22,964	130	53	48,445	65	82	100,194	35
Medeltal deläg. i hvar sparb.	741			914			1,222		

Anm. Det i Finans-Komiténs betänkande vid 1834 års slut uppgifna antalet sparbanksdelägare i hela som antagits då befintliga, och dessutom af senaste uppgifter ådagalagts, att ifrågasvarande år gifna delägareantalet åren 1840 och 1850, då för det förstnämnda året uppgifter saknats om lige sparbankers antal var 60 i stället för uppgifne 53, och hvad beträffar det sistnämnda året tab. N:o 5) i riket funnos 4 sparbanker flera än de af Komitén beräknade. Säsom tabellen ingångne sparbank-redogörelserna.

Då Stockholms län år 1862 öppnade sparbank har sitt hufvudkontor i Stockholms stad sparbanksdelägare och folkmängd böra göras samfaldt för stadens och länets innevä-nareantal. hela antalet insättare i Stockholms län sparbank tillhörde vid 1863 års slut 1,892 hufvud-153,321'41, på landet boende 43,238'50 R:dr.

ägarnes förhållande till folkmängden vid nedanstående års slut, länsvis.

År 1860.			År 1861.			År 1862.			År 1863.		
Antal spar- banker.	Antal delägare i dem.	En delägare på nedanstä- ende innevä- nareantal.	Antal spar- banker.	Antal delägare i dem.	En delägare på nedanstä- ende innevä- nareantal.	Antal spar- banker.	Antal. delägare i dem.	En delägare på nedanstä- ende innevä- nareantal.	Antal spar- banker.	Antal delägare i dem.	En delägare på nedanstä- ende innevä- nareantal.
Enligt uppgifter till Statistiska Central-Byrån.											
1	21,293	omkr. 5	1	21,478	omkr. 5	1	22,208	omkr. 5	1	23,603	omkr. 5
6	974	" 125	6	1,120	" 109	7	2,227	" 56	7	3,970	" 31
5	5,685	" 16	5	6,134	" 15	5	6,529	" 14	5	6,901	" 14
8	7,478	" 17	8	7,886	" 16	8	8,248	" 16	9	8,859	" 15
22	13,371	" 18	23	14,547	" 17	24	15,269	" 16	26	16,035	" 16
6	9,131	" 19	6	9,691	" 18	6	10,621	" 17	6	11,421	" 16
1	6,750	" 23	1	6,887	" 22	2	7,448	" 21	3	7,734	" 21
11	5,967	" 37	11	6,392	" 35	13	6,741	" 34	13	7,212	" 32
2	2,699	" 19	2	3,012	" 17	2	3,456	" 15	3	3,900	" 13
5	8,700	" 14	5	9,138	" 13	5	9,511	" 13	5	9,564	" 13
8	11,370	" 18	8	12,501	" 17	10	12,261	" 18	10	12,148	" 18
15	33,501	" 8	16	36,297	" 8	17	37,780	" 8	17	38,869	" 8
3	4,668	" 26	3	4,412	" 27	3	4,528	" 27	3	4,538	" 27
6	12,361	" 17	6	12,903	" 17	6	13,650	" 16	6	14,379	" 16
6	6,292	" 43	6	6,654	" 41	7	6,887	" 40	7	7,296	" 38
6	9,130	" 24	7	9,374	" 24	8	9,552	" 24	8	9,138	" 25
5	7,634	" 32	5	7,817	" 32	5	7,593	" 33	5	7,518	" 34
13	7,606	" 20	14	7,988	" 19	14	8,357	" 19	14	8,537	" 19
6	2,905	" 40	6	3,147	" 33	6	3,382	" 31	6	3,614	" 30
4	3,618	" 46	4	3,988	" 42	4	4,326	" 40	6	4,768	" 36
6	2,387	" 57	7	2,750	" 50	8	3,047	" 46	9	3,516	" 40
2	1,655	" 70	2	1,742	" 68	2	1,777	" 68	2	1,772	" 69
1	1,429	" 43	1	1,585	" 39	1	1,716	" 37	1	1,768	" 37
2	355	" 230	2	400	" 208	2	445	" 191	2	452	" 191
1	716	" 97	1	766	" 92	1	784	" 92	1	823	" 88
151	187,675	" 21	156	198,559	" 20	167,208,343	" 19	175,218,335	" 18		
	1,243			1,273		1,248		1,248			

riket: 22,964 är naturligtvis för lågt, då Komitén saknat uppgifter härom från 5 sparbanker af de 31, 34 sparbanker i Riket voro verksamma. Samma anmärkning gäller det i nämnde betänkande uppdelägarne i 4 sparbanker och enligt hvad sedermera blifvit upplyst (jfr föregående tab. N:o 5) samt Komitén likaledes sett sig i saknad af uppgifter från 5 sparbanker om deras delägareantal och (enligt utvisar äro uppgifterne för åren 1860—1863 grundade ensamt på de till Statistiska Central-Byrån

och jemväl derifrån emottager insättningar, så torde ofvanstående beräkning af förhållandet mellan då den för året 1862 utfaller med en delägare på 10 och för året 1863 en på 9 inneväsnare. Af kontoret och 693 socken-komitéerne. I Stockholms stad bosatte personer hade under året insatt

Till dessa skiljaktiga resultat hafva utan tvifvel samverkat den olika tidslängd, under hvilken sparbanker inom de olika orterna varit verksamma, dessa sparbankers antal, deras mer eller mindre lätta tillgänglighet i afseende på afstånd och insättnings-tider m. fl. omständigheter, så att man af delägareantalet enligt tab. N:o 6 ingalunda får sluta till befolkningens tillgångar och sparsamhetssinne. Detta tyckes dock, när man afser de befintliga sparbankernas antal, vara större inom Upsala än Södermanlands län, större inom Jönköpings än inom Östergötlands län. Men en sådan jemförelse blir dock först rättvis, när åt alla läns-innevånare lika fördelar kunnat erbjudas.

Jemför man tillväxten af sparbankernas antal, hvilket från 31 under året 1834 ökats till 175 under året 1863, eller i förhållandet af 1: 5'64, med tillväxten af medeltalet delägare i hvar sparbank, hvilket det förstnämnda året var 741 och det sistnämnda 1,248, eller i förhållandet af 1: 1'66, så finner man, att *sparbankerna* till *antalet* tillväxt i vida högre proportion, än till mängden af *delägare*, och detta förhållande har utan tvifvel i allmänhet varit det önskvärdaste, då hvarje nyinrättad sparbank erbjudit en förkortad väg åt insättarne och för innevånarne i sin omgifning bör blifva en ny väckelse till sparsamhet, hvars frukter framdeles skola skördas.

En tilltagande håg att anlita sparbankerne röjer sig ock tydligt i de relativa talen, som visa, att i hela Riket fanns *en sparbanksdelägare* år 1834 på 130, år 1840 på 65, år 1850 på 35, år 1860 på 21, år 1861 på 20, år 1862 på 19 och år 1863 på 18 innevånare.

Tillväxten af *delägarnes medeltal* i hvar sparbank utvisar ock till en del detsamma, nemligen 741 år 1834, 914 år 1840, 1,222 år 1850, 1,243 år 1860, 1,273 år 1861, och 1,248 åren 1862 och 1863, ehuru här måste falla i ögonen, att detta medeltal de sista 2 åren utfallit lägre än 1861.

Man finner jemväl, då man enligt tab. N:o 6 *år efter år* jemför det relativa antalet sparbanksdelägare *länsvis*, att detsamma ännu går mer och mindre starkt progressivt i Stockholms, Södermanlands, Jönköpings, Calmar, Gotlands, Elfsborgs, Westmanlands, Kopparbergs, Gefleborgs och Norrbottens län;

att det efter progression varit stationärt vid *en* sparbanksdelägare på 5 innevånare i Stockholms stad under sista 4 åren, vid *en* på 8 i Malmöhus län likaledes under 4 sista åren, vid *en* på 13 i Blekinge län under sista 3 åren, vid *en* på 14 i Upsala län under sista 2 åren, vid *en* på 16 i Östergötlands

samt Göteborgs och Bohus län under sista 2 åren, vid *en* på 19 i Örebro län under sista 3 åren, vid *en* på 21 i Kronobergs län under sista 2 åren, vid *en* på 37 i Jemtlands län och vid *en* på 191 innevånare i Westerbottens län under sista 2 åren; samt att det varit regressivt i Hallands län under åren 1861—1863, i Wermlands län under åren 1862 och 1863 och i Christianstads, Skaraborgs och Wester-Norrlands län under året 1863.

Beloppet af *delägarnes innestående behållning* i Rikets samtliga sparbanker utgjorde enligt tab. N:o 3 vid utgången af året 1860 27,291,937 R:dr, ökades under året 1861 till 29,772,670 R:dr, under 1862 till 31,261,338 R:dr och under 1863 till 32,494,403 R:dr. Denna behållnings absoluta tillväxt under 3 år har sålunda utgjort: 5,202,466 R:dr, eller i medeltal för år: 1,734,155½ R:dr.

Om man enligt tab. N:o 3 jemför den absoluta delägarbehållningen vid hvarje års slut *länsvis*, så finner man dock, att, då öfrige län förete en oafbrutet fortgående större eller mindre tillväxt, detta förhållande icke framträder inom Blekinge län, der delägarnes behållning under året 1863 minskats, och än mindre inom Christianstads och Malmöhus län, der ända från 1861 denna behållning visar sig sjunkande. Inom Hallands län fortgår ett sådant sjunkande ända från 1860.

Absoluta behållningen i Stockholms läns sparbanker har deremot sedan 1860 mer än 4-faldigats och på de sista 2 årens tillväxt visar den nyinrättade länssparbanken sin stora inflytelse.

I efterföljande tabell N:o 7 finnes *medeltalet af hvarje sparbanksdelägarers innestående behållning* vid årets slut beräknadt för de 5 år, hvarom upplysning varit tillgänglig, och alltså med begagnande för året 1859 af de uppgifter, som af Finans-Komitén för detta år infordrats och i dess betänkande meddelats. Medelvärdet af hvarje sparbanksbok för hela Riket steg sålunda från 140'55 R:dr vid 1859 års slut till 145'42 R:dr vid 1860 års slut, under 1861 till 149'94 R:dr och under 1862 till 150'05 R:dr, men föll deremot under 1863 till 148'83 R:dr. Det förstnämnda året finnas sparbanksdelägarnes konti i Göteborgs och Bohus län hafva haft högsta medelvärdet, eller 203'19 R:dr, och i Stockholms län det lägsta, eller 69'83 R:dr (om den antagligen felaktiga summan för Jönköpings län ej beräknas). De högsta medelvärdena af en sparbanksbok falla åren 1860 och 1861 på Christianstads län med respektive 201'42 R:dr och 196'68 R:dr, åren 1862 och 1863 på Wermlands län med respektive 204'10 R:dr och 211'20 R:dr. De lägsta medelvärdena finnas åren

1860 och 1862 i Kronobergs län med respektive 84'01 R:dr och 86'61 R:dr och åren 1862 och 1863 i Stockholms län.

Tab. № 7.

**Medeltal af sparbanksdelägarnes innestående behållning vid
nedanstående års slut.**

L ä n.	1859.	1860.	1861.	1862.	1863.
	R:dr Rmt.	R:dr Rmt.	R:dr R:mt.	R:dr Rmt.	R:dr Rmt.
Stockholms stad	161'65	160'15	159'09	161'66	166'05
Stockholms län.....	69'83	84'03	92'12	78'03	87'65
Upsala d:o.....	142'16	147'54	155'16	163'01	167'31
Södermanlands d:o.....	125'05	137'18	142'56	148'20	150'76
Östergötlands d:o.....	114'53	105'84	105'73	108'92	109'65
Jönköpings d:o.....	a) 61'14	87'93	91'27	94'03	90'63
Kronobergs d:o.....	84'19	84'01	86'61	92'46	89'58
Calmar d:o.....	156'79	166'15	174'74	182'41	177'29
Gotlands d:o.....	101'62	100'12	101'57	107'97	99'78
Blekinge d:o.....	155'19	160'06	171'14	177'99	176'14
Christianstads d:o.....	197'56	201'42	196'68	189'41	179'52
Malmöhus d:o.....	145'41	159'20	170'11	160'81	154'32
Hallands d:o.....	101'64	103'00	106'11	101'07	100'28
Göteborgs o. Bohus d:o.....	203'19	187'01	189'23	188'13	190'83
Elfsborgs d:o.....	144'31	148'10	153'37	155'85	151'87
Skaraborgs d:o.....	94'27	85'17	89'54	94'37	101'39
Wernlands d:o.....	187'24	191'18	194'49	204'10	211'20
Örebro d:o.....	155'33	149'82	151'13	153'33	150'79
Westmanlands d:o.....	109'74	125'07	140'83	151'80	156'85
Kopparbergs d:o.....	120'15	122'25	119'48	118'97	119'55
Gefleborgs d:o.....	158'69	163'73	166'72	178'13	184'45
Wester-Norrlands d:o.....	140'97	138'52	143'50	147'61	156'44
Jemtlands d:o.....	158'54	164'39	178'11	193'81	201'90
Westerbottens d:o.....	108'17	119'96	131'12	158'33	171'86
Norrbottens d:o.....	87'33	95'33	110'48	126'43	137'65
I hela Riket	140'55	145'42	149'94	150'05	148'83

Ett oafbrutet stigande af sparbanksbokens medelvärde under alla 5 åren förekommer endast i 8 län, nemligen Upsala, Södermanlands, Wernlands, Westmanlands, Gefleborgs, Jemt-

a) Detta medeltal utan tvifvel för lågt i följd af ett till Finans-Komitéen för högt uppgifvet delägarantal.

lands, Westerbottens och Norrbottens. I de öfriga länen växlar fallande och stigande mer och mindre så väl till belopp som uthållighet. Sålunda fortgår fallande af sparbanksbokens medelvärde i Stockholms stad och Östergötlands län från 1859 till och med 1861, i Christianstads län från 1860 t. o. m. 1863, i Malmöhus och Hallands län från 1861 t. o. m. 1863 o. s. v.

Ett dylikt sjunkande vare sig af absoluta behållningen å samtliga delägares konti, eller af medelvärdet af hvarje delägares sparbanksbok, kan visserligen berättiga till slutsatser i afseende på sparsamhetssinnet bland folket, eller tillgångarne för dess tillfredsställelse, men dock blott under det vilkor, att man tillika tager i öfvervägande en mängd andra omständigheter, som till sådant resultat kunnat medverka. Hit höra anlitaandet af andra utvägar för kapitalets fruktbargörande, tillfällig stegrad uttagning särdeles af större belopp å de högsta insättarnes konti, stark stegring af insättarnes antal i de lägre konti och i sammanhang härmed alltså äfven inrättandet af nya sparbanker o. s. v.

Beträffande *ökadt antal sparbanker*, så är i det föregående upplyst, att detta år 1861 uppgick till 5, deraf i Östergötlands län 1, i Malmöhus 1, i Skaraborgs 1, i Örebro 1, och i Gefleborgs län 1, år 1862 till 11, deraf i Stockholms län 1, i Östergötlands 1, i Kronobergs 1, i Calmar län 2, i Christianstads 2, i Malmöhus 1, i Elfsborgs 1, i Skaraborgs 1 och i Gefleborgs län 1, och år 1863 till 8, deraf i Södermanlands län 1, i Östergötlands 2, i Kronobergs 1, på Gotland 1, i Kopparbergs län 2 och i Gefleborgs län 1.

De många nya konti, till hvilka dessa nya sparbanker gifvit anledning, hafva antagligen ofta ökat delägarantalet i vida högre proportion än innestående behållnings belopp, hvilket så mycket beror af den tidslängd, under hvilken hvarje sparbank varit i verksamhet. När sålunda t. ex. år 1861 hvar 109:de innevånare (enligt tab. N:o 6) inom Stockholms län hade en sparbanksbok, hvars värde i medeltal var 92'12 R:dr, men efter den nya länssparbankens inrättande hvar 31:ste innevånare hade sitt konto i sparbanken i medeltal värdt blott 87'65 R:dr, så beror det sjunkna medelvärdet af sparbanksboken här på det lyckliga förhållandet af ett så betydligt stegradt antal delägare, hvilkas konti otvifvelaktigt inom kort komma att i medelvärde öfverstiga förhållandet år 1861. Mot det här valda exemplet kan dock med fog anmärkas, att den år 1862 öppnade länssparbanken för Stockholms län med hufvudkontor i Stockholms stad

emottagit insättningar till högst betydligt belopp från stadens innevånare, och att i följd deraf en billig jemförelse mellan de ifrågavarande 2 åren bör gemensamt omfatta både staden och länet. Om man sålunda sammanräknar såväl innevånare- och delägareantal, som delägarnes innestående behållning, i både Stockholms stads och läns sparbanker, får man det resultat för år 1861, att hvar 106:te innevånare haft en sparbanksfordran i medeltal uppgående till 155·77 R:dr och för år 1863, att hvar 9:de innevånare haft en dylik fordran af 154·76 R:dr. Verkan på sparbanksbokens relativa värde af starkt ökad antal delägare framträder alltså jemväl här, ehuru mindre påfallande.

Öfver de *ärliga förändringarna* i antalet nytillkomne och afgångne sparbanksdelägare äro fullständiga iakttagelser samlade blott från och med året 1861, och af länssammandraget i tab. N:o 3 visar sig, att, fastän för *hela Riket* absoluta antalet *nya insättare* oafbrutet ökats, detta dock ingalunda varit händelsen i hvarje särskildt *län*, utan att tvertom detta antal under 1863 varit *lägre*, om ock stundom obetydligt, än under ettdera af de 2 förutgångna åren i Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Calmar, Blekinge, Christianstads, Malmöhus, Skaraborgs, Wermlands, Örebro, Westmanlands, Wester-Norrlands, Jemtlands och Westerbottens län.

Antalet *ärligen afgångne* delägare, hvilket för *hela Riket* visar sig i fortgående stigande under ifrågavarande 3 år, har dock i Stockholms stads och Jönköpings läns sparbanker varit i aftagande.

Om man antager antalet nytillkomne och afgångne delägare *under året 1861*, såsom utgångspunkt för jemförelse, lika med 1·00, så visar efterföljande tabell N:o 8 proportionen under de följande 2 åren af såväl nytillkomne som afgångne delägare.

Här framstår tilloppet af nya delägare inom Stockholms län, i den nya länssparbanken, särdeles starkt i förhållandet 1·00: 4·73 och 8·15. Att samma län äfven företer högsta relativa tillväxten af *afgångne* står i naturligt förhållande till mängden af nya insättare. Å motsatta sidan visar Christianstads län i afseende på nytillkomne delägare ett anmärkningsvärdt fallande, hvilket äfven i mindre grad ägt rum i Wermlands län. Antalet afgångne delägare företer en särdeles stark relativ tillväxt under 1863 jemfördt med 1861 i Westerbottens, Kopparbergs och Skaraborgs län.

Tab. № 8.

Antalet tillkomne och afgångne delägare under åren 1862 och 1863, jemfördt med hvarterdera antalet år 1861, antaget 1'00.

L ä n.	1862.		1863.	
	Relativa antalet tillkomne afgångne delägare.		Relativa antalet tillkomne afgångne delägare.	
Stockholms stad.....	1'16	0'94	1'26	0'76
Stockholms län.....	4'73	0'99	8'15	3'13
Upsala d:o.....	0'99	1'09	1'06	1'26
Södermanlands d:o.....	1'05	0'99	1'32	1'09
Östergötlands d:o.....	0'84	1'06	0'95	1'23
Jönköpings d:o.....	1'07	0'63	0'79	0'50
Kronobergs d:o.....	1'67	0'85	1'53	1'35
Calmar d:o.....	1'28	1'65	1'24	1'40
Gotlands d:o.....	1'24	1'00	1'39	1'34
Blekinge d:o.....	1'10	1'39	1'09	1'85
Christianstads d:o.....	0'62	1'34	0'60	1'22
Malmöhus d:o.....	0'86	1'33	0'76	1'28
Hallands d:o.....	1'06	1'15	1'07	1'08
Göteborgs och Bohus d:o.....	1'15	1'01	1'19	1'04
Elfsborgs d:o.....	0'92	1'16	1'30	1'53
Skaraborgs d:o.....	1'06	1'20	1'04	2'07
Wermlands d:o.....	0'82	1'25	0'72	0'96
Örebro d:o.....	0'96	0'97	0'85	1'04
Westmanlands d:o.....	1'19	1'39	1'06	1'14
Kopparbergs d:o.....	0'99	1'13	1'62	2'37
Gefleborgs d:o.....	1'00	1'25	1'25	1'18
Wester-Norrlands d:o.....	0'81	1'05	0'83	1'34
Jemtlands d:o.....	0'91	0'96	0'65	1'27
Westerbottens d:o.....	1'19	1'67	0'81	2'44
Norrbottens d:o.....	0'88	1'47	1'02	1'29
Hela Riket	1'02	1'13	1'06	1'19

Förhållandet mellan nytillkomne och afgångne delägare under hvarterdera af åren 1861—1863 med antagande af de under hvar år nytillkomne = 1'00 utvisas af tab. N:o 9.

Här faller främst i ögonen Stockholms län med afgångne blott 9 % mot nytillkomne under året 1862, då deremot samma år 116 % afgått i Christianstads och 126 % i Wermlands län

Under året 1863 företer Skaraborgs län en afgang ända till 147 % i förhållande till antalet nytillkomne.

Tab. № 9.

Jämförelse mellan afgangne och tillkomne delägare, de senare för hvar år antagne = 1'00.

L ä n.	Afgangne delägare i förhållande till 1'00 nytillkomne.		
	1861.	1862.	1863.
Stockholms stad	0'93	0'75	0'56
Stockholms län	0'43	0'09	0'16
Upsala d:o	0'54	0'59	0'64
Södermanlands d:o	0'63	0'60	0'52
Östergötlands d:o	0'52	0'65	0'67
Jönköpings d:o	0'56	0'32	0'35
Kronobergs d:o	0'75	0'38	0'66
Calmar d:o	0'54	0'69	0'61
Gotlands d:o	0'41	0'33	0'40
Blekinge d:o	0'56	0'71	0'95
Christianstads d:o	0'53	1'16	1'08
Malmöhus d:o	0'42	0'64	0'70
Hallands d:o	0'65	0'71	0'66
Göteborgs och Bohus d:o	0'65	0'57	0'58
Elfsborgs d:o	0'58	0'72	0'68
Skaraborgs d:o	0'71	0'80	1'47
Wermlands d:o	0'83	1'26	1'10
Örebro d:o	0'66	0'66	0'81
Westmanlands d:o	0'53	0'62	0'57
Kopparbergs d:o	0'36	0'41	0'53
Gefleborgs d:o	0'42	0'53	0'40
Wester-Norrlands d:o	0'64	0'82	1'02
Jemtlands d:o	0'33	0'38	0'66
Westerbottens d:o	0'29	0'40	0'86
Norrbottens d:o	0'47	0'78	0'60
Hela Riket	0'58	0'64	0'65

Absoluta beloppet af årliga *insatser* i och *uttagningar* ur Rikets samtliga sparbanker har, med begagnande af de uppgifter, som i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser

för åren 1856—1860 finnas tillgänglige, och med uteslutande af örestal under $\frac{1}{2}$ R:dr varit följande nemligen:

	Insatser.	Uttagningar.	Summa.
1856... R:dr	6,026,887	R:dr 4,254,721	R:dr 10,281,608.
1857... »	4,977,455.	» 5,307,631.	» 10,285,086.
1858... »	4,004,234 a).	» 6,779,762 b).	» 10,783,996.
1859... »	5,213,685 a).	» 5,134,948 b).	» 10,348,633.
1860... »	5,953,793.	» 5,436,201.	» 11,389,994.
1861... »	6,788,376.	» 5,632,461.	» 12,420,837.
1862... »	6,706,324.	» 6,649,716.	» 13,356,040.
1863... »	6,810,329.	» 7,090,264.	» 13,900,593.

I dessa tal framträder omisskänneligt en *allmänt* verkande inflytelse, nemligen den stockning i allmänna rörelsen, som började under senare hälften af året 1857 och utvecklade sina följder jemväl under några år derefter. Att besparade behållningar kunnat till så betydliga belopp, som här ofvan synes, i behofvets stund anlitas, är lika glädjande, som att f. o. m. 1859 t. o. m. 1862 insättningsbeloppen åter kunnat höja sig utöfver uttagningarnes. Då året 1863 ånyo företer uttagningarne öfverskjutande insättningarne, bör man af de förutgångna årens erfarenhet jemväl kunna sluta sig till, att detta är en öfvergående påkänning. Hela det genom sparbanks-insatser och -uttagningar omsatta kapitalet visar sig ock endast för året 1859 göra undantag från en fortgående tillväxt.

Utom de *allmänna* inflytelser, som verka på beloppet af insatser och uttagningar, finnas ock *lokala* sådana af flera slag, om hvilkas beskaffenhet nu saknad upplysning vore väl önskvärd.

För att emellertid åskådliggöra verkningarna af dessa, följer å nästa sida en *länsvis* upprättad öfversigt (tab. N:o 10), i hvilken hvarje års insättningar äro antagna = 100 och uttagningarna derefter beräknade.

Den *allmänt* verkande orsaken till uttagningarnes stegring med 169 % i hela Riket år 1858 röjer här, fastän i olika grader, sin tydliga inflytelse på hvarje särskildt län. Den stegring af uttagningarne, som äfven för hela Riket framträder år 1863, synes deremot framkallad af mera *lokala* inflytelser, då den åtminstone saknas i Stockholms stads, Södermanlands, Malmöhus,

a) I Finans-Komiténs betänkande äro dessa summor uppgifne till respektive R:dr 3,969,205 och 5,193,334.

b) Uppgifna på anförda ställe till respektive: R:dr 6,885,058 och 5,101,650.

Göteborgs och Bohus läns, Wermlands, Kopparbergs, Gefleborgs, Wester-Norrlands och Norrbottens läns sparbanker.

Tab. № 10.

Jemförelse mellan uttaget och insatt belopp, det sistnämnda för hvarje år antaget = 1'00.

Sparbankerna i	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	1861.	1862.	1863.
Stockholms stad	0'89	1'51	1'55	1'08	1'13	1'17	0'96	0'82
Stockholms län	0'42	0'77	1'89	0'68	0'54	0'49	0'18	0'34
Upsala d:o	0'52	0'83	0'95	0'66	0'76	0'62	0'67	0'83
Södermanlands d:o	0'77	1'09	1'36	0'85	1'04	0'80	0'78	0'78
Östergötlands d:o	0'76	0'92	1'21	0'90	0'79	0'83	0'85	0'96
Jönköpings d:o	0'55	1'18	1'79	1'47	0'91	0'76	0'70	1'06
Kronobergs d:o	0'58	1'30	2'82	1'34	1'30	0'98	0'58	1'28
Calmar d:o	0'75	1'30	2'22	0'84	0'92	0'70	0'81	1'04
Gotlands d:o	1'07	1'32	2'96	2'12	1'33	0'64	0'46	1'04
Blekinge d:o	0'78	0'83	1'68	0'82	1'03	0'80	0'90	1'21
Christianstads d:o	0'66	0'67	2'52	0'93	1'09	0'88	1'94	2'00
Malmöhus d:o	0'75	0'93	1'88	1'02	0'66	0'69	1'28	1'27
Hallands d:o	0'59	0'72	1'29	1'28	1'12	1'26	1'24	1'25
Göteborgs och Bohus d:o	0'78	1'07	1'17	0'85	1'08	0'98	0'99	0'94
Elfsborgs d:o	0'73	1'22	2'20	1'00	0'96	0'78	0'99	1'09
Skaraborgs d:o	0'50	1'13	2'06	1'07	1'41	0'84	0'87	1'16
Wermlands d:o	0'42	1'25	2'19	1'12	0'84	1'07	1'20	1'20
Örebro d:o	0'56	1'27	2'37	1'38	0'94	0'95	0'93	1'29
Westmanlands d:o	0'65	1'07	1'23	0'87	0'70	0'47	0'58	0'76
Kopparbergs d:o	0'60	1'03	1'33	0'97	0'85	0'85	0'84	0'72
Gefleborgs d:o	0'71	1'07	1'50	0'80	0'66	0'60	0'59	0'59
Wester-Norrlands d:o	0'39	0'78	1'00	0'58	1'39	0'80	0'99	0'95
Jemtlands d:o	0'47	0'70	2'27	1'25	0'77	0'47	0'47	0'88
Westerbottens d:o	0'56	1'62	4'75	0'45	0'42	0'42	0'29	0'69
Norrbottens d:o	0'35	2'03	3'89	1'00	0'73	0'30	0'60	0'58
Hela Riket	0'71	1'07	1'69	0'99	0'91	0'83	0'99	1'04

Till ledning för omdömet huruvida sparbankerna förnäm-
ligast eller uteslutande verka till gagn för de smärre kapitalen,
som hafva största svårigheten att finna gynnsamma tillfällen
till afkastning, är en *klassifikation af sparbanksdelägarna* af vikt.
En dylik klassifikation med indelningsgrund efter yrken, sam-
hällsställning, civilstånd, ålder o. d. kan redan i ofvanstående

hänseende lemna värdefull upplysning. Fullständigare sådan vinnes genom delägarnes klassifikation efter de innestående beloppen, och fullständigast uppnås ändamålet, derest man liktidigt begagnar båda slagen af indelningsgrunder, men detta skulle naturligtvis påkalla ett högst tidsspillande arbete, särdeles för de sparbanker, som hafva stort antal delägare. Mot den måhända oftast förekommande klasifikationen efter yrke, samhällsställning, civilstånd och ålder, kan anmärkas föränderligheten deruti, att yrke och samhällsställning ombytas, den ogifta qvinnan eller enkan träder i gifte, barnet tillväxer, och att den ursprungliga uppgiften i dessa hänseenden alltså borde underkastas en årlig revision i enlighet med vunna upplysningar.

De senast fastställda formulären för sparbanksuppgifter hafva äskat upplysning ensamt i afseende på *innestående belopp* i följande klasser, nemligen under 1 R:dr, intill 10,—25,—50,—100,—200,—300,—400,—500,—1000, samt utöfver 1,000 R:dr. Från ett stort antal sparbanker har emellertid dels erhållits det svar, att en dylik klassifikation skulle upptaga mer tid för vederbörande räakenskapsförare än skäligen kunnat ifrågasättas, dels för ett eller annat år lemnats en klassifikation med beloppen sammanslagne för flera eller färre af ofvanuppräknade klasser. Från många sparbanker saknas ock öfverensstämmelse mellan denna klassifikation och det uppgifna delägareantalet eller dessas behållning o. s. v. Följden häraf är, att något sammandrag för Riket af dessa ofullständiga uppgifter ej kunnat ifrågakomma.

Några drag af denna fördelning så väl af delägarne, som af deras innestående behållning, framläggas emellertid i efterföljande tab. N:o 11, som genom reduktion af talen till procentförhållanden torde gifva ett lättadt tillfälle till jemförelse mellan våra äldsta och största stadssparbanker, Stockholms läns nya sparbank, och samtliga sparbanker i de län, från hvilka uppgifterne tillätit beräkningens utförande.

Man finner häraf bland annat, huru det *högsta antalet delägare* med innestående behållning öfver 1,000 R:dr bland de anförde exemplen icke öfverstiger 5'2 % af samtliga delägare, neml. i Göteborgs stads sparbank, och huru *dess delägares andel* i hela behållningen företer högsta proportionen eller 41'74 % i Jemtlands läns, der äfven relativa antalet hithörande delägare, uppgår till 5'1 %. Lägsta relativa antalet delägare i belopp öfverstigande 1,000 R:dr, äfvensom lägsta relativa andelen i sådana delägares behållning, förekommer i Kronobergs län med respektive 0'6 % och 7'56 %.

Tab. № 11.

Klassifikation procentvis af delägare och

Behållning	Stockholms stads sparbank.		Stockholms läns nya sparbank.		Jönköpings läns sparbanker.		Kronobergs läns sparbanker.		Göteborgs stads sparbank.	
	Procent af del-ägare.	behållning.	Procent af del-ägare.	behållning.	Procent af del-ägare.	behållning.	Procent af del-ägare.	behållning.	Procent af del-ägare.	behållning.
R:dr.										
under 1			10'6 %		14'18 %	0'07 %	4'1 %	0'02 %	8'7 %	0'02 %
intill 10			34'0 "		25'00 "	1'13 "	26'0 "	2'10 "	22'3 "	0'40 "
— 25	62'1 %	9'0 %	17'1 "	20'9 %	14'78 "	2'68 "	16'0 "	2'56 "	10'4 "	0'80 "
— 50			9'6 "		11'86 "	4'75 "	13'5 "	4'57 "	9'0 "	1'53 "
— 100			9'3 "		11'23 "	8'66 "	13'8 "	9'88 "	10'8 "	3'57 "
— 200	13'3 "	11'1 "	9'8 "	18'5 "	10'09 "	15'64 "	11'4 "	15'24 "	11'9 "	7'82 "
— 300	15'6 "	29'5 "	4'0 "	13'2 "	4'62 "	12'48 "	4'5 "	10'86 "	6'8 "	7'78 "
— 400			2'0 "	9'9 "	2'37 "	9'08 "	4'3 "	15'64 "	4'2 "	6'82 "
— 500			1'1 "	7'1 "	1'72 "	8'62 "	3'8 "	17'96 "	3'2 "	6'66 "
— 1,000	6'1 "	24'9 "	1'7 "	17'0 "	3'20 "	24'17 "	2'0 "	13'61 "	7'5 "	24'64 "
öfver 1,000	2'9 "	25'5 "	0'8 "	13'4 "	0'95 "	12'72 "	0'6 "	7'56 "	5'2 "	39'96 "
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Af delägare intill 10 R:drs behållning förefinnes högsta relativa antalet i Stockholms läns nya sparbank, nemligen 44'6 %, och lägsta, nemligen 13 %, i Westerbottens läns sparbanker, der ock dessa delägars innestående behållning uppgår till blott 0'4 % af hela delägarbehållningen.

Upplysning saknas om och till hvad belopp särskilda inrättningars kassor hafva medel insatta i sparbanker. Men om detta flerstädes torde vara förhållandet, så återfinnas deras behållningar antagligen bland de högsta beloppen. Dessas i det hela ringa proportion berättigar utan tvifvel till det omdöme, att de Svenska sparbankerna i allmänhet uppsamlat blott de smärre kapitalerne och hållit sig främmande för depositrörelse i större skala, men om man å andra sidan betraktar den mångenstädes höga proportionen af behållningar, som ej uppgå till 100 R:dr, så antydes deraf ett omisskänneligt behof att förmå de mindre bemedlade att flitigare anlita sparbankerna.

Den ränta, som tillgodokommit samtliga sparbankernas delägare, har enligt tab. N:o 3 uppgått år 1861 till R:dr 1,326,381, år 1862 till 1,443,144 R:dr samt år 1863 till 1,511,445 R:dr och alltså varit i jemnt stigande. Från detta förhållande förekommer inom de särskilda länen undantag blott för året 1863 i Christianstads,

behållning i åtskilliga sparbanker år 1863.

Kopparbergs läns sparbanker.		Gefleborgs läns sparbanker.		Wester-Norrlands läns sparbanker.		Jemtlands läns sparbank.		Westerbottens läns sparbanker.		Norrbottens läns sparbank.	
Procent af del-ägare.	behållning.	Procent af del-ägare.	behållning.	Procent af del-ägare.	behållning.	Procent af del-ägare.	behållning.	Procent af del-ägare.	behållning.	Procent af del-ägare.	behållning.
1·8 %	0·01 %	1·9 %	0·01 %	3·2 %	0·01 %	0·2 %	0·01 %	—	—	1·3 %	0·01 %
19·1 »	0·72 »	16·6 »	0·54 »	15·0 »	0·48 »	17·4 »	0·43 »	13·0 %	0·4 %	23·3 »	1·09 »
13·5 »	1·89 »	11·6 »	1·01 »	13·3 »	1·42 »	20·7 »	1·74 »	17·5 »	1·7 »	17·0 »	2·13 »
13·1 »	3·88 »	11·3 »	2·22 »	12·7 »	3·11 »	12·5 »	2·25 »	14·2 »	3·1 »	13·4 »	3·64 »
19·2 »	11·30 »	15·3 »	5·77 »	15·6 »	5·93 »	13·0 »	4·52 »	16·1 »	6·7 »	13·6 »	8·06 »
18·0 »	20·00 »	17·8 »	12·95 »	16·5 »	14·06 »	12·3 »	8·28 »	13·5 »	10·9 »	14·2 »	15·46 »
5·9 »	11·85 »	8·0 »	10·46 »	8·6 »	13·29 »	6·7 »	8·10 »	7·7 »	10·6 »	3·8 »	7·09 »
2·3 »	6·63 »	4·1 »	7·53 »	4·7 »	10·33 »	3·2 »	5·30 »	5·5 »	11·4 »	4·8 »	11·36 »
1·9 »	6·96 »	2·7 »	6·41 »	3·3 »	9·63 »	2·6 »	5·60 »	2·9 »	7·3 »	2·3 »	7·59 »
3·6 »	20·23 »	6·8 »	25·06 »	5·5 »	22·69 »	6·3 »	22·03 »	6·9 »	26·4 »	4·0 »	19·62 »
1·6 »	16·53 »	3·9 »	28·04 »	1·6 »	19·05 »	5·1 »	41·74 »	2·7 »	21·5 »	2·3 »	23·95 »
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Malmöhus och Hallands län, der minskade insatser och ökade uttagningar verkat förändring.

Beträffande *räntefoten* å insatserna, hvilken i flera andra länders sparbanker visat benägenhet till nedgående, har ett motsatt förhållande här i allmänhet framträdt.

Enligt de senaste uppgifterne (tab. N:o 1) lemna åt samtliga insättare 2 sparbanker $5\frac{1}{2}$ % ränta

1	»	$5\frac{1}{2}$	»	»
162	»	5	»	»
6	»	$4\frac{1}{2}$	»	»
3	»	4	»	»

och från en saknas uppgift. Dessutom förekomma: en sparbank, som lemnar 6 % å behållning under 500 R:dr, en annan, som å samma belopp lemnar $5\frac{1}{2}$ % och i en af de sparbanker, der allmänna räntefoten är $4\frac{1}{2}$ %, njuta dock insättare af arbetsklassen 5 %.

Såsom villkor för räntans läggande till kapitalet är stundom stadgad insättningskyldighet minst en gång om året.

Det i sparbankernas ägo befintliga *öfverskottet* utöfver delägarnes medel, bestående af grund- och reservfond, räntevinster m. m., hvilket enligt Finans-Komiténs betänkande vid 1859 års slut för hela Riket uppgick till 1,944,385 R:dr, och enligt tab. N:o 3

vid 1860 års slut utgjorde 2,096,061 R:dr, vid 1861 års slut 2,309,290 R:dr, vid 1862 års slut 2,542,241 R:dr och vid 1863 års slut 2,807,222 R:dr, visar sig sålunda i fortgående betydlig årlig tillväxt. Detta stigande under hvarterdera af de 5 år, för hvilka redogörelse härom finnes tillgänglig, är med 2 undantag gemensamt för alla länen, hvaremot, derest uppgiften i Finans-Komiténs betänkande är riktig för Wernmlands län: R:dr 168,814, ett fall till 106,499 R:dr skulle hafva ägt rum år 1860 enligt senaste uppgifter. Dessas innehåll från Westmanlands län utvisar ock för året 1860 summan 24,239 R:dr, men för året 1861 blott 23,388 R:dr.

Sammanlagda beloppet af delägarnes innestående behållning och sparbankernas egna medel, hvilket vid 1860 års slut för hela Riket utgjorde 29,388,398 R:dr, vid 1861 års slut 32,081,960 Rdr, vid 1862 års slut 33,803,580 R:dr och vid 1863 års slut 35,301,625 R:dr, visar sig alltså oafbrutet stigande. Likartadt är ock förhållandet inom hvarje särskildt län med undantag för Christianstads, Malmöhus och Hallands län, der uttagningarnes stora belopp, jemte minskade insättningar under ett och annat af de senaste åren, verkat minskning af sparbankernas hela kapital.

De svar, som meddelats på fråga om den myndighet, af hvilken de särskilda sparbankernas *nu gällande reglementen* blifvit fastställda, hafva upplyst, att 28 sparbanker hafva sina reglementen fastställda af Kongl. Maj:t, 59 af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, 1 af Magistrat, 1 af allmän Rådstuga, 1 af Banko-Utskottet, 1 af Hushållnings-Sällskaps Förvaltningsutskott, 1 (på Gotland) af s. k. Landtmannaförening, 25 af Kyrko- eller Kommunalstämma, 1 af Bolagsstämma, 32 af Stiftare och Principaler, samt 9 af delägarne. För öfrige 16 sparbanker saknas uppgift om sätt hvarpå reglementen eller stadgar blifvit fastställda.

Det är allmänt erkändt, att sparbankernas större eller mindre tillgänglighet öfvar en betydlig inflytelse på omfånget af deras verksamhet. Jemte kortaste väg måste delägare äfven sätta högt värde på tillfället att efter sin bekvämlighet, så vidt ske kan, få göra insatser och uttag. I afseende på den *tid*, då sparbankerna numera hållas *tillgängliga*, har vunnits följande upplysning. 18 sparbanker hafva uppgifvits tillgängliga alla helgfria dagar, 1 tre dagar i veckan, 9 två dagar i veckan, 80 *en* dag i veckan, 14 två gånger i månaden, 49 *en* gång i månaden, och *en* hvarannan månad. För 3 sparbanker saknas

uppgift härom. De flesta sparbanker synas för räkenskapsafslutning vara *stängda* under några veckor årligen, och detta oftast från julen till någon tid inpå nya året.

I afseende på *fruktbargörandet af sparbankens medel* har i allmänhet meddelats den upplysning, att detta sker genom utlåning förnämligast mot säkerhet af inteckning eller borgen, till en del ock af pant i guld, silfver och koppar, någon gång af vågförda effekter och varor. Räntebärande obligationer af vissa slag förekomma ock dels såsom reglementariskt berättigad, dels såsom i öfrigt godkänd säkerhet. För en och annan sparbank uppgifves insättning i bank, eller hos enskild person på upp- och afskrifning bruklig, och i några sparbanker hafva principalerna åtagit sig att sjelfve förränta insatserna, tilldess deras belopp uppgått till större bestämd summa, som på annat sätt kan utlånas.

Efter den olika säkerheten för lånen är så väl uppsägnings-tid som återbetalningsskyldighet rättad, och i en mängd sparbanker återgäldas lånen med $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{8}$ årligen.

Utlåningsradien är i talrika sparbanker begränsad inom samma område, som äger rättighet till insättningar.

Jag hade önskat att här till slut kunna genom en sammanträngd tabellarisk öfversigt för en och samma tidpunkt bereda tillfälle till jemförelse med andra länders sparbanker enligt de officiella redogörelser, som i Statistiska Central-Byråns bibliotek finnas tillgängliga. Den olika uppställningen och omfattningen har dock ej tillåtit genomförandet af ett sådant försök. Det har alltså blifvit nödigt, att med uppoffrande af den tabellariska framställningsformen välja nedanstående och upptaga blott några få andra länder.

I *Norge* var sparbankernas *antal* år 1860 *) 174, af hvilka 42 voro belägna i städer och 132 i landtdistrikter. Från dessa senare saknades dock redogörelser för 10. Folkmängden antagen till 1,600,000 gifver förhållandet af en sparbank på omkring 9,195 innevånare och på omkring 16'1 Sv. kvadratmil. Sparbankernas antal under 5 år ökad med 59. Uppgifterna om *antalet delägare* ej nog fullständiga att kunna be-

*) Enligt "Beretning om Kongeriget Norges oekonomiske Tilstand 1856—1860".
En Specie antagen = 4 R:dr.

gagnas till jämförelse. Delägarnes innestående behållning: R:dr R:mt 43,903,488, deraf i städerna R:dr R:mt 32,001,512 och i landtdistrikterna 11,901,976. Sparbankernas egna fonder uppgingo till 4,534,856 R:dr R:mt, utan afdrag för en skuld af R:dr R:mt 120,852. Hela det under sparbankernas förvaltning stående kapitalet uppgick till ej mindre än: R:dr 48,559,196. Till ej ringa del verka de Norska sparbankerna såsom Depositbanker för insättningar af högre penningbelopp, och häruti ligger utan tvifvel förklaringen till ofvanstående höga summor, enligt hvilka hvarje sparbank i medeltal för hela Riket hade att förvalta en summa af 279,076 R:dr, och hvarje innevånare i Riket skulle i medeltal kunnat hafva 27 R:dr innestående i sparbank.

I *Konungariket Danmark* funnos vid utgången af året 1861 *) 61 sparbanker, eller *en* på 26,200 innevånare. Tillväxten under året: 3. Antalet af de särskilda konti vid årets slut utgjorde 141,159 och den på samtliga dessa konti innestående summan 63,301,552 R:dr R:mt, hvilket för hvarje konto lemnar ett medeltal af 448 R:dr R:mt, och för hvarje sparbank ett dylikt af 1,037,730 R:dr. I hvardera af 9 sparbanker öfversteg delägarnes innestående kapital 2 millioner R:dr, i hvardera af 13 uppgick det till 1 à 2 millioner Rdr, i 7 till $\frac{1}{2}$ à 1 million, i 14 till 2—5 hundra tusen, i 7 till 1—200,000, i 5 till 20,000 à 100,000 och i 3 till belopp under 20,000 R:dr R:mt. Antages folkmängden till 1,600,000, så motsvarar detta ett konto i sparbanken på ungefärligen hvar 12:te person af Rikets innevånare. Under året 1861 insattes R:dr 27,148,530, tillgodofördes räntor till belopp af 1,435,288 R:dr, och uttogos 21,667,460 R:dr, så att delägarnes innestående behållning ökades med R:dr 6,916,358 eller 12·27 %. Från och med 1851 t. o. m. 1861 hade delägarnes innestående behållning ökats med R:dr 44,713,476 eller 240·55 %. Insättningarna förhöllo sig till uttagningar under året 1861 som 100: 79·8. Sparbankernas räntefot, som visat en fortgående böjelse till fallande, var år 1861 i 27: 4 %, i 22: 3½ %, i 3: 3 %, i 2: 3¼ %, i de öfriga från 3½—4 %. Sparbankernas egna medel uppgingo till R:dr 2,091,142, eller i medeltal för hvar sparbank 34,201 R:dr, och hela beloppet hos dem innestående medel, deruti inberäknade lån, i förskott betalde räntor m. m. till 65,735,748 R:dr, eller i medel-

*) Enligt "Statistiske Meddelelser, 2det Bind". 1 Riksbaukdaler beräknad till 2 R:dr R:mt.

tal på hvar sparbank 1,077,635 R:dr R:mt. Sparbankernes medel voro på följande sätt anbragte, nemligen i Statskassan 0'33 %, i Statspapper 3'88 %, i andra offentliga värdepapper 10'87 %, i Nationalbanken 0'11 %, i Diskontobanker 0'82 %, hos enskilde låntagare 81'64 %, på annat sätt 0'98 %, samt i kontant kassabehållning 1'37 %. I afseende på delägarnes sociala ställning utgjordes 33'46 % af tjenstehjonsklassen, 20'46 % af bönder, 17'23 % af barn, 5'68 % af handverkare, 2'22 % af handlande och sjöfolk, 1'90 % af myndlingar, 1'87 % af Sällskaper, 1'60 % af arbetsfolk, 1'46 % af militärer, samt 14'12 % af icke specificerade. Såsom exempel af en mera upplysande fördelning af de särskilda konti, sådan blott några få sparbanker lemnat, torde här få anföras följande öfversigt från den sparbank i Köpenhamn, som benämnes Bikupan, der år 1861 236 landtmäns konti hade ett medeltal för hvar af 1,022 R:dr, 444 embets- och tjenstemäns af 1,016 R:dr, 824 handlandes af 830 R:dr, 99 läkares och apothekares af 648 R:dr, 168 konstnärers af 642 R:dr, 217 sjöfarandes af 586 R:dr, 159 presters och skolelärares af 526 R:dr, 1,794 handverkares af 462 R:dr, 54 militärers af sjöstaten af 438 R:dr, 567 militärers af landtstaten af 380 R:dr, 531 manliga tjenstehjons af 314 R:dr, 1,004 gifta qvinnors af 300 R:dr, 190 kontoristers af 298 R:dr, 292 studerandes af 290 R:dr, 246 arbetares af 284 R:dr, 2,135 enkors och ogifta qvinnors af 238 R:dr, 701 qvinliga tjenstehjons af 106 R:dr, och 2,198 barns af 90 R:dr.

I *Preussen* *) inrättades den första sparbanken i Berlin år 1818. Deras antal ökades under 1819 med 4, intill slutet af 1829 med 36, — af 1839 med 40, — af 1849 med 136. Först från Reglementet för sparbankerna af den 12 December 1838 daterar sig möjligheten af en mera fullständig öfversigt öfver deras verksamhet. Antalet *offentliga* (d. v. s. under Stads- eller Krets- och Provinsialmyndigheters kontroll stående) sparbanker i verksamhet utgjorde 1859: 462, 1860: 471 och 1861: 478, flera bland dessa dessutom verkande genom talrika filialer. Öfver s. k. *Privatsparbankers* antal saknas uppgifter. Af de offentliga sparbankerna kom år 1859 *en* på 38,257 innevånare och likaledes 1 på omkring 5½ Sv. kvadratmil. I de år 1859 befintliga 462 sparbankerna var då innestående å 564,986 Spar-

*) Hufvudsakligen efter Zeitschrift des K. Preussischen Statist. Bureau's in Berlin. — En Thaler beräknad till 2½ R:dr R:mt.

banksböcker en summa af 120,749,566 R:dr R:mt, i följd hvaraf medelvärdet af hvarje sparbanksbok uppgick till 213'70 R:dr. Bland ofvannämnde antal sparbanksböcker räknade dock 197,762, eller 35 %, medelvärde uppgående högst till 53½ R:dr, 135,022, eller 23'90 %, sådant värde från nämnde summa intill 133½ R:dr, 106,521, eller 18'85 %, intill 266½ R:dr, 80,039, eller 14'17 %, intill 533½ R:dr, samt 45,642, eller 8'08 %, ett medelvärde öfverstigande sistnämnda summa.

I medeltal kom år 1859 *en* delägare i sparbank på 31'3 innevånare. Delägarnes insatser uppgingo s. å. till 34,740,378 R:dr, stego år 1860 till 51,064,864 R:dr och år 1861 till 62,158,810 R:dr R:mt, och tillökningen genom räntor uppgick 1859 till 3,166,726 R:dr, år 1860 till 3,437,390 R:dr och år 1861 till 3,884,736 R:dr R:mt. Antager man de årligen gjorda insättningar = 100, så uppgingo under nedanstående årsföljd uttagningarna ur sparbankerna till följande relativa belopp:

år 1839 till	91'9.	år 1851 till	78'4.
» 1840 »	76'1.	» 1852 »	78'7.
» 1841 »	74'6.	» 1853 »	75'5.
» 1842 »	70'7.	» 1854 »	82'0.
» 1843 »	75'1.	» 1855 »	79'8.
» 1844 »	75'6.	» 1856 »	80'7.
» 1845 »	81'2.	» 1857 »	75'6.
» 1846 »	78'5.	» 1858 »	86'0.
» 1847 »	80'9.	» 1859 »	103'7.
» 1848 »	132'3.	» 1860 »	79'7.
» 1849 »	72'5.	» 1861 »	71'8.
» 1850 »	85'5.		

Orsakerna till dessa växlingar återfinnas dels i politiska förhållanden (såsom t. ex. 1848), dels uti växlande skördar af säd och potatis, dels uti industriella och kommersiella kriser. Preussiska sparbankernas fonder voro år 1859 utlånade mot hypothek af fast egendom till belopp af: 48'3 %, — af till innehafvaren ställda värdepapper: 24'4 %, — skuldsedlar med borgen: 10'7 %, — pant af lösegendom 6'5 %, till kommuner, offentliga inrättningar och korporationer 10'1 %.

I Konungariket *Sachsen* *) voro vid slutet af år 1862 i verksamhet 119 sparbanker, eller *en* på omkr. 19,200 innevånare och 1'2 Sv. kvadratmil; ett sparbankskonto till medelbelopp af

*) Enligt Zeitschrift des Statist. Bureaus des Ministeriums des Inneren.

176'72 R:dr R:mt kom på 6'87 innevånare, och om insättarnes behållning tänkes lika fördelad mellan landets hela folkmängd, så skulle på hvarje innevånare kommit ett belopp af 25'74 R:dr R:mt. 91 Sparbanker stodo under garanti af Stadskommuner, 16 under sådan af Landtkommuner, 11 under Aktiesällskap eller privata och 1 under delägarnes solidariska ansvarighet. Intill 1830 funnos endast 3 sparbanker, f. o. m. 1831—1840 tillkommo 13, 1841—1850: 40, 1851—1860: 59, 1861—62: 4. Räntefoten utgjorde i 76 sparbanker $3\frac{1}{2}\%$, i 32: 3% , i 9: $3\frac{1}{2}\%$, i 1: $3\frac{2}{3}\%$, 1: $3\frac{1}{2}$ — $3\frac{2}{3}\%$. Lägsta tillåtna insatsen var olika inom olika sparbanker, mellan 1 och 15 Neugroschen — 8'9 öre och 1 R:dr 33 öre — högsta likaledes mellan 20 och 200 Thaler eller mellan $53\frac{1}{2}$ och $533\frac{1}{2}$ R:dr R:mt. Högsta beloppet för ett konto var blott i en enda kassa 2,266 $\frac{2}{3}$ R:dr R:mt, i alla öfriga derunder ned till 266 $\frac{2}{3}$ R:dr i 10 sparbanker. 5 sparbanker voro alla dagar öppna, 7 i hvarje vecka 6 dagar, 3 blott 3—4 dagar, 17 blott 2 dagar, 77 blott en dag, 9 blott 2 dagar i månaden, 1 blott en gång i månaden. År 1862 insattes i 278,488 särskilda poster 20,401,369 R:dr R:mt och uttogos i 150,745 poster 15,337,530 R:dr R:mt. Vid årets slut innestående, 323,915 delägare tillhörige, 57,246,328 R:dr samt i reservfonder och andra öfverskott: tillsammans 2,844,464 R:dr R:mt.

I procent af insatserne utgjorde uttagningarne:

1845 — 73 %	1852 — 64'48 %	1859 — 94'29 %
1846 — 69'95 »	1853 — 62'10 »	1860 — 79'74 »
1847 — 77'70 »	1854 — 75'98 »	1861 — 76'58 »
1848 — 115'80 »	1855 — 88'06 »	1862 — 75'18 »
1849 — 67'68 »	1856 — 76'34 »	Verkan af politiska
1850 — 63'32 »	1857 — 69'20 »	oron 1848 är här
1851 — 64'55 »	1858 — 78'44 »	ock tydlig.

Samtliga förvaltningskostnader uppgingo till 0'29 % af Sparbankernas hela kapital.

I *England* *) har sparsamhetsomtanken och bemödandet att i och genom en stor mångfald af associationer leda de smärre kapitalerna tillsammans till gemensam nytta äfven framkallat flera särskilda slag af sparbanker. För det slag af dem, som under benämningen "*Savings banks under trustees*" insätta

*) Enligt Miscellaneous statistics och Statistical abstract of the United Kingdom. 1 £ St. beräknadt till 18 R:dr R:mt.

sina medel hos Statsskuldkommissionen (Riksgäldskontoret), omfatta de fortgående redogörelserne en tidslängd af mer än 40 år. De långt senare på förslag af en kyrkoherde inom en af Londons fattigaste församlingar inrättade s. k. *Pennybanks*, utgörande ett slags filialer, der minsta insatsen ej uppgår till fullt 8 öre, men insättarens konto, så snart det stigit till 90 R:dr, öfverflyttas på en af de förenämnda sparbankerne, finnas ej omnämnde i den officiella redogörelsen för dessa, hvadan deras nu varande hela antal och verksamhet är mig obekant. Deremot redogöres särskildt för de s. k. *Post office savings banks*, inrättade år 1861, i ändamål att å postkontoren emottaga insättningar, ej understigande 90 öre, och från samma eller annat postkontor, senast 10 dagar efter anmälan, tillhandahålla insättarne sin fordran, hel eller delvis, förkofrad med ränta å $2\frac{1}{2}\%$. Dessa insättningar ingå likaledes till Kommissionen för statsskulden, som öfver denna sparbanksrörelse, likasom öfver den förenämnda, lemnar årlig redogörelse till Parlamentet. I den officiella berättelsen förekomma jemväl särskildt omnämnde *Military Savings banks*, hvilka äga samma rätt till räntegaranti af Statsskuldkommissionen, som de förenämnda sparbankerna.

I samtliga sparbanker uti Stor-Britannien och Irland hafva under nedanstående år insättningar och uttagningar, så vidt Statsskuldkommissionen dermed haft befattning, förhållit sig på följande sätt:

År.	Insatser.	Uttagningar.
1860.....	170,614,530 R:dr.	148,651,578 R:dr.
1861.....	157,767,660 »	173,187,702 »
1862.....	146,459,340 »	183,521,322 »
1863.....	148,476,636 »	160,319,556 »

Det sista årets uppgift är dock till en del blott approximativt beräknad och innesluter några relativt mindre belopp af den genom postkontoren ombesörjda sparbanksrörelsen. Antalet sparbanker i Stor-Britannien och Irland af den här ofvan först nämnda klass var 638 år 1860, 645 år 1861 och 622 år 1862. Antalet enskilde insättares konti utgjorde år 1862: 1,529,544, och innestående fordran å dessa konti vid nämnde års slut: 679,716,774 R:dr, hvadan alltså medelvärdet af hvar konto uppgick till 444'39 R:dr. Medelbeloppet s. å. af hvarje insats: 79'28 R:dr, af hvarje uttagning: 159'60 R:dr. En sparbank kom år 1862 på omkr. 4'5 Sv. kvadratmil och på omkring 46,600 innevånare, samt ett sparbankskonto på hvar 11:te innevånare.

I afseende på beloppen af räkningshafvares konti var s. å. förhållandet följande:

Fordringsägare af mindre än 1 £ St. hvardera 16'03 %.

1— 5	»	»	20'01	»
5— 10	»	»	12'83	»
10— 15	»	»	9'04	»
15— 20	»	»	5'67	»
20— 30	»	»	9'58	»
30— 40	»	»	7'59	»
40— 50	»	»	3'94	»
50— 75	»	»	6'53	»
75—100	»	»	3'17	»
100—125	»	»	2'16	»
125—150	»	»	1'28	»
150—200	»	»	2'05	»
öfver 200	»	»	0'12	» af

samtliga delägare.

Statsverket beräknas hafva lidit betydlig förlust genom den för sparbanksmedlen öfvertagna räntegarantien, oaktadt skedd räntenedsättning. Denna förlust med en räntefot af $3\frac{1}{2}$ % uppskattas för året 1859 ensamt till 1,479,078 R:dr R:mt.

Sparpenningars insättning på och uttagning från Postkontoren, eller inrättningen af de s. k. Postoffice Savings banks, som tog sin början den 16:de September 1861, har lemnat följande resultat. Antalet postkontor, öppnade för denna rörelse, var i hela Storbritannien och Irland d. 31 Mars 1862: 2,532 och s. d. 1863: 2,863, antalet insättare första året: 91,965, andra året: 260,320, antalet insatser respektive 202,308 och 859,196, insatsernas belopp, inberäknade öfverförningar från andra sparbanker, år 1862 R:dr 15,739,632 och år 1863 R:dr 55,613,430. Första året uttogos deremot af 9,771 personer blott 731,700 R:dr och andra året af 134,642 personer 11,512,188 R:dr R:mt.

I *Schweitz* *), som räknar sin äldsta sparbank från förra århundradet, uppgick samtliga redovisade sparbankers antal år 1852 till 163, år 1854 till 179, år 1858 till 216 och år 1862 till 230, eller en sparbank på omkring 10,900 innevånare och på omkr. 1'6 Sv. kvadratmil.

*) Enligt Schweizerische Statistik. Spyri, Ersparniskassen der Schweiz; 1864.

1 Franc här antagen = $\frac{2}{3}$ R:dr R:mt, ehuru rätteligen blott omkring 70 öre.

År 1852	var antalet deläg.	181,172	o. deras behållning	45,275,070.
» 1854	» » »	216,151	» »	53,229,543.
» 1858	» » »	301,807	» »	77,434,218.
» 1862	» » »	353,855	» »	98,656,980.

Medeltalet af hvarje sparbanksdelägarers innestående behållning var alltså sistnämnda år: 278'81 R:dr, då det år 1835 uppgick till blott 210 R:dr, och då sistnämnde år räknades *en* sparbanksdelägare på 36'49 innevånare, var förhållandet år 1862 *en* på 7'09.

Insättningarne uppgingo år 1862 till 17,799,474 R:dr och uttagningarne till 17,969,421 R:dr.

Sparbankernas reservfonder utgjorde år 1852 R:dr 2,058,204, år 1854 R:dr 2,596,446, år 1858 R:dr 3,485,316 och år 1862 R:dr 4,802,247. Från 1835 till och med 1862 hade insättarnes antal ökats med 489 % och behållningens belopp med 683 %. Af de Schweitziska sparbankerna hafva år 1862 55 uppgifvits stå under garanti af enskilde personer, 25 under kommuners, 11 under kantoners. Utom reservfonder till ofvannämnde belopp, förekomma äfven s. k. Garantifonder till sammanräknadt belopp af 2,943,315 R:dr R:mt.

Så vidt förvaltningskostnaderna år 1862 voro kända, utgjorde de 202,428 R:dr R:mt. I Schweiz finnas, dock blott undantagsvis, sparkassor som emottaga belopp af 1 Centim, eller $\frac{1}{10}$ öre.

Ränta à $4\frac{1}{2}$ —5 % förekommer blott i några få fall, vanligast synes räntan vara 3—4 %, och i det öfvervägande flertalet fall beräknas en väntetid, stundom intill 9 månader, innan insatserna blifva räntebärande, likasom i de flesta sparbanker återbetalning förutsätter 3 månaders föregången uppsägning.

Till slut en jämförelse mellan förenämnde länder och Sverige enligt de senaste uppgifterna om sparbankerna. I medeltal omfattar hvarje sparbanks verkningskrets i Konungariket Sachsen omkring 1'2 Sv. kvadratmil, i Schweiz 1'6, i England 4'50, i Preussen 5'33, i Norge 16'1 och i Sverige 19'96 Sv. kvadratmil. På hvarje sparbank komma i Norge omkring 9,195 innevånare, i Schweiz 10,900, i Konungariket Sachsen 19,200, i Sverige 22,986, i Danmark 26,200, i Preussen 38,257 och i England 46,600 innevånare.

Sparbanksdelägare är i Konungariket Sachsen och Schweitz hvar 7:de innevånare, i England hvar 11:te, i Danmark hvar 12:te, i Sverige hvar 18:de och i Preussen hvar 31:ste innevånare. Medelvärdet af en sparbanksbok utgör i Sverige 149 R:dr, i Sachsen 177 R:dr, i Preussen 214 R:dr, i Schweitz 279 R:dr, i England 444 R:dr och i Danmark 448 R:dr R:mt.

Tänker man sig den i sparbankerna innestående behållningen lika fördelad mellan landets samtelige innevånare, så skulle på hvar och en komma ungefärligen ett belopp i Preussen af 6'90 R:dr, i Sverige af 8'28 R:dr, i Sachsen af 25'29 R:dr, i Norge af 27'44 R:dr, i Danmark af 37'33 R:dr, i Schweitz af 39'86 R:dr och i England af 40'36 R:dr.

B—g.

Genom Nådigt bref af d. 24 Nov. 1865 har Kongl. Maj:t anbefallt, att, af ofvanstående redogörelse för Sparbankerna i Sverige, exemplar skola utdelas till samtliga Dess Befallningshafvande, till Landstingen och Hushållnings-Sällskapen i hvarje län, äfvensom till alla Sparbanker i Riket.

Transsumt af Kongl. Maj:ts Nådiga bref till Chefen för Statistiska Central-Byrån, angående dels inställande af den allmänna folkräkning, som skolat äga rum vid slutet af år 1865, dels gjord underdånig framställning om särskild folkräkning i Stockholm och Göteborg m. m. Gifvet Stockholms slott den 3 Nov. 1865 *).

CARL med Guds Nåde, Sveriges, Norges, Götas och Wendes Konung — — — — —

Till följd af härå erhållna nådiga remisser har Öfver-Ståthållare-Embetet den 6 sistlidne September till Oss inkommit med eget underdånigt utlåtande och Stockholms Consistorii samt Stadsfullmäktiges underdåniga yttranden i ämnet, äfvensom Vår Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län, efter det vederbörande pastorer i Göteborg lemnats tillfälle att i frågan uttala sig, uti underdånigt memorial den 6 nästlidne Oktober öfverlemnadt såväl deras, som Göteborgs Stadsfullmäktiges underdåniga utlåtanden.

Stockholms Stadsfullmäktige hafva i sitt underdåniga yttrande förklaradt, att de ansågo sig å kommunens vägnar icke böra påkalla anställandet af särskild folkräkning inom hufvudstaden vid innevarande års slut, men deremot hemställt, huruvida icke Oss täcktes förordna om en närmare utredning af förhållandena rörande mantalsskrifningarnes förrättande inom hufvudstaden, samt derefter i nåder meddela de förnyade stadganden i detta ämne, som kunde pröfvas nödiga för att tillförlitligen kunna erhålla de vid mantalsskrifningarne åsyftade upplysningar angående stadens befolkning, i sammanhang hvarmed tilläfventyrs jemväl torde komma under nådigt öfvervägande, huruvida förändrade föreskrifter för ändamålet erfordrades i afseende å de anteckningar, presterskapet åligger föra öfver Stockholms stadsförsamlingars medlemmar; och har Öfver-Ståthållare-Embetet i sitt underdåniga utlåtande häruti instämt.

Göteborgs Stadsfullmäktige hafva för sin del yttrat, att, ehuru en tillförlitlig upplysning om verkliga antalet af nämnde

*) Jfr. Statist. Tidskrift, Häft. 11 och 12, sid. (1) 193: Underdånigt förslag rörande folkräkningen vid 1865 års utgång.

stads invånare onekligen vore i flera hänseenden af vigt, detta med den föreslagna folkräkningen åsyftade ändamål likväl svårigen kunde uppnås, med mindre denna räkning äfven omfattade den till staden närgränsande Carl Johans församling eller Majorna; och då den föreslagna föreningen mellan staden och berörda församling möjligen vore att emotse inom få år, samt det syntes Stadsfullmäktige särdeles lämpligt, att folkräkningen vidtoges vid tidpunkten af föreningens början, för att sålunda bereda upplysning om sammanräknade antalet af den sålunda bildade nya kommunens invånare, hafva Stadsfullmäktige i underdånighet hemställt, det ifrågavarande åtgärd måtte tills vidare uppskjutas; i hvilket Stadsfullmäktiges yttrande och förslag Wår Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län sig förenat.

Efter det J erhållit tillfälle att taga kännedom om de afgifna utlåtandena i ämnet, hafven J under den 23 nästlidne Oktober inkommit med ett ytterligare underdånigt memorial, uti hvilket J hufvudsakligen yttrat och hemställt:

att, då Öfver-Ståthållare-Embetet och Stockholms Stadsfullmäktige ansett en särskild folkräkning icke vara för kommunen behöflig, samt genom saknad stöd af kommunalt intresse för en dylik folkräkning ändamålet med densamma möjligen komme att förfelas, Oss täcktes låta frågan om folkräkning i Stockholm vid 1865 års slut förfalla;

att, då det framställda förslaget om folkräkningens i Göteborg uppskjutande till dess Carl Johans församlings förening med staden toge sin början syntes välgrundadt, Wi måtte förklara Oss vilja i nåder förordna om särskild folkräkning i Göteborg, när, uppå skeende underdånig anmälan, tiden dertill ansåges lämplig;

att, då resultaten af en allmän detaljerad folkräkning i hela Riket vid innevarande års slut skulle blifva ofullständiga, om icke Stockholms och Göteborgs befolkningsförhållanden genom för dessa båda städer särskildt anställda folkräkningar utröntes, samt året dessutom vore så långt framskridet, att de nödiga förberedelserna till en allmän folkräkning svårigen kunde hinna träffas, Wi, med afseende jemväl å hvad J uti Edert omförmälda memorial i detta afseende anført, måtte förklara den allmänna folkräkning, hvilken bort äga rum vid 1865 års utgång, komma att inställas;

att, då de summariska folkmängdsuppgifter, hvilka årligen från hvarje församling i Riket skola till Eder insändas, enligt meddelade föreskrifter böra särskildt redogöra för de omstän-

digheter, som märkbart inverkat på folkmängdens förändringar, och den tillförlitligaste kunskapen om antalet från Riket utflyttade personer för närvarande vore att söka uti de af Presterskapet förda utflyttnings- och husförhörlängderna, samt det vore af vikt, att sådan kunskap måtte beredas för den tidrymd från och med år 1861, för hvilken man deraf vore i saknad, Oss täcktes, i sammanhang med nådigt beslut om inställande af 1865 års allmänna folkräkning, anbefalla, att nämnda års summariska folkmängdsredogörelse för hvarje församling i Riket skulle åtföljas af en specifik förteckning till namn, yrke och ålder å de personer, som veterligen från Riket utflyttat under hvartdera af de fem åren 1861—1865, och att, der ingen sådan utflyttnings veterligen ägt rum, sådant jemväl skulle uttryckligen tillkännagifvas, samt att äfven framgent hvarje års summariska redogörelse öfver folkmängdens förändringar under året skulle upptaga en dylik förteckning öfver de personer, om hvilkas utflyttnings från Riket presterskapet under tiden erhållit kännedom; samt

att, då det vore af oafvisligt behof både från allmän och kommunal synpunkt, att för städerna Stockholm och Göteborg ej blott bereddes tillgång till tillförlitliga folkmängdsuppgifter, utan ock sådant förfaringsätt för dessas ernående fastställdes och handhades, hvarigenom ändamålet säkrast, lättast och med minsta kostnad kunde vinnas, Oss täcktes dels anbefalla Öfver-Ståthållare-Embetet att, efter vederbörandes hörande, afgifva underåningt förslag till ändamålsenligt ordnande af mantals-skrifningarne i hufvudstaden, dels ock uppdraga åt Vår Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län att, likaledes efter vederbörandes hörande, och med särskildt afseende på följderna af ifrågasatta nya territorialbestämmelser för staden, föreslå ändamålsenliga stadganden för mantals-skrifningen derstädes.

Då vi nu låtit oss detta ärende föredragas, hafve Wi funnit godt i nåder förordna:

att den nu väckta frågan om särskild folkräknings anställande må i afseende på Stockholm förfalla, och hvad beträffar Göteborg, lemnas beroende på ny underdånig anmälan, efter det frågan om Carl Johans församlings förening med staden blifvit afgjord;

att den allmänna folkräkning medelst till Statistiska Central-Byrån insända utdrag ur husförhörlängderna, hvilken, jemlikt mom. 1a) af Vår nådiga kungörelse den 4 November 1859

skolat verkställas vid utgången af året 1865, kommer att inställas; och

att 1865 års summariska folkmängdsredogörelse för hvarje församling i Riket skall åtföljas af en specifik förteckning till namn, yrke och ålder å de personer, som veterligen från Riket utflyttat under hvartdera af de fem åren 1861—1865, och att, der ingen sådan utflyttning veterligen ägt rum, sådant jemväl skall uttryckligen tillkännagifvas, samt att äfven framgent hvarje års summariska redogörelse öfver folkmängdens förändringar under året skall upptaga en dylik förteckning öfver de personer, om hvilkas utflyttning från Riket presterskapet under tiden erhållit kännedom.

Hvad angår frågan om förändradt sätt för mantalsskrifningarne i Stockholm och Göteborg, så vilje Wi derom framdeles i nåder besluta; ägande J att genom Cirkulär meddela vederbörande underrättelse om hvad uti 2 och 3 punkterna häröfvan blifvit stadgadt.

Tillkännagifvande Eder detta till svar och underdånig efterrättelse, låte Wi jemväl nådiga bref i ämnet afgå till Öfver-Ståthållare-Embetet samt Vår Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län. Wi befalle Eder Gud allsmäktig nådeligen.

Stockholms Slott den 3 November 1865.

C A R L.

G. Lagerstråle.

Exposé de l'état de la statistique officielle en Suède.

*Rapport à la 5ième session du Congrès international de statistique à Berlin
du Délégué officiel de la Suède.*

Les dix années, écoulées depuis la première session de notre congrès à Bruxelles, ont été très riches en fruits. Mais pour apprécier au juste la grande valeur de ces fruits, il faut non seulement étudier l'activité, qui s'est développée dans tous les pays civilisés, pour leur statistique officielle, mais aussi connaître tous les obstacles qu'on a eu à surmonter.

Parmi les différentes branches d'investigation il n'y en a peut-être aucune, dans laquelle le succès est plus lié aux circonstances indépendantes des efforts de l'investigateur, que dans la statistique officielle.

L'organisation législative et administrative du pays, le budget de l'état, l'opinion publique et l'assistance qu'elle prête aux recherches, exercent tous sur la statistique officielle une influence presque vitale. Mais quelle différence entre les pays à l'égard de ces moyens de subsistance de la statistique? Souvent il est encore très difficile et même impossible d'établir des investigations statistiques dans toute l'étendue des questionnaires, arrêtés par les congrès. On est donc obligé de les restreindre, ou de les modifier selon les circonstances particulières du pays, au risque même de ne pas aboutir à des résultats commensurables. Quelques fois, au contraire, il existe une grande richesse de matériaux, mais on ne dispose pas des moyens nécessaires pour en faire le dépouillement et en publier le résultat.

Toutes ces choses, bien connues des producteurs de la statistique, méritent d'autant plus d'être prises en considération, qu'autrement on est facilement induit à juger trop sévèrement tous les exposés officiels présentés ici au Congrès, qui n'offrent pas déjà des résultats satisfaisants.

Malgré le vif intérêt et l'assistance efficace du Gouvernement, malgré les efforts zélés des Commissions et Bureaux de statistique, le court espace de quelques années ne suffit pas à

terminer tous les préparatifs nécessaires, à modifier l'organisation administrative d'une manière favorable aux recherches statistiques, à gagner du terrain dans l'opinion publique, qui devient de plus en plus la condition indispensable du développement de la statistique officielle.

A chacun des trois derniers congrès j'ai eu l'honneur de présenter un exposé de l'état de la statistique de mon pays¹⁾.

Dans l'organisation de la Commission centrale et du Bureau de Statistique en Suède aucun changement, qui mérite d'être mentionné, n'a eu lieu²⁾.

Au bureau du Congrès j'ai eu l'honneur de déposer une collection des *publications officielles* de la nouvelle série, portant le titre: »Bidrag till Sveriges officiella Statistik» (Matériaux pour la statistique officielle de la Suède³⁾).

¹⁾ Compte rendu de la 2-ième session du Congrès international de statistique à Paris, pag. 203.

Rechenschafts-Bericht über die 3:te Versammlung in Wien, Seite 279.

Proceedings of the fourth session — in London, page 45.

²⁾ La diète vient d'augmenter le *budget du bureau* d'une somme de 3,500 R:dr pour la période de 1863 à 1865. Le budget se répartira ainsi:

Traitement du Chef	R:dr 5,000.
» d'un Secrétaire	» 4,000.
» de 2 Actuaire à 2,500	» 5,000.
Aux Assistants à la disposition du Chef	» 7,250.
» Garçons de bureau	» 700.
A la bibliothèque et aux échanges internationaux	» 1,000.
A la publication d'un Journal	» 1,000.
Frais d'impression	» 5,000.

Total Riksdaler Riksmünt 28,950.

Les autres dépenses du bureau (chauffage, éclairage etc.) sont aux frais du budget du Ministère de l'intérieur.

³⁾ Savoir: Lettre A. Population (Befolkning). I. 1, 2, 3, période 1851—1855, II. 1 mouvement 1856—1860. (Sous presse: l'état de la population le 31 Dec. 1860).

Lettre B. Statistique judiciaire (Rättsväsendet), I. 1, 2, années 1857 et 1858, II. 1, 2, année 1859, III. 1, 2, année 1860. (1861 sous presse).

Lettre C. Mines et usines (Bergshandtering), années 1858, 1859, 1860, 1861.

Lettre D. Industrie manufacturière (Fabriker och manufaktur), 1858—1861.

Lettre E. Navigation intérieure et cabotage (Inrikes sjöfart), 1858—1861.

Lettre F. Commerce extérieur et navigation à l'étranger (Utrikes handel och sjöfart), 1858—1861.

Lettre G. Établissements pénitentiaires (Fångvården), 1859—1861.

Lettre H. Statistique provinciale des Préfets (Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser), 1856—1860.

J'y ai ajouté quelques *autres publications* périodiques officielles, qui ne sont pas incorporées dans la série, mais qui paraissent à présent dans le même format et font partie de nos échanges internationaux ⁴).

Neuf livraisons ont paru du *Journal* publié par mon bureau sous le titre de »Statistisk tidskrift».

Une collection des *questionnaires* en usage, déposée au bureau, explique la méthode de rassembler les données primitives.

Une Commission spéciale vient de publier son rapport au Roi sur le développement économique et financier de la Suède depuis 1834. Ce rapport, qui se trouve également déposé au bureau, offre une collection très riche en faits statistiques, puisés en grande partie dans les recherches spéciales organisées par cette commission.

Malgré nos efforts pour donner aux *échanges internationaux* l'extension, la régularité et la promptitude désirables, je regrette beaucoup de n'avoir pas toujours réussi à vaincre les difficultés, qui s'y opposent. Le moyen de les éviter, que nous offre le projet d'organisation, qui va être discuté au Congrès, sera, je l'espère, salué de vives acclamations par les pays éloignés des centres de communication. Cependant je ne dois pas laisser passer cette occasion sans exprimer à MM. les Chefs des bureaux de statistique mes plus sincères remerciements pour les trésors littéraires, dont ils ont bien voulu faire l'envoi à Stockholm — envois d'autant plus précieux pour mon pays, qu'il cherche toujours, dans sa position géographique isolée, à entretenir des liaisons suivies avec les centres de la civilisation. La bibliothèque du bureau dépasse déjà 5000 volumes.

Parmi les *préparatifs* pour la statistique officielle, j'ai déjà aux Congrès antérieurs indiqué en passant la régularisation de la

Lettre I. Télégraphes, 1861.

Lettre K. Hygiène publique (Hälsö- och sjukvården), II. a, b, Établissements des aliénés. 1861.

(Sous presse: I. Les autres branches de l'administration sanitaire. 1861.)

⁴) Savoir: Extrait du Compte général de l'état (Kapital-Konto till Rikshufvudboken), 1854—1860.

Tableau des contributions supplémentaires (General-Sammandrag öfver be-
villingen), 1860—1862.

Extrait du Compte général du budget supplémentaire (Utdrag af Rikets
Ständers Riksgälds-Kontors räkenskaper), 1860, 1861, 1862.

Extrait du Compte général de la banque nationale (Öfversigt af Rikets
Ständers Banks hela ställning), 1861, 1862.

Caisse métallique de la banque (Bankens metalliska kassa), 1862, 1863.

division administrative du pays, la description cartographique de la grande étendue de la Suède, etc.

De notre *Atlas topographique*, pour la continuation duquel la Diète vient d'accorder 53,200 R:dr par an durant la période de 1863—1865, ont été publiées depuis la dernière réunion du Congrès 9 feuilles des environs de Stockholm dans l'échelle de 0'00005. De la section militaire de cet atlas, dans l'échelle de 0'00001, 16 feuilles retouchées sont actuellement en vente.

Les recherches géologiques étaient terminées, à la fin de 1862, sur un terrain de 120 milles carrés Suédois. 5 feuilles de notre *Atlas géologique* ont été publiées dans l'échelle de 0'00002. La somme de 50,000 R:dr par an est disponible durant la période 1863—1865 pour la continuation de cet ouvrage. *L'hypsométrie* fait partie de ces recherches.

Les tableaux d'assemblage des plans parcellaires, qui vont former notre *Atlas cadastral ou économique*, publié dans l'échelle de 0'00002, avaient été exécutés à la fin de 1862 sur une surface de 23 milles carrés suédois. 10 feuilles, dont la gravure est terminée, seront publiées dans quelques mois. La somme de 40,000 R:dr par an vient d'être votée pour la continuation de ce travail pendant les années 1863—1865.

L'atlas hydrographique, qui se compose à présent de 50 feuilles publiées, est continuellement retouché pour satisfaire autant que possible aux besoins de la navigation.

Quelques épreuves de ces cartes ont été ajoutées à la collection des publications suédoises, déposée au bureau du Congrès.

Le résumé des *observations météorologiques*, faites à présent à 28 stations, est publié par l'Académie des sciences en 2 volumes embrassant les années 1859 et 1860.

Les observations faites sur les *phénomènes périodiques* sont aussi réunies à l'Académie.

Dès 1860 la *Statistique de la population* de la Suède est fondée sur des extraits nominatifs des registres de l'état civil et de la population, tenus dans chaque paroisse. Le seul moyen d'arriver à cette réforme, dont l'importance générale a été constatée par les décisions des Congrès, était la réunion, le contrôle et le dépouillement de toute la masse des extraits au bureau central même, parce qu'il nous manque encore les autorités locales, qui pourraient être chargées d'en faire la collection, le dépouillement et le résumé pour chaque province. Mais par-là et en servant de dépôt central aux actes de l'état civil, le bureau est tellement surchargé, qu'il n'abuse pas de son droit,

en réclamant l'indulgence pour ses publications statistiques à l'égard de la population, auxquelles il est encore impossible de donner le développement proportionné à la richesse des matériaux rassemblés⁵⁾.

Je ne suis pas encore en état de communiquer les résultats de la statistique des *causes de décès*, parceque, faute de temps, leur dépouillement pour l'année 1861, n'a pu être terminé. Mais sur les épidémies nous possédons des données assez satisfaisantes. La publication du bureau (Lettre A) en fournit quelques résultats, et le rapport du Conseil supérieur de santé, qui sera bientôt publié sous la Lettre K de notre collection, va réunir aux autres détails l'aperçu de la *morbilité* depuis 1851⁶⁾.

Bien que les résultats de la *Statistique judiciaire* des différents pays ne soient pas encore commensurables, ils nous mettent en état d'apprécier la progression ou la diminution des crimes etc. dans chaque pays. Le résumé des comptes rendus du Ministère de la Justice, publiés pour les années 1857—1860 dans la série de nos Documents, nous indique le nombre des personnes coupables de crimes graves comme allant toujours en décroissant. La diète actuellement rassemblée a satisfait au besoin de refondre notre législation criminelle. Après la nouvelle législation adoptée, notre statistique judiciaire aura aussi plus de facilité à fournir des résultats comparables à ceux des autres pays, dont la législation est de date récente.

La réforme de notre système pénitentiaire, due au zèle du feu Roi Oscar et à la générosité de la diète, a produit des effets, que la *Statistique pénitentiaire* de la Suède peut se considérer comme heureuse d'avoir à relater. Le système *cellulaire* pour les maisons de détention des accusés ayant été, sur la proposition du Roi,

⁵⁾ Le recensement nominatif du 31 Dec. 1860 donna une population de 3,859,728, avec un accroissement de 6.01 % depuis 1855. La population était le 31 Decembre 1861: 3,917,339 et le 31 Dec. 1862 au dessus de 3,963,000, d'où il suit, qu'à la fin de cette année, elle sera de 4 millions.

La densité de la population était en 1860 pour tout le pays de 1,105 sur un mille carré suédois, son maximum de 7,201 dans la province de Malmöhus, et son minimum de 81 dans la province de Norrbotten. Pendant la période 1856—1860, 4,156 personnes émigrèrent et 326 furent naturalisées.

⁶⁾ Le nombre actuel des *médecins* gradués est de 488 — un sur 8,000 habitants; — des *pharmacies* de 171 — une sur 23,000 habitants — des vétérinaires d'environ 160, des sages-femmes ayant fait leur cours d'environ 1,570.

adopté par la diète en 1841, et la construction ayant été commencée en 1843, l'année 1861 a vu achevées 30 prisons cellulaires, distribuées dans toutes les provinces du Royaume et suffisantes au besoin de chaque province. Les frais de construction de ces prisons, avec un total de 2,033 cellules, ont été de 4,050,000 R.dr. Malgré l'abolition des peines corporelles afflictives durant cette même période, le nombre des détenus à la fin de chaque année a diminué à mesure que le nombre des prisons cellulaires et la population du pays se sont augmentés.

Déstinées d'abord aux prévenus, les prisons cellulaires reçoivent à présent aussi les criminels condamnés à l'emprisonnement de 2 ans au plus. Ainsi en 1861 près de $\frac{3}{4}$ des condamnés ont sans inconvénient subi leur peine d'emprisonnement en cellule⁷⁾.

La *Statistique de l'enseignement*, qui se prépare au bureau spécial du Ministère du Culte et de l'Instruction publique, n'est pas encore publiée, mais elle va paraître bientôt, je l'espère, dans la série de nos publications statistiques, fondée sur des matériaux réunis déjà depuis plusieurs années⁸⁾.

7) Le nombre des détenus, qui s'était accru jusqu'à 6,363 à la fin de 1845, était dix ans après: 5,927, à la fin de 1854: 5,604, de 1855: 5,478, de 1856: 5,205, de 1857: 4,861, de 1858: 4,736, de 1859: 4,708, de 1860: 4,554 et de 1861: 4,557. L'accroissement absolu de la population de 1845 à 1861 a été de 600,803.

8) L'enseignement *supérieur*, achevé à deux universités et à quelques écoles supérieures d'application, (— du génie militaire et civil, — des arts et métiers, — de médecine et de chirurgie, — de pharmacie, — de médecine vétérinaire, — d'agriculture, — des mines, — de musique, — des beaux arts etc) est préparé par l'enseignement *moyen* donné à présent dans 86 écoles publiques.

Le nombre des Professeurs et Agrégés des deux *Universités* est à présent de 140, celui des étudiants de 1,452.

L'enseignement *moyen* dans les écoles publiques occupe à présent 627 professeurs et instituteurs, dont le nombre d'élèves est d'environ 10,000. L'âge des élèves à l'entrée est en général de 9 ans. Le plus grand nombre des élèves est agé de 13—15 ans.

Les écoles spéciales (d'agriculture, de navigation, des arts et métiers etc.) qui ne sont pas comprises dans le nombre ci-dessus, sont au nombre de 50.

L'enseignement *primaire*, rendu obligatoire aux communes par la loi du 18 Juin 1842, occupe à présent près de 3,000 instituteurs et institutrices examinés aux séminaires et environ 2,000 non examinés. La subvention annuelle accordée par l'état aux écoles primaires est d'environ 200,000 R.dr.

13 *séminaires* sont entretenus par l'état pour l'instruction des instituteurs (10) et des institutrices (3) pour les écoles primaires.

Quant à la *Statistique de l'indigence*, les notices, recueillies pour la période 1856—1860, au moyen de questionnaires distribués par les soins du bureau central de statistique à chaque commune du royaume, ont été résumées dans les rapports quinquennaux des Préfets des provinces, (Lettre H de nos Documents statistiques). Le résultat obtenu constate une diminution du nombre des indigents depuis 1855⁹⁾.

La haute importance d'une *Statistique agricole* a obligé la Commission centrale de statistique d'en dresser en 1861 un projet, qui a été renvoyé par le Gouvernement à l'examen des Préfets et des Sociétés agricoles des provinces.

Les difficultés liées à ce genre de recherches ont dû provoquer une grande diversité d'opinions. J'ai l'honneur de présenter au Congrès le projet lui-même avec les avis donnés jusqu'ici là-dessus. Il est conçu dans le but de réunir l'intérêt des agriculteurs à celui de la statistique, en proposant un questionnaire, qui pourrait servir à la fois comme livre de compte au cultivateur, comme chronique agricole de la commune, ainsi que de source, à laquelle la statistique officielle viendrait puiser ses renseignements annuels. Le mécanisme de collection, de contrôle et de surveillance locale serait confié aux Sociétés agricoles des provinces et à leurs affiliations dans les communes. De quelques provinces, au moins, des opinions tellement favorables ont été énoncées, qu'on peut espérer que le projet ne manquera pas de succès.

En attendant, M. M. les Préfets ont essayé d'étendre nos renseignements sur l'agriculture dans leurs rapports quinquennaux pour la période 1856—1860, (Lettre H)¹⁰⁾.

Des conférences d'instituteurs, réunies de temps en temps, et l'inspection bien organisée des écoles sont la suite de la générosité de la diète, pour donner à l'instruction publique le développement nécessaire.

L'envie de s'occuper de lecture est assez grande en Suède. L'institution de *bibliothèques communales*, qui a commencé depuis quelques années, ne manquera pas de succès.

⁹⁾ Les données de 1855 indiquaient 39 *indigents* sur 1,000 habitants, celles de 1860: 34.45 sur 1,000. Dans les *villes*, la proportion était en 1860 de 42.86 sur 1,000 habitants; le total des hospices y était de 115, — des indigents nourris: 8,734, — des indigents assistés: 9,890; le total des dépenses environ 1,070,800 R.dr. A la *campagne* la proportion en 1860 était: 33.39 indigents sur 1,000 habitants, le nombre des hospices: 2,008, — des indigents nourris: 43,505, — des assistés: 70,853, le total des dépenses environ 2,290,000 R.dr. Probablement une partie des prestations en nature des paysans n'y est pas comprise.

¹⁰⁾ Le résumé de ces rapports indique comme le minimum de blé pour l'en-

Concernant l'étendue des *forêts*, qui couvrent une grande partie de la Suède, il nous manque encore des connaissances exactes.

semencement annuel 2,400,000 tonneaux, — de pommes de terre: environ 1,300,000 tonneaux.

La *terre cultivée* en blé, en pommes de terre etc., s'élève probablement à près de 5,000,000 de tunnland, les prairies naturelles à près de 4,000,000 de tunnland; formant ensemble à peu près $\frac{1}{2}$ de la terre ferme du pays.

La *consommation* annuelle de blé par les habitants du pays est évaluée à présent à 9,138,000 tonneaux, par les animaux domestiques à 2,394,000.

Pour la fabrication de *l'eau de vie* pendant les années 1856—1860 ont été consommés, en moyenne, 312,142 tonneaux par an.

L'excédant de *l'exportation* sur l'importation a été, durant la même période, en moyenne, de 1,002,162 tonneaux de blé. Par conséquent la quantité de blé, qu'a dû fournir tous les ans l'agriculture, a été calculée à 15,246,000 tonneaux. L'existence réelle d'une telle production est attestée d'une manière en général satisfaisante par les données statistiques directes sur la quantité des récoltes.

Quant aux *pommes de terre*, on en a estimé la consommation annuelle des habitants à 8,142,000 tonneaux et des animaux domestiques à environ 1,970,000. La fabrication d'eau de vie en a consommé durant les années 1856—1860, en moyenne, 1,221,320 tonneaux par an. Cela, ajouté à la réserve pour l'ensemencement, indique le besoin annuel d'une production d'environ 12,634,000 tonneaux, mais les données directes sur le total des récoltes de pommes de terre ne donnent que 8,000,000 tonneaux. La différence s'explique, au moins en partie, par la circonstance, que les récoltes de pommes de terre d'une masse de petits closeaux n'y sont pas comprises.

Selon les rapports des Préfets le nombre des *chevaux* était en 1860 de 400,686; des bêtes à cornes: 1,966,658; des moutons et des chèvres: 1,644,156 et des porcs: 457,981.

Les *huras* de l'état élèvent, en moyenne, à peu près 500 chevaux. Pour améliorer la race bovine 14 vacheries sont entretenues par l'état.

Deux *écoles* supérieures d'agriculture, ainsi que des écoles inférieures dans chaque province, répandent les connaissances nécessaires aux cultivateurs, qui ont aussi à leur disposition deux institutions pour la chimie agricole et les conseils de 9 agronomes voyageurs. Les améliorations du sol surveillées par ces agronomes pendant 1859—1861 occupent le terrain de 109,921 tunnland.

Avec l'assistance de l'état, se montant à la somme de 2,119,283 R:dr, habituellement sous forme d'emprunt pour la moitié des dépenses calculées, ont été *desséchés* de 1840 à 1862: 192,786 tunnland. L'étendue des dessèchements et du drainage, exécutés sans subvention de l'état, n'est pas connue, mais sans doute très grande.

Un des plus puissants moyens d'améliorer la culture du sol c'est la *réunion ou agglomération des parcelles dispersées*, — une mesure, qui entraîne naturellement des dépenses très considérables et souvent le délogement des propriétaires. Durant la période 1834—1857 ont été mesurés par les arpenteurs, pour la plus part à cet effet, près de 13,000,000 tunnland. Les dépenses occasionnées par ces opérations surpassent 25,000,000

Mais elles seront successivement procurées et publiées par les soins de l'administration spéciale qui vient d'être instituée¹¹⁾.

Après la simplification des *contributions foncières* et leur réduction à un nombre plus restreint, on s'occupe à présent d'une révision générale et de la transscription des livres terriers. J'espère que la statistique en pourra tirer profit.

Généralement les *achats de propriété foncière* sont légalisés par devant les tribunaux. Par conséquent les comptes rendus de l'administration de la justice (Lettre B) peuvent être consultés pour le mouvement et le montant de ces achats¹²⁾.

La même source nous rend compte de la valeur des *hypothèques* sur biens immeubles consenties ou éteintes par devant les tribunaux. On y a ajouté dès 1858 les hypothèques renouvelées (avant l'expiration du terme de validité de 10 ans). Mais malgré cela, la connaissance des hypothèques éteintes, sans informations données aux tribunaux, nous fait défaut. La conséquence en est, que le montant des hypothèques en validité à un moment fixé n'est pas exactement connu. On en a apprécié la valeur en 1858 à 280 millions de R:dr au plus.

La valeur, à laquelle, pour la taxation des impôts, les *biens-fonds en terre* à la campagne sont évalués, était en 1862 de 1,794,547,672 R:dr. Celle dans les villes pour la même

de R:dr. Dès le commencement de ces travaux d'assemblage, en 1804, l'état a donné jusqu'à présent la somme d'environ 3½ millions de R:dr pour défrayer une partie des dépenses occasionnées aux propriétaires par leurs délogements et par la reconstruction de leurs bâtiments.

Faute de connaissance exacte de l'étendue des terres cultivées, le *morcellement* des propriétés reste encore inconnu quant à l'étendue des parcelles. Mais considéré sous le point de vue de l'unité camérale, appelée «mantal», le total en était à la campagne en 1860: 66,273, partagés parmi 278,756 propriétaires cultivateurs, ce qui donne, en moyenne, à chaque propriétaire près de 0.238 mantal.

Ce nombre de propriétaires est pourtant loin de donner le total des personnes, qui cultivent la terre pour leur propre compte. Il doit être augmenté d'environ 120,000 fermiers et cultivateurs de terrains, pas encore portés au cadastre.

¹¹⁾ Le nombre des *moulins à scier* était en 1858: 3,600, estimés à la valeur de 12,000,000 de R:dr.

Dans une *école supérieure* et 10 *écoles forestières* inférieures se prépare un meilleur avenir pour nos bois, qui occupent à présent toute l'attention des pouvoirs législatifs.

¹²⁾ En moyenne pour la période 1845—1854, la valeur annuelle de ces *achats à la campagne* était de 46,286,336 R:dr, en 1855: de 67,353,243, en 1856: de 65,282,396, en 1857: de 94,331,790, en 1858: de 66,519,364, en 1859: de 63,505,588, et en 1860: de 66,899,675 R:dr.

année de 32,666,213 R:dr. La valeur des *autres* bien-fonds soumis à la taxation à la campagne était de 110,921,387 R:dr, dans les villes de 308,938,905 R:dr. Le total des biens-fonds taxés était par conséquent à la même époque de 2,247,074,177 R:dr. La valeur des biens-fonds exempts de taxation (propriété de l'état, des institutions de bienfaisance etc.) était de 67,009,310 R:dr. Le montant de l'impôt additionnel des biens-fonds mentionnés ci-dessus était de 757,764 R:dr. L'impôt additionnel personnel était de 536,947 R:dr; celui sur les revenus de 1,227,441 R:dr.

Quant à l'*industrie minière*, la valeur des mines, usines et établissements destinés à cette industrie était en 1859 au moins de 60,000,000 de R:dr. Leur production a été en général progressive (Voir Lettre C des Documents statistiques).

Les données pour la *statistique des fabriques et métiers, du cabotage, du commerce et de la navigation* (Lettres D, E, F des Documents), ainsi que celles sur l'industrie minière, sont chez nous recueillies tous les ans par le Conseil supérieur du Commerce. Les modèles ou questionnaires, en usage depuis plus d'une dizaine d'années, viennent d'être revus et seront distribués en partie aux fabricants eux mêmes.

La valeur des *fabriques* en 1859 a été évaluée à 37,000,000 de R:dr.

Depuis la nouvelle législation sur la *fabrication de l'eau de vie*, il s'en prépare aussi une statistique très complète au bureau spécial du Ministère de l'intérieur, qui sera, je l'espère, publiée bientôt dans la série de nos Documents statistiques ¹³⁾.

¹³⁾ La législation sur la *fabrication de l'eau de vie* a produit le résultat très heureux, que le total des distilleries en 1861 était réduit au nombre de 590, dont la production était de 14,007,107 kannor, et le revenu net de l'état de 8,040,706 R:dr. Les contributions imposées à la vente en détail de boissons alcooliques pendant la période 1855 à 1861 ont donné un revenu de 7,325,697 R:dr, distribués entre les villes, les Sociétés agricoles des provinces et les communes à la campagne, pour être employés à des objets d'utilité publique.

D'après le résumé des rapports quinquennaux des Préfets (Lettre H) le total des mines, usines, fabriques et établissements manufacturiers (y compris les distilleries d'eau de vie), en 1860, était de 12,427. Leurs propriétaires consistaient en 9,662 particuliers et 1,557 associations anonymes. Ils fournissaient de l'occupation à 62,930 maîtres et ouvriers, dont 6,624 au dessous de 15 ans. Du total de ces établissements 88 % étaient situés à la campagne, dans lesquels étaient engagés 67 % du total des maîtres et ouvriers.

Le total des artisans, et de leurs ouvriers, était en 1860: 60,416.

Pour apprécier au juste en argent la valeur totale du commerce de la Suède, il nous manque encore une appréciation satisfaisante de la valeur des marchandises importées et exportées. Dans la dernière trentaine d'années la valeur en a été à peu près quadruplée ¹⁴⁾.

La grande influence, qu'a exercé l'esprit d'association sur le développement de l'industrie et du commerce en Suède, peut être appréciée quand on prend en considération le grand nombre d'associations en actions, ou *sociétés anonymes*, qu'a vu naître la dernière dizaine d'années. Le capital des sociétés, autorisées par le Gouvernement depuis 1848, s'élève à présent à la somme de 90 millions de R:dr.

L'activité toujours croissante pour l'extension et l'amélioration des *voies de communication*, qui se développe en Suède, offre à la statistique beaucoup de matériaux, dont une partie a été réunie dans la statistique provinciale (Lettre H des Documents statistiques). La statistique des *chemins de fer*, qui se prépare à présent au bureau spécial de l'administration, fera bientôt partie de nos publications statistiques ¹⁵⁾.

Au nombre des personnes, qui tirent leur existence de l'industrie minière et manufacturière, il faut pourtant ajouter une foule d'habitants de la campagne, qui se partagent entre l'agriculture et d'autres travaux.

Pour la valeur des produits de toute l'industrie manufacturière nous ne possédons que des données très incomplètes. Elles n'embrassent que la grande industrie ou les fabriques. La somme de 73½ millions de R:dr indiquée comme formant la valeur de leurs produits est même beaucoup au-dessous de la réalité.

L'instruction des industriels dans les écoles spéciales supérieures et inférieures, instituées par l'état et par des particuliers, a fait des progrès d'autant plus rapides, qu'un talent pour la mécanique paraît inné aux habitants de plusieurs provinces.

¹⁴⁾ En moyenne, la valeur de l'importation et de l'exportation par an a été évaluée, 1830—1834 à 41,870,600 R:dr, 1835—1839 à 53,546,800 R:dr, 1840—1844 à 56,789,600 R:dr, 1845—1849 à 69,755,400 R:dr, 1850—1854 à 93,450,200 R:dr, 1855—1859 à 154,509,400 R:dr, en 1860 à 165,893,000 R:dr et en 1861 à 187,654,000 R:dr. (La valeur des métaux précieux n'y est pas comprise).

Le revenu net que l'état a tiré des *douanes* était en 1855: 10,198,596 R:dr, en 1856: 11,806,697 R:dr, en 1857: 9,200,322 R:dr, en 1858: 6,652,122 R:dr, en 1859: 9,375,065 R:dr et en 1860: 10,177,874 R:dr.

¹⁵⁾ La longueur totale des *voies publiques* dépasse 5,000 milles suédois, dont à peu près 2,900 offrent des arrangements pour le transport des voyageurs par des chevaux de poste répartis sur 1,492 stations.

Durant le temps depuis l'ouverture le 1 Décembre 1856 des premiers 2 milles des *chemins de fer* de l'état, jusqu'à la fin de 1862 une longueur de 62½ milles Suédois a été livrée à la circulation. Leur réseau s'étend

La Direction générale des postes n'a pas encore publié de comptes rendus annuels sur cette administration, dont l'importance et l'activité deviennent de jour en jour plus grandes¹⁶⁾.

Mais l'Administration des télégraphes vient de publier ses rapports dans la série des Documents statistiques de la Suède (Lettre I)¹⁷⁾

incessamment dans les directions jugées les plus importantes pour le développement des ressources du pays.

Aux chemins de fer de l'état se lie le réseau des voies ferrées non construites par l'état (mais très souvent subventionnées au moyen d'emprunts) et dont l'étendue est à présent d'environ 30 milles Suédois.

Le trafic des chemins de fer de l'état a donné le résultat ci-dessous, indiquant l'excédant des recettes sur les dépenses par mille trafiqué, savoir en 1859: 4,958 R.dr, en 1860: 9,247 R.dr, en 1861: 7,568 R.dr et en 1862: 10,704 R.dr. Jusqu'à la fin de 1863 la diète avait mis à la disposition du Gouvernement pour la construction des voies ferrées de l'état la somme de 52,500,000 R.dr.

La grande étendue des voies navigables qu'offre la Suède dans ses lacs, fleuves et canaux n'a pas vu diminuer son trafic par l'ouverture des chemins de fer. Ainsi les revenus de la navigation des canaux, dont la longueur actuelle est d'environ 55 milles Suédois, qui étaient en 1858 de 590,662 R.dr, se montaient en 1861 à 727,178 R.dr.

Le nombre toujours croissant des bateaux à vapeur était à la fin de 1861 219, de la force de 8,970 chevaux, représentant la valeur d'environ 9 millions de R.dr.

La flotte marchande était à la même époque de 3,313 voiles et de 153,426 last de commerce.

Neuf écoles publiques de navigation, dont les élèves en 1861—1862 étaient au nombre de 389, fournissent à la flotte marchande un nombre suffisant de capitaines, de pilotes et de machinistes.

Le nombre de phares et fanaux sur les côtes de la Suède était à la fin de 1860 de 285, celui des pilotes côtiers de 890.

Depuis plus d'une vingtaine d'années on possède des matériaux pour la statistique des naufrages sur les côtes de la Suède. Pour la période 1856—1860 ils sont résumés dans la publication, Lettre II, tableau Z.

Un projet de code maritime est à présent l'objet des délibérations des pouvoirs législatifs.

¹⁶⁾ Parmi les améliorations des communications de toute espèce, je ne dois pas omettre les diligences du service postal, dont le nombre est déjà considérable. Le total des lettres expédiées par la poste était en 1860: 6,693,000 et en 1861: 7,017,000. Les recettes de la poste étaient en 1858: 1,486,000 R.dr, en 1859: 1,528,000 R.dr, en 1860: 1,621,000 R.dr et en 1861: 1,695,000 R.dr.

¹⁷⁾ Les lignes télégraphiques de la Suède embrassaient à la fin de 1862 une longueur de 720.5 milles géographiques. La longueur des fils était de 1,029.1 milles. Les stations au nombre de 69. Le nombre des télégrammes en 1859: 177,551, en 1860: 166,154, en 1861: 175,988.

Pour la *Statistique des prix et salaires* il ne nous manque pas de matériaux, mais bien le temps d'en faire un résumé général. Pour quelques articles seulement la réunion des données a été faite dans le résumé des rapports quinquennaux des Préfets (Lettre H). Des renseignements plus détaillés se trouvent dans le rapport au Roi de la Commission spéciale pour la situation financière du pays.

La manière, dont il est pourvu au besoins de l'état en Suède, en partie par des terres allouées, en partie par des prestations en nature, en partie par des contributions directes et permanentes, en partie par des contributions indirectes et additionnelles, votées par la diète, entraîne des difficultés presque insurmontables pour présenter dans un tableau *toutes les recettes et dépenses de l'état*. Le budget, voté par la diète, n'en donne qu'une partie, d'où il suit, qu'il ne saurait être comparé à celui des autres pays, où tout est compté en argent. Un autre inconvénient, c'est celui de deux administrations séparées pour les finances de l'état, qui publient chacune son extrait des comptes généraux, qu'on doit consulter tous les deux pour arriver à un résultat ¹⁸⁾.

L'état financier *des communes* fera, je l'espère, l'objet de publications officielles en Suède, comme dans quelques autres pays, aussitôt que les lois communales, une des gloires du règne du Roi Charles XV, mises en vigueur dès le commencement de cette année, auront eu le temps d'en régler la comptabilité ¹⁹⁾.

¹⁸⁾ Le résumé de ces comptes depuis 1834 jusqu'à 1858 (Voir le rapport de la Commission financière) présente un résultat très favorable aux *finances de l'état*. Les *recettes* (les terres allouées et les prestations en nature non comprises), qui étaient en 1834 de 18,623,301 R:dr, s'étaient élevées en 1858 à 32,305,419 R:dr. Les *dépenses* en 1834 de 18,632,709 R:dr étaient en 1858 de 33,280,446 R:dr. Ces deux années présentent un excédant des *dépenses*, mais en général le contraire a eu lieu, de manière que dans toute la période mentionnée l'excédant des *recettes* a été, en moyenne, de 1,130,626 R:dr par an.

L'année 1859 présente dans le Compte général un excédant des dépenses de 822,951 R:dr, mais cela dépend uniquement d'un changement dans la tenue des livres. L'année 1860 a donné un excédant des *recettes* se montant à une somme de 1,173,667 R:dr, et l'année 1861 un excédant de 3,432,427 R:dr.

Le total des *dettes de l'état* à l'étranger, le 30 Juin 1863, était de 41,591,467 R:dr. Ces dettes sont contractées depuis le commencement de la construction des chemins de fer. Pour les détails des finances de l'état, voir les extraits des comptes publiés.

¹⁹⁾ Les notices sur la statistique de l'indigence, communiquées ci-dessus, sont tirées de cette source.

Les relations intimes, qui lient le développement de l'industrie, du commerce et de la situation économique du peuple à l'état du *crédit public*, n'ont pas manqué de produire leur effet en Suède.

Avec l'assistance de la banque nationale et surveillées par elle, 22 *affiliations* ont été organisées dans les provinces depuis 1852.

Depuis 1831 12 *banques privées* ont été octroyées; elles ont le droit d'émettre des billets, qui à la fin de 1862 montaient à 31,144,563 R:dr. A la même époque le montant des dépôts et comptes courants dans ces banques était de 21,873,487 R:dr.

Le besoin des propriétaires fonciers à la campagne d'avoir à leur disposition des capitaux, dont le remboursement pourrait avoir lieu au moyen d'un amortissement prolongé, avait de temps en temps produit des réunions par provinces, sous la dénomination de *sociétés d'hypothèques* ou de *crédit foncier*, afin d'obtenir des emprunts favorables sur hypothèque de propriétés. Par la décision du Roi du 26 Avril 1861 les négociations de ces sociétés ont été réunies et transférées à une *banque générale d'hypothèque* ou de *crédit foncier* à la consolidation de laquelle la diète avait accordé la somme de 8 millions de R:dr²⁰⁾.

On s'occupe à présent de l'organisation d'une pareille institution pour les villes.

Les renseignements sur nos banques et établissements de crédit, qui sont réunis au Département des finances, feront, je l'espère, l'objet d'une publication spéciale dans la série de nos Documents statistiques, ou dans le Journal du bureau.

Quant aux institutions de prévoyance, dont le nombre est assez considérable, les renseignements sur les *caisses d'épargne*, d'après des questionnaires émanés du Bureau central de statistique, ont été réunis dans la Lettre H de nos Documents statistiques²¹⁾.

²⁰⁾ La valeur des propriétés foncières à la campagne, représentée en 1858 par les 13,521 sociétaires de ces établissements, était de 164,822,572 R:dr. Le total de la dette des établissements du crédit foncier à la même période était de 82,223,837 R:dr. A présent cette dette est diminuée par l'amortissement.

Le total des emprunts de l'établissement central du crédit foncier était le 7 Août 1863 de 40,563,690 R:dr contre l'hypothèque de propriétés foncières de la valeur officiellement constatée de 80 millions.

²¹⁾ La somme déposée à la fin de 1860 était de 29,093,261 R:dr, et le nombre des déposants de 200,932. La valeur moyenne du livret n'était donc que

Les notices, qui se trouvent rassemblées dans la même partie (Lettre H) de nos Documents, indiquent que la valeur de la *propriété assurée contre l'incendie* dans les associations suédoises en 1860 était d'environ 1,200,000,000 de R.dr.

Pour la statistique de *l'armée de terre* et de la *marine* les matériaux sont réunis dans les Ministères respectifs, mais il n'a pas été question d'en faire des résumés statistiques destinés à être régulièrement publiés.

Sur la *morbilité* et la *mortalité* de l'armée on trouve des renseignements dans les publications du Conseil supérieur de santé (Lettre K de la série des Documents statistiques), qui donnent aussi les résultats de la *conscription* ²²⁾.

de 145 R.dr. Cela s'explique par les règlements, qui fixent en général un maximum de déposition par personne, pour ne pas confondre ces institutions avec les banques de déposition. La rente accordée est en général de 5 %.

- 22) D'après la loi tout Suédois, sans défaut physique et jouissant de toutes ses facultés, appartient au service militaire de l'état depuis l'âge de vingt ans accomplis jusqu'à l'âge de 25 ans inclusivement. Les tables de mortalité de la Suède indiquent que 68 % des enfants nés vivants de sexe masculin entrent dans leur 20-ième année. A l'examen des motifs d'exemption du service militaire se sont présentés en moyenne 63.5 % des naissances masculines. Les conscrits de la première classe (20 ans accomplis) dépassent à présent le nombre de 30,000. L'armée Suédoise sur le pied de guerre est à présent de 127,000 hommes, composée de »Indelta» et »värfvade», environ 35,000, des miliciens de l'île de Gotland environ 8,500 et de la réserve, environ 84,000.

Les dernières années ont vu naître en Suède aussi ces corps de volontaires (Skarpskyttar, Rifleman), qui s'équipent eux mêmes et se réunissent pour s'exercer au maniment des armes quand cela leur convient. Le nombre toujours croissant de ces volontaires de toutes les classes de la société peut être estimé à 10,000 hommes. La grande importance de ces exercices a été reconnue par le Gouvernement et par la diète, attestée par des subventions accordées à ces corps.

Le Chef du bureau central
de statistique de la Suède

Dr. FR. TH. BERG.

Stockholm le 21 Aout 1863.

1 Fot (= 10 tum = 100 linier)	= 0·2969018 mètres.
1 Stång = 10 fot, 1 Ref = 10 Stänger.	
1 Mil (= 360 ref)	= 10·688 kilomètres.
1 Qvadratref (= 100 qvadratstänger = 10,000 qvadratfot)	= 8·815 ares.
1 Tunmland (= 5·6 qvadratref)	= 49·36 ares.
1 Qvadratmil	= 11·423 kilom. carrés
1 Kubikfot (= 10 kannor = 1,000 kubiktum)	= 26·171913 litres.
1 Tunna (à 6·3 kubikfot)	= 164·88 litres.
1 Skålpund (= 100 ort = 10,000 korn)	= 425·05 grammes.
1 Centner = 100 skålpund, 1 Nyläst = 100 centner.	
1 Riksdaler Riksmünt (= 0·25 Riksdaler Silfverspecie, = 100 öre)	= 141·67 centimes.
(12 R:dr = 17 Francs.)	
